

Journal of Educational Review Faculty of Education in MCU

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ ๗

ISSN-P 2392-5507

ISSN-O 2673-0030

ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๖๔

Vol.8 No.2 May - August 2021

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Journal of Educational Review Faculty of Educational in MCU

ISSN : 2392-5507, E-ISSN : 2673-003

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ ส่งเสริม และสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ และนิสิตนักศึกษาตลอดจนผู้สนใจทั่วไป ได้มีโอกาสนำผลงานวิชาการและงานวิจัย ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา การศึกษา การบริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยาและการแนะแนว ภาษาศาสตร์ การสอนสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การบริหารจัดการธุรกิจ การพัฒนาสังคม และสาขาวิชาสหวิทยาการอื่นๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อ่านประเมินต้นฉบับ จำนวน 2 ท่าน ต่อ 1 เรื่อง ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) ซึ่งเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการ หรือบทความวิจัย และการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารฉบับนี้ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้นเพียงผู้เดียว และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการคัดเลือกบทความลงตีพิมพ์และจะแจ้งให้เจ้าของบทความทราบหลังจากผู้ประเมินบทความตรวจอ่านบทความแล้ว

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน) ดังนี้

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - เมษายน	(กำหนดออก เดือนเมษายน)
ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม - สิงหาคม	(กำหนดออก เดือนสิงหาคม)
ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน - ธันวาคม	(กำหนดออก เดือนธันวาคม)

คณะกรรมการที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.	ที่ปรึกษาอธิการบดี
พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.	อธิการบดี
พระเทพปวรเมธี, รองศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระสุรธมเมธาภรณ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระเมธีธรรมาจารย์, รองศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
พระครูโสภณพุทธิศาสตร์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่
พระราชสุตาทภรณ์, รองศาสตราจารย์ ดร.	คณบดีคณะครุศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรยุทธ พึ่งเที่ยร	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายแผนยุทธศาสตร์

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
----------------------------------	------------------------------------

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีรวัฒน์ ชัยสุข	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
---------------------------------------	------------------------------------

กองบรรณาธิการ

พระเมธาวิไนยรส, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.อุทิส ศิริวรรณ	W.H.Taft University
รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ เดชชัยศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย แหวนเพชร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหมาย จันทร์เรือง	มหาวิทยาลัยสยาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาโรจน์ เผ่าวงศากุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
ดร.เสนห์ เดชวงค์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.กฤษฎา นันทเพ็ชร	มหาวิทยาลัยบูรพา

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย

พระราชาชริเมธี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

พระมหาสมบูรณ์ วุฑฒิโกโร, รองศาสตราจารย์ ดร.

พระครูโอภาสนนทิกิตต์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

พระครูวิรุฬห์สุดคุณ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปัญญา, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

พระมหาสมบัติ ธนปัญญา, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตาทมโน, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

พระมหาเผด็จ จิรกุโล, ดร.

พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม

รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

รองศาสตราจารย์ ดร.อินฉา ศิริวรรณ

รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน

รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐฐ์ ศรีทอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสวง นิลนามะ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ วรรณวิโรจน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษม แสงนนท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญมี พรรษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระวีง เรื่องสังข์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ชำนิศาสตร์

ดร.ลำพอง กลมกุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

พระมหาพงศ์ศักดิ์ ฐานิโย, ดร.

ศาสตราจารย์ ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ

ศาสตราจารย์ ร้อยโท ดร.บรรจบ บรรณรุจิ

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชุดา หุ่นวิไล

รองศาสตราจารย์ ดร.ธานี เกสทอง

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักษ์สัตย์

รองศาสตราจารย์ ดร.ปรุฑม บัญศรีตัน

รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา

รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล

รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุพันธ์ อภิขยานุภาพ

ผู้อำนวยการศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษา DCI

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ฝ่ายจัดการ

พระมหาญาณวิวัฒน์ ฐิตวฑฒโน, ผศ.ดร.

พระสุรชัย สุรชโย, ดร.

พระมหาเผด็จ จิรกุล, ดร.

ดร.ทองดี ศรีตระการ

นางสาวณัชชา อมราภรณ์

นางสาวอรุณรัตน์ วิไลรัตนกุล

ฝ่ายศิลป์

นางสาวณัชชา อมราภรณ์

นายประวิทย์ ชัยสุข

เจ้าของ

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงาน

กองบรรณาธิการวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หลักสูตรครุศาสตรศึกษบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษ

อาคารเรียนรวม โชน C ชั้น 5 ห้อง C510 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทรศัพท์ : 035-248-000 ต่อ 8284

พระมหาญาณวิวัฒน์ ฐิตวฑฒโน, ผศ.ดร. โทรศัพท์ : 095-542-6695 Email: yannawat.bud@mcu.ac.th

นางสาวณัชชา อมราภรณ์ โทรศัพท์ : 061-6142498 Email: natcha.ama@mcu.ac.th

ตั้งแต่ ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2562) วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ
ได้ยกเลิกการตีพิมพ์รูปเล่มวารสาร โดยจะเผยแพร่เฉพาะฉบับออนไลน์เพียงช่องทางเดียว
สามารถดาวน์โหลดได้ที่ :

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/EDMCU/index>

บทบรรณาธิการ

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับนี้เป็นปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2564 ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (ศูนย์ TCI) รอบที่ 4 พ.ศ. 2563-2567 เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2563 ให้เป็น “วารสารที่มีคุณภาพกลุ่มที่ 2 (จนถึง 31 ธันวาคม 2567)” โดยกองบรรณาธิการได้ปรับปรุงรูปแบบบทความให้สมบูรณ์มากขึ้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาในการเข้ารับการประเมินคุณภาพวารสารในรอบต่อไป

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) 2564 ฉบับนี้ ประกอบด้วยบทความจำนวน 30 เรื่อง แบ่งเป็นบทความวิจัยจำนวน 26 เรื่อง และบทความวิชาการจำนวน 4 เรื่อง ซึ่งกองบรรณาธิการได้ตระหนักถึงคุณภาพของบทความตามกรอบการประเมินคุณภาพวารสารเป็นอย่างดีจึงได้คัดเลือกกลั่นกรองบทความให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI

กองบรรณาธิการ ขอขอบพระคุณผู้เขียนบทความที่เป็นนักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทุกท่าน ที่ได้ให้ความสนใจเขียนบทความเพื่อลงตีพิมพ์ และหวังว่าจะได้รับความสนใจจากผู้อ่านบทความทุกท่านในโอกาสต่อไป และกองบรรณาธิการ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ให้อนุเคราะห์ในการอ่านประเมินต้นฉบับ

สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่า บทความที่ได้ตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อท่านผู้อ่าน และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นกับการบริหารจัดการศึกษาของประเทศไทย หากท่านผู้อ่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาวารสารให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการ ขอขอบคุณและยินดีน้อมรับเพื่อพัฒนาวารสารให้ดียิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

บรรณาธิการวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทบรรณาธิการ	ฉ
บทความวิจัย Research Articles :	
การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของ วัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง DEVELOPMENT OF EDUCATION QUALITY ASSURANCE MANAGEMENT SYSTEM IN THE CHARITABLE SCHOOLS OF BUDDHIST TEMPLES AREAS OF CENTRAL PROVINCES พระเมธีปริยัติธาดา (บุญพรม จารุบุญโณ) Phrametheepariyatthada (Boonprom Carupunño) พระมหาสิริวัฒนา สิริวัชรวรกุล Phramha Siri wattana Siri watcharaworakun เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต Sewanee Sikkhabundit สิริกานจน์ ธนวุฒิพรพินิต SiriKarn Tanawutpornpinit ชมพูนุช ช่างเจริญ chompoonuch changcharoen ราณี จีนสุทธิ Ranee Jeansuti	1
กระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี THE CULTURAL HERITAGE IMMUNITY PROCESS OF THE FLOATING-MARKET COMMUNITY IN RATCHABURI PROVINCE พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทนต์ Phrakhrusangharak Songphan Jayadatto	16
รูปแบบการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา A MODEL OF FAITH PROMOTION IN PERSONNEL PERFORMANCE OF PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOL, GENERAL EDUCATION SECTION พระอธิการสุวิส ธีรวีโส (จันครา) Phraatikarn Suwit Diravamso (Junkhra) สิน งามประโคน Sin Ngamprakhon อินฉา ศิริวรรณ Intha Siriwan	29
รูปแบบการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่ MODEL OF DEVELOPMENT HAPPINESS TO AGING WIHT BUDDHIST PSYCHOLOGY IN MODERN SOCIETY พระสมุห์โชคดี วชิรบุญโณ (ราโชภาณูจน์) Phrasamu Chokdee Vajirapañño (Rachokan) สิริวัฒน์ ศรีเครือดง Siriwat Sri khruedong วิชชуда ฐิติโชติรัตนนา Witchuda Titichoatrattana	41

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
รูปแบบการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร A MODEL OF BUDDHIST PSYCHOLOGICAL LIFE GOAL SETTING OF HIGH SCHOOL STUDENT IN BANGKOK พระครูปลัดธรรมณพ ปญญาสาโร Phrakhrupalad Annop Paññasáro สิริวัฒน์ ศรีเครือดง Siriwat Srikhruedong วิชชуда ฐิติโชติรัตนนา Witchuda Titichoatrattana	54
แนวทางการพัฒนาองค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา THE GUIDELINE FOR INNOVATION LEARNING DEPARFMENT ENTERPRISE 4.0 ERA OF THE PHRAPARIYATTIDHAM SCHOOL พระทอง บุตรดี Phra Thong Butdee ศันสนีย์ จะสุวรรณ์ Sansanee Jasuwan	67
การบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลาง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา THE PERSONNEL ADMINISTRATION FOR EXCELLENCE OF MEDIUM- SIZED ESTABLISHMENTS IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE กอบชัย เมฆดี Kobchai Mekdee	85
ความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 2 READINESS TO IMPLEMENT THE MANAGEMENT POLICY OF THAILAND EDUCATION ECO-SYSTEM (TE2S) OF PRIMARY SCHOOLS UNDER SAMUTPRAKAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2 กัญญากร เอี่ยมพญา Kanporn Aiemphaya นิวัตต์ น้อยมณี Niwat Noymanee อภิชาติ อนุกุลเวช Abhichat Anukulwech ดาวประกาย ระโส Daoprakai Raso	101

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
นวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษา ของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย THE PROCESS INNOVATION IN BUDDHIST PSYCHOLOGICAL GUIDANCE FOR STRENGTHENING LEARNING AFFECTIVE FOR STUDENTS IN HIGHER EDUCATION OF MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY สายหยุด มีฤกษ์ Sayyud Mererk สิริวัฒน์ ศรีเครือดง Siritwat Srikhruedong วิชชуда ฐิติโชติรัตนา Witchuda Titichoatrattana	115
รูปแบบการพัฒนาร่องการประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย THE ORGANIZATIONAL HIGH PERFORMANCE DEVELOPMENT MODEL BASED ON BUDDHIST PSYCHOLOGY IN MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY มนัสชนก เมืองเงิน Mananchanok Muangngern สิริวัฒน์ ศรีเครือดง Siritwat Srikhruedong วิชชуда ฐิติโชติรัตนา Witchuda Titichoatrattana	131
รูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด MODEL KNOWLEDGE MANAGEMENT STEM EDUCATION FOR ELEMENTARY EDUCATION TRAT PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE ทรงวุฒิ เดชมาลา Songwut Dachmala ณรงค์ พิมสาร Narong Pimsarn ณกมล ปุญชเขตต์ทิกุล Nakamon Punchakhetthikul	146
การบริหารจัดการภาวะวิกฤติธุรกิจโรงแรมไทย CRISIS MANAGEMENT IN THAI HOTEL BUSINESS สุชาติ อุทัยวัฒน์ Suchart Uthaiwat กมลพร กัลยาณมิตร Kamolporn Kalyanamitra สทิพย์ นิยมญาติ Satit Niyomyaht ทศนีย์ ลักขณาภินชัช Tassanee Lakkanapichonchat	162

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก INFORMATION SYSTEM DEVELOPMENT OF NAKHON NAYOK'S OTOP TOURIST กนกพิชญ์ วิชญวรนนท์ Kanokpit Vichayaworanan รุ่งเรือง มุศิริ Rungruang Musiri	179
ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงาน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร THE RELATIONSHIP BETWEEN CREATIVE LEADERSHIPS AND THE PROMOTING FOR EXCELLENT ENERGY SCHOOLS UNDER BANGKOK PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE จิตตินันท์ พลเสน Jittinan Polsen โสภณา สุดสมบุญณ์ Sopana Sudsomboon สฤชต์พงษ์ ลิ้มปิยะเจียร Saritpong Limpisathian	169
แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร BEST PRACTICES FOR THE MANAGEMENT OF ATTENDED CHILDREN OF THE BOARD OF EDUCATION SCHOOLS, DUSIT DISTRICT, BANGKOK จิตรราพร แก้วพรม Jitapron Kaewprom ศันสนีย์ จะสุวรรณ์ Sansanee Jasuwan	210
ประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาการปฏิบัติการทางทหารเพื่อบรรเทาภัยพิบัติ EFFECTIVENESS OF POLICY IMPLEMENTATION: A CASE STUDY OF MILITARY OPERATION FOR DISASTER MITIGATION ปรัชญา ฮามไธสง Pratchaya Hamthaisong กมลพร กัลยาณมิตร Kamolporn Kalyanamitra สฤติย์ นิยมญาติ Satit Niyomyaht ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช Tassanee Lakkanapichonchat	223

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ADMINISTRATIVE SKILLS AFFECTING BASIC SCHOOL ADMINISTRATION. TAWARAVADI GROUP BANGKOK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE พิศุทธิ์ศักดิ์ กุลสาร Phisutsak Kulsan ศันสนีย์ จะสุวรรณ์ Sansanee Jasuwan	240
การพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญา ของกิลฟอร์ด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสารวิทยา THE DEVELOPMENT OF HOME ECONOMICS SUBJECT FOR PROMOTING THE STUDENTS' CREATIVE THINKING BY FOLLOWING GUILFORD'S STRUCTURE OF INTELLECT MODEL FOR MATTHAYOMSUKSA 6 STUDENTS AT SARAWITTAYA SCHOOL วีณัฐดา แก้วโท Weenudda Keawtho วิภารัตน์ แสงจันทร์ Wiparat Sangchan พงศธร มหาวิจิตร Pongsatorn Mahavijit	254
การศึกษาความสัมพันธ์ของการบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 A STUDY OF THE RELATIONSHIP OF THE SCHOOL ADMINISTRATION AND EFFECTIVENESS OF THE SCHOOL ADMINISTRATION UNDER THE OFFICE OF SAMUT PRAKAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1 อณัญญ์กัญญ์ อังคุระนาวิน Anankan Angkhuranawin ไตรรัตน์ สิทธิทูล Trirat Sittitune	268
กลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา THE STRATEGIES OF SUSTAINABLE DESTINATION DEVELOPMENT IN PHRANAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE กอบชัย เมฆดี Kobchai Mekdee สุรพงษ์ วัชรจิตต์ Suraphong Watcharajit ศรินทร์ ชันติวัฒนะกุล Sarin Khuntiwattanakul	281

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
คุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา QUALITY AND WAY OF LIFE OF THE ELDERLY IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE วรพนธ์ คงสิวะพิสิฐ Vorapon Kongsivaphisit กมลพร กัลยาณมิตร Kamolporn Kalyanamitra สถิตย์ นียมญาติ Satit Niyomyaht ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช Tassanee Lakkanapichonchat	301
การศึกษาความแตกต่างในการรักษาโรคกรดไหลย้อนของการแพทย์แผนปัจจุบัน กับการแพทย์แผนไทย A STUDY OF THE DIFFERENCES BETWEEN THE GASTROESOPHAGEAL REFLUX DISEASE TREATMENT OF MODERN MEDICINE AND THAT OF THAI TRADITIONAL MEDICINE พรนิภา สิทธิสระคู Pornnipa Sitthisradoo วนิษา ปันฟ้า Wanisa Punfa ยิ่งยง เทาประเสริฐ Yingyong Taoprasert ชัยนรินทร์ เรือนเจริญ Chainarin Ruancharoen ผกามาศ คำเสื่อ Phakamas Kamsuae	317
สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 THE COMPETENCIES OF BASIC EDUCATION SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA, SAMUTPRAKARN DISTRICT 1 นาวิน พินิจอภิรักษ์ Nawin Pinitapirak ไตรรัตน์ สิทธิฑูล Trirat Sittitune	328
การศึกษารูปแบบการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในปัจฉิมวัยด้วยหัตถเวช THE STUDY OF TREATMENT MODEL FOR LUEADLOMPRAEPRUN IN THE ELDERLY BY MANUS THERAPEUTIC กรรณิกา นันตา Kannika Nanta ศิwapong ตันสุวรรณวงศ์ Siwapong Tansuwanwong ยิ่งยง เทาประเสริฐ Yingyong Taoprasert ศิริพัทธ์ร์ จันทร์สงสา Siripuk Chansangsa ฐิติรัตน์ ชัยชนะ Thitirat Chaichana	343

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การนำนโยบายมาตรฐานการบริการศุลกากรไทยยุค 4.0 ไปปฏิบัติ THAI CUSTOM SERVICE STANDARDS 4.0 ERA POLICY IMPLEMENTATION ชาญฤทธิ์ แต่งอ่อน Charnrit Taeng-On กมลพร กัลยาณมิตร Kamolporn Kalyanamitra สถิตย์ นิยมญาติ Satit Niyomyaht ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช Tassanee Lakkanapichonchat	351
การศึกษาการใช้งานเครื่องกลั่นน้ำมันหอมระเหย สำหรับการผลิตยารูปแบบน้ำมัน ของการแพทย์แผนไทย A STUDY OF THE USE OF ESSENTIAL OIL DISTILLATION MACHINE FOR OIL-BASED PHARMACEUTICAL PRODUCTION OF THAI TRADITIONAL MEDICINE ทวีศักดิ์ หลีแก้วสาย Taweesak Leekeawsai วนิษา ปันฟ้า Wanisa Punfa ยິงยง เทาประเสริฐ Yingyong Taoprasert มณฑนา คำอ้าย Manthana Kham-ai ธีรนนท์ ธีรณัฐชัย Teeranan Tananchai	365
บทความวิชาการ Academic Articles :	
การพัฒนาวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF SCHOOL ADMINISTRATORS ราณี จีนสุทธิ Rane Jeansuti หทัยภัทร จีนสุทธิ Hataipat Jeansuti สิริกัญจน์ ธนวุฒิปพรพินิต SiriKarn Tanawutpornpinit พระมหาสิริวัฒนา สิริวัชรวรกุล Phramha Siri wattana Siriwatcharaworakun	375
การเพิ่มประสิทธิผลในการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนประถมศึกษา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง THE EFFECTIVENESS ENHANCEMENT IN PERSONNEL DEVELOPMENT OF ELEMENTARY SCHOOLS ACCORDING TO THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY พารดา หาบ้านแทน Parada Habantaen วันเพ็ญ นันทะศรี Wanpen Nantasri พรเทพ เสถียรนพแก้ว Pornthep Steannoppakao	390

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
จิตวิญญาณครูในศตวรรษที่ 21	398
THE TEACHERS' SPIRIT IN 21ST CENTURY	
กัญญากร เอี่ยมพญา Kanporn Aiempahaya	
นิวัตต์ น้อยมณี Niwat Noymanee	
อภิชาติ อนุกุลเวช Abhichat Anukulwech	
ดาวประกาย ระโส Daoprakai Raso	
โควิด-19: การเปลี่ยนแปลงในภาษาไทย	410
COVID-19: CHANGE IN THE THAI LANGUAGE	
เสนห์ เดชะวงศ์ Saneh Dechawongse	
พระมหาวิโรจน์ ญาณวโร Phramaha Wirote Nyanaviro	
พระมหาสมัคร์ มหาวิโร Phramaha Samak Mahaviro	
ภาคผนวก	
- กระบวนการจัดทำวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ	422
- หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับของวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ	424
- ระเบียบการส่งต้นฉบับ	425
- จริยธรรมการตีพิมพ์	431

การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษา
โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง*
DEVELOPMENT OF EDUCATION QUALITY ASSURANCE MANAGEMENT SYSTEM IN
THE CHARITABLE SCHOOLS OF BUDDHIST TEMPLES AREAS
OF CENTRAL PROVINCES

¹พระเมธีปริยัติธาดา (บุญพรม จารุปลูกโย) Phrametheepariyatthada (Boonprom Carupukho),

²พระมหาสิริวัฒนา สิริวัชรวรกุล Phramha Siri wattana Siriwatcharaworakun, ³เสาวณีย์
สิกขาบัณฑิต Sewanee Sikkhabundit, ⁴สิริกาญจน์ ธนวุฒิพรพินิต SiriKarn Tanawutpornpinit,

⁵ชมพูนุช ช้างเจริญ Chompoonuch Changcharoen, ⁶รานี จินสุทธิ์ Raneer Jeansuti

^{1,4,5,6}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

²วิทยาลัยอาชีวศึกษาสิริวัฒน์ Siriwat Vocational College, Thailand

³มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ North Bangkok University, Thailand

E-mail: dr.aosirikarn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา 3) เพื่อทดลองใช้ระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา 4) เพื่อประเมินระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยมีกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย 103 คน การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน มีเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบประเมิน แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐาน โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน ใช้สถิติ t-test แบบ Dependent ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ได้องค์ประกอบ 2 องค์ประกอบ คือ (1) การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้แก่ (1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษา (2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา (3) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา (4) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา (5) การติดตามผลการประเมินคุณภาพการศึกษา (6) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และ (7) การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และ 2) ระบบการบริหารจัดการ K-PDCA ประกอบด้วย 5

ขั้นตอน คือ 1) การให้ความรู้ (Knowledge=k) 2) การวางแผน (Plan: P) 3) การดำเนินการตามแผน (Do: D) 4) การตรวจสอบ (Check: C) และ 5) การแก้ไขปรับปรุง (Act: A) 3) ผลการทดลองใช้ พบว่า ผู้เข้าอบรมมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ผลการประเมินระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง ด้านความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ตามประเด็นในการตรวจสอบ ทั้ง 5 ข้อ ได้แก่ การให้ความรู้ การวางแผน การดำเนินงานตามแผน การตรวจสอบ การแก้ไข พบว่า มีความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์มากที่สุดทั้ง 5 ข้อ

คำสำคัญ: ระบบการบริหารจัดการ, การประกันคุณภาพการศึกษา, โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research paper are 1) to study the condition of the quality assurance management system for the education quality assurance of Buddhist temples in Buddhist temples; 2) to develop the management system for the quality assurance of the education quality assurance for the charity schools of Buddhist temples; 3) To test the management system for educational quality assurance in Buddhist temples' charitable schools. 4) To assess the quality assurance management system for Buddhist temples' charitable school education. Central Province. It is a mixed research method. The research sample consisted of 103 persons, interviews with 5 experts and in-depth interviews with 9 experts. The research tools were questionnaires, assessment forms, semi-structured interviews. and analyze the data with basic statistical values by finding the frequency, percentage, arithmetic mean standard deviation The statistics used to compare the learn. The results of the research found that 1) Analysis of opinions about the management of quality assurance charity school of Buddhist temples in the central region as a whole is performing at a high level. When considering each aspect, it was found that the practice was at a high level in all aspects. 2) The results of the development of educational quality assurance management system for charity schools of Buddhist temples in central provinces consisted of 2 components: (1) quality assurance within educational institutions: 1) setting educational standards; 2) Develop an educational management development plan, 3) Implement an educational management development plan, 4) educational quality evaluation and inspection, 5) follow-up on educational quality assessment results, 6) an annual educational quality report, and 7) continually develop educational institutions to have quality; and (2) K-PDCA management system consists of 5 steps: 1) Knowledge: K 2) Plan: P 3) Do: D 4) Check: C and 5) Act: A. 3) The results of the experiment showed that the scores after school were higher than before. There was a statistically significant difference at the .05 level. 4) The results of the assessment found that the issues in the audit were; knowledge education planning implementation of the plan auditing correction. These are 5 possibilities and the most useful

Keywords: Management System, Educational Quality Assurance, Buddhist Temple Charity School

บทนำ

การศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานสำหรับประชากรเป็นกลไกหลักสำคัญในการขับเคลื่อน เหตุนี้ การพัฒนาประเทศจึงเป็นหน้าที่ของรัฐในการเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาของผู้เรียน ทุกกลุ่มเป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ โดยการพัฒนาสถานศึกษาทุกแห่งให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เท่าเทียม และจัดให้มีระบบสนับสนุน และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมที่มีศักยภาพ และความพร้อมเข้ามามี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องเป็นปัจจุบันในการบริหารจัดการ การ ตัดสินใจเชิงนโยบายที่ส่งผลต่อกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม ทั้งผู้เรียนและสถานศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการ การจัดการศึกษาที่เปิดช่องทางการ เรียนรู้ของผู้เรียนอย่างไร้ขีดจำกัด เพื่อสร้างความเสมอภาคในการศึกษาเรียนรู้โดยไม่จำกัดรูปแบบ เวลา และ สถานที่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

การดำเนินการจัดการศึกษาให้เกิดคุณภาพจำเป็นต้องมีการประกันคุณภาพ และประเมิน มาตรฐานการศึกษา เพื่อให้เกิดกลไกในการตรวจสอบ กระตุ้นให้หน่วยงานที่จัดการศึกษามีการควบคุมคุณภาพ และการประเมินมาตรฐานการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับ ที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการการศึกษาที่จะต้องมุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ไว้ ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษามาตรา 47-51 ที่กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบประกันภายในและระบบ ประกันภายนอก ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ ถือว่า การประกันคุณภาพการศึกษาภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการ อย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผย ต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษารองรับการประเมินภายนอกและเพื่อให้ กระบวนการจัดการศึกษาของรัฐได้มาตรฐานนอกจากนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้ออกประกาศใช้กฎกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 เรื่องให้ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพ ภายในของสถานศึกษา ฉบับลงวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2561 สนองต่อนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษ ที่สองที่กำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพคนไทยและการศึกษาไทยในอนาคต ประกอบ กับนโยบายให้ปฏิรูประบบการประเมินและการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอกของทุกระดับก่อนจะมี การประเมินคุณภาพในรอบต่อไป จำนวน 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน (ผลสัมฤทธิ์ ทางวิชาการของผู้เรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน) มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการ จัดการ มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ให้ใช้กับสถานศึกษาที่เปิด สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกสังกัด เป็นกรอบในการวางแผนและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน ของสถานศึกษา ตั้งแต่การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการ จัด การศึกษาของสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปีที่มีมุ่งสู่มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา รวมถึงการ จัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา โดยดำเนินการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของแผนงาน/ โครงการ/กิจกรรมที่ได้ดำเนินการตามกรอบมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานฯ ฉบับใหม่ และปรับแผนพัฒนา คุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปีเพื่่อมุ่งมาตรฐานการศึกษาของ สถานศึกษาภายใต้กรอบ 3 มาตรฐานที่กระทรวงฯ ได้ประกาศใช้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานเพื่อการ

ประเมินคุณภาพภายนอก (รอบสี่) ที่ สมศ. จะนำมาใช้เป็นกรอบมาตรฐานในการประเมินคุณภาพภายนอก (รอบสี่) ที่จะเกิดขึ้นต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเขตจังหวัดภาคกลาง จะมีการดำเนินการเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษามาแล้ว แต่จากการศึกษาวิจัยก็ยังพบว่า ปัญหาการดำเนินงานของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาก็ยังพบปัญหาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัญหาในการบริหารระบบการประกันคุณภาพการศึกษานั้น คือ บุคลากรขาดความตระหนักรู้ความเข้าใจในการประกันคุณภาพการศึกษา ขาดการทำงานอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารหรือหัวหน้างานประกันคุณภาพยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาได้ดีพอ ไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้หรือให้คำแนะนำข้อเสนอแนะในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องได้ การนำข้อมูลย้อนกลับมาใช้ในการพัฒนายังน้อยมาก ขาดแคลนงบประมาณ ขาดความร่วมมือ และให้ความสำคัญกับชุมชนน้อย การบริหารระบบสารสนเทศขาดประสิทธิภาพ และขาดเครื่องมือประเมินที่หลากหลาย การใช้รูปแบบในการประเมินไม่เหมาะสมกับบริบทสถานศึกษา สอดคล้องกับเยาวทิวา นามคุณ และฤตินันท์ สมุทรทัย (2559, หน้า 124) ที่ได้สรุปไว้ในทิศทางเดียวกันที่พบว่า การประกันคุณภาพภายในมีข้อจำกัด ปัญหาด้านครูและบุคลากรที่ยังขาดความรู้ มีความเข้าใจไม่ตรงกัน และยังไม่ให้ความร่วมมืออย่างเพียงพอ ครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา ขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และการเตรียมรับการประกันภายนอก ตลอดจนกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียนมิได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นรูปธรรมเพียงพอ นอกจากนี้ พบปัญหาด้านสื่อสาร การประสานงานของหน่วยงานต่างๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ ปัญหาด้านการนำผลการประกันคุณภาพภายในไปใช้ปรับปรุงพัฒนา และการเผยแพร่ผลการประเมินต่อสาธารณชน ยังกระทำจำกัดและไม่เห็นเป็นรูปธรรม ยังสอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551) ที่พบว่า สถานศึกษาขาดการเชื่อมโยงระบบประกันคุณภาพภายในกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน รวมทั้งการเชื่อมโยงกับการประเมินภายนอก การขาดความพร้อมในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากข้อจำกัดหลายประการทั้งด้านครูบุคลากร งบประมาณ สื่อวัสดุ อุปกรณ์การสอน ส่งผลต่อปัญหาด้านประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา และคุณภาพโดยรวม ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์จากผลการสัมภาษณ์สภาพความเป็นจริงของผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนายกัฒนากร จังหวัดนครนายก พบว่า โรงเรียนมีการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในที่ยังไม่น่าพอใจ ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา เช่น ครูและผู้เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจในการทำระบบประกันคุณภาพภายใน การเชื่อมโยงระหว่างมาตรฐานการจัดการศึกษาที่ประกาศตามกฎกระทรวง พ.ศ. 2561 การวิเคราะห์สถานการณ์และบริบทของโรงเรียน การวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมไปถึงการนำผลการรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) ของโรงเรียนในปีการศึกษา 2562 มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารวมถึงการเชื่อมโยงการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษากับการประเมินภายนอกในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา และการประเมินของ สมศ. ในรอบต่อไป

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ซึ่งเป็นเสมือนกลยุทธิ์ในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ผู้บริหารหรือครูผู้รับผิดชอบงานระบบประกันคุณภาพ

ภายในสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเกิดประสิทธิผลที่ยั่งยืนจึงมีความประสงค์ที่จะทำวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง เป็นการเฉพาะขึ้นให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ความต้องการความคาดหวังของสังคม และเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาของประเทศสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง
2. เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง
3. เพื่อทดลองใช้ระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง
4. เพื่อประเมินระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method) สรุปรูปได้เป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา รวม 103 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม และมีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัยนี้ ได้แก่ ค่าสถิติพื้นฐานโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 2 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง โดยนำข้อมูลที่ผู้วิจัยศึกษา และสังเคราะห์ไว้ในตอนที่ 1 มาวิเคราะห์หาข้อสรุปร่วม จัดทำเป็นกรอบในการยกร่างระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง ส่วนที่ 2 การตรวจสอบระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง ด้านความเหมาะสมและความถูกต้องโดยผู้เชี่ยวชาญด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง จำนวน 5 คน การตรวจสอบโดยการสรุปเนื้อหาแต่ละประเด็นเพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character) และข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) ของระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง

ตอนที่ 3 การทดลองใช้ระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง โดยสร้างคู่มือการใช้ระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง ไปทดลองใช้กับโรงเรียนการกุศล

ของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง ด้วยการจัดอบรม สัมมนา ให้กับผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน ในจังหวัดนครนายก รวม 50 คน ใช้เวลาอบรม จำนวน 2 วัน และติดตามการนำความรู้ไปใช้ในระยะเวลา 30 วัน โดยผู้วิจัยสร้างความเข้าใจ และชี้แจงแนวทางการติดตาม การนำความรู้เกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง ไปให้กับผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ และครูที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ติดตาม

ตอนที่ 4 การประเมินระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง โดยใช้กระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – Structured Interviews) ในด้านความเป็นไปได้ และความเป็นไปได้ ด้วยการใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสรุปเนื้อหาแต่ละประเด็นเพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character) และข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัยนี้ ได้แก่ ค่าสถิติพื้นฐานโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน ใช้สถิติ t-test แบบ Dependent

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = .68) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับ 3 อันดับ จากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.49$) 2) การนำผลการประเมินคุณภาพไปใช้ของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.28$) และ 3) การติดตามผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.24$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของสภาพของระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง โดยรวม

(n = 103)

สภาพระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	4.22	.63	มาก
2. การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	4.16	.67	มาก
3. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	4.10	.65	มาก
4. การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา	3.88	.81	มาก

5. การติดตามผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา	4.24	.68	มาก
6. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา	4.49	.52	มาก
7. การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง	4.28	.70	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.19	.68	มาก

2. การพัฒนาระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง

ผลการพัฒนาระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง ได้องค์ประกอบ 2 องค์ประกอบ แต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

2.1 องค์ประกอบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนา การจัดการศึกษา 3) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา 4) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 5) การติดตามผลการประเมินคุณภาพการศึกษา 6) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และ 7) การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

2.2 องค์ประกอบของระบบการบริหารจัดการ K-PDCA ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การให้ความรู้ (Knowledge=k) 2) การวางแผน (Plan: P) 3) การดำเนินการตามแผน (Do: D) 4) การตรวจสอบ (Check: C) และ 5) การแก้ไขปรับปรุง (Act: A)

3. การทดลองใช้ระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง

ผลการทดลองใช้ระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง โดยมีผลการศึกษาด้านความรู้ความเข้าใจของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระหว่างก่อน และหลังการทดลองใช้ พบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจของผู้เข้าอบรม และทดสอบหลังฝึกอบรม ($\bar{X} = 30.93$) สูงกว่าก่อนการฝึกอบรม ($\bar{X} = 19.47$) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดลองใช้ระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง

(n= 50)

รายการประเมิน	คะแนนเต็ม	Pretest		Posttest		t-test (dep.paried)
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
ความรู้ความเข้าใจ	30	19.47	3.73	30.93	4.95	10.81*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ความเข้าใจของผู้เข้าอบรมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หลังฝึกอบรม ($\bar{X} = 30.93$) สูงกว่าก่อนการอบรม ($\bar{X} = 19.47$) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลจากการติดตามความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อการนำระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลางไปใช้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านวิทยากร ($\bar{X} = 4.23$) และด้านที่อยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ ดังในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลจากการติดตามความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อการนำระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลางไปใช้ (n = 50)

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
ด้านวิทยากร	4.23	.59	มาก	
1. การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรมีความชัดเจน	4.33	.47	มาก	1
2. ความสามารถในการอธิบายเนื้อหา	4.30	.53	มาก	2
3. ความเชื่อมโยงเนื้อหาในการฝึกอบรม	4.20	.61	มาก	5
4. มีความครบถ้วนของเนื้อหาในการฝึกอบรม	4.23	.62	มาก	4
5. การใช้เวลาตามที่กำหนดไว้	4.10	.70	มาก	5
6. การตอบข้อซักถามในการฝึกอบรม	4.23	.50	มาก	3
ด้านความรู้ความเข้าใจ	3.92	.52	มาก	
1. ความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ก่อนการฝึกอบรม	2.73	.43	ปานกลาง	7
2. ความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้หลังการฝึกอบรม	4.16	.37	มาก	2
3. สามารถบอกประโยชน์ของหลักสูตรฯ ได้	4.13	.43	มาก	3
4. สามารถบอกข้อดีของหลักสูตรฯ ได้	4.66	.44	มากที่สุด	1
5. สามารถอธิบายรายละเอียดได้	3.73	.69	มาก	6
6. สามารถจัดระบบความคิด/ประมวลผลความคิดสู่การพัฒนางานอย่างเป็นระบบ	3.96	.55	มาก	5
7. สามารถบูรณาการทางความคิดสู่การปฏิบัติงานเป็นทีม/การปรับตัว/การปฏิรูประบบการปฏิบัติงาน	4.10	.54	มาก	4
ด้านการนำความรู้ไปใช้	4.19	.55	มาก	
1. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้	4.36	.49	มาก	1
2. สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดแก่ผู้ร่วมงานได้	4.10	.66	มาก	3
3. สามารถให้คำปรึกษาแก่ผู้ร่วมงานได้	4.06	.58	มาก	4
4. มีความมั่นใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้	4.23	.50	มาก	2
รวม	4.11	.55	มาก	

จากตาราง 3 พบว่า จากการติดตามผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อการนำระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลางไปใช้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านวิทยากร ($\bar{X} = 4.23$) และด้านที่อยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ

4. การประเมินระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง

ผลการประเมินการประเมินระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง

ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง จากผู้ทรงคุณวุฒิด้วยการสัมภาษณ์ จำนวน 9 คน พบว่า ระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ ในการปฏิบัติโดยรวมมากที่สุดทั้ง 5 ข้อ ได้แก่ 1) การให้ความรู้ 2) การวางแผน 3) การดำเนินงานตามแผน 4) การตรวจสอบ 5) การแก้ไข ดังในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง

(N = 9)

ประเด็นในการตรวจสอบ	ความเป็นไปได้	ความเป็นประโยชน์
1. การให้ความรู้	ระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติมากที่สุดทั้ง 5 ข้อ	ระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง มีความเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติมากที่สุดทั้ง 5 ข้อ
2. การวางแผน		
3. การดำเนินงานตามแผน		
4. การตรวจสอบ		
5. การแก้ไข		

จากตาราง 4 พบว่า จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิกับการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง ด้านความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยมีประเด็นการพิจารณาทั้ง 5 ข้อ ได้แก่ 1) การให้ความรู้ 2.) การวางแผน 3) การดำเนินงานตามแผน 4) การตรวจสอบ 5) การแก้ไข มีการปฏิบัติมากที่สุดทุกข้อ

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง ผู้วิจัยอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง พบว่า ระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง โดยรวมมีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดการประกันคุณภาพไว้ใน หมวดที่ 6 มาตรา 47-51 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วยระบบประกันคุณภาพภายในและระบบ

ประกันคุณภาพภายนอก สำหรับการประกันคุณภาพภายในให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก โดยในมาตราที่ 7 ได้บัญญัติไว้ว่า ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ส่วนระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ดังนั้น สถานศึกษาทุกแห่งจึงต้องมีการระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดังที่ ละมุน รอดขวัญ (2555, หน้า 145) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ภาคใต้ตอนบน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หลังผ่านการประเมินรอบสอง พบว่า สถานศึกษามีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา จัดให้มีการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาและจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ และการจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง และเยาวทิวา นามคุณ และฤตินันท์ สมุทร์ทัย (2559, หน้า 147) ได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ผลการวิจัยพบว่า สภาพผลการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในประกอบด้วยกระบวนการควบคุมคุณภาพ กระบวนการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพ และกระบวนการประเมินคุณภาพ โดยภาพรวมผู้บริหารและครู มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก โดยมีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหาร ด้านบุคลากร และด้านปัจจัยสนับสนุน ปัญหาที่สำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสรุปได้ทั้งหมด 6 ประเด็น คือ 1) บุคลากรขาดความตระหนัก ความรู้ความเข้าใจในการประกันคุณภาพการศึกษา 2) ขาดการทำงานอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและมีการนำข้อมูลย้อนกลับมาใช้ในการพัฒนาน้อย 3) ขาดแคลนงบประมาณ 4) ขาดความร่วมมือและให้ความสำคัญกับชุมชนน้อย 5) การบริหารระบบสารสนเทศขาดประสิทธิภาพ 6) ขาดเครื่องมือประเมินที่หลากหลาย การใช้รูปแบบในการประเมินไม่เหมาะสมกับบริบทสถานศึกษา และสอดคล้องกับที่ ปรีดา บุญเพลิง, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต และสิริกาญจน์ ธนวุฒิปิพนิต (2562, หน้า 96) ได้กล่าวว่า การนำนโยบายการปฏิบัติให้บรรลุความสำเร็จเพียงไรขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ และจำเป็นต้องตระหนักด้วยว่าผู้นำนโยบายไปปฏิบัติต้องยึดมุมมองของผู้กำหนดนโยบาย

2. ผลการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาอย่างเป็นระบบ และนำข้อมูลจากการศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎีการบริหารการศึกษา การวิเคราะห์องค์ประกอบของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา การศึกษาสภาพระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง และข้อเสนอแนะจากการศึกษาสภาพดังกล่าว นำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกัน และออกแบบร่างระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง ได้องค์ประกอบ 2 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบประกัน

คุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย (1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษา (2) การจัดทำแผนพัฒนา การจัดการศึกษา (3) การดำเนินงานตามแผนพัฒนา การจัดการศึกษา (4) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา (5) การติดตามผลการประเมินคุณภาพ การศึกษา (6) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และ (7) การนำผลการประเมินคุณภาพไปใช้ และ 2) องค์ประกอบของระบบการบริหารจัดการ K-PDCA ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ (1) การให้ความรู้ (Knowledge=k) (2) การวางแผน (Plan: P) (3) การดำเนินการตามแผน (Do: D) (4) การตรวจสอบ (Check: C) และ (5) การแก้ไขปรับปรุง (Act: A) สอดคล้องกับงานวิจัยของบุปผา ทองน้อย (2557, หน้า 96) ได้พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสู่งานประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 ผลการวิจัยพบว่า ผู้วิจัยพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อนโดยการศึกษาค้นคว้า ทฤษฎี แนวความคิด วิเคราะห์สภาพการณ์ต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรนั้น หรือ ลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบ และงานวิจัยของละมุน รอดขวัญ (2555, หน้า 145) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ภาคใต้ตอนบน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบ คือ คู่มือการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี ส่วนประกอบที่สำคัญคือ คำชี้แจงการใช้คู่มือเนื้อหา ซึ่งได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 บทนำ ส่วนที่ 2 แนวทางการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพ และส่วนที่ 3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติจริงใน ระดับมาก

3. ผลการทดลองใช้ระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัด ในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง พบว่า บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการ ทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการติดตามผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อการนำ ระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัด ภาคกลางไปใช้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านวิทยากร ($\bar{X} = 4.23$) และด้านที่อยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ ทั้งนี้ เพราะผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือการใช้ระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัด ในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง เพื่อใช้ในการอบรมให้กับผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา โดย คู่มือนี้ได้ผ่านการศึกษาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เป็นขั้นเป็นตอน ผ่านการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขแล้ว ทำให้การ จัดอบรมประสบความสำเร็จ นอกจากนั้น วิทยากรมีเทคนิควิธีการกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้แสดง ความคิดร่วมกันตามใบกิจกรรมในหน่วยการฝึกอบรมอย่างตั้งใจ สามารถฝึกปฏิบัติและออกมานำเสนอผลงาน อย่างมั่นใจ ส่งผลให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีระดับความรู้ความเข้าใจ ความพึงพอใจ ตามที่กำหนดไว้ สอดคล้อง กับ Goldstein (1993) ได้กล่าวว่า การอบรมเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบเพื่อสร้างหรือ เพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความสามารถ (Ability) และเจตคติ (Attitude) ซึ่งจะช่วยให้การ ปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ส่วนความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมครั้งนี้ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะได้กำหนดลำดับเนื้อหาของสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกัน และลำดับเนื้อหาอย่าง เป็นขั้นตอน นอกจากนี้ การออกแบบกิจกรรมมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ส่งผลทำให้ผู้เข้ารับการ ฝึกอบรมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่หลากหลาย วิทยากรมีความเชี่ยวชาญ มีทักษะในการโน้มน้าว กระตุ้น จูงใจ ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นกันเอง ในบรรยากาศที่ไม่ตึงเครียด ส่งผลให้ผู้เข้ารับ

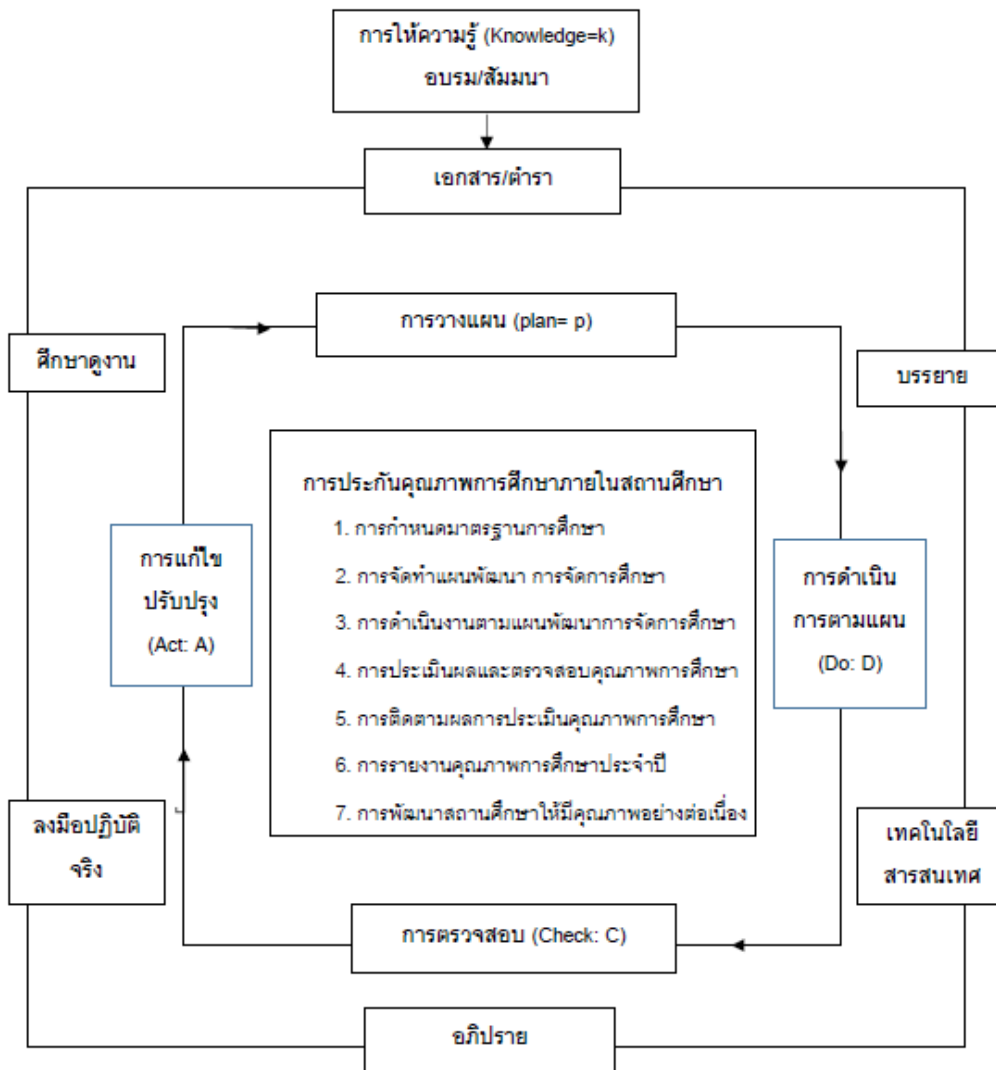

การฝึกอบรม ได้รับความรู้ความเข้าใจ ต่อสิ่งที่ศึกษาได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับละมุน รอดขวัญ (2555, หน้า 145) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ภาคใต้ตอนบน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบ คือ คู่มือการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนประกอบที่สำคัญคือ คำชี้แจงการใช้คู่มือเนื้อหา ซึ่งได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 บทนำ ส่วนที่ 2 แนวทางการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพ และส่วนที่ 3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีความเหมาะสมและมีความ เป็นไปได้ในทางปฏิบัติจริงในระดับมาก ส่วนสิริกาญจน์ ธนวุฒิพรพินิต (2562) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องหลักสูตร ฝึกอบรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตร ฝึกอบรม มีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ความเข้าใจของผู้เข้าอบรม หลังจากการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อการอบรมหลักสูตร การประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

4. ผลการประเมินระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดใน พระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง พบว่า มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติมากที่สุดทั้ง 5 ข้อ ทั้งนี้สืบเนื่องจากผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือในการอบรมให้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งในการดำเนินการอย่างเป็นระบบมี ขึ้นตอน ส่งผลให้การอบรมประสบความสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ จริง เป็นไปตามที่ สิริกาญจน์ ธนวุฒิพรพินิต (2562) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง หลักสูตรฝึกอบรมการประกันคุณภาพ การศึกษาภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมฯ โดย ผู้เชี่ยวชาญ ในภาพรวมเหมาะสมมากที่สุด และเมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมมากที่สุดโดย เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ 1) ด้านความเป็น ประโยชน์ของหลักสูตร ด้านการนำไปใช้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Stufflebeam; & Shinkfield (2007) ที่กล่าวไว้ว่า การประเมินควรมีประโยชน์และความเป็นไปได้เพื่อนำผลและสารสนเทศไปปรับปรุงงาน

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยเป็นระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศล ของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง อันเป็นการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบ ประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และเป็นแนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิด ประสิทธิภาพที่ยั่งยืน เพื่อพัฒนาระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา สรุปเป็น ภาพองค์ความรู้การวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลาง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษาควรตั้งกลุ่มเครือข่ายการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ รวมถึงมีการประเมินศักยภาพของบุคลากร เพื่อให้ได้แนวทางการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศเพื่องานประกันอย่างเป็นระบบ และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยสนับสนุนการดำเนินงาน

1.2 ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำ และให้ความสำคัญในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โดยการนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาระบบการประกันคุณภาพให้มีความเข้มแข็งและเปลี่ยนแปลงสู่เป้าหมายที่ต้องการ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาผลการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หลังจากที่ได้มีการนำระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เขตจังหวัดภาคกลางไปใช้

2.2 ควรศึกษาการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากสถานศึกษามีหน้าที่จัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งอาจทำให้ได้ข้อค้นพบวิธีการพัฒนาระบบระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาที่ดีขึ้น

2.3 ควรมีการทำวิจัยร่วมกับหน่วยงานความร่วมมือต่างๆ เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาของภาคอื่นๆ ด้วย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579**. แหล่งที่มา <https://www.moe.go.th//แผนการศึกษาแห่งชาติ-พ-ศ-2560>. สืบค้นเมื่อ 2 ก.พ. 2563.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). **ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). **กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). **ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องให้ใช้มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

บุปผา ทองน้อย. (2557). **การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสู่งานประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

ปรีดา บุญเพลิง, เสาวณีย์ สีขาบัณฑิต และสิริภาญจน์ ธนวุฒิพรพินิต. (2562). **การนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนนิติบุคคลไปสู่การปฏิบัติระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ. 8(1). 96-106.

เยาวทิวา นามคุณ และฤตินันท์ สมุทรทัย. (2559). **การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน**. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น. 10(3). 56.

ละมุน รอดขวัญ. (2555). **การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ภาคใต้ตอนบน**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). **ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่องแนวปฏิบัติการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). **สภาวะการศึกษาไทย ปี 2550/2551 “ปัญหาความเสมอภาค และคุณภาพของการศึกษาไทย”**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: วิ.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). **มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561**. นนทบุรี: 21 เซ็นจูรี่.
- สิริกาญจน์ ธนวุฒิปิพนิต. (2560). **การประกันคุณภาพการศึกษา (Education Quality Assurance)**. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- สิริกาญจน์ ธนวุฒิปิพนิต. (2562). **หลักสูตรฝึกอบรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- Goldstein, I. L. (1993). **Training in organizations: Need assessment development and evaluation**. 3rd ed. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
- Stufflebeam, D. L. et al. (1971). **Educational Evaluation and Decision Making**. Illinois: Peacock Publishers, Inc.
- Stufflebeam, D. L.; Shinkfield, A. (2007). **Evaluation Theory Models and Applications**. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

กระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี*
THE CULTURAL HERITAGE IMMUNITY PROCESS OF THE FLOATING-MARKET
COMMUNITY IN RATCHABURI PROVINCE

พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทตโต Phrakhrusangharak Songphan Jayadatto
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Ratchaburi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
E-mail: M.A.Ratchaburi1@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนากระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยวิเคราะห์เนื้อหาจากกรณีศึกษาของโครงการย่อย และใช้การสนทนากลุ่มเฉพาะเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้เป็นฐานคิดสำคัญในออกแบบแนวทางพัฒนากระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี พร้อมทั้งนำไปทดสอบระดับภาคสนาม และวิเคราะห์กระบวนการปฏิบัติงานรายตัวชี้วัด ร่วมกับสถิติอ้างอิงเพื่อค้นหาความจริงจากการทำงานตามรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนากระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี มีลักษณะเป็นการพัฒนาปัจจัยนำเข้าของกระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก โดยยกระดับความร่วมมือในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้เป็นรูปแบบของเครือข่ายที่เป็นทางการ ระหว่าง (1) อำเภอดำเนินสะดวก (2) เทศบาลดำเนินสะดวก (3) คณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก (4) โรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ (5) ชมรมศิษย์เก่าวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี (6) ชมรมคนรักตลาดน้ำดำเนิน และ (7) ชมรมวิถีคลองวิถีไทย ซึ่งได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) “เครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก” การนี้ ภาคีเครือข่ายทั้ง 7 ได้ร่วมกันออกแบบและผลิตวัตถุที่เป็นตัวแทนเชิงสัญลักษณ์ (Mascot) ที่แสดงความร่วมมือในการดำเนินงานสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์ พร้อมกันนี้ ยังได้สรรค์สร้างผลงานศิลปะ 3 มิติ เพื่อสื่อเรื่องราววิถีชีวิตของชุมชนตลาดน้ำ ณ พื้นที่ต้นแบบวัฒนธรรมวิถีชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก ซึ่งอยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จำนวน 1 ชั้่นงาน อีกด้วย ทั้งนี้ ผลการทดสอบระดับภาคสนาม พบว่า อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: กระบวนการ, ภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรม, ชุมชนตลาดน้ำ

Abstract

The main purposes of this research are developing the constructive formation process of the cultural heritage immunity of the floating market community in Ratchaburi province. This research is the action research in which the data from the case studies of sub-projects is analyzed. Focus group is used as a tool to collect data was analyzed by the method of descriptive analysis in order to be utilized as the significant paradigm in designing the cultural heritage immunity development method of the floating market community in Ratchaburi province, and to test in the fieldwork level. The operation process was, thus, analyzed per indicator with inference statistics to search for the truth from the operation that accorded with the action research pattern. The findings of this research found that the constructive formation process development of the cultural heritage immunity of the floating market community in Ratchaburi province finds that it is Damnoen Saduak floating market community's inputs development of the cultural heritage immunity formation process. The process elevates the cooperation in conserving cultural heritage to the official network that links between (1) Damnoen Saduak district (2) Damnoen Saduak subdistrict (3) the sangha of Damnoen Saduak district (4) Wat Shotitayakaram Songkror Kindergarten (5) Ratchaburi Buddhist College Alumni Association (6) Khon Rak Damnoen Saduak Floating Market Association and (7) Vithee Klong Vithee Thai Association, in which these organizations signs "Damnoen Saduak Floating Market's Cultural Heritage Conservation Volunteer Network" Memorandum of Understanding. In this regard, the 7 associated networks cooperate in designing and producing the symbolic representative object (mascot), which portrays the cooperation in the constructive formation process of the cultural heritage immunity. In the meantime, the networks create a 3D artwork to convey the floating market community lifestyle at the Damnoen Saduak cultural prototype area which is located on the travel route of Damnoen Saduak floating market community. That is to say, the operation assessment per indicator include the context assessment result are all at a high level.

Keywords: Process, Cultural Heritage Immunity, Floating-Market Community.

บทนำ

มรดกทางวัฒนธรรมเป็นรูปแบบของวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์และมีคุณค่าซึ่งเกิดขึ้นในอดีตและได้รับการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง มรดกทางวัฒนธรรมบางอย่างกลายเป็นแบบแผนทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญและเป็นความภาคภูมิใจของคนในสังคมสืบเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ และกฎหมายประเทศต่างๆ ทั้งในแถบทวีปยุโรปและเอเชีย ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมออกเป็นสองประเภท คือ มรดกทาง วัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) เช่น โบราณวัตถุ โบราณสถาน แหล่งโบราณคดีงานจิตรกรรม เป็นต้น และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) หรือตามกฎหมายไทยที่เรียกว่า “มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม” ได้แก่ ภาษา ศิลปะการแสดง งานช่างฝีมือดั้งเดิม เป็นต้น แม้ว่ามรดกทางวัฒนธรรมทั้งสองประเภทจะมีความหลากหลายในตัวเองอยู่มากก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถแบ่งแยกเนื้อหางานทั้งสองประเภทได้ชัดเจนเด็ดขาด เนื่องจากมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ล้วนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเป็นสิ่งที่อยู่คู่กันมาโดยตลอด โดยเฉพาะงานจับต้องได้ซึ่งเป็นรูปธรรมนั้นมีพื้นฐานมาจากแนวความคิด ความเชื่อ และทักษะเทคนิคอันเป็นลักษณะนามธรรมของงานจับต้องไม่ได้ ลักษณะดังกล่าวจึงก่อให้เกิดความไม่หลากหลายในความ หลากหลายของมรดกทางวัฒนธรรมขึ้น แสดงให้เห็นความโดดเด่นของพัฒนาการทางวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับและถ่ายทอดสืบมา อันจะนำไปสู่การคุ้มครองและสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมสืบไป (ชาคริต สิทธิฤทธิ์, 2559) มรดกทางวัฒนธรรมจึงมิได้เป็นเพียงโบราณสถาน อาคาร พื้นที่ประวัติศาสตร์ และสวน เท่านั้น แต่หมายรวมถึงสิ่งแวดล้อมที่ถูกสร้างขึ้นทั้งหมดรวมทั้งระบบนิเวศ เป็นเครื่องหมายแสดงกิจกรรมและความสำเร็จของมนุษย์ในอดีต และเป็นหนึ่งในทรัพยากรที่ไม่สามารถสร้างขึ้นใหม่ได้ (Feilden B.M. & J. Jokilehto, 1998)

มรดกทางวัฒนธรรมเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับชุมชนและประเทศชาติ จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งก่อให้เกิดรายได้ 40% เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากการท่องเที่ยวทุกประเภทที่เกิดขึ้นทั่วโลก สอดคล้องกับที่ สมัชชาแห่งสหประชาชาติ ระบุว่า “ความสำคัญของการท่องเที่ยวระหว่างประเทศในการส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนในทุกหนทุกแห่ง เพื่อให้ตระหนักถึงมรดกอันยาวนานของอารยธรรมต่างๆ นำไปสู่ความเข้มแข็งของสันติภาพในโลกที่ดีขึ้น” (บุรพา โชติช่วง, 2563)

มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนในสังคมไทยเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติไทยและของเผ่าพันธุ์ท้องถิ่นนั้นๆ และเป็นสิ่งที่แสดงถึงเกียรติและความภาคภูมิใจของท้องถิ่นและของคนไทยทั้งชาติ ทำให้เกิดความรัก ห่วงแหน เห็นคุณค่า และก่อให้เกิดความรู้สึกรัก ความสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ เป็นความมั่นคงของชาติ อันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมที่ยั่งยืน แทนที่คนไทยจะเป็นผู้บริโภควัฒนธรรมของชาติอื่นอยู่ฝ่ายเดียว

ข้อมูลดัชนีความเชื่อมั่นผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวในประเทศไทย ปี 2561 แสดงให้เห็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวประเทศไทย คือ ราคาที่คุ้มค่า (ร้อยละ 36) อาหารไทย (ร้อยละ 35) ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ 34) และวัฒนธรรมไทยและศาสนา (ร้อยละ 31) อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการบางส่วนประเมินสถานการณ์ท่องเที่ยวต่ำกว่าปกติ เนื่องจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นตัวจุดรั้ง ทั้งความไม่มั่นใจต่อการเติบโตของเศรษฐกิจไทย และต้นทุนธุรกิจที่เพิ่มขึ้นอันเป็นผลมาจากเงินเฟ้อ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการบางส่วนมีความกังวลเกี่ยวกับปัญหาจากแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเริ่มเสื่อมโทรม

หรือมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ หรือแหล่งท่องเที่ยวไม่น่าสนใจ เป็นต้น (สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2561)

โดยนัยนี้ หากพิจารณาในบริบทเชิงพื้นที่ของจังหวัดราชบุรี พบว่ามี “ชุมชนตลาดน้ำ” ซึ่งเป็นชุมชนที่อาศัยมรดกทางวัฒนธรรมในการสร้างอาชีพ หรือเป็นแหล่งที่มาของรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนไทยที่มีความผูกพันกับสายน้ำ เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวดังกล่าวนี้ สืบเนื่องจากการที่ตลาดน้ำแห่งแรกของประเทศไทยเกิดขึ้นที่จังหวัดราชบุรี ควบคู่กับการเกิดคลองดำเนินสะดวก ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงโปรดให้ขุดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2409 เพื่อให้ประชาชนใช้สัญจรไปมา กระทั่งช่วงปี พ.ศ. 2510 องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ปัจจุบันเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) ได้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนด้วยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ จึงส่งผลให้ “ตลาดน้ำ” มีชื่อเสียงในระดับโลก (ราตรี โตเพ่งพัฒนา, 2543) กระทั่งปัจจุบัน (พ.ศ. 2563) ตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี มี 4 แห่ง ได้แก่

1. ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ตั้งอยู่ที่ ตำบลดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
2. ตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก (ตลาดเก่า) ตั้งอยู่ที่ ตำบลดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

3. ตลาดน้ำคลองลัดพลี ตั้งอยู่ที่ ตำบลดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

4. ตลาดน้ำหลักห้า ตั้งอยู่ที่ ตำบลประสาธลสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย บ่งชี้ว่า แม้ตลาดน้ำจะมีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง แต่ในการเติบโตนั้นมีปัจจัยหลายประเด็นเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งส่งผลกระทบต่อพื้นที่ คือ ปัญหาสภาพแวดล้อม หรือปัญหาการมุ่งเน้นการก่อสร้างระบบสาธารณูปโภคเป็นหลักมากกว่าการวางแผนใช้ประโยชน์ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน รวมถึงปัญหาการรักษาวิถีชีวิตชุมชนประเพณีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นของชุมชน เป็นต้น

จากข้อเท็จจริงและผลกระทบของปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้ข้างต้น จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นโดยเร่งด่วน โดยการพัฒนาระบบการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ซึ่งจำเป็นต้องเริ่มจากการวิเคราะห์การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน วิเคราะห์การสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชน และวิเคราะห์การพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชน เพื่อเป็นฐานคิดสำคัญนำไปสู่การพัฒนากระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี เชิงสร้างสรรค์ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์การสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี
3. เพื่อวิเคราะห์การสร้างเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี
4. เพื่อพัฒนาระบบการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรีในเชิงสร้างสรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) กระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี โดยวิเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ใน 3 มุมมอง จากกรณีศึกษาของโครงการย่อยทั้ง 3 โครงการ ซึ่งเป็นตัวแทนของการศึกษามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ได้แก่ โครงการวิจัยย่อยที่ 1 การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี โครงการวิจัยย่อยที่ 2 ต้นแบบหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชน และโครงการวิจัยย่อยที่ 3 การพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี เพื่อให้ได้ภาพรวมข้อมูลที่ผสมผสานกัน (Integrated Data for Holistic Information) สำหรับเป็นฐานคิดสำคัญในการพัฒนากระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ในเชิงสร้างสรรค์ ตามทฤษฎี 3E-Model (พระสุธีรัตนบัณฑิต, 2561)

2. ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ และผู้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ได้แก่

2.1 ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อออกแบบการพัฒนากระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ในเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย บุคลากรองค์กรคณะสงฆ์ บุคลากรองค์กรภาครัฐ บุคลากรสถาบันการศึกษา ผู้นำชุมชน และผู้นำองค์กรภาคประชาชนในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะของการเป็นตัวแทนกลุ่มที่เหมาะสม ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 ท่าน

2.2 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการตามรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) กระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ได้แก่ อาสาสมัครจากชุมชนตลาดน้ำในพื้นที่จังหวัดราชบุรี จำนวน 30 คน

3. เครื่องมือการวิจัย ได้แก่

3.1 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อออกแบบการพัฒนากระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ในเชิงสร้างสรรค์ โดยรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจง โดยใช้แบบสนทนากลุ่มเฉพาะที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เน้นการการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) เพื่อให้ได้คำตอบในเชิงเหตุผล โดยมีผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) คอยจุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะเกิดแนวคิด และแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางของการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง

3.2 แบบประเมินผลการปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด) สำหรับค้นหาความจริงในกรอบวิธีการปฏิบัติงานกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ “ต้นแบบกิจกรรมพัฒนากระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี” ในลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งครอบคลุม Input - Process - Output - Outcome (รายตัวชี้วัด)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลในเบื้องต้นทั้งทางโทรศัพท์เพื่อขออนุญาต แนะนำตัวผู้วิจัย และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย แล้วจึงนำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมายกันไว้ โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ จากนั้นจึงนำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ ตำรา บทความ บริการค้นหาข้อมูลภายใต้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์ข้อมูลจากโครงการย่อย 3 โครงการ ซึ่งเป็นกรณีศึกษาวิเคราะห์ห้องคาถาพพิที่เกี่ยวของมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ใน 3 มุมมอง (E1-Education กระบวนการเรียนรู้และการให้การศึกษา E2-Engineering การสร้างสรรค์และประดิษฐ์นวัตกรรมในการจัดการ และ E3-Enforcement มาตรการทางกฎหมาย หรือจารีต หรือวิถีประชา)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ที่ประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้จดบันทึก (Note Taker) ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) และผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งใช้หัวข้อสนทนาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Action) ต้นแบบกิจกรรมพัฒนากระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี เป็นการวิเคราะห์กระบวนการปฏิบัติงาน ซึ่งครอบคลุม Input - Process - Output - Outcome (รายตัวชี้วัด) ร่วมกับสถิติอ้างอิงจะใช้เพื่ออธิบายความพึงพอใจ และค้นหาความจริงจากการปฏิบัติงาน ตามรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

สรุปผลการวิจัย

1. การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี

ผลการสร้างสรรค์ต้นแบบนวัตกรรมจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี คือ “นวัตกรรมการจัดแสดงผลงานมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนคลองดำเนินสะดวก” โดยมีลักษณะเป็นนวัตกรรมทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่ยกระดับการเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนคลองดำเนินสะดวกเชิงสร้างสรรค์ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ QR Code แบบครบวงจร ที่ลิงค์ไปยัง YouTube และเว็บไซต์ที่เก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติคลองดำเนินสะดวก วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนชาวคลอง และบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมที่เก็บรักษาไว้ ณ พิพิธภัณฑวัดโชติทายการาม ซึ่งเป็นสถานที่จัดแสดงผลงานมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนคลองดำเนินสะดวก เปรียบเสมือนการปลูกชีพพิพิธภัณฑที่ขบเขาให้ฟื้นคืนกลับมาเป็น “พิพิธภัณฑมีชีวิต” ให้เป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของเด็กและเยาวชน และเป็นแหล่งเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนคลองดำเนินสะดวกที่ทันสมัย ทั้งแก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจด้านมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำด้วย

2. การสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี

ผลการสร้างสรรค์การสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี คือ “ต้นแบบหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก” ที่เชื่อมโยงความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เครือข่าย และทุนทางสังคม โดยมุ่งหมายผลลัพธ์ให้ผู้ที่ผ่านการอบรมมีจิตสำนึกรักและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกในระดับจุลภาค มีจิตสาธารณะในการรักษามรดกวัฒนธรรมอันเป็นประโยชน์ในเชิงสาธารณะ ทั้งในส่วนของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้หรือมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย สารการเรียนรู้ภาควิชาการ ประกอบด้วย ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม หลักการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ตลาดน้ำดำเนินสะดวก และ สารการเรียนรู้ภาคปฏิบัติการ ประกอบด้วย การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก การออกแบบวิธีการพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวกเชิงสร้างสรรค์ ดังกล่าวนั้น ต้นแบบหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก มีทั้งสารการเรียนรู้ในภาควิชาการและภาคปฏิบัติการควบคู่กันไป บนพื้นฐานการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ยึดหลักการประชาธิปไตย และให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมและความคิดสร้างสรรค์

3. การสร้างเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี

ผลการสร้างสรรค์เครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี คือ “ต้นแบบเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี” ซึ่งมีลักษณะเป็นเครือข่ายแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งเกิดจากความร่วมมือของภาคี “เครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีชุมชนตลาดน้ำดำเนิน ฯ” ซึ่งมีลักษณะเป็นเครือข่าย “บวร” ประกอบด้วย บ-บ้าน ที่ประชาชนมีความเข้มแข็งและยอมรับความเปลี่ยนแปลง ว-วัด ที่มีพระสงฆ์เป็นผู้นำจิตวิญญาณของกลุ่มภาคี และ ร-ราชการและโรงเรียน มีองค์ความรู้และนวัตกรรมสำหรับการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในเชิงสร้างสรรค์ โดย “เครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีชุมชนตลาดน้ำดำเนิน ฯ” มีกิจกรรมภาคปฏิบัติการรณรงค์การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยเน้นการเผยแพร่กฎหมายควรรู้สำหรับประชาชนชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี รวม 22 ฉบับ

4. การพัฒนากระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี

แนวทางการพัฒนากระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ได้แก่ การพัฒนาปัจจัยนำเข้าของกระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก โดยยกระดับความร่วมมือในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้เป็นรูปแบบของเครือข่ายที่เป็นทางการ ระหว่าง 1) อำเภอดำเนินสะดวก 2) เทศบาลดำเนินสะดวก 3) คณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก 4) โรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ 5) ชมรมศิษย์เก่าวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี 6) ชมรมคนรักตลาดน้ำดำเนิน และ 7) ชมรมวิถีคลองวิถีไทย

ทั้งนี้ ต้นแบบกิจกรรมการพัฒนากระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี นี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนากระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ที่เริ่มต้นจากการพัฒนาปัจจัยนำเข้า

ของกระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนคลองดำเนินสะดวก โดยได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก ของภาคีเครือข่าย ทั้ง 7 องค์กร โดยผู้นำภาคีเครือข่ายทั้ง 7 องค์กร ได้ลงนามบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก ณ มลฑลธนบุรี วัดโชติทายการาม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นแบบวัฒนธรรมวิถีชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก และอยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก เมื่อวันที่ 15 เดือน สิงหาคม พุทธศักราช 2563 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก และสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชน เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงคุณอันประเสริฐ พร้อมกันนี้ ได้มีการเปิดตัวอย่างเป็นทางการของตัวแทนเชิงสัญลักษณ์ (Mascot) ที่เป็นเครื่องหมายของความร่วมมือในการดำเนินงานสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์ พร้อมด้วยการเปิดตัวอย่างเป็นทางการของผลงานศิลปะ 3 มิติ เพื่อสื่อเรื่องราววิถีชีวิตของชุมชนตลาดน้ำในเชิงสร้างสรรค์ด้วย

ผลการประเมินการปฏิบัติการโดยครอบคลุม Input - Process - Output - Outcome (รายตัวชี้วัด) ต้นแบบกิจกรรมการพัฒนากระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ในลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านบริบท (Context Evaluation) พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 และด้านผลผลิต (Product Evaluation) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินการปฏิบัติการโดยครอบคลุม Input - Process - Output - Outcome (รายตัวชี้วัด) ต้นแบบกิจกรรมการพัฒนากระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี

ด้าน	ผลการประเมินการปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด)	μ	σ	ระดับ
1	บริบท (Context Evaluation)	4.17	0.693	มาก
2	ปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)	4.13	0.574	มาก
3	กระบวนการ (Process Evaluation)	4.16	0.549	มาก
4	ผลผลิต (Product Evaluation)	4.27	0.574	มาก
	รวม	4.18	0.538	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนากระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี พบว่า มีลักษณะเป็นการพัฒนาปัจจัยนำเข้าของกระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก โดยยกระดับความร่วมมือในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้เป็นรูปแบบของเครือข่ายที่เป็นทางการ ระหว่าง 1) อำเภอดำเนินสะดวก 2) เทศบาลดำเนินสะดวก 3) คณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก 4) โรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ 5) ชมรมศิษย์เก่าวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี 6) ชมรม

คนรักขัตลาดน้ำดำเนิน และ 7) ชมรมวิถีคลองวิถีไทย ซึ่งได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) “เครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์วิถีชุมชนคลองน้ำดำเนินสะดวก” การนี้ ภาคีเครือข่ายทั้ง 7 ได้ร่วมกัน ออกแบบและผลิตวัตถุที่เป็นตัวแทนเชิงสัญลักษณ์ (Mascot) ที่แสดงความร่วมมือในการดำเนินงานสร้าง ภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์ พร้อมกันนี้ ยังได้สรรค์สร้างผลงานศิลปะ 3 มิติ เพื่อสื่อเรื่องราว วิถีชีวิตของชุมชนคลองน้ำ ดำ พื้นที่ต้นแบบวิถีชุมชนคลองน้ำดำเนินสะดวก ซึ่งอยู่บนเส้นทางท่องเที่ยว ชุมชนคลองน้ำดำเนินสะดวก จำนวน 1 ชิ้นงาน อีกด้วย

แสดงให้เห็นว่า การพัฒนากระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์ของ ชุมชนคลองน้ำในจังหวัดราชบุรี ครั้งนี้ เน้นการพัฒนาปัจจัยนำเข้าของกระบวนการ เพื่อยกระดับความร่วมมือ ในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้เป็นรูปแบบของเครือข่ายที่เป็นทางการ ที่สามารถนำไปสู่การพัฒนา กระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันในระดับมรดกทางวัฒนธรรม ได้แก่ ผลผลิตทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ในเบื้องต้น ก่อนที่จะพัฒนากระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันในระดับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม หรือผลผลิตทางวัฒนธรรม ที่ไม่สามารถจับต้องได้ โดยให้ความสำคัญกับความร่วมมือของภาคีเครือข่ายภาคส่วนต่างๆ ในท้องถิ่น โดยเน้นชุมชนเป็นฐาน โดยใช้พื้นที่สาธารณะของชุมชน ได้แก่ วัดโชติทายการาม ซึ่งเป็นศูนย์การเรียนรู้มรดก ทางวัฒนธรรมของชุมชนคลองดำเนินสะดวก ที่ไม่แสวงหาผลกำไร ทั้งนี้ กระบวนการพัฒนาดังกล่าว ให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมโดยเท่าเทียม ทั้งระบบ ตั้งแต่กระบวนการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ ไปจนถึงการปรับปรุงวิธีหรือแนวทางในการดำเนินการ นั่นเอง ดังกล่าวนี้ และสอดคล้องกับที่คทาเทพ พงศ์ทอง (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมของชุมชน บ้านหมากขามและบ้านหมากม่วงในเขตเทศบาลตำบลไทรบุรี ยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” จากผลการวิจัย พบว่า ตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหมากขามและบ้านหมากม่วงในยุคประชาคมเศรษฐกิจ อาเซียนได้บูรณาการวงจร Deming (PDCA) และขับเคลื่อนผ่านกลไก “คชศร”(ครอบครัว ชุมชน ศาสนา รัฐ) และยังสอดคล้องกับที่สุนทรชัย ขอบยศ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางในการจัดการมรดกทาง วัฒนธรรมโดยความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ในท้องถิ่น: กรณีศึกษาการจัดการสิมและฮูปแต้ม ตำบลดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม” จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการบริหารจัดการสิมและฮูปแต้มคือ 1) การจัดการพื้นที่แบบร่วมมือกันโดยเน้นชุมชนเป็นฐาน 2) การทำให้สิมและฮูปแต้มเป็นวาระนโยบายของ ท้องถิ่น 3) การสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชนกึ่งนิทรรศการถาวร 4) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 5) การจัดตั้งและการบริหารกองทุนเพื่อการพัฒนาสิมและฮูปแต้ม 6) การ ปรับปรุงภูมิทัศน์ในบริเวณรอบสิมเพื่อให้เกิดความสวยงามและยังคงรักษาสภาพสิมไว้ตามแบบอย่างโบราณ

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการวิจัยของพลอยภัทรา ตระกูลทองเจริญ (2557) ได้ทำการ วิจัยเรื่อง “การศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วม: กรณีศึกษา หมู่บ้านศาลาแดงเหนือ เชียงรากน้อย” จากผลการวิจัยพบว่า มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ที่ถูก เลือกรมากที่สุด คือ หอไตรปิฎก โดยจากการสำรวจ พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เลือกหอไตรปิฎกมากที่สุด คือ กลุ่ม วัยผู้ใหญ่ และวัยสูงอายุ ซึ่งเหตุผล คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เลือกมีความผูกพันกับโบราณสถานแห่งนี้ ด้วยสร้างขึ้น ด้วยความร่วมมือร่วมใจของคนในหมู่บ้านเองและยังเป็นสถาปัตยกรรมที่สวยงามและพบเห็นได้ยากในปัจจุบัน และสอดคล้องกับที่สุนทร ศรีหนองบัว (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการจัดการวัฒนธรรม ท้องถิ่น บ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น” จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการ วัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน โดยได้มีการปรับปรุงและพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดไชย

ศรี ให้มีจุดเด่นอยู่ที่การจัดแสดงวัตถุทางศาสนา พระพุทธรูปไม้ คัมภีร์ใบลาน ทิวธรรม ตาลปัตรเก่า ถูกระดาษสาฉลุลาย วัตถุทางชาติพันธุ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำนา เครื่องครัว เครื่องมือ ทอผ้า และเครื่องมือจับสัตว์ของชาวบ้านจำนวนมาก ซึ่งทำให้วัดไชยศรีกลับมาเป็นศูนย์กลางของชุมชนในอีกมิติหนึ่ง คือ เป็นการรวมเอาอดีตของบ้านและของวัดมาอยู่ด้วยกัน ซึ่งทั้งชาวบ้านและชาววัดร่วมมือกันจัดการจนเป็นแหล่งเรียนรู้แห่งใหม่ของจังหวัดขอนแก่น เกิดเป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนในการแสดงตัวตน และเอกลักษณ์ของชุมชนให้คนนอกชุมชนยอมรับ และช่วยยึดโยงสายสัมพันธ์ทางเครือญาติของคนในชุมชนให้เข้มแข็งและยาวนานต่อไปอีก และสอดคล้องกับที่ปิยะนุช ศิริราชธรรม (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อการส่งเสริมและสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม: ศึกษากรณีต้มยำกุ้ง” จากผลการวิจัยพบว่าชุมชนสามารถเป็นประธานแห่งสิทธิตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาได้ เพื่อที่ชุมชนท้องถิ่นมีสิทธิใช้ อนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในขณะที่รัฐต้องมีบทบาทหน้าเป็นผู้สนับสนุนชุมชนท้องถิ่น โดยรัฐให้การช่วยเหลือชุมชนผ่านทางภาครัฐโดยหน่วยงานรัฐ เพื่อบำรุง รักษา ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

ทั้งนี้ ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของธีรพงษ์ บุญรักษา และชูศักดิ์ สุวิมลเสถียร (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การจัดการวัฒนธรรมชุมชน: ภูมิปัญญาในการเสริมสร้างความมั่นคงผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ชุมชนลาหู่ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่” จากผลการวิจัยพบว่า ชาวลาหู่มีภูมิปัญญาในการถ่ายทอดวัฒนธรรมความเชื่อของตนไว้ผ่านวาทกรรมคำสั่งสอนถ่ายทอดจากบรรพบุรุษที่เป็นผู้สร้างขึ้น สร้างหอแห่ ซึ่งเปรียบเสมือนศูนย์รวมความรู้ทางด้านความเชื่อ และพื้นที่ในการประกอบพิธีกรรม และสอดคล้องกับที่ชัยชาญ จารุกัลส (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัฒนธรรมในชุมชนชาวไทยยวนรอบวัดหนองโนเหนือ ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า มีนวัตกรรมองค์ความรู้เรื่องประวัติความเป็นมาของชาวไทยยวนบริเวณรอบวัดหนองโนเหนือ ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี โดยเฉพาะองค์ความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมข้าว อันประกอบไปด้วย ประเพณี พิธีกรรม และคติความเชื่อของชาวไทยยวนบริเวณรอบวัดหนองโนเหนือ เมื่อได้แนวทางการจัดการวัฒนธรรมข้าวของชาวไทยยวนบ้านหนองโนเหนือ ในรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงและแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ได้แก่ โครงการจัดทำหนังสือประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมข้าวของชาวไทยยวนบ้านหนองโนเหนือ โครงการจัดทำสื่ออิเล็กทรอนิกส์ Face book การทำนาของชาวไทยยวนบ้านหนองโนเหนือเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเผยแพร่สู่สาธารณะชนในวงกว้าง และโครงการจัดทำสื่อนิทรรศการเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมการทำนาปลูกข้าวของชาวไทยยวนบ้านหนองโนเหนือ ทำให้เกิดแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมข้าวของชาวไทยยวนบ้านหนองโนเหนือ และสร้างความตระหนักรับรู้วัฒนธรรมให้กับชาวไทยยวนบ้านหนองโนเหนือให้ปรากฏขึ้นในอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การพัฒนากระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ซึ่งมีลักษณะเป็นการพัฒนาปัจจัยนำเข้าของกระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก โดยยกระดับความร่วมมือในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้เป็นรูปแบบของเครือข่ายที่เป็นทางการ สรุปล่องค์ความรู้จากการวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย อธิบายได้ดังนี้

เครื่องมือจิตอาสาอนุรักษ์วัฒนวิถีชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก ประกอบด้วย 1) อำเภอดำเนินสะดวก 2) เทศบาลดำเนินสะดวก 3) คณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก 4) โรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสังเคราะห์ 5) ชมรมศิษย์เก่าวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี 6) ชมรมคนรักตลาดน้ำดำเนิน และ 7) ชมรมวิถีคลองวิถีไทย ซึ่งล้วนเป็นแกนหลักสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ที่ครบวงจร ครอบคลุมการดำเนินงานด้านมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ได้แก่

1. การเรียนรู้และให้การศึกษาเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี (Education-E1)

2. การประดิษฐ์หรือการปรับใช้นวัตกรรมเพื่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี (Engineering-E2)

3. การส่งเสริมการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมาย หรือจารีต หรือวิถีประเพณีเพื่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรีในเชิงสร้างสรรค์ (Enforcement-E3)

การพัฒนากระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี นี้สามารถสืบสาน รักษา และต่อยอดมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรีให้ยั่งยืน พร้อมทั้งสร้างอาชีพหรือรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน สืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

การนำกระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ไปใช้ควรพัฒนาทางกายภาพให้วัดโชติทายาราม ซึ่งเป็นวัดประจำชุมชน ยกกระดับเป็นพื้นที่ต้นแบบชุมชนวัฒนธรรมตลาดน้ำ อย่างเป็นทางการ พร้อมทั้งตั้งที่ทำการเครือข่ายเพื่อเป็นสถานที่ประสานงาน หรือจัดประชุม หรือปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ตามที่ภาคีเครือข่ายได้ร่วมกันลงนามบันทึกข้อตกลงไว้ และขยายขอบเขตการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ 3 มิติ บนเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำจังหวัดราชบุรีอย่างน้อย 1 ผลงานศิลปะเชิงสร้างสรรค์ ต่อ 1 ชุมชนตลาดน้ำ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไปเพื่อให้สามารถสร้างผลกระทบต่อการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนานักนวัตกรท้องถิ่นรุ่นใหม่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและยกระดับสินค้า/เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่นของชุมชนโดยเครือข่ายชุมชนนวัตวิถีตลาดน้ำในภาคตะวันตก

เอกสารอ้างอิง

- คทาเทพ พงศ์ทอง. (2560). **ตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหมากขามและบ้านหมากม่วงในเขตเทศบาลตำบลไทรรัฐ ยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชัยชาญ จารุกัลล์. (2562). **การบริหารจัดการวัฒนธรรมในชุมชนชาวไทยยวนรอบวัดหนองโนเหนือ ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชาคริต สิทธิฤทธิ์. (2559). **จับต้องได้-จับต้องไม่ได้: ความไม่หลากหลายในความหลากหลายของมรดกทางวัฒนธรรม**. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. 8(2). 141.
- ธีรพงษ์ บุญรักษา และชูศักดิ์ สุวิมลเสถียร. (2559). **การจัดการวัฒนธรรมชุมชน: ภูมิปัญญาในการเสริมสร้างความมั่นคงผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ชุมชนลาหู่ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่**. วารสารศิลปกรรมบูรพา. 19(1). 109-110.
- บูรพา โชติช่วง. (2563). **มรดกวัฒนธรรมเพื่อท่องเที่ยว “รายได้” หรือ “ภัยคุกคามมรดก”**. แหล่งที่มา <https://siamrath.co.th/n/15282> สืบค้นเมื่อ 15 ธ.ค. 2563.

- ปิยะนุช ศิริราชธรรม. (2561). **มาตรการทางกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อการส่งเสริมและสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม: ศึกษากรณีต้มยำกุ้ง**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสยาม.
- พระสุธีรัตนบัณฑิต. (2561). **ผลงานวิจัยเด่น สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ประจำปี 2560**. นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.
- พลอยภัทรา ตระกูลทองเจริญ. (2557). **การศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วม: กรณีศึกษา หมู่บ้านศาลาแดงเหนือ เชียงรากน้อย**. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ราตรี โตเพ่งพัฒน์. (2543). **ตลาดน้ำ: วิถีชีวิตของเกษตรกรภาคกลาง**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2561). **ดัชนีความเชื่อมั่นผู้ประกอบการท่องเที่ยวในประเทศไทย ไตรมาสที่ 4 ปี 2561**. กรุงเทพมหานคร: สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สุนทร ศรีหนองบัว. (2560). **การเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น บ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น**. มหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุนทรชัย ชอบยศ. (2562). **แนวทางในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ในท้องถิ่น: กรณีศึกษาการจัดการสิมและฮูปแต้ม ตำบลดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม**. **วารสารการเมืองการปกครอง**. 9(3). 55.
- Feilden B.M. & J. Jokilehto. (1998). **Management Guidelines for World Heritage Sites**. Rome: N.P.

รูปแบบการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากร
ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา*

A MODEL OF FAITH PROMOTION IN PERSONNEL PERFORMANCE OF
PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOL, GENERAL EDUCATION SECTION

¹พระอธิการสุวิธ ธีรวโธ (จันครา) Phraatikarn Suwit Diravamsa (Junkhra),

²สิน งามประโคน Sin Ngamprakhon, ³อินตา ศิริวรรณ Intha Siriwan

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: phraatikarnsuwit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอรูปแบบการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ใช้แบบสอบถามผู้บริหารและครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 556 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าความเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ด้วยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 10 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีองค์ประกอบ 4 ส่วน ประกอบด้วยส่วนที่ 1 ส่วนนำ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อม 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ได้แก่ 1) ระบบงาน ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานไว้ 3 ลักษณะ คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมจิตวิทยา 2) กระบวนการจัดการ ขั้นตอนในการพัฒนางานและการปฏิบัติงาน กระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงาน และกิจกรรมส่งเสริมความศรัทธาในการปฏิบัติงาน 3) กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมสำหรับพัฒนาการประชุมเชิงปฏิบัติการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ภาระงาน 2) กิจกรรมสำหรับส่งเสริมความศรัทธาด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน 3) กิจกรรมส่งเสริมทางสังคม วัฒนธรรมและจิตวิทยาในการปฏิบัติงานด้านครองตน ครองคน ครองงาน ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ 1) โครงสร้าง 2) การตัดสินใจ 3) แนวทางการประเมินโดยผู้บริหารและครูผู้สอนจะต้องอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนมิตร อาศัยหลักพุทธธรรมคือสังคหวัตถุ 4 สร้างความสามัคคีกัน สงเคราะห์ร่วมกันเหมือนพี่น้อง และส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ

คำสำคัญ: รูปแบบ, การส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากร, โรงเรียนพระปริยัติธรรม

Abstract

This research article aimed to propose a model of faith promotion in personnel performance of Phrapariyattidhamma School, General Education Section. Mixed methods research was used and there were 3 research steps as follows: Step 1 was to study the condition of faith promotion in personnel performance of Phrapariyattidhamma School, General Education Section. The questionnaire was used for collecting data from 556 administrators and teachers of Phrapariyattidhamma School, General Education Section. Data were analyzed by using descriptive statistics which were percentage, frequency, mean, and standard deviation. Step 2 was to develop a model of faith promotion in personnel performance of Phrapariyattidhamma School, General Education Section by interviewing 10 key informants, the data was analyzed with content analysis. The third step was to propose a model of faith promotion in personnel performance of Phrapariyattidhamma School, General Education Section with a discussion group of 10 experts, the data was analyzed by content analysis. Research results showed that a model of faith promotion in personnel performance of Phrapariyattidhamma School, General Education Section has 4 parts, consisting of Part 1, Preface: 1) Environment, 2) Principle, 3) Objectives. Part 2, Model: 1) Work system and 3 factors affecting work performance, namely personal factors, working environment factors and social, cultural, and psychological factors; 2) management processes, steps in job development and performance, performance appraisal process and 3 faith promoting activities, namely 1) activities for developing analytical and synthesis workshops, 2) activities for promoting faith in the working environment, 3) social-promoting activities, culture and psychology in the performance of dominate yourself, dominate people, and dominate work. Part 3, implementation process consisted of 1) structure, 2) decision making, 3) approaches to assessment by administrators and teachers must coexist as good friend based on the principle of Buddha Dharma, which is Sangahavattha 4, to create reconciliation support together like brothers and sisters, and part 4 conditions for success.

Keywords: Model, Work Confidence of Personnel, Phrapariyattidhamma School.

บทนำ

การบริหารงานบุคลากรที่มีประสิทธิภาพย่อมทำให้ภารกิจต่างๆ ด้านบรรลุเป้าหมายด้วยความราบรื่น เรียบร้อย และมีประสิทธิภาพแต่ถ้าบุคลากรขาดความรู้ ความสามารถ ขาดประสบการณ์ ขาดความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ก็ย่อมก่อให้เกิดปัญหา ดังนั้น การพัฒนาบุคลากรจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นของหน่วยงานทุกหน่วยงาน สภาพการณ์ในปัจจุบันความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว สภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ความสลับซับซ้อนในการปฏิบัติงานทั้งด้านบุคลากรและเครื่องมือต่างๆ เพิ่มมากขึ้น เทคนิคและวิทยาการมีความก้าวหน้าทุกอย่างล้วนแต่เป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยุคใหม่ ความล้าสมัยจึงเกิดขึ้นได้กับผู้บริหารทุกคนที่ไม่ได้ติดตามความก้าวหน้าของการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการในการปฏิบัติงาน หรือในทางกลับกันก็คือเทคนิค วิทยาการ หรือวิธีปฏิบัติงานบางอย่างที่ใช้อยู่ในนี้อาจจะหมดความจำเป็นไปแล้ว ถ้าผู้บริหารขาดการติดตามและวิเคราะห์เหตุการณ์ทั้งสองแง่มุมนี้แล้ว ย่อมทำให้อยู่ในภาวะที่ไม่สามารถพัฒนาตนเอง หรือตามทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน เพราะความรู้ใหม่ๆ มักเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องนำมาใช้ประกอบการปฏิบัติงานอยู่เสมอ (ธงชัย สันติวงษ์, 2545)

ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการกำหนดบทบาทของตนหลายอย่างในการบริหารจัดการสถานศึกษาของตนเองให้สามารถขับเคลื่อนไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยต้องมีการกำหนดบทบาทของตนเองให้ชัดเจนในฐานะที่เป็นผู้นำสถานศึกษาและจำเป็นต้องกำหนดบทบาทในการดำเนินงานกับคณะบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา เพื่อให้มีการประสานความร่วมมือในการทำกิจกรรมภายในสถานศึกษาร่วมกัน รวมทั้งการกำหนดบทบาทในการบริหารจัดการภาระงาน ทั้งระบบของโรงเรียนให้ดำเนินไปได้อย่างเป็นระบบ และมีความชัดเจนในการดำเนินงานตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ นั่น คือ การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งโรงเรียนซึ่งการจะทำให้ได้ผลเช่นนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำสถานศึกษาต้องมีแนวทาง หลักทฤษฎี และหลักธรรมเพื่อนำมาใช้เป็นกลไกสำคัญ เพื่อที่จะนำไปสู่การขับเคลื่อนการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาทั้งระบบและการบริหารงานวิชาการนั้น เป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องกำหนดแผนงาน วิธีการ ตลอดจนขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ เพราะถ้าระบบบริหารภายในสถานศึกษาไม่ดี จะกระทบกระเทือนต่อส่วนอื่นๆ ของหน่วยงานได้ ดังนั้น ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารสถานศึกษาจึงขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ การบริหารสถานศึกษาเป็นแหล่งพัฒนาประชากรของประเทศที่สำคัญยิ่งเป็นหน่วยงานที่ใช้ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ จำนวนมากมายหากการจัดการบริหารงานในโรงเรียนขาดประสิทธิภาพ ผลผลิตของโรงเรียน คือนักเรียนที่สำเร็จออกไปย่อมมีประสิทธิภาพต่ำ ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศย่อมล่าช้าตามไปด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ปัจจุบันสังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่พระภิกษุสามเณรเพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรมประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนา โดยการดำเนินการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีลักษณะการบริหารที่มีสภาการศึกษาของคณะสงฆ์เป็นองค์กรหลักที่ควบคุมส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยตรง ส่วนการบริหารโรงเรียนเพื่อให้การบริหารให้อยู่ในการปกครองของคณะสงฆ์และได้กำหนดให้มีกลุ่มโรงเรียนเพื่อให้การบริหารโรงเรียนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพมีทั้งหมด 14 กลุ่ม โดยการแบ่งกลุ่มโรงเรียนนั้นอิงตามเขตการศึกษาของกรมสามัญศึกษาและเพิ่มเข้ามาอีก 2 กลุ่มคือ กลุ่มโรงเรียนที่ดำเนินการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จันทบุรีและคณะสงฆ์อนัมนิกาย (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2550) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

นั้น เป็นการศึกษาในรูปแบบหนึ่งของการศึกษา คณะสงฆ์ที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ (กองพุทธศาสนศึกษา, 2557, หน้า 18) และเป็นศาสนศึกษาแผนกสามัญศึกษา โดยกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ ดำเนินการจัดการศึกษาแผนกสามัญศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณร ในพระพุทธศาสนา เป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนา และการสนับสนุนให้ผู้เรียนศึกษาวิชาธรรมและวิชาสามัญ เป็นผลดีและเป็นประโยชน์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อีกทั้งเป็นการจูงใจดึงดูดผู้เข้ามาบวช เพิ่มบุคลากรทางศาสนาให้มีความรู้ทุกแขนงมากขึ้น เป็นพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนา ที่มีการศึกษาพระปริยัติธรรม ทั้งทางธรรมและสามัญสมบูรณ์มากขึ้น ไม่มีช่องว่างทางความรู้ เป็นมาตรฐานสากลและให้การศึกษาที่เหมาะสมแก่ศาสนทายาทที่ดี ได้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม มีองค์ความรู้ที่หลากหลาย มีความรู้ก้าวทันกับการศึกษาทางโลก เป็นการยกระดับการศึกษาของชาติ และลดความซ้ำซ้อนของผู้เรียน (พระมหาสมบัติ ธนปญโญ (ฉลอง), บรรจบ บรรณรุจิ, 2557, หน้า 93-102)

แต่อย่างไรก็ตาม สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาที่สำคัญอยู่หลายๆ ประเด็นไม่ว่าจะเป็นในด้านคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษาในปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่ยังไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคมในวงกว้าง ความไม่ชัดเจนในอัตลักษณ์ของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทที่ควรจะเป็นอย่างแท้จริง ประสิทธิภาพของระบบการดำเนินการด้านการบริหารจัดการและการจัดการศึกษาที่ยังไม่มีทิศทางพัฒนาและขาดความชัดเจนในการสร้างเอกภาพทางการบริหารให้กับกลุ่มโรงเรียนและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นอกจากนี้ยังพบว่าการสร้างพันธสัญญาการดำเนินงานและการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างศาสนทายาทที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันยังไม่ได้มีการกำหนดให้มีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมมากนัก

การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ยังพบปัญหาและอุปสรรคอยู่หลายประการ กล่าวคือด้านบุคลากร พบว่า ยังขาดแคลนครูที่มีคุณวุฒิและคุณสมบัติที่เหมาะสม ด้านอาคารสถานที่ ยังมีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาประมาณครึ่งหนึ่งไม่มีอาคารเรียนเป็นของตนเอง รวมทั้งปัญหาด้านการบริหารงานของโรงเรียนยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และยังพบว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไม่มีบุคลากรประจำ ครูผู้สอนเป็นเพียงแต่จ้างสอนเป็นชั่วคราวซึ่งทำให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนบุคลากรผู้สอนบ่อยครั้ง ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานต่ำ ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนขาดแคลนไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเยาวมาลย์ สิทธิเดช (2559) ที่ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาบุคลิกภาพสำหรับบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พบว่า 1) ด้านร่างกายพบว่า บุคลากรส่วนมากมีสุขภาพแข็งแรงและบางคนมีสุขภาพอ่อนแอ ต้องได้รับการพัฒนา 2) ด้านจิตใจอารมณ์จิตวิทยา พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่มีจิตใจอารมณ์เป็นกัลยาณมิตร 3) ด้านสังคม พบว่า บุคลากรส่วนมากมีความเหมาะสมและมีการพัฒนาบุคลิกภาพโดยการเอื้อเฟื้อจากคนในชุมชนและสังคม 4) ด้านสติปัญญา พบว่า บุคลากรส่วนมากมีการศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีประสบการณ์น้อยในการสอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระวรธนกร กิตติญาโณ (แก้วพิลา), สมศักดิ์ บุญปุ, ระวิง เรืองสังข์ และสมหมาย จันทรเรือง (2561) ที่ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันปัญหาด้านทักษะการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พบว่า มีการขาดการบริหารอย่างเป็นระบบและมีการพัฒนาไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงแต่การมอบอำนาจในการตัดสินใจยังขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่มีลำดับชั้นสูงกว่า การจัดการบริหารในภาพรวมไม่เด่นชัดรวมทั้งการจัดการจัดการคณะสงฆ์ในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับเริ่มต้นจนถึงระดับดี การสั่งการจากบนลงล่างการศึกษาของวัดและของคณะสงฆ์ขาดการพัฒนาทักษะด้านการบริหารจัดการที่ดี

จากสภาพการณ์ดังกล่าว เพื่อให้การบริหารจัดการงานด้านวิชาการให้มีคุณภาพได้มาตรฐานอันจะส่งผลให้การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษามีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการอย่างจริงจังและถูกต้องตามหลักการบริหารงานวิชาการ ทั้งในด้านหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี การวัดผลและประเมินผล การนิเทศการศึกษา รวมทั้งการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งการจัดการศึกษาในด้านต่างๆ ที่กล่าวมานี้ล้วนเป็นแนวทางที่จะพัฒนางานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้เจริญมีคุณภาพและได้มาตรฐานยิ่งขึ้น โดยควรมีการนำพระพุทธศาสนามีหลักธรรมสำคัญที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน หนึ่งในหลักพุทธธรรมนั้น คือ ศรัทธา ซึ่งศรัทธาในทางพระพุทธศาสนาประกอบด้วย 1) กัมมสัทธา เชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่า เมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือ จงใจทำ ทั้งรู้ ย่อมเป็นกรรม คือ เป็นความชั่วความดีมีขึ้นในตน เป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่ว่าแง่ลบ และเชื่อว่าผลที่ต้องการ จะสำเร็จได้ด้วยการกระทำ มิใช่ด้วยอำนาจอนหรืออนคยโชค เป็นต้น 2) วิปากสัทธา เชื่อวิปาก เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วย่อมมีผล และผลต้องมีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว 3) กัมมัสสกตาสัทธาเชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของ จะต้องรับผิดชอบเสวยวิบาก เป็นไปตามกรรมของตน 4) ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้ามั่นใจในองค์พระตถาคตว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หากฝึกตนด้วยดีก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมหลุดพ้นได้ดังที่พระองค์ทรงบำเพ็ญ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2552)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมความศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาให้รักและทุ่มเท อุทิศแรงกาย แรงใจในการปฏิบัติงานให้แก่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้อย่างเต็มที่

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเสนอรูปแบบการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Method Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

แหล่งข้อมูล : หนังสือ บทความ ตำรา งานวิจัย website

เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร

การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลลัพธ์ที่ได้ : สภาพการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2. ศึกษาสภาพการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง : ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารและครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน 556 รูป/คน

เครื่องมือ : แบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล : ร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลลัพธ์ที่ได้ : สภาพการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. สัมภาษณ์เกี่ยวกับพัฒนารูปแบบการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ผู้บริหาร 10 รูป โดยเลือกแบบเจาะจงซึ่งกำหนดกฎเกณฑ์ในการคัดเลือก

เครื่องมือ : แบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis

ผลลัพธ์ที่ได้ : แนวทางการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2. ยกร่างรูปแบบการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

แหล่งข้อมูล : ผลลัพธ์จาก วัตถุประสงค์ ข้อที่ 1

เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลลัพธ์ที่ได้ : ร่างรูปแบบการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

3. พัฒนารูปแบบ โดยสนทนากลุ่ม

แหล่งข้อมูล : ผู้ทรงคุณวุฒิ / นักวิชาการ / ผู้อำนวยการโรงเรียน โดยการเลือกแบบเจาะจงกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก

เครื่องมือ : แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลลัพธ์ที่ได้ : รูปแบบการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยแก้ไขปรับปรุงและนำเสนอ

แหล่งข้อมูล : อาจารย์ที่ปรึกษา/อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลลัพธ์ที่ได้ : รูปแบบการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ฉบับสมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ และส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ

1. สภาพแวดล้อม (Environment) สภาพทั่วไปที่มีผลต่อการนำเอารูปแบบไปใช้ 1) สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกต้องเอื้ออำนวย เช่น นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป็นต้น 2) ความแตกต่างระหว่างปัจจัยของผู้บริหารและครู

2. หลักการ (Principle) แนวคิดพื้นฐานและเงื่อนไขการนำไปใช้ เงื่อนไขที่จะทำให้การนำรูปแบบไปใช้ประสบผลสำเร็จ และข้อระมัดระวังเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น อันเป็นหลักปฏิบัติเพื่อประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานขึ้นอยู่กับกรอุปนิสัยและทัศนคติของแต่ละบุคคล โดยผู้ที่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานนั้นควรเริ่มจากการปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับตนเอง ได้ให้หลักปฏิบัติเพื่อประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

3. วัตถุประสงค์ (Object) เป้าหมายในการพัฒนารูปแบบขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลดีอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเป็นประโยชน์ของการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในการบริหารงาน การประเมินผลการปฏิบัติงานมีวัตถุประสงค์มากกว่าเพื่อจ่ายค่าตอบแทน แก่พนักงานเพราะผลที่ได้จากการประเมินผลการปฏิบัติงานมีความคุ้มค่าต่อการพัฒนางานและคุณค่าต่อการบริหาร

ส่วนที่ 2 ตัวแบบ

1. ระบบงาน (System) การทำงานร่วมกันของระบบเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบที่กำหนดไว้ คือ ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรมและจิตวิทยา

2. กระบวนการจัดการ (Management Process) วิธีการดำเนินงาน กิจกรรม และอื่นๆ ที่ต้องดำเนินการเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ได้แก่

2.1 ขั้นตอนในการพัฒนางานและการปฏิบัติงาน ประกอบด้วยขั้นตอนที่ 1 การเลือกงานที่จะพัฒนาหรือปรับปรุง ขั้นตอนที่ 2 การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับงาน ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ขั้นตอนการปฏิบัติงาน ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดวิธีการใหม่ ขั้นตอนที่ 5 ขอความเห็นชอบ และขั้นตอนที่ 6 การปฏิบัติงานตามวิธีการใหม่

2.2 การประเมินผลการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์งาน 2) มาตรฐานการปฏิบัติงาน 3) มาตรฐานการปฏิบัติงานทำให้การประเมินมีมาตรฐานเท่าเทียมกัน 4) การประเมินผลการปฏิบัติงาน

2.3 กิจกรรมส่งเสริมความศรัทธาในการปฏิบัติงาน 3 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) กิจกรรมสำหรับพัฒนาการประชุมเชิงปฏิบัติการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ภาระงาน 2) กิจกรรมสำหรับส่งเสริมความศรัทธา

ด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน 3) กิจกรรมส่งเสริมทางสังคม วัฒนธรรมและจิตวิทยาในการปฏิบัติงาน “ครองตน ครองคน ครองงาน” โดยขั้นตอนในการพัฒนางานและการปฏิบัติงาน โดยกิจกรรมทั้ง 3 จะมีองค์ประกอบด้วยหลักการ 11 ประการ ได้แก่ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กระบวนการ ฝึกอบรม สื่อ/วัสดุอุปกรณ์ แนวการวัดและประเมินผล เอกสารประกอบหลักสูตร คุณสมบัติของผู้เข้าฝึกอบรม ผู้รับผิดชอบกิจกรรม ระยะเวลาอบรม และกำหนดการฝึกอบรม

ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้

1. โครงสร้าง (Structure) ความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันขององค์ประกอบต่างๆ ที่จะช่วยทำให้รูปแบบสามารถใช้ได้ผล โดยเป็นแผนโครงสร้างพัฒนาการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้แก่ แผนพัฒนาระบบบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนพัฒนาหลักสูตร แผนพัฒนาสถานศึกษา แผนพัฒนาบุคลากร แผนพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และแผนพัฒนาส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน

2. การตัดสินใจ (Decision Making) กระบวนการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่ง จากหลายๆ ทางเลือกที่ได้พิจารณา หรือประเมินอย่างดีแล้วว่า เป็นทางให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของรูปแบบ ซึ่งมีเกณฑ์ในการตัดสินใจซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาประสบความสำเร็จในการนำรูปแบบการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไปปฏิบัติ

3. แนวทางการประเมิน การกำหนดแนวทางและเครื่องมือในการประเมินผลรูปแบบ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบว่ารูปแบบทำหน้าที่ตามที่ออกแบบไว้มากน้อยเพียงใด ผู้บริหารและครูผู้สอนจะต้องอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนมิตร อาศัยหลักพุทธธรรมคือ สังคหวัตถุ 4 สร้างความสมานฉันท์ สงเคราะห์ร่วมกัน เหมือนพี่น้อง ผู้บริหารครูและบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถเพื่อความเจริญก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพขององค์กรอย่างยั่งยืนต่อไป

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม เช่น วิสัยทัศน์ นโยบายของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

รูปแบบการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นผลจากการใช้แบบสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จากนั้นได้ทำการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครูผู้สอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา และทำการสนทนากลุ่มเป็นการสนทนาผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพัฒนารูปแบบ และได้ทำการสังเคราะห์เป็นรูปแบบการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ฉบับสมบูรณ์ ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก รวมถึง ความแตกต่างระหว่างปัจจัยของผู้บริหารและครู 2) หลักการ หลักปฏิบัติเพื่อประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน 10 ด้าน 3) วัตถุประสงค์ อันเป็นประโยชน์ของการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงาน 9 ข้อ และ คุณลักษณะของผู้เรียน ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 มาตรา 17 ทั้ง 7 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมานพ ผลไพริณทร์ (2535) ที่กล่าวว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เกิดขึ้นเพื่อให้

การศึกษาอบรมแก่เยาวชนชายที่เข้าไปบวชในพระพุทธศาสนา โดยใช้หลักธรรมคำสอนแห่งพระพุทธศาสนา เป็นหลักสูตรการอบรมเพื่อให้ผู้ได้รับการอบรมมีศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม สมกับที่ประเทศไทยเป็น เมืองแห่งพระพุทธศาสนา เพื่ออนุเคราะห์ สงเคราะห์ แก่กุลบุตรที่สนใจในการศึกษา แต่ฐานะยากจน เป็นการ เพิ่มเติมความรู้แก่กุลบุตรที่สนใจศึกษาหาความรู้เพื่อนำไปใช้ในชีวิ และพัฒนาประเทศชาติ

ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) ระบบงาน ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานไว้ 3 ลักษณะ คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และ ปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรมและจิตวิทยา 2) กระบวนการจัดการ ขั้นตอนในการพัฒนางานและการปฏิบัติงาน กระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงาน และ กิจกรรมส่งเสริมความศรัทธาในการปฏิบัติงาน 3) กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมสำหรับพัฒนาการประชุมเชิง ปฏิบัติการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ภาระงาน 2) กิจกรรมสำหรับส่งเสริมความศรัทธาด้านสภาพแวดล้อมในการ ปฏิบัติงาน 3) กิจกรรมส่งเสริมทางสังคม วัฒนธรรมและจิตวิทยาในการปฏิบัติงานครองตน ครองคน ครองงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของนพพล โพธิ์เงิน (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารงานบุคคลของ ผู้บริหารตามหลักพุทธธรรม ควรมีการมอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ ความสามารถ ความถนัด การกระตุ้นให้ เกิดความกระตือรือร้นในการทำงานของตนเอง และการสร้างความสามัคคี ความไว้วางใจซึ่งกันและกันใน หมู่คน ในโรงเรียน และการเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการควรมีการจัดสรรวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการปฏิบัติงานโดยเสมอภาค การส่งเสริมบุคลากรให้ได้ใช้ความคิดริเริ่มใหม่ๆ ในการ

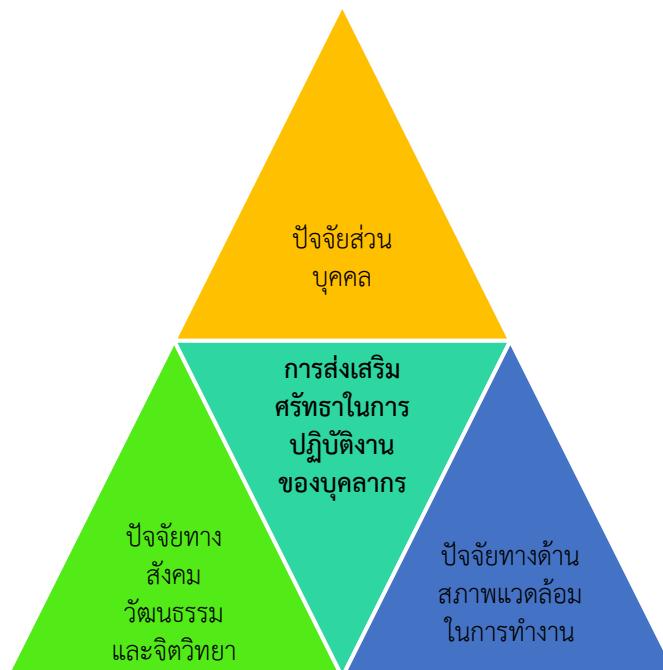
ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง โครงสร้างพัฒนาการศึกษาโรงเรียนพระ ปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ได้แก่ แผนพัฒนาระบบบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนพัฒนาหลักสูตร แผนพัฒนาสถานศึกษา แผนพัฒนาบุคลากร แผนพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และ แผนพัฒนา ส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน 2) การตัดสินใจ ขึ้นอยู่กับ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรมีความรู้ ความสามารถ มีความ ประพฤติเรียบร้อย มีวิชา มีจรรยา มีหลักธรรม มีหลักปฏิบัติ มีสถานที่ มีงบประมาณสนับสนุนเงินเดือน การ เลื่อนตำแหน่ง รางวัล โครงการ กิจกรรม และสวัสดิการต่างๆ 3) แนวทางการประเมินโดยผู้บริหารและ ครูผู้สอนจะต้องอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน อาศัยหลักพุทธธรรมคือ สังคหวัตถุ 4 สร้างความสามัคคีกันที่ สงเคราะห์ร่วมกันเหมือนพี่น้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุวัฒน์ เสนเพ็ง, ณรงค์ พิมสาร และณภมล ปุญชเขตต์ทิกุล (2563) ที่ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคล มีแนวทางในการดำเนินการ ประกอบด้วย 1) การวางแผนอัตรากำลังคนไว้อย่างชัดเจน 2) การสรรหาบุคลากรอย่างเป็นระบบ 3) การพัฒนาบุคลากรอย่าง ต่อเนื่อง 4) ระเบียบปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างชัดเจน 5) การส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองด้วยวิธีต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ 6) การวิเคราะห์ความคุ้มค่าในงานบุคคล 7) การประเมินประสิทธิภาพบุคคลอย่างโปร่งใส 8) การพิจารณาความดีความสามารถของบุคคลตามเป็นจริง 9) แผนพัฒนาบุคคลระยะ สั้น-กลาง-ยาว อย่าง ชัดเจน 10) การมอบหมายภารกิจตามความสามารถของบุคคล

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม เช่น วิสัยทัศน์ นโยบาย ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งวิสัยทัศน์ นโยบายของผู้บริหารโรงเรียนเป็นส่วน สำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาพัฒนาก้าวทันโลกในยุคของการเปลี่ยนแปลง โดยผลการวิจัยได้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปริยัติปัญญาธร (ปรีดี ปญญาโร) (2559) ที่ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยใช้แนวคิดตามแบบ ทฤษฎีระบบและมีการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายที่ชัดเจน คือ ด้านบุคลากร กำหนดให้บุคลากรต้องมีความมั่นคงใน วิชาชีพที่สูงขึ้นและการลาออกของบุคลากร ด้านการเงิน กำหนดให้จัดทำแผนงบประมาณให้ชัดเจนและขอตั้ง

งบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลเพิ่ม ด้านการบริหารจัดการ กำหนดให้บุคลากรทุกรูป/คนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการองค์กรในทุกด้าน และมีกฎหมายให้การส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเป็นการเพราะให้เป็นไปตามกรอบระยะเวลา และด้านวัสดุอุปกรณ์ กำหนดให้จัดหาวัสดุอุปกรณ์ ด้วยการขอความร่วมมือของบุคลากร โรงเรียน ชุมชนและผู้ปกครอง

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อันเป็นการส่งเสริมศรัทธา การส่งเสริมความเชื่อที่มีเหตุผล มั่นใจในหลักที่ถือและในการทำดี การปฏิบัติตามหน้าที่ของผู้บริหารและครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงาน หรือการตอบสนองความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจเพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดี และมีความเต็มใจในการปฏิบัติงานในอันที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ความมีมนุษยสัมพันธ์ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และการได้รับการฝึกอบรม 2) ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ได้แก่ โครงสร้างและการบริหารขององค์กร รายได้ ค่าตอบแทน วัสดุอุปกรณ์สนับสนุน สภาพแวดล้อมขององค์กร ระเบียบปฏิบัติงานขององค์กร และสภาพกายภาพของพื้นที่ปฏิบัติงาน และ 3) ปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม และจิตวิทยา ได้แก่ ความภูมิใจในหน่วยงาน ความมั่นคง ความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน สภาพการยอมรับจากหน่วยงานและผู้บังคับบัญชา ความต้องการความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน และภาษา ความเชื่อ วัฒนธรรม ความศรัทธา ความผูกพันในกลุ่มของคน ดังสรุปเป็นภาพองค์ความรู้การวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมด้านปัจจัยส่วนบุคคลโดยส่งเสริมให้บุคลากรยอมรับความสามารถ และมั่นใจในเพื่อนร่วมงาน

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมด้านปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานโดยมีการส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมด้านปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรมและจิตวิทยาโดยส่งเสริมบุคลากรให้มีความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน สร้างสวัสดิการต่างๆ ให้บุคลากรมากยิ่งขึ้น

1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดงบประมาณสนับสนุนการสร้างสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เช่น สื่อ อุปกรณ์สำนักงาน เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษากระบวนการพัฒนาความคาดหวังของครูที่มีต่อผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2.2 ควรศึกษากลยุทธ์การสร้างความศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2.3 ควรศึกษารูปแบบแรงจูงใจของบุคลากรในการปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่

2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

กองพุทธศาสนศึกษา. (2557). คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

ธงชัย สันติวงษ์. (2545). การบริหารงานบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

นพพล โพธิ์เงิน. (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารตามหลักพุทธธรรมในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดกรุงเทพมหานคร. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูปริยัติปัญญาธร (ปรีดี ปญญาโร). (2559). รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2552). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ.

- พระมหาสมบัติ ธนปญโญ (ฉลอง), บรรจบ บรรณรุจิ. (2557). ยุทธศาสตร์เชิงพุทธสำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. 1(2). 93-102.
- พระมหาสุวัฒน์ แสนเพ็ญ, ณรงค์ พิมสาร และณกมล ปุญชเขตต์ทิกุล. (2563). รูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. 7(3). 266-282.
- พระวรธนกร กิตติญาโณ (แก้วพิลา), สมศักดิ์ บุญปุ, ระวีง เรื่องสังข์ และสมหมาย จันทร์เรือง. (2561). การพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาสำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. 5(3). 66-76.
- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มานพ ผลไพรินทร์. (2535). **หลักการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- เยาวมาลย์ สิทธิเดช. (2559). รูปแบบการพัฒนาบุคลากรสำหรับบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. **ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2550). **แนวทางการจัดการศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

รูปแบบการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่*
MODEL OF DEVELOPMENT HAPPINESS TO AGING WITH BUDDHIST PSYCHOLOGY
IN MODERN SOCIETY

¹พระสมุห์โชคดี วชิรปณฺโญ (ราโชภาณฺจนฺ) Phrasamu Chokdee Vajirapañño (Rachokan),

²สิริวัฒน์ ศรีเครือดง Siritwat Srikrueadong,

³วิชชุตตา ฐิติโชติธรรตนา Witchuda Titichoatrattana

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: chokdee.vac@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะความสุขที่พึงประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในสังคมไทย 2) เพื่อพัฒนารูปแบบความสุขสำหรับผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบความสุขผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านพระพุทธศาสนา ด้านจิตวิทยา และด้านผู้สูงอายุ 17 รูป/คน และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 รูป/คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำมาพัฒนารูปแบบความสุขของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะความสุขที่พึงประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในสังคมไทยสมัยใหม่ มีองค์ประกอบ 7 ด้าน คือ (1) มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ดี (2) มีจิตใจแจ่มใส ร่าเริงเบิกบาน (3) สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี (4) อยู่กับครอบครัวได้อย่างมีความสุข (5) มีฐานะทางการเงินใช้จ่ายได้พอเพียง (6) ทำประโยชน์ให้แก่ครอบครัวและสังคมได้ตามศักยภาพที่เป็นอยู่ (7) สามารถใช้ประโยชน์จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์พื้นฐานตามสังคมสมัยใหม่ได้ 2) การพัฒนารูปแบบความสุขให้แก่ผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยา ดำเนินการโดยสร้างกระบวนการพัฒนาผู้สูงอายุตามจุดมุ่งหมายให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้ง 7 ด้าน ด้วยการบูรณาการหลักพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วย (1) การสร้างความเข้าใจในหลักพุทธ ธรรมชาติแห่งไตรลักษณ์ ที่มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไปตามวิฎฐแห่งสังขาร (2) ตระหนักถึงอติวิสัยที่จะสร้างความสุขด้วยตนเอง ด้วยการมีจิตวิทยาเชิงบวกในการคิด การพูด การทำ และ (3) สร้างคุณลักษณะแห่งพรหมวิหาร 4 และพัฒนาทักษะความเป็นกัลยาณมิตรให้เกิดขึ้นในตนซึ่งจัดเป็นโปรแกรมการฝึกอบรมตามกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะผู้สูงอายุ 3) รูปแบบการพัฒนาความสุข ของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่ คือ กระบวนการฝึกอบรมผู้สูงอายุด้วยกิจกรรมสร้างสรรค์ 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความรู้ความเข้าใจในกระบวนการไตรลักษณ์ ขั้นตอนที่ 2 สร้างความตระหนักและพัฒนาอติวิสัยการสร้างความสุขแก่ตนเอง และขั้นตอนที่ 3 การสร้างคุณลักษณะแห่งพรหมวิหาร 4 และกัลยาณมิตร 7 เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายในการสร้างความสุขที่พึงประสงค์ของผู้สูงอายุทั้ง 7 ด้าน

คำสำคัญ: รูปแบบ, ความสุข, ผู้สูงอายุ, พุทธจิตวิทยา, สังคมสมัยใหม่

Abstract

This research article aimed were 1) to study the characteristics of desirable happiness for the elderly in Thai society; 2) to develop a happiness model for the elderly based on Buddhist Psychology in modern society; and 3) to present the happiness model for the elderly based on Buddhist Psychology in modern society. The study was a qualitative research in nature, using an In-depth interview to collect data from 17 key informants as specialists in Buddhism, psychology and elderly people and a focus group discussion with 9 experts. A content analysis was used for analyzing data for developing the happiness model for the elderly based on Buddhist Psychology in modern society. Findings of the study were as follows; 1) The characteristics of desirable happiness for the elderly in modern Thai society included 7 aspects: (1) having a healthy body, (2) having a clear and cheerful mind; Z3) being able to adapt to the environment well, (4) living happily with family, Z5) having sufficient financial status and expenditures, (6) benefiting the surrounding people and society according to the existing potential, and (7) being able to utilize the basic electronic media in modern society. 2) The development of a happiness model for the elderly based on Buddhist Psychology in modern society implemented by creating the elderly development process to have the seven desirable characteristics through the integration of Buddhist psychology principles including (1) building an understanding of the Buddhist nature of the Trinity that occurs, exists and disappears in accordance with the cycle of rebirth; (2) the subjective awareness to create self-happiness by having positive psychology in thinking, speaking, doing, as well as (3) creating the character of the Four Sublime State of Mind and self-developing skills of true friendship, as a training program according to the elderly character development process. 3) The happiness model for the elderly based on Buddhist Psychology in modern society was the training process of the elderly through 3-step creative activities including Step 1: The creating of knowledge and understanding in the Trinity; Step 2: The creating of subjective awareness and development for self-creating happiness for oneself; Step 3: The building of the characteristics of the Four Sublime States of Mind and the Seven True Friends to achieve the goal in creating the desired happiness of the elderly in all 7 aspects.

Keywords: Model, Happiness, Aging, Buddhist Psychology, Modern Society.

บทนำ

จากการที่อัตราการเกิดของประชากรทั่วโลกที่มีแนวโน้มลดลง บวกกับการที่ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้นเนื่องจากการรักษาพยาบาลมีประสิทธิภาพมากขึ้น และประชากรที่เกิดในยุค Baby Boomers ได้เข้าสู่วัยสูงอายุ เป็นปัจจัยที่ทำให้หลายประเทศในโลกเกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคมที่สำคัญ นั่นคือ การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรสูงอายุ โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้ว อาทิ ฝรั่งเศส สวีเดน ญี่ปุ่น ซึ่งจากข้อมูลขององค์การอนามัยโลก (WHO) มีการคาดการณ์ว่าจำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 3 ต่อปี โดยในปี พ.ศ. 2573 คาดว่าจะมีจำนวนประชากรสูงอายุมากถึงประมาณ 1.4 พันล้านคนและจะเพิ่มขึ้นถึง 2 พันล้านคนในปี พ.ศ. 2593 ทวีปเอเชียจะมีประชากรสูงวัยมากที่สุดในโลก โดยคาดว่าสัดส่วนผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปในทวีปเอเชียจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่นซึ่งถือเป็นประเทศที่มีประชากรสูงวัยมากที่สุดในโลกและถือเป็นประเทศแรกๆ ของโลกที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัว (Super-aged Society) (กรมสุขภาพจิต, 2563)

สำหรับประเทศไทยนั้นจำนวนผู้สูงอายุมิตัวเลขเทียบเท่ากับประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศซึ่งถือว่าม้อัตรการเติบโตเป็นอันดับ 3 ในทวีปเอเชีย รองมาจากประเทศเกาหลีใต้และประเทศญี่ปุ่น โดยประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมสูงวัยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ขณะที่ตัวเลขของกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2562 พบว่า ประเทศไทยมีประชากรทั้งสิ้น 66.5 ล้านคน เฉพาะผู้สูงอายุมิมากถึง 11.1 ล้านคนหรือคิดเป็น 16.73% ส่วนข้อมูลของกระทรวงสาธารณสุขระบุว่า ในปัจจุบัน พ.ศ.2563 ประเทศไทยมีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวนมากกว่า 12 ล้านคน หรือราว 18% ของจำนวนประชากรทั้งหมด และจะเพิ่มเป็น 20% ในปี พ.ศ. 2564 ซึ่งให้เห็นว่าประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว และกำลังจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แบบในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า (กรมสุขภาพจิต, 2563)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ คาดการณ์ว่า ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัวในปี พ.ศ. 2565 และในปี พ.ศ. 2573 จะมีสัดส่วนประชากรสูงวัยเพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 26.9 ของประชากรทั้งประเทศ ในส่วนของรัฐบาลไทย ตามที่ได้กำหนดให้สังคมสูงวัยเป็นวาระแห่งชาติ และได้สานต่อแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ (พ.ศ.2545-2565) เตรียมพร้อมสังคมไทยเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2564 ซึ่งจากการประเมินผลแผนปฏิบัติการ ยังพบการดำเนินงานบางด้านที่ต้องปรับปรุง เช่น การเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ การส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ และการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ (กรมสุขภาพจิต, 2563)

การดำรงชีวิตของคนตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้สูงอายุในสังคมปัจจุบัน ความสุขเป็นหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงสำคัญ ซึ่งความสุข คือ ความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตของทุกช่วงวัย เป็นความรู้สึกของแต่ละบุคคลต่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ตามการรับรู้และตัดสินใจได้ด้วยตนเอง สามารถช่วยเหลือตนเองและชุมชนของตนได้ ความสุขถือเป็นสิ่งสำคัญมากสิ่งหนึ่งในการดูแล สุขภาพแบบองค์รวมเป็นความรู้สึกส่วนลึกภายในจิตใจของบุคคลที่แสดงถึงภาวะ เป็นสุข มีความเข้มแข็ง ในจิตใจยอมรับความเป็นจริงของสภาพปัจจุบัน มีเป้าหมายในชีวิต มีความหวัง และพึงพอใจในสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ ผู้สูงอายุที่มีความสุขจะเป็นผู้ที่ใช้ชีวิตดี และจิตสำนึกในการพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้น ยอมรับในสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ มองเห็นชีวิตตนเองมีคุณค่า และสามารถยอมรับความจริงของสภาพร่างกายที่มีการเปลี่ยนแปลงไป มีความเมตตา กรุณา รู้จักการมอบความรักที่ไม่มีเงื่อนไขให้แก่ผู้อื่นและรับรู้ได้ว่าตนเองก็เป็นผู้ได้รับความรักกลับคืนมา ความสุขจึงมีผลต่อสุขภาพทางกาย ทางจิต และทางสังคม (คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล, 2563)

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “ความสุข” เป็นคำที่หลายคนไม่สามารถให้ความหมายที่ชัดเจนได้ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ที่ไม่่ว่าใครๆ ก็ต้องการแสวงหาความสุขนั้นมาครอบครอง องค์การสหประชาชาติและเครือข่ายการแก้ปัญหาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้สำรวจและจัดลำดับประเทศที่ประชาชนมีความสุข ในช่วงเดือนมกราคม - ธันวาคม พ.ศ. 2557 โดยสำรวจจาก 258 ทั่วโลก พบว่าประเทศที่ประชาชนมีความสุขมากที่สุดอันดับที่ 1 คือ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ส่วนประเทศไทยเป็นประเทศที่ประชาชนที่มีความสุขอยู่อันดับที่ 34 และจัดเป็นอันดับที่ 2 ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การที่บุคคลจะมีความสุขได้ต้องอาศัยปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลากหลายปัจจัย ไม่ได้เกิดจากการปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง หลายคนมีความคิดว่าความร่ำรวยและเงินทองเป็นปัจจัยที่จำทำให้มีความสุขได้ แต่แท้จริงแล้วเป็นเพียงแค่องค์ประกอบหนึ่งของการที่จะมีความสุขในชีวิตเท่านั้นเอง ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา บางคนพยายามศึกษาแสวงหาหลักการแนวทางหรือกลวิธีเพื่อจะก่อให้เกิดความสุขขึ้นทั้งในสังคมและตัวบุคคล ซึ่งบางตั้งคนเหล่านั้นก็ไม่สามารถหาสิ่งที่ต้องการเหล่านั้นเจอ เพราะความจริงแล้วความสุขที่ตัวเราโดยสร้างมาจากข้างในของเราเอง “ไม่ใช่” การรอให้คนอื่นหยิบยื่นมาให้ หรืออาจกล่าวได้ว่า “การมีความสุขนั้นคือการไม่มีความสุขขงนั่นเอง” (เกสร มุ่ยจิ้น, 2559)

ในพระพุทธศาสนา กล่าวได้ว่า พุทธจริยธรรมไม่แยกต่างหากจากความสุข เริ่มแต่ขั้นต้น ในการทำความดีหรือกรรมดีต่างๆ ไป ที่เรียกว่าบุญ ก็มีพุทธพจน์ตรัสว่า “บุญเป็นชื่อของความสุข” ในการเจริญภาวนาบำเพ็ญเพียรทางจิต ความสุขก็เป็นพื้นฐานของการทำให้เกิดสมาธิ แม้ฌานในระดับสูง ไม่มีสุขเป็นองค์ฌาน ก็พึงเข้าใจว่าเป็นความสุขที่ประณีตยิ่งขึ้นไปอีก พระพุทธเจ้าตรัสว่า “พระองค์ได้ทรงบรรลุถึงความสุขที่ไม่ต้องอาศัยกาม และความสุขอย่างอื่นที่ประณีตยิ่งไปกว่านั้นแล้ว จึงทรงยืนยันได้ว่าจะไม่ทรงเวียนกลับมาหากามอีก แต่ถ้าพระองค์ยังไม่ทรงประสบความสุขที่ประณีตเช่นนั้นแล้ว ก็จะไม่ทรงสามารถยืนยันได้ว่า พระองค์จะไม่ทรงเวียนกลับมาหากามอีก” การนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นองค์ประกอบการดำรงชีวิตให้มีความสุข ต้องอาศัยหลักอริยสัจ 4 ที่ประกอบด้วย ทุกข์ คือ ความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจ ความรู้สึกขุ่นมัว สมุทัย คือ เหตุแห่งการเกิดความไม่สบายกาย ใจ นิโรธ คือ หนทางแห่งการนำไปสู่การดับทุกข์ให้หมดสิ้นมรรค คือ กระบวนการวิธีการดำเนินการดับทุกข์ให้สิ้น ตามที่พระพุทธองค์ทรงให้ทางเลือกเอาไว้ เป็นข้อศึกษาเพื่อให้เกิดการเข้าใจในความเป็นไปของโลก ด้วยการมองโลกด้วยโยนิโสมนสิการ เห็นเป็นอทิปัจจัยตา มีสิ่งหนึ่งเกิด สิ่งหนึ่งก็ต้องเกิด และเห็นเป็นเรื่องธรรมชาติตามหลักไตรลักษณ์ มีเกิด มีตั้งอยู่ และสุดท้ายก็ต้องจากไปแล้วก็จะอยู่กับโลก สังคม ชุมชน ครอบครัว และตัวเอง ได้อย่างมีความสุข (แก้ว ขิตตะขบ, 2547)

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแบบเต็มตัว ระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุก็ต้องขับเคลื่อนตาม เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งภายใต้ชุมชนพลังของผู้สูงอายุที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลตนเอง จึงเป็นตัวแปรหลักในการขับเคลื่อนระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยไม่ต้องเป็นภาระของบุตรหลานหรือญาติพี่น้องรวมทั้งบุคคลอื่นๆ ด้วยแนวความคิดส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมด้วยตนเองให้มากที่สุด เพื่อคงไว้ซึ่งศักยภาพและความภาคภูมิใจแห่งตน การป้องกันไม่ให้ผู้สูงอายุกลายเป็นผู้ไร้ประโยชน์ สูญเสียลักษณะเฉพาะตัวและความมีคุณค่า ผสานกับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับระบบสุขภาพพอเพียง ประกอบด้วย 1) ยึดทางสายกลาง 2) มีความสมดุลพอดี 3) รู้จักพอประมาณ 4) มีเหตุผล 5) มีระบบภูมิป้องกัน 6) รู้เท่าทันโลก และ 7) มีคุณธรรมและจริยธรรม (พิเชษฐ อดมรัตน์, 2549)

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุนั้น เกิดได้จากร่างกายที่มีความเสื่อมถอย การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น ปลดเกษียณหรือออกจากงาน การแยกครอบครัวของลูกหลานตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทาง

สภาพแวดล้อม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ที่รุดหน้าไปไม่หยุดยั้ง หากปรับตัวไม่ทัน หรือรับมือการได้ไม่ดีพอ ก็อาจทำให้ผู้สูงอายุประสบปัญหาทางจิตใจได้ โดยผู้สูงอายุสามารถ ปรับตัว ปรับใจพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง โดยใช้วิธีการ 5 ปรับ ดังนี้

1. ปรับกาย ให้มีร่างกายแข็งแรงพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เช่น ออกกำลังกายอย่างน้อยวันละ 30 นาที สัปดาห์ละ 3 ครั้ง
2. ปรับอารมณ์ ให้มีอารมณ์ที่เป็นสุข สนุกสนาน โดยเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ เล่นดนตรี งานอดิเรกที่ชอบ
3. ปรับใจ ให้ภาคภูมิใจในตัวเอง เชื่อมมั่นในตัวเอง เช่น ช่วยเหลือตัวเองในเรื่องกิจวัตรประจำวัน ทำงานบ้าน ฝึกการเป็นผู้ฟังที่ดี ฝึกการใช้สื่อเทคโนโลยีใหม่ๆ หรือทำกิจกรรมใหม่ๆ ในชุมชน หรือในสังคม
4. ปรับสมอง โดยทำกิจกรรมที่ชะลอความเสื่อมของสมอง เช่น พบปะเพื่อน ทำกิจกรรมฝึกความจำ เช่น เล่นเกม ทหมากรุก ต่อคำ ต่อเพลง คิดเลข ไขคำ หรือฝึกเลี้ยงหลาน
5. ปรับความคิด ให้บริหารจิตใจให้เกิดสติ สมาธิ เช่น ฝึกการคิดเชิงบวก การควบคุมอารมณ์ การคลายเครียด การฝึกหายใจ การฝึกสติ สมาธิ การปรับตัว ปรับใจพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ จะช่วยให้ผู้สูงอายุ มีความสุข มีความภาคภูมิใจในตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (กระทรวงสาธารณสุข, 2558)

ดังนั้นการพัฒนาตัวเองของผู้สูงอายุให้ทันกับสมัยใหม่ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา มีการเรียนรู้ที่จะอยู่กับสังคมสมัยใหม่ให้มีความสุข ผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษาและสร้างรูปแบบการสร้างความสุขผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่ เพื่อนำเสนอรูปแบบให้เกิดความสุขในกลุ่มผู้สูงอายุในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะความสุขที่พึงประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในสังคมไทย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบความสุขสำหรับผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบความสุขผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาคุณลักษณะความสุขที่พึงประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในสังคมไทย

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับคุณลักษณะความสุขของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่

แหล่งข้อมูล: หนังสือ บทความ ตำรา งานวิจัย website

เครื่องมือ: แบบศึกษาเอกสาร

การวิเคราะห์: การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis โดยการแยกแยะ แจกแจงเนื้อหาแนวคิดที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และได้ผลมาแยกแยะแจกแจงเนื้อหาเป็นหัวข้อต่างๆ

ผลลัพธ์ที่ได้: คุณลักษณะความสุขของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่

2. ศึกษาจากการสัมภาษณ์

สัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับจิตวิทยา และผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับผู้สูงอายุ 17 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือ: แบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล: การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis โดยการแยกแยะ แจกแจงเนื้อหา แนวคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์ และได้ผลมาแยกแยะแจกแจงเนื้อหาเป็นหัวข้อต่างๆ

ผลลัพธ์ที่ได้: คุณลักษณะความสุขของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่
ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบความสุขสำหรับผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่

1. ร่างรูปแบบการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่

เครื่องมือ: แบบศึกษาเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูล: การวิเคราะห์เนื้อหาจากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์

ผลลัพธ์ที่ได้: เอกสารรูปแบบการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่เพื่อเสนอนากลุ่ม

2. การเสนอนากลุ่ม เพื่อนำพัฒนารูปแบบการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่

แหล่งข้อมูล: ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ โดยการเลือกแบบเจาะจงกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก จำนวน 9 รูป/คน

เครื่องมือ: เอกสารประกอบการเสนอนากลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูล: การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis

ผลลัพธ์ที่ได้: ร่างรูปแบบการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่ โดยแก้ไขปรับปรุงและนำเสนอ

แหล่งข้อมูล: อาจารย์ที่ปรึกษา/อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้วิจัย

เครื่องมือ: แบบศึกษาเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูล: การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลลัพธ์ที่ได้: รูปแบบการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่ ฉบับสมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

1. คุณลักษณะความสุขของผู้สูงอายุในสังคมสมัยใหม่

สังคมปัจจุบันซึ่งเป็นสังคมสมัยใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทำให้เกิดนวัตกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เทคโนโลยีสำหรับผู้สูงอายุ และการมีสังคมร่วมสมัย เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิด

การปรับตัวให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยความสุขในผู้สูงอายุในสังคมปัจจุบัน มีลักษณะเด่นชัดที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข มี 7 ด้าน ได้แก่

1.1 ความสุขทางด้านร่างกาย มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ทานอาหารที่เป็นประโยชน์ ออกกำลังกายสม่ำเสมอ และมีการพักผ่อนที่เพียงพอ มีโรงพยาบาลประจำมีเข้ารับรักษาได้

1.2 ความสุขทางด้านจิตใจ การส่งเสริมสุขภาพจิตใจ ช่วยให้ปรับตัวในชีวิตให้เป็นประโยชน์ เห็นคุณค่าในตัวเอง มีความคิดและอารมณ์เป็นไปในทางที่ดี คิดบวก ทำบุญ รักษาศีล เจริญภาวนา

1.3 ความสุขที่ปรับตัวได้ ความสุขของผู้สูงอายุที่สามารถยอมรับ เรียนรู้ และพัฒนาตัวเอง เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุข

1.4 ความสุขกับครอบครัว ผู้สูงอายุมีครอบครัวที่อบอุ่น อยู่กันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตากัน และอยู่ในครอบครัวที่เข้าใจกันและกัน ใส่ใจกันในทุกๆ เรื่อง ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

1.5 ความสุขจากการมีเงินทองใช้จ่าย ผู้สูงอายุมีความสุขที่ตนยังมีรายได้จากลูกหลาน หรือจากที่ทำงาน การใช้สอยเงินทองของผู้สูงอายุนั้น ไม่ได้ใช้เพื่อฟุ่มเฟือย แต่ใช้เพื่อการทำบุญ หรืออยากทานอะไรก็ได้ซื้อทานเลย โดยไม่ต้องรอให้ลูกหลานซื้อให้ เพราะผู้สูงอายุบางคนไม่กล้าบอกลูกหลานว่าอยากทานนั้น อยากทานนี้ พอไม่ได้ทานก็จะเป็นทุกข์ใจ

1.6 ความสุขจากการได้ทำประโยชน์ ผู้สูงอายุจะมีความสุขที่ต่อเมื่อได้ลงมือทำอะไรสักอย่างที่ตนเองถนัด หรือมีความรู้ความสามารถแล้วได้ส่งต่อให้คนรุ่นหลัง ได้สืบสานงานนั้นต่อไปเรื่อยๆ การทำกิจกรรมเหล่านี้ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะทำด้วยความเต็มใจ ไม่หวังผลตอบแทน

1.7 ความสุขที่สามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ ความสุขของผู้สูงอายุที่สามารถใช้เทคโนโลยี เพื่อเป็นสื่อสังคมออนไลน์ได้ติดต่อกับเพื่อนเก่าแล้ว ผู้สูงอายุบางรายยังใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพ และเพื่อความบันเทิงอีกด้วย

2. การพัฒนารูปแบบความสุขของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่

หลักการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่ ประกอบด้วยความสุขของผู้สูงอายุทั้ง 7 ด้าน เพื่อพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุทั้ง 7 ด้านให้เป็นความสุขที่ถาวรจึงบูรณาการหลักพุทธธรรม 3 หลักธรรม ได้แก่

1. ไตรลักษณ์ 3 อันเป็นหลักธรรมที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขได้จากการมองโลกให้เป็นเรื่องธรรมดา เป็นเรื่องธรรมดา เข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย หน้าที่การงาน เศรษฐกิจ วัฒนธรรมทางสังคม รวมถึงจิตใจของมนุษย์ ได้แก่ 1) อนิจจัง ทุกคนต้องเจอสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงเมื่อเกิดมากแล้ว การไม่คงสภาพ มีความเสื่อมลง ทุกคนจะต้องไม่ยึดติด พอใน หรือไม่พอใจ สิ่งที่เกิดขึ้น ต้องเข้าใจยอมรับว่าสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งหมดจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติ 2) ทุกขัง สิ่งที่มีความตั้งมั่นย่อมมีการเปลี่ยนไปตามธรรมชาติ ไม่อาจทรงตัวได้อยู่ยาวนานก็ต้องเปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะช้าหรือเร็ว คนเราก็เหมือนกัน เมื่อเกิดมาแล้วก็ไม่สามารถคงสภาพตอนเป็นเด็กไว้ได้ ก็จะต้องมีการเจริญเติบโต เปลี่ยนแปลงไปเป็นวันหนุ่มสาวแล้วก็เข้าสู่วัยชรา จนสุดท้ายก็ต้องลาโลกนี้ไป เหลือไว้แต่คุณธรรมและความดีเท่านั้น 3) อนัตตา ความไม่ใช่ตัวตน หรือความไม่มีตัวตนแท้จริงของสรรพสิ่ง และไม่สามารถควบคุมให้คงอยู่ได้ตามความมุ่งหมายของตน กล่าวคือชีวิตหรือร่างกายนี้มีอาจกล่าวได้ว่าเป็นตัวตนแท้จริงของบุคคล เพราะที่เรามองเห็นเป็นรูปร่างหรือเป็นชีวิตนี้ก็เพราะมีการรวมกันของขันธ์ 5

2. พรหมวิหาร 4 อันเป็นธรรมประจำใจอันประเสริฐของทุกคนที่รับหน้าที่ เป็นหลักแห่งความประพฤติที่บริสุทธิ์จึงจะเชื่อได้ว่าเป็นผู้ประพฤติหมัดจดและปฏิบัติตนต่อลูกหลานได้อย่างดีโดยชอบ ได้แก่ 1) เมตตา การมีความรักใคร่ ประารถนาดีต่อบุตรหลาน อยากให้เขาได้มีความสุข มีจิตแผ่เมตตาไมตรีแลคิดทำประโยชน์ต่อส่วนรวม 2) กรุณา ความสงสารคิดช่วยเหลือให้บุตรหลานที่กำลังรู้สึกไม่สบายใจ ได้พ้นทุกข์ คอยเป็นที่ปรึกษาเพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้กับคนในครอบครัว 3) มุทิตา การมีความยินดี ในเมื่อบุตรหลานหรือคนในชุมชนได้ดี มีสุข เจริญงอกงามขึ้น 4) อุเบกขา การวางเฉยแต่ไม่ใช่เป็นการปล่อยประละเลย แต่เป็นการวางใจให้เป็นกลาง ไม่ลำเอียง ไม่มีอคติ รักลูกหลานเท่ากัน เมื่อจะต้องพิจารณาสิ่งใดก็วางใจให้เป็นกลางพิจารณาด้วยความรอบคอบ

3. กัลยาณมิตร 7 อันเป็นธรรมะของผู้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความน่ารัก น่าเคารพ น่าศรัทธา ทั้งคนในครอบครัว และชุมชน เป็นที่พึ่งพาของคนในครอบครัวและชุมชนได้ ในเรื่องความรู้ความสามารถที่มี เป็นปราชญ์ชุมชน มีความรู้ ความถนัดที่สั่งสมมา และถ่ายทอดไปสู่รุ่นลูก รุ่นหลาน ได้แก่ 1) ความน่ารัก เป็นที่สบายใจและสนิทสนม ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษา พุดคุยกับคนรอบข้าง 2) น่าเคารพ การเป็นต้นแบบ ประพฤติสมควรแก่ฐานะ ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งใจ และปลอดภัย 3) น่าเจริญใจ หรือน่ายกย่อง ในฐานะทรงคุณ คือ ความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ควรเอาอย่าง ทำให้ระลึกและเอ่ยอ้างด้วยซาบซึ้งภูมิใจ 4) รู้จักพูดให้ได้ผล เป็นผู้ที่มีรู้จักชี้แจงถึงเรื่องต่างให้แจ่มแจ้งและเข้าใจ รู้กาลเทศะในการพูด คอยให้คำแนะนำ ตักเตือน พร้อมกับเป็นที่ปรึกษาที่ดี 5) มีความอดทนต่อถ้อยคำพร้อมที่จะรับฟังข้อเสนอแนะวิพากษ์วิจารณ์ อดทน ฟังอย่างตั้งใจ ไม่ใส่อารมณ์ 6) กลางเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย สามารถอธิบายเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อน ให้เกิดความเข้าใจ และมีเรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งเพิ่มยิ่งขึ้นไป 7) ไม่ชักนำในอธรรม ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย

การบูรณาการร่วมกับหลักจิตวิทยาตะวันตก ได้แก่ จิตวิทยาเชิงบวก เป็นหลักการคิดในแง่บวก มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ คือ 1) สภาวะของอารมณ์ที่ดี (Positive Emotion) เป็นความรู้สึกและอารมณ์ที่มีผลดีต่อบุคคล เช่น ความสุข ความเพลิดเพลิน ความตื่นเต้น ความพอใจ ความภูมิใจ และความอัศจรรย์ใจ 2) ความผูกพันในการทำกิจกรรม (Engagement) เป็นความรู้สึกเพลิดเพลินกับการทำกิจกรรมจนกระทั่งลืมเวลาที่กำลังผ่านไป โดยกิจกรรมต้องใช้ทักษะความสามารถที่มีความท้าทาย แต่ยังเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ทำให้มีความปรารถนาที่แรงกล้าที่จะทำกิจกรรมนั้นให้บรรลุเป้าหมาย 3) ความสัมพันธ์ที่ดี (Relationships) เป็นความรู้สึก ได้รับการยอมรับจากสังคมรอบข้าง ไม่ว่าจะเกี่ยวกับอาชีพการงาน ครอบครัว คู่ชีวิต และความสัมพันธ์แบบอื่นๆ 4) การรู้สึกว่าชีวิตมีความหมาย (Meaning) เป็นการค้นหาความหมายของชีวิตและการเรียนรู้ว่ามีอะไรที่ยิ่งใหญ่ กว่าตนเพื่อช่วยให้พยายามทำตามเป้าหมาย 5) การบรรลุถึงเป้าหมาย (Accomplishment) เป็นการสร้าง ความสำเร็จและความเชี่ยวชาญให้บรรลุถึงเป้าหมายความต้องการที่ตั้งไว้ อย่างเป็นรูปธรรม

และหลักความสุขเชิงอัตวิสัย เป็นการประเมินความพึงพอใจในการใช้ชีวิตโดยรวม มีภาวะอารมณ์ทางบวก โดยผู้ที่มีความสุขเชิงอัตวิสัยจะมองโลกในแง่ดีมากกว่ามองโลกในแง่ร้าย มีองค์ประกอบเป็นภาวะทางอารมณ์ 3 อย่าง ได้แก่ 1) ความพึงพอใจในชีวิต (Life Satisfaction) ความพึงพอใจโดยรวม ความรู้สึกหรือความเชื่อที่เกิดจากการตัดสินใจทางปัญญาของบุคคลว่า ในชีวิตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันนั้น ตนได้รับสิ่งที่ต้องการหรือบรรลุเป้าหมายที่ตนตั้งไว้มากกว่าเพียงใด 2) ความรู้สึกทางบวก (Positive Affect) ความรู้สึกที่น่าพอใจ ความรู้สึก หรืออารมณ์ที่ทำให้บุคคลเกิดความตื่นเต้น สนุกสนาน มีความสุข สงบ สันโดษ หรืออารมณ์อื่นๆ ที่

บุคคลต้องการ ซึ่งบุคคลที่มีอารมณ์ทางบวกจะมีพลังงานสูง มีความกระตือรือร้นในการทำงานหรือกิจกรรมต่างๆ มาก 3) ความรู้สึกทางลบ (Negative Affect) ความรู้สึก หรืออารมณ์ที่ทำให้บุคคลเกิดความไม่พึงพอใจ โกรธ เศร้า รู้สึกผิด หรืออารมณ์ที่ไม่เป็นที่ต้องการของบุคคล ซึ่งบุคคลที่มีอารมณ์ทางลบจะมีความรู้สึก กระบวนกระวาย และขาดความสงบสุขทางใจ

3. รูปแบบการพัฒนาความสุขผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่ เป็นการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่ ประกอบด้วยหลักความสุขของผู้สูงอายุ 7 ด้าน คือ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านการปรับตัว 4) ด้านครอบครัว 5) ด้านเศรษฐกิจ 6) ด้านการทำประโยชน์ และ 7) ด้านสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีการบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรม 3 หลัก คือ 1) ไตรลักษณ์ เพื่อให้ผู้สูงอายุพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของสภาพที่เกิดขึ้น และเห็นถึงความไม่แน่นอน 2) พรหมวิหาร 4 ธรรมะอันเป็นแสดงให้เห็นถึงความรัก ความสงสาร ความหวังดี ต่อคนรุ่นหลัง และ 3) กัลยาณมิตร 7 รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีนารัก นำาเคารพ เป็นต้นแบบที่ดีต่อคนรุ่นหลัง ร่วมกับจิตวิทยาเชิงบวก คือการมีอารมณ์ดี มีส่วนร่วม เป็นมิตรไมตรี เห็นคุณค่าของชีวิต และบรรลุเป้าหมาย โดยมีกระบวนการสนับสนุน 3 ด้าน คือ 1) ด้านตัวผู้สูงอายุ 2) ด้านครอบครัว และ 3) ด้านสังคมก็จะส่งผลให้เกิดความสุขของผู้สูงอายุทั้ง 7 ด้านอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. คุณลักษณะความสุขของผู้สูงอายุในสังคมสมัยใหม่ มีองค์ประกอบ 7 ด้าน คือ 1) มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ดี 2) มีจิตใจแจ่มใส ร่าเริงเบิกบาน 3) สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี 4) อยู่กับครอบครัวได้อย่างมีความสุข 5) มีฐานะทางการเงินใช้จ่ายได้พอเพียง 6) ทำประโยชน์ให้แก่ครอบครัวและสังคมได้ตามศักยภาพที่เป็นอยู่ 7) สามารถใช้ประโยชน์จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์พื้นฐานตามสังคมสมัยใหม่ได้ ซึ่งพบว่ามีผลสอดคล้องกับงานวิจัยของภูมิวัฒน์ พรวนสุข (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า การเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ร่วมกิจกรรมทางศาสนาและได้บำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม การจัดกิจกรรมให้เพียงพอต่อความต้องการในวันสำคัญของครอบครัวเพื่อสร้างสานสายใยครอบครัวและสนับสนุนให้อยู่กับครอบครัว และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุอยู่กับครอบครัวอย่างมีความสุข และควรจัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกในครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุอย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์ ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของนริสา วงศ์พนารักษ์ (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่า การสร้างเสริมสุขภาวะทางจิตของผู้สูงอายุในยุคของการเป็นสังคมผู้สูงอายุมีความสำคัญยิ่ง เพราะผู้สูงอายุต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติของสุขภาวะทั้งมิติทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ และพบว่ามีผลสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิพงศ์ บุญผดุง (2554) ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตด้านสภาพอารมณ์ที่ดี ปัจจัยด้านความสุขกาย สบายใจ ปัจจัยด้านปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว มิตรสหายและเพื่อนบ้าน ปัจจัยด้านการอุทิศและการได้รับการยอมรับจากชุมชน ปัจจัยด้านการดำรงชีพ ปัจจัยด้านรายรับและรายจ่าย ปัจจัยด้านการใส่ใจเรื่องสุขภาพ ปัจจัยด้านการบริโภคที่ดี ปัจจัยด้านความเป็นอิสระทางความคิด และปัจจัยการเลือกทำในสิ่งที่ต้องการ

2. การพัฒนารูปแบบความสุขของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่ โดยสร้างกระบวนการพัฒนาผู้สูงอายุตามจุดมุ่งหมายให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้ง 7 ด้าน ด้วยการบูรณาการหลัก

พุทธจิตวิทยา คือ การสร้างความเข้าใจในหลักพุทธธรรมชาติแห่งไตรลักษณ์ที่มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป ตามวิฏฐแห่งสังขาร การตระหนักถึงอติวิสัยที่จะสร้างความสุขด้วยตนเอง ด้วยการมีจิตวิทยาเชิงบวก ในการคิด การพูด การทำ รวมทั้ง การสร้างคุณลักษณะแห่งพรหมวิหาร 4 และการพัฒนาทักษะความเป็นกัลยาณมิตรให้ เกิดขึ้นในตน จัดเป็นโปรแกรมการฝึกอบรมตามกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะผู้สูงอายุ ซึ่งมีความสอดคล้อง กับงานวิจัยของนริสา วงศ์พนารักษ์ (2556) ผลศึกษาพบว่า การสร้างเสริมสุขภาวะทางจิตที่ดีจึงมีความสำคัญ อย่างยิ่งซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาวะที่สมบูรณ์ในทุกๆ มิติ สุขภาวะทางจิตที่ดีทำให้ผู้สูงอายุสามารถยอมรับและ จัดการกับการเปลี่ยนแปลงรอบด้านที่เกิดขึ้นตามศักยภาพของตน ทั้งนี้เพื่อทำให้เป็นสังคมผู้สูงอายุที่มีคุณค่า ไม่เป็นสังคมชราภาพที่เป็นภาระของสังคม ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้ มีชีวิตยืนยาวและมีคุณภาพชีวิตที่ดี เสริมสร้างสังคมไทยให้มีความเข้มแข็งต่อไป ข้อควรคำนึงในการสร้างเสริมสุขภาวะทางจิตของผู้สูงอายุ คือ ผู้สูงอายุ ควรมีแนวทางในการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ทั้งการเตรียมตัวของผู้สูงอายุเองตั้งแต่ก่อน เข้าสู่วัยสูงอายุ เตรียมครอบครัว ชุมชน และสังคม เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี และที่สำคัญควรมีการจัดกิจกรรมเชิงรุกที่สร้างเสริมสุขภาวะทางจิตเชิงรุกที่ตรงความต้องการ เหมาะสมกับวิถีการ ดำเนินชีวิตและบริบทที่แตกต่างกัน และการคำนึงถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสุขในชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งจะทำให้การ ดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในสังคมผู้สูงอายุประสบผลสำเร็จและมีคุณภาพ

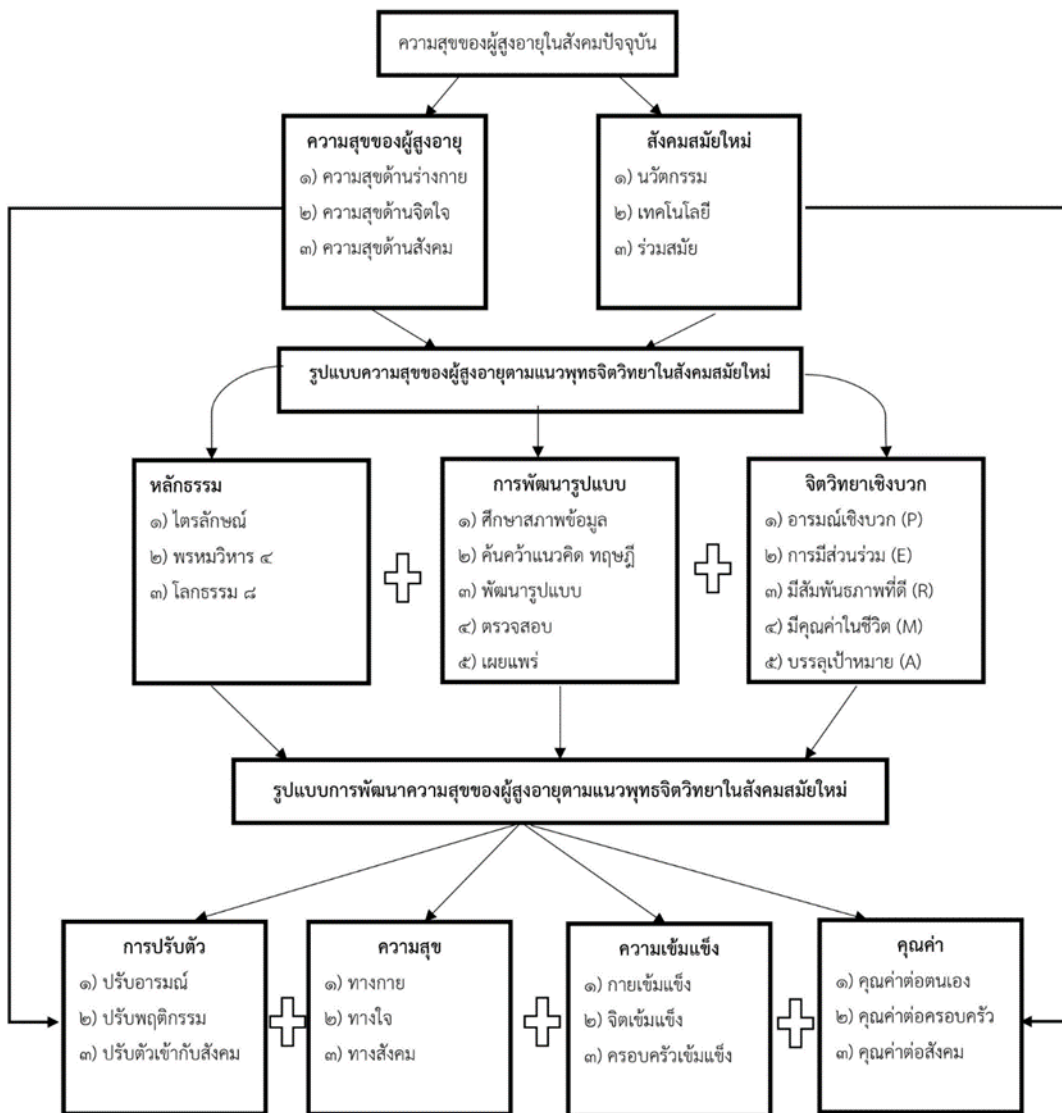
3. รูปแบบการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่ ความสุขของผู้สูงอายุด้านร่างกาย จิตใจ การปรับตัว ครอบครัว เศรษฐกิจ การทำประโยชน์ และสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีการบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรม คือ 1) ไตรลักษณ์ เพื่อให้ผู้สูงอายุพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของสภาพที่เกิดขึ้น และเห็นถึงความไม่แน่นอน 2) พรหมวิหาร 4 ธรรมะอันเป็นแสดงให้เห็นถึงความรัก ความสงสาร ความหวังดี ต่อคนรุ่นหลัง และ 3) กัลยาณมิตรธรรม รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำรัก นำเคารพ เป็นต้นแบบที่ดีต่อ คนรุ่นหลัง ร่วมกับจิตวิทยาเชิงบวก คือการมีอารมณ์ดี มีส่วนร่วม เป็นมิตรไมตรี เห็นคุณค่าของชีวิต และบรรลุ เป้าหมาย โดยมีกระบวนการสนับสนุนด้านตัวผู้สูงอายุ ครอบครัว และสังคม ก็จะส่งผลให้เกิดความสุขของผู้สูงอายุทั้ง 7 ด้านอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุทิตย์ อาภากรโร ดร. และคณะ (2558) ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาโครงการและกิจกรรมพัฒนาเชิงพื้นที่ซึ่งเกิดขึ้นจากความต้องการของพระสงฆ์และ ชุมชนที่ต้องการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และสุขภาวะของสังคม พบว่ามีกระบวนการและผลการพัฒนาใน 4 ประเด็นสำคัญ คือ 1) การพัฒนาด้านกายภาพ มีการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมให้เป็นที่สัปปายะต่อการเรียนรู้ และการเกิดสุขภาพที่ดี (กายภาวนา) 2) การพัฒนาพฤติกรรม ผ่านการพัฒนาความรู้ ความสามารถของ พระสงฆ์เยาวชนและประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้มีการอยู่ร่วมกันอย่างเหมาะสม ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ยึดถือความสุจริตในการดำรงชีวิต (ศีลภาวนา) 3) การพัฒนาด้านจิตใจปัญญาของบุคคลและสังคม โดยมีการ ประยุกต์ใช้ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ศาสตร์สมัยใหม่และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินการ (จิตภาวนา) 4) การพัฒนาต้นปัญญาและสังคมของชุมชนและคณะสงฆ์ เพื่อให้พระสงฆ์ และกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมดำเนินการ ได้ใช้ปัญญาเพื่อสร้างสรรค์สังคมให้น่าอยู่ ซึ่งเป็นกำลังสำคัญต่อการเรียนรู้และการเสริมสร้างสุขภาวะในด้าน อื่นๆ ในระยะยาว (ปัญญาภาวนา)

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาใน สังคมสมัย ประกอบด้วย ความสุขของผู้สูงอายุทางบวก จากการค้นพบ 7 ด้าน แล้วสรุปรวมเป็น 3 ด้าน คือ 1)

ความสุขด้านร่างกาย 2) ความสุขด้านจิตใจ 3) ความสุขด้านสังคม และค้นพบสิ่งที่เป็นสังคมสมัยใหม่กับ ผู้สูงอายุ 3 ด้าน คือ 1) ด้านนวัตกรรม 2) ด้านเทคโนโลยี 3) ร่วมสมัย โดยบูรณาการด้วยหลักธรรมของการ พัฒนาความสุข 3 หลักธรรม 1) ไตรลักษณ์ ความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ 2) พรหมวิหาร 4 คือ ธรรมที่มีความปรารถนาดี 3) กัลยาณมิตร 7 คือ ธรรมะที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ร่วมกับการพัฒนารูปแบบโดย มีขั้นตอน คือ ศึกษาข้อมูลความสุขของผู้สูงอายุ ค้นคว้าแนวคิดทฤษฎี เพื่อการพัฒนารูปแบบที่มีหลักการทาง จิตวิทยา ที่เป็นจิตวิทยาเชิงบวก มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ คือ 1) อารมณ์ดี 2) มีส่วนร่วม 3) มี สัมพันธภาพที่ดี 4) มีคุณค่าในชีวิต 5) บรรลุเป้าหมาย เป็นรูปแบบการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุตามแนว พุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่ ส่งผลต่อการปรับตัว ความสุข ความเข้มแข็ง และเห็นคุณค่า สรุปลงการวิจัย การวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการนำรูปแบบการพัฒนาความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุในชุมชน
 - 1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุในด้านอื่นๆ ตามบริบทของชุมชน
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกด้วยวิธีวิจัยในรูปแบบอื่น ๆ และมีเวลาในการดำเนินการวิจัยให้นานขึ้น เพื่อได้ข้อมูลในการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุในด้านอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น
 - 2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุควรได้มีการวิจัยถึงความต้องการในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในสังคมสมัยใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2563). **ก้าวอย่างของประเทศไทย สู่ 'สังคมผู้สูงอายุ' อย่างสมบูรณ์แบบ**. แหล่งที่มา <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30476> สืบค้นเมื่อ 20 ก.พ. 2563.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). **แนวทางการดูแลทางด้านสังคมจิตใจของผู้สูงอายุเพื่อป้องกันปัญหาสุขภาพจิต**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เกสร มัยจิน. (2559). **การสร้างความสุขด้วยจิตวิทยาเชิงบวก**. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 24(4). 373-681.
- แก้ว ชิตตะขบ, (2547). **รวมวิชาธรรมศึกษาชั้นตรี (ตามหลักสูตรของสนามหลวงแผนกธรรม พ.ศ. 2546)**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล. (2563). **สภาพจิตใจของวัยผู้ใหญ่**. แหล่งที่มา <https://med.mahidol.ac.th/ramamental/generalknowledge/general/06272014-1009> สืบค้นเมื่อ 15 ก.พ. 2563.
- นริสา วงศ์พนารักษ์. (2556). **การสร้างเสริมสุขภาวะทางจิตในสังคมผู้สูงอายุ**. วารสารวารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 6(2). 99.
- บริบูรณ์ พรพิบูลย์. (2528). **โลกยามชราและแนวการเตรียมตัวเพื่อความสุข**. เชียงใหม่: พระสังฆการพิมพ์.
- พระมหาสุทิตย์ อากาศโร ดร. (อบอุ้น) และคณะ. (2558). **การเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา. รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.).
- พิเชษฐ อุดมรัตน์. (2549). **สุขภาพจิตกับเศรษฐกิจพอเพียง**. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย. 51(4). 292-297.
- ภูมิวัฒน์ พรวนสุข. (2558). **แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดแพร่**. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพนธ์. 10(1). 77.

- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- สุทธิพงษ์ บัญผดุง. (2554). **การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ 1)**. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

รูปแบบการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
กรุงเทพมหานคร*

A MODEL OF BUDDHIST PSYCHOLOGICAL LIFE GOAL SETTING OF HIGH SCHOOL
STUDENT IN BANGKOK

¹พระครูปลัดอรรณพ ปญญาสาโร Phrakhrupalad Annop Paññásáro,

²สิริวัฒน์ ศรีเครือตง Siritwat Srikhruedong,

³วิชชуда ฐิติโชติรัตนนา Witchuda Titichoatrattana

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: annop.pan@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะของการสร้างเป้าหมายชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) เพื่อการวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักพุทธธรรมและหลักจิตวิทยาในการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านพระพุทธศาสนา จิตวิทยา ผู้บริหารโรงเรียนและคณาจารย์ ผู้ปกครอง และนักเรียน 17 รูป/คน และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 รูป/คน มีการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปผลตามแบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และนำมาพัฒนารูปแบบการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) การสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยา มี 2 องค์ประกอบ คือ (1) ปัจจัยต่อตนเอง 3 ด้าน ประกอบด้วยด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคม 2) ปัจจัยสนับสนุน 3 ด้าน ประกอบด้วยด้านผู้ปกครอง ด้านครูอาจารย์ ด้านเพื่อน 2) การสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยา มีการบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมและหลักจิตวิทยา ประกอบด้วย (1) อิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา (2) อธิษฐานธรรม 4 คือ ปัญญา สัจจะ จาคะ อุปสมะ (3) ความหมายของชีวิต (4) การรับรู้ความสามารถตนเอง และ 3) กระบวนการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วย (1) ความสำคัญของการตั้งเป้าหมาย (2) กำหนดและประเมินเป้าหมายที่ตั้งไว้ (3) ความใส่ใจในผลสัมฤทธิ์ที่เป็นไปได้ (4) ทบทวน (5) การกำหนดเวลา โดยองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย มี 4 องค์ความรู้ คือ (1) มีเป้าหมายชีวิต 3 ด้าน (2) เห็นคุณค่าของการกำหนดเป้าหมาย (3) มีแผนที่ชีวิต (4) มีภาพอนาคตของตนเอง

คำสำคัญ: รูปแบบ, การสร้างเป้าหมายชีวิต, พุทธจิตวิทยา, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

Abstract

This research article aimed are 1) to study the characteristics of life goal setting of high school students; 2) to analyze and synthesize Buddhist Principles and Psychological Principles on Buddhist psychological life goal setting of high school students; 3) to present a model of Buddhist psychological life goal setting of high school students in Bangkok. The was conducted in the form of a qualitative research using an in-depth interview to collect data from 17 key informants including specialists in Buddhism, psychology, school administrators, teachers, parents, and students, and from a focus group discussion with 9 experts. A content analysis was used for analyzing data, and its results were used for developing the model of Buddhist psychological life goal setting of high school students in Bangkok. Results of the study were as follows: 1) The characteristics of life goal setting of high school students included 2 elements, namely; (1) internal perception factors consisting of education, occupation and personal and social factors; and (2) reinforcing factors consisting of 3 dimensions, namely, parents, teachers, and friends. 2) An analysis and synthesis of Buddhist Principles and Psychological Principles on Buddhist psychological life goal setting of high school students found an integration of Buddhist Principles and Psychological Principles consisting of (1) Itthibat 4 or four bases for success referring to will, effort, thoughtfulness, and reasoning, (2) Atthithansadhama 4 referring to wisdom, being honest, donation, and tranquility; and (3) life meaning, and (4) self-efficacy. And 3) A model of Buddhist psychological life goal setting of high school students in Bangkok consisted of (1) importance of goal setting, (2) goal setting and assessment, (3) attention in possible achievement, (4) reviewing, and (5) time setting. There are 4 forms of knowledge obtained from the study including (1) having life goal of 3 dimensions, (2) realizing a value of goal setting, (3) having life map, and (4) having future pictures.

Keywords: Model, Life Goal Setting, Buddhist Psychological, High School Student.

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่แทรกซึมวิถีชีวิตของสังคมไทยทุกรูปแบบทำให้สังคมไทยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนตั้งแต่ปัญหาศาสนาและครอบครัวปัญหาการบริโภคนิยม ปัญหาด้านสื่อ และการแสดงออกทางเพศ ปัญหาการเสี่ยงโชค (การพนัน) และปัญหาความหลากหลายทางวัฒนธรรม (กลุ่มเผ่าะวังทางวัฒนธรรม, 2548) ภาพรวมการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระบุว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ท่ามกลางปัญหาท้าทายหลากหลายที่เป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศในระยะยาวดังกล่าวก็เป็นที่ยอมรับร่วมกันในทุกภาคส่วนว่าการพัฒนาประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในระยะยาวได้นั้น ประเทศต้องเร่งพัฒนาปัจจัยพื้นฐานเชิง

ยุทธศาสตร์ในทุกด้าน ได้แก่ การเพิ่มการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ซึ่งต้อง ดำเนินการควบคู่กับการเร่งยกระดับทักษะฝีมือแรงงานกลุ่มที่กำลังจะเข้าสู่ ตลาดแรงงาน และกลุ่มที่อยู่ใน ตลาดแรงงานในปัจจุบันให้สอดคล้องกับสาขาการผลิต และบริการเป้าหมาย และการเปลี่ยนแปลงด้าน เทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนาคนในภาพรวมให้เป็นคนที่สมบูรณ์ในทุกช่วงวัยที่สามารถบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เป็นสภาพแวดล้อมการดำเนินชีวิตได้อย่างดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทุนมนุษย์จาก การยกระดับคุณภาพการศึกษา การเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ และยกระดับคุณภาพบริการ สาธารณสุขให้ทั่วถึง ในทุกพื้นที่ พร้อมทั้งต้องส่งเสริมบทบาทสถาบันทางสังคมในการกล่อมเกลาสังคมที่ดี มี วินัย มีค่านิยมที่ดี และมีความรับผิดชอบต่อสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ, 2560)

เนื่องจากเด็ก และเยาวชนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า และเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนา ประเทศชาติในอนาคต จึงควรได้รับการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิต และแสดงออก ซึ่งศักยภาพของตนเองอย่างสร้างสรรค์ ดังที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระบุว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันต่อ โลกยุคโลกาภิวัตน์และยึดกระบวนการทรงคนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางของ การพัฒนา ต่อเนื่องจากแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 โดยวางแผนเป้าหมายพัฒนาคุณภาพคนให้ คนไทยทุกคนได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม อารมณ์ มี ความสามารถในการแก้ปัญหา มีทักษะในการประกอบอาชีพ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี และ อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ดังกระแส พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชว่าการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้าง และ พัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคม และบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่ เยาวชนได้อย่างครบถ้วนพอเหมาะกันทุก ๆ ด้านสังคมและบ้านเมืองนั้นจะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถ อารักขาความเจริญมั่นคงของชาติไว้ และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช, 2552)

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่เชื่อมต่อกันระหว่างวัยเด็กกับผู้ใหญ่ และอยู่ในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ทฤษฎีจิต สังคมของอีริกสันว่า วัยรุ่นช่วงอายุ 12-18 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาจะพัฒนาขึ้นความเป็น เอกลักษณะกับความสับสนในบทบาท (Identity vs Confusion) ระยะนี้วัยรุ่นควรจะหาเอกลักษณ์ของตนเองได้ รู้ว่าตนเองคือ ใครต้องการอะไรในชีวิตประกอบกับพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ทำให้เด็กวัยรุ่นเริ่มคิดแบบ ผู้ใหญ่ตั้งคำถามกับตัวเองได้ว่าถ้าโตเป็นผู้ใหญ่แล้วจะประกอบอาชีพอะไร อยากทราบว่าทักษะต่างๆ ที่ประสบ มาตั้งแต่เด็กจะช่วยทำให้เรียนหรือประกอบอาชีพที่เขาปรารถนาได้หรือไม่ ข้อสำคัญที่สุดเด็กวัยรุ่นนี้ควรจะมี เอกลักษณะของตนเองได้ (Ego Identity) เพื่อที่จะได้มีความมั่นใจในตนเองและรู้ว่าตนพร้อมที่จะก้าวไปสู่ อนาคตของผู้ใหญ่ เตรียมอาชีพที่จะทำในอนาคต แต่หากเด็กไม่รู้ว่าตนต้องการอะไรจะสับสนในบทบาท (Role Confusion) มักจะเลียนแบบผู้อื่น ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้เข้ากับกลุ่มเด็กเกเรหรือพวกที่ก่ออาชญากรรมได้ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2548) หากวัยรุ่นมีพัฒนาการขึ้นความเป็นเอกลักษณ์กับความสับสนในบทบาทอย่าง เหมาะสม จะสามารถเลือกวิชาเรียนหรือสายการเรียนต่อได้ตรงกับความสนใจ และความต้องการของตนเอง มี เป้าหมายในอนาคตเมื่อต้องประสบปัญหาก็สามารถหาจุดยืนของตนเองได้ เพราะรู้ถึงความสามารถ เป้าหมาย

และความต้องการของตนเอง แต่สำหรับวัยรุ่นที่มีพัฒนาการไม่เหมาะสมค้นหาตัวเองไม่พบก็ทำให้เกิดความสับสน อาจารย์บทบาทของคนอื่นๆ ในสังคมมาเป็นของตน ซึ่งไม่สอดคล้องกับตนเอง เมื่อต้องเลือกวิชาเรียนหรือสายการเรียน ไม่สามารถเลือกได้ตามความต้องการ และความถนัดของตนเอง เพราะไม่รู้ว่าตนเองต้องการอะไรจึงมักเลือกตามเพื่อนหรือเลือกตามผู้ปกครอง ไม่มีจุดยืนของตนเอง เกิดการสับสนในบทบาททางเพศและอาชีพ ซึ่งครูควรจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กช่วงอายุ 12-18 ปี โดยกระตุ้นให้เด็กรู้จักการตั้งเป้าหมายซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับคนที่กำลังหาเอกลักษณ์ของตนเอง เพราะถ้าเด็กสามารถหาเอกลักษณ์ได้ เขาจะมีเป้าหมายที่แน่ชัด จึงอาจกล่าวได้ว่า การค้นพบว่าตัวเองชอบอะไร ต้องการอะไร เป็นจุดสำคัญที่จะเริ่มต้นกำหนดเป้าหมายชีวิตได้ (พรณี ชูทัย เจนจิต, 2532)

เนื่องด้วยวัยรุ่นเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต โอกาสพบความสำเร็จหรือพบความล้มเหลวเป็นไปได้เสมอ โอกาสหรือความพลิกผันในชีวิตของวัยรุ่นไม่ว่าจะเป็นด้านบวก หรือลบ ส่วนหนึ่งมาจากการตัดสินใจเลือกศึกษาเล่าเรียนเพื่อหาความรู้มาประกอบอาชีพอธิบายว่า ภาระงานพัฒนาการ (Developmental Task) ที่สำคัญของวัยรุ่นประการหนึ่ง คือวัยรุ่นต้องสร้างจุดมุ่งหมายทางอาชีพในวัยผู้ใหญ่ได้ พยายามหาคำตอบให้ได้ว่าในอนาคตจะเป็นอะไรและทำอย่างไรจึงจะประกอบอาชีพที่เป็นความใฝ่ฝันของเขานั้น (Lloyd. M.A., 1985) วัยรุ่นต้องเริ่มมองตนเองตามสภาพที่เป็นจริงและนำข้อมูลเหล่านั้นมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองจัดเป็นการสร้างเป้าหมายทางอาชีพให้กับชีวิตอย่างฉลาด และเป็นขั้นตอนเพราะมีรากฐานอยู่บนความเป็นจริงไม่เลื่อนลอยโดยคำนึงถึงศักยภาพของตนเองเป็นที่ตั้ง (นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2533) ดังที่ สวนดุสิตโพลมหาวิทยาลัยสวนดุสิตได้สำรวจความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั่วประเทศ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 3,143 คน เกี่ยวกับการเลือกเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสถานศึกษาของนักเรียนมากที่สุดคือ มีสาขาเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน รองลงมา ได้แก่ มีหลากหลายสาขาให้เลือกเรียน มีชื่อเสียงสถานที่น่าเรียน ฯลฯ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสาขาวิชาที่เรียนต่อมากที่สุดคือ วิชาที่ตนเองชอบ รองลงมา คือ วิชาที่มีความทันสมัย เรียบง่าย เป็นวิชาที่ผู้ปกครองแนะนำมีผู้นิยมเรียน ฯลฯ (RYT9, 2548) วัยรุ่นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในการเลือกศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย และเลือกเรียนสาขาวิชาที่เขาคิดว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาไปประกอบอาชีพที่จะสามารถหารายได้ที่ดีให้แก่ตนเอง มากกว่าจะคำนึงถึงความเหมาะสมกับทักษะความสามารถที่แท้จริงของตนเองที่สอดคล้องกับทักษะเฉพาะของอาชีพที่สนใจ หรือความเหมาะสมกับอาชีพที่จะทำให้เขามีความสุขในชีวิตการทำงานได้ ดังนั้นอาจทำให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการ อาทิ ในแต่ละปีจะมีนักศึกษาในมหาลัยต่างๆ สมัครสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยใหม่ เพราะไม่พอใจในสาขาวิชาหรือมหาวิทยาลัยที่ตนเรียน นอกจากนี้บางคนยังเลือกเข้าเรียนในสาขาวิชาที่ไม่เหมาะสมกับตนเองทั้งในแง่ของสติปัญญาหรือสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว บางคนเรียนเพื่อต้องการให้พ่อแม่ผู้ปกครองสมหวัง หรือเรียนจบปริญญาตรีเพื่อให้พ้นข้อครหาจากสังคม ยิ่งไปกว่านั้นบางคนตัดสินใจศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไปอีก โดยที่ยังไม่มีเป้าหมายในชีวิตที่แน่ชัดเกิดเป็นวัฏจักรที่ยังทำให้ออนาคตไม่มีจุดมุ่งหมายมากขึ้น (ธีระชน พลโยธา, 2549)

ปัจจุบันนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต้องสอบเข้ามหาวิทยาลัยจะมีผู้มาขอคำปรึกษาและใช้บริการแนะแนวเป็นจำนวนมาก นอกจากการปรึกษาข้อมูลด้านวิชาการแล้ว ปัญหาของนักเรียนหลายคน คือยังไม่รู้ว่าจะตนเองชอบเรียนวิชาอะไร มีความถนัดด้านใด ต้องการประกอบอาชีพใดในอนาคต บางคนเลือกเรียนตามเพื่อน หากเพื่อนเลือกเรียนที่สถาบันใดก็มักจะเลือกตามกัน สาเหตุเพราะว่ายังไม่ทราบความต้องการของตนเอง ขณะที่เพื่อนเลือกน่าสนใจ และยังอยากอยู่กับเพื่อนกลุ่มเดิมด้วย จากเหตุผลข้างต้นที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่า กลุ่ม

ของนักเรียนยังขาดเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจน ดังนั้น ผู้วิจัยเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางด้านการศึกษาจึงสนใจศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เรื่อง รูปแบบการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานักเรียนระดับมัธยมศึกษาให้เกิดมีเป้าหมายชีวิตตามหลักพุทธธรรมอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชีวิตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของการสร้างเป้าหมายชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อการวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักพุทธธรรมและหลักจิตวิทยาในการกำหนดเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาคุณลักษณะของการกำหนดเป้าหมายชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร โดย

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับคุณลักษณะของการสร้างเป้าหมายชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากหนังสือ บทความ ตำรา งานวิจัย เว็บไซต์ แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis และคุณลักษณะของการสร้างเป้าหมายชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร

2. ศึกษาจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะของการสร้างเป้าหมายชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร จากผู้บริหารโรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยา ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา ครู-อาจารย์ พระอาจารย์ ผู้ปกครอง และนักเรียน จำนวน 17 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจงซึ่งกำหนดกฎเกณฑ์ในการคัดเลือก และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์และสังเคราะห์หลักพุทธธรรมและหลักจิตวิทยาในการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร โดยยกร่างการวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักพุทธธรรมและหลักจิตวิทยาในการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร ด้วยการจัดสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ผู้ปกครอง โดยการเลือกแบบเจาะจงกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก จำนวน 9 รูป/คน โดยใช้คู่มือการสนทนากลุ่มที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักพุทธธรรมและหลักจิตวิทยาในการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร โดยการตรวจสอบรูปแบบการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร และทำการปรับปรุงแก้ไขและนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วยนักวิชาการ ผู้ปกครอง จำนวน 9 รูป/คน เพื่อให้

ได้รูปแบบการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร (ฉบับร่างที่ 3) ผลลัพธ์ที่ได้ฉบับสมบูรณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. คุณลักษณะของการกำหนดเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร

1.1 คุณลักษณะด้านตนเอง

1. เป้าหมายด้านการศึกษา การศึกษาเล่าเรียน เป็นสิ่งสำคัญของชีวิต เป็นการเรียนรู้ที่ต้องใช้ตนเองเป็นหลักสำคัญ ส่งผลต่อการพัฒนาตน พัฒนาอาชีพในอนาคต ดังนั้นในช่วงวัยเรียนต้องมีการส่งเสริมเพื่อสร้างความพร้อมในการสร้างอนาคตของตนเอง และของสังคมที่เขามีส่วนร่วมในเวลาเดียวกัน เป้าหมายทางการศึกษาด้วยตนเองเป็นสิ่งที่สร้างโอกาส ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อสร้างเสริมความพร้อมในการสร้างอนาคตของตนเอง และของสังคมที่เขามีส่วนร่วมไปพร้อมกัน

2. เป้าหมายด้านอาชีพ การวางแผนและการตัดสินใจเลือกอาชีพ เพื่อให้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้ค้นพบอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และสภาพร่างกายของตน เป้าหมายด้านนี้ เป็นการช่วยให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพ ลักษณะของงาน คุณสมบัติที่จำเป็น การฝึกหัดอบรม รายได้ สวัสดิการ ความมั่นคง ความก้าวหน้า สิ่งแวดล้อม ข้อดีและข้อเสีย รวมทั้งการแสวงหางาน การสมัครงาน การปรับตัวให้เข้ากับงาน และการปฏิบัติตนให้มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงาน เป้าหมายชีวิตของเด็กที่สำคัญที่สุด การเสริมสร้างให้นักเรียนค้นพบเป้าหมายชีวิตด้านอาชีพจะช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบและตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างถูกต้องและจะเป็นผลทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจงานในอาชีพของตน ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นการช่วยให้ทรัพยากรมนุษย์ได้รับการส่งเสริมพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติอย่างแท้จริง

3. เป้าหมายด้านส่วนตัวและสังคม เป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือผู้เรียนในเรื่องที่นอกเหนือจากด้านเป้าหมายด้านการศึกษาและอาชีพ เป็นการช่วยให้เกิดความเข้าใจตนเองและสภาพแวดล้อมสามารถปรับตัวดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข เป้าหมายชีวิตด้านส่วนตัวและสังคม เป็นการช่วยเหลือให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการรักษาสุขภาพกายและสุขภาพจิต มารยาททางสังคม การคบเพื่อนต่างเพศและเพศเดียวกัน การใช้เวลาว่าง บุคลิกภาพการแต่งกาย อารมณ์และการควบคุมอารมณ์ มนุษย์สัมพันธ์ จริยธรรมและค่านิยม การใช้จ่ายและการประหยัด การนับถือศาสนา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม

1.2 ด้านการสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง

1. ด้านครอบครัว ครอบครัวเป็นที่รวมของผู้คนที่มีความรักความอบอุ่น มีความผูกพันกัน มีปฏิสัมพันธ์กันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ครอบครัวเป็นสถาบันสังคมที่เล็กที่สุดแต่มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นหน่วยสังคมแรกที่หล่อหลอมชีวิตของคนในครอบครัวให้การเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน ฝึกฝน หล่อหลอมพฤติกรรม การกระทำ ความคิด ความรู้สึก ช่วยสร้างบุคคลที่ดีให้กับสังคม ดังนั้นการสนับสนุนจากครอบครัวทำให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายในชีวิตได้

2. ด้านครูอาจารย์ ปัจจัยสำคัญในการสร้างเป้าหมายของนักเรียนก็คือครู เพราะครูอาจารย์สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นการสร้างแรงบันดาลใจในการวางแผนเป้าหมายของนักเรียนอีก

ทั้ง จัดสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ กระตุ้นให้เกิดการคิด ตัดสินใจ การไตร่ตรองและการวางแผนให้กับนักเรียนจนสามารถบรรลุเป้าหมายได้ ดังคำกล่าวที่ว่าต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยจัดกิจกรรมที่ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันแก้ปัญหาและเรียนรู้จากประสบการณ์จริงประกอบกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม

3. ด้านเพื่อน การมีเพื่อนคอยช่วยเหลือทำให้นักเรียนรู้สึกมีคุณค่ากับการมีเครือข่ายของเพื่อนคอยช่วยเหลือกัน ความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชั้นเรียนและการเรียนแบบร่วมมือกัน เป็นปัจจัยทางสังคมที่ทำให้คนๆ หนึ่งประสบความสำเร็จในการเรียนได้ สอดคล้องกับคำพูดที่ว่า การมีเพื่อนที่ดี ทำให้เรามีเป้าหมายชัดเจน มั่นคงไม่เปลี่ยนใจ มีอนาคตที่ดี ดูแลพ่อแม่ ตั้งใจเรียน เรียนให้จบ เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ เป็นคนดีของครอบครัว ทดแทนบุญคุณพ่อแม่

2. การวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักพุทธธรรมและหลักจิตวิทยาในการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

2.1 พุทธจิตวิทยา คือ คำสอนของพระพุทธศาสนาเถรวาท มีแนวคิดที่ว่า มนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้ มนุษย์มีอิสรภาพที่จะเลือกทำกรรมได้ พระพุทธเจ้าตรัสสอนให้มนุษย์พัฒนาตน ดังที่ได้ตรัสเป็นคาถาไว้ในหลายที่ แต่ที่ยกกันมาบ่อยก็คือ ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน คนอื่นใครเล่าจะเป็นที่พึ่งได้เพราะบุคคลที่ฝึกตนดีแล้วย่อมได้ที่พึ่งอันประเสริฐ การฝึกตนก็คือ การพัฒนาตนนั่นเองหลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาตนนั้นมีมาก แต่ผู้วิจัยเลือกศึกษา

2.2 หลักอภิปาธ 4 เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้นักเรียนมีความมุ่งมั่น มีฐานใจที่เข้มแข็ง มีพลังที่จะเรียนและกิจกรรมต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จได้ ประกอบด้วย 1) ฉันทะ คือ ความรักความพอใจในหน้าที่ การเรียนและการงานของตนที่ได้รับมอบหมาย ไม่ทำเพื่อสักแต่ว่าทำ มีความทุ่มเทเพื่อหวังให้การเรียนนั้นออกมาได้เป็นที่ชื่นชอบและพอใจทั้ง ตนเองและผู้อื่นด้วย 2) วิริยะ คือ ความเพียรพยายามในหน้าที่การเรียนไม่ย่อท้อต่อการเรียนไม่ว่าจะยากหรือง่ายก็พยายามจนให้ถึงที่สุด ไม่ย่อท้อจนกว่าการเรียนจะประสบความสำเร็จหรือไม่ล้มเลิกความเพียรก่อนที่จะได้ลองทำด้วยตนเอง 3) จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ในการเรียนของตนเอง ไม่คิดไปในเรื่องอื่นนอกจากเรื่องเรียน เมื่อทำหน้าที่ของตนเองไม่สำเร็จ มีความใส่ใจเอาใจใส่อยู่ตลอดเวลา คอยตรวจหาข้อบกพร่องอยู่เสมอเพื่อที่จะได้นำมาแก้ไขให้ดีขึ้น 4) วิมังสา คือ การใคร่ครวญไตร่ตรองหาเหตุผลของความผิดพลาดที่เกิดขึ้นว่ามันเกิดขึ้นได้เพราะอะไร แล้วหาหนทางแก้ไขข้อบกพร่องนั้นให้ดียิ่งขึ้นไป

2.3 หลักอริชฐานธรรม 4 ประการ ได้แก่ 1) ปัญญา คือ ความรู้ที่ได้ศึกษามา อันเป็นเหตุเกิดของทรัพย์ เกียรติยศ และความสุข การตั้งเป้าหมายของชีวิตย่อมต้องใช้ปัญญาเป็นตัวพิจารณากำหนดบนพื้นฐานของเหตุผล ตลอดถึงแผนการชีวิตที่จะนำตนให้ถึงเป้าหมายนั้น 2) สัจจะ คือ ความจริงใจ ประพฤติสิ่งใดก็ให้ได้จริง เมื่อสามารถกำหนดแผนการชีวิตไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้แล้ว ก็ต้องมีความจริงใจอย่างแน่วแน่ที่จะดำเนินชีวิตไปตามแผนการชีวิตที่กำหนดขึ้นอย่างไม่ท้อถอย แม้จะมีอุปสรรคใดๆ มาขวางกั้น ก็ต้องฟันฝ่าไปจนถึงที่สุด 3) จาคะ คือ การสละสิ่งที่เป็นข้าศึกแก่ความจริงใจ ความจริงใจมักจะไม่ต่อเนื่องยาวนาน ก็เพราะจิตใจของคนเรานั้นมีกิเลสพื้นฐานครองอยู่ คือ ความอยากได้ (โลภะ) ความโกรธ (โทสะ) ความหลง (โมหะ) คนที่ละทิ้งเป้าหมายชีวิตที่ตนกำหนดไป ก็เพราะกิเลสทั้งสามนี้ บุคคลผู้ประสบความสำเร็จในชีวิต จึงพอใจที่จะสละกิเลสทั้งสามนี้ออกไปจากจิตใจของตนเอง ด้วยอาศัยความจริงใจที่มุ่งมั่นจะประสบความสำเร็จในชีวิต 4)

อุปสมะ คือ สงบทางใจ จิตใจสงบเยือกเย็นปราศจากสิ่งรบกวน ไม่มีอะไรมาทำให้เปลี่ยนแปลงได้ เป็นภาวะของใจที่ไม่วุ่นวาย ไม่หงุดหงิดรำคาญใจ มีจิตที่มุ่งมั่นทำให้กิจได้สำเร็จตามที่มุ่งหมายไว้

2.4 สติ สติเป็นสภาวะที่มีลักษณะ 4 ประการ ประกอบด้วย 1) อยู่กับปัจจุบันขณะ การมีสติหมายถึงการอยู่กับปัจจุบันรู้ว่าตนเองเป็นใคร กำลังทำอะไรมีลักษณะไม่หลงลืม สงบไม่กระวนกระวาย ไม่หมกมุ่นกับอดีต หรือพุ่งชนไปกับอนาคต จิตกับกายอยู่ร่วมกัน 2) มีความตระหนักรู้ตนเอง การมีสติหมายถึงสัมพันธ์กันในสภาวะที่เป็นปัจจุบันขณะถึง การตระหนักรู้ในตนเอง ตื่นรู้ ว่าตนกำลังทำอะไรกำลังคิดอะไร กำลังรู้สึกอย่างไรเรียกว่ารู้ตัวทั่วพร้อม รู้ิริยาบถของตนเอง ตลอดจนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวไม่ตื่นตระหนกตกใจง่าย ไม่แสดงอารมณ์หรือพฤติกรรมใดๆ โดยไม่รู้สึกรู้สึกรู้ตัว 3) ใคร่ครวญตามความเป็นจริง การมีสติหมายถึง ถึงการคิดใคร่ครวญตามความเป็นจริงรู้สภาพความเป็นจริง ซึ่งจะช่วยลดความทุกข์ที่เกิดจากความคิด เนื่องจากสติทำให้ไม่จมอยู่กับความทุกข์ ความโศกเศร้า การมีสติและใคร่ครวญทำให้เกิดความเข้าใจตนเอง รู้จักตนเองเท่าทันใจหรือความคิดของตน ผู้ที่มีสติจะตระหนักรู้และไตร่ตรอง คิดใคร่ครวญก่อนที่จะแสดงพฤติกรรมออกมาจึงทำให้เป็นผู้ที่สำรวม แสดงออกเหมาะสมตามกาลเทศะสามารถควบคุมอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรมของตนเองได้ 4) เป็นกลางเป็นธรรมชาติ การมีสติหมายถึง ความสงบ การว่างหรือเป็นกลางตามธรรมชาติผู้ปฏิบัติธรรมที่ฝึกสติและพัฒนาสติมาระดับหนึ่งแล้วจะประสบกับความสงบ มีความว่างของจิตและรับรู้สิ่งต่างๆ ตามธรรมชาติ ไม่มีการตัดสิน ปรุงแต่งว่า ดี หรือไม่ดี รับรู้ทุกสิ่งตามสภาพความเป็นจริงหรือเป็นธรรมชาติ

2.5 สมาธิ ความตั้งอยู่แห่งจิต ความดำรงอยู่ ความตั้งมั่น ความไม่ส่ายไป ความไม่พุ่งชนแห่งจิต ภาวะที่จิตไม่ซัดส่าย สมถะ สมาธิทริยั สมาธิพละ สัมมาสมาธิ นี้เรียกว่า สมาธิ หรือสภาพของจิตซึ่งจดจ่อความสนใจไปในสิ่งเดียวหรือเรื่องเดียว ไม่วอกแวกสนใจไปเรื่องอื่น ประโยชน์ของสมาธิ สมาธิในทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ละเอียดลึกซึ้ง และมีประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง ไม่เพียงแต่จะนำไปใช้ในการเรียนเท่านั้น แต่สมาธิเป็นเครื่องมือที่จะทำให้จิตใจสงบเยือกเย็น ทำให้เป็นคนที่มีบุคลิกภาพที่ดี สามารถมองตนเอง มองบุคคลอื่น และสถานการณ์ต่างๆ ตามที่เป็นจริง สามารถแก้ปัญหาในเรื่องต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างเป้าหมายชีวิตในด้านต่างๆ ได้ด้วย

3. รูปแบบการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร เป็นการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้มีความสำคัญกับการให้นักเรียนได้ตั้งเป้าหมายด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระและจากการสัมภาษณ์และสอบถามนักเรียนพบว่ากำหนดเป้าหมายในชีวิตของนักเรียนมีทั้งหมด 3 ด้านคือ ด้านการเรียน ด้านวิชาชีพ และด้านสังคมซึ่งทั้ง 3 มีความเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของนักเรียนอย่างเป็นองค์รวม และจากการศึกษาพบว่าการสร้างเป้าหมายชีวิตของนักเรียนมีกระบวนการ 5 ขั้นตอน ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีองค์ธรรมอิทธิบาท 4 เป็นตัวขับเคลื่อน ได้แก่

ขั้นตอน 1 ความสำคัญของการตั้งเป้าหมาย (Significant) เป็นให้ความสำคัญของการตั้งเป้าหมายของชีวิตซึ่งต้องมีฉันทะ ความพอใจทำให้เป้าหมายนั้นมีคุณค่ามีความสำคัญ ฉันทะเป็นองค์ธรรมที่ให้ความสำคัญต้องการที่จะทำดี ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป

ขั้นตอน 2 ประเมินเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Measurable) เป็นความตั้งใจที่จะลงมือทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ซึ่งต้อง ใช้ความพยายามในการกระทำเพื่อให้บรรลุ เป็นการลงมือปฏิบัติอย่างใช้วิธีะ พากเพียร การกระทำที่ติดต่อกัน ไม่ขาดตอน เป็นระยะยาว จนประสบ ความสำเร็จ มีความพร้อม ความกล้าหาญที่จะเผชิญสิ่งที่ยากได้

ขั้นตอน 3 ความใส่ใจในผลสัมฤทธิ์ที่เป็นไปได้ (Attainable) มีการใส่ใจ จดจ่อ ยอมรับและพร้อมจะลงมือทำจริงๆ ด้วยความมุ่งมั่น มีจิตตะ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกฝฝ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป

ขั้นตอน 4 ทบทวน (Relevant) การตรวจสอบสิ่งที่ได้ลงมือทำ เป็นการไต่ตรองว่าทำได้ หรือไม่ได้ และต้องมีการปรับเปลี่ยนอย่างไรให้เป้าหมายที่ทำได้ มีความชัดเจน มีความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์มากขึ้น เป็นวิมังสา หมั่นใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์แก้ไขปรับปรุงต่อไป

ขั้นตอน 5 การกำหนดเวลา (Time) เป็นกำหนดเวลา เพื่อให้การตั้งเป้าหมายการปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลอย่างแท้จริงอย่างยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะของการกำหนดเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร เมืองคัมภีร์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะ 2 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านตัวนักเรียน 3 ส่วน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านส่วนตัวและสังคม 2) ปัจจัยสนับสนุน 3 ส่วน ได้แก่ ด้านผู้ปกครอง ด้านโรงเรียน/ครู และด้านเพื่อน สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาตนด้วยแรงจูงใจ (Motivation) แรงจูงใจเป็นสิ่งที่กระตุ้นเร้าให้มนุษย์แสดงพฤติกรรม โดย Abraham H. Maslow หนึ่งในผู้คิดค้นหลักการพัฒนาตนเองโดยเขาค้นพบว่าแรงจูงใจขั้นพื้นฐานของมนุษย์มี 5 ประการคือ 1) แรงจูงใจทางด้านร่างกาย 2) แรงจูงใจทางด้านความมั่นคงปลอดภัย 3) แรงจูงใจทางด้านความรักและความเป็นเจ้าของ 4) แรงจูงใจทางการมีศักดิ์ศรีและการมีคุณค่า 5) แรงจูงใจทางการตระหนักรู้ความต้องการของตนเอง (บุณทรรัตน์ นาชัยโชติ, 2561) ในขณะที่ Rogers (1951) มีแนวคิดที่ว่า ธรรมชาติของมนุษย์ที่มีแรงจูงใจในด้านบวก เป็นคนมีเหตุผล สามารถตัดสินใจเลือกวิถีชีวิตด้วยตนเองได้ เมื่อได้รับการขัดเกลา มีอิสระเพียงพอพร้อมด้วยบรรยากาศที่อำนวยความสะดวกต่อการนำไปสู่ทิศทางที่เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละคนเขาก็จะพัฒนาตนไปถึงขั้นสูงสุดได้ Rogers ได้สร้างทฤษฎีตัวตน (Self-theory) ขึ้นมาโดยเขาเห็นว่าการพัฒนาตนจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อตัวตนจริง (Real self) ของบุคคลนั้นมีความใกล้เคียงกับตัวตนในอุดมคติ (Ideal self) ซึ่งสรุปได้ว่ามนุษย์มีความปรารถนาที่จะพัฒนาตน แต่จะประสบความสำเร็จตามที่ปรารถนาได้ก็ต้องพยายามทำความเข้าใจว่านั่นให้เป็นจริงเพราะความสำเร็จคือการขยับตัวตนที่เป็นจริงไปอยู่ในตัวตนที่เป็นอุดมคติ แสดงให้เห็นว่า แนวคิดของจิตวิทยาเชื่อว่าแรงจูงใจเป็นเรื่องที่สำคัญมากทั้ง Abraham H. Maslow และ Rogers มีความเห็นตรงกันว่ามนุษย์มีแรงจูงใจเป็นตัวขับเคลื่อนภายใน โดยเริ่มจากแรงจูงใจขั้นพื้นฐานไปสู่การพัฒนาศักยภาพที่สูงที่สุด จุดเริ่มต้นของการพัฒนาตน คือการมองเห็นคุณค่าในตน การพัฒนาตนจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความคิดที่เกี่ยวกับตนเองทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำให้ตัวตนที่เป็นจริง กับตัวตนในอุดมคติมาอยู่ในมิติเดียวกัน

2. ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักพุทธธรรมและหลักจิตวิทยาในการกำหนดเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วยหลักพุทธธรรม สติ และสมาธิ อิทธิบาท 4 อธิฐานธรรม 4 เพื่อการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร ให้ยั่งยืนต่อไป สอดคล้องงานวิจัยของกฤษณา ประชากุล, อินดา ศิริวรรณ และอำนาจ บัวศิริ

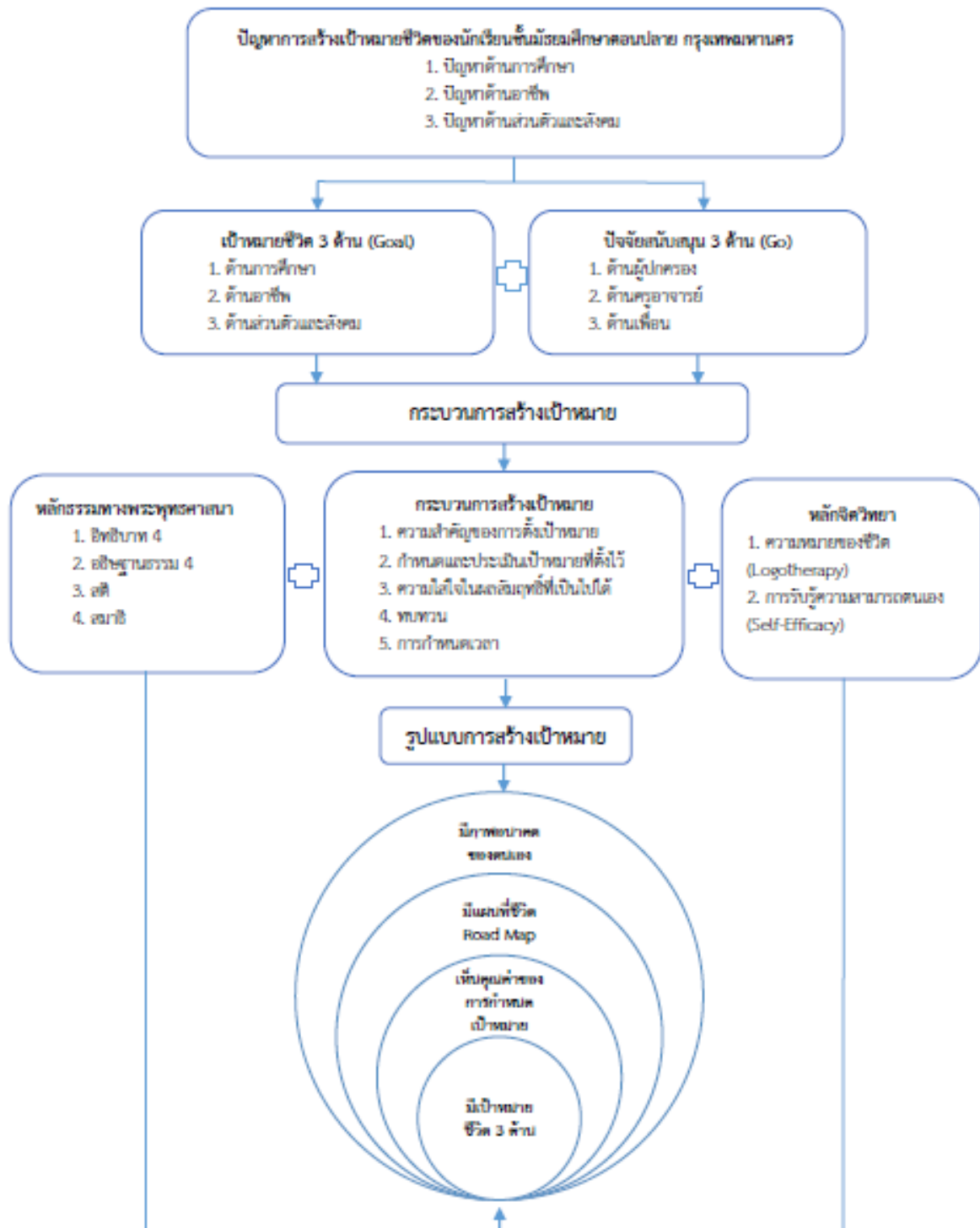

(2562) ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการแนะแนวตามหลักพุทธบริหารการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วยหลักธรรม คือ อธิบาต 4 ส่งเสริมการแนะแนวด้านการศึกษา เพราะเป็นคุณลักษณะที่ใช้ทำงานให้เกิดความสำเร็จ ประกอบด้วยฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

3. รูปแบบการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้มีความสำคัญกับการให้นักเรียนได้ตั้งเป้าหมายด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระ และจากการสัมภาษณ์และสอบถามนักเรียนพบว่า การสร้างเป้าหมายในชีวิตของนักเรียนมีทั้งหมด 3 ด้านคือ ด้านการเรียน ด้านอาชีพ และด้านส่วนตัวและสังคม โดยมีปัจจัยสนับสนุน 3 ด้าน คือ ด้านครอบครัว ด้านโรงเรียน/ครูอาจารย์ และด้านเพื่อน ซึ่งทั้ง 3 มีความเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของนักเรียนอย่างเป็นองค์รวม และจากการศึกษา พบว่า การสร้างเป้าหมายชีวิตของนักเรียนมีกระบวนการ 5 ขั้นตอน ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีองค์ประกอบด้วยอธิบาต 4 อธิฐานธรรม 4 และสติสมาธิ เป็นตัวขับเคลื่อน คือ 1) การให้เห็นความสำคัญของการตั้งเป้าหมายโดยใช้หลัก อธิฐานธรรม (Spirit Setting) 2) การกำหนดและประเมินเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีสติ (Mind Setting) 3) การใส่ใจในผลสัมฤทธิ์ที่เป็นไปได้ อย่างมีสมาธิ (Attention Setting) 4) การทบทวนอย่างมีสติ (Reflection) 5) การกำหนดเวลาอย่างมีสมาธิ (Timeframe) เป็นกำหนดเวลา เพื่อให้การตั้งเป้าหมายปฏิบัติ ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลอย่างแท้จริง ซึ่งผลที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียนคือคุณค่าของการสร้างเป้าหมายชีวิต 4 ด้าน 1) มีเป้าหมายชีวิต 3 ด้าน 2) เห็นคุณค่าของการกำหนดเป้าหมาย 3) มีแผนที่ชีวิต Road Map 4) มีภาพอนาคตของตนเอง สอดคล้องงานวิจัยของกฤษณา ประชากุล, อินตา ศิริวรรณ และอำนาจ บัวศิริ (2562) ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการแนะแนวตามหลักพุทธบริหารการศึกษาในระดับมัศึกษานั้นควรทำให้นักเรียนได้รับข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นต่อการตัดสินใจเลือกทำในสิ่งที่เหมาะสมกับตัวเอง โดยมีขอบเขตการแนะแนว 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการศึกษา ให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองในด้านการเรียนอย่างเต็มศักยภาพ 2) ด้านการอาชีพ ให้นักเรียนได้รู้และเข้าใจโลกของงานอาชีพอย่างหลากหลาย มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต มีการเตรียมตัว สูโลกของอาชีพ 3) ด้านชีวิตและสังคม ให้นักเรียน มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีเจตคติที่ดีต่อการมีชีวิตที่ดี มีคุณภาพ มีทักษะ และสามารถปรับตัวให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัย คือ กระบวนการ 2G 3G 3G 4A 5S 4V ANNOP MODEL เพื่อการสร้างเป้าหมายชีวิตตามหลักพุทธจิตวิทยาประกอบด้วย 1) Goal หมายถึง (1) เป้าหมายด้านการศึกษา (2) เป้าหมายด้านอาชีพ (3) เป้าหมายด้านส่วนตัวและสังคม 2) Go หมายถึง (1) ด้านผู้ปกครอง (2) ด้านครูอาจารย์ (3) ด้านเพื่อน 3) 4A อธิบาต 4 หมายถึง ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา และ อธิฐานธรรม 4 หมายถึง ปัญญา สัจจะ จาคะ อุปสมะ 4) 5S กระบวนการผ่านกระบวนการ (S M A R T Goal With Four Rddhippada) ประกอบด้วย (1) ความสำคัญของการตั้งเป้าหมายโดยใช้หลักอภิปธานธรรม (Significant) (2) กำหนดและประเมินเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีสติ (Measurable) (3) ความใส่ใจในผลสัมฤทธิ์ที่เป็นไปได้ อย่างมีสมาธิ (Attainable) (4) ทบทวนอย่างมีสติ (Relevant) (5) การกำหนดเวลาอย่างมีสมาธิ (Time) 5) คุณค่า หมายถึง (1) มีเป้าหมายชีวิต 3 ด้าน (2) เห็นคุณค่าของการกำหนดเป้าหมาย (3) มีแผนที่ชีวิต Road Map (4) มีภาพอนาคตของตนเอง สรุปองค์ความรู้การวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย “2G 3G 3G 4A 5S 4V ANNOP MODEL”

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาศักยภาพของสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร
 - 1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมทักษะด้านการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร
 - 1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนวัตกรรม เทคโนโลยีและการสื่อสารการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร
 - 1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างเครือข่ายองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้มีการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรทำการศึกษากระบวนการสร้างรูปแบบการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร
 - 2.2 ควรศึกษานวัตกรรมส่งเสริมรูปแบบการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร
 - 2.3 ควรศึกษารูปแบบการสร้างเป้าหมายชีวิตเชิงพุทธจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา ประชากุล, อินตา ศิริวรรณ และอำนาจ บัวศิริ. (2562). การพัฒนาการแนะแนวตามหลักพุทธบริหาร การศึกษาในระดับมัธยมศึกษา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. 6(6). 3092-3110.
- กลุ่มเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม. (2548). *เด็กไทยในมิติวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม.
- ธีระชน พลโยธา, (2549). การพัฒนาการตระหนักรู้ตนเองในการเตรียมตัวประกอบอาชีพของนิสิตวิชาเอกจิตวิทยาโดยให้บริการข้อสนเทศทางอาชีพ. *มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*. 28(1). 24 - 25.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์. (2533). *คู่มือการฝึกอบรมการวางแผนชีวิตและอาชีพ*. กรุงเทพมหานคร: ทบวงมหาวิทยาลัย.
- ปุณทรารัตน์ นาชัยโชติ. (2561). *แนวคิดและทฤษฎีของ Abraham H.Maslow*. แหล่งที่มา <http://phunthararat.blogspot.com/2018/11/abraham-maslow.html> สืบค้นเมื่อ 26 ม.ค. 2563.
- พรณี ชูทัย เจนจิต, (2532). *ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรม จิตวิทยาเพื่อการแนะแนว*. กรุงเทพมหานคร: สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย.
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. (2552). *คำพ่อสอน: ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพระดาบส.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. แหล่งที่มา http://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=6420&filename=develop_issue สืบค้นเมื่อ 3 มี.ค. 2563.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2548). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Rogers, C.R. (1951). **Client-centered therapy: Its current practice, implecations, and theory.** Boston: Houghton Mifflin.

RYT9. (2548). สวนดุสิตโพลล์: การเลือกเรียน ต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียน ม.6. แหล่งที่มา <https://www.ryt9.com/s/sdp/32927> สืบค้นเมื่อ 14 ก.พ. 2563.

Lloyd. M.A. (1985). **Adolescence.** New York: Harper & Row, Piblishers.

แนวทางการพัฒนาองค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา*
THE GUIDELINE FOR INNOVATION LEARNING DEPARTMENT ENTERPRISE 4.0 ERA
OF THE PHRAPARIYATTIDHAM SCHOOL

¹พระทอง บุตรดี Phra Thong Butdee ²ศันสนีย์ จะสุวรรณ์ Sansanee Jasuwan

^{1,2}มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: Thong.mcu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบขององค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 และเสนอแนวทางการพัฒนาองค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษาและด้านองค์กรนวัตกรรม 17 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าพิสัยอินเทอร์ควอไทล์ และการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบขององค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 15 องค์ประกอบ คือ 1) การปรับปรุงโครงสร้างองค์กรนวัตกรรม 2) การมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายขององค์กรนวัตกรรมร่วมกัน 3) การมุ่งเน้นความสำคัญของบุคลากร 4) การสร้างแรงจูงใจในการสร้างนวัตกรรม 5) การส่งเสริมโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 6) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ 7) วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม 8) การสร้างระบบนิเวศน์นวัตกรรมในองค์กร 9) การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ 10) ผู้นำเชิงนวัตกรรม 11) การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ 12) การจัดการความรู้ 13) การสร้างเครือข่าย 14) การส่งเสริมเทคโนโลยี และ 15) ปัจจัยภายนอก และแนวทางการพัฒนาองค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ประกอบด้วย 15 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) แนวทางการปรับปรุงโครงสร้างองค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 2) แนวทางการสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย กลยุทธ์ขององค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ร่วมกัน 3) แนวทางการมุ่งเน้นความสำคัญของบุคลากร 4) แนวทางการสร้างแรงจูงใจในการสร้างนวัตกรรม 5) แนวทางการส่งเสริมโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์นวัตกรรม 6) แนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 7) แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่สร้างสรรค์นวัตกรรม 8) แนวทางการสร้างระบบนิเวศน์นวัตกรรมในองค์กร 9) แนวทางการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ 10) แนวทางการส่งเสริมผู้นำเชิงนวัตกรรม 11) แนวทางการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ 12) แนวทางการจัดการความรู้ให้กับบุคลากรในโรงเรียน 13) แนวทางการสร้างเครือข่าย 14) แนวทางการส่งเสริมเทคโนโลยี 15) แนวทางการส่งเสริมปัจจัยภายนอก ซึ่งมีค่าพิสัยอินเทอร์ควอไทน์ที่คำนวณได้ของแต่ละองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00

คำสำคัญ: องค์กรนวัตกรรม, ยุค 4.0, โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to study the components of innovative organizations in 4.0 era, and to propose guidelines for the development of innovative organizations in 4.0 era of Phrapariyattidhamma School, Department of General Education. The target group used in this research consisted of 17 experts with experience in educational administration and innovative organizations. The research instrument was interview form. The statistics used in the study were interquartile range and content analysis. Results showed that the components of innovative organizations in 4.0 era of Phrapariyattidhamma School, Department of General Education consisted of 15 key elements: 1) improvement of the innovation organizational structure, 2) the cooperation of vision, mission, and goals of the innovation organization, 3) focus on the importance of people, 4) creating motivation for innovation creation, 5) promoting schools as a learning organization, 6) human capital management, (7) corporate culture for promoting innovation, 8) creating an innovation ecosystem in the organization, (9) promotion creativity, (10) innovative leader, (11) effective teamwork, (12) knowledge management, 13) networking, 14) technology promotion, and 15) external factors. The development of innovative organizations in 4.0 era of Phrapariyattidhamma School, General Education Department consisted of 15 elements: 1) an approach to improving the structure of innovative organizations in 4.0 era, 2) guideline of cooperation in creating a vision, mission, goals, strategy of innovative organizations in 4.0 era, 3) guideline for focusing on the importance of personnel, 4) guidelines for creating motivation for innovation creation, 5) guidelines for promoting schools as an innovative learning organization to create innovation, 6) guidelines for human capital management, 7) guidelines for promoting organizational culture to create innovation, 8) guidelines for creating an innovative ecosystem in the organization, 9) guidelines for promoting creativity, 10) Guidelines for promoting innovative leaders, 11) guidelines for promoting effective teamwork, 12) guidelines for knowledge management for school personnel, 13) networking guidelines, 14) guidelines technology promotion, and 15) guidelines for promoting external factors which has shown interquartile range of each element between 0.50 - 1.00.

Keywords: Innovative Organizations, 4.0 Era, Phrapariyattidhamma School.

บทนำ

ความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องมาจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals : SDGs) ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน รวมทั้งผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียน และความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ประกอบกับแรงกดดันจากภายในประเทศจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ส่งผลให้ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้ การติดกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ทักษะคน ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายและเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว รวมทั้งระบบการศึกษาที่ยังมีปัญหาหลายประการ นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะของคนไทยส่วนใหญ่ ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ที่ต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทาย ดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ กรอบยุทธศาสตร์ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) และกรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) เพื่อให้สามารถนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในอีก 20 ปี ข้างหน้า (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ขณะเดียวกัน องค์กรทางการศึกษาจะประสบความสำเร็จและอยู่รอดท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็วดังกล่าว ขึ้นอยู่กับการมีความคิดสร้างสรรค์ การค้นพบสิ่งใหม่ๆ และการสร้างนวัตกรรม (กิริติ ยศยิ่งยง, 2552) การสร้างสรรค์นวัตกรรมจึงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานขององค์กร องค์กรต้องสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อสร้างความได้เปรียบเพื่อให้องค์กรอยู่รอดภายใต้สังคมที่แข่งขัน (รัตนวดี โมรากุล, 2560)

องค์กรแห่งนวัตกรรมจึงเป็นแนวคิดการบริหารจัดการองค์กรแนวใหม่ในการปรับเปลี่ยนคุณลักษณะขององค์กร หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมองค์กร ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เคยเปลี่ยนมาก่อนเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าของบริบทโลกาภิวัตน์ที่มีความรู้และนวัตกรรมเป็นปัจจัยหลักในการเพิ่มคุณค่าพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการที่ดีมีคุณภาพเพื่อตอบสนองความต้องการ และความพึงพอใจของลูกค้า และสามารถชิงการแข่งขันขององค์กรในตลาดค้าโลกเสรี (กิริติ ยศยิ่งยง, 2552) ทั้งนี้ การพัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม จะไม่มีความสำเร็จได้ หากองค์กรมีความพร้อมเพียงด้านใดด้านหนึ่ง เพราะในการเป็นองค์กรนวัตกรรมต้องมีปัจจัยหลายๆ ด้าน ที่มีความสัมพันธ์กับระดับความเป็นองค์กรนวัตกรรมว่ามีความสอดคล้องกันมากน้อยเพียงใด (สิริภักตร์ ศิริโท, รัตติญา ละเต็บชั้น และวิวัฒน์ กิตติพงศ์โกศล, 2560) จากผลการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นกับการให้นิยามคำว่าองค์กรนวัตกรรม พบว่า มีการให้คำนิยามในหลายลักษณะ และหลายแง่มุมที่แตกต่างกันออกไปตามพื้นฐานความรู้และวิชาชีพของนักวิชาการที่ให้คำนิยาม แต่อย่างไรก็ตาม หากได้พิจารณาในประเด็นที่เป็นแก่นหลักสำคัญของคำนิยามต่างๆ แล้ว ประเด็นที่เป็นมิติสำคัญของนวัตกรรมประกอบด้วย 1) ความใหม่ (Newness) สิ่งที่จะได้รับการยอมรับว่ามีคุณลักษณะเป็นนวัตกรรมได้นั้น มิติแรก

จะต้องมีความใหม่ หมายถึง เป็นสิ่งใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้น ซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นตัวผลิตภัณฑ์ บริการหรือกระบวนการ โดยจะเป็นการปรับปรุงจากของเดิมหรือพัฒนาขึ้นใหม่เลยก็ได้ 2) ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) ในมิติประการที่สองถูกกล่าวถึงเสมอ ในลักษณะของการเป็นนวัตกรรม ก็คือ การให้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ หรือการสร้างความสำเร็จในเชิงพาณิชย์ กล่าวคือ นวัตกรรม จะต้องสามารถทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นได้จากการพัฒนาสิ่งใหม่นั้นๆ ซึ่งผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นอาจจะสามารถวัดได้เป็นตัวเงินโดยตรง หรือไม่เป็นตัวเงินโดยตรงก็ได้ 3) การใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ (Knowledge and Creativity Idea) ในมิติที่สำคัญ ประการสุดท้ายของการเป็นนวัตกรรมก็คือ การใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ หมายความว่า สิ่งที่จะถือเป็นนวัตกรรมได้นั้นจะต้องเกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์เป็นฐานของการพัฒนาให้เกิดขึ้นใหม่ ไม่ใช่เกิดจากการลอกเลียนแบบ การทำซ้ำ เป็นต้น (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2553)

อย่างไรก็ตาม องค์กรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบันมีอยู่ 3 แผนก ได้แก่ แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา แผนกธรรมและแผนกบาลีนั้น เป็นการจัดการศึกษาเฉพาะด้านหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาล้วนๆ ไม่มีวิชาสามัญศึกษาเข้าไปปะปน ส่วนแผนกสามัญศึกษานั้นเป็นการจัดการศึกษาที่ผสมผสานกันทั้งหลักสูตรแผนกธรรม แผนกบาลี และหลักสูตรการศึกษาสามัญศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการเข้าด้วยกัน แต่หลักสูตรแผนกธรรม แผนกบาลีไม่เข้มข้นมากนัก แต่ก็ยังมีเนื้อหามากกว่าวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2552) ดังนั้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเป็นสถานศึกษาที่มีเป้าหมายในการมุ่งพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นพระภิกษุสามเณร ให้เป็นผู้มีคุณธรรม มีความรู้ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนา และเป็นที่น่าชื่นชมว่า นับตั้งแต่ที่ได้มีการก่อตั้งโรงเรียนประเภทนี้มาปีพุทธศักราช 2514 จนถึงปัจจุบัน เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้จัดตั้งโรงเรียน พร้อมทั้งผู้บริหาร โรงเรียน ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้ร่วมกันดำเนินการนานปีการเพื่อจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน จึงมีโรงเรียนหลายแห่งที่มีชื่อเสียง ได้รับความศรัทธาเชื่อมั่น จากผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้าเรียน

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นสถานศึกษาที่วัดจัดตั้งขึ้น ตามระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2546 เพื่อให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร โดยใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ในปัจจุบันมีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาทั่วประเทศ จำนวน 399 แห่ง ครูประจำและครูพิเศษ จำนวน 4,762 รูป/คน นักเรียน จำนวน 56,003 รูป ทั้งนี้ มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ได้รับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษารอบที่ 2 พ.ศ. 2549-2552 แล้ว จำนวน 391 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 98 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาทั้งหมด ผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ผ่านมา มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน 209 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 53.45 (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2552) นอกจากนี้ จากงานวิจัยของพระวราธนากร กิตติญาโณ (แก้วพิลา), สมศักดิ์ บุญปู่, ระวีง เรื่องสังข์ และสมหมาย จันทรเรือง (2561) ผลการวิจัยยังพบสภาพปัญหาด้านทักษะการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พบว่า มีการขาดการบริหารอย่างเป็นระบบและมีการพัฒนาไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงแต่การมอบอำนาจในการตัดสินใจยังขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่มีลำดับชั้นสูงกว่า การจัดการบริหารในภาพรวมไม่เด่นชัดรวมทั้งการบริหารจัดกิจกรรมคณะสงฆ์ในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับเริ่มต้นจนถึงระดับดี การสั่งการจากบนลงล่างการศึกษาของวัดและของคณะสงฆ์ขาดการพัฒนาทักษะด้านการบริหารจัดการที่ดี

ทั้งนี้ ด้วยเหตุนี้องค์กรทางการศึกษาต้องให้ความสำคัญและมุ่งพัฒนาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม โดยมุ่งการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษา อีกทั้งต้องมุ่งเน้นให้บุคลากรคิดสิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ ทั้งสิ่งใหม่ที่เป็นวิธีการทำงานและผลงาน เน้นการเปลี่ยนแปลงด้วยกระบวนการ วิธีการและเครื่องมือใหม่ๆ ที่มีประสิทธิภาพ (อัปสร เสถียรทิพย์, 2554) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาต่างๆ จะต้องพัฒนานวัตกรรมหรือนำนวัตกรรมต่างๆ มาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งผู้มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้มีการสร้างพัฒนาหรือนำนวัตกรรมมาใช้ให้เกิดองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ก็คือ ผู้นำหรือผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถใช้นวัตกรรมในการนำองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ หรือเรียกว่าผู้นำเชิงนวัตกรรมอันจะทำให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม โดยผลลัพธ์ดังกล่าวจะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ซึ่งนับได้ว่าเป็นนวัตกรรมที่เกิดจากการบริหารเชิงนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพ (สุกัญญา แซ่มช้อย, 2555)

ด้วยสภาพปัญหาและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาองค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งคาดว่าจะนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมและแนวทางพัฒนาในการเสริมสร้างกระตุ้นพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการขององค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบขององค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาองค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา บุคคลที่มีประสบการณ์ หรือปฏิบัติหน้าที่ทางด้านการพัฒนาองค์กรนวัตกรรมและจัดการศึกษาระดับหัวหน้าส่วนราชการ ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการที่มีผลงานทางด้านวิชาการเกี่ยวกับองค์กรนวัตกรรมและจัดการศึกษา โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดเตรียมโครงการวิจัย ศึกษาองค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาทั้งในอดีตและปัจจุบัน และการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) โดยศึกษาจากเอกสาร ตำรา วรรณกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างกรอบแนวคิดทางทฤษฎี กำหนดขั้นตอนการวิจัยและสร้างเครื่องมือวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการตามโครงการวิจัยโดยนำแบบสอบถามปลายเปิดไปเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนวทางการพัฒนาองค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จากผู้เชี่ยวชาญ 17 ท่าน เป็นรอบที่ 1 แล้วนำข้อมูลมาจำแนกและจัดกลุ่ม จัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย พร้อมข้อเสนอแนะ นำไปเก็บรวบรวมข้อมูลรอบที่ 2 จาก

ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิม โดยการหาค่าพิสัยอินเทอร์ควอไทล์ (Interquatile Range) แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถามรอบที่ 3 เพื่อเป็นการยืนยันความคิดเห็นเดิมในรอบที่ 2 พร้อมกับให้ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถามรอบที่ 3 เพื่อเป็นการยืนยันความคิดเห็นในรอบที่ 2 พร้อมกับให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่ามีความคิดเห็นตรงหรือสอดคล้องกับตำแหน่งของคำตอบที่ผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นแสดงความคิดเห็นหรือไม่ หากไม่เห็นด้วยก็ให้แสดงเหตุผลเพิ่มเติม แต่ถ้าผู้ตอบแบบสอบถามไม่แสดงเหตุผลก็จะถือว่าเห็นด้วยกับตำแหน่งของคำตอบดังกล่าว

ขั้นตอนที่ 3 รายงานผลการวิจัย เป็นการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูล ความเห็นและข้อเสนอแนะมาจัดทำรายงานการวิจัย นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา คณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้องปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องตามข้อเสนอแนะของกรรมการที่ปรึกษาแล้วจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อขออนุมัติจบการศึกษา และมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัย โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งได้แก่ผู้เชี่ยวชาญด้านองค์การนวัตกรรม จำนวน 17 ท่าน ซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่เป็นผู้มีคุณสมบัติ มีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับองค์กรนวัตกรรมกับการจัดการศึกษา และเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 นักบริหาร หมายถึง บุคคลที่ดำรงตำแหน่งบริหารหรือที่เคยเป็นผู้บริหารที่มีประสบการณ์ระดับสูงในการบริหารองค์กรนวัตกรรม ได้แก่ ผู้บริหารมหาวิทยาลัย จำนวน 3 ท่านผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน 3 ท่าน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 3 ท่าน

กลุ่มที่ 2 นักวิชาการ หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีคุณวุฒิระดับปริญญาโทขึ้นไป มีประสบการณ์การทำงานด้านการศึกษาอย่างน้อย 5 ปี หรือผู้มีประสบการณ์ระดับสูงในการดูแลโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้แก่ นักวิชาการหรือผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษา จำนวน 6 ท่าน

กลุ่มที่ 3 เป็นตัวแทน อาจารย์ ผู้ปกครองและศิษย์เก่า ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนโรงเรียนจำนวน 2 ท่าน

2. วิธีการเลือกผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยเลือกผู้เชี่ยวชาญที่เป็นประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยมีกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ช่วยพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ มีขั้นตอนการเลือกดังนี้ 1) ขอคำปรึกษา แนะนำจากกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญตามหลักเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ 2) เสนอชื่อผู้เชี่ยวชาญต่อกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อช่วยพิจารณาความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญให้ได้ผู้เชี่ยวชาญตามจำนวนที่ต้องการ 3) ติดต่อผู้เชี่ยวชาญ ตามที่คณะกรรมการที่ปรึกษาพิจารณาความเหมาะสมไว้แล้ว เพื่อขอความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ โดยหนังสือราชการและการติดต่อด้วยตนเอง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามปลายเปิด โดยใช้กระบวนการวิจัยตามเทคนิคเดลฟาย (Delphi techniques) ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการคัดเลือกไว้แล้วตอบแบบสอบถาม 3 รอบ คือ

รอบที่ 1 ให้ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นสภาพองค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามกรอบองค์กรนวัตกรรม และงานอื่นๆ

รอบที่ 2 ผู้วิจัยนำข้อความที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามในรอบที่ 1 ของผู้เชี่ยวชาญมาจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูล เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินว่า เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย พร้อมข้อเสนอแนะ

จากนั้นนำแบบสอบถามให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบคุณภาพในด้านรูปแบบ โครงสร้างและเนื้อหา แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถาม โดยให้ความคิดเห็นและความสำคัญของเรื่อง ต่างๆ

รอบที่ 3 ผู้วิจัยนำผลการตอบแบบสอบถามที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด หาค่าพิสัยอินเทอร์ควอไทล์ (Interquatile Range) แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถามอีกครั้ง เพื่อเป็นการยืนยันความคิดเห็นใน รอบที่ 2 พร้อมกับให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่ามีความคิดเห็นตรงหรือสอดคล้องกับตำแหน่งของคำตอบที่ ผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นแสดงความคิดเห็นหรือไม่ หากไม่เห็นด้วยก็ให้แสดงเหตุผลเพิ่มเติม แต่ถ้าผู้ตอบ แบบสอบถามไม่แสดงเหตุผลก็จะถือว่าเห็นด้วยกับตำแหน่งของคำตอบดังกล่าว

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตาม ขั้นตอน ดังนี้

4.1 การติดต่อผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยติดต่อผู้เชี่ยวชาญโดยหนังสือราชการและติดต่อด้วยตนเอง เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ รายละเอียดของการวิจัย และขอทราบความสมัครใจในการแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาองค์การนวัตกรรมยุค 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนก สามัญศึกษา ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน จากนั้นนำข้อมูลเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญเสนอ กรรมการที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาคัดเลือก ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่าน

4.2 การสัมภาษณ์และส่งแบบสอบถาม 1) ในรอบที่ 1 ผู้วิจัยจัดส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ ข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์ โดยใช้การขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและส่งแบบสอบถามปลายเปิด เข้าสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญพร้อมคำชี้แจงประกอบคำถามให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เพื่อนำความคิดเห็นมา วิเคราะห์และสร้างแบบสอบถาม ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาองค์การนวัตกรรมยุค 4.0 ของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 2) ในรอบที่ 2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการแสดง ความคิดเห็นตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญจากรอบที่ 1 ซึ่งเป็นแบบสอบถามเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินว่าเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย พร้อมกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม แล้วนำไปใช้ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถามอีกครั้ง โดยการส่ง ทางไปรษณีย์และนำส่งด้วยตนเอง จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้ค่าพิสัยอินเทอร์ควอไทล์ 3) ใน รอบที่ 3 ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามที่มีรายละเอียดจากรอบที่ 2 ให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมตอบแบบสอบถามอีกครั้ง โดยแสดงค่าพิสัยอินเทอร์ควอไทล์ของคำตอบจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 17 ท่าน เพื่อประกอบการพิจารณาในการ ตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญอีกครั้ง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ปลายเปิดในรอบที่ 1 ของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ โดยนำความคิดเห็นมาจำแนกและจัดกลุ่ม รวบรวมเนื้อหาที่ใกล้เคียงกันมาไว้ในข้อเดียวกัน เพื่อสร้าง แบบสอบถามเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินว่าเห็นด้วยหรือไม่ พร้อมข้อเสนอแนะ

5.2 ผู้วิจัยนำคำตอบจากการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 2, 3 มาหาค่าพิสัย อินเทอร์ควอไทล์ เพื่อสรุปเป็นระดับของการพยากรณ์แต่ละข้อและนำค่าพิสัยอินเทอร์ควอไทล์เป็นเกณฑ์ใน การพิจารณาความสอดคล้องของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ถ้าค่าสถิติของแบบสอบถามในแต่ละข้ออยู่ในเกณฑ์กำหนด จึงจะถือว่าสอดคล้องกันถ้าค่าสถิติค่าใดค่าหนึ่งอยู่นอกเกณฑ์ที่กำหนดหรือนอกเกณฑ์ทั้งสองค่าจะถือว่าไม่ สอดคล้องกัน

ในการสรุปความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแต่ละข้อนั้น ผู้วิจัยถือค่าพิสัยอินเทอร์ควอไทล์เป็นหลักในการพยากรณ์แนวโน้มแต่ละข้อ ซึ่งแสดงถึงความสอดคล้องกันของความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อ เป็นการเสริมแนวโน้มอีกทางหนึ่ง ผู้วิจัยได้นำเอาข้อความที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันกับค่าพิสัยอินเทอร์ควอไทล์ มาสรุปเป็นแนวความคิดของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา แล้วนำไปเป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูล

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าพิสัยอินเทอร์ควอไทล์ (Interquartile Range) คือ ค่าความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 3 กับควอไทล์ที่ 1 ดังนี้

ถ้าค่าพิสัยอินเทอร์ควอไทล์ที่คำนวณได้ข้อความใดที่มีค่าไม่เกิน 1.50 แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีข้อความนั้นสอดคล้องกัน (consensus)

ถ้าค่าพิสัยอินเทอร์ควอไทล์ของข้อความใดมีค่ามากกว่า 1.50 แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นไม่สอดคล้องกัน

สรุปผลการวิจัย

1. พัฒนาการขององค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ประกอบด้วย 1) ที่มา/ระยะเวลาขององค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 2) ประเด็นการพัฒนาองค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 3) ประเด็นของการศึกษาองค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 3) ประเด็นการศึกษาองค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 และ 4) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2. องค์ประกอบขององค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ประกอบด้วย 15 องค์ประกอบ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การปรับปรุงโครงสร้างองค์กรนวัตกรรม ประกอบด้วย 15 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1) การมีโครงสร้าง ลำดับขั้นตอน สายงานการบังคับบัญชาในการบริหารจัดการที่เหมาะสม 2) การจัดการหรือการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง การดำเนินงาน ตามแบบแผนองค์กรยุค 4.0 ที่กำหนดไว้ 3) การกำหนดให้หน่วยงานหรือบุคลากรแต่ละรูป/คน แต่ละฝ่ายนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม 4) การกำหนดความสัมพันธ์การบังคับบัญชา ตามอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบได้อย่างเหมาะสม 5) ความยืดหยุ่นในการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล 6) การมอบหมายอำนาจในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ให้แก่บุคลากรตามหน้าที่ความรับผิดชอบ 7) โรงเรียนมีหน่วยงานหรือฝ่ายงานที่ทำหน้าที่ในการวิจัยและพัฒนาวัตกรรม 8) โรงเรียนเน้นการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่เน้นการสร้างนวัตกรรมกับนักเรียนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 9) โรงเรียนมีการแบ่งงานตามความชำนาญเฉพาะอย่างตามความถนัดและความสนใจของบุคลากร 10) โรงเรียนมีการกำหนดนโยบายองค์กรนวัตกรรมและมีการจัดสายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของบุคลากรแต่ละคน 11) โรงเรียนมีโครงสร้างการบริหารทุกส่วนเหมือนกัน 12) โรงเรียนมีการทำงานโดยเน้นโครงการ (Team Project) เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม เช่น การจัดตั้งทีมข้ามสายงาน (Cross Functional Team) 13) โรงเรียนมีการจัดตั้งคณะทำงานและรับผิดชอบด้านนวัตกรรมโดยเฉพาะ 14) โรงเรียนเน้นการทำงานที่สร้างสรรค์นวัตกรรมร่วมกันสู่เป้าหมายเดียวกัน 15) โรงเรียนเน้นให้บุคลากรทำงานร่วมกันแบบพี่น้อง ซึ่งมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้ของแต่ละองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00

องค์ประกอบที่ 2 การมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายขององค์กรนวัตกรรมร่วมกัน ประกอบด้วย 8 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1) การมองอนาคตร่วมกัน ของผู้บริหารและบุคลากรทุกฝ่ายด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ และ

มุ่งหวังในอนาคต 2) การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและชัดเจนเท่าทันการเปลี่ยนแปลงกระแสโลกาภิวัตน์ 3) โรงเรียนมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นและเอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมขององค์กรไว้อย่างชัดเจน 4) มีการกำหนดพันธกิจในการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และการให้บริการแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของบุคลากรในแต่ละส่วนงานอย่างชัดเจน 5) การสื่อสารวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และกลยุทธ์ในการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและการให้บริการแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทราบอย่างทั่วถึงทั้งองค์กร 6) โรงเรียนมีการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และกลยุทธ์ ด้านนวัตกรรมไปสู่ระดับต่างๆ ได้อย่างดี (ทั้งในระดับหน่วยงาน ระดับทีมงาน ระดับบุคคล) 7) เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและกลยุทธ์ที่สร้างองค์กรนวัตกรรม 8) โรงเรียนมีแผนกลยุทธ์หรือโครงการที่ส่งเสริมให้บุคลากรได้ร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรมของโรงเรียน ซึ่งมีค่าพิสัยระหว่างควอไทน์ที่คำนวณได้ของแต่ละองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00

องค์ประกอบที่ 3 การมุ่งเน้นความสำคัญของบุคลากร ประกอบด้วย 13 ประเด็นย่อย ได้แก่

1) การพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรให้ได้เรียนรู้วิธีการ กระบวนการทางด้านนวัตกรรม 2) มีการจัดให้บุคลากรได้ไปศึกษาและดูงานนอกสถานที่เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ด้านนวัตกรรม 3) มีการวางแผนงานหรือกิจกรรมฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรในระยะยาว 4) มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาตนเองด้านนวัตกรรมอยู่เสมอ 5) มีการกิจด้านนวัตกรรมที่หลากหลายให้บุคลากร มีโอกาสเลือกตามความสนใจของตนเอง 6) โรงเรียนมีการรักษาและสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรที่มีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 7) มีการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบและระบบให้รางวัลแก่บุคลากร 8) มีการเปิดโอกาสให้บุคลากรปรับปรุงคุณภาพ และผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง 9) มีบุคลากรที่ยอมรับแนวทางการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายของโรงเรียน 10) มีบุคลากรที่มีความทุ่มเทและความพยายามอย่างเต็มที่ เพื่อให้งานของโรงเรียนประสบความสำเร็จ 11) มีบุคลากรที่มีความสมัครใจจะอยู่ปฏิบัติงานต่อถึงแม้จะประสบปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน 12) มีบุคลากรที่มีความผูกพันและเสียสละ ทุ่มเทในการปฏิบัติงานเพื่อโรงเรียน 13) มีบุคลากรที่มีค่านิยมของตนสอดคล้องกับค่านิยมของโรงเรียน ซึ่งมีค่าพิสัยระหว่างควอไทน์ที่คำนวณได้ของแต่ละองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00

องค์ประกอบที่ 4 การสร้างแรงจูงใจในการสร้างนวัตกรรม ประกอบด้วย 9 ประเด็นย่อย ได้แก่

1) โรงเรียนสร้างแรงจูงใจด้านการเงินในการสร้างสรรค์นวัตกรรม 2) โรงเรียนสร้างแรงจูงใจที่ไม่มีตัวเงิน ในการสร้างสรรค์นวัตกรรม 3) โรงเรียนสนับสนุนและส่งเสริมการสร้างหรือเพิ่มทักษะในการปฏิบัติงานที่ช่วยให้นวัตกรรม 4) โรงเรียนมีระบบการจัดการที่สนับสนุนเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่ช่วยให้นวัตกรรม 5) การร่วมกันคิดและคัดกรองนวัตกรรมใหม่ๆ ก่อนนำเสนอผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 6) การเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกฝ่ายร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ โดยคำนึงถึงเป้าหมายองค์กรในระยะยาว 7) โรงเรียนมีระบบการสนับสนุนบุคลากรทุกฝ่ายให้มีการคิดค้นหรือพัฒนา การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ 8) การสร้างโอกาสให้บุคลากรในองค์กรได้พัฒนาการเรียนรู้ของตนด้วยวิธีการต่างๆ 9) โรงเรียนสร้างแรงจูงใจด้านการกำหนดตัวชี้วัดผลงาน (KPIs) ซึ่งมีค่าพิสัยระหว่างควอไทน์ที่คำนวณได้ของแต่ละองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00

องค์ประกอบที่ 5 การส่งเสริมโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 7 ประเด็นย่อย

ได้แก่ 1) การคิดอย่างเป็นระบบ โรงเรียนมีระบบที่ซับซ้อนและหลากหลาย บุคลากรจะต้องมีความเข้าใจองค์ประกอบและความเกี่ยวข้องขององค์ประกอบทั้งหลาย 2) การสร้างแบบแผนวิธีการคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง โดยการเสริมสร้างให้บุคลากรมีความรู้และความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน 3) การมุ่งสู่ความเป็นเลิศ

โดยการสร้างวิสัยทัศน์ส่วนตัว (Personal Vision) เพื่อให้บรรลุความสำเร็จส่วนตัวและโรงเรียน 4) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Share Vision) โดยให้ทุกคนในองค์กรร่วมกันกำหนดทิศทางขององค์กรและเรียนรู้ร่วมกันในทีมอย่างต่อเนื่อง 5) การเรียนรู้ของทีม (Team Learning) โดยการทำงานเป็นทีม บุคลากรทุกคนจะต้องมีวิจรรณญาณร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนและประสานซึ่งกันและกัน 6) โรงเรียนให้ความสำคัญกับกระบวนการได้มาและการกระจายซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างสรรค์นวัตกรรม 7) โรงเรียนให้ความสำคัญกับกระบวนการตีความหมายและการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งมีค่าพิสัยระหว่างควอไทน์ที่คำนวณได้ของแต่ละองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00

องค์ประกอบที่ 6 การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย 9 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1) ผู้บริหารในโรงเรียนให้การสนับสนุนด้านทรัพยากรในการสร้างนวัตกรรมขององค์กร 2) โรงเรียนดำเนินการสนับสนุนด้านทรัพยากรแก่โครงการนวัตกรรมขององค์กรอย่างเพียงพอ 3) โรงเรียนมีระบบประสานงานระหว่างผู้ดำเนินการโครงการนวัตกรรมและผู้ที่มีหน้าที่ในการให้การสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ ตลอดช่วงระยะเวลาการดำเนินการ 4) โรงเรียนสามารถดำเนินการจัดหาทรัพยากรภายนอกหรือขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกเหล่านั้นได้ตามความต้องการ 5) โรงเรียนมีการสนับสนุนโครงการนวัตกรรมที่จัดทำขึ้นโดยสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้รับการสนับสนุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 6) โรงเรียนมีการประเมินประสิทธิภาพการใช้และการบริหารทรัพยากรของโครงการนวัตกรรมอย่างสม่ำเสมอ 7) พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ ที่พร้อมสำหรับการปฏิบัติงาน 8) เคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ให้ความรัก เอื้ออาทรต่อกัน 9) มีการจัดสรรค่าตอบแทนที่เหมาะสม ซึ่งมีค่าพิสัยระหว่างควอไทน์ที่คำนวณได้ของแต่ละองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00

องค์ประกอบที่ 7 วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม ประกอบด้วย 21 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมยุค 4.0 2) เปิดโอกาสให้บุคลากรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 3) ส่งเสริมให้บุคลากรกล้าคิดกล้าเสี่ยงและยอมรับความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน 4) ส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ข้อมูล ข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ 5) ให้ความสำคัญและยกย่องชมเชยกับความคิดใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ 6) มุ่งเน้นนวัตกรรมเป็นค่านิยมร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย 7) สนับสนุนความหลากหลายและยอมรับความแตกต่างทางความคิด 8) ส่งเสริมให้บุคลากรมีความเชื่อมั่นไว้วางใจซึ่งกันและกัน 9) มีวัฒนธรรมการปฏิบัติงานร่วมกันที่มีความเอื้ออาทร สนุกสนาน 10) ส่งเสริมให้บุคลากรมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นสมาชิกการสร้างสรรค์นวัตกรรมของโรงเรียน 11) ส่งเสริมให้บุคลากรรับรู้และมีส่วนร่วมรับผิดชอบในเป้าหมายด้านนวัตกรรม 12) มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และกลยุทธ์การปฏิบัติงานด้านนวัตกรรมอย่างชัดเจน 13) สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง 14) มีการพัฒนานวัตกรรมองค์กรที่มุ่งเน้นคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพนักเรียน 15) บุคลากรในหน่วยงานได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานกับบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ต่างสายงานกันอย่างสม่ำเสมอ 16) บุคลากรในหน่วยงานให้การยอมรับแนวความคิดใหม่ๆ ในการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน 17) มีการออกแบบวัฒนธรรมองค์กรให้มีวิถีชีวิตในการปฏิบัติงานที่ส่งเสริม สนับสนุน เปิดโอกาส ให้อิสราภาพเสรีภาพเพื่อก่อให้เกิดบรรยากาศในการทำงานที่สร้างสรรค์ 18) บุคลากรมีการใช้ความรู้ ใช้ปัญญาทำงานร่วมกันในการสร้างโอกาสใหม่ๆ กล้าคิด กล้าทำ กล้ารับผิดชอบ มีความเป็นธรรมาภิบาล 19) โรงเรียนเป็นองค์กรรักษาสีงแวดล้อมรวมถึงการทำงานและการดำรงชีวิตที่คิดว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องดูแลระบบนิเวศน์ 20) โรงเรียนให้ความสำคัญและยกย่องชมเชยกับความคิดใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนา

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานหรือการให้บริการแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 21) สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและการวางแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาองค์กร ซึ่งมีค่าพิสัยระหว่างควอไทน์ที่คำนวณได้ของแต่ละองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00

องค์ประกอบที่ 8 การสร้างระบบนิเวศนวัตกรรมในองค์กร ประกอบด้วย 7 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1) โรงเรียนมีการจัดสรรทรัพยากรที่เพียงพอและมีความเป็นไปได้ในการเข้าถึงแหล่งทุนต่างๆ ทั้งจากภาครัฐและเอกชน 2) โรงเรียนมีการกำกับดูแลเป็นระบบที่ยืดหยุ่น สนับสนุนการบูรณาการ การขยายขอบข่าย 3) โรงเรียนมียุทธศาสตร์และความเป็นผู้นำที่ชัดเจนของวัตถุประสงค์และความใส่ใจในรายละเอียด มีมุมมองนวัตกรรมที่ยาวไกล 4) โรงเรียนมีวัฒนธรรมองค์กร ยอมรับความล้มเหลวและความสับสน จนเป็นวัฒนธรรมนวัตกรรม 5) โรงเรียนได้บูรณาการนวัตกรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของคำบรรยายลักษณะงาน 6) โรงเรียนมีการบริหารจัดการเทคโนโลยี และความพร้อมของเทคโนโลยี 7) โรงเรียนมีการสร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย หน่วยงานวิจัย พัฒนาและส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม ซึ่งมีค่าพิสัยระหว่างควอไทน์ที่คำนวณได้ของแต่ละองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00

องค์ประกอบที่ 9 การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 10 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1) โรงเรียนมีกิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมให้บุคลากรเสนอความคิดสร้างสรรค์ (Creative idea) เพื่อพัฒนาองค์กร 2) โรงเรียนมีระบบคัดกรองและเลือกความคิดใหม่ที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานหรือการให้บริการแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง 3) โรงเรียนมีการจัดตั้งโครงการนวัตกรรม เพื่อแปลงความคิดใหม่ที่เกิดขึ้นให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ 4) โรงเรียนสามารถดำเนินการโครงการนวัตกรรมจนเป็นผลสำเร็จและเกิดเป็นสิ่งใหม่ได้จริง 5) โรงเรียนสามารถนำสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นจากโครงการนวัตกรรม ไปใช้พัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานหรือการให้บริการแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างแท้จริง 6) โรงเรียนมีระบบ/กลไกในการนำความคิดสร้างสรรค์ (Creative Idea) ไปพัฒนาเป็นต้นแบบ ผลิตภัณฑ์ใหม่/กระบวนการใหม่ 7) โรงเรียนมีระบบ/กลไกในการนำต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่/กระบวนการใหม่ ไปสู่การใช้งานจริง 8) โรงเรียนมีระบบ/กลไกในการเผยแพร่ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Idea) ในรูปแบบต่างๆ 9) บุคลากรในหน่วยงานเกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์จากกระบวนการสร้างนวัตกรรมและสามารถนำไปพัฒนากระบวนการสร้างนวัตกรรมในครั้งต่อไปได้ 10) โรงเรียนสามารถนำข้อมูลความต้องการของนักเรียน ผู้รับบริการ ปัญหาในการปฏิบัติงาน ข่าวสาร และความรู้จากแหล่งต่างๆ มาบูรณาการและสังเคราะห์ให้เกิดเป็นความคิดใหม่ในการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน หรือการให้บริการแก่นักเรียน ซึ่งมีค่าพิสัยระหว่างควอไทน์ที่คำนวณได้ของแต่ละองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00

องค์ประกอบที่ 10 ผู้นำเชิงนวัตกรรม ประกอบด้วย 12 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1) กำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และทิศทางในการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรนวัตกรรมอย่างชัดเจน 2) มีการสื่อสารวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และทิศทางในการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรนวัตกรรมให้ทราบอย่างทั่วถึงทั้งองค์กร 3) ให้การสนับสนุนในการสร้างสรรค์ความคิดใหม่ที่เกิดขึ้นในองค์กร 4) ให้อำนาจการตัดสินใจในการดำเนินการกิจกรรมนวัตกรรมขององค์กร 5) ให้การส่งเสริมกิจกรรมนวัตกรรมขององค์กรอย่างสม่ำเสมอ 6) มีส่วนร่วมในกิจกรรมนวัตกรรมขององค์กรอย่างสม่ำเสมอ 7) เป็นนักพัฒนาบุคลากร โดยการใช้เทคนิคของการเป็นพี่เลี้ยง และโค้ชที่ดี 8) มีรูปแบบในการทำงานที่ให้ความสำคัญกับการร่วมมือร่วมใจในแนวราบมากกว่าการใช้อำนาจกำกับและปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างของธรรมาภิบาล 9) มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการทำงานกับบุคลากรยุค Digital Native ได้ 10) มีความเข้าใจในการปฏิบัติงานที่ต้องอาศัยการวิเคราะห์และการ

ปฏิสัมพันธ์ การคิดค้นนวัตกรรม และการเรียนรู้ 11) มีความสามารถในการกำหนดทิศทาง และโน้มน้าวทีมให้
ศรัทธารวมพลังกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น 12) ผู้บริหารเป็นต้นแบบ (Role Model) ในการสร้างสรรค์
นวัตกรรมและสิ่งใหม่ให้แก่องค์กร ซึ่งมีค่าพิสัยระหว่างควอไทน์ที่คำนวณได้ของแต่ละองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง
0.50 – 1.00

องค์ประกอบที่ 11 การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 13 ประเด็นย่อย ได้แก่
1) มีคณะทำงานที่ทำหน้าที่ในด้านการพัฒนานวัตกรรม 2) มีการจัดตั้งทีมข้ามสายงานที่ประกอบด้วยสมาชิกที่
มีความรู้ และความเชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ 3) มีการส่งเสริมการสื่อสารแบบข้ามสายงาน เช่น การสื่อสารใน
ฝ่ายงานหรือข้ามทีมงาน 4) มีการรวบรวมและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างคณะทำงานด้วยการพัฒนานวัตกรรม
5) มีหัวหน้าทีมปฏิบัติหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกของทีม 6) มีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน
ปัญหาและความต้องการของโรงเรียนร่วมกันอยู่เสมอ 7) มีคณะทำงานซึ่งมีความสนใจเพื่อปรึกษาหารือและ
แสวงหาวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ 8) มีกระบวนการทำงาน การพัฒนานวัตกรรม คุณภาพผู้เรียนและ
สภาพแวดล้อมการทำงาน 9) มีการปลูกฝังแนวคิดการทำงานแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มความสำเร็จทางด้าน
ประสิทธิภาพการทำงาน 10) มีบุคลากรที่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมและร่วมมือในการ
แก้ปัญหาของโรงเรียน 11) มีบุคลากรที่มีศักยภาพและมีความมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ร่วมกันอยู่เสมอ
12) มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ 13) มีการ
ส่งเสริมให้คณะทำงานได้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคลากรภายนอก ซึ่งมีค่าพิสัยระหว่างควอไทน์ที่
คำนวณได้ของแต่ละองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00

องค์ประกอบที่ 12 การจัดการความรู้ ประกอบด้วย 13 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1) บุคลากรสามารถ
กำหนดสิ่งที่ต้องเรียนรู้และค้นหาความรู้เชิงนวัตกรรมได้ 2) บุคลากรสามารถค้นหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อ
การเรียนรู้ 3) บุคลากรเปิดรับข้อมูลความรู้ใหม่อยู่เสมอ 4) บุคลากรร่วมมือร่วมใจในการดำเนินกิจกรรม
นวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความรู้ 5) โรงเรียนมีการถอดบทเรียนนวัตกรรมองค์กรที่ประสบความสำเร็จ
6) โรงเรียนจัดสรรความรู้อย่างเป็นระบบ อยู่ในรูปแบบที่สามารถเข้าถึงได้ 7) โรงเรียนมีกระบวนการตรวจสอบ
รักษาความรู้ เผยแพร่ความรู้ 8) โรงเรียนมีการจัดหมวดหมู่ความรู้ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยง่าย
9) โรงเรียนจัดกิจกรรมนำเสนอผลงานนวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จ 10) โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมการ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคลากร 11) โรงเรียนจัดให้มีการเผยแพร่ความรู้ ผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น บทความ
วารสาร ป้ายประชาสัมพันธ์ 12) บุคลากรใช้ความรู้ในการวางแผนการตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ 13) บุคลากรใช้
ความรู้ในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งมีค่าพิสัยระหว่างควอไทน์ที่คำนวณได้ของแต่ละองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง
0.50 – 1.00

องค์ประกอบที่ 13 การสร้างเครือข่าย ประกอบด้วย 6 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1) โรงเรียนให้
ความสำคัญกับการสร้างพันธมิตรและเครือข่ายในการสร้างนวัตกรรม 2) โรงเรียนได้รับการสนับสนุนความรู้
เงินทุน หรือเครือข่าย เทคโนโลยีที่ทันสมัยและทรัพยากรต่างๆ จากเครือข่ายด้านนวัตกรรม 3) โรงเรียนให้
บุคลากรหรือองค์กรภายนอกมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์นวัตกรรม 4) โรงเรียนมีเครือข่ายภายนอกองค์กรเพื่อ
แลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ และเทคนิควิธีการสร้างนวัตกรรม 5) โรงเรียนมีช่องทางแสดงความคิดเห็นที่
บุคลากรสามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่น เว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรืออินทราเน็ต 6) โรงเรียนมีการรับ
ข้อเสนอแนะของบุคลากรต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ซึ่งมีค่าพิสัยระหว่างควอไทน์ที่คำนวณได้ของแต่ละ
องค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00

องค์ประกอบที่ 14 การส่งเสริมเทคโนโลยี ประกอบด้วย 3 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1) ผู้บริหารสามารถในการหาเทคโนโลยีที่เป็นปัจจัยสำคัญมาสนับสนุนการปฏิบัติงานในองค์กร 2) บุคลากรมีความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร 3) ความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเข้าถึงนักเรียนโดยตรงได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งมีค่าพิสัยระหว่างควอไทน์ที่คำนวณได้ของแต่ละองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00

องค์ประกอบที่ 15 ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย 2 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1) โรงเรียนสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ 2) ผู้เรียนมีความต้องการใช้บริการที่หลากหลาย ซึ่งมีค่าพิสัยระหว่างควอไทน์ที่คำนวณได้ของแต่ละองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00

3. แนวทางการพัฒนาองค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ประกอบด้วย 15 องค์ประกอบ ประกอบด้วย

3.1 แนวทางการปรับปรุงโครงสร้างองค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 1) โรงเรียนควรจะมีการปรับปรุงโครงสร้างองค์กร ลำดับขั้นตอน สายงานการบังคับบัญชาในการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับยุค 4.0 2) โรงเรียนควรจัดการหรือการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง การดำเนินงาน ตามแบบแผนองค์กรยุค 4.0 ที่กำหนดไว้ 3) โรงเรียนควรกำหนดให้หน่วยงานหรือบุคลากรแต่ละท่าน แต่ละฝ่ายที่ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ นำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

3.2 แนวทางการสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย กลยุทธ์ขององค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ร่วมกัน 1) โรงเรียนมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นและเอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมขององค์กรไว้อย่างชัดเจนและมองเป้าหมายอนาคต 2) โรงเรียนมีการสร้างวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและชัดเจนเท่าทันการเปลี่ยนแปลงกระแสโลกาภิวัตน์และสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อพัฒนาองค์กรรวมถึงผู้เรียน 3) โรงเรียนควรมีการกำหนดพันธกิจในการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและการให้บริการแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของบุคลากรในแต่ส่วนงานอย่างชัดเจน

3.3 แนวทางการมุ่งเน้นความสำคัญของบุคลากร 1) โรงเรียนควรส่งเสริมการพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรให้ได้เรียนรู้วิธีการ กระบวนการทางด้านนวัตกรรม 2) โรงเรียนมีการจัดให้บุคลากรได้ไปศึกษาและดูงานนอกสถานที่เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ด้านนวัตกรรมที่ทันสมัยอยู่เสมอ 3) โรงเรียนมีการวางแผนงานหรือกิจกรรมฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรด้านนวัตกรรมองค์กร

3.4 แนวทางการสร้างแรงจูงใจในการสร้างนวัตกรรม 1) โรงเรียนควรสร้างแรงจูงใจด้านการเงิน 2) โรงเรียนควรสร้างแรงจูงใจที่มีใช้ตัวเงิน 3) โรงเรียนควรสนับสนุนและส่งเสริมการสร้างหรือเพิ่มทักษะในการปฏิบัติงานที่ช่วยทำให้เกิดนวัตกรรม

3.5 แนวทางการส่งเสริมโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์นวัตกรรม 1) โรงเรียนส่งเสริมการคิดอย่างเป็นระบบ โรงเรียนมีระบบที่ซับซ้อนและหลากหลาย บุคลากรจะต้องมีความเข้าใจองค์ประกอบและความเกี่ยวข้องขององค์ประกอบทั้งหลาย โดยเฉพาะองค์ประกอบของนวัตกรรม 2) โรงเรียนมีการสร้างแบบแผนวิธีการคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง โดยการเสริมสร้างให้บุคลากรมีความรู้และความเข้าใจการสร้างนวัตกรรมไปในทิศทางเดียวกัน 3) โรงเรียนควรมีการมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านนวัตกรรมใหม่ๆ โดยการสร้างวิสัยทัศน์ส่วนตัว (Personal Vision) เพื่อให้บรรลุความสำเร็จส่วนตัวและโรงเรียน

3.6 แนวทางการบริหารทรัพยากรทุนมนุษย์ 1) ผู้บริหารในโรงเรียนควรให้การสนับสนุนด้านทรัพยากรในการสร้างนวัตกรรมขององค์กร 2) โรงเรียนดำเนินการสนับสนุนด้านทรัพยากรแก่โครงการนวัตกรรมต่างๆ ขององค์กรอย่างเพียงพอ 3) โรงเรียนมีระบบประสานงานระหว่างผู้ดำเนินการโครงการนวัตกรรม และผู้ที่มีหน้าที่ในการให้การสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ ตลอดช่วงระยะเวลาการดำเนินการ

3.7 แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่สร้างสรรค์นวัตกรรม 1) โรงเรียนจะต้องส่งเสริมให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมยุค 4.0 2) โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 3) โรงเรียนส่งเสริมให้บุคลากรกล้าคิดกล้าเสี่ยงและยอมรับความผิดพลาดในการปฏิบัติงานและการสร้างสรรค์นวัตกรรม

3.8 แนวทางการสร้างระบบนิเวศน์นวัตกรรมในองค์กร 1) โรงเรียนควรสร้างเครือข่ายโดยเลือกบุคคลที่เกี่ยวข้องให้ถูกต้องเหมาะสมในทุกระดับ ตั้งแต่ผู้บริหารที่มีอำนาจในการจัดสรรงบประมาณ ผู้บริหาร ผู้อำนวยการ ทีมงานที่ประสบความสำเร็จในการสร้างนวัตกรรม 2) โรงเรียนควรพัฒนาการทำงานของเครือข่าย โดยสร้างโอกาสประจำให้นักเรียนจากกลุ่มฝ่ายต่างๆ ในโรงเรียนได้พบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ให้เป็นไปโดยกว้างขวางและทั่วถึง 3) โรงเรียนควรกระจายความรู้สู่ผู้อื่น เพื่อให้เกิดการกระจายแนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศให้ทั่วถึงทั้งองค์กรจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องสร้างและพัฒนาเครือข่ายนวัตกรรมจำเป็นต้องมีการจัดทำโปรแกรมการศึกษาอบรมในเรื่องต่างๆ

3.9 แนวทางการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ 1) โรงเรียนควรมีกิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมให้บุคลากรเสนอความคิดสร้างสรรค์ (Creative idea) เพื่อพัฒนาองค์กร 2) โรงเรียนควรมีระบบคัดกรองและเลือกความคิดใหม่ที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานหรือการให้บริการแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง 3) โรงเรียนควรมีการจัดตั้งโครงการนวัตกรรม เพื่อแปลงความคิดใหม่ที่เกิดขึ้นให้เกิดเป็นสิ่งใหม่

3.10 แนวทางการส่งเสริมผู้นำเชิงนวัตกรรม 1) โรงเรียนควรกำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และทิศทางในการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรนวัตกรรมอย่างชัดเจน โดยส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม 2) โรงเรียนควรมีการสื่อสารวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และทิศทางในการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรนวัตกรรมให้ทราบอย่างทั่วถึงทั้งองค์กร 3) โรงเรียนให้การสนับสนุนในการสร้างสรรค์ความคิดใหม่ที่เกิดขึ้นในองค์กร

3.11 แนวทางการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ 1) โรงเรียนมีคณะทำงานที่ทำหน้าที่ในด้านการพัฒนานวัตกรรม 2) โรงเรียนมีการจัดตั้งทีมข้ามสายงานที่ประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ 3) โรงเรียนมีการส่งเสริมการสื่อสารแบบข้ามสายงาน เช่น การสื่อสารในฝ่ายงานหรือข้ามทีมงาน

3.12 แนวทางการจัดการความรู้ให้กับบุคลากรในโรงเรียน 1) โรงเรียนควรมีบุคลากรที่สามารถกำหนดสิ่งที่ต้องเรียนรู้และค้นหาความรู้เชิงนวัตกรรมได้ 2) โรงเรียนควรส่งเสริมให้บุคลากรสามารถค้นหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ 3) โรงเรียนควรส่งเสริมให้บุคลากรเปิดรับข้อมูลความรู้ใหม่อยู่เสมอ

3.13 แนวทางการสร้างเครือข่าย 1) โรงเรียนควรให้ความสำคัญกับการสร้างพันธมิตรและเครือข่ายในการสร้างนวัตกรรม 2) โรงเรียนจะต้องหาแนวทางการรับการสนับสนุนความรู้ เงินทุน หรือเครือข่าย เทคโนโลยีที่ทันสมัยและทรัพยากรต่างๆ จากเครือข่ายด้านนวัตกรรม

3.15 แนวทางการส่งเสริมปัจจัยภายนอก 1) โรงเรียนควรมีความสามารถที่จะตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ 2) โรงเรียนสามารถที่จะตอบสนองผู้เรียนที่มีความต้องการใช้บริการที่หลากหลาย

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. พัฒนาการขององค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ประกอบด้วย 1) ที่มา/ระยะเวลาขององค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 2) ประเด็นการพัฒนางค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 3) ประเด็นของการศึกษาองค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 3) ประเด็นการศึกษาองค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 และ 4) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุนีย์ ภิรมย์ประเมศ (2551) ที่ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีในทุกองค์การและมีความสอดคล้องในวิธีการ ได้แก่ 1) องค์กรมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นขั้นตอน 2) องค์กรใช้ปัจจัยภายนอกและความต้องการของลูกค้าเป็นแหล่งกำเนิดนวัตกรรม 3) องค์กรมีการตั้งเป้าหมายที่จะสร้างผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ๆ องค์กรแสวงหาแนวคิดใหม่อยู่ตลอดเวลา 5) องค์กรกำหนดตัวชี้วัดและประเมินตามตัวชี้วัดนั้นๆ 6) องค์กรสร้างความร่วมมือกับองค์กรธุรกิจภายนอก 7) องค์กรมีผู้ที่มีความสามารถในการจัดการ บางปัจจัยพบในองค์การส่วนใหญ่ เช่น การกระจายอำนาจการตัดสินใจไปสู่ระดับปฏิบัติการ การสร้างองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง และการจัดระดับนวัตกรรมเพื่อการจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสม เป็นต้น ส่วนปัจจัยที่ไม่พบในองค์การส่วนใหญ่ คือ การลดสายการบังคับบัญชา

2. องค์ประกอบขององค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีประเด็นที่สำคัญที่ค้นพบจากองค์ประกอบองค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่สำคัญ 15 องค์ประกอบ คือ 1) การปรับปรุงโครงสร้างองค์กรนวัตกรรม 2) การมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายขององค์กรนวัตกรรมร่วมกัน 3) การมุ่งเน้นความสำคัญของบุคลากร 4) การสร้างแรงจูงใจในการสร้างนวัตกรรม 5) การส่งเสริมโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 6) การบริหารทรัพยากรทุนมนุษย์ 7) วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม 8) การสร้างระบบนิเวศนวัตกรรมในองค์กร 9) การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ 10) ผู้นำเชิงนวัตกรรม 11) การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ 12) การจัดการความรู้ 13) การสร้างเครือข่าย 14) การส่งเสริมเทคโนโลยี 15) ปัจจัยภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกุศล ทองวัง (2553) ที่ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ทั้ง 7 ปัจจัย ประกอบด้วย 1) โครงสร้างที่เหมาะสม 2) วัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร 3) การเพิ่มอำนาจและความรับผิดชอบในงาน 4) การสร้างและถ่ายโอนความรู้ 5) เทคโนโลยีการเรียนรู้ 6) บรรยากาศที่สนับสนุน และ 7) การทำงานเป็นทีม ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ทั้ง 7 ปัจจัย มีความสัมพันธ์กับระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยวุฒิพงษ์ ภักดีเหล่า (2554) ที่ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะขององค์กรนวัตกรรม ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ กลยุทธ์และเป้าหมาย โครงสร้างองค์กร การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การให้รางวัล และการยอมรับ การสื่อสาร การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากร การประเมินและการลำเลียงความคิด ผู้นำ บุคลากร เครือข่าย วัฒนธรรมและค่านิยมร่วม และสอดคล้องกับงานวิจัยของนรวัดณ์ ชุตินวงศ์ และณัฐสิทธิ์ เกิดศรี (2554) ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมในประเทศไทย งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยสำคัญต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนางค์กรในประเทศไทยให้ไปสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนางค์กรไปสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม ซึ่งได้แก่ 1) การสื่อสารภายในองค์กรที่เปิดกว้าง 2) การให้ความสำคัญกับบุคลากรภายในองค์กร 3) การสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร 4) การค้นหาและเปิดรับข้อมูลเพื่อรองรับกระบวนการพัฒนานวัตกรรม

3. แนวทางการพัฒนางค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ประกอบด้วย 15 ประการ ได้แก่ 1) แนวทางการปรับปรุงโครงสร้างองค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 2) แนวทางการ

สร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย กลยุทธ์ขององค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ร่วมกัน 3) แนวทางการมุ่งเน้นความสำคัญของบุคลากร 4) แนวทางการสร้างแรงจูงใจในการสร้างนวัตกรรม 5) แนวทางการส่งเสริมโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์นวัตกรรม 6) แนวทางการบริหารทรัพยากรทุนมนุษย์ 7) แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่สร้างสรรค์นวัตกรรม 8) แนวทางการสร้างระบบนิเวศนวัตกรรมในองค์กร 9) แนวทางการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ 10) แนวทางการส่งเสริมผู้นำเชิงนวัตกรรม 11) แนวทางการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ 12) แนวทางการจัดการความรู้ให้กับบุคลากรในโรงเรียน 13) แนวทางการสร้างเครือข่าย 14) แนวทางการส่งเสริมเทคโนโลยี 15) แนวทางการส่งเสริมปัจจัยภายนอก ซึ่งสองคล้องกับงานวิจัยของรัตนวดี โมรากุล (2560) ที่ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่เป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบมี 8 องค์ประกอบ คือ 1) การจัดการความรู้ 2) การบริหารเชิงกลยุทธ์ 3) ภาวะผู้นำ 4) บรรยากาศองค์การ 5) การทำงานเป็นทีม 6) โครงสร้างองค์การ 7) วัฒนธรรมองค์การ และ 8) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และรูปแบบองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษามี 7 องค์ประกอบ คือ 1) ภาวะผู้นำ 2) โครงสร้างองค์การ 3) การทำงานเป็นทีม 4) การบริหารเชิงกลยุทธ์ 5) การจัดการความรู้ 6) วัฒนธรรมองค์การ และ 7) บรรยากาศองค์การ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นองค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาอันเป็นการศึกษาจากข้อค้นพบเกี่ยวกับองค์ประกอบขององค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 เพื่อพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้ทันกับยุค 4.0 มีองค์ประกอบ 15 องค์ประกอบ ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์กรนวัตกรรมยุค 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนได้สร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในองค์กรจนเกิดแนวทางองค์กรนวัตกรรม
 - 1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรผลักดันให้เกิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ในองค์กร
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรศึกษาการพัฒนาองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษาอื่นๆ ด้วยวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทั้งสถานศึกษาของรัฐและสถานศึกษาเอกชน และสถานศึกษาอื่นๆ
 - 2.2 ควรนำการศึกษางานวิจัยนี้ไปศึกษาต่อในบริบทของสถานศึกษาอื่นๆ เพื่อให้ทราบถึงแนวทางที่สนับสนุนหรือองค์ประกอบขององค์กรนวัตกรรมที่อาจเหมือนหรือแตกต่างกันกับงานวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579**. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- กীরติ ยศยิ่งยง. (2552). **องค์กรแห่งนวัตกรรม แนวคิดและกระบวนการ**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กุศล ทองวัง. (2553). ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดองค์การแห่งการเรียนรู้ต่อระดับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ และระดับการเป็นองค์กรนวัตกรรม: กรณีศึกษาสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. **วารสารบริหารธุรกิจ**. 33(128). 34-48.
- นรวัฒน์ ชุตินวงศ์ และณัฐสิทธิ์ เกิดศรี. (2554). การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมในประเทศไทย. **วารสารบริหารธุรกิจ**. 34(130). 47-58.
- พระวรรณกร กิตติญาโณ (แก้วพิลา), สมศักดิ์ บุญปุ, ระวีง เรื่องสังข์ และสมหมาย จันทรเรือง. (2561). การพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาสำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. 5(3). 66-76.
- รัตนวดี โมรากุล. (2560). **การพัฒนาารูปแบบองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- วุฒิพงษ์ ภักดีเหล่า. (2554). **การศึกษาคุณลักษณะขององค์การนวัตกรรม : กรณีศึกษาองค์การที่ได้รับรางวัลด้านนวัตกรรม**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2553). **รูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย**. ดุษฎีนิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2552). **ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา**. แหล่งที่มา <https://www.onab.go.th/th/content/category/detail/id/88/iid/4239> สืบค้นเมื่อ 25 มี.ค. 2564.

- สิริภักตร์ ศิริโท, รัตติญา ละเต้บชั้น และวิวัฒน์ กิตติพงศ์โกศล. (2560). ความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร*. 14(1). 159-177.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2555). แนวคิดเชิงนวัตกรรมสำหรับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 14 (2). 117-128.
- สุนีย์ ภิรมย์ประเมศ. (2551). การศึกษาเพื่อสำรวจองค์กรนวัตกรรม. *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- อัปสร เสถียรทิพย์. (2554). องค์กรอัจฉริยะ องค์กรแห่งการเรียนรู้. *วารสาร KM Lite*. 4(3). 5-7.

การบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลาง
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

THE PERSONNEL ADMINISTRATION FOR EXCELLENCE OF MEDIUM- SIZED
ESTABLISHMENTS IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

กอบชัย เมฆดี Kobchai Mekdee

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Thailand

E-mail: mekdee@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษาหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศ 3) เพื่อเสนอวิธีการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลาง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีวิธีการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลาง โดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริหารสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 118 คน ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และขั้นตอนที่ 3 เสนอวิธีการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลาง ใช้แบบสอบถามตามความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน และมีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันในการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วยการบริหารงานบุคคล การบริหารจัดการ การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ และการประเมิน และ 3) วิธีการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ 6 ด้าน การบริหารจัดการ 4 ด้าน การบริหารงานบุคคล 5 ด้าน มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหารจัดการงานบุคคล, ความเป็นเลิศ, สถานประกอบการขนาดกลาง

Abstract

The objectives of this research paper were 1) to study the current state of personnel administration for excellence of medium-sized enterprises in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, 2) to study the principles and theories related to personnel administration for excellence, 3) to propose a method of personnel administration for excellence of medium-sized enterprises in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. There were 3 steps of research methods, namely Step 1: Study the current state of personnel administration for excellence of medium-sized enterprises by using questionnaires with 118 managers of medium-sized enterprises in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. Step 2 studied the principles and theories related to personnel administration for excellence by analyzing the data with content analysis. The third step was to propose a method of personnel administration for excellence of medium-sized enterprises by using questionnaires to collect opinions from 9 experts. The statistics used to analyze the data were percentage, mean and standard deviation. Results of the research were summarized as follows: 1) the current state of personnel administration for excellence of medium-sized enterprises in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province in overall was at a high level. When considering each aspect, it was at a high level of practice in all aspects. 2) The principles and theories related to personnel administration for excellence consisted of personnel administration, management, management towards excellence, and assessment, and 3) a method of personnel administration for excellence of medium-sized enterprises in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province found that administration to excellence in 6 aspects, management in 4 areas, personnel administration in 5 areas had the possibilities and usefulness at the highest level.

Keywords: Personnel Administration, Excellence, Medium-Sized Establishments.

บทนำ

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นสังคมที่ต้องอาศัยองค์ความรู้ (Knowledge base society) และเศรษฐกิจองค์ความรู้ (Knowledge base economy) ซึ่งส่งผลทำให้ธุรกิจต่างๆ จำเป็นต้องใช้กลยุทธ์เพื่อความอยู่รอดภายใต้การแข่งขันต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการแข่งขันและความมุ่งมั่นตามความคาดหวังของสังคม การเจริญเติบโตทางธุรกิจจะส่งผลทางบวกกับความมั่นคงทางธุรกิจ ประกอบกับในสถานการณ์ของเศรษฐกิจโลกในภาพรวมมีการขยายตัวที่ยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำและเกิดความผันผวนของระบบเศรษฐกิจการเงินโลกอยู่ในเกณฑ์สูงทำให้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในประเทศไทยด้วยเช่นกัน ภาครัฐจึงเร่งผลักดันนโยบายและมาตรการต่างๆ เพื่อสนับสนุนการลงทุนทั้งในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และพื้นที่ทั่วไปที่มุ่งเน้นส่งเสริมโครงการ ที่มีคุณค่าต่อเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมไทย หรือมีส่วนสนับสนุนด้านการพัฒนาและวิจัยมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ปัจจุบัน นโยบายของประเทศไทยต้องปรับทิศทางพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกเข้าสู่ยุคแห่งการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองระหว่างประเทศใหม่ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนาประเทศจึงได้กำหนดประเด็นการพัฒนาพร้อมทั้งแผนงาน/โครงการที่ต้องดำเนินการให้เห็นเป็นรูปธรรมในช่วง 5 ปีแรกของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกันยังได้กำหนดแนวคิดและกลไกการขับเคลื่อนติดตามประเมินผลที่ชัดเจนเพื่อกำกับให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีทิศทางและเกิดประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทย และสามารถต่อยอดในระยะต่อไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยมีหลักการสำคัญ คือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยึดคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยคนมีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรม คุณธรรม มีความเป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียน และพลเมืองโลก มีฐานการผลิตและบริการที่มีคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำ เพื่อนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) นอกจากนี้ทั้งทศวรรษที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เป็นการศึกษาที่เน้นให้คนมีปัญญา เน้นรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning community) เน้นการศึกษาผ่านปวงชน (education for all) เน้นการร่วมมือจาก ปวงชน (all for Education) เน้นการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ (Learn how to learn) และ เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือและการเรียนรู้แบบรวมพลัง (Co-operative and collaborative learning) รวมทั้งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกคนให้ได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ ทักษะการประกอบอาชีพและความมั่นคงในการดำรงชีวิต (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพยาว์ ยินดีสุข, 2558) ฉะนั้น ในการพัฒนาคนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาประเทศในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคสังคมโลกที่ไร้พรมแดน มีอัตราการแข่งขันสูงจำเป็นต้องเน้นคุณภาพคนให้มีความสมดุลทั้งร่างกาย สติปัญญา ทักษะชีวิต ทักษะทางสังคม การงานอาชีพ คุณธรรมและจริยธรรมให้พร้อมเผชิญกับสิ่งท้าทายที่เพิ่มมากขึ้นและมุ่งปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” รวมถึงการเปลี่ยนโครงสร้างตลาดแรงงานและบริบททางเศรษฐกิจที่เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่เศรษฐกิจดิจิทัล (Modern manufacturing, 2560)

องค์กรที่มีศักยภาพคือองค์กรที่เติบโตขึ้นเรื่อยๆ และพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ องค์กรที่อยู่รอดในโลกแห่งความเป็นจริงได้นั้นก็คือองค์กรที่ต้องมีการปรับตัวตลอดจนพัฒนาให้ก้าวทันโลกที่เปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคด้วยนั่นเอง ดังนั้นเป้าหมายหนึ่งของทุกองค์กรก็คือการมุ่งพัฒนาองค์กร (Organization Development: OD) เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา แล้วผู้ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาองค์กรให้ก้าวไปข้างหน้า ไม่ใช่เฉพาะแค่ในส่วนของผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงบุคลากรทุกฝ่ายที่รักในการพัฒนาศักยภาพตัวเองให้ดียิ่งขึ้นด้วยนั่นเอง การพัฒนาองค์กรก็คือการทำให้องค์กรนั้นดีขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีกว่าเดิม ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การปฏิบัติงาน ระบบโครงสร้างองค์กร ไปจนถึงทัศนคติในการทำงาน ปัจจุบันการพัฒนาองค์กรกลายเป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้ในการบริหารตลอดจนขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวหน้า ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง และสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรอย่างเป็นระบบตลอดจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น การพัฒนาองค์กรยังหมายถึงการยกระดับองค์กรอย่างสร้างสรรค์และให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยที่ยังให้ความสำคัญกับบุคลากรทุกระดับ โดยการพัฒนาองค์กรนั้นยังต้องควรตอบสนองต่อวิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) ตลอดจนค่านิยม (Core Value) ขององค์กรด้วย การพัฒนาองค์กรควรมีเป้าหมายที่ชัดเจน และการปฏิบัติการเชิงกลยุทธ์ให้เกิดความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนั่นจะทำให้องค์กรพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนตลอดไป (HR NOTE.asia, 2562)

ผลจากการสำรวจข้อมูลปัจจุบัน พบว่า สถานประกอบการขนาดกลางมีจำนวน 170 แห่ง ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ขนาดใหญ่ 6 แห่ง ขนาดเล็ก 40 แห่ง) โดยข้อมูลในปี 2561 สถานประกอบการขนาดกลางหรือวิสาหกิจขนาดกลาง มีมูลค่าเท่ากับ 16,318,033 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า 866,078 ล้านบาท ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.1 ซึ่งนับว่าการขยายตัวน้อยมากเมื่อเทียบกับอัตราการขยายตัวร้อยละ 4.0 ในปีก่อนหน้า ซึ่งการขยายตัวนี้มาจากภาคการส่งออก ภาคการท่องเที่ยว และภาคการเกษตร โดยมูลค่า GDP ในภาคการเกษตรคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 8.1 ของมูลค่า GDP รวมหรือมีมูลค่า 1,324,140 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 5.1 ต่อเนื่องจากการขยายตัวร้อยละ 3.9 ส่วนนอกภาคเกษตรมีมูลค่าเท่ากับ 14,993,893 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 91.9 ของมูลค่า GDP รวมขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.0 เกิดการชะลอตัวลง จำแนกตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ภาคการบริการ (สาขาบริการที่พักรวมและบริการ ด้านอาหาร การขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า และสาขาบริการการเงินและการประกันภัย) มีสัดส่วนต่อ GDP รวมร้อยละ 41.0 รองลงมาคือ ภาคการผลิต (การผลิตอาหารและเครื่องดื่ม เคมีภัณฑ์ และการผลิตปิโตรเลียม) มีสัดส่วนต่อ GDP รวมร้อยละ 26.8 ภาคการค้าปลีกและค้าส่งมีสัดส่วนต่อ GDP รวมร้อยละ 15.9 และภาคการเกษตร มีสัดส่วนต่อ GDP รวมร้อยละ 8.1 ตามลำดับ ซึ่งวิสาหกิจขนาดกลางดังกล่าวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้น ควรจะเพิ่มการขยายตัวให้ทุกภาคส่วนมีผลผลิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกๆ ปี (สำนักงานแรงงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2561)

ดังนั้น การบริหารจัดการองค์กร หรือสถานประกอบการขนาดกลางให้ประสบความสำเร็จสู่ความเป็นเลิศโดยการบริหารงานที่มีจุดมุ่งหมาย คือ ต้องการให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ปัจจัยพื้นฐานของการบริหารดังกล่าว ได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการจัดการ ซึ่งปัจจัยพื้นฐานเหล่านี้ คน หรือบุคคล นับว่ามีความสำคัญอันดับสูงสุด ดังนั้น กระบวนการบริหารงานบุคคลจึงเป็นหัวใจของการบริหาร เพราะความสำเร็จหรือความล้มเหลวของหน่วยงาน หรือองค์กรขึ้นอยู่กับคน และการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารสถานประกอบการขนาดกลาง ควรให้ความสำคัญต่อการบริหารงานบุคคลเป็นพิเศษ เนื่องจากสถานประกอบการขนาดกลางมีความสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างบุคคลหลาย

แขนงวิชาชีพจึงต้องมีการวางแผนกำลังคน การสรรหาคัดเลือกบุคคล การบำรุงรักษาบุคคล การพัฒนาบุคคล และการจัดสวัสดิการ จะเห็นได้ว่า องค์กรจะประสบผลสำเร็จได้ หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ถ้าบุคคลที่ไม่มีความรู้ความสามารถ หรือมีความรู้ความสามารถไม่ตรงกับงานที่ได้รับมอบหมายหรือขาดขวัญกำลังใจที่จะร่วมมือปฏิบัติงานก็ไม่สามารถดำเนินการตามภารกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Pasanen (2007) ที่กล่าวว่า การเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางหรือขนาดย่อม นั้นเกิดขึ้นระหว่างการเติบโตจากการควบรวมกิจการ และการเติบโตที่มาจากองค์ประกอบของวิสาหกิจ ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 การบริหารจัดการธุรกิจ การวางแผนและลักษณะที่โดดเด่น องค์ประกอบที่ 2 ต้นทุนต่ำและความร่วมมือกันกับหุ้นส่วนที่เชื่อถือได้ องค์ประกอบที่ 3 การเงิน องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาสินค้าและการบริการหลังการขาย องค์ประกอบที่ 5 พนักงานที่มีทักษะและชื่อเสียงของวิสาหกิจ องค์ประกอบที่ 6 การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า องค์ประกอบที่ 7 ความยืดหยุ่นของวิสาหกิจและความใกล้ชิดกับลูกค้า เป็นสำคัญ ซึ่งแนวคิดนี้ส่งผลต่อการบริหารจัดการองค์กรหรือสถานประกอบการขนาดกลาง

จากหลักการ ความสำคัญ และเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นจะพบว่า ผู้บริหารสถานประกอบการขนาดกลางมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมาย กระบวนการบริหารงานบุคคลจึงเป็นหัวใจของการบริหาร เพราะความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของหน่วยงาน หรือองค์กรขึ้นอยู่กับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานประกอบการขนาดกลางดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารที่รับผิดชอบการบริหารจัดการสาขาการจัดการได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการบริหารสถานประกอบการขนาดกลางของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาให้สถานประกอบการขนาดกลางให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุตามเป้าหมายเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอวิธีการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการใน 3 ขั้นตอน ซึ่งแต่ละขั้นตอนจะมีรายละเอียดตามหัวข้อต่อไปนี้ คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (กลุ่มผู้ให้ข้อมูล) และตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในขั้นตอนที่ 1 จะดำเนินการ ดังนี้

- 1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลาง

แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยและงานวิจัยทั้งใน และต่างประเทศ ซึ่งเผยแพร่เป็นตำรา เอกสาร หรือเผยแพร่ผ่านอิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศ เพื่อนำมาวิเคราะห์เป็นกรอบการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกัน อันจะนำไปสู่การบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ตัวชี้วัดการบริหารจัดการงานบุคคลของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.2 ศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ของการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้แบบสอบถาม

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 170 คน (สถานประกอบการขนาดกลาง 170 แห่ง)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 118 คน ได้มาจากการใช้ตาราง Krejcie; & Morgan ซึ่งได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 118 คน หลังจากนั้นใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สัดส่วนของกลุ่มประชากรที่จะศึกษาทั้งหมดเทียบกับผลลัพธ์ที่ได้จากการใช้ตาราง Krejcie; & Morgan (1970)

ตัวแปรที่ศึกษา คือ สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการงานบุคคลของสถานประกอบการขนาดกลางประกอบด้วย 1) การวางแผนเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล 2) การคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน/การสรรหาบุคคล 3) การจัดฝึกอบรม/การพัฒนาบุคลากร 4) การดำรงอยู่ของบุคลากร 5) การประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากร

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาหลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ 2. เพื่อศึกษาหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ในการศึกษาหลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลาง ผู้วิจัยจะดำเนินการ ดังนี้

2.1 ศึกษาหลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการของนักการศึกษา นักวิชาการ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ นำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์โดยจัดทำในรูปแบบตารางวิเคราะห์ความถี่ของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ เพื่อนำมาสรุปเป็นความรู้ที่ใช้ในการวิจัย

2.2 ศึกษาหลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวกับงานบุคคลจากนักการศึกษา นักวิชาการ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานบุคคล นำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ โดยจัดทำในรูปแบบตารางวิเคราะห์ความถี่ของงานบุคคล เพื่อนำมาสรุปเป็นความรู้ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษา คือ การบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศ

ขั้นตอนที่ 3 การเสนอวิธีการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นการเสนอวิธีการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยจะดำเนินการ ดังนี้

3.1 นำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 ข้อ 1.1, 1.2 มาสังเคราะห์สภาพปัจจุบันเพื่อใช้เป็นแนวทางในการนำเสนอวิธีการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.2 นำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 2 มาสังเคราะห์หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลาง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการนำเสนอวิธีการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลาง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.3 การตรวจสอบร่างองค์ประกอบหรือองค์ความรู้ใหม่ของการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการตรวจสอบร่างองค์ประกอบหรือองค์ความรู้ใหม่ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามตามความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับร่างองค์ประกอบหรือองค์ความรู้ใหม่ของการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อยืนยันความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ขององค์ความรู้ใหม่ของการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตัวแปรที่ศึกษา คือ องค์ประกอบหรือองค์ความรู้ใหม่ของการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลาง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันในการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับ ได้แก่ การคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน/การสรรหาบุคคล ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมา คือ การจัดฝึกอบรม/การพัฒนาบุคลากร ($\bar{X} = 4.06$) และการวางแผนเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ($\bar{X} = 4.05$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การประเมินผลการปฏิบัติงานบุคคล ($\bar{X} = 3.98$) ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม

(n = 118)

การบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศ ของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. การวางแผนเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล	4.05	0.71	มาก
2. การคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน/การสรรหาบุคคล	4.20	0.71	มาก
3. การจัดฝึกอบรม/การพัฒนาบุคลากร	4.06	0.73	มาก
4. การดำรงอยู่ของบุคลากร	4.03	0.77	มาก
5. การประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากร	3.98	0.71	มาก
ภาพรวม	4.06	0.63	มาก

2. หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.1 องค์ประกอบของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) โครงสร้างองค์กร/การวางแผน 3) นโยบายและกลยุทธ์ขององค์กร 4) เครือข่ายความร่วมมือ มีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน 5) การบริหารจัดการ มีเป้าหมายวิสัยทัศน์ และพันธกิจที่กำหนดชัดเจน มีระบบบริหารจัดการคุณภาพขององค์กร ดำเนินงานพัฒนาองค์กร พัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนรู้ และ 6) บุคลากร เป็นผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นผู้ให้บริการ มีความรู้ ความสามารถและทักษะการทำงาน มีทักษะการสื่อสาร อำนวยความสะดวกในการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ตื่นรู้ทันสมัยทันเหตุการณ์ ทันเทคโนโลยีและข่าวสาร ความก้าวหน้าทางวิทยาการ และความรู้ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้

2.2 องค์ประกอบของการบริหารงานบุคคล

1. การวางแผนเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ดังนี้ ภาระบวกรวิเคราะห์และคาดคะเนความต้องการบุคลากรในอนาคตอย่างเป็นระบบ ระบุจำนวน ประเภทของบุคคลที่จะปฏิบัติงาน รวมถึงระดับของความรู้ ทักษะ ความสามารถที่ต้องการ กำหนดจำนวนเพียงพอกับการปฏิบัติงานในอนาคต กำหนดแนวทางในการปฏิบัติ มีแผนการใช้บุคลากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. การคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน/การสรรหาบุคคล มีกระบวนการแสวงหาและจูงใจผู้สมัครงาน มีความรู้ความสามารถและทัศนคติที่ดีตรงกับความต้องการ

3. การจัดฝึกอบรม/การพัฒนาบุคลากร การดำเนินการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ และพัฒนาทักษะเพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. การดำรงอยู่ของบุคลากร ดังนี้ มีกระบวนการสร้างบรรยากาศและสภาพการปฏิบัติงานที่ดี มีการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน มีการสร้างแรงจูงใจและการเสริมสร้างวินัย ส่งเสริมให้บุคลากรใช้ความรู้ความสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ มีการพิจารณาความดีความชอบ และการเลื่อนตำแหน่ง

5. การประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากร มีกระบวนการประเมินค่าของบุคคลผู้ปฏิบัติงานในด้านต่างๆ กำหนดไว้อย่างแน่นอน มีเกณฑ์การประเมินที่มีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติให้ความเป็นธรรมโดยทั่วกัน

2.3 องค์ประกอบของการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

1. การวางแผน (planning) การกำหนดขอบเขตของธุรกิจ ตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ กำหนดวิธีการเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

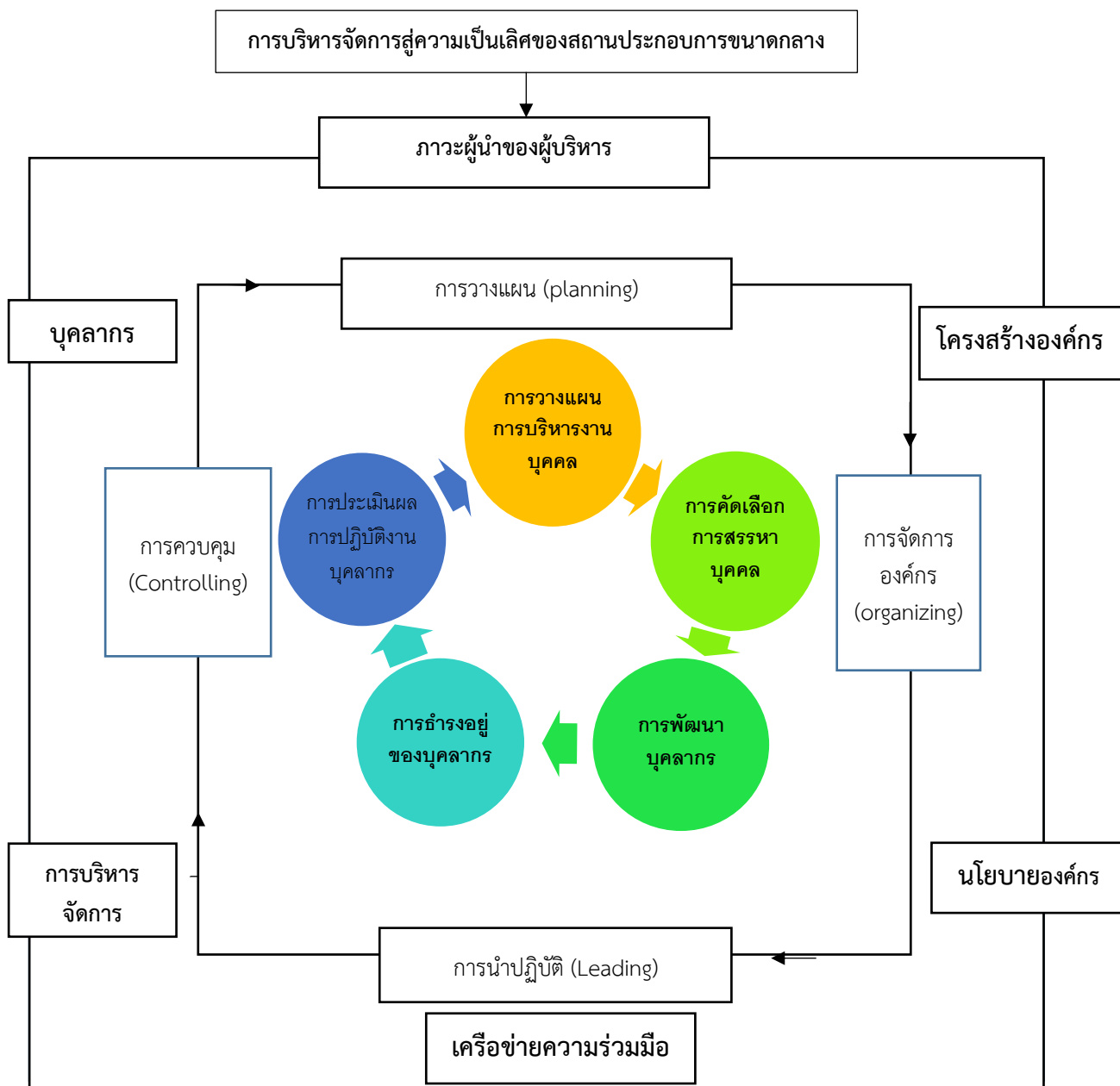
2. การจัดการองค์กร (organizing) การจัดบุคคล แบ่งแผนงาน และจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ให้เหมาะสม การวางแผนและการจัดการองค์กรให้เป็นรูปธรรม

3. การนำปฏิบัติ (Leading) ภาวะผู้นำ (Leadership) ของผู้บริหาร และการจูงใจ (Motivation) การชักจูง หรือการกระตุ้นให้ผู้อื่นทำงานได้เต็มที่ตามความรู้ ความสามารถ

4. การควบคุม (Controlling) การควบคุมองค์กรให้การดำเนินงานต่างๆ ภายในองค์กร และการควบคุมองค์กรเป็นไปตามแผนงาน ความคิดหวังหรือมาตรฐานที่กำหนด

3. วิธีกรบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 วิธีกรบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการประเมินวิธีการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อยืนยันความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมพบว่า มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาผลการประเมินในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการตรวจสอบร่างองค์ประกอบหรือองค์ความรู้ใหม่ของการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อยืนยันความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ขององค์ความรู้ใหม่ของการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อยืนยันความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์.

(n = 9)

การบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	\bar{X} .	S.D.	แปลผล	\bar{X} .	S.D.	แปลผล
การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ	4.56	0.22	มากที่สุด	4.62	0.10	มากที่สุด
1. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร	4.55	0.36	มากที่สุด	4.64	0.27	มากที่สุด
2. โครงสร้างองค์กร/การวางแผน	4.52	0.39	มากที่สุด	4.66	0.27	มากที่สุด
3. นโยบายและกลยุทธ์ขององค์กร	4.58	0.39	มากที่สุด	4.54	0.29	มากที่สุด
4. เครือข่ายความร่วมมือ	4.54	0.42	มากที่สุด	4.59	0.28	มากที่สุด
5. การบริหารจัดการ	4.56	0.36	มากที่สุด	4.60	0.29	มากที่สุด
6. บุคลากร	4.52	0.39	มากที่สุด	4.66	0.28	มากที่สุด
การบริหารงานบุคคล	4.55	0.40	มากที่สุด	4.66	0.27	มากที่สุด
1. การวางแผนการบริหารงานบุคคล	4.51	0.33	มากที่สุด	4.61	0.26	มากที่สุด
2. การคัดเลือก/การสรรหาบุคคล	4.57	0.33	มากที่สุด	4.58	0.22	มากที่สุด
3. การจัดฝึกอบรม/การพัฒนาบุคลากร	4.53	0.35	มากที่สุด	4.56	0.24	มากที่สุด
4. การดำรงอยู่ของบุคลากร	4.58	0.31	มากที่สุด	4.59	0.26	มากที่สุด
5. การประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากร	4.54	0.36	มากที่สุด	4.62	0.25	มากที่สุด
การบริหารจัดการ	4.57	0.27	มากที่สุด	4.58	0.25	มากที่สุด
1. การวางแผน (Planning)	4.54	0.36	มากที่สุด	4.62	0.25	มากที่สุด
2. การจัดการองค์กร (Organizing)	4.53	0.35	มากที่สุด	4.60	0.27	มากที่สุด
3. การนำปฏิบัติ (Leading)	4.51	0.34	มากที่สุด	4.56	0.30	มากที่สุด
4. การควบคุม (Controlling)	4.58	0.34	มากที่สุด	4.57	0.25	มากที่สุด
รวม	4.55	0.10	มากที่สุด	4.58	0.06	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ขององค์ประกอบหรือองค์ความรู้ใหม่ของการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมพบว่า ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาผลการประเมินในแต่ละด้าน พบว่า 1) ด้านความเป็นไปได้ โดยภาพรวมพบว่า ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีด้านความเป็นไปได้การบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ 2) ด้านความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมพบว่า ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยความเป็นไปได้สูงสุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. สภาพปัจจุบันในการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล 2) การคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน/การสรรหาบุคคล 3) การจัดฝึกอบรม/การพัฒนาบุคลากร 4) การดำรงอยู่ของบุคลากร 5) การประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากร โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับ ได้แก่ การคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน/การสรรหาบุคคล รองลงมา คือ การจัดฝึกอบรม/การพัฒนาบุคลากร และการวางแผนเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารให้ความสำคัญการดำเนินการบริหารงานบุคคล ได้ติดตามประเมินผลการวางแผนอัตรากำลังของสถานประกอบการ เปรียบเทียบวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบเพื่อวางแผนแก้ปัญหา กระตุ้นและชักจูงให้บุคลากรเกิดการกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานอยู่เสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธา เกิดประโยชน์ และผลสำเร็จต่อการบริหารจัดการองค์กร

นอกจากนี้ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นในการดำเนินงานหรือปฏิบัติภารกิจต่างๆ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเท่าเทียมกัน ทั้งยังเป็นการสนับสนุนให้บุคลากรกล้าคิด กล้าพูด กล้าแสดงออก อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับสมยศ บุญชม (2544, หน้า 35) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาและอุปสรรคการบริหารงานบุคคล เฉพาะกรณีศูนย์ฝึกอบรมวิศวกรรมเกษตร ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการดำเนินการแก้ปัญหา พบว่า มีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อย ข้อเสนอแนะในการศึกษา คือ ควรให้ความสำคัญในปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการบริหารงานบุคคลของศูนย์ฝึกอบรมวิศวกรรมเกษตรใน 4 ด้าน คือ 1) การวางแผนกำลังคน 2) กระบวนการสรรหาคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน 3) การดำรงรักษาบุคลากร และ 4) การให้บุคลากรพ้นจากงาน ควรดำเนินการอยู่ในระดับมาก หรือระดับมากที่สุด เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของศูนย์ฝึกอบรมวิศวกรรมเกษตร และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาณันท์ บุญขจาย, ระวิง เรืองสังข์, และพระมหาสมบัติ ธนปญโญ (2564) ที่ผลการวิจัยพบว่า หลักการบริหารงานบุคคล คือ การวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาบุคคล การบำรุงรักษาบุคคล การประเมินการปฏิบัติงาน การให้บุคคลพ้นจากงาน และการพัฒนาบุคคล

2. ผลการศึกษาหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลาง พบว่า ผู้บริหารสถานประกอบการควรมีคุณลักษณะ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร โครงสร้างองค์กร/การวางแผน นโยบายและกลยุทธ์ขององค์กร เครือข่ายความร่วมมือ เช่น การรับรู้

และมุมมองที่เหมือนกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน การบริหารจัดการองค์กร เช่น การมีเป้าหมายวิสัยทัศน์ และพันธกิจที่กำหนดชัดเจน มีระบบบริหารจัดการคุณภาพขององค์กร การดำเนินงานพัฒนาองค์กร การพัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ การจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนรู้ ส่วนบุคลากรควรมีคุณลักษณะ เช่น เป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณของความเป็นผู้ให้บริการ มีความรู้ ความสามารถและทักษะการทำงาน มีทักษะการสื่อสาร มีการอำนวยความสะดวกในการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ตื่นรู้ทันสมัยทันเหตุการณ์ ตามทันเทคโนโลยี และข่าวสาร ความก้าวหน้าทางวิทยาการ มีความรู้ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้

นอกจากนั้น ด้านการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารสถานประกอบการควรมีการวางแผนเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล การคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน/การสรรหาบุคคล การจัดฝึกอบรม/การพัฒนาบุคลากร การดำรงอยู่ของบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากร ส่วนการบริหารสถานประกอบการ ผู้บริหารควรศึกษาเรียนรู้ หลักการ ทฤษฎีในการบริหารจัดการเพื่อให้สถานประกอบการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น การบริหารจัดการของ Daft (2006) คือ มีการวางแผน (planning) มีการจัดการองค์กร (organizing) การนำปฏิบัติ (Leading) และการควบคุม (Controlling) สอดคล้องกับสมัยศ บุญชม (2544, หน้า 35) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาและอุปสรรคการบริหารงานบุคคล เฉพาะกรณีศูนย์ฝึกอบรมวิศวกรรมเกษตร ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการดำเนินการแก้ปัญหา พบว่ามีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อย ข้อเสนอแนะในการศึกษา คือ ควรให้ความสำคัญในปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการบริหารงานบุคคลของศูนย์ฝึกอบรมวิศวกรรมเกษตรใน 4 ด้าน คือ 1) การวางแผนกำลังคน 2) กระบวนการสรรหาคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน 3) การดำรงรักษาบุคลากร 4) การให้บุคลากรพ้นจากงาน ควรดำเนินการอยู่ในระดับมาก หรือระดับมากที่สุด เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของศูนย์ฝึกอบรมวิศวกรรมเกษตร และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมแก้ว รุ่งเลิศเกรียงไกร, จงพิศ ศิริรัตน์, ยุพาวดี สมบูรณ์กุล, เสาวณี จุฬิรัชนิกร และสมมาตร จุฬิกพงค์ (2550) ศึกษาคุณลักษณะผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จในภาคใต้ภาค ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำมีลักษณะพื้นฐานคือความขยันซื่อสัตย์อดทน มีมนุษยสัมพันธ์มีเป้าหมาย มีความเสี่ยง และมีบุคลิกดีตามลำดับซึ่งเป็นผลมาจากลักษณะธุรกิจที่ทำและลักษณะภูมิหลังของ ผู้ประกอบการ

นอกจากนั้น จรรยาภรณ์ พรหมคุณ (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยและการปฏิบัติงานตามแผนกลยุทธ์ที่มีผลต่อ การเจริญเติบโตของผู้ประกอบการส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูป ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการมีการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ในภาพ รวมอยู่ในระดับมาก และให้ความสำคัญในการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ระดับธุรกิจมากที่สุด ส่วนกลยุทธ์ย่อยที่ให้ความสำคัญมากที่สุดคือ กลยุทธ์ด้านการผลิต และ Pasanen (2007) ได้ทำการวิจัยโดยศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจขนาด กลางและขนาดย่อม ระหว่างการเติบโตจากการควบรวมกิจการ และการเติบโตที่มาจากวิสาหกิจ ผลการวิจัย พบว่า สามารถแยกองค์ประกอบได้ทั้งหมด 7 องค์ประกอบ ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 การบริหารจัดการธุรกิจ การวางแผน และลักษณะที่โดดเด่น องค์ประกอบที่ 2 ต้นทุนต่ำ และความร่วมมือกันกับหุ้นส่วนที่เชื่อถือได้ องค์ประกอบที่ 3 การเงิน องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาสินค้าและบริการหลังการขาย องค์ประกอบที่ 5 พนักงานที่มีทักษะ และชื่อเสียงของวิสาหกิจ องค์ประกอบที่ 6 การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าองค์ประกอบที่ 7 ความยืดหยุ่นของ

วิสาหกิจและ ความใกล้ชิดกับลูกค้าและทั้ง 7 องค์ประกอบไม่พบความแตกต่างระหว่างวิสาหกิจทั้งสองกลุ่ม รวมถึงความต่างในการดำเนินกลยุทธ์เช่น การดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศ การสร้างนวัตกรรม และการร่วมมือกันภายในวิสาหกิจ โดยผู้วิจัยมีความ เห็นว่ารูปแบบการเติบโตของวิสาหกิจมี ความสัมพันธ์กับลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

3. การเสนอวิธีการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลาง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า องค์ประกอบหรือองค์ความรู้ใหม่ของการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้วยการประเมินองค์ประกอบหรือองค์ความรู้ใหม่ของการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อยืนยันความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ พบว่า ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า การเสนอวิธีการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรออกแบบให้เห็นภาพหรือจัดทำเป็นรูปแบบ (Model) เพื่อให้ผู้บริหารสถานประกอบการได้เรียนรู้อย่างชัดเจน เกิดความรู้ ความเข้าใจได้ง่ายขึ้นกว่า การศึกษาเฉพาะองค์ประกอบที่เป็นตัวอักษรเท่านั้น

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นวิธีการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลาง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อันการบริหารจัดการสถานประกอบการเพื่อให้เกิดประสิทธิผล ให้ปรากฏคุณภาพที่เด่นชัด ในด้านคุณภาพ คุณค่า โดยใช้ทรัพยากรทางการบริหารอย่างคุ้มค่าเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด สมาชิกในสถานประกอบการเกิดความรู้สึภาคภูมิใจ มีความมุ่งมั่นดำเนินกิจกรรมของสถานประกอบการให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) โครงสร้างองค์กร/การวางแผน 3) นโยบายและกลยุทธ์ขององค์กร 4) เครือข่ายความร่วมมือ 5) การบริหารจัดการ และ 6) บุคลากร สรุปลงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้การวิจัย อธิบายได้ว่า

องค์ความรู้การวิจัย เป็นวิธีการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลาง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการบริหารจัดการสถานประกอบการเพื่อให้เกิดประสิทธิผล ให้ปรากฏคุณภาพที่เด่นชัด ในด้านคุณภาพ คุณค่า โดยใช้ทรัพยากรทางการบริหารอย่างคุ้มค่าเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด สมาชิกในสถานประกอบการเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ มีความมุ่งมั่นดำเนินกิจกรรมของสถานประกอบการให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง 6 ประการ ได้แก่

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร บทบาทที่ผู้บริหารที่ต้องทราบว่าตนเองมีอำนาจอะไร และควรใช้อำนาจด้านใดในการเปลี่ยนแปลงองค์กรตามที่กำหนดไว้ในแผนงานด้านการบริหาร โดยพิจารณาการกำหนดบทบาทและการแสดงพฤติกรรมเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สามารถนำแผนการบริหารไปปฏิบัติได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มศักยภาพเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้

2. โครงสร้างองค์กร/การวางแผน กรอบงาน (Framework) ในการปฏิบัติงานด้านการบริหาร เป็นเครื่องมือในการมอบอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ ช่วยในการประสานงานของกิจกรรมที่ช่วยกันทำงาน กระตุ้นเตือนให้สมาชิกในองค์กรทำงานอย่างมีประสิทธิภาพตามภารกิจในองค์กร ซึ่งผู้บริหารองค์กรจะต้องดำเนินการเพื่อให้เกิดเอกภาพในการบริหารให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดขององค์กร

3. นโยบายและกลยุทธ์ขององค์กร ตัวชี้วัดที่แสดงวิธีการที่องค์กรใช้แนวคิดในการปรับปรุงคุณภาพ ในการกำหนดแนวทาง การสื่อสาร การปฏิบัติงาน การตรวจสอบ และปรับปรุงนโยบายและกลยุทธ์ เกณฑ์ย่อย ได้แก่ นโยบายและกลยุทธ์มาจากการศึกษาถึงสภาพปัจจุบันและความต้องการในอนาคต รวมทั้งความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นโยบายและกลยุทธ์มาจากการวัดและวิเคราะห์สารสนเทศในการปฏิบัติงาน การวิจัย การเรียนรู้ และสัมพันธ์กับกิจกรรมภายนอก นโยบายและกลยุทธ์มีการพัฒนา ทบทวนและปรับให้ทันสมัย นโยบายและกลยุทธ์ถูกสื่อสารและพัฒนาจากกระบวนการหลักของกรอบแนวคิด

4. เครือข่ายความร่วมมือ การเชื่อมโยงของกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มองค์กรในการพัฒนาคุณภาพการทำงานขององค์กร ที่ต้องการแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกันหรือทำกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน โดยมี การจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระ เท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพ สิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทร ซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันด้วย เช่น 1) มีการรับรู้และมุมมองที่ เหมือนกัน 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 3) มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิก ทุกคนในเครือข่าย 5) มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน 6) มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน 7) มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิง แลกเปลี่ยน

5. การบริหารจัดการ กระบวนการของการปฏิบัติตามแผนงานขององค์กรที่ต่อเนื่องประสานงาน กัน ซึ่งผู้บริหารต้องกำกับ ติดตาม ดูแล เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ ได้แก่ 1) มี เป้าหมายวิสัยทัศน์ และพันธกิจที่กำหนดชัดเจน 2) มีระบบบริหารจัดการคุณภาพขององค์กร 3) ดำเนินงาน พัฒนาองค์กร 4) พัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ 5) จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสังคม ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ 6) จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนรู้

6. บุคลากร คุณลักษณะบุคลากรที่มีคุณภาพในการพัฒนางานของตนเองในองค์กร ได้แก่ 1) เป็นผู้ ที่มีจิตวิญญาณของความเป็นผู้ให้บริการ 2) มีความรู้ ความสามารถและทักษะการทำงาน 3) มีทักษะการ สื่อสาร 4) อำนวยความสะดวกในการทำงานที่มีประสิทธิภาพ 5) ตื่นรู้ทันสมัยทันเหตุการณ์ 6) ตามทัน เทคโนโลยีและข่าวสาร ความก้าวหน้าทางวิทยาการ และความรู้ 7) สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำวิธีการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลาง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไปใช้ในการพัฒนา และปรับปรุงคุณภาพการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็น เลิศของสถานประกอบการขนาดกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรสร้างเข้าใจ และความตระหนักให้กับบุคลากร ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาสถานประกอบการ เพื่อให้เกิดความ ร่วมมือในการนำวิธีการไปปฏิบัติให้เกิดผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 การบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานประกอบการขนาดกลาง ในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ ควรนำไปปรับใช้ในบริบทของสถาน ประกอบการระดับกลาง ระดับเล็ก เพื่อการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถาน ประกอบการขนาดกลาง ในจังหวัดอื่นในแต่ละภูมิภาค

2.2 ควรศึกษาตัวบ่งชี้การบริหารจัดการงานบุคคล ที่สอดคล้องกับบริบทของสถาน ประกอบการในระดับต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

- จรรยาภรณ์ พรหมคุณ. (2551). ปัจจัยและการปฏิบัติงานตามแผนกลยุทธ์ที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของผู้ประกอบการส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูป. **วารสารวิชาการคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี**. 4(1). 21-31.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียร ยินดีสุข. (2558). **การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิภาณันท์ บุญขจาย, ระวิง เรืองสังข์, และพระมหาสมบัติ ธนปญโญ. (2564). ระบบการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. 8(1). 261-273.
- สมแก้ว รุ่งเลิศเกรียงไกร, จงพิศ ศิริรัตน์, ยุพาวดี สมบูรณ์กุล, เสาวณี จุลิรัชนิกร และสมมาตร จุลิกพงศ์. (2550). คุณลักษณะผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จในภาคใต้ภาคบริการ. **วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ**. 2(1). 25-36.
- สมยศ บุญชม. (2544). **ปัญหาและอุปสรรคการบริหารงานบุคคลเฉพาะกรณีศูนย์ฝึกอบรม: ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์ฝึกอบรมวิศวกรรมเกษตร**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกริก.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานแรงงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2561). **รายงานปี 2561**. แหล่งที่มา <https://ayutthaya.mol.go.th/news/รายปี-2561> สืบค้นเมื่อ 10 ส.ค. 2563.
- HR NOTE.asia. (2562). **การพัฒนาองค์กร (Organization Development: OD) ให้ก้าวสู่ความสำเร็จ**. แหล่งที่มา <https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/190610-organization-development-od/> สืบค้นเมื่อ 10 ส.ค. 2563.
- Modern manufacturing. (2560). **ก้าวเข้าสู่ “ไทยแลนด์ 4.0” กับการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ไปกับนวัตกรรม**. แหล่งที่มา <https://www.mmthailand.com/โมเดล-ประเทศไทย4-0/> สืบค้นเมื่อ 10 ส.ค. 2563.
- Daft, R. L. (2006). **Understanding the Theory and Design of Organizations**. USA: Thomson South-Western.
- Entrialgo, M. (2002). The Impact of the Alignment of Strategy and Managerial Characteristic on Spanish SMEs. **Journal of Small Business Management**. 40(3). 260-270.
- Krejcie, R. V.; & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size of Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3). 607-610.
- Pasanen, M. (2007). SME Growth Strategies: Organic or Non-Oganic. **Journal of Enterpriseing Culture**. 15(4). 317-338.

ความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง
ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สมุทรปราการ เขต 2*

READINESS TO IMPLEMENT THE MANAGEMENT POLICY OF THAILAND
EDUCATION ECO-SYSTEM (TE2S) OF PRIMARY SCHOOLS UNDER SAMUTPRAKAN
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

¹กัญญา เอี่ยมพญา Kanporn Aiemphaya, ²นิวัตต์ น้อยมณี Niwat Noymanee,

³อภิชาติ อนุกุลเวช Abhichat Anukulwech, ⁴ดาวประกาย ระโส Daoprakai Raso

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ Rajabhat Rajanagarindra University, Thailand

²มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ Bangkok Suvarnabhumi University, Thailand

³วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี Chonburi Technical College, Thailand

⁴โรงเรียนพรหมพิกุลทอง Prompikunthong School, Thailand

Email: daoprakai.r@ovec.moe.go.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้บริหารต่อความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 และ 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร ความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำแนกตาม เพศ ตำแหน่ง ขนาดโรงเรียน และประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหาร โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา 92 คน และการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ One way ANOVA สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร ต่อความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับจากสูงไปต่ำ พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรกคือ ด้านโรงเรียนยกกำลังสอง รองลงมาคือ ด้านครูยกกำลังสอง ด้านสื่อการเรียนรู้อยกกำลังสอง ด้านนักเรียนยกกำลังสอง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดและอยู่ในอันดับสุดท้าย คือ ด้านห้องเรียนยกกำลังสอง และ 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาต่อความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 พบว่า ความคิดเห็นของ

ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานแผนงานของสถานศึกษาโดยรวม จำแนกตาม จำแนกตาม เพศ ตำแหน่ง ขนาด โรงเรียน และประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหาร มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ความพร้อมของสถานศึกษา, นโยบายการบริหาร, การศึกษายกกำลังสอง

Abstract

The purposes of this research were 1) study the opinions of the administrators towards the readiness to implement the management policy of Thailand Education Ecosystem (TE2S) of primary schools under Samutprakan Primary Educational Service Area Office 2 2) to compare the level of opinions of administrators the readiness to implement the management policy of Thailand Education Ecosystem (TE2S) of primary schools under Samutprakan Primary Educational Service Area Office 2 which classified by gender, position, school size, and management's experience. The tools was questionnaires. The sample were 92 administrators. The data analyzed by descriptive statistics T-test and one – way ANOVA. The research results were found as follows 1) The Management opinion level to the Readiness to implement the management policy of Thailand Education Ecosystem (TE2S) of Primary Schools under Samutprakan Primary Educational Service Area Office 2, overall at a high level. The sorting from high to low was the school, teacher, Learning media, student, and the lowest average was the classroom. 2) The comparison of the opinions of the school administrators on the readiness to implement the management policy of Thailand Education Eco-System (TE2S) of Primary Schools under Samutprakan Primary Educational Service Area Office 2, it was found that the opinions of the administrators were classified by gender, position, school size, and management's experience which were different with no statistical significance.

Keywords: Readiness to Implement, Management Policy, Thailand Education Eco-System.

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ. ศ. 2560-2564 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) เสนอประเด็นปัญหาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทยว่ายังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นพื้นฐาน (O-NET) ในปี 2558 พบว่า ค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 และ คะแนนสอบ PISA อยู่ในลำดับต่ำกว่าอีกหลายประเทศ ที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกัน เนื่องจากข้อจำกัดที่สำคัญของการศึกษาไทย ทั้งปัญหาเรื่องหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนที่เน้นการท่องจำ ทำให้ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและครูที่มีคุณภาพยังกระจายไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ทั้งนี้จากการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของ IMD ปี 2559 ด้านคุณภาพการศึกษาของไทยยังอยู่ในอันดับต่ำ คนไทยส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ โดยการใช้อินเทอร์เน็ตของคนไทยแม้ว่าจะสูงขึ้นเป็น 26 ล้านคนแต่เป็นการใช้เพื่อการอ่านหาความรู้เพียงร้อยละ 31.7 ส่วนอัตราการอ่านหนังสือพบว่าอยู่ที่ร้อยละ 81.8 โดยอ่านเฉลี่ยเพียงวันละ 37 นาที นอกจากนี้ แหล่งเรียนรู้ส่วนใหญ่ยังไม่ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นเพียงแต่แหล่งให้ความรู้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารอย่างรวดเร็วที่นำเสนอสังคมไทยไปสู่สังคมดิจิทัลมากขึ้นเป็นความท้าทายต่อการจัดการเรียนการสอนและกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ต้องปรับปรุงให้อยู่บนฐานของนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งเพื่อต่อคนทุกกลุ่มให้สามารถเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายไม่จำกัดเวลาและสถานที่

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (2557) ได้ทำการสำรวจความเห็นของครูสอนดี พบว่า ปัญหาของครูในการปฏิบัติหน้าที่จัดการเรียนการสอนมีปัญหาที่สำคัญ ดังนี้ ภาระหนักนอกเหนือจากการสอน จำนวนครูไม่เพียงพอ สอนไม่ตรงวุฒิ ขาดทักษะด้านไอที ครูรุ่นใหม่ขาดจิตวิญญาณครู รุ่นเก่าไม่ปรับตัว ครูสอนหนัก นักเรียนต้องเรียนมากขึ้น ขาดอิสระในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ นโยบายการศึกษาเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ จนบั่นทอนคุณภาพของผู้เรียนด้วยการประเมินผลและตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษายังไม่หลากหลาย เน้นการวัดผลจากคะแนนสอบเท่านั้น มุ่งเน้นแต่คนเรียนเก่งจนอาจจะเลยศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ทำให้องค์ความรู้ท้องถิ่นและความสามารถของนักเรียนที่มีความหลากหลาย ทั้งเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมค่อยๆ สูญหายไป โรงเรียนกลายเป็นพื้นที่การแข่งขันของนักเรียนมากกว่าพื้นที่แห่งการเรียนรู้ เน้นการท่องจำมากกว่าการค้นพบตัวเอง ซึ่งการศึกษาแบบคัดคนเก่งและคาดหวังให้เด็กทุกคนเรียนเก่ง จึงเป็นสาเหตุให้เด็กจำนวนมากไม่อยากเรียนและเรียนไม่จบ ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่เกิดจากระบบและแนวทางการจัดการศึกษา ซึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการศึกษาที่ขาดการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจบริบทของพื้นที่ เป็นการกำหนดนโยบายที่กำหนดให้เหมือนกันทั่วประเทศ

รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ์ (2563) กล่าวว่า การศึกษานับว่าเป็นช่วงเวลาไม่น้อยในชีวิตคนหนึ่งคน การศึกษาตัดสินใจลงทุนเวลาและเงินทองในรั้วโรงเรียนจึงเป็นการตัดสินใจทางเศรษฐกิจครั้งสำคัญของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และยอมส่งผลกระทบต่อคนหนึ่งคนไปตลอดชีวิต หากไม่มีกฎหมายบังคับเรื่องการศึกษาขั้นต่ำ เหตุผลหลักที่ทำให้พ่อแม่เลือกที่จะลงทุนส่งลูกหลานไปเรียน แทนที่จะให้ออกมาทำงานหารายได้จุนเจือครอบครัวก็คือ การคาดหวังว่าการศึกษาจะทำให้รายได้เพิ่มขึ้นในอนาคตหลังจากเรียนจบ ทรรศนะของพ่อแม่กับการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง มีการทดลองหลายชิ้นที่เลือกให้ข้อมูลกับผู้ปกครองเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อการศึกษา ผลจากการศึกษาที่ผู้ปกครองได้รับข้อเท็จจริงซึ่งแตกต่างจากความเชื่อดั้งเดิมของตนเองแล้ว ผลปรากฏว่าเด็กมีผลการเรียนดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากคุณภาพของโรงเรียนดีกว่า เหตุผลการวิจัยเปรียบเทียบ

ระหว่างโรงเรียนรัฐและโรงเรียนเอกชน นักเรียนเอกชนมีผลการเรียนดีกว่า เนื่องจากเอกสารในการเลือกตัวเอง กล่าวคือ เด็กที่มีฐานะและผู้ปกครองให้ความสำคัญต่อการศึกษาคือจะเป็นเลือกตัวเองให้ไปอยู่ในโรงเรียนเอกชน ทำให้เด็กในโรงเรียนเอกชนดูมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษามากกว่าโดยเปรียบเทียบ เพื่อพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน รัฐจึงมีแนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนรัฐมาโดยตลอด

ปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางการศึกษายกกำลัง 2 (Thailand Education Eco-System Model) โดยดำเนินการสร้าง 3 ศูนย์ ให้เป็นกลไกขับเคลื่อนการศึกษา ไทยยุคใหม่ไปสู่การเป็นฐานทุนมนุษย์ที่เป็นเลิศ ประกอบด้วย 1) ศูนย์พัฒนาศักยภาพบุคคลเพื่อความเป็นเลิศ ซึ่งเป็นหน่วยพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศไทย เพื่อตอบโจทย์อาชีพอุตสาหกรรมและธุรกิจ 2) แพลตฟอร์มด้าน การศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ (DEEP : Digital Education Platform) เป็นหน่วยบริหารจัดการองค์ความรู้ของ ประเทศ เพื่อตอบโจทย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) แผนพัฒนารายบุคคลเพื่อความเป็นเลิศ (Excellence Individual Development Plan : EIDP) ซึ่งเป็นต้นแบบของการพัฒนาศักยภาพบุคคล เพื่อตอบโจทย์ เส้นทางความสำเร็จของชีวิต โดยกระทรวงศึกษาธิการจะต้องเปลี่ยนต้นทุนค่าใช้จ่ายในการจัดอบรมครูตามที่ ต่างๆ ให้เป็นการลงทุนในการพัฒนาศักยภาพครูและนักเรียนผ่านศูนย์พัฒนาศักยภาพเพื่อความเป็นเลิศเพื่อ สร้างครูให้มีแนวคิด แบบ Growth Mindset สามารถจัดรูปแบบการเรียนการสอนด้วยตัวเองให้ใหม่อยู่เสมอ สำหรับแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ใช้เชื่อมโยงครูนักเรียนและภาคเอกชน โดยภาคเอกชนช่วยเติมความรู้เข้าไปใน แพลตฟอร์ม เพื่อพัฒนาคนให้ตรงตามความต้องการได้ของตลาดงาน ภายใต้ Deep มี teaching resources platform ที่ครูสามารถนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนนอกจากนี้นักเรียนและบุคคลทั่วไปสามารถเรียน ออนไลน์ผ่านได้และมีการบันทึกข้อมูลรายบุคคลช่วยในเรื่องการสร้างแผนพัฒนาส่วนบุคคลสำหรับการศึกษา ^ 2 จะต้องดำเนินการและปรับเปลี่ยนดังนี้ 1) นักเรียนยกกำลัง 2 จะต้องเปลี่ยนแปลงจากการเรียนเพื่อสอบ ไปสู่การเรียนรู้เพื่อรู้ให้นักเรียนที่อยากจะเรียนรู้เรียนเพื่ออยากเรียนมีการฝึกฝนเพื่อทำการบ้านทักษะการอ่าน ออกเขียนได้คิดเลขเป็นภาษาที่ 2 ภาษาที่ 3 และยกระดับทักษะชีวิตสร้างความสามารถของผู้เรียนในศตวรรษ ที่ 21 2) ครูยกกำลัง 2 เมื่อต้องการให้เด็กเก่งก็ต้องมีระบบสร้างครูที่เก่ง มีระบบที่ให้คนเก่งเข้ามาเป็นครู ให้อาชีพครูเป็นอาชีพในฝัน เก่งเป็นครู โดยออกแบบโมเดลอาชีพครูให้ อาชีพในฝันของนักเรียนนักศึกษา 3) ห้องเรียนยกกำลัง 2 จากการเรียนที่โรงเรียนไปสู่การเรียนที่บ้าน ถิ่นที่โรงเรียนห้องเรียนกลับด้าน โดยให้ ผู้เรียนหาความรู้ที่บ้านเพิ่มความเสริมทักษะที่บ้านลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ทำหลักสูตรให้ยืดหยุ่น 4) สื่อการ เรียนรู้ยกกำลัง 2 เรียนจากตำราสู่การเรียนผ่านสื่อแบบผสมผสานการเรียนรู้ออกแบบได้เปลี่ยนที่ไหนก็ได้ที่มี อินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์ 5) โรงเรียนยกกำลัง 2 เน้นการประเมินโรงเรียนจากจำนวนนักเรียนไปสู่คุณภาพ ตอบ โจทย์ความรู้และทักษะที่เพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ตามบริบทความเป็นเลิศทางวิชาการ และความเป็น เลิศทางภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งวิสาหกิจชุมชน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563, หน้า 1-2)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ให้ความสำคัญกับการพัฒนา คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดและการดำเนินงานตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดมาโดยตลอด ผลการประเมินคุณภาพการบริหารจัดการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 เป็นที่ยอมรับและได้รับรางวัลการบริหารจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ยังมีกลยุทธ์การปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา เป็นจุดเน้นที่สำคัญ เนื่องจากเป็นนโยบาย ที่กระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้สถานศึกษา หรือกลุ่มสถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหารและจัด การศึกษา ครอบคลุมทั้งด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และ

ด้านการบริหารงานทั่วไป ปรับปรุงสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้มีความทันสมัย พร้อมทั้งจะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา หน่วยงานสำนักงานเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่สนับสนุนส่งเสริม ตรวจสอบ ติดตาม เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำเทคโนโลยีดิจิทัล Digital Technology เช่น Cloud Technology Big Data Technology และ Communication Technology เป็นต้น มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานทั้งระบบ มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ พร้อมทั้งปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต ความมัยยัสต์และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวกรวดเร็ว แต่โดยที่สภาพของโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา มีสภาพที่แตกต่างกันจึงทำให้เกิดปัญหาในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2, 2564) ดังนั้น เมื่อกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบาย “การศึกษา ยกกำลังสอง” จึงเห็นสมควรทำการวิจัย เรื่อง “ความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2” เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการดำเนินการตามนโยบายเพื่อให้เกิดคุณภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้บริหารต่อความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร ความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำแนกตาม เพศ ตำแหน่ง ขนาดโรงเรียน และประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 115 คน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 92 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970)
2. เครื่องมือการวิจัยและการสร้างเครื่องมือการวิจัย การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้าทฤษฎี หลักการจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสร้างเครื่องมือแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง เป็นหลักและแนวทางเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถาม 2) สร้างแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไข และให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา 4) นำแบบสอบถามที่ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความเที่ยงตรงแล้ว มาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำแบบสอบถาม

ไปทดลองใช้กับผู้บริหารที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 57 - 87 และหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของ Cronbach (1990) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .971

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเรื่อง ความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ผู้วิจัยดำเนินการแจก แบบสอบถาม ด้วยการส่งหนังสือไปที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 เพื่อนำส่งไปแต่ละโรงเรียนในสังกัด โดยในเนื้อหาหนังสือนำเสนอได้ให้สแกน QR code ทำแบบสอบถามใน Google form โดยการรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งสิ้น 92 ชุด ได้รับข้อมูลมาครบตามจำนวน จากนั้นทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในแบบสอบถาม แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์โดยใช้ โปรแกรมทางคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติดังนี้

4.1 สถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง ขนาดโรงเรียน และประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

4.2 ศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร ต่อความพร้อม ความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร ความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำแนกตาม เพศ ตำแหน่ง โดยใช้การทดสอบค่าที่ Independent Samples T-Test ส่วนจำแนกตาม ขนาดโรงเรียน และประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหาร โดยใช้ เป็นการทดสอบค่าเฉลี่ยจากข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างหลายกลุ่ม โดยใช้ One way ANOVA

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้บริหารต่อความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

ผลการวิเคราะห์ความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบาย การบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง	n = 92			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับที่
ด้านนักเรียนยกกำลังสอง	4.06	.71	มาก	4
ด้านครูยกกำลังสอง	4.15	.63	มาก	2
ด้านห้องเรียนยกกำลังสอง	3.86	.75	มาก	5
ด้านสื่อการเรียนรู้อยกกำลังสอง	4.13	.61	มาก	3
ด้านโรงเรียนยกกำลังสอง	4.16	.57	มาก	1
เฉลี่ยรวม	4.07	.57	มาก	

จากตาราง 1 พบว่า ความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = .57) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรกคือ ด้านโรงเรียนยกกำลังสอง ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = .57) รองลงมาคือ ด้านครูยกกำลังสอง ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = .63) ด้านสื่อการเรียนรู้อยกกำลังสอง ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = .61) ด้านนักเรียนยกกำลังสอง ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = .71) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดและอยู่ในอันดับสุดท้าย คือ ด้านห้องเรียนยกกำลังสอง ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = .75)

2. การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร ความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำแนกตาม เพศ ตำแหน่ง ขนาดโรงเรียน และประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหาร

2.1 การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง เปรียบเทียบตามเพศ พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทั้งโดยรวมและรายด้าน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง จำแนกตามเพศ

ความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงาน ตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลัง สอง	เพศชาย		เพศหญิง		t	sig
	n = 44		n = 48			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ด้านนักเรียนยกกำลังสอง	4.00	.72	4.11	.70	-.732	.565
ด้านครูยกกำลังสอง	4.19	.57	4.11	.68	.601	.907
ด้านห้องเรียนยกกำลังสอง	3.89	.72	3.84	.78	.314	.648
ด้านสื่อการเรียนรู้อยกกำลังสอง	4.20	.53	4.08	.67	.917	.618
ด้านโรงเรียนยกกำลังสอง	4.15	.51	4.17	.63	-.154	.117
เฉลี่ยรวม	4.08	.51	4.06	.63	0.189	.571

2.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง เปรียบเทียบตามตำแหน่ง พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทั้งโดยรวมและรายด้าน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง จำแนกตามตำแหน่ง

ความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง	ตำแหน่งผู้อำนวยการ		ตำแหน่งรองผู้อำนวยการ		t	sig
	n = 43		n = 49			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ด้านนักเรียนยกกำลังสอง	4.05	.67	4.07	.75	-.087	.329
ด้านครูยกกำลังสอง	4.22	.58	4.09	.66	1.038	.275
ด้านห้องเรียนยกกำลังสอง	3.84	.65	3.88	.84	-.226	.090
ด้านสื่อการเรียนรู้ยกกำลังสอง	4.08	.59	4.18	.09	-.728	.366
ด้านโรงเรียนยกกำลังสอง	4.12	.50	4.19	.63	-.519	.178
เฉลี่ยรวม	4.07	.52	4.08	.62	-0.104	.247

2.3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง เปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทั้งโดยรวมและรายด้าน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง	ใหญ่พิเศษ		ใหญ่		กลาง		เล็ก		F	sig
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ด้านนักเรียนยกกำลังสอง	4.23	.85	4.30	.60	3.94	.74	4.09	.56	1.504	.219
ด้านครูยกกำลังสอง	4.27	.82	4.19	.51	4.10	.67	4.36	.40	.430	.732
ด้านห้องเรียนยกกำลังสอง	4.05	1.04	4.00	.82	3.80	.71	3.69	.66	.574	.634
ด้านสื่อการเรียนรู้ยกกำลังสอง	4.19	.83	4.27	.46	4.08	.66	4.07	.39	.574	.634
ด้านโรงเรียนยกกำลังสอง	4.11	1.00	4.27	.59	4.12	.53	4.13	.47	.397	.755
เฉลี่ยรวม	4.06	.71	4.15	.63	3.86	.75	4.13	.61	0.695	0.594

2.4 การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง เปรียบเทียบตามตามประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหาร พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งโดยรวมและรายด้าน ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง จำแนกตามประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหาร

ความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง	น้อยกว่า 10 ปี		10-20 ปี		เกินกว่า 20 ปี		F	sig
	n = 68		n = 21		n = 3			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ด้านนักเรียนยกกำลังสอง	4.11	.71	3.83	.69	4.66	.16	2.354	.101
ด้านครูยกกำลังสอง	4.19	.60	3.96	.70	4.66	.16	2.165	.121
ด้านห้องเรียนยกกำลังสอง	3.91	.75	3.61	.74	4.55	.09	2.645	.077
ด้านสื่อการเรียนรู้ยกกำลังสอง	4.18	.57	3.93	.72	4.61	.08	2.335	.103
ด้านโรงเรียนยกกำลังสอง	4.21	.58	3.93	.50	4.55	.09	2.684	.074
เฉลี่ยรวม	4.12	0.64	3.85	0.67	4.61	0.12	2.436	.095

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารต่อความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการประชาสัมพันธ์นโยบาย การบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง ดังที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563, หน้า 1-4) จัดให้มีโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การจัดทำประมวลสาระกฎหมายทั้งระบบที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสองเพื่อการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา มีการประชุมเพื่อรับทราบนโยบาย ดังที่ วราวิช กำภู ณ อยุธยา (2563) ซึ่งได้เป็นประธานในพิธีเปิดการประชุมสัมมนาผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศพร้อมมอบนโยบายการด้านการศึกษายกกำลัง 2 กล่าวไว้ว่า กระทรวงศึกษาธิการมีแนวทางในการยกกำลัง 2 การศึกษาไทยสู่ความเป็นเลิศ โดยเริ่มต้นจากการพัฒนาทุนมนุษย์ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศทุกด้าน พร้อมทั้งปลดล็อกปรับเปลี่ยนและเปิดกว้าง โดยปลดล็อกกลไกขับเคลื่อนการศึกษา ร่วมกับทุกภาคส่วนให้มีความยืดหยุ่นและลดข้อจำกัดของกระบวนการต่างๆ พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิดให้คนเก่งมาเป็นครู และปรับหลักสูตรเพื่อพัฒนาความสามารถของนักเรียนตลอดจนเปิดกว้างในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อนำโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศตามบริบทและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับที่ สุภัทร จำปาทอง (2564) กล่าวถึงสถานการณ์การจัดการศึกษาและความคาดหวังโดยสื่อให้เห็นถึงข้อมูลสถิติด้านต่างๆ ที่มีผลต่อการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับความต้องการของตลาด กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก คำนึงถึงการจัดการเรียนการสอนอุดมศึกษาที่ไม่จำกัดระยะเวลาในการเรียนตามหลักสูตรเหมือนเดิมอีกต่อไปเพื่อต้องการให้คนเรียนไปด้วยทำงานไปด้วย กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษาสู่เป้าหมายยุทธศาสตร์โดยคำนึงถึงทักษะหลักของพลโลกในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับการวิจัยของธารินทร์ รสานนท์ และมานะ สถาพรสกุล (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมในการบริหารสถานศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครโดยรวมการเตรียมความพร้อมในการบริหารสถานศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครโดยรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกรี ปันอนุกุล

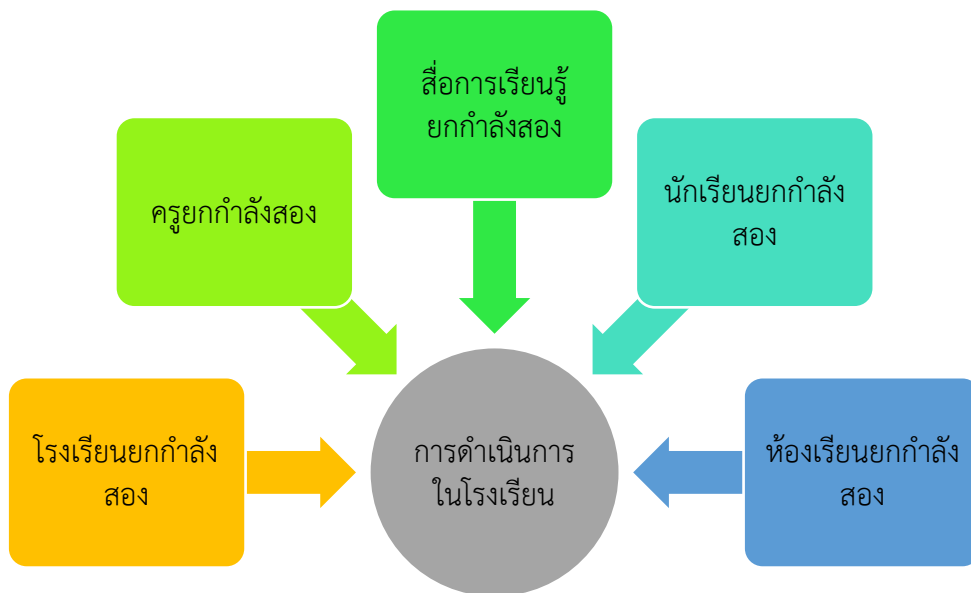
(2554) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการวิจัยของพินดา วราสุนันท์ และคณะ (2558, หน้า 85-87) ได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์การนำการทดสอบทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านผู้บริหารมีผลต่อการนำผลทดสอบศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสูงสุด รองลงมาคือปัจจัยด้านนโยบายของประเทศปัจจัยด้านผู้เรียนและปัจจัยด้านผู้สอนตามลำดับ สอดคล้องกับการวิจัยของกานต์มณี บุญศรีธา (2559, หน้า 71) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาความพร้อมของสถานศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในโรงเรียนสังกัดเมืองพัฒนา ผลการวิจัยพบว่าความพร้อมของสถานศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการวิจัยของศุภาวิตา บัวทอง (2560, หน้า 845) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้บริหารการศึกษากับค่านิยม 12 ประการ ของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของกันตพัฒน์ มณฑา (2561) ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความพึงพอใจของผู้ปกครอง รองลงมา คือ ความพึงพอใจของครูคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาตามลำดับ ด้านระบบรายงานผู้บริหารตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บทบาทของผู้บริหาร ด้านครูตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ คุณธรรมจริยธรรมของครู ด้านบริหารการศึกษาตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ภารกิจนโยบาย และจุดเน้นการจัดโครงสร้างและการบริหารอย่างเป็นระบบ

2. การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารด้านความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษากำกำลัง 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ขนาดโรงเรียน และประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหาร พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้านที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2 ได้รับการพัฒนาอย่างพร้อมเพียงกัน โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและแนวทางการดำเนินงานโดยจัดให้มีการประชุมผู้บริหารสถานศึกษาเป็นประจำ มีการประชุมเกี่ยวกับการดำเนินงานตามนโยบายสำคัญที่ได้รับจากกระทรวงศึกษาธิการ และมีการสัมมนาเพื่อสร้างความเข้าใจแนวนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาทุกแห่งต้องเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ. ศ. 2542 มาตรา 39 ที่กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการงบประมาณการบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ 2547 มาตรา 39 ที่กำหนดให้ส่วนบริหารสถานศึกษามีอำนาจหน้าที่บริหารกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับของทางราชการและของสถานศึกษารวมทั้งนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาหรือส่วนราชการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, หน้า 16 ,48) มีความสอดคล้องกับการวิจัยของสุกรี

ปีนอนุกุล (2554) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามเพศ และวุฒิ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และมีความสอดคล้องกับการวิจัยของธารินทร์ รสานนท์ และมานะ สถาพรสกุล (2556) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาความต้องการเตรียมความพร้อมในการบริหารสถานศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เปรียบเทียบตามขนาดโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร ในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ในด้านต่างๆ สรุปลงองค์ความรู้การวิจัย สรุปลงองค์ความรู้การวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย มีคำอธิบายดังนี้

ในการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 มีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ เรียงลำดับได้ดังนี้

ลำดับที่ 1 โรงเรียนยกกำลังสอง ประกอบด้วย 1) มีระบบประเมินคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน 2) การจัดการเรียนการสอนเน้นสร้างทักษะให้นักเรียนตามความต้องการ 3) เน้นความเป็นเลิศของนักเรียนตามความสามารถ 4) ใช้บริบทของชุมชนให้เป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน

5) นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน 6) จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้วิชาทฤษฎีชุมชน

ลำดับที่ 2 ครูยกกำลังสอง ประกอบด้วย 1) มีโครงการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครูอย่างต่อเนื่อง 2) โรงเรียนดำเนินการพัฒนาครูบรรจุใหม่ด้วยความเข้มข้น 3) มีการส่งเสริมครูเก่งเพื่อให้เป็นครูมืออาชีพ 4) มีการแนะนำนักเรียนที่มีคุณลักษณะเหมาะสมเพื่อให้เรียนครู 5) มีการคัดเลือกครูที่ขอย้ายมาดำรงตำแหน่งโดยเน้นครูเก่งครูดี 6) มีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการพัฒนาครู

ลำดับที่ 3 สื่อการเรียนรู้ยกกำลังสอง ประกอบด้วย 1) มีการเรียนรู้จากหนังสือที่โรงเรียนเลือกใช้ 2) มีการเรียนรู้จากสื่อแบบผสมผสานที่ครูร่วมกันจัดทำขึ้น 3) มีการออกแบบการเรียนรู้ที่ครูร่วมกับนักเรียนเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน 4) มีการให้อินเตอร์เน็ตในการจัดการเรียนการสอน 5) ได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินการพัฒนาระบบอินเตอร์เน็ต 6) มีความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์ 7) มีระบบการประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ลำดับที่ 4 นักเรียนยกกำลังสอง ประกอบด้วย 1) มีการเปลี่ยนจากเรียนเพื่อสอบไปสู่เรียนเพื่อรู้ 2) จัดให้นักเรียนได้เรียนในสิ่งที่ต้องการเรียนมากขึ้น 3) เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีโอกาสปฏิบัติงานเพื่อฝึกฝนสิ่งที่ตนชอบ 4) มีการฝึกทักษะการอ่านออกเขียนได้เพิ่มขึ้น 5) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการคิดเลขเพิ่มขึ้น 6) มีการฝึกเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพิ่มเติมให้กับนักเรียนทุกคน 7) มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างทักษะศตวรรษที่ 21 ให้แก่นักเรียน

ลำดับที่ 5 ห้องเรียนยกกำลังสอง ประกอบด้วย 1) มีงบประมาณสนับสนุนในการพัฒนาคุณภาพห้องเรียน 2) มีการประเมินห้องเรียนเพื่อให้เป็นห้องเรียนคุณภาพ 3) มีการใช้บ้านของนักเรียนที่มีความพร้อมเป็นแหล่งเรียนรู้ 4) ให้นักเรียนนำความรู้จากบ้านมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในห้องเรียน 5) มีการนำทักษะของนักเรียนที่ได้รับจากทางบ้านมาใช้ในการเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียน 6) มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่ยืดหยุ่นตามความต้องการของนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การวิจัยครั้งนี้พบว่าด้านห้องเรียนยกกำลัง 2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับสุดท้ายดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรดำเนินการเพื่อพัฒนาห้องเรียนให้มีคุณภาพตามกรอบแนวคิดของการศึกษายกกำลัง 2

1.2 ด้านสื่อการเรียนรู้ยกกำลังสอง มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับ 4 ผู้บริหารจึงต้องพิจารณาดำเนินการเตรียมความพร้อมในด้านสื่อการเรียนรู้เพื่อให้พร้อมสำหรับการดำเนินการจัดการเรียนการสอน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาห้องเรียนและสื่อการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพคุณภาพผู้เรียน

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามกรอบแนวคิดการศึกษายกกำลัง 2

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบความพร้อม 2 การเตรียมพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา กรอบการบริหารจัดการศึกษายกกำลัง 2 ตามขนาดของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. (2564). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563**. แหล่งที่มา <http://www.spn2.go.th/samutprakan2/index.php/2563> สืบค้นเมื่อ 19 ม.ค. 2564.
- กันตพัฒน์ มณฑา. (2561). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา**. คุชกุ์นิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสยาม.
- กานต์มณี บุญศรธา. (2559). **ความพร้อมของสถานศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา
- ธารินทร์ รสานนท์ และ มานะ สถาพรสกุล. (2556). **การศึกษาความต้องการด้านการเตรียมพร้อมในการบริหารสถานศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน**. ในการประชุมวิชาการแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน วันที่ 6-7 ธันวาคม 2556.
- บ้านเมือง. (2563). **ที่ปรึกษา รมว.ศธ. มอบนโยบายการศึกษายกกำลังสอง**. แหล่งที่มา <https://www.banmuang.co.th/news/education/205500>. สืบค้นเมื่อ 15 ม.ค. 2564
- พินดา วราสุนันท์, อัจศรา ประเสริฐสิน และสร้อยญา จันท์ชูสกุล. (2558). **การวิจัยเพื่อพัฒนากลยุทธ์การนำผลการทดสอบทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน**. รายงานการวิจัย. สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).
- รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ์. (2563). **ปัญหาการศึกษาอยู่ตรงไหน แล้วเราควรทำอย่างไรเพื่อออกแบบการศึกษาที่ดีกว่า**. แหล่งที่มา <https://themomentum.co/education-problems-and-solutions/>. สืบค้นเมื่อ 15 ม.ค. 2564.
- ลัดดาวัลย์ ใจไว. (2558). **ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียน ศรีราชาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรวิช กำภู ณ อยุธยา (2563). **ความร่วมมืออาสา**. แหล่งที่มา <http://boc2.vec.go.th>. สืบค้นเมื่อ 9 ธ.ค. 2564.
- ศุภาวิตา บัวทอง. (2560). **ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้บริหารสถานศึกษากับค่านิยมหลัก 12 ประการของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 32**. ในการประชุมวิชาการเสนอผลงาน ระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2560.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ. ศ. 2560-2564**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: อีเลฟเว่น สตาร์ อินเตอร์เทรด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). **เอกสารประกอบการประชุมโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการจัดทำประมวลสาระกฎหมายทั้งระบบที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษายกกำลังสอง เพื่อการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน. (2557). **การยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน.
- สุกรี ปิ่นอนุกูล. (2554). **บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. แหล่งที่มา <http://dspace.bru.ac.th/xmlui/handle/123456789/2727> สืบค้นเมื่อ 2 ม.ค. 2564.
- สุกรี ปิ่นอนุกูล. (2554). **บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2**. แหล่งที่มา <http://dspace.bru.ac.th> สืบค้นเมื่อ 15 ม.ค. 2564.
- สุภัทร จำปาทอง. (2564). **แนวทางการขับเคลื่อนการศึกษายกกำลังสอง ปีงบประมาณ 2564**. แหล่งที่มา <https://www.kruachieve.com>. สืบค้นเมื่อ 15 ม.ค. 2564.
- Cronbach, L. J. (1990). **Essentials of psychological testing**. 5th ed. New York: Harper Collins Publishers.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). **Determining Sample Size for Research activities. Educational and Psychological Measurement**. 30(2). 607.

นวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษาของนิสิต
ระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*

THE PROCESS INNOVATION IN BUDDHIST PSYCHOLOGICAL GUIDANCE FOR
STRENGTHENING LEARNING AFFECTIVE FOR STUDENTS IN HIGHER EDUCATION
OF MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY

¹สายหยุด มีฤกษ์ Sayyud Mererk, ²สิริวัฒน์ ศรีเครือดง Siritwat Srikrueadong,

³วิชชดา ฐิติโชติรัตนนา Witchuda Titichoatrattana

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: sayyud.mrk@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประเด็นปัญหาและกระบวนการแนะแนวของนิสิตระดับอุดมศึกษา 2) เพื่อสร้างนวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยา 3) เพื่อนำเสนอนวัตกรรมและผลการใช้นวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาปัญหาและกระบวนการแนะแนวของนิสิตระดับอุดมศึกษา ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก 11 รูป/คน ระยะที่ 2 การสร้างนวัตกรรมด้วยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 รูป/คน และระยะที่ 3 นำเสนอนวัตกรรมและผลการใช้นวัตกรรม มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดลอง 25 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ประเด็นปัญหาทางการศึกษาของนิสิต พบว่า นิสิตไม่มีความรู้ในสาขาที่ศึกษา นิสิตเลือกศึกษาตามเพื่อน จำนวนนิสิตที่ลดลง นิสิตไม่มีค่าครองชีพระหว่างที่กำลังศึกษา อาจารย์ผู้สอนไม่เข้าสอนสม่ำเสมอ การจัดการเรียนการสอนไม่น่าสนใจ อาจารย์แนะแนวไม่เพียงพอ ส่วนกระบวนการแนะแนวของนิสิตระดับอุดมศึกษา เป็นการแนะแนวช่วยให้นิสิตมีภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านส่วนตัวและสังคม 2) นวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษา 3 ด้าน คือ (1) ความรู้ความเข้าใจ ได้แก่ ความสำคัญของการศึกษา และเป้าหมายของการศึกษา (2) อารมณ์และความรู้สึก ได้แก่ คุณค่าของการศึกษา ความชอบความสนใจในการศึกษา และประโยชน์ของการศึกษา (3) พฤติกรรม ได้แก่ ความรู้ความสามารถ ความถนัด ใฝ่เรียนรู้ นิสัยที่ดีในการศึกษา และ 3) ผลการทดลองใช้นวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า เจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา ก่อนใช้นวัตกรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และหลังใช้นวัตกรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: นวัตกรรม, กระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยา, เจตคติทางการศึกษา, นิสิตระดับอุดมศึกษา

Abstract

The purposes of this thesis were 1) to study issues and guidance processes of higher education students, 2) to create process innovation in Buddhist Psychology guidance, and 3) to present and results of process innovation in Buddhist Psychology guidance to strengthen educational attitudes of higher education students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Quasi-experimental research method was used in 3 parts of data collection: 1) the data collection to study issues and guidance processes of higher education students was used the method of interview in the number of 11 experts, 2) the data collection to create process innovation in Buddhist Psychology guidance used group discussion method in the total 9 persons, and 3) the data collection to present and results of process innovation had 25 experimental samples. This study used data analyses such as frequencies, percentages, mean, and standard deviation. The findings of the study were as follows. 1) Issues and guidance processes of higher education students it found that students did not have knowledge in the field of study, chose the field of study depends on their parents and friends, the number of students decreased, there are not cost of living for studying there. 2) Instructors could not provide ordinary teachings and instruction. The studying and teaching processes and teaching management were not interesting. The number of the counselor was not enough. Guidance process is to help higher education students to have self-immunity in the way of life in views of studying, career, personal and society. Innovation process in Buddhist Psychology guidance to enhance educational attitudes in 3 aspects were to (1) cognitive component such as the importance and objectives of education, (2) affective component such as value, passion, interest and profit of education, and (3) behavioral component such as knowledge, ability, aptitude passion, interest, ambition and good habits in education, and 3) trial results of innovation process in Buddhist Psychology guidance to enhance educational attitudes of higher education students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University were revealed that before using the innovative guidance of Buddhist psychology at the overall is high level and after using the innovative guidance at the overall is the highest level.

Keywords: Innovation, Process in Buddhist Psychological Guidance, Strengthening Learning Affective, Students in Higher Education.

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในยุคของการเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุหรือที่เรียกว่าวัตถุนิยม รวมไปถึงความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่างๆ และความผันผวนทางสังคม เศรษฐกิจ ส่งผลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ มากขึ้น ประกอบกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว สังคมจึงเกิดการแข่งขันกันมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นการทำมาหาเลี้ยงชีพ รับประทานอาหารได้มาซื้อสิ่งของอุปโภค บริโภคเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ครอบครัว ทำให้เกิดปัญหาตามมาไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านอารมณ์ความรู้สึก ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการหลอกลวงด้านสิ่งเสพติด ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอ่อนแอลง ไม่มีเวลา ไม่มีความจริงใจต่อกัน ขาดความเชื่อมั่นที่จะเผชิญปัญหา โดยปัญหาที่เกิดขึ้นจากความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของสังคมโลกส่งผลต่อทุกเพศทุกวัยให้ต้องเผชิญ บางคน หรือบางกลุ่มก็สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ด้วยการปรับตนเองให้เข้ากับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมและแก้ไขปัญหาตามศักยภาพที่มีอยู่ แต่ก็มีคนเป็นจำนวนมากที่รู้สึกท้อแท้ สิ้นหวัง เกิดความเครียดจนทนไม่ได้และไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้งความหลากหลายทางวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาสู่สังคมไทยจากกระบวนการทางทุนนิยมและบริโภคนิยม มีผลทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็งให้กับบุคคล สังคม โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นเป็นวัยที่สำคัญมากที่สุดของชีวิต เพราะเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เป็นวัยที่ต้องมีการปรับตัวและพัฒนาตนเองให้เป็นคนดีของสังคม ซึ่งอ่อนต่อด้วยความรู้และประสบการณ์ และเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการรับผลกระทบทางลบจากสภาพสังคมปัจจุบัน ค่านิยมความทันสมัยตามสื่อโทรทัศน์ โฆษณาชวนเชื่อต่างๆ มีส่วนในการคิดและการดำเนินชีวิตของวัยรุ่น วัยรุ่นกลุ่มที่สามารถคิดวิเคราะห์ถึงเหตุและผลรู้ว่าสิ่งไหนถูกผิดก็จะไม่ก่อปัญหาให้กับสังคม แต่ในบางกลุ่มไม่สามารถคิดวิเคราะห์ได้ด้วยตนเอง อาจก่อให้เกิดปัญหาหลายอย่างที่ตนเองไม่สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้ ในบางครั้งอาจแก้ไขปัญหาไปในทางที่ผิด ไม่มีกระบวนการคิดแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง ซึ่งปัญหาเหล่านั้นจะแก้ได้อย่างถาวรต้องให้ออกาสในการแสดงความคิดเห็นของวัยรุ่น (ณัฐกิจ ชันแก้ว, 2563)

กระแสวัฒนธรรมและนวัตกรรมของความเจริญจากต่างประเทศได้แพร่หลายเข้าสู่ประเทศไทยอย่างไร้พรมแดน สิ่งเหล่านี้ทำให้คนไทยตกอยู่ในกระแสบริโภคนิยมที่ให้ความสำคัญกับวัตถุเป็นหลัก จนทำให้ความตระหนักในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมที่อยู่ภายในพร่องลดน้อยลงสะท้อนถึงวัฒนธรรมการใช้ชีวิตของการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนไทย เป็นไปในเชิงวัตถุนิยม บริโภคของแพง นิยมสินค้าต่างประเทศ มีความรุนแรงของปัญหาเรื่องยาเสพติด เพศเสรี ทำตามอย่างวัยรุ่นตะวันตก การใช้ความรุนแรง สื่อลามกอนาจารราคาถูกลงที่สามารถซื้อขายง่าย รวมถึงคุณค่าความรักและความใกล้ชิดที่เด็กได้รับ จะถูกตีคุณค่าเป็นราคามากน้อยขึ้นอยู่กับสิ่งของที่พ่อแม่ซื้อให้ ชีวิตส่วนใหญ่อยู่กับของเล่น เกมออนไลน์ อินเทอร์เน็ต หนังสือการ์ตูนญี่ปุ่นและอื่นๆ ปัญหาดังกล่าวนั้นเป็นผลมาจากครอบครัว และการที่เยาวชนไทยยังขาดทักษะในการดำเนินชีวิตที่มีประสิทธิภาพ กล่าวได้ว่า การดำรงชีวิตในสภาพปัจจุบันมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยทักษะในการดำรงชีวิต อันเป็นความสามารถในการเข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมนำมาควบคุมและจัดการกับสถานการณ์รอบตัวอย่างรู้เท่าทัน พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ดังนั้น มนุษย์ในยุคนี้จึงจำเป็นต้องมีความสามารถที่จะดำรงชีวิตให้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัยจากความเสี่ยงต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ จากสาเหตุที่สังคมมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น ทักษะชีวิตที่ได้จากการพัฒนาจากระดับที่มนุษย์สามารถพึ่งพาตนเองได้จนกระทั่งทำให้เป็นที่พึ่งพาต่อสังคมได้จนเป็นสิ่งสำคัญต่อการศึกษายุคนี้เป็นอย่างยิ่ง (ธงชัย ทองมา และธีระวัฒน์ จันทิก, 2558)

การแนะแนวมีมาเป็นเวลานานมาแล้ว ตั้งแต่กว่า 2,500 ปี สมัยพุทธกาล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสสอนเกี่ยวกับหลักการแนะแนวทางการดำเนินชีวิต ซึ่งพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการแนะแนว เชื่อว่ามนุษย์เกิดขึ้นมาพร้อมกับความทุกข์ เพราะการเกิดแล้วเกิดอีกเป็นทุกข์ซ้ำไป แต่สำหรับผู้ที่เกิดมาแล้วพัฒนาตนเองจนถึงขั้นสูงสุดก็สามารถพัฒนาจากความทุกข์ได้ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีความเกี่ยวข้องกับการแนะแนว มุ่งช่วยเหลือให้บุคคลพ้นจากความทุกข์ที่แท้จริง ผ่านกระบวนการพัฒนาจิตใจที่มีผู้เชี่ยวชาญทำหน้าที่ในการแนะแนวให้ผู้ที่มีความทุกข์ มีแนวทางในการจัดการความทุกข์ด้วยตนเองได้ เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขหรือลดปัญหาให้น้อยลง การแนะแนวในทางพระพุทธศาสนา คือ การช่วยให้บุคคลพึ่งตนเองได้ ในแง่ของพุทธศาสนามีหลักการที่ให้ทุกคนพึ่งตนเอง ด้วยพุทธภาษิตที่ว่า ตนแลเป็นที่พึ่งของตน (ขุ.ธ. (ไทย) 25/160/82) ในสังคมไทยผู้คนส่วนใหญ่มักจะเคยได้ยินพุทธภาษิตข้อนี้และมีพระพุทธรูปเกี่ยวกับการแนะแนวมากมาย เช่น เพราะตนนั้นแลฝึกได้ยากยิ่ง (ขุ.ธ. (ไทย) 25/159/82) ผู้ชนะตนได้ชื่อว่าผู้ชนะที่ยอดเยี่ยม (ขุ.ธ. (ไทย) 25/103/62) จากพุทธภาษิตแสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการพึ่งตนเอง เมื่อพึ่งตนเองได้แล้วเวลามีปัญหา ย่อมสามารถเป็นที่พึ่งของตน แต่บางกรณีคนที่พึ่งตนเองไม่ได้จะทำอย่างไร ในขณะที่มนุษย์ต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ ในชีวิตก็จะเกิดกลุ่มคนที่มีปัญญาสามารถเข้าใจและมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาชีวิตด้วยวิธีการต่างๆ การแนะแนวมีการสะสมองค์ความรู้และนำมาใช้ในระบบการศึกษาสมัยใหม่ผ่านกระบวนการวิจัยที่เป็นระบบ การแสวงหาความรู้ที่มีระบบ ระเบียบ ทำให้การแนะแนวมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งการแนะแนวคือการแนะนำเป็นแนวทางว่าควรจะทำปฏิบัติอย่างไร

การแนะแนวมีบทบาทและมีความสำคัญอย่างมากในสังคมไทยปัจจุบัน จนเป็นที่เข้าใจและยอมรับกันโดยทั่วไป ทั้งในด้านวงการแพทย์ ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านวงการอุตสาหกรรมและธุรกิจเอกชน โดยเฉพาะในด้านการศึกษามีการจัดบริการแนะแนวขึ้นในสถานศึกษาต่างๆ ตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงระดับอุดมศึกษา และมีการแต่งตั้งมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบการแนะแนวโดยเฉพาะเพื่อทำหน้าที่ป้องกันปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และเพื่อช่วยส่งเสริมเพื่อให้นักเรียนนิสิตนักศึกษาที่มีพัฒนาการในด้านต่างๆ อย่างถูกต้องและเหมาะสม (สายหยุด มีฤกษ์, 2562) การแนะแนวสามารถแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ 1) การแนะแนวการศึกษา 2) การแนะแนวอาชีพ 3) การแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคม ดังนั้น การแนะแนวนับเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งกับเยาวชน เพราะจะช่วยให้สามารถศึกษาเล่าเรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามความถนัดของตน ทำให้สามารถประกอบอาชีพที่ดีและส่งผลดีต่อการดำเนินชีวิต การแนะแนวด้านสังคมช่วยให้สามารถเผชิญหน้าและรับมือกับปัญหาต่างๆ ในสังคมปัจจุบันได้ นอกจากนี้ การแนะแนวยังมีส่วนช่วยพัฒนาศักยภาพชีวิตที่ดีซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ควรเกิดขึ้นกับคนไทยทุกคนและควรพัฒนาควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม การมีพื้นฐานชีวิตที่ดีงามและมั่นคงจะทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างรอดปลอดภัยจากความทุกข์ทั้งหลาย นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาศักยภาพชีวิตมนุษย์ การจะพัฒนาให้บุคคลใดๆ มีศักยภาพและทักษะชีวิตได้นั้นไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยการให้ความรู้เพียงอย่างเดียว เพราะศักยภาพและทักษะชีวิตเป็นความสามารถทางจิตวิทยาสังคม (Psychosocial competence) ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการปรับสภาพตัวเองให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวันท่ามกลางวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม (ชุตินา ศิริรักษ์, 2559) พร้อมทั้งการแนะแนวยังคงเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาศักยภาพของชีวิตจึงมีประโยชน์ในการช่วยเหลือตลอดจนพัฒนาให้รู้จักและเข้าใจชีวิต รู้จักคิดและตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง รู้จักตั้งเป้าหมายของชีวิต สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ศักยภาพและทักษะชีวิตเป็นอีกสิ่งสำคัญที่ต้องเกิดขึ้นในตัวเด็กและเยาวชนไทย การแนะแนว

ช่วยให้เยาวชนมีความรู้และเจตคติในการจัดการปัญหาต่างๆ รอบตัวในสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับปรับตัวในอนาคต

นวัตกรรม หมายถึง ทำสิ่งใหม่ขึ้นมา หรือสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรู้ ทักษะประสบการณ์ และความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาขึ้น ซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ บริการใหม่ หรือกระบวนการใหม่ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและสังคม (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2553) กระบวนการนวัตกรรมเกิดขึ้นได้หลากหลายวิธี เช่น ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความต้องการแก้ไขปัญหา การจัดการและต่อยอดองค์ความรู้ การปรับปรุงและพัฒนา เป็นต้น ดังนั้นนวัตกรรมกระบวนการแนะแนว คือ กระบวนการการแนะแนว โดยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เป็นสื่อกลางในการแนะแนว โดยมีกระบวนการและขั้นตอนการสร้างนวัตกรรมกระบวนการแนะแนว และทันสมัย ทันกับการเปลี่ยนแปลงจากสังคมที่อยู่ในยุคสังคมดิจิทัล ทันกับสภาพการที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การสร้างและพัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนวใหม่ๆ ย่อมส่งผลดีต่อการแนะแนวในยุคปัจจุบัน และเพื่อให้การแนะแนวมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ปัญหาภายในสังคมที่จะอาจเกิดขึ้นได้ ฉะนั้นการแนะแนวจึงควรมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับตามยุคสมัยและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของประเทศไทยส่งผลกับความเป็นอยู่ของคนในสังคมและครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์กันน้อยลง เยาวชนซึ่งเป็นวัยที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงความคิดและวิถีการดำรงชีวิต เพื่อให้เยาวชนมีเจตคติที่ดีต่อการศึกษา ช่วยส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาที่ดีเหมาะสม ถนัด และตรงความต้องการของตนเอง สามารถนำไปประกอบอาชีพในอนาคตได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน จากที่กล่าวมาข้างต้นเยาวชนต้องรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล ซึ่งนั่นก็คือหลักสัปปุริสธรรม 7 อันเป็นธรรมของสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), 2546, หน้า 210-211) และต้องมีศีล (สติ) สมาธิ ปัญญา ตามหลักไตรสิกขาซึ่งเป็นหลักธรรมที่ใช้พัฒนานตนเอง เพื่อให้ประสบความสำเร็จเป็นคนสมบูรณ์ นอกจากนี้ เยาวชนควรเป็นผู้มีคุณลักษณะตามหลักอิทธิบาท 4 (ที.ปา.(ไทย) 11/110/80-81) อันเป็นหลักธรรมเครื่องให้ถึงอิทธิ (ฤทธิ์หรือความสำเร็จ) หรือธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จ หรือแปลง่ายๆ ว่า ทางแห่งความสำเร็จมี 4 อย่าง คือ ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิดจดจ่อ) และวิมังสา (ความสอบสวนไตร่ตรอง) แปลให้จำง่ายตามลำดับว่า มีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝึกฝน ใช้ปัญญาสอบสวน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2549, หน้า 842) ใช้ในการศึกษาเพื่อให้สามารถพาตนประสบความสำเร็จในสิ่งที่ต้องการทำการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยาจึงเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมเจตคติทางการศึกษาของเยาวชน และเพื่อให้การแนะแนวเข้าถึงเยาวชนได้มากยิ่งขึ้นการสร้างนวัตกรรมกระบวนการแนะแนวจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษานวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้มีความชัดเจนและสามารถนำไปใช้กับนิสิตระดับอุดมศึกษาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถพัฒนาศักยภาพที่มีเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเด็นปัญหาและกระบวนการแนะแนวของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. เพื่อสร้างนวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธิจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. เพื่อนำเสนอแนะนวัตกรรมและผลการใช้นวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธิจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ศึกษาประเด็นปัญหาและกระบวนการแนะแนวของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 11 รูป/คน จากนั้นจึงนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 2 การสร้างและทดสอบนวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธิจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยแบ่งระยะที่ 2 เป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 คือ ข้อมูลที่ได้จากตำรา เอกสาร งานวิจัย เกี่ยวกับประเด็นปัญหา กระบวนการแนะแนวหลักพุทธิธรรม

ขั้นตอนที่ 2 จากการสัมภาษณ์ในระยะที่ 1 ข้อมูลที่มาจากสัมภาษณ์นำมาสรุปวิเคราะห์สังเคราะห์กับตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสร้างนวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธิจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา และแบบสอบถามวัดเจตคติทางการศึกษาให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

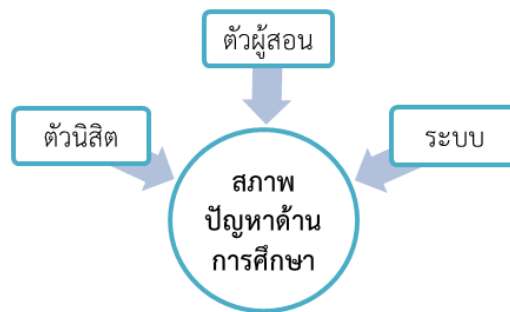
ขั้นตอนที่ 3 นำนวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธิจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา และแบบสอบถามวัดเจตคติทางการศึกษา มาสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อปรับปรุงแก้ไข และนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง หลังจากทดลองใช้แล้วนำมาปรับปรุง แก้ไข สุดท้ายนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่ายได้กลุ่มทดลองใช้นวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธิจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษา จำนวน 25 คน และทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 2) ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถามวัดเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ระยะที่ 3 นำเสนอแนะนวัตกรรมและผลการใช้นวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธิจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัย

1. ประเด็นปัญหาและกระบวนการแนะแนวของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1.1 สภาพปัญหาทางการศึกษาของนิสิต ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การเลือกศึกษาในสาขาหรือคณะ แล้วไม่ตรงอย่างที่คิดไว้ เลือกศึกษาตามความต้องการของผู้ปกครอง นิสิตไม่มีความรู้ความเข้าใจในสาขาหรือคณะที่กำลังศึกษา จึงไม่มองเห็นอนาคตว่าจะประกอบอาชีพอะไรได้ นิสิตเลือกศึกษาตามเพื่อน จำนวนนิสิตที่ลดจำนวนลง ส่งผลให้การกระตือรือร้นในการเรียนลดลง การลดเกณฑ์ในการคัดเลือกนิสิตเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัย นิสิตไม่มีค่าครองชีพระหว่างที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัย อาจารย์ผู้สอนเข้าสอนไม่สม่ำเสมอ กระบวนการจัดการเรียนการสอนไม่น่าสนใจ นิสิตประสบปัญหาต่างๆ อาจารย์ที่ปรึกษาขาดทักษะในการแนะแนว ในบางครั้งอาจารย์แนะแนวไม่เพียงพอ หรือมีภาระหน้าที่มากเกินไป

ภาพที่ 1 สภาพปัญหาทางการศึกษาของนิสิต

1.2 แนวทางการช่วยเหลือส่งเสริมการศึกษาของนิสิต พบว่า การศึกษามีความสำคัญในการดำเนินชีวิต ดังคติธรรมที่ว่า “นกไม่มีขน คนไม่มีการศึกษา ขึ้นสูงที่สุดไม่ได้” การสร้างเครือข่ายการแนะแนวที่มีความสำคัญกับนิสิต กระบวนการสอนในชั้นเรียนต้องมีความน่าสนใจ ให้กำลังใจนิสิตเสมอ ให้บริการแนะแนวเพื่อกระตุ้นนิสิต ให้เห็นคุณค่าในการศึกษา ชี้แนวทางให้อนาคตของการศึกษา

ภาพที่ 2 แนวทางการช่วยเหลือส่งเสริมการศึกษา

1.3 กระบวนการแนะแนวกับการช่วยเหลือนิสิตทางการศึกษา พบว่า กระบวนการแนะแนวช่วยให้นิสิตมีภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านส่วนตัว

และสังคม ยังช่วยเสริมสร้างความสนใจในการศึกษา ส่งผลให้สามารถมีความรู้ความเข้าใจและต่อยอดทางการศึกษาได้ อีกทั้งยังช่วยให้สามารถทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย นิสิตเข้าใจและเห็นคุณค่าในตนเอง เข้าใจสิ่งแวดล้อม ช่วยในการส่งเสริมข้อมูลข่าวสารในการดำเนินชีวิต

ภาพที่ 3 กระบวนการแนะแนวกับการช่วยเหลือนิสิตทางการศึกษา

1.4 นวัตกรรมที่เอื้อในการพัฒนาทางการศึกษาของนิสิต พบว่า นิสิตเกิดความรู้ความเข้าใจ มีความรู้สึกที่ดีต่อการศึกษา เกิดทักษะการเรียนรู้ นิสิตรู้จักตัวเอง นวัตกรรมต้องสามารถเข้าถึงได้ง่ายและตลอดเวลา มีช่องทางในการพัฒนาการศึกษาเพิ่มขึ้น ไม่มีค่าใช้จ่าย มีความน่าสนใจ ทันสมัยกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน

ภาพที่ 4 กระบวนการแนะแนวกับการช่วยเหลือนิสิตทางการศึกษา

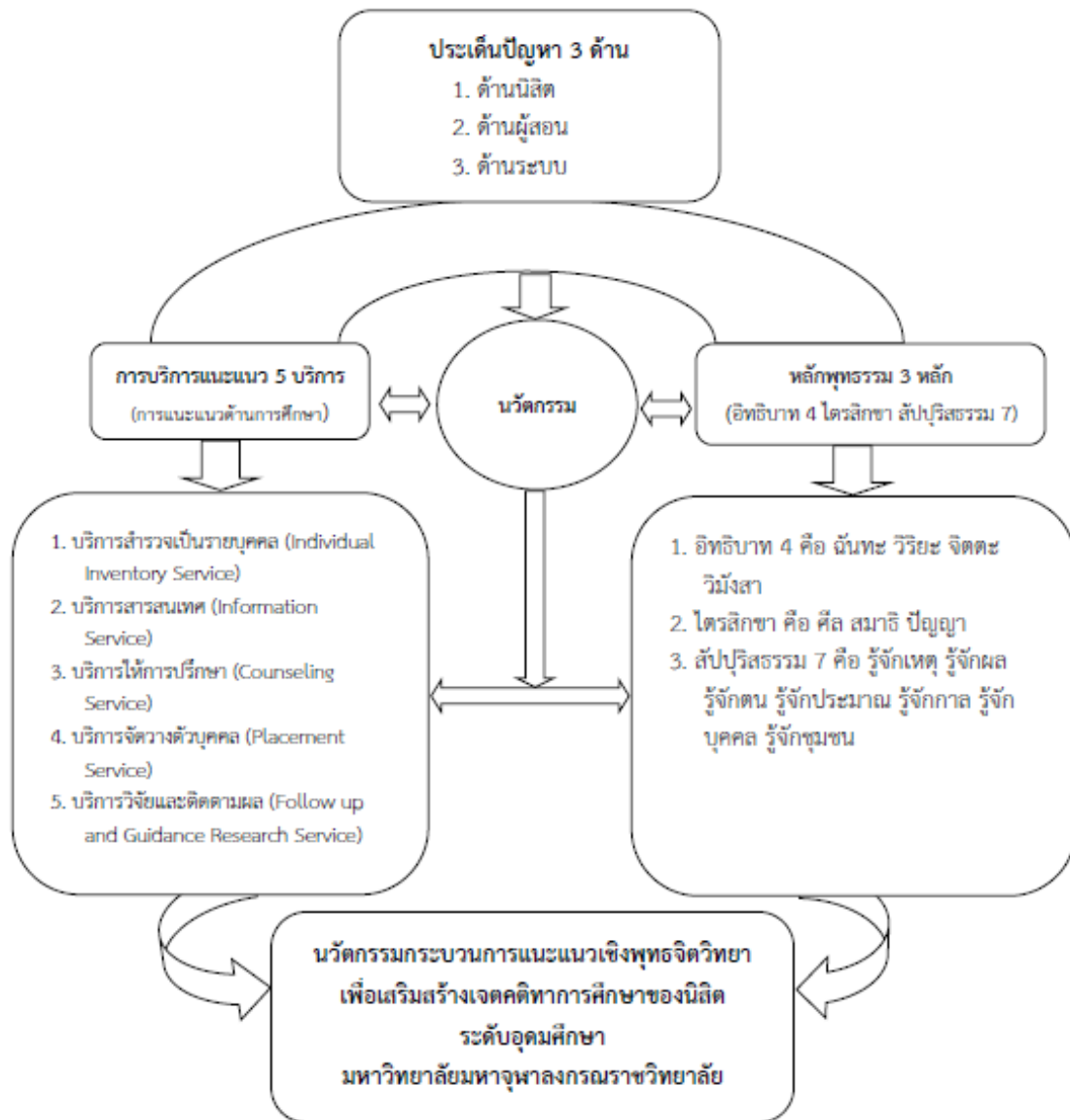

2. สร้างนวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การสร้างนวัตกรรมกระบวนการแนะแนวทางการศึกษา พบว่า การบริการแนะแนวได้ถูกต้องเหมาะสม โดยมีการบูรณาการหลักพุทธธรรม ได้แก่ อิทธิบาท 4 ไตรสิกขา และสัปปริสธรรม 7 ร่วมกับการบูรณาการหลักจิตวิทยา ได้แก่ จิตวิทยาการแนะแนวการศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่ และเจตคติทางการศึกษา 3 ด้าน นำมาสร้างนวัตกรรม 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การระบุปัญหา 2) กำหนดจุดมุ่งหมาย 3) การศึกษาข้อจำกัดต่างๆ 4) การประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรม 5) การทดลองใช้ 6) การเผยแพร่ ได้นวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษา 3 ด้าน 1) องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Component) 2) องค์ประกอบด้านอารมณ์และความรู้สึก (Affective Component) 3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) และแบบสอบถามวัดเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. นวัตกรรมและผลการใช้นวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3.1 นวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลแนวคิดทฤษฎี จาก ตำรา หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกจาก ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 11 รูป/คน ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาและแนะแนว นิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 3 รูป/คน เจ้าหน้าที่กองกิจการนิสิต 1 คน นักจิตวิทยาและนักแนะแนว 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป และผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างนวัตกรรม 2 รูป/คน ทำให้ทราบประเด็นปัญหาทางการศึกษาของนิสิต เพื่อจะได้ให้บริการแนะแนวได้ถูกต้องเหมาะสม โดยมีการบูรณาการหลักพุทธธรรม ได้แก่ อิทธิบาท 4 ประกอบด้วยฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา และสัปปริสธรรม 7 ประกอบด้วยรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักบุคคล รู้จักชุมชน ร่วมกับการบูรณาการหลักจิตวิทยาการแนะแนวการศึกษา มีการบริการแนะแนว 5 บริการ คือ 1) บริการสำรวจเป็นรายบุคคล (Individual Inventory Service) 2) บริการสารสนเทศ (Information Service) 3) บริการให้การปรึกษา (Counseling Service) 4) บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement Service) 5) บริการวิจัยและติดตามผล (Follow up and Guidance Research Service) นำมาบูรณาการกับการสร้างนวัตกรรม 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การระบุปัญหา 2) กำหนดจุดมุ่งหมาย 3) การศึกษาข้อจำกัดต่างๆ 4) การประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรม 5) การทดลองใช้ 6) การเผยแพร่ ได้นวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษา 3 ด้าน คือ 1) องค์ประกอบความรู้ความเข้าใจ 2) องค์ประกอบด้านอารมณ์และความรู้สึก 3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรมและแบบสอบถามวัดเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 นวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษา

3.2 ผลการใช้นวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า เจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกลุ่มทดลอง ก่อนใช้นวัตกรรมการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับผลพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านอารมณ์และความรู้สึก ด้านความรู้ความเข้าใจ และด้านพฤติกรรม หลังใช้นวัตกรรมการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับผลพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านอารมณ์และความรู้สึก ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านพฤติกรรม ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กลุ่มทดลอง ระยะเวลาก่อนและหลังใช้นวัตกรรมการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยา ในภาพรวม

เจตคติทางการศึกษา	ก่อนใช้นวัตกรรมฯ			หลังใช้นวัตกรรมฯ		
	S.D.	Mean	แปลผล	S.D.	Mean	แปลผล
๑) ด้านความรู้ความเข้าใจ	3.76	.517	มาก	4.70	.352	มากที่สุด
๒) ด้านอารมณ์และความรู้สึก	4.00	.441	มาก	4.71	.340	มากที่สุด
๓) ด้านพฤติกรรม	3.75	.400	มาก	4.67	.386	มากที่สุด
รวม	3.84	.334	มาก	4.69	.336	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยการเสนออภิปรายผลการวิจัยดำเนินการตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอเป็น ๓ ประเด็น ตามข้อค้นพบของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประเด็นปัญหาและกระบวนการแนะแนวของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า ประเด็นปัญหาที่ 1 ตัวนิสิต การเลือกศึกษาในสาขาหรือคณะ ไม่ตรงอย่างที่คิดไว้ เลือกศึกษาตามความต้องการของผู้ปกครองหรือเพื่อน ไม่มีความรู้ความเข้าใจในสาขา หรือคณะที่กำลังศึกษา จึงไม่มองเห็นอนาคตว่าจะประกอบอาชีพอะไรได้ จำนวนนิสิตลดลงส่งผลกระทบต่อความกระตือรือร้นในการเรียน ไม่มีค่าครองชีพระหว่างที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวิมลยา เนื้อทอง และคณะ (2561) พบว่า ปัจจัยส่วนตัวของผู้เรียนเช่นทัศนคติต่อการเรียนและความพึงพอใจในการเรียนเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนมีความสุข ในประเด็นที่ 2 ตัวผู้สอน พบว่า อาจารย์ผู้สอนมีภาระหน้าที่อื่น ส่งผลให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนตามปกติได้ เมื่อนิสิตประสบปัญหาอาจารย์ที่ปรึกษาขาดทักษะในการแนะแนวซึ่งทำให้เป็นปัญหาในการเรียนของนิสิตเพราะผู้สอนมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความสุขในการเรียน เพื่อช่วยให้การเรียนของนิสิตดำเนินไปอย่างมีความสุข (ธนพล บรรดาศักดิ์, 2560) ประเด็นที่ 3 ระบบ พบว่า การคัดเลือกนิสิตเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัย กระบวนการจัดการเรียนการสอนไม่ตรงกับความต้องการของนิสิต อาจารย์แนะแนวไม่เพียงพอ หรือมีภาระหน้าที่มากเกินไป และพบว่า แนวทางการช่วยเหลือส่งเสริมการเรียนของนิสิต พบว่า การสร้างเครือข่ายการแนะแนวที่มีความสำคัญกับนิสิต กระบวนการสอนในชั้นเรียนต้องมีความน่าสนใจ ให้กำลังใจนิสิตเสมอ ให้บริการแนะแนวเพื่อกระตุ้นนิสิต ให้เห็นคุณค่าในการศึกษา ซึ่งแนวทางในอนาคตของการศึกษากระบวนการแนะแนวกับการช่วยเหลือนิสิตทางการศึกษา พบว่า กระบวนการแนะแนวช่วยให้มีภูมิคุ้มกัน ช่วยสร้างความสนใจในการศึกษา ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและต่อยอดทางการศึกษาได้ ช่วยให้สามารถทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย ช่วยให้นิสิตเข้าใจและเห็นคุณค่าในตนเอง เข้าใจสิ่งแวดล้อม ช่วยในการส่งเสริมข้อมูลข่าวสารในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของอภิวัฒน์ บัวลอย (2556) ได้ทำวิจัยเรื่อง ประเด็นปัญหา ปัจจัย แนวโน้ม ทิศทาง ทางการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่ควรแก้ไขพัฒนาและแนวทางการแก้ไขพัฒนาทางการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา พบว่า การแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ส่งเสริมให้ครูที่ดูแลงานแนะแนวได้รับการศึกษาอบรมที่เหมาะสม หรืออาจจัดสรรทุนการศึกษาเพื่อศึกษาต่อในรูปแบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่งเสริมให้แสวงหาความรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต มอบหมายอัตรากำลังบุคลากรแนะแนว ให้มีตารางการสอนที่เอื้ออำนวยแก่การให้บริการผู้รับบริการ

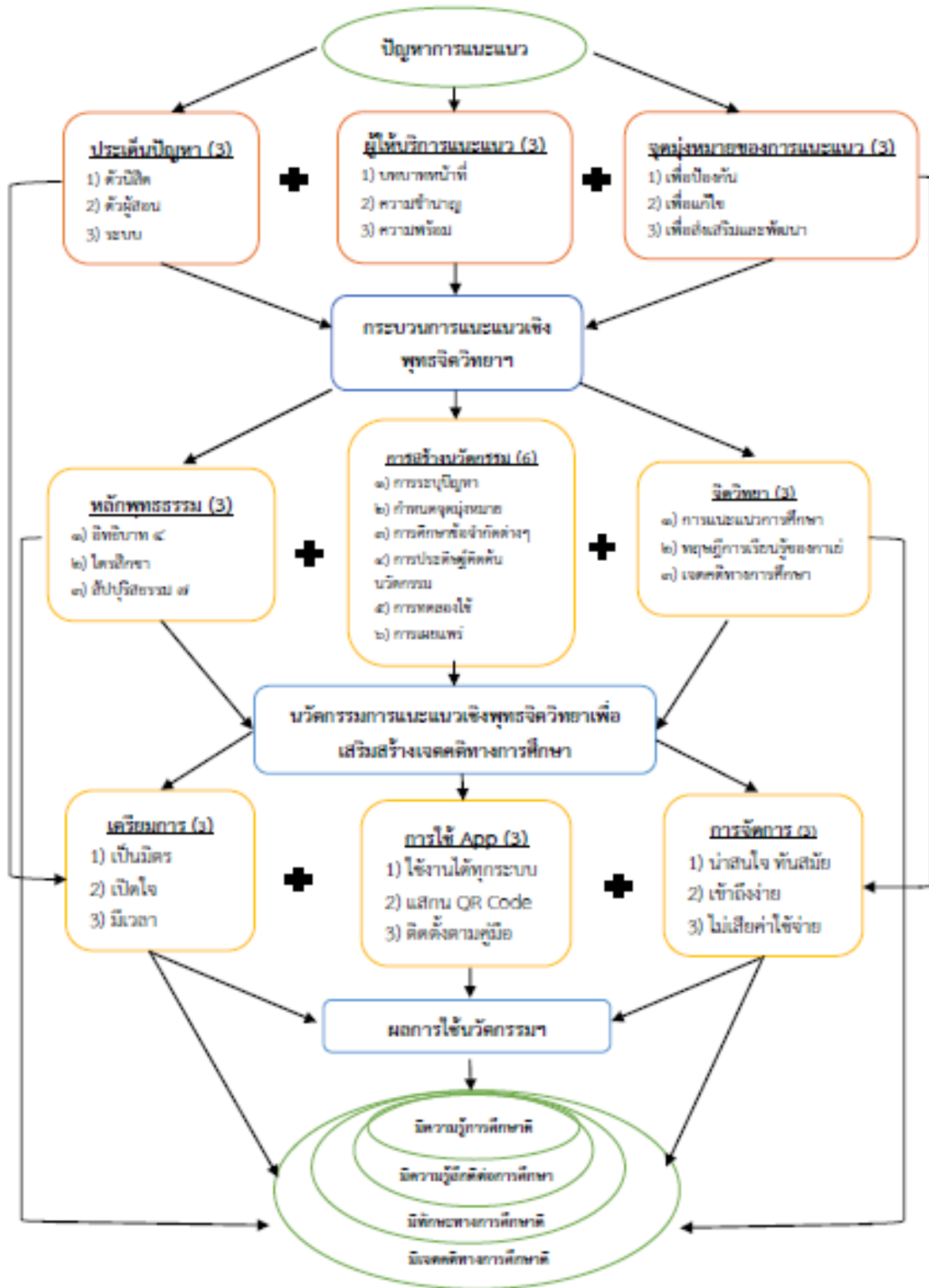

2. การสร้างนวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทฺธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า เป็นวิธีการคิดในสิ่งใหม่ๆ รวมไปถึงสื่อในการเรียนการสอนที่ไม่เคยได้ใช้มาก่อน ทำให้เกิดความทันสมัย เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้โดยการแก้ปัญหา โดยใช้วิธีการและเทคโนโลยีใหม่ๆทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจมากขึ้นเพราะนวัตกรรมสื่อการสอน เป็นตัวกลางหรือช่องทางถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะ รวมไปถึงประสบการณ์จากแหล่งความรู้ไปสู่ผู้เรียน และทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยสื่อการเรียนก็นับได้ว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนผู้สอนได้แสดงบทบาท และเกิดความเข้าใจ ในวิชาที่เรียนที่สอนกันได้มากขึ้น (อัจฉรา ประเสริฐสิน และคณะ, 2560) โดยการศึกษาครั้งนี้ มีหลักนวัตกรรม คือ หลักพุทธธรรม ได้แก่ อิทธิบาท 4 ไตรสิกขา และสัปปริสรธรรม 7 การบูรณาการจิตวิทยาการแนะแนวการศึกษาบริการงานแนะแนว 5 บริการ ทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่ บูรณาการร่วมกับเจตคติทางการศึกษา 3 องค์ประกอบคือ 1) องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ 2) องค์ประกอบด้านอารมณ์และความรู้สึก 3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม เป็นบูรณาการพระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่สามารถร่วมมือกันเพื่อสร้างความรู้ที่การนำสิ่งที่แยกกันมารวมเข้าเป็นอันเดียวกันจนเกิดองค์รวม (The whole) (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2553) ช่วยให้บุคคลจะประสบความสำเร็จในการศึกษา ใฝ่เรียนรู้ คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ และมีความเพียรพยายามในการเรียน แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม สรุปเป็นองค์ความรู้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นิสัยที่ดีในการเรียน ตั้งใจเรียน มีการลงมือทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้เกิดผลมีผลสัมฤทธิ์การเรียนในระดับดี สร้างวินัยในการเรียน การบริหารเวลาสอดคล้องกับ Dillon & Kuman (1998) ที่กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับเจตคติประกอบด้วยหลายองค์ประกอบ (Multi Component) คือ องค์ประกอบด้านความรู้ ความรู้สึก และด้านความพร้อมที่จะกระทำต่อสิ่งต่างๆ และสอดคล้องกับแนวคิดของดวงเดือน พันธุมนาวิ (2530) ที่กล่าวว่า การที่จะกล่าวถึงองค์ประกอบของเจตคติให้ครอบคลุมมากที่สุดและเป็นที่ยอมรับกัน ได้แก่ แนวคิดที่เชื่อว่าประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบด้านความรู้ 2) องค์ประกอบด้านความรู้สึก 3) องค์ประกอบด้านมุ่งการกระทำ

3. เสนอนวัตกรรมและผลการใช้นวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทฺธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการใช้นวัตกรรมฯ พบว่า เจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษากลุ่มทดลอง หลังใช้นวัตกรรมการแนะแนวเชิงพุทฺธจิตวิทยา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านอารมณ์และความรู้สึก ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านพฤติกรรมสอดคล้องกฤษฎณา ประชากุล, อินถา ศิริวรรณ และอำนาจ บัวศิริ (2562) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการแนะแนวตามหลักพุทธบริหารการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาความสำคัญและจำเป็นต่อการตัดสินใจเลือกทำในสิ่งที่เหมาะสมกับตัวเอง โดยมีขอบเขตการแนะแนวด้านการศึกษาให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองในด้านการเรียนอย่างเต็มศักยภาพ นักเรียนได้รู้และเข้าใจโลกของงานอาชีพอย่างหลากหลาย มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต มีการเตรียมตัวสู่โลกของอาชีพ นักเรียนมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีเจตคติที่ดีต่อการมีชีวิตที่ดี มีคุณภาพ มีทักษะและสามารถปรับตัวให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นนวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทฺธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สรุปดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 S.Mererk 6(3*8) Guidance Model

ภาพที่ 6 S.Mererk 6(3*8) Guidance Model อธิบายได้ดังนี้

S.Mererk 6(3*8) Guidance Model เป็นนวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คือ ทราบประเด็นปัญหาทางการศึกษาของนิสิต และผู้ให้บริการแนะแนวต้องมีบทบาทหน้าที่ในการแนะแนว มีความชำนาญ และมีความพร้อม รวมถึงจุดมุ่งหมายของการแนะแนว ต้องทราบว่า การใช้บริการแนะแนวนั้นมีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อป้องกัน 2) เพื่อแก้ไข 3) เพื่อส่งเสริมและพัฒนา เพื่อจะได้ให้บริการแนะแนวได้ถูกต้อง ได้กระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยา โดยมีการบูรณาการหลักพุทธธรรมได้แก่ อิทธิบาท 4 ไตรสิกขา และสัปปริสรธรรม 7 ร่วมกับการบูรณาการหลักจิตวิทยาการแนะแนวการศึกษา มีการบริการแนะแนว 5 บริการ คือ 1) บริการสำรวจเป็นรายบุคคล 2) บริการสารสนเทศ 3) บริการให้การปรึกษา 4) บริการจัดวางตัวบุคคล 5) บริการวิจัยและติดตามผล ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่ แบ่งประเภทของการเรียนรู้ เป็นสำคัญขึ้นจากง่ายไปหายากไว้ 8 ประเภทดังนี้ 1) การเรียนรู้สัญญา 2) การเรียนรู้สิ่งเร้า-การตอบสนอง 3) การเรียนรู้การเชื่อมโยงแบบต่อเนื่อง 4) การเชื่อมโยงทางภาษา 5) การเรียนรู้ความแตกต่าง 6) การเรียนรู้ความคิดรวบยอด 7) การเรียนรู้กฎ 8) การเรียนรู้การแก้ปัญหา และใช้เจตคติทางการศึกษา 3 ด้าน คือ 1) องค์กรประกอบความรู้ความเข้าใจ 2) องค์กรประกอบด้านอารมณ์และความรู้สึก 3) องค์กรประกอบด้านพฤติกรรม นำมาบูรณาการกับการสร้างนวัตกรรม 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การระบุปัญหา 2) กำหนดจุดมุ่งหมาย 3) การศึกษาข้อจำกัดต่างๆ 4) การประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรม 5) การทดลองใช้ 6) การเผยแพร่ ได้นวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยา เพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษาที่ได้ การเตรียมการใช้ต้องมีความเป็นมิตรผู้ให้บริการและผู้รับบริการต้องมีการเปิดใจ มีเวลาในการใช้นวัตกรรมฯ การจัดการนวัตกรรมฯ ต้องมีความน่าสนใจ ทันสมัย เข้าถึงได้ง่ายและไม่เสียค่าใช้จ่ายในการใช้นวัตกรรมฯ เมื่อนิสิตใช้นวัตกรรมผลการใช้นวัตกรรมฯ ต้องก่อให้เกิดคุณค่าต่อตัวนิสิต คือ มีความรู้ความเข้าใจต่อการศึกษาดี มีความรู้สึกดีต่อการศึกษา และมีทักษะทางการศึกษาดี ทั้งหมดนี้คือการมีเจตคติทางการศึกษาที่ดี จากการใช้นวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่งผลให้นิสิตประสบความสำเร็จในการศึกษา และสามารถนำไปประกอบอาชีพการงานที่มั่นคง ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ช่วยพัฒนาสังคมให้มีความยั่งยืน ส่งผลให้ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการนำนวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา ไปใช้กับสถาบันการศึกษาอื่นๆ
 - 1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการพัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางด้านอื่นๆ ของนักเรียนและนิสิตในหลากหลายระดับ
 - 1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างเครือข่ายองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้พัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางด้านอื่นๆ
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกด้วยวิธีวิจัยกึ่งทดลองแบบฝังตัวในพื้นที่ต่างๆ และใช้ระยะเวลาในการทดลองให้นานขึ้น เพื่อการส่งเสริมเจตคติทางการศึกษาให้เกิดความลึกซึ้งมากขึ้นในตัวนิสิต

2.2 ควรมีการนำไปพัฒนาเป็นนวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษาของนิสิตหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและวิเคราะห์โดยใช้สถิติขั้นสูงกับกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา ประชากุล, อินถา ศิริวรรณ และอำนาจ บัวศิริ. (2562). การพัฒนาการแนะแนวตามหลักพุทธบริหาร การศึกษาในระดับมัธยมศึกษา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. 6(6). 3092-3110.
- ชุตินา ศิริรักษ์. (2559). ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4. ะลา: โรงเรียนคณะราษฎรบำรุง.
- ณัฐกิจ ชันแก้ว. (2563). วิเคราะห์สื่อโฆษณาที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของวัย. แหล่งที่มา <https://sites.google.com/site/natthakij56/wikheraah-sux-khosna-thi-mixiththipl-tx-kar-ceriy-teibto-laea-phathnakar-khxng-way> สืบค้นเมื่อ 20 ธ.ค. 2563.
- ดวงเดือน พันธุนาวิน. (2530). พฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนาจริยธรรมนิสิตนักศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*. 3(3). 77-89.
- ธงชัย ทองมา และธีระวัฒน์ จันทิก. (2558). การบริหารจัดการความเสี่ยงกับการบริหารการเปลี่ยนแปลง: องค์การในยุคโลกาภิวัตน์. *Veridian E-Journal, Slipakorn University*. 8(3). 596-621.
- ธนพล บรรดาศักดิ์. (2560). ความสุขในการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 5(1). 357.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2553). *วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2549). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิมลยา เนื้อทอง และคณะ. (2561). การศึกษาระดับความสุขในการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย*. 10(3). 424-435.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2553). *รูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย*. ดุษฎีนิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายหยุด มีฤกษ์. (2562). *การแนะแนวการศึกษาและอาชีพ*. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- อภิวัฒน์ บัวลอย. (2556). **ประเด็นปัญหา ปัจจัย แนวโน้ม ทิศทาง ทางการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่ ควรแก้ไขพัฒนา และแนวทางการแก้ไขพัฒนาทางการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา.
- อัจศรา ประเสริฐสิน และคณะ. (2560). การศึกษาแนวทางการจัดการนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครู. **วารสารบรรณศาสตร์ มศว**. 10(2). 80.
- Dillon, R. W., & Kuman, J. V. (1998). **Research in Education**. 8th ed. Boston, MA: Ally and Bacon.

รูปแบบการพัฒนารูปแบบองค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*

THE ORGANIZATIONAL HIGH PERFORMANCE DEVELOPMENT MODEL BASED ON
BUDDHIST PSYCHOLOGY IN MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY

¹มนัสชนก เมืองเงิน Mananchanok Muangngern, ²สิริวัฒน์ ศรีเครือดง Siriwat Srikrueadong,

³วิชชดา ฐิติโชติรัตน์ Witchuda Titichoatrattana

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: salapao.m26@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์กรประสิทธิภาพสูงมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนารูปแบบองค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 3) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนารูปแบบองค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ 1) การวิเคราะห์เอกสาร 2) สัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญ 17 รูป/คน 3) สันทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์กรประสิทธิภาพสูงที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีคุณลักษณะ 7 ประการ คือ ภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การบริหารงานถูกต้องมีคุณภาพ บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล สร้างเครือข่ายตามพันธกิจกับองค์กรทั่วไป เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารที่ทันสมัย 2) การพัฒนารูปแบบการพัฒนารูปแบบองค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นการวางแผนเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่คุณลักษณะประสิทธิภาพสูง 7 ประการ ด้วยกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมบุคลากรในมหาวิทยาลัยตามหลักพุทธจิตวิทยา คือ การสร้างจุดมุ่งหมายในการทำงานร่วมกัน สร้างความพร้อมตามบทบาทหน้าที่ สถานการณ์ที่ท้าทาย และแรงจูงใจต่อความสำเร็จของงานตามจิตวิทยาของคอนบาร์ค โดยเสริมหนุนด้วยการสร้างคุณลักษณะแห่งอิทธิบาท 4 เพื่อรักษาการทำงานให้สำเร็จ และสร้างคุณลักษณะแห่งพรหมวิหาร 4 เพื่อให้เกิดความช่วยเหลือทุกระดับหน้าที่ และคุณลักษณะแห่งสังคหวัตถุ 4 เพื่อความปรองดองสมานฉันท์และร่วมกันทำงาน และ 3) รูปแบบการพัฒนารูปแบบองค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดจุดมุ่งหมาย แนวทาง เพื่อการวางแผนพัฒนามหาวิทยาลัยไปสู่คุณลักษณะประสิทธิภาพสูง 7 ประการ ขั้นตอนที่ 2 สร้างกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมบุคลากรในมหาวิทยาลัยตามหลักพุทธจิตวิทยา ขั้นตอนที่ 3 ร่วมกันทำงานตามแผนพัฒนามหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพสูงตามแผนงาน 7 มิติ ตามโมเดล MCU HPO

คำสำคัญ: รูปแบบ, องค์กรประสิทธิภาพสูง, พุทธจิตวิทยา

Abstract

The objectives of this research article were (1) to study the high performance organization in Mahachulalongkornrajavidyalaya University, (2) to improve the organizational high performance development model based on Buddhist Psychology in Mahachulalongkornrajavidyalaya University, (3) to propose the organizational high performance development model based on Buddhist Psychology in Mahachulalongkornrajavidyalaya University. This qualitative research used methods of data collection: 1) document analysis, 2) interview with 11 executives and 17 experts, and 3) focus group with 9 persons. Moreover, this study used content analysis. The findings of the study were 1) the high performance organization of Mahachulalongkornrajavidyalaya University had 7 characteristics of objectives that were the University Image of strategic leadership, (2) effective quality management, (3) good governance principles, (4) mission networking with other organization, (5) learning organization, (6) organization with strong distinct corporate culture, (7) using modern technology and communication. 2) The improvement of the organizational high performance development model based on Buddhist Psychology in Mahachulalongkornrajavidyalaya University that was the improvement planning to reach 7 high-performance characteristics by the process of personal behavioral development as Buddhist Psychology in Mahachulalongkornrajavidyalaya University, for example, to set the team goals for work, readiness for work as roles, responsibilities and challenging situations, and motivation for the success of the work as Conbach's theory. In addition, reinforcing Iddhipada 4 for willingness to work successfully, and creating the characteristics as Brahmavihara 4 for generosity to help each other and Sangghahavatthu 4 for harmony and reconciliation in organization. Moreover, 3) the organizational high performance development model based on Buddhist Psychology in Mahachulalongkornrajavidyalaya University was composed of 3 processes: 1) to set objectives, set objectives, guidelines of development planning for being 7 high performance characteristic organization, 2) to create the process of personal behavioral development as Buddhist Psychology and (3) to work together as development planning for being high-performance organization based on 7 characteristic aspects according to MCU HPO model.

Keywords: Model, Organizational High Performance, Buddhist Psychology.

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนเทคโนโลยีต่างๆ ในยุคโลกาภิวัตน์ การศึกษาจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากเพื่อให้ทัดเทียมกับนานาประเทศ ประเทศไทยจึงมีการปฏิรูป การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ จึงเป็นปัจจัยสำคัญของการปฏิรูปทั้งปวง สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา (กกอ.) กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 – 2574) จุดเน้นของแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 3 กำหนดพันธกิจของอุดมศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะและเป็นจุดเด่นหรือ ความเชี่ยวชาญของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง สถาบันอุดมศึกษาให้เป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ (Reprofiling HEI) มุ่งเน้นผลผลิตและผลลัพธ์ของระบบอุดมศึกษา (Higher Education Outcomes) ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามมาตรฐานที่ยอมรับระดับสากล ปฏิรูปอุดมศึกษาอย่างครบถ้วนและสมดุล เพื่อให้กลไกการสนับสนุน การกำกับตรวจสอบ และการประเมินผลกระทบของระบบอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยมี 1) ความเท่าเทียมและความเป็นธรรม 2) คุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา การตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประเทศกับการแข่งขันระดับสากลภายใต้สภาพความหลากหลายของสถาบันอุดมศึกษา 3) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การจัดสรรทรัพยากรที่สอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมาย การบริหาร การจัดการภายในสถาบันอุดมศึกษาใช้หลักธรรมาภิบาล การบริหารวิชาการ การบริหารบุคลากร สร้างต้นทุนและความสูญเสียทางการศึกษา และ 4) การตอบสนองต่อบริบทความเปลี่ยนแปลง การแก้ไขปัญหาของประเทศ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม MIT นโยบายเศรษฐกิจ และโครงสร้างพื้นฐาน การแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงของโลก (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2560)

การศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาสังคมให้คนซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมเป็นคนมีคุณภาพ คุณธรรม กล่าวคือ การศึกษาช่วยสร้างจิตสำนึกในการเป็นมนุษย์ มีจิตวิญญาณของผู้มีอารยะธรรมทางปัญญาและความงดงามทางจิตใจ การศึกษาสร้างให้คนมีความรู้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพมีความอดทนในการต่อสู้กับอุปสรรคของชีวิต การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนทุกวัย (กฤตนิยม ชัยมูล และคณะ, 2564) นอกจากนี้ยังนำการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ กับสังคม ชุมชน และเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติอีกด้วย สถาบันการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาให้กับผู้ที่ต้องการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นองค์กรทางการศึกษามีพันธกิจ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ผลิตบัณฑิต 2) วิจัยและพัฒนา 3) ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม 4) ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการองค์กรโดยมีนโยบายให้บุคลากรทุกองค์กรปฏิบัติตามแผนพัฒนามหาวิทยาลัยฯ ระยะที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดยมีกำหนดวิสัยทัศน์ให้เป็น “มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาระดับโลก” มีจุดแข็งในเรื่องมีความเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา มีหลักสูตรที่โดดเด่นในการบูรณาการวิชาการด้านพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ได้รับการยอมรับจากสถาบัน/องค์กรพระพุทธศาสนานานาชาติบัณฑิตมีความรู้และคุณธรรมจริยธรรม มีทรัพยากรทางการศึกษาและสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมต่อการศึกษา ได้รับการยอมรับในด้านการบริการวิชาการทางพระพุทธศาสนาทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ได้รับการยอมรับในด้านการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในระดับชาติ มีจัดสรรทุนสนับสนุนการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ ได้รับการยอมรับและเชื่อมั่นในการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาล โดยมหาวิทยาลัยได้มีการบูรณาการหลักธรรมทางพุทธ

ศาสนา สร้างสรรค์ผลงานให้เกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุด บุคลากรมีความสุขในการทำงาน รักดีต่อองค์กร พัฒนาคนสร้างงาน ทำงานตามระบบ รักใคร่ ประรณาดีต่อเพื่อนร่วมงาน พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดี มีสุข วางใจเป็นกลาง อันจะทำให้ดำรงอยู่ในธรรมที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา ช่วยกันแก้ไขปัญหาขององค์กร แบ่งปันสิ่งของ แสดงน้ำใจต่อกันช่วยเหลือกันในเรื่องต่างๆ ที่ถูกต้อง พุดจาอ่อนหวานให้เกียรติกัน เคารพซึ่งกันและกัน บำเพ็ญประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมให้แก่องค์กรภายในของตน ปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลายในการทำ ความดีต่อตนเองและองค์กร บริการด้วยความรวดเร็ว ทันสมัย นำเทคโนโลยีมาใช้พัฒนางาน (กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นองค์กรทางการศึกษาที่นอกจากหน่วยงานที่ให้บริการดูแลด้านการศึกษามหาวิทยาลัยโดยตรงแล้วยังมีส่วนงานที่ต้องดูแลบริหารจัดการด้านบุคลากร ด้านสวัสดิการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งถือว่าเป็นส่วนงานสนับสนุนทางอ้อมให้การบริหารจัดการด้าน การศึกษาของมหาวิทยาลัย การพัฒนาและการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กรจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการ ผลักดันองค์กรให้มีประสิทธิภาพตามสมรรถนะขององค์กรแต่ละองค์กรนั้นอย่างสูงสุด (HR NOTE.asia, 2562) องค์กรที่มีประสิทธิภาพสูง จะเป็นองค์กรที่มีความสามารถในการประเมินสมรรถนะ (competencies) ของ ตัวอย่างได้อย่างแม่นยำ และสามารถที่จะปรับปรุง และพัฒนาสมรรถนะเหล่านั้นให้ดียิ่งขึ้น และเพื่อให้ องค์กรมีประสิทธิภาพผลสูงขึ้นไป และแนวทางหนึ่งในการสร้างให้องค์กรมีประสิทธิภาพสูง คือ การสร้างวัฒนธรรม องค์กร (corporate culture) ที่ส่งเสริมให้มีการยกระดับการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น (BT CORPORATION, 2563) การพัฒนาองค์กรก็คือการทำให้องค์กรนั้นดีขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีกว่าเดิม ตั้งแต่การ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การปฏิบัติงาน ระบบโครงสร้างองค์กร ไปจนถึงทัศนคติในการทำงาน

จากที่ดังกล่าว การนำหลักพุทธจิตวิทยามาบูรณาการเพื่อการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพสูงนั้น มีความสำคัญอย่างมากเพราะการพัฒนาองค์กรในระดับมหาวิทยาลัยจะต้องอาศัยการอยู่ร่วมกัน การพัฒนา องค์กรด้านการบริหาร การเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากรเพื่อให้องค์กรเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืนจากสำคัญ ในเบื้องต้นทำให้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาองค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อเสนอหลักพุทธจิตวิทยาในการนำไปบูรณาการให้องค์กรเกิด ประสิทธิภาพสูงขององค์กร เพราะบุคลากรมีคุณภาพในการดำเนินงานสามารถเป็นองค์กรที่มีชื่อเสียงใน ระดับโลกอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์กรประสิทธิภาพสูงมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาองค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาองค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาองค์การประสิทธิภาพสูงมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับองค์การประสิทธิภาพสูงมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
แหล่งข้อมูล : หนังสือ บทความ ตำรา งานวิจัย website
เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร
การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis
ผลลัพธ์ที่ได้ : องค์การประสิทธิภาพสูงมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ศึกษาจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับองค์การประสิทธิภาพสูงมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้แก่ ผู้บริหารระดับต้นขึ้นไปของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง จำนวน 17 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจงซึ่งกำหนดกฎเกณฑ์ในการคัดเลือก
เครื่องมือ : แบบสัมภาษณ์
การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis
ผลลัพธ์ที่ได้ : ได้องค์กรประสิทธิภาพสูงมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการพัฒนางค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ยกร่างรูปแบบการพัฒนางค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
แหล่งข้อมูล : ผลลัพธ์จาก วัตถุประสงค์ ข้อที่ 1
เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร
การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis
ผลลัพธ์ที่ได้ : ได้รูปแบบการพัฒนางค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฉบับร่างที่ 1)
2. พัฒนาโดยสนทนากลุ่ม
แหล่งข้อมูล : ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ โดยการเลือกแบบเจาะจงกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก จำนวน 9 รูป/คน
เครื่องมือ : คู่มือการสนทนากลุ่มที่ได้จากรูปแบบการพัฒนางค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฉบับร่างที่ 1)
การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis
ผลลัพธ์ที่ได้ : ได้รูปแบบการพัฒนางค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฉบับร่างที่ 2)

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนางค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มี 2 ขั้นตอน

1. ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนางค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
แหล่งข้อมูล : ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ โดยการเลือกแบบเจาะจงกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก จำนวน 6 รูป/คน

ผลลัพธ์ที่ได้ : ได้รูปแบบการพัฒนาองค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยามหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฉบับร่างที่ 3)

2. แก้ไขปรับปรุงและนำเสนอ

แหล่งข้อมูล : อาจารย์ที่ปรึกษา/อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้วิจัย

เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลลัพธ์ที่ได้ : ได้รูปแบบการพัฒนาองค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยามหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับสมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. องค์กรประสิทธิภาพสูงมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยมีหลักการ
สร้างสมรรถนะการบริหารจัดการ ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม มุ่งผลสัมฤทธิ์ในด้าน คุณธรรมจริยธรรม บริหาร
โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร มีระบบโครงสร้างพื้นฐานในการบริหารองค์กร สภาพแวดล้อมต่างๆ
ในการสนับสนุนองค์กร บุคลากรปฏิบัติตามนโยบาย พันธกิจวิสัยทัศน์และแผนพัฒนามหาวิทยาลัยฯ ระยะที่
12 (พ.ศ. 2560-2564) ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. การพัฒนารูปแบบการพัฒนาองค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยามหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นกระบวนการที่มหาวิทยาลัยได้นำองค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบที่ส่งเสริมให้องค์กรมี
ประสิทธิภาพสูงหรือสมรรถนะสูง โดยมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ มีหลักการบริหารถูกต้องและ
มีคุณภาพ มีหลักการบริหารที่ดีสร้างองค์กรเครือข่าย เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีวัฒนธรรมองค์กร มี
เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโดยการพัฒนาคน พัฒนางาน และสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้วยหลัก
จิตวิทยาองค์กรบูรณาการหลักพุทธธรรม คือ พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาองค์กร
ประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ยั่งยืนต่อไป

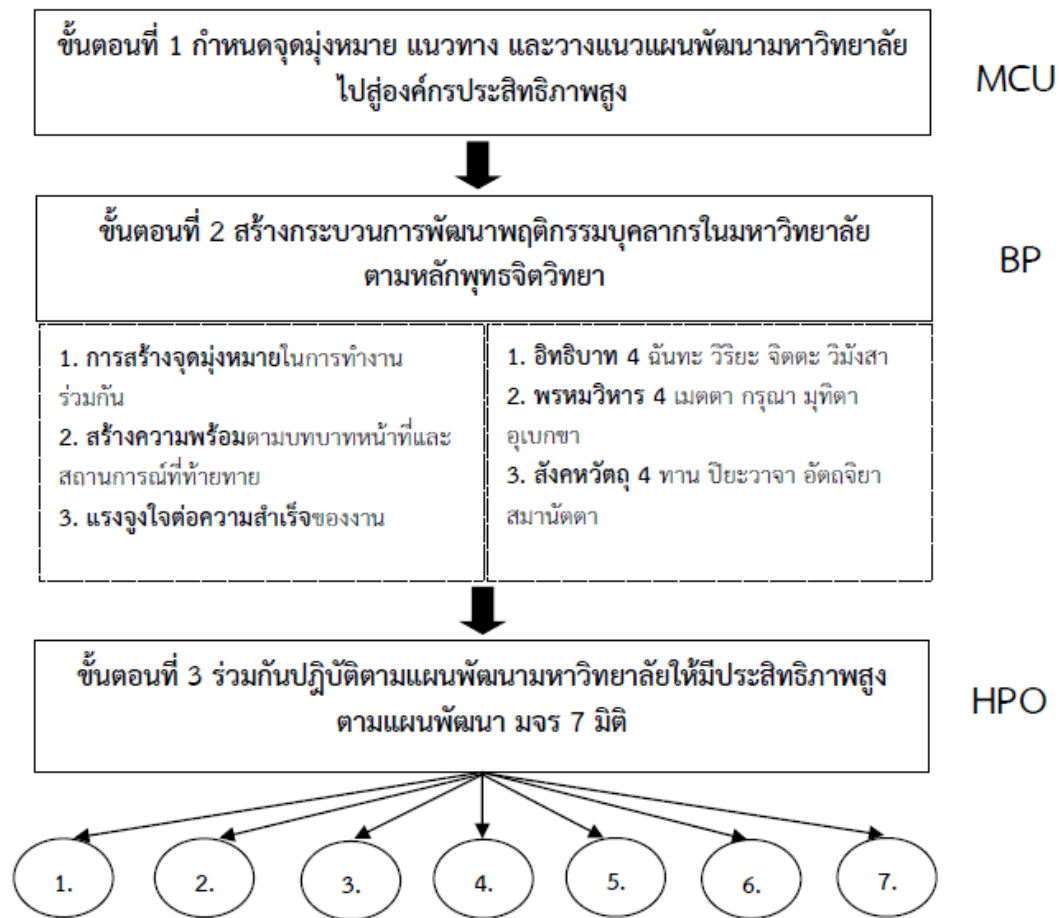
3. รูปแบบการพัฒนาองค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย คือ M C U H P O Model คือ

M=MCU คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยโดยมหาวิทยาลัย

P= Psychology คือ การนำหลักจิตวิทยา

B= BUDDHIST คือ การนำหลักพุทธธรรม

H P O หมายถึง High performance Organization องค์กรที่มีประสิทธิภาพสูงมีแนวทางปฏิบัติ
โดยสรุปเป็นภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาระบบองค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (MCU.HPO.BP Model)

จากภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาระบบองค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คือ MCU.HPO.BP Model อธิบายได้ดังนี้

M=MCU คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยโดยมหาวิทยาลัย

P= Psychology คือ การนำหลักจิตวิทยา

B= BUDDHIST คือ การนำหลักพุทธธรรม

H P O หมายถึง High performance Organization องค์กรที่มีประสิทธิภาพสูงมีแนวทางปฏิบัติได้แก่

1. การมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 1) มีการกำหนดเป้าหมาย หลักการ วิสัยทัศน์ที่ชัดเจน เพื่อให้องค์กรบรรลุพันธกิจที่ตั้งไว้ 2) มีการมุ่งเน้นยุทธศาสตร์ และจัดแนวทางยุทธศาสตร์ไปในทิศทางเดียวกัน 3) มีการบริหารงานแบบโครงการ 4) มีการดูแลในด้านความจำเป็นของบุคลากร 5) มีการให้คำปรึกษาหารือ ช่วยหาคำตอบ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น 6) มีวิธีการจัดการจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กร 7) ประสิทธิภาพ 3 อย่าง ส่วนที่ 1 เป็นเรื่องของบุคลากรในองค์กรนั้นๆ ส่วนที่ 2 ระบบกลไกและโครงสร้างพื้นฐานในการบริหารงานขององค์กรนั้น ส่วนที่ 3 สภาพแวดล้อมโดยรวมไปถึงสถานที่ตั้งว่าเหมาะสมหรือไม่

เหมาะสม 8) ปัจจัยแรกคือ ทิศทางบริหารองค์กร ปัจจัยที่ 2 คือ ผู้บริหาร ปัจจัยอื่นๆ เทคโนโลยีสารสนเทศ นวัตกรรม 9) มีบุคลากร การวางแผนคน วางแผนงานในองค์กร เงินทุนสนับสนุน 10) มีกระบวนการทำงาน ขั้นตอนงาน ใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า 11) ส่งเสริมและพัฒนาระบบการบริหารจัดการด้านงบประมาณ 12) มีแนวคิด PDCA สร้างวัฒนธรรมการประเมินคุณภาพการปฏิบัติงาน

2. การมีหลักการบริหารถูกต้อง ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมของบุคลากร เพื่อหาวิธีการปรับปรุงการดำเนินงานให้เกิดคุณภาพอย่างต่อเนื่อง 2) มีการวางแผนการทำงาน และมีการประเมินผลการทำงาน 3) การมีส่วนร่วมของบุคลากร และกระตุ้นให้มีทีมงานบริหารตนเอง 4) มีการวางแผนคุณภาพ และการตรวจสอบตนเอง 5) มีการตัดสินใจร่วมกัน 6) การสร้างความมีมาตรฐาน 7) มีการสร้างความสามารถให้บุคลากรทำงานด้วยความมั่นใจ 8) มีการเข้าถึงยุทธศาสตร์ขององค์กร มีหลักการที่ชัดเจน สอดคล้องกับแผนงานและหลักการขององค์กร มีการวัดผลความพึงพอใจของบุคลากร 9) การมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม 10) การขับเคลื่อนให้เกิดผลการปฏิบัติงาน หรือความสำเร็จขององค์กร 11) การมีความรับผิดชอบส่วนบุคคล 12) มีการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมาย 13) มีการติดตามและประเมินผล 14) การปฏิบัติงาน มีการวางระบบการควบคุมภายใน และการบริหารความเสี่ยงที่ดี 15) มีการวิเคราะห์เพื่อกำหนดวิธีการ และปรับปรุงคุณภาพขององค์กร 16) มีการให้รางวัล 17) พัฒนาคนในองค์กรโดยการมีส่วนร่วมทำงานไปด้วยกัน 18) สร้างสังคมแบ่งปันในองค์กร 19) มหาวิทยาลัยได้รับการยอมรับในด้านการบริการวิชาการทางพระพุทธศาสนาทั้งในระดับชาติและนานาชาติ 20) มหาวิทยาลัยมีความเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา 21) มหาวิทยาลัยมีหลักสูตรที่โดดเด่นในการบูรณาการวิชาการด้านพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ 22) มหาวิทยาลัยได้รับการยอมรับจากสถาบัน/ องค์การพระพุทธศาสนานานาชาติ 23) มหาวิทยาลัยได้รับการยอมรับในด้านการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในระดับชาติ

3. การมีหลักการบริหารที่ดี ประกอบด้วย 1) การมีความซื่อสัตย์ มีความเป็นธรรมในองค์กร 2) มีการสร้างความไว้วางใจให้กับบุคลากร 3) การมีความรับผิดชอบต่อสังคม 4) พุทธวิธีบริหารมี 3 ข้อ มีจักขุมา หมายถึงผู้นำต้องมีสายตายาวไกลหรือมีวิสัยทัศน์ มีวิธูโร หมายถึง ต้องมีความรู้ ความชำนาญ มีนิสสัยสัมปันโน หมายถึงมีมนุษยสัมพันธ์ 5) พัฒนาผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำ มีตัวชี้้นนโยบายที่ชัดเจน 6) พัฒนาคน การพัฒนางาน การพัฒนาจิตใจ 7) มีคุณธรรมประจำใจคือพรหมวิหาร 4 8) บัณฑิตมีความรู้และคุณธรรมจริยธรรม 9) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจทำให้เกิดความต้องการกำลังคนที่มีความรู้คู่คุณธรรม 10) แนวคิดธรรมาภิบาล และแนวคิดเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA) 11) พัฒนาและส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการองค์กร 12) ส่งเสริมและพัฒนาระบบกลไกการบริหารจัดการองค์กรให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล 13) พัฒนาระบบและกลไกการบริหารติดตามผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนา 14) กำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาตามพันธกิจและแผนสนับสนุนการบริหารจัดการองค์กร 15) มหาวิทยาลัยได้รับการยอมรับและเชื่อมั่นในการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาล

4. การสร้างองค์กรเครือข่าย ประกอบด้วย 1) การเป็นสถานที่ปฏิบัติงานที่ยิ่งใหญ่ 2) การรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดในระยะยาว 3) มีการสร้างสิ่งใหม่ๆ เพื่อเติมเต็มความเข้มแข็งให้กับองค์กร กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) การมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอก 5) มีการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 6) มีการพัฒนาทุกมิติตามพันธกิจ ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีบุคลากรที่มีคุณภาพ กระบวนการจัดการบริหารเรื่องการเรียนการสอนที่มีเครื่องไม้เครื่องมือนวัตกรรมที่นำไปสอน 7) พัฒนาด้านพระพุทธศาสนา สังคม ความรู้การศึกษา เรื่องทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม 8) การเป็นประชาคมอาเซียนเป็นโอกาสให้

มหาวิทยาลัยพัฒนาหลักสูตรและการบริการวิชาการและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยต่างๆ

9) การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเป็นโอกาสให้มหาวิทยาลัยพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพสนากรรมฐานระยะสั้นแก่ผู้สูงอายุ

10) หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ประชาชน นักเรียนและคณะสงฆ์ มีทัศนคติที่ดี ให้การยอมรับ

5. การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การสร้างองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งองค์ความรู้เหล่านั้นเกิดจากการทำงานร่วมกันและแลกเปลี่ยนวิธีการทำงานที่ดี 2) การสร้างกลไกการเรียนรู้ที่บุคลากรสามารถพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา นำไปสู่การเรียนรู้ 3) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 4) การสร้างและสะสมความรู้ 5) พัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ 6) สร้างจริยธรรมการบริหารจริยธรรมการทำงาน 7) ส่งเสริมความรู้ศึกษาทางด้านพุทธศาสนาคุณธรรม 8) มหาวิทยาลัยมีทรัพยากรทางการศึกษาและสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมต่อการศึกษา 9) มหาวิทยาลัยจัดสรรทุนสนับสนุนการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ 10) การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการที่รัฐบาล เอกชนมีงบประมาณสนับสนุนการทำวิจัย 11) สร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอกเพื่อสนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้

6. การมีวัฒนธรรมองค์กร ประกอบด้วย 1) มีการสร้างค่านิยมร่วมกันของบุคลากรทั้งในและนอกองค์กร 2) มีการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สร้างอัตลักษณ์ที่ใช้ร่วมกันและความรู้สึกที่เป็นหนึ่งเดียวของชุมชน 3) การสร้างค่านิยมความผูกพันกับคุณภาพ เพื่อให้เกิดการทำงานที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง 4) มีการทำงานเป็นทีม 5) การมีวัฒนธรรมที่เน้นด้านการเรียนรู้ การปรับปรุงต่อเนื่อง วัฒนธรรมคุณภาพ วัฒนธรรมมุ่งผลงานสูง วัฒนธรรมความไว้วางใจ วัฒนธรรมการกระจายอำนาจ 6) พิจารณาตามองค์ประกอบองค์การขององค์กร 7) ผู้บริหารทุกระดับชั้นที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะสั่งการ 8) ตรวจสอบหรือประเมินคนจากภายนอกองค์กร 9) พัฒนาระบบสวัสดิการบุคลากร 10) ส่งเสริมและสนับสนุนให้คณะ วิทยาลัยและศูนย์พัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้

7. การมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ประกอบด้วย 1) การนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อในการบูรณาการการใช้ทรัพยากรความรู้ 2) การแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศระหว่างหน้าที่ต่างๆ 3) การจัดทำระบบข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ 4) การเชื่อมโยงเทคโนโลยีเข้ากับการแบ่งปันความรู้ เพื่อให้บุคลากรได้มุมมองใหม่ๆ 5) มีความก้าวหน้า และต้องไม่หยุดนิ่งในเรื่องของเทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ ต้องมีนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง 6) พัฒนา 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 บุคลากรผู้ใช้เทคโนโลยี ส่วนที่ 2 ระบบกลไกและโครงสร้างพื้นฐาน ส่วนที่ 3 สภาพแวดล้อม 7) วิสัยทัศน์การกำหนดแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเทคโนโลยี 8) ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับองค์กร 9) สร้างความหลากหลายทางการบริการเพื่อความสะดวกของผู้มารับบริการ 10) มหาวิทยาลัยมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย 11) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร หลากหลายและเข้าถึงง่าย 12) พัฒนาและส่งเสริมการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการองค์กร

การบูรณาการหลักพุทธจิตวิทยาของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) ระดับความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการดำเนินงานที่ ประหยัดทั้งงบประมาณ ระยะเวลา และทรัพยากรต่างๆ 2) กระบวนการคิดที่แม่นยำเชื่อถือได้เพื่อให้การดำเนินงานนั้นๆ สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของ องค์กรงานเสร็จทันต่อสถานการณ์และผลงานที่ได้รับนั้นมีประโยชน์ต่อองค์กร 3) ปฏิบัติตามทฤษฎีระบบเป็นการสร้างระบบ 4 ส่วน ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการแปรสภาพในการบริหาร ผลผลิต และการป้อนกลับ 4) พัฒนาศูนย์บริการบุคคลปัจจัยพื้นฐานในระบบ หรือสภาพแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีที่ตั้งที่เหมาะสม

หากบุคลากรมีคุณภาพสิ่งเหล่านี้จะตามมา 5) ผู้บริหารเข้าใจทั้งอารมณ์ ความรู้สึก ประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานและใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมองค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้แก่

1. อิทธิบาท 4 ของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) มีศรัทธาจิตใจรักงานหรือหน้าที่ของตน 2) มีความพากเพียรในงาน 3) ใจจดจ่ออยู่กับงานและหน้าที่ของตน 4) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ผลงานให้เกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุด 5) บุคลากรมีความสุขในการทำงาน รักและภักดีต่อองค์กร 6) พัฒนาคน สร้างงาน สร้างระบบ ทำงานตามระบบ

2. พรหมวิหาร 4 ของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดีต่อเพื่อนร่วมงาน 2) กรุณา ปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของเพื่อนร่วมงาน 3) มุทิตา ความยินดีพลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดี มีสุข เจริญงดงามยิ่งขึ้นไป 4) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะทำให้ดำรงอยู่ในธรรมที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา 5) ช่วยแก้ไขปัญหาของผู้ใต้บังคับบัญชาเมื่อปฏิบัติงานสุดความสามารถของตนเอง

3. สังคหัตถ์ 4 ของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) ทานแบ่งปันสิ่งของแสดงน้ำใจต่อกันช่วยเหลือกันในเรื่องต่างๆ ที่ถูกต้อง 2) ปิยวาจา พูดจาอ่อนหวานให้เกียรติกัน เคารพซึ่งกันและกัน 3) อัตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมให้แก่องค์กรภายในของตน 4) สมานัตตตา ปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลายในการทำความดีต่อตนเองและองค์กร 5) บริการด้วยความรวดเร็ว ทันสมัย นำเทคโนโลยีมาใช้นำพัฒนางาน

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยการเสนออภิปรายผลการวิจัยดำเนินการตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอเป็น 3 ประเด็น ตามข้อค้นพบของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. องค์กรประสิทธิภาพสูงมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า องค์กรประสิทธิภาพสูงมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยมีหลักการสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการ ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม มุ่งผลสัมฤทธิ์ในด้าน คุณธรรมจริยธรรม บริหารโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร มีระบบโครงสร้างพื้นฐานในการบริหารองค์กร สภาพแวดล้อมต่างๆ ในการสนับสนุนองค์กร บุคลากรปฏิบัติตามนโยบาย พันธกิจวิสัยทัศน์และแผนพัฒนามหาวิทยาลัยฯ ระยะเวลาที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ของมหาวิทยาลัย จากองค์กรประสิทธิภาพสูงของมหาวิทยาลัยดังกล่าวเบื้องต้นสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารมหาวิทยาลัยได้มีนโยบายให้บุคลากรทุกองค์กรค์ การใช้หลักสมรรถนะการบริหารจัดการ โดยเฉพาะการพัฒนาบุคลากรในองค์กรซึ่งมหาวิทยาลัยได้ส่งเสริมให้บุคลากรได้ศึกษาต่อ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยทั้ง 4 ด้าน และส่งเสริมให้บุคลากรในแต่ละองค์กรค์ทั้งในส่วนกลาง วิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ได้ปฏิบัติตามแผนพัฒนามหาวิทยาลัยระยะเวลาที่ 12 เพื่อให้มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาระดับโลกและเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว โดยผลการวิจัยนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชวนพิศ สิทธิธาดา (2552) ที่พบว่า รูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลประกอบด้วย องค์กรค์ประกอบที่ 1 สมรรถนะด้านวิชาชีพ องค์กรค์ประกอบที่ 2 สมรรถนะด้านภาวะผู้นำ องค์กรค์ประกอบที่ 3 สมรรถนะด้านหน้าที่ องค์กรค์ประกอบที่ 4 สมรรถนะด้านบุคคล และองค์กรค์ประกอบที่ 5 สมรรถนะด้านการบังคับบัญชา ซึ่งรูปแบบสมรรถนะทั้ง 5 องค์กรค์ประกอบดังกล่าวล้วนเป็นแนวทางการปฏิบัติงานในบทบาทหน้าที่ที่

จำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคที่ต้องอาศัยสังคมฐานความรู้ และเศรษฐกิจฐานความรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวาสนา เลิศมะเลา และเทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์ (2561) พบว่า ในการพัฒนาองค์กรควรส่งเสริมให้บุคลากรได้เข้าใจเกี่ยวกับสมรรถนะหลักในงานการปฏิบัติงาน ควรสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรและนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของสมหมาย เทียนสมใจ (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่า สภาพรูปแบบการบริหารงานองค์กรที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำในการการเปลี่ยนแปลง สามารถบริหารกลยุทธ์ได้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในและนอกหน่วยงาน ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร รวมทั้งสามารถในการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานและชุมชน

2. การพัฒนารูปแบบการพัฒนาองค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากผลจากการศึกษา พบว่ามี 7 องค์ประกอบที่ส่งเสริมให้องค์กรมีประสิทธิภาพสูงหรือสมรรถนะสูง คือ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ มีหลักการบริหารถูกต้องและมีคุณภาพ มีหลักการบริหารที่ดีสร้างองค์กรเครือข่าย เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีวัฒนธรรมองค์กร มีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโดยการพัฒนาคน พัฒนางาน และสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้วยหลักจิตวิทยาองค์กรบูรณาการหลักพุทธธรรม คือ พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาองค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ยั่งยืน โดยผลการวิจัยนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของมยุรี คำปาเชื้อ (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยให้บริการทางวิชาการแก่สังคมในหลากหลายรูปแบบ เช่น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการวิจัย นวัตกรรมและการบริการวิชาการ บริหารจัดการทรัพยากรสินทางปัญญาและสิทธิประโยชน์ที่เกิดขึ้น เป็นการมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้ดีหรือเกินมาตรฐานที่มีอยู่ ทำงานในหน้าที่ให้ดีและถูกต้อง มีความมานะอดทน ขยันหมั่นเพียรในการทำงาน และตรงต่อเวลามีความรับผิดชอบ มีความกระตือรือร้น หมั่นติดตามผลงาน มีความละเอียดรอบคอบเอาใจใส่ ตรวจสอบตราความถูกต้องเพื่อให้ได้งานที่มีคุณภาพ ด้วยหลักอิทธิบาท 4 และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุริยะ ทวีบุญญาวัตร (2559) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบองค์กรสมรรถนะสูง มีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1) การบริหารแบบมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) การนำองค์กรตามหลักธรรมาภิบาล 3) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ 4) การบริหารแบบมุ่งเน้นยุทธศาสตร์และ 5) การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสำเร็จขององค์กร

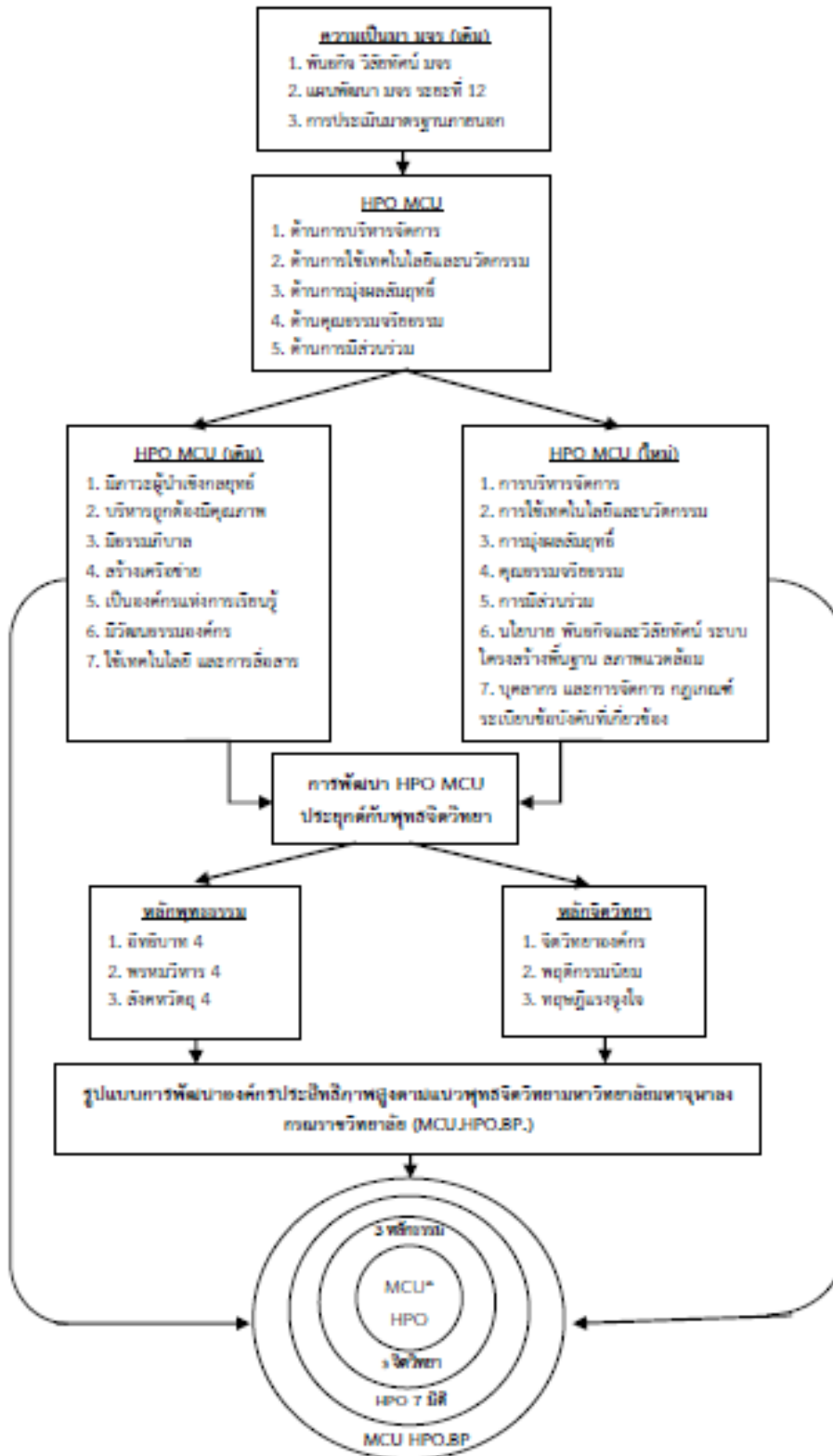
3. รูปแบบการพัฒนาองค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากรูปแบบการพัฒนาองค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการองค์กรซึ่งการพัฒนาองค์กรนั้นต้องอาศัยหลักอิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 ในการส่งเสริมประสิทธิภาพให้สูงมากขึ้นและต้องอาศัยทฤษฎีจิตวิทยา คือ จิตวิทยาองค์กรรวมถึงทฤษฎีระบบในการส่งเสริมประสิทธิภาพสูงให้แก่มหาวิทยาลัย โดยผลการวิจัยนี้ได้สอดคล้องกับการวิจัยของศศิรัศมี ประสาทแก้ว (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับในการพัฒนามหาวิทยาลัยสู่องค์กรสมรรถนะสูง แบบบูรณาการพหุมีตินั้นมีรูปแบบบริหารจัดการมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐได้มีการกำหนดไว้อย่างเป็นระบบ ดังนั้น การที่จะเป็นองค์กรสมรรถนะสูงขึ้นอยู่กับผู้ที่จะมาขับเคลื่อนให้ระบบเป็นไปตามทิศทางที่วางไว้ และเพื่อให้เห็นเป็นการบริหารจัดการอยู่ระหว่างสองขั้วของเส้นแห่งความต่อเนื่อง ซึ่งหมายความว่า การบริหารมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐมีสภาพและบทบาทใหม่ที่ออกนอกกระบวนราชการเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐจากเดิมที่มีสภาพเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ดังนั้นจึงควรมีการบูรณาการร่วมกับการวิจัยผสมผสาน เพื่อสกัดเอาแนวคิดและข้อดี หรือจุดเด่นของการบริหารทั้งสามรูปแบบ รวมถึงมหาวิทยาลัยเอกชน และนำมาประยุกต์ใช้

ในการบริหารตนเองเท่าที่จำเป็นในลักษณะและเทคนิคที่เรียกว่า การเทียบเคียงกับองค์กรต้นแบบ (Benchmarking) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Edmon (1979) ที่พบว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนจะขึ้นอยู่กับลักษณะของโรงเรียนนั้นๆ มากกว่า เพราะลักษณะ หรือคุณลักษณะบางอย่างทางครอบครัวของนักเรียนไม่เหมือนกัน ทำให้ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน คือ 1) การมีผู้บริหารที่เข้มแข็ง มุ่งมั่นเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน 2) มีจัดบรรยากาศและครูผู้สอนมีความคาดหวังของระดับการเรียนของผู้เรียนในระดับสูง 3) มีความเรียบร้อยและมีความปลอดภัย 4) การให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ 5) มีการตรวจสอบ มีการประเมิน หรือทดสอบความก้าวหน้าของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการพัฒนางานองค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สรุปล่องค์ความรู้จากการวิจัย คือ MCU*HPO. BUDDHIST PSYCHOLOGY กล่าวคือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้การพัฒนางานองค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยาโดยมีการบูรณาการหลักหลักพุทธธรรมได้แก่ 1) อิทธิบาท 4 มีศรัทธา มีความพากเพียร ใจจดจ่ออยู่กับงานและหน้าที่ของตน วิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ผลงานให้เกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุด บุคลากรมีความสุขในการทำงาน รักและภักดีต่อองค์กร พัฒนาคนสร้างงาน สร้างระบบ ทำงานตามระบบ 2) พรหมวิหาร 4 รักใคร่ ประรณชาติต่อเพื่อนร่วมงาน ปลอดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของเพื่อนร่วมงาน พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดี มีสุข เจริญงดงามยิ่งขึ้นไป วางใจเป็นกลาง อันจะทำให้ดำรงอยู่ในธรรมที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา ช่วยกันแก้ไขปัญหาขององค์กร 3) สังคหวัตถุ 4 แบ่งปันสิ่งของแสดงน้ำใจต่อกันช่วยเหลือกันในเรื่องต่างๆ ที่ถูกต้อง พุดจาอ่อนหวานให้เกียรติกัน เคารพซึ่งกันและกัน บำเพ็ญประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมให้แก่องค์กรภายในของตน ปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลายในการทำความดีต่อตนเองและองค์กร บริการด้วยความรวดเร็ว ทันสมัย นำเทคโนโลยีมาใช้พัฒนางาน โดยใช้หลักจิตวิทยาองค์กรในการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างประสิทธิภาพสูง การลดความขัดแย้งในบทบาทการทำงาน ทั้งนี้ ทำได้ด้วยการวิเคราะห์งานอย่างเป็นระบบ เข้าใจพฤติกรรมการทำงาน จูงใจเพื่อนร่วมงานให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน บูรณาการกับหลักองค์กรที่มีประสิทธิภาพสูง HPO 7 มิติ คือ การมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ มีหลักการบริหาร ถูกต้องและมีคุณภาพ มีหลักการบริหารที่ดีสร้างองค์กรเครือข่าย เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีวัฒนธรรมองค์กร มีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโดยการพัฒนาคน พัฒนางาน ปฏิบัติตามแผนพัฒนามหาวิทยาลัย คือ แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ระยะที่ 12 เพื่อให้เกิด MCU HPO คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีการพัฒนางานองค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธจิตวิทยาอย่างยั่งยืนต่อไป สรุปลดภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้การวิจัย : MCU*HPO. BUDDHIST PSYCHOLOGY

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่องโดยจัดสรรงบประมาณให้แก่แต่ละหน่วยงานพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพสูง
 - 1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมทักษะด้านภาษาให้แก่บุคลากรเพื่อติดต่อสื่อสารรวมถึงแสดงถึงศักยภาพในการส่งเสริมบุคลากรขององค์กรนั้นๆ
 - 1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนวัตกรรม เทคโนโลยีและการสื่อสารภายในองค์กรเพื่อให้บุคลากรภายในองค์กรเกิดทักษะการปฏิบัติงานด้วยการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน
 - 1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างเครือข่ายองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรในองค์กรเกิดการเรียนรู้ในการปฏิบัติงานและมีเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กรและนอกองค์กร
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรทำการศึกษากระบวนการสร้างองค์กรประสิทธิภาพสูงมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - 2.2 ควรศึกษานวัตกรรมส่งเสริมองค์กรประสิทธิภาพสูงมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - 2.3 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาองค์กรสมรรถนะสูงตามแนวพุทธจิตวิทยาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

- กฤต นัย ชัยมูล และคณะ. (2564). ความสำคัญของการศึกษา. แหล่งที่มา <https://sites.google.com/site/mungreynpheiyfiru/khwam-sakhay-khxng-kar-suksa> สืบค้นเมื่อ 25 ม.ค. 2563.
- กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2561). แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 12. แหล่งที่มา <http://plandiv.mcu.ac.th/?p=3122> สืบค้นเมื่อ 25 ม.ค. 2563.
- ชวนพิศ สิทธิธาดา. (2552). รูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล. คุชกุ์นิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มยุรี คำปาเชื้อ. (2557). รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏในกรุงเทพมหานคร. คุชกุ์นิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วาสนา เลิศมะเสลา และเทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์. (2561). การพัฒนาองค์การสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์. 9(2).

- ศศิริศมี ประสาทแก้ว. (2556). ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับในการพัฒนามหาวิทยาลัยสู่องค์กรสมรรถนะสูง
แบบบูรณาการพหุมิติ ศึกษากรณีมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยทักษิณและ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สมหมาย เทียนสมใจ. (2556). รูปแบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2560). กรอบแผนอุดมศึกษา ระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ.
2560 – 2574). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สุริยะ ทวีบุญญาวัตร. (2559). รูปแบบองค์กรสมรรถนะสูงของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตร์ดุฎีบัณฑิต. มหาลัยศิลปากร.
- BT CORPORATION. (2563). องค์การที่มีประสิทธิภาพสูงด้วยวัฒนธรรม 7 ประการ. สืบค้นเมื่อ
<http://www.bt-training.com/index.php?lay=show&ac=article&id=2147548285&Ntype=1> สืบค้นเมื่อ 18
ม.ค. 2563.
- HR NOTE.asia. (2562๗). อุปสรรคของการทำงานระบบทีมและการบริหารความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในทีม.
แหล่งที่มา <https://th.hnote.asia/orgdevelopment/190510-team-conflict-management/> สืบค้นเมื่อ 18
ม.ค. 2563.
- Edmond, R. R. (1979). Effective school for the urban poor educational leadership educational.
Leadership. 37(1).

รูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด*

MODEL KNOWLEDGE MANAGEMENT STEM EDUCATION FOR ELEMENTARY
EDUCATION TRAT PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE

¹ทรงวุฒิ เดชมาลา Songwut Dachmala, ²ณรงค์ พิมสาร Narong Pimsarn,

³ณกมล ปุญชเขตต์ทิกุล Nakamon Punchakhetthikul

^{1,2}มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ North Bangkok University, Thailand

³มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร Phranakhon Rajabhat University, Thailand

E-mail: dr.songwut99@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการดำเนินการการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษา 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษา และ 3) เพื่อทดลองและประเมินรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด มีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษา โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 226 คน และศึกษาแนวทางการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษา โดยสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 7 คน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบ โดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ขั้นตอนที่ 3 ทดลองและประเมินรูปแบบ โดยการใช้แบบประเมินแบบกับกลุ่มตัวอย่าง 226 คน และมีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพและแนวทางการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ การกำกับติดตามการดำเนินงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา การพัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การวางระบบสนับสนุนและการสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงาน และด้านการสร้างความตระหนัก 2) รูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การจัดการความรู้สะเต็มศึกษา 28 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษา 6 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 3 การจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา 6 ตัวชี้วัด และ 3) ผลการทดลองและประเมินรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่า ผลการประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในการนำรูปแบบ ไปใช้ในภาพรวม มีความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหารจัดการความรู้, สะเต็มศึกษา, ประถมศึกษา

Abstract

The objectives of this research paper were 1) to study the condition and guidelines for the implementation of STEM education management, 2) to develop knowledge management model of STEM education, and 3) to examine and evaluate knowledge management model of STEM education for elementary education Trat Primary Education Service Area Office. There were 3 steps of research methods. Step 1 was to study condition for the implementation of STEM education management by using questionnaires with a sample of 226 people, and studied guidelines of knowledge management in STEM education with a group of 7 key informants using interview. Step 2 was to develop the model by using in-depth interviews with 5 experts. Step 3 was to examine and evaluate the model by using an assessment form with a sample of 226 people. The statistics used to analyze the data were percentage, mean and standard deviation. Results of the research were as follows: 1) condition and guidelines for knowledge management of STEM education for elementary education in overall was at a high level of practice. When considering each aspect, it found that the practice was at a high level in all aspects, including supervision and monitoring of operations at the educational area level, development of teachers and related personnel establishing support systems and strengthening operations, and raising awareness. 2) Knowledge management model of STEM education for elementary education consisted of 3 components: Component 1 was knowledge management of STEM Education with 28 Indicators; Component 2 was process for knowledge management of STEM Education with 6 indicators; Component 3 STEM learning management with 6 indicators. 3) Results of the experiment and assessment for knowledge management model of STEM education for elementary level, Trat Primary Education Service Area Office found that results of the feasibility assessment and usefulness in bringing the pattern to be used in the overall possible and usefulness at the highest level. When considering each aspect, it found that every aspect was feasible and the usefulness was at the highest level.

Keywords: Model, Knowledge Management, Stem Education, Elementary Education.

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตที่คนทุกคนต้องแสวงหาและเพิ่มพูนอยู่ตลอดเวลาเพื่อพัฒนาตนเอง การศึกษามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) โดยมีวิสัยทัศน์ให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพภายใน ปี 2561 การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน ผู้สอนจึงต้องเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้บอกความรู้เป็นโค้ช เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ซึ่งประกอบด้วยความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) การสื่อสารและความร่วมมือ (Communication and Collaboration) ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ประกอบด้วยทักษะด้านสารสนเทศ (Information Literacy) ทักษะด้านสื่อ (Media Literacy) ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information, Communications and Technology Literacy) เป็นต้น (วิจารณ์ พานิช, 2555) แต่จากการติดตามผลการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบเป็นเวลา 1 ปีการศึกษา พบว่า การพัฒนาผู้เรียนยังไม่สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตร โดยเฉพาะการพัฒนาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างหลากหลาย ทั้งในมิติของวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ซึ่งควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองสู่มาตรฐานการเรียนรู้ และมีความเหมาะสมกับศักยภาพที่แท้จริงของตน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีระดับคุณภาพทางการศึกษาต่ำทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ ในด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี ในระดับโรงเรียน มีคุณภาพโดยเฉลี่ยต่ำ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การเรียนการสอนของไทยไม่บรรลุเป้าหมาย เกิดจากหลายปัจจัยหลายอย่าง ทั้งครู สื่อการสอน กระบวนการเรียนการสอน และการเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง (พรพรรณ ไวทยางกูร, 2556)

ในปัจจุบันความรู้และความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่ง ในการเตรียมเยาวชนให้สามารถดำเนินชีวิตและมีส่วนร่วมในสังคมที่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นพื้นฐานเป้าหมายหรือผลการศึกษาศาสตร์ในปัจจุบันเน้นให้ความสำคัญกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และ PISA ได้พิจารณาถึงประเด็นของความรู้วิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนช่วยในการดำเนินชีวิตของนักเรียนในการตัดสินใจ สมรรถนะทางวิทยาศาสตร์จะสามารถเป็นพื้นฐานของนักเรียนในการตอบสนองต่อประเด็นปัญหาต่าง โดยใช้ความรู้ความเข้าใจในวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2551) ซึ่งการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์มีความสำคัญและมีความจำเป็นสำหรับทุกคน เพราะจะทำให้ทุกคนเข้าใจโลก ธรรมชาติ เทคโนโลยี ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สามารถที่จะเลือกตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Hobson, 2008) สามารถตอบสนองและเผชิญกับประเด็นปัญหาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์อย่างมีเหตุผล เยาวชนที่มีการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ในระดับต่ำซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อถึงนโยบายในระดับประเทศซึ่งหมายถึงการสะท้อนถึงมีส่วนร่วมในสังคมและตลาดแรงงาน และการใช้ชีวิตที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ ดังนั้น การที่จะแก้ปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นอย่างเร่งด่วนนั้นต้องพัฒนาการเรียนการสอนนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์

จากผลคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนไทย จากการสังเคราะห์การประเมินผลนักเรียนนานาชาติ พบว่า นักเรียนไทยเกือบครึ่ง (46%) แสดงถึงการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าระดับพื้นฐานหรือมีนักเรียนไทย แค่ 54% ที่รู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตั้งแต่ระดับพื้นฐานขึ้นไป ผลการประเมิน PISA 2009 ประเทศไทยมีนักเรียนรู้เรื่อง

วิทยาศาสตร์ต่ำกว่าพื้นฐานลดลงเล็กน้อย จาก 46% เป็น 43% (โครงการ PISA ประเทศไทย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2553) และจากผลการประเมิน PISA 2012 คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนไทย อยู่ที่ 444 คะแนน เพิ่มสูงจาก PISA 2009 (คะแนน 425) PISA 2015 มีคะแนนเฉลี่ยด้านวิทยาศาสตร์ 421 คะแนน คะแนนคณิตศาสตร์ 415 คะแนน เมื่อเทียบกับ PISA 2012 ด้านวิทยาศาสตร์ มีคะแนนลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนคณิตศาสตร์มีคะแนนลดลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทำให้สรุปได้ว่าการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ในชีวิต (PISA) นักเรียนไทยยังมีผลการประเมินในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจแสดงให้เห็นว่า คุณภาพการศึกษาไทยยังห่างไกลจากความเป็นเลิศเมื่อเทียบกับประเทศเอเชียตะวันออก (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2558) การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะทางวิทยาศาสตร์ แนวคิดหนึ่งที่ใช้ในการจัดการศึกษาคือ สะเต็มศึกษา (STEM Education) ซึ่งเป็นแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการความรู้ในศาสตร์ต่างๆ 4 สาขา ได้แก่ วิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) Engineering (วิศวกรรม) และคณิตศาสตร์ (Mathematics) ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษา มีความสำคัญต่อผู้เรียนคือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์และสร้างนวัตกรรมที่ใช้ความรู้ ในวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยีและกระบวนการออกแบบทางวิศวกรรม ผู้เรียนเข้าใจสาระและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์มากขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดการถ่ายโอน การเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดในศาสตร์ต่างๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์และคุณค่าของสิ่งที่เรียน สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนเข้ากับชีวิตจริง (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554; สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2548; สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2557)

ดังนั้น ครูควรพยายามนำยุทธศาสตร์ต่างๆ ของการจัดการเรียนรู้มาใช้ในการออกแบบ การจัดการเรียนรู้เพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการทั้งแนวความคิดหลักทางวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์ และกระบวนการทางวิศวกรรม โดยนำเทคโนโลยีมาเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ รวมทั้งจัดบรรยากาศให้เป็นชั้นเรียนสำหรับนวัตกรรมและการออกแบบของผู้เรียนภายใต้บรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นเชิงบูรณาการ (Rockland et al, 2010) ในหลายๆ ประเทศจึงให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมที่มีการเตรียมความพร้อมให้กับครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาจึงเป็นกระแสนิยมและจะส่งผลกระทบต่ออนาคตอย่างมาก ถ้าหากว่าไม่มีมาตรฐานที่จะนำมาใช้ในระบบถ้าหากว่าไม่มีมาตรฐานพอ ซึ่งจะทำให้ครูและนักเรียนส่วนใหญ่ไม่เกิดความตระหนักและไม่เห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาสูงขึ้นเรียน ประเทศไทยจึงควรตระหนักและควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูให้เกิดความตระหนักและเห็นถึงความสำคัญการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาและมีแนวทางในการส่งเสริมให้ครูนำวิธีการและทักษะเหล่านั้นสู่ชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2557) ซึ่งโรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องตามแนวทางของสะเต็มศึกษาจัดให้มีความเชื่อมโยงกับเนื้อหาที่มีการจัดการเรียนรู้ในชั่วโมงเรียนปกติได้และการจัดการเรียนรู้ตามแนว สะเต็มศึกษาไม่ได้เข้าไปแทนที่หรือเพิ่มเติมจนเป็นส่วนเกินของหลักสูตร กล่าวคือ การจัดการเรียนรู้จะกลมกลืนและมีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา เนื่องจากสะเต็มศึกษาเป็นการส่งเสริมให้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมหรือโครงการที่มุ่งแก้ปัญหาที่พบในชีวิตจริง เพื่อฝึกประสบการณ์ ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และอาจนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2558)

ปัจจุบัน รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นฐานในการพัฒนาประเทศ โดยได้บูรณาการองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) และคณิตศาสตร์ (Mathematics) (STEM) เพื่อนำไปสู่การคิดแก้ปัญหาและการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ตลอดจนมุ่งผลิตกำลังคน ด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี ให้สามารถแข่งขันในระดับนานาชาติ กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้เป็นโครงการสำคัญด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตามจุดเน้น 6 ยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้เป็นนวัตกรรมการจัดการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับสร้างคนไทยรุ่นใหม่ และรองรับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศอย่างเหมาะสม โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการคัดเลือกโรงเรียนในสังกัดเข้าร่วมขับเคลื่อนสะเต็มศึกษาในปี 2559 จำนวน 2,495 แห่ง กำหนดลงในแผนยุทธศาสตร์ที่ 3 การทดสอบ การประเมิน ประกันคุณภาพและพัฒนามาตรฐานการศึกษา: โครงการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา (STEM Education) โดยมอบหมายให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบโครงการในการดำเนินการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา (STEM Education) กับโรงเรียนในสังกัด เพื่อให้การขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา (STEM Education) ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่จากผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติซึ่งทดสอบโดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) กลับพบว่า ในปีการศึกษา 2561 ผลการทดสอบวิชาคณิตศาสตร์ คะแนนระดับประเทศค่าเฉลี่ยที่ 24.53 วิชาวิทยาศาสตร์ระดับประเทศค่าเฉลี่ยที่ 29.37 และปีการศึกษา 2562 ผลการทดสอบวิชาคณิตศาสตร์ระดับประเทศค่าเฉลี่ยที่ 30.72 วิชาวิทยาศาสตร์ระดับประเทศค่าเฉลี่ยที่ 30.51 และผลการทดสอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ปีการศึกษา 2561 วิชาคณิตศาสตร์ค่าเฉลี่ยที่ 25.20 วิชาวิทยาศาสตร์ค่าเฉลี่ยที่ 22.50 ในภาพรวมคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนต่ำกว่าระดับประเทศทั้งปีการศึกษา 2561-2562 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด, 2562)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในฐานะศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงรูปแบบการบริหารการจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารการจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา นำไปประยุกต์ใช้พัฒนาโรงเรียนตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เพื่อนำมาใช้ในการบริหารการจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการพัฒนาการศึกษา และเหมาะสมกับสภาพการบริหารจัดการความรู้ในโรงเรียนให้มีคุณภาพ และพัฒนาสู่คุณภาพการศึกษาระดับประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการดำเนินการการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด
3. เพื่อทดลองและประเมินรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย โดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารการจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษา ระดับประถมศึกษา

1. แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยและงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ หนังสือและตำรา เอกสาร รวมถึงข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (เว็บไซต์) ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา เพื่อนำมาวิเคราะห์เป็นกรอบความคิดในการวิจัยครั้งนี้

2. ตัวแปรที่ศึกษา คือ องค์ประกอบการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา

ส่วนที่ 2 ศึกษาสภาพทางการบริหารการจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยใช้แบบสอบถาม

1. ประชากร คือ ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 132 โรงเรียน (จำนวน 528 คน) รวมทั้งสิ้น 540 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ศึกษานิเทศก์ ผู้รับผิดชอบงานสะเต็มศึกษาของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำนวน 1 คน ผู้บริหารและครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา (STEM Education) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ปีการศึกษา 2561 รวมทั้งสิ้น 226 คน ซึ่งขนาดกลุ่มตัวอย่างนี้ได้มาจากการใช้ตารางของ Krejcie & Morgan (1970) และใช้วิธีแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา คือ สภาพการบริหารการจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด

ส่วนที่ 3 ศึกษาแนวทางการบริหารการจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด

1. เครื่องมือวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถและ/หรือมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา จำนวน 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติที่กำหนด ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำนวน 3 คน ที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี 2) ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษา หรือมีประสบการณ์/ผลงานทางวิชาการด้านการจัดการสะเต็มศึกษา 3) อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 2 คน ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา

2. ตัวแปรที่ศึกษา คือ การบริหารการจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ประกอบด้วย 1) ด้านการสร้างวัฒนธรรม 2) ด้านการ

พัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 3) ด้านการวางระบบสนับสนุนส่งเสริม และสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงาน 4) การกำกับติดตามการดำเนินงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด

1. ยกร่างรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยนำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ และการสัมภาษณ์ที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 มาเป็นข้อมูลสำหรับยกร่างรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด

2. ตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ในด้านความเหมาะสม และความถูกต้องจากผู้ทรงคุณวุฒิ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติที่กำหนดประกอบด้วย

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษา หรือมีประสบการณ์/ผลงานทางวิชาการด้านการจัดการสะเต็มศึกษา 2) ศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำนวน 2 คน ที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี

2.2 ตัวแปรที่ศึกษา คือ การบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ประกอบด้วย 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์การ (Organizing) 3) การบังคับบัญชา (Commanding) 4) การประสานงาน (Coordinating) 5) การควบคุม (Controlling)

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองและประเมินรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยดำเนินการ 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด

ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราดที่สร้างขึ้นไปใช้กับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำนวน 1 โรงเรียน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเปิดสอนสะเต็มศึกษาและผ่านการประเมินของ สมศ. ได้ระดับดีมาก ทดลองใช้เป็นระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา ในปีการศึกษา 2563

ส่วนที่ 2 การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด

1. เครื่องมือวิจัย ในการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ผู้วิจัยจะดำเนินการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยการใช้แบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินรูปแบบการบริหารการจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด มีดังนี้

1) ประชากร คือ ผู้เกี่ยวข้อง และผู้ใช้รูปแบบการบริหารการจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำนวน 530 คน ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด (จำนวน 1 คน) ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาและและครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี ปีการศึกษา 2563 จำนวน 132 โรงเรียน (จำนวน 528 คน) และผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด (จำนวน 1 คน)

2) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เกี่ยวข้อง และผู้ใช้รูปแบบการบริหารการจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำนวน 226 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการใช้ตารางของ Krejcie & Morgan (1970) และใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด (จำนวน 1 คน) ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาและและครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ปีการศึกษา 2561 (จำนวน 224 คน) และผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด (จำนวน 1 คน) ได้มาโดยการเลือกแบบการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารการจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด

ผลการศึกษาสภาพการบริหารการจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการกำกับติดตามการดำเนินงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา ($\bar{X} = 4.45$) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 4.43$) ด้านการวางระบบสนับสนุนและการสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 4.41$) และด้านการสร้างความตระหนัก ($\bar{X} = 4.40$) ตามลำดับ ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพและแนวทางการบริหารการจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยภาพรวม

สภาพการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านการสร้างความตระหนัก	4.40	0.38	มาก
2. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง	4.43	0.35	มาก
3. ด้านการวางระบบสนับสนุนและการสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงาน	4.41	0.34	มาก
4. ด้านการกำกับติดตามการดำเนินงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา	4.45	0.35	มาก
ภาพรวม	4.43	0.27	มาก

2. รูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ มีรายละเอียด ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการจัดการความรู้สะเต็มศึกษา จำนวน 28 ตัวชี้วัด

1. การสร้างความตระหนัก มีการดำเนินการดังนี้
2. การพัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีการดำเนินการ ดังนี้
3. การวางระบบสนับสนุนและการสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงาน มีการดำเนินการ ดังนี้
4. การกำกับติดตามการดำเนินงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา มีการดำเนินการ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 2 ด้านกระบวนการบริหารการจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษา จำนวน 6 ตัวชี้วัด

รูปแบบการบริหาร E-POLC ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ของวงจรบริหารคุณภาพ ได้แก่ การให้ความรู้ (E = Educate) การวางแผน (Planning = P) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับบัญชา (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling)

องค์ประกอบที่ 3 ด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา จำนวน 6 ตัวชี้วัด

การจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักการการเรียนรู้สะเต็มศึกษา 2) วัตถุประสงค์การเรียนรู้สะเต็มศึกษา 3) เนื้อหาการเรียนรู้สะเต็มศึกษา 4) กิจกรรมการเรียนรู้สะเต็มศึกษา 5) สื่อการเรียนรู้สะเต็มศึกษา และ 6) การวัดประเมินผลการเรียนรู้สะเต็มศึกษา ซึ่งมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบ 6 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ระบุปัญหาในชีวิตจริงที่พบหรือนวัตกรรมที่ต้องการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 2 รวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหรือนำไปสู่การพัฒนาวัตกรรมนั้น

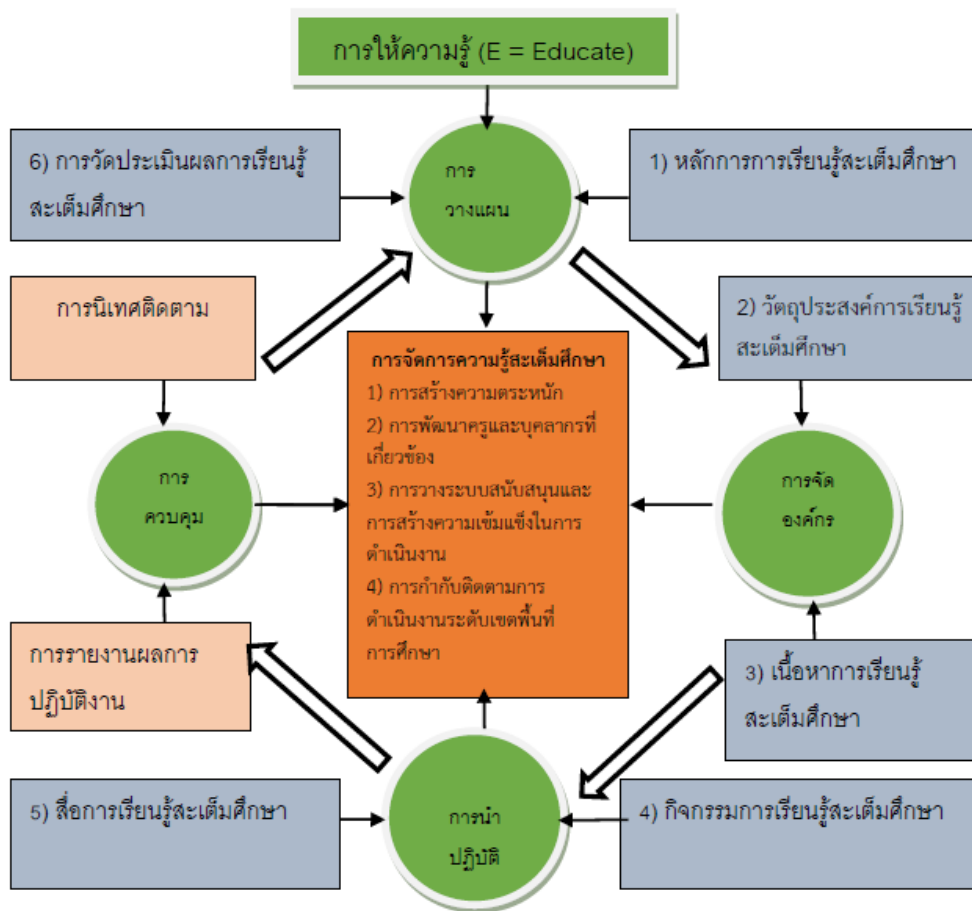
ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบวิธีการแก้ปัญหาโดยเชื่อมโยงความรู้ด้าน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี กระบวนการทางวิศวกรรม และคณิตศาสตร์

ขั้นตอนที่ 4 วางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา หรือพัฒนาวัตกรรมนั้น

ขั้นตอนที่ 5 ทดสอบ ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขวิธีการแก้ปัญหาหรือนวัตกรรมที่พัฒนาได้

ขั้นตอนที่ 6 นำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหา หรือผลของนวัตกรรมที่พัฒนาได้

สรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารการจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาตราด

3. ผลการทดลองและประเมินรูปแบบการบริหารการจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับ ประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ดังนี้

ผลการประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารการจัดการความรู้ ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ในภาพรวม พบว่า มี ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาผลการประเมินในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความเป็นไปได้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.11) และด้านความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.16) ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ในภาพรวม

รูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้าน สะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. การสร้างความตระหนัก	4.57	0.18	มากที่สุด	4.61	0.21	มากที่สุด
2. การพัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง	4.56	0.22	มากที่สุด	4.59	0.28	มากที่สุด
3. การวางระบบสนับสนุนและการสร้าง ความเข้มแข็งในการดำเนินงาน	4.58	0.10	มากที่สุด	4.60	0.24	มากที่สุด
4. การกำกับติดตามการดำเนินงานระดับ เขตพื้นที่การศึกษา	4.62	0.26	มากที่สุด	4.58	0.21	มากที่สุด
ภาพรวม	4.58	0.11	มากที่สุด	4.60	0.16	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. สภาพการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะศึกษานิเทศก์ ผู้รับผิดชอบงานสะเต็มศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ผู้บริหาร และครูครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา (STEM Education) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด มีความพร้อมทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ ให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา (STEM Education) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด อย่างต่อเนื่องจัดทำโครงสร้างการบริหารในรูปแบบแผนภูมิอย่างชัดเจนมีแนวทางในการสื่อสารให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องรับรู้ และเข้าใจ ส่งผลให้การดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา (STEM Education) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราดบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ ความรู้ ประสบการณ์ในการสร้างเครือข่ายการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษากับสถานศึกษา อื่นหรือหน่วยงานอื่นๆ โดยการจัดทำแผนและข้อตกลงความร่วมมือระหว่างกัน มีการวางแผนจัดประชุมครูผู้สอนสะเต็มศึกษาและผู้เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันทบทวนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและสนับสนุนให้บุคลากรได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง รวมทั้งใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาทำให้นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงาน/โครงการ/กิจกรรมที่เหมาะสม มีการจัดอบรมการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาสนับสนุนให้ครู เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการใช้สื่อ และเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูสะเต็มศึกษาทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มีการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาสะเต็ม โดยมี การทบทวนและปรับปรุงสม่ำเสมออย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การจัดการศึกษาสะเต็มมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของจรัส อินทลาภาพร (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า ในการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลตามแนวสะเต็มศึกษา ผู้สอนควรปฏิบัติ ดังนี้ คือ 1) ศึกษาสาระสำคัญของสาระวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และกระบวนการออกแบบทางวิศวกรรมในลักษณะของการบูรณา

การ 2) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาด้วยตนเองก่อนที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน 3) จัดการเรียนรู้ที่เน้นปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning) 4) จัดการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐาน (Project-based Learning) 5) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน เพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน 6) วัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ซึ่งแนวทางในการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาดังกล่าวเป็นการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic learning) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang, Hui-Hui; Moore, Tamara J.; Roehrig, Gillian H.; & Park, Mi Sun (2011) ที่ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการแก้ปัญหาเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะรวมสาขา STEM 2) ครูในสาขา STEM แตกต่างกัน มีความเข้าใจที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับ STEM และบูรณาการที่นำไปสู่การปฏิบัติในห้องเรียนที่แตกต่างกัน 3) เป็นเทคโนโลยีที่มีระเบียบวินัยที่ยากที่สุด ในกรณีที่จะบูรณาการ 4) ครู มีความตระหนักในความจำเป็นที่จะเพิ่มเนื้อหาความรู้มากขึ้นในเรื่อง STEM ของพวกเขา

2. รูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการจัดการความรู้สะเต็มศึกษา จำนวน 28 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการบริหารงานเพื่อการจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 6 ตัวชี้วัด และองค์ประกอบที่ 3 องค์ประกอบที่ 3 ด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา จำนวน 6 ตัวชี้วัด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารให้ความสำคัญ และตระหนักถึงการจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา ที่จำเป็นต้องมีแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน เพราะแต่ละโรงเรียนมีการบริหารจัดการที่แตกต่างกันออกไป จากการศึกษาสภาพ ปัญหา ความสำคัญที่ต้องพัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลมาวางแผนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมทั้งองค์กร ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ร่วมกัน มีการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง มีการประเมินผลทั้งระหว่าง การดำเนินการและหลังการดำเนินการ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการความรู้สะเต็มศึกษา และนำมาแก้ไขปรับปรุงกระบวนการดำเนินการ ตลอดจนกระบวนการจะเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากร จัดทำ แผนพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรด้านสะเต็มศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของสถานศึกษา และใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการติดต่อประสานงานที่สะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติงานตาม กระบวนการบริหารจัดการความรู้สะเต็มศึกษาของสถานศึกษา นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักการการเรียนรู้สะเต็มศึกษา 2) วัตถุประสงค์การเรียนรู้สะเต็มศึกษา 3) เนื้อหาการเรียนรู้สะเต็มศึกษา 4) กิจกรรมการเรียนรู้สะเต็มศึกษา 5) สื่อการเรียนรู้สะเต็มศึกษา และ 6) การวัดประเมินผลการเรียนรู้สะเต็มศึกษา เพื่อนำสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งนภา พรหมภักดี (2563) ที่ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก 23 องค์ประกอบย่อย 77 ตัวชี้วัด ดังนี้ 1) ด้านการวางแผนบริหาร มี 4 องค์ประกอบย่อย 15 ตัวชี้วัด 2) ด้านการ พัฒนาบุคลากร มี 3 องค์ประกอบย่อย 11 ตัวชี้วัด 3) ด้านการพัฒนาหลักสูตร มี 4 องค์ประกอบย่อย 13 ตัวชี้วัด 4) ด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา มี 5 องค์ประกอบย่อย 17 ตัวชี้วัด 5) ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา มี 4 องค์ประกอบย่อย 12 ตัวชี้วัด 6) ด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ตามแนวสะเต็ม ศึกษา มี 3 องค์ประกอบย่อย 9 ตัวชี้วัด 2. รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM) ที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีองค์ประกอบของรูปแบบ ดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบ 2)

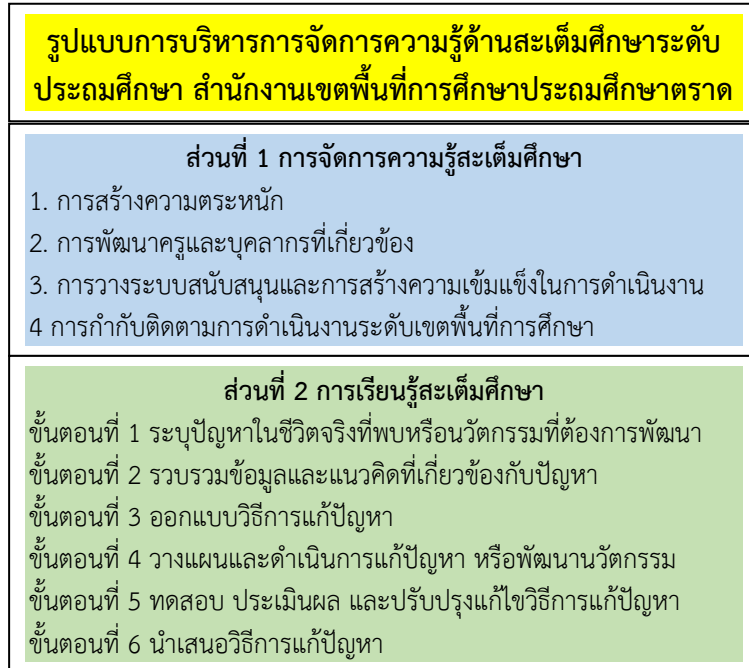

จุดมุ่งหมายของรูปแบบ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการดำเนินการตามรูปแบบบริหารสะเต็มศึกษา (STEM) 5) การติดตาม และประเมินผล 3. ผลการตรวจสอบและยืนยันรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนว สะเต็มศึกษา (STEM) ที่มีประสิทธิผล ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความเป็นไปได้โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการทดลองและประเมินรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ด้านความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในการนำรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ไปใช้ในภาพรวม พบว่า มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบที่สร้างขึ้น ได้มาจากการนำหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาองค์ประกอบที่มีความสำคัญ ในการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราดที่ชัดเจน และผ่านการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบเกี่ยวกับโครงสร้าง และแนวทางการดำเนินงานโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จึงทำให้ได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติจริง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสร้างรูปแบบของ Keeves (1988) ที่กล่าวว่า การสร้างรูปแบบต้องอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจนเพื่อจะนำไปสู่การพยากรณ์ที่ตามมา ซึ่งสามารถรวบรวมได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ และรูปแบบที่ดีจะต้องผ่านการทดสอบหรือตรวจสอบก่อนนำไปใช้จริง เนื่องจากจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบ คือ การทดสอบหรือตรวจสอบรูปแบบที่สร้างขึ้นมาว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับการนำรูปแบบไปใช้ประโยชน์ต่อไปหรือไม่ จากการดำเนินการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ตามขั้นตอนดังกล่าวจึงทำให้ผลการประเมินโดยผู้เกี่ยวข้องพบว่า รูปแบบที่พัฒนาครั้งนี้มีมีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้จะเป็นรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด อันเป็นแบบแผนและขั้นตอนการพัฒนาที่เชื่อมโยง และมีความสัมพันธ์กันของการดำเนินการขับเคลื่อนความรู้ด้านสะเต็มศึกษา ได้แก่ ด้านการสร้าง ความตระหนัก ด้านการจัดองค์กร ด้านการบังคับบัญชา ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ด้านการวางระบบสนับสนุนส่งเสริม และสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงาน ด้านการกำกับและติดตามการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สามารถบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษา โรงเรียนในสังกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สรุปลงองค์ความรู้การวิจัย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย อธิบายได้ดังนี้

รูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การจัดการความรู้สะเต็มศึกษา กระบวนการพัฒนาสถานศึกษาที่ยึดหลักตามตามโครงการขับเคลื่อนการเรียนรู้สะเต็มศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. การสร้างความตระหนัก การประชาสัมพันธ์และสร้างแรงบันดาลใจทางโดยชื่อที่หลากหลาย เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ เว็บไซต์ เพื่อให้ครูเกิดแรงบันดาลใจในการจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษา

2. การพัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การให้ความรู้แก่ครูในการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา เช่น การฝึกอบรมปฏิบัติการ STEM Education ในระบบ online ระบบ IPST ให้กับครูวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และคอมพิวเตอร์ ผู้บริหารโรงเรียน และฝึกอบรมปฏิบัติการ STEM Education ในระบบ online ระบบ IPST ให้กับศึกษานิเทศก์สาขาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และการงานอาชีพและเทคโนโลยี (คอมพิวเตอร์)

3. การวางระบบสนับสนุนและการสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงาน การกำหนดวิธีการสนับสนุนเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานด้านสะเต็มศึกษา เช่น การจัดทำหนังสือกิจกรรม สะเต็มศึกษาและคู่มือกิจกรรม สะเต็มศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา-มัธยมศึกษาปีที่ 6 จัดพิมพ์หนังสือกิจกรรมสะเต็มศึกษาและคู่มือกิจกรรมสะเต็มศึกษา

4. การกำกับติดตามการดำเนินงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา การกำกับติดตามให้ความช่วยเหลือการดำเนินงานด้านสะเต็มตามโครงการที่กำหนดให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ เช่น จัดสรรงบประมาณ การติดตามประเมินผลและรายงานความก้าวหน้าการจัดกิจกรรม STEM Education ในห้องเรียน

ส่วนที่ 2 การเรียนรู้สะเต็มศึกษา แบบแผนการจัดการเรียนการสอนที่อาศัยหลักปรัชญา ทฤษฎี แนวคิดหรือความเชื่อต่างๆ โดยจัดให้มีองค์ประกอบของการเรียนการสอน คือ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และการวัดประเมินผล ไว้อย่างเป็นระบบ จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้เนื้อหาของแต่ละวิชา คือ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ช่วยให้ผู้เรียนได้ มองเห็นถึงความเชื่อมโยงของเนื้อหาวิชา จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความเชื่อมโยงใน 4 สาขาวิชาตามความ สนใจของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น และทำความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่มีการเชื่อมโยงกัน อย่างสอดคล้องเพื่อเสริมสร้าง การรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ของผู้เรียน ซึ่งมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามรูปแบบ 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ระบุปัญหาในชีวิตจริงที่พบหรือนวัตกรรมที่ต้องการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 2 รวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหรือนำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมนั้น

ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบวิธีการแก้ปัญหาโดยเชื่อมโยงความรู้ด้าน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี กระบวนการทางวิศวกรรม และคณิตศาสตร์

ขั้นตอนที่ 4 วางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา หรือพัฒนานวัตกรรม

ขั้นตอนที่ 5 ทดสอบ ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขวิธีการแก้ปัญหาหรือนวัตกรรมที่พัฒนาได้

ขั้นตอนที่ 6 นำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหา หรือผลของนวัตกรรมที่พัฒนาได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหาร โรงเรียนควรสร้างเข้าใจ และความตระหนักให้กับครูและบุคลากรให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการความรู้ ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการนำรูปแบบไปปฏิบัติให้เกิดผลได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

1.2 รูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ ควรนำไปปรับใช้ใน บริบทของโรงเรียนระดับประถมศึกษาเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนด้วยการ บริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษาในระดับมัธยมศึกษา

2.2 ควรศึกษาตัวบ่งชี้การบริหารจัดการความรู้ด้านสะเต็มศึกษา ที่สอดคล้องกับบริบทของ สถานศึกษาในระดับต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

- โครงการ PISA ประเทศไทย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2553). รายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น: โครงการ PISA 2009. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- จำรัส อินทลาภาพร. (2558). การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาสำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษา. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*. 8(1). 62-67.
- พรพรรณ ไทยางกูร. (2556). สะเต็มศึกษา: ก้าวสำคัญของการนำสะเต็มศึกษาไปใช้กับความหวังระดับคุณภาพศึกษาไทย. แหล่งที่มา <http://www.daliynews.co.th/education>. สืบค้นเมื่อ 20 พ.ย. 2556.
- รุ่งนภา พรหมภักดี. (2563). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM) ที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *ดุชนิพนธ์ครุศาสตร์ดุชนิพนธ์บัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). *นวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง*. กรุงเทพมหานคร: อาร์แอนด์ปรีนท์.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2551). *ความรู้และสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์สำหรับโลกวันพรุ่งนี้*. กรุงเทพมหานคร: เซเวนกรุ๊ป.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2557). *คู่มือเครือข่ายสะเต็มศึกษา สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้ำของ สกสศ.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2558). *คู่มือจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3*. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้ำของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. (2562). *ข้อมูลสารสนเทศสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ปีการศึกษา 2561-2562*. แหล่งที่มา <https://web.trat-edu.go.th/ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพ็> สืบค้นเมื่อ 1 มี.ค. 2564.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สิริพัชร เกษภูวโรจน์. (2548). *การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ*. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.
- Hobson, D. (2008). *A Teachers' Guide to the History, Philosophy and Sociology of Science*. Rutteerdam; Sense Publisher.
- Keeves, P. J. (1988). *Educational research methodology, and measurement: An international handbook*. Oxford, England: Pergamon Press.
- Krejcie and D. Morgan. (1970). Determining Sample Size Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30. 607-610.
- Rockland, R. et al. (2010). Advancing the "E" in K-12 STEM Education. *Journal of Technology Studies*. 36(1). 53-64.
- Wang, Hui-Hui; Moore, Tamara J.; Roehrig, Gillian H.; & Park, Mi Sun. (2011). STEM Integration: Teacher Perceptions and Practice. *Journal of Pre-College Engineering Education Research (J-PEER)*. 1(2).

การบริหารจัดการภาวะวิกฤติธุรกิจโรงแรมไทย* CRISIS MANAGEMENT IN THAI HOTEL BUSINESS

¹สุชาติ อุทัยวัฒน์ Suchart Uthaiwat, ²กมลพร กัลยาณมิตร Kamolporn Kalyanamitra,
³สถิตย์ นิชยมญาติ Satit Niyomyaht, ⁴ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช Tassanee Lakkanapichonchat
^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี Bangkokthonburi University, Thailand
E-mail: suchartuthaiwat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการภาวะวิกฤติธุรกิจโรงแรมไทย 2) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคต่อการบริหารจัดการภาวะวิกฤติธุรกิจโรงแรมไทย เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง จากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ มีความเกี่ยวข้องในธุรกิจโรงแรมเป็นอย่างดี ได้แก่ เจ้าของกิจการ/ผู้ประกอบการโรงแรมขนาดใหญ่ขนาดกลาง ขนาดเล็ก และพนักงานโรงแรม ผู้บริหารการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นายกสภาคโรงแรมไทย ผู้บริหารกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม จำนวน 18 คน ผลการวิจัยพบว่า การจัดการภาวะวิกฤติในธุรกิจโรงแรมไทยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยปรับแผนการทำงานเพื่อป้องกันการระบาดของโรคในองค์กรและการลดต้นทุน ด้านการสื่อสารในภาวะวิกฤติต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สร้างความเข้าใจและความมั่นใจไปยังทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การสื่อสารหลังการเกิดภาวะวิกฤติเป็นการสื่อสารทางการตลาดเพื่อสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับองค์กร ด้านมาตรการและเครื่องมือในการจัดการภาวะวิกฤติโดย 1) การลดต้นทุนด้วยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการให้บริการและดำเนินงาน 2) การให้บริการให้ได้มาตรฐานสากล 3) การใช้กลยุทธ์ทางการตลาดต่างๆ ให้หลากหลายขึ้น ด้านการลดผลกระทบ (Reduction) ในขณะที่มีวิกฤติเกิดขึ้นโดยดำเนินการตามแผนการจัดการภาวะวิกฤติอย่างทันที ด้านการตอบสนอง (Response) ต่อภาวะวิกฤติโดย (1) ภาครัฐควรมีมาตรการและแนวทางในการช่วยเหลือ รวมถึงกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวภายในประเทศให้มากขึ้น (2) ภาคธุรกิจโรงแรมต้องดำเนินการตามแผนการจัดการโดยการปรับปรุงโครงสร้างและกระบวนการทำงาน ด้านการฟื้นฟู (Recovery) หลังเกิดภาวะวิกฤติ โรงแรมต้องปรับตัวธุรกิจให้สอดคล้องกับวิถี New normal ส่วนปัญหาและอุปสรรคต่อการบริหารจัดการภาวะวิกฤติในธุรกิจโรงแรมไทย ได้แก่ (1) อัตราการเข้าพักของนักท่องเที่ยวลดลง (2) นักท่องเที่ยวภายในประเทศเดินทางแบบไปเช้าเย็นกลับไม่ช่วยเพิ่มรายได้ให้โรงแรม (3) ปัญหามาตรการล็อกดาวน์ทำให้โรงแรมต้องหยุดกิจการชั่วคราว (4) มาตรการความช่วยเหลือของภาครัฐมีระยะเวลาจำกัดและบางมาตรการก็ไม่ได้ผล (5) กำลังซื้อของประชาชนลดลง (6) ปัญหาด้านเงินทุน (7) องค์กรขนาดใหญ่ตัดสินใจได้ยากและช้ากว่าขนาดเล็ก (8) ธุรกิจโรงแรมไม่มีการวางแผนเตรียมมือสำหรับจัดการภาวะวิกฤติไว้ล่วงหน้า

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, ภาวะวิกฤติ, ธุรกิจโรงแรมไทย

Abstract

The purpose of this research was to 1) to study the crisis management of Thai hotel business 2) to study the problems and obstacles to the crisis management of Thai hotel business. It was a qualitative research study. Data information was collected from key informants obtained from purposive random sampling from knowledgeable persons consisted of the expertise and experience involvement in hotel business, including hotel owners / the hotel staffs of large, medium, small, executive officer of Tourism Authority of Thailand, president of Thai Hotels Association, executives from the Ministry of Labor and Social Welfare, totaling 18 key informants. The results showed that the crisis management in Thai hotel business in human resource management by adjusting work plans to prevent disease outbreaks in the organization and reduce costs. Communication in crisis must be aligned, to build understanding and confidence among all parties involved. Post-crisis communication was a marketing communication to create a new image for the organization. Measures and tools for crisis management such. The results found that: 1) Reducing costs by applying technology and innovation in service and operation 2) Providing services to international standards 3) Using various marketing strategies up reduction of impacts when a crisis arised by implementing a crisis management plan immediately. Response to the crisis by (1) the government should have measures and guidelines to help. (2) the hotel sector had to implement a management plan by improving the structure and work processes. Recovery after the crisis in the hotel had to adjust its business to be in line with the new normal way. The problems and obstacles were (1) to decrease in accommodation of tourists (2) the domestic tourists did not increase hotel income (3) lock-down measures caused to the operations (4) the public measures to help business were not effective (5) the reduce of people's purchasing power (6) the hotel businesses were increasing costs to be safety (7) the large organizations were harder and slower than smaller ones (8) hotel businesses had no planning to prepare the crisis in advance.

Keywords: Management, Crisis, Thai Hotel Business.

บทนำ

ธุรกิจโรงแรมเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยธุรกิจโรงแรมได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและยังสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันที่เกิดการระบาดของโควิด 19 ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2563 ที่เกิดการระบาดในเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน หลังจากนั้นก็ได้ขยายการระบาดไปยังประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยด้วย ส่งผลกระทบต่อธุรกิจโรงแรมซึ่งเป็นธุรกิจเกี่ยวเนื่องที่มีความเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการอันเป็นหนึ่งในภาคบริการที่มีบทบาทสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่ทวีความสำคัญเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องการขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติโดยเฉพาะจากกลุ่มประเทศบราซิลรัสเซียอินเดียและจีน (BRIC) ที่เพิ่มขึ้นตามการขยายตัวทางเศรษฐกิจทำให้ธุรกิจการท่องเที่ยวของทุกภูมิภาคทั่วโลกเติบโตอย่างรวดเร็วองค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (UNWTO) คาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวโลกในปี 2030 จะเพิ่มขึ้นเป็น 1,800 ล้านคน โดยภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกจะเป็นภูมิภาคที่มีอัตราการขยายตัวสูงที่สุด (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558) อย่างไรก็ตามสถานการณ์ท่องเที่ยวในปัจจุบันยังมีความไม่แน่นอนทั้งจากภัยธรรมชาติและโรคระบาดอาจส่งผลกระทบและก่อให้เกิดภาวะวิกฤตต่อการท่องเที่ยวและธุรกิจโรงแรมได้ตลอดเวลาเช่นเดียวกับหลายครั้งที่ผ่านมา

การระบาดของโรคอุบัติใหม่ในนาม COVID-19 นอกจากจะคุกคามชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนทั่วโลกอย่างกว้างขวางแล้วยังส่งผลกระทบในการสร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะธุรกิจโรงแรม โดยความเสียหายอันเกิดจากภาวะวิกฤตโรคระบาดโควิด 19 ที่ทำให้เกิดการหยุดชะงักการเดินทางภายในประเทศและระหว่างประเทศ ส่งผลต่อธุรกิจโรงแรมทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ทั่วทั้งประเทศไทย ทำให้สูญเสียด้านกระบวนการสร้างคุณค่าแหล่งรายได้ตำแหน่งการแข่งขันและธุรกิจต่อเนื่อง (Chuangphusri P. and Buranasing S., 2011) ซึ่งธนาคารโลกหรือ World Bank คาดการณ์ว่าเศรษฐกิจโลกจะติดลบถึงร้อยละ 5.2 และส่งผลให้ประชากรโลกตกอยู่ในภาวะยากจนสุดขีดไม่ต่ำกว่า 70-100 ล้านคน ภาวะการณ์ที่วุ่นวายนี้ ทำให้ธนาคารโลกระบุว่า การแพร่ระบาดของ COVID-19 ได้ก่อให้เกิดสภาวะตื่นตระหนกที่รุนแรงและกะทันหัน ซึ่งทำให้เศรษฐกิจโลกได้รับผลกระทบเป็นวงกว้างที่สุดและเสียหายที่สุดในรอบ 150 ปี นับตั้งแต่ที่โลกได้เผชิญวิกฤตเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษ 1870 หรือ Long Depression ที่ส่งผลกระทบต่อยาวนานจนได้รับการกล่าวถึงในฐานะที่เป็น The Great Depression ได้รับในด้านหนึ่งสร้างความกังวลที่สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่กำลังดำเนินอยู่ในขณะนี้ (World Bank, 2020) เพราะในขณะที่หลายฝ่ายพยายามที่จะกระตุ้นเร่งให้เศรษฐกิจกลับมาเติบโตอีกครั้ง ดังเช่นประเทศไทยเองก็เกิดความกังวลใจกับความเสี่ยงจากการแพร่ระบาดในระลอกที่ 2 ของ COVID-19 ที่กลับกลายเป็นการบ่อนทำลายการฟื้นตัว และทำให้สถานการณ์เลวร้ายลงไปอีกและในขณะเดียวกันวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นนี้ก็พร้อมเปลี่ยนให้กลายเป็นวิกฤตทางการเงินซึ่งจะมีกระแสการผิวนัดชำระหนี้ของบริษัทต่างๆ ที่บ่อนเซาะความแข็งแกร่งของระบบเศรษฐกิจของแต่ละประเทศด้วย

ความพยายามที่จะกระตุ้นเศรษฐกิจด้วยการผ่อนปรนมาตรการต่างๆ ของรัฐบาลไทยก็ดำเนินไปในมิติที่ไม่ต่างกันนี้ โดยธุรกิจการท่องเที่ยวที่ตกอยู่ในภาวะซบเซาและนิ่งสนิทในช่วงการระบาดที่ผ่านมา เมื่อต้นปี 2563 กลับมามีความหวังอีกครั้ง แม้ว่าจะเป็นไปท่ามกลางการพึ่งพานักท่องเที่ยวภายในประเทศเป็นหลักจากผลของมาตรการปิดน่านฟ้าสำหรับการบินพาณิชย์ระหว่างประเทศที่คาดว่าจะดำเนินต่อเนื่องไปอีกอย่างไม่มีการกำหนดว่าจะเปิดได้เมื่อไหร่ และกว่าที่นักท่องเที่ยวต่างชาติจะมีความมั่นใจในการเดินทางก็อาจใช้เวลา

เนิ่นนานไปจนถึงปีหน้าที่ต้องทนพิษโรคโควิด-19 เล่นงานอย่างสาหัส เพื่อลดข้อบ่ายได้ที่จะเกิดมีขึ้นจากมาตรการต่างๆ ของรัฐ เพื่อให้ตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติกลับคืนมาอย่างช้าๆ ซึ่งอาจต้องรอถึงช่วงปลายปีหรือต้นปี 2564 และยังคงติดตามความคืบหน้าของการเจรจาระหว่างรัฐบาลไทยกับประเทศที่มีความเสี่ยง COVID-19 ต่ำ เพื่อแลกเปลี่ยนนักท่องเที่ยวระหว่างกันอีกด้วยเนื่องจากผลของการแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่ทำให้นักท่องเที่ยวหายไปจนธุรกิจขาดสภาพคล่อง

จากข้อมูลที่ผ่านมา การท่องเที่ยวภายในประเทศมีส่วนสร้างรายได้หรือผลกดันการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในแต่ละปีในปริมาณที่ไม่น้อย โดยตัวเลขในปี 2562 บ่งชี้ว่า การท่องเที่ยวในประเทศสร้างรายได้สูงถึง 1.08 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 36 ของรายได้การท่องเที่ยวที่มีมูลค่ารวม 3.01 ล้านล้านบาท ขณะที่อีก 1.93 ล้านล้านบาทเป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 64 การเร่งฟื้นฟูการท่องเที่ยวในประเทศ จึงอาจช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในประเทศได้ (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) อีกทางหนึ่งเพื่อให้นักท่องเที่ยวในประเทศให้มากขึ้น มาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยวภายในประเทศดังกล่าวนี้ ในด้านหนึ่งได้ก่อให้เกิดอานิสงส์สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม ซึ่งต่างขานรับด้วยการจัดทำโปรโมชั่นพิเศษควบคู่กับมาตรการใหม่ด้านสุขอนามัยเพื่อสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยวไทยให้กล้าออกเดินทางช่วงครึ่งปีหลังของปี 2563 ภาครัฐยังคงธุรกิจในช่วงทยอยกลับมาเปิดกิจการอีกครั้ง โดยกลยุทธ์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมทั่วไทยเริ่มดำเนินการอยู่ที่ประเด็นว่าด้วย “ความยืดหยุ่น” ในการเข้าพักและ “ราคา” เพื่อกระตุ้นยอดจองห้องพักล่วงหน้าของนักท่องเที่ยวไทย เพื่อสะสมเงินสดเสริมสภาพคล่องด้วยการพึ่งตลาด “ไทยเที่ยวไทย” เพราะในช่วงที่ผ่านมาผู้ประกอบการโรงแรมส่วนใหญ่ที่ยังเปิดดำเนินการอยู่ได้ โดยการปรับกลยุทธ์ทั้งในส่วนของลดเวลาการทำงานลงด้วยการสลับวันทำงาน-วันลา เพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่าย รวมถึงปรับลดราคา โดยโรงแรม 5 ดาวบางแห่งลดราคาจาก 5,000-6,000 บาทต่อวันเหลือ 1,000-2,000 บาท ส่งผลให้โรงแรมและรีสอร์ทระดับกลาง และเล็กๆ ก็ต้องลดราคาตามลงมา เช่น เหลือคืนละ 500-600 บาทจาก 1,000-1,500 บาทไปแล้ว (วัฒนา ธนาศักดิ์เจริญ, 2563)

จากที่มาและความเป็นมาของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นภาวะวิกฤติของธุรกิจโรงแรมจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาว่า จากมาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยวของรัฐบาลไทยที่พยายามช่วยเหลือผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมทั้งขนาดเล็ก ขาดกลาง และขนาดใหญ่ ให้สามารถดำเนินธุรกิจแบบปรับระดับประคองเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวภายในประเทศมาใช้บริการในช่วงการแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่ผ่านมาและยังไม่อาจคาดเวลาที่แน่นอนได้ว่าทางการแพทย์จะสามารถป้องกันและควบคุมการระบาดนี้ได้เมื่อไหร่ ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมทั้งขนาดใหญ่ หรือผู้ประกอบการโรงแรมขนาดเล็กระดับท้องถิ่นที่ต้องเผชิญกับความยากลำบากมาตั้งแต่เริ่มมีการระบาด ทำให้ผู้ประกอบการจำนวนไม่น้อยต้องประกาศยุติการให้บริการและขายกิจการออกไป ซึ่งการล้มหายไปของผู้ประกอบการโรงแรม และรีสอร์ทขนาดกลางและเล็ก ที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนี้ เป็นโอกาสให้นักลงทุนจากต่างประเทศ ทั้งจีนและสิงคโปร์ได้เข้ามาแสดงความสนใจและพร้อมจะกว้านซื้อกิจการโรงแรมที่ขาดสภาพคล่องและขึ้นป้ายประกาศขายกิจการในจังหวัดท่องเที่ยวหลายจังหวัดของไทย ที่ไม่สามารถประคองธุรกิจของตนเองให้อยู่รอดต่อไปได้ เนื่องจากการระบาดของโควิด 19 ทำให้นักท่องเที่ยวหายไปจนธุรกิจประสบปัญหาและขาดสภาพคล่องอย่างรุนแรง และยังคงดำเนินต่อไปอีกโดยไม่รู้เวลาที่สถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 จะผ่านพ้นไปในช่วงเวลาใด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการภาวะวิกฤติธุรกิจโรงแรมไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการภาวะวิกฤติธุรกิจโรงแรมไทย
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคต่อการบริหารจัดการภาวะวิกฤติธุรกิจโรงแรมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารจัดการภาวะวิกฤติธุรกิจโรงแรมไทย ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยเรื่องนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้คัดเลือกไว้ และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ที่ได้จากเอกสารประเภทต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการศึกษาครั้งนี้ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ที่ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive random sampling) จากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ มีความเกี่ยวข้องในธุรกิจโรงแรมเป็นอย่างดี ได้แก่ จำนวน 18 คน ประกอบด้วย งานวิจัยเรื่องนี้ทำการศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ที่ได้ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive random sampling) จำนวน 18 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูงของภาครัฐ ผู้บริหารระดับกลางของภาครัฐ ผู้ปฏิบัติงานด้านทรัพยากรมนุษย์ระดับสูงของภาครัฐ นักวิชาการภาครัฐ ผู้บริหารระดับสูงของภาคเอกชน ผู้บริหารระดับกลางของภาคเอกชน ผู้ปฏิบัติงานด้านทรัพยากรมนุษย์ของภาคเอกชน นักวิชาการภาคเอกชน และลูกจ้างภาคเอกชน

3. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในรูปแบบการสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (structured interview) ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการสร้างเครื่องมือในการศึกษาครั้งนี้

4. การสร้างเครื่องมือวิจัย

4.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภาวะวิกฤติธุรกิจโรงแรมไทย

4.2 สร้างแบบสัมภาษณ์โดยอาศัยข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

4.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและให้คำแนะนำแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ด้วยตนเองโดยการติดต่อดำเนินการขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้ทำการคัดเลือกแบบเจาะจงไว้แล้ว จำนวน 18 คน

6. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญมากในการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากเป็นเครื่องมือของการวิจัยที่ต้องเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลอย่างใกล้ชิด ตั้งแต่ขั้นตอนการสร้างสัมพันธภาพเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความไว้วางใจทำให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากที่สุดจะเห็นได้ว่าตลอดกระบวนการวิจัยมีทั้งการสัมภาษณ์เจาะลึกเข้าไปในเรื่องส่วนตัว ความรู้สึกนึกคิดและการสังเกตซึ่งบางครั้งอาจจะละเมิดความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้อง

คำนึงถึงจรรยาบรรณของนักวิจัยอย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นการเก็บรักษาความลับความปลอดภัย คำถามที่ใช้ต้องไม่คุกคามอารมณ์ ความรู้สึก และเคารพสิทธิของผู้ให้ข้อมูลซึ่งผู้วิจัยทำการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

6.1 ผู้วิจัยแนะนำตัวเอง อธิบายวัตถุประสงค์ รวมทั้งขั้นตอน และรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์และขออนุญาตฉบับที่กเทบไว้ เพื่อความถูกต้องในการบันทึกข้อมูล

6.2 อธิบายให้ทราบว่าผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยหรือไม่ก็ได้และถ้าหากตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยสามารถออกจากกรวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด

6.3 เมื่อผู้ให้ข้อมูลสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูล

6.4 ตลอดการวิจัยผู้ให้ข้อมูลสามารถซักถามข้อมูลเกี่ยวกับการทำวิจัยครั้งนี้ได้

6.5 ในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะปกปิดข้อมูลที่ไม่ต้องการเปิดเผย

6.6 ขณะที่สัมภาษณ์หากผู้ให้ข้อมูลเกิดการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ เช่น สะเทือนใจ คับข้องใจจนไม่สามารถพูดคุยต่อไปได้ ผู้วิจัยจะยุติการสนทนาและรองานกว่าผู้ให้ข้อมูลพร้อมที่จะพูดคุยต่อ ถ้าผู้ให้ข้อมูลไม่พร้อมหรือประสงค์ที่จะยุติการสนทนา ผู้วิจัยจะยุติการสนทนาและสอบถามผู้ให้ข้อมูลเพื่อเลือกเวลานัดหมายในครั้งต่อไป

6.7 ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลตลอดจนสามารถตรวจสอบข้อมูล ของตัวเองได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัย

6.8 ในการนำเสนอข้อมูล และเขียนรายงานการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อความและลำดับหมายเลขของผู้ให้ข้อมูลเพื่อเป็นการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลโดยไม่เปิดเผยชื่อและนำเสนอในภาพรวมโดยไม่เฉพาะเจาะจงชื่อผู้ให้ข้อมูลตามความประสงค์ของผู้ให้ข้อมูล

7. การตรวจสอบข้อมูล สำหรับการตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) คือการแสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน (สุภางค์ จันทวานิช, 2547) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) โดยดำเนินการดังนี้ 1) ด้านข้อมูล (Data) ได้แก่ (1) ด้านเอกสาร ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันที่มาจากแหล่งต่างกัน (2) ด้านบุคคล ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันจากบุคคลหลายคนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) 2) ด้านทฤษฎี ใช้ทฤษฎีตามที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ 3) ด้านผู้วิจัย ใช้ข้อมูลจากผู้วิจัยหลายคนที่วิจัยเรื่องที่มีความเหมือนกันมาตรวจสอบว่าได้ข้อมูลผลการวิจัยตรงกันหรือไม่

8. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาสรุปความในภาพรวม (Descriptive Analysis) โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การลดทอนข้อมูล การแสดงข้อมูล และการสร้างข้อสรุป (Huberman A. M. & Mile M. B., 1987) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

8.1 การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) นำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปและการจดบันทึกมาอ่านหลายๆ ครั้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของข้อมูลที่ได้ และพิจารณาประเด็นที่สำคัญ การตีความ ซึ่งใช้การแยกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) โดยการดึงข้อความหรือประโยคที่สำคัญที่เกี่ยวข้องจากประเด็นการสัมภาษณ์

8.2 การแสดงข้อมูล (Data Display) หลังจากลดทอนข้อมูลตามประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยได้แสดงข้อมูลในลักษณะเชิงพรรณนา โดยเรียงตามประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

8.3 การสร้างข้อสรุป (Conclusion) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยกำหนดรหัสข้อมูล (Code) กำกับทุกข้อความหรือทุกประโยค แล้วจึงตั้งชื่อคำสำคัญ ซึ่งจะจัดเป็นทั้งกลุ่มประเด็นหลัก (Themes) และ กลุ่มคำหลัก (Sub-theme) ที่อยู่ภายใต้ความหมายของกลุ่มใหญ่ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความเชื่อมโยง ความสอดคล้องหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งเป็นการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) จากข้อสรุปย่อยไปหาข้อสรุปใหญ่ ซึ่งแสดงความเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรและผล

สรุปผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการภาวะวิกฤติธุรกิจโรงแรมไทย

1.1 การจัดการภาวะวิกฤติในธุรกิจโรงแรมไทยควรมีการวางแผนองค์การ โดยองค์กรต้องจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง โดยแผนที่ทำนั้นจะต้องรอบด้านและครอบคลุมตั้งแต่ก่อนการเกิดภาวะวิกฤติ ระหว่างการเกิดภาวะวิกฤติ และหลังการเกิดภาวะวิกฤติ ซึ่งแผนที่กำหนดนั้นต้องมีการกำหนดเป้าหมาย องค์ประกอบ รายละเอียดขั้นตอนในการจัดการเมื่อเกิดภาวะวิกฤติอย่างครบถ้วนและชัดเจน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบ โดยแผนที่จัดทำนั้นจะต้องมีการทบทวน ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และต้องมีการถ่ายทอด และฝึกอบรมให้กับบุคลากรให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ตรงกัน เมื่อเหตุการณ์เกิดขึ้นจริงจะได้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

1.2 การจัดการภาวะวิกฤติในธุรกิจโรงแรมไทยควรมีการจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยองค์กรต้องปรับวิธีการจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อป้องกันการระบาดของโรคในองค์กรและการเพื่อลดต้นทุนด้านแรงงาน เช่น มีการปรับลดเวลาและวันทำงานของพนักงานลงด้านค่าตอบแทน องค์กรควรขอความร่วมมือให้พนักงานทุกคนสมัครใจปรับลดเงินเดือนลงเพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ ด้านสุขภาพและความปลอดภัย องค์กรต้องมีมาตรการต่างๆ ในการดูแลและปกป้องพนักงานโดยเฉพาะพนักงานกลุ่มเสี่ยง เช่น การสวมใส่หน้ากากอนามัย การทำความสะอาดมือด้วยเจลล้างมือและการตรวจวัดอุณหภูมิร่างกายก่อนเข้าปฏิบัติงาน เป็นต้น ด้านทักษะของบุคลากรองค์กรควรมีการจัดอบรมทักษะด้านการจัดการภาวะวิกฤติให้กับบุคลากรให้มีความรู้ ความชำนาญ เช่น ทักษะการสื่อสาร การวิเคราะห์สถานการณ์ รวมถึงการอบรมในเรื่องเกี่ยวกับมาตรฐานการดูแลความสะอาดและปลอดภัยตามมาตรฐานใหม่ หรือที่เรียกว่า New Normal

1.3 การจัดการภาวะวิกฤติในธุรกิจโรงแรมไทย ควรให้ความสำคัญต่อการสื่อสารในภาวะวิกฤติ โดยควรมีการวางแผนด้านการสื่อสารเพื่อรองรับเมื่อเกิดภาวะวิกฤติ ได้แก่ การกำหนดนโยบายการสื่อสารผ่านช่องทางต่างๆ การกำหนดผู้รับผิดชอบ เป็นต้น การสื่อสารระหว่างการเกิดภาวะวิกฤติ การสื่อสารต่างๆ ต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (Single Message) มีการจัดตั้งวอร์รูม และจัดทำแถลงการณ์เพื่อสร้างความเข้าใจและความมั่นใจไปยังทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การสื่อสารหลังการเกิดภาวะวิกฤติจะเป็นการสื่อสารทางการตลาดเพื่อสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับองค์กร เพื่อสร้างความประทับใจสร้างความเชื่อมั่นไปยังทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

1.4 การจัดการภาวะวิกฤติในธุรกิจโรงแรมไทย ควรเลือกใช้มาตรการและเครื่องมือในการจัดการภาวะวิกฤติ

ก. ในภาคส่วนของโรงแรม ดังนี้ 1) มาตรการด้านการดำเนินงานขององค์กร ได้แก่ การลดต้นทุนขององค์กร การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการให้บริการและดำเนินงานขององค์กร การพัฒนาทักษะและความสามารถของบุคลากร โดยการฝึกอบรมเพื่อเสริมทักษะต่างๆ ที่จำเป็น 2) มาตรการด้านการ

ให้บริการ องค์การต้องยกระดับมาตรฐานด้านการให้บริการให้ได้มาตรฐานสากล เพื่อสร้างความเชื่อมั่น และพึงพอใจให้กับลูกค้า และ 3) การใช้กลยุทธ์ทางการตลาดต่างๆ ได้แก่ (1) การส่งเสริมการขาย ได้แก่ การลดราคาห้องพัก (2) การให้ส่วนลด ได้แก่ หากลูกค้าจองห้องพักเป็นกลุ่ม จะได้ส่วนลด 60-80 เปอร์เซ็นต์ (3) การโฆษณา ได้แก่ การโฆษณาผ่านทางช่องทางโซเชียลมีเดีย โดยใช้กลยุทธ์อินฟลูเอนเซอร์ (Influencer) เพื่อเพิ่มการรับรู้เกี่ยวกับสินค้าและบริการ เพื่อเป็นการสร้างโอกาสทางการขายและเพิ่มยอดขายให้กับองค์กร และ (4) ออกบูธงานจัดแสดงเพื่อโปรโมตและให้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับสินค้าและบริการของโรงแรม

ข. ในภาคส่วนของภาครัฐ (1) มาตรการลดภาษี ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) ภาษีโรงเรือน และภาษีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องให้กับผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม (2) มาตรการส่งเสริมสภาพคล่องให้กับผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อให้นำไปใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียน และเสริมสภาพคล่อง ได้แก่ เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ และ (3) มาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยวภายในประเทศ โดยการส่งเสริมให้คนไทยเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ เพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมที่ได้รับผลกระทบ

1.5 การจัดการภาวะวิกฤติในธุรกิจโรงแรมไทยควรมีการจัดการด้านการลดผลกระทบ (Reduction) จากภาวะวิกฤติ เมื่อวิกฤติเกิดขึ้น องค์กรต้องดำเนินการตามแผนการจัดการภาวะวิกฤติอย่างทันที ซึ่งการทำงานต้องทำในเชิงรุก มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์กรเพื่อประเมินปัจจัยความเสี่ยงเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและหาแนวทางในการดำเนินการขจัดหรือลดผลกระทบจากภาวะวิกฤติในด้านต่างๆ มีการสื่อสารไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกองค์กรเพื่อสร้างการรับรู้ ความเชื่อมั่นต่อ ภาพลักษณ์องค์กรดึงให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารงานหรือการจัดการภาวะวิกฤติ โดยการเปิดโอกาสให้พนักงานได้ร่วมกันเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา เช่น การให้เสนอแคมเปญ เสนอไอเดียต่างๆ ต้องมองหาตลาดใหม่มาทดแทนเพื่อให้ธุรกิจอยู่รอด และหารายได้ใหม่ๆ จากทรัพยากรที่ตนเองมี เช่น การทำฟู้ดดีลิเวอรี่ ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อเชิญชวนให้คนในประเทศมาพัก มาท่องเที่ยวแทนกลุ่มลูกค้าต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวไม่ได้ เช่น การจัดแพคเกจพิเศษต่างๆ รวมถึงติดต่อสถาบันการเงินเพื่อหารือเรื่องการพักชำระหนี้ หนี้สินเชื่อ Soft Loan เพื่อประคองประคองธุรกิจ

1.6 การจัดการภาวะวิกฤติในธุรกิจโรงแรมไทยควรมีการจัดการด้านการเตรียมความพร้อม (Readiness) เพื่อรับมือกับภาวะวิกฤติ ดำเนินการโดย 1) การวางแผนการจัดการ ต้องมีการวางแผนเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภาวะวิกฤติทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และในระยะยาว โดยแผนต้องครอบคลุมตั้งแต่ก่อนการเกิดภาวะวิกฤติ ระหว่างเกิดภาวะวิกฤติ และการฟื้นฟูหลังภายหลังเกิดภาวะวิกฤติ รวมถึงมีการกำหนดมาตรฐานวิธีการควบคุม การติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติ และจัดทำเป็นคู่มือ 2) ด้านบุคลากร มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ และเตรียมความพร้อมของบุคลากรในองค์กรให้เตรียมพร้อมในการรับมือกับภาวะวิกฤติอย่างต่อเนื่อง โดยการฝึกอบรมและซักซ้อมเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และเกิดทักษะความชำนาญในการปฏิบัติตามขั้นตอนการจัดการภาวะวิกฤติ 3) ด้านการสื่อสาร ต้องมีการเตรียมพร้อมด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์ในภาวะวิกฤติ เพื่อให้การสื่อสารเมื่อเกิดภาวะวิกฤตินั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้อย่างถูกต้องชัดเจน และ 4) ด้านการเงิน ต้องมีการวางแผนกระแสเงินสด เพื่อเป็นการต่อยอดและสร้างสภาพคล่องทางการเงินได้ดำเนินไปอย่างไม่สะดุดเมื่อเกิดภาวะวิกฤติในธุรกิจ โดยธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ต้องสำรองไว้ 3-6 เดือน สำหรับกิจการขนาดใหญ่ ต้องสำรองไว้ 12 เดือน

1.7 การจัดการภาวะวิกฤติในธุรกิจโรงแรมไทยควรมีการจัดการด้านการตอบสนอง (Response) ต่อภาวะวิกฤติ ดำเนินการโดย 1) ในส่วนของภาครัฐ ควรเข้ามาช่วยเหลือผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม โดยออกมาตรการและแนวทางในการช่วยเหลือ ซึ่งอาจจะต้องเป็นการร่วมมือกันของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานเกี่ยวข้องต่างๆ รวมถึงกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวภายในประเทศ เพื่อให้สร้างรายได้ให้กับธุรกิจโรงแรมและ 2) ในภาคส่วนของธุรกิจโรงแรม ต้องดำเนินการตามแผนการจัดการที่ได้วางแผนไว้ ต้องปรับปรุงโครงสร้าง กระบวนการทำงานขององค์กร ได้แก่ รูปแบบการดำเนินงาน การปรับอัตราค่าจ้างพนักงาน การจ่ายเงินเดือน การปรับสินทรัพย์และโมเดลทางการเงิน เป็นต้น ต้องทำการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นที่ดีต่อองค์กร โดยต้องระมัดระวังในการเผยแพร่ข่าวสารต่างๆ ที่จะสร้างความเข้าใจผิดและความตื่นตระหนกให้กับพนักงาน ลูกค้า และส่วนที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ในขณะเดียวกันก็ต้องใช้จุดแข็งและโอกาสที่มีขององค์กรเพื่อสร้างรายได้ให้ธุรกิจดำเนินการต่อไปได้

1.8 การจัดการภาวะวิกฤติในธุรกิจโรงแรมไทยควรมีการจัดการด้านการฟื้นฟู (Recovery) หลังเกิดภาวะวิกฤติ โดยธุรกิจโรงแรมต้องปรับตัวของธุรกิจตนเองให้สอดคล้องกับวิถี New normal โดยการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของตัวเองในระยะสั้นและยาว โดยเน้นองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ 1) การมอบความสะดวกสบายสูงสุด 2) การมอบประสบการณ์ประทับใจที่ตรงตามความต้องการ และ 3) ต้องมอบความคุ้มค่าคุ้มราคาทั้งนี้ก็เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับธุรกิจและสร้างความประทับใจให้กับลูกค้า ต้องนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรหรือมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น มองหากกลุ่มเป้าหมายใหม่ ตลาดใหม่ และทำการตลาดใหม่ที่หลากหลายมากขึ้น ต้องทำการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการขาย ไปยังกลุ่มที่เป็นลูกค้าและไม่ใช้ลูกค้า เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อองค์กรหลังเกิดภาวะวิกฤติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตลาดเพื่อสังคม หรือว่า Social Marketing นอกจากนี้ กลุ่มธุรกิจโรงแรมต้องร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นบรรยากาศการท่องเที่ยวให้กลับมาคึกคักอีกครั้ง

2. ปัญหาอุปสรรคต่อการบริหารจัดการภาวะวิกฤติธุรกิจโรงแรมไทย

2.1 สถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศชบเซาเนื่องจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้อัตราการเข้าพักของนักท่องเที่ยวลดลง

2.2 พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวภายในประเทศเดินทางแบบไปเช้าเย็นกลับ

2.3 ปัญหามาตรการล็อกดาวน์ทำให้โรงแรมต้องหยุดกิจการชั่วคราว

2.4 มาตรการความช่วยเหลือต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐมีระยะเวลาจำกัด และบางมาตรการก็ไม่ได้ผลลัพธ์เท่าที่ควร เนื่องจากมีขั้นตอนและเงื่อนไขที่มากและยุ่งยากเกินไป เช่น ปัญหาเรื่องของเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำที่ผู้ประกอบการบางส่วนไม่สามารถกู้ เนื่องจากมีการตั้งเงื่อนไขช่วยเหลือสูงทำให้กู้ยาก

2.5 เศรษฐกิจไม่ได้ทำให้กำลังซื้อของประชาชนลดลง

2.6 ปัญหาด้านเงินทุน เนื่องจากธุรกิจต้องแบกรับภาระต้นทุนที่เพิ่มขึ้น เพื่อดำเนินการในเรื่องของมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัยและความสะอาด ตลอดจนการฟื้นฟูหลังจากเกิดวิกฤติ

2.7 ขนาดและโครงสร้างขององค์กร คือ องค์กรใหญ่จะทำการตัดสินใจใดๆ ได้ยากและช้ากว่าองค์กรที่มีขนาดเล็ก ทำให้ในบางครั้งส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินการเพื่อรับมือกับวิกฤติและ

2.8 ธุรกิจโรงแรมไม่มีการวางแผนเตรียมรับมือสำหรับจัดการภาวะวิกฤติไว้ล่วงหน้าและไม่มีการซักซ้อมแผนอย่างสม่ำเสมอทำให้เมื่อเกิดสถานการณ์ขึ้นมาจริงๆ ทำให้การแก้ไขปัญหาต่างๆ เกิดความล่าช้าจนลุกลามและสร้างความเสียหายต่อองค์กร

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. การจัดการภาวะวิกฤติในธุรกิจโรงแรมไทย ควรมีการจัดการทรัพยากรมนุษย์ แยกเป็นด้าน การปฏิบัติงาน องค์กรต้องปรับแผนการทำงานเพื่อป้องกันการระบาดของโรคในองค์กรและการเพื่อลดต้นทุนด้านแรงงาน เช่น มีการปรับลดเวลาและวันทำงานของพนักงานลง ด้านค่าตอบแทน องค์กรควรขอความร่วมมือให้พนักงานทุกคนสมัครใจปรับลดเงินเดือนลงเพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ ด้านสุขภาพและความปลอดภัย องค์กรต้องมีมาตรการต่างๆ ในการดูแลและปกป้องพนักงาน โดยเฉพาะพนักงานกลุ่มเสี่ยง เช่น การสวมใส่หน้ากากอนามัย การทำความสะอาดมือด้วยเจลล้างมือ และการตรวจวัดอุณหภูมิร่างกายก่อนเข้าปฏิบัติงาน เป็นต้น ด้านทักษะของบุคลากรองค์กรควรมีการจัดอบรมทักษะด้านการจัดการภาวะวิกฤติให้กับบุคลากรให้มีความรู้ ความชำนาญ เช่น ทักษะการสื่อสาร การวิเคราะห์สถานการณ์ รวมถึงการอบรมในเรื่องเกี่ยวกับมาตรฐานการดูแลความปลอดภัยตามมาตรฐานใหม่ หรือที่เรียกว่า New Normal สอดคล้องกับการวิจัยของอนุรักษ์ ไกรยุทธ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนานำรูปแบบการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมโรงแรมในประเทศไทย อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีแนวโน้มการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะธุรกิจอุตสาหกรรมโรงแรม 3 ดาวที่มีจำนวนมากและภาครัฐ มีนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยว โดยการใช้ นโยบายด้านภาษีเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว และมีการกำหนดวิสัยทัศน์ให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวในระดับโลก สามารถสร้างรายได้และกระจายรายได้โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมสมดุลและยั่งยืน อีกทั้งการเปิดประชาคมอาเซียนในวันที่ 31 ธันวาคม 2558 ธุรกิจอุตสาหกรรมโรงแรมจะมีเงินหมุนเวียน ในปี 2558 ประมาณ 513,000 - 527,000 ล้านบาท จากประชากรจำนวน 500 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 9 ของประชากรทั้งโลกส่งผลโดยตรงต่อการแข่งขันที่รุนแรง ดังนั้น การวิจัยการพัฒนาแบบการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมโรงแรมในประเทศไทย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการแก้ปัญหาดังกล่าวโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมโรงแรม (2) สร้างรูปแบบเพื่อการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมโรงแรมในประเทศไทย และ (3) จัดทำคู่มือสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมโรงแรม 3 ดาวในประเทศไทย โดยใช้เทคนิคเดลฟาย จากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 23 คน และนำรูปแบบการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมโรงแรมในประเทศไทยมาพัฒนาเพื่อจัดทำคู่มือ สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมโรงแรม 3 ดาว ดำเนินการโดย (1) สสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการหรือผู้บริหารระดับสูงของธุรกิจอุตสาหกรรมโรงแรม 3 ดาว โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 319 ชุด (2) การประชุมสนทนากลุ่ม (ร่าง) คู่มือสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจ อุตสาหกรรมโรงแรม 3 ดาว และ (3) การนำคู่มือสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมโรงแรม 3 ดาวให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมโรงแรมในประเทศไทย ซึ่งได้จากการศึกษากรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง และกระบวนการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์และให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเห็นสอดคล้อง พบว่า มีผู้ประกอบการ อยู่ระดับมากที่สุด มิติระบบเทคโนโลยี อยู่ระดับมาก และมีมิติกระบวนการ อยู่ระดับมาก และนำมาพัฒนาเป็นคู่มือสำหรับผู้ประกอบการ ธุรกิจอุตสาหกรรมโรงแรม 3 ดาวที่นำไปสู่การปฏิบัติงานได้จริงสำหรับธุรกิจอุตสาหกรรมโรงแรมที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของลูกค้า พบว่า การดำเนินการธุรกิจอุตสาหกรรมโรงแรม 3 ดาวให้ประสบความสำเร็จต้องกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กรให้ชัดเจนและสามารถถ่ายทอด ให้เข้าใจเพื่อนำไปปฏิบัติได้จริง อีกทั้งผู้ประกอบการต้องจัดการธุรกิจบนพื้นฐานหลักความเป็นธรรมและจริยธรรม เปิดโอกาสให้พนักงาน เรียนรู้สิ่ง

ใหม่ๆ มีส่วนร่วมในการแสดงความเห็น และต้องมีจิตอาสาร่วมกัน และเน้นการทำงานเป็นทีมเพื่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรร่วมกันพัฒนาองค์กร และมีข้ออภิปรายดังนี้

1.1 การจัดการภาวะวิกฤติในธุรกิจโรงแรมไทย ควรให้ความสำคัญต่อการสื่อสารในภาวะวิกฤติ โดยก่อนการเกิดภาวะวิกฤติควรมีการวางแผนด้านการสื่อสารเพื่อรองรับเมื่อเกิดภาวะวิกฤติ ได้แก่ การกำหนดนโยบายการสื่อสารผ่านช่องทางต่างๆ การกำหนดผู้รับผิดชอบ เป็นต้น การสื่อสารระหว่างการเกิดภาวะวิกฤติ การสื่อสารต่างๆ ต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (Single Message) มีการจัดตั้งวอร์รูม และจัดทำแถลงการณ์เพื่อสร้างความเข้าใจและความมั่นใจไปยังทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การสื่อสารหลังการเกิดภาวะวิกฤติ จะเป็นการสื่อสารทางการตลาดเพื่อสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับองค์กร เพื่อสร้างความประทับใจ สร้างความเชื่อมั่นไปยังทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับการวิจัยของศิริพงศ์ รักใหม่ และคณะ (2560) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการภาวะวิกฤติในธุรกิจโรงแรมได้ดังนี้ 1) จัดทำแผนการจัดการภาวะวิกฤติที่ครอบคลุมตั้งแต่ก่อนเกิดภาวะวิกฤติ ระหว่างเกิดวิกฤติ และหลังเกิดวิกฤติให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน โดยการจัดทำเป็นคู่มือการจัดการภาวะวิกฤติของโรงแรม ซึ่งแสดงขั้นตอนการดำเนินการที่มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละด้านตามบริบทของโรงแรมแต่ละแห่ง 2) ให้ความสำคัญต่อการสื่อสารในภาวะวิกฤติ เนื่องจากการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะสามารถช่วยลดผลกระทบของภาวะวิกฤติที่เกิดจากความเชื่อมั่นของลูกค้าและผู้เกี่ยวข้องได้ดีที่สุด ในขณะที่เดียวกันการสื่อสารที่ขาดประสิทธิภาพอาจเป็นการช่วยเพิ่มผลกระทบจากภาวะวิกฤติให้ขยายตัวเป็นวงกว้างได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคข้อมูลข่าวสารและสังคมออนไลน์ โรงแรมควรมีการวางแผนด้านการสื่อสารเพื่อรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินไว้ด้วย 3) วางแผนและกำหนดมาตรการจัดการด้านต้นทุนและบุคลากรเมื่อเกิดภาวะวิกฤติทั้งระยะสั้นและ ระยะยาว เนื่องจากการเกิดวิกฤติแต่ละครั้งอาจส่งผลกระทบต่อธุรกิจโรงแรมยาวนานแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับศักยภาพของโรงแรมแต่ละแห่งที่จะสามารถรับมือกับภาวะวิกฤติได้ยาวนานเพียงใด และ 4) การเลือกใช้มาตรการและเครื่องมือในการจัดการภาวะวิกฤติของธุรกิจโรงแรม ที่ต้องคำนึงถึงบริบทที่เหมาะสมกับลักษณะและศักยภาพของโรงแรมรวมถึงประเภทของภาวะวิกฤติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

1.2 การจัดการภาวะวิกฤติในธุรกิจโรงแรมไทย ควรเลือกใช้มาตรการและเครื่องมือในการจัดการภาวะวิกฤติ ควรเลือกใช้มาตรการและเครื่องมือในการจัดการภาวะวิกฤติ ในส่วนของโรงแรมควรเลือกใช้มาตรการและเครื่องมือในการจัดการภาวะวิกฤติโดยดำเนินการดังนี้ 1) กำหนดมาตรการด้านการดำเนินงานขององค์กร ได้แก่ การลดต้นทุนขององค์กร การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการให้บริการ และดำเนินงานขององค์กร การพัฒนาทักษะและความสามารถของบุคลากร โดยการฝึกอบรมเพื่อเสริมทักษะต่างๆ ที่จำเป็น 2) มาตรการด้านการให้บริการ องค์กรต้องยกระดับมาตรฐานด้านการให้บริการให้ได้มาตรฐานสากล เพื่อสร้างความเชื่อมั่น และพึงพอใจให้กับลูกค้า 3) การใช้กลยุทธ์ทางการตลาดต่างๆ ได้แก่ (1) การส่งเสริมการขาย ได้แก่ การลดราคาห้องพัก (2) การให้ส่วนลด ได้แก่ หากลูกค้าจองห้องพักเป็นกลุ่ม จะได้ส่วนลด 60-80 เปอร์เซ็นต์ (3) การโฆษณา ได้แก่ การโฆษณาผ่านทางช่องทางโซเชียลมีเดีย โดยใช้กลยุทธ์อินฟลูเอนเซอร์ (Influencer) เพื่อเพิ่มการรับรู้เกี่ยวกับสินค้า และบริการ เพื่อเป็นการสร้างโอกาสทางการขายและเพิ่มยอดขายให้กับองค์กร (4) ออกบูธงานจัดแสดงเพื่อ โปรโมตและให้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับสินค้าและบริการของโรงแรม ในภาคส่วนของภาครัฐ 1) มาตรการลดภาษี ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) ภาษีโรงเรือนและภาษีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องให้กับผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม 2) มาตรการส่งเสริมสภาพคล่องให้กับผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อนำไปใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียน และเสริมสภาพคล่อง ได้แก่ เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ 3)

มาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยวภายในประเทศ โดยการส่งเสริมให้คนไทยเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ เพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมที่ได้รับผลกระทบ สอดคล้องกับการวิจัยของวัฒนา ทนงค์แดง (2560) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางแก้ปัญหาการบริหารจัดการธุรกิจให้สามารถสร้างรายได้ และประสบความสำเร็จในดำเนินกิจการเป็นรูปแบบวิจัยและพัฒนา ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวคิด Business Model เป็นกรอบศึกษาวิเคราะห์ใน 9 ประเด็น คือ 1) คุณค่าที่นำเสนอที่ดีกว่าเดิม 2) กำหนดลูกค้าคือใครอะไรคือความต้องการแท้จริง 3) ช่องทางการนำส่งคุณค่าที่ดี 4) ความสัมพันธ์ระหว่างลูกค้ากับองค์กร 5) ปัจจัยด้านทรัพยากรทางการบริหาร 6) กิจกรรมในองค์กร 7) ความร่วมมือกับพันธมิตรคู่ค้า 8) โครงสร้างต้นทุน และ 9) การได้มาของรายได้ จาก 20 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม ขนาดเล็ก ผู้บริหาร พนักงาน ผู้ปฏิบัติงาน และลูกค้าผู้ใช้บริการ ด้วยวิธีการ SWOT Analysis และวัดผลความสำเร็จของธุรกิจตามเกณฑ์ดัชนีวัดความสำเร็จ (Thailand Quality Award: TOA) ของสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติเป็นเครื่องมือตรวจสอบผลการดำเนินงาน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการภายในองค์กร สร้างคุณค่าในการให้บริการเพิ่มขึ้นแต่ใช้ปัจจัยด้านทรัพยากรทางการบริหารบางปัจจัยเพิ่มขึ้นระดับที่ต่ำเพื่อสร้างกิจกรรมตามที่ลูกค้าต้องการโครงสร้างต้นทุนลดลง ส่งผลให้รายได้สูงขึ้นเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาของเดือนเดียวกัน การบริหารจัดการภายนอกองค์กรส่งมอบบริการที่ดีได้ตรงตามความต้องการของลูกค้า มีแนวโน้มความสัมพันธ์ที่ดีเพราะกลุ่มลูกค้า ชัดเจนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับธุรกิจคู่ค้า จากการใช้รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กที่กำหนด

1.3 การจัดการภาวะวิกฤติในธุรกิจโรงแรมไทยควรมีการจัดการด้านการลดผลกระทบ (Reduction) จากภาวะวิกฤติ โดยเมื่อวิกฤติเกิดขึ้นองค์กรต้องดำเนินการตามแผนการจัดการภาวะวิกฤติเพื่อลดผลกระทบอย่างทันที ซึ่งการทำงานต้องทำในเชิงรุก มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์กรเพื่อประเมินปัจจัยความเสี่ยงเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและหาแนวทางในการดำเนินการขจัดหรือลดผลกระทบจากภาวะวิกฤติในด้านต่างๆ มีการสื่อสารไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกองค์กรเพื่อสร้างการรับรู้ ความเชื่อมั่นต่อ ภาพลักษณ์องค์กร ดึงให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารงานหรือการจัดการภาวะวิกฤติ โดยการเปิดโอกาสให้พนักงานได้ร่วมกันเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา เช่น การให้เสนอแคมเปญ เสนอไอเดียต่างๆ ต้องมองหาตลาดใหม่มาทดแทนเพื่อให้ธุรกิจอยู่รอด และหารายได้ใหม่ๆ จากทรัพยากรที่ตนเองมี เช่น การทำฟู้ดดีลิเวอรี ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อเชิญชวนให้คนในประเทศมาพัก มาท่องเที่ยวแทนกลุ่มลูกค้าต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวไม่ได้ เช่น การจัดแพ็คเกจพิเศษต่างๆ รวมถึงติดต่อสถาบันการเงินเพื่อหารือเรื่องการพักชำระหนี้ หาสินเชื่อ Soft Loan เพื่อประคับประคองธุรกิจ สอดคล้องกับการวิจัยของอนุรักษ์ ไกรยุทธ (2558) ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมโรงแรมในประเทศไทยซึ่งได้จากการศึกษากรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกระบวนการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์และให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเห็นสอดคล้อง พบว่า มีผู้ประกอบการ อยู่ระดับมากที่สุด มิติระบบเทคโนโลยีอยู่ระดับมาก และมิติกระบวนการอยู่ระดับมาก และนำมาพัฒนาเป็นคู่มือสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมโรงแรม 3 ดาวที่นำไปสู่การปฏิบัติงานได้จริงสำหรับธุรกิจอุตสาหกรรมโรงแรมที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของลูกค้า พบว่า การดำเนินการธุรกิจอุตสาหกรรมโรงแรม 3 ดาวให้ประสบความสำเร็จต้องกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กรให้ชัดเจนและสามารถถ่ายทอด ให้เข้าใจ เพื่อนำไปปฏิบัติได้จริง อีกทั้งผู้ประกอบการต้องจัดการธุรกิจบนพื้นฐานหลักความเป็นธรรมและจริยธรรมเปิด

โอกาสให้พนักงานเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และต้องมีจิตอาสาร่วมกัน และเน้นการทำงานเป็นทีมเพื่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรร่วมกันพัฒนาองค์กร

1.4 การจัดการภาวะวิกฤติในธุรกิจโรงแรมไทยควรมีการจัดการด้านการตอบสนอง (Response) ต่อภาวะวิกฤติ โดย 1) ในส่วนของภาครัฐ ควรเข้ามาช่วยเหลือผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม โดยออกมาตรการและแนวทางในการช่วยเหลือซึ่งอาจจะต้องเป็นการร่วมมือกันของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานเกี่ยวข้องต่างๆ รวมถึงกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวภายในประเทศ เพื่อให้สร้างรายได้ให้กับธุรกิจโรงแรม 2) ในภาคส่วนของธุรกิจโรงแรมต้องดำเนินการตามแผนที่ได้วางแผนไว้ ต้องปรับปรุงโครงสร้างกระบวนการทำงานขององค์กร ได้แก่ รูปแบบการดำเนินงาน การปรับอัตราค่าจ้างพนักงาน การจ่ายเงินเดือน การปรับสินทรัพย์และโมเดลทางการเงิน เป็นต้น ต้องทำการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นที่ดีต่อองค์กร โดยต้องระมัดระวังในการเผยแพร่ข่าวสารต่างๆ ที่จะสร้างความเข้าใจผิดและความตื่นตระหนกให้กับพนักงาน ลูกค้า และส่วนที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ในขณะเดียวกันก็ต้องใช้จุดแข็งและโอกาสที่มีขององค์กรเพื่อสร้างรายได้ให้ธุรกิจดำเนินการต่อไปได้ สอดคล้องกับการวิจัยของชลลดา มงคลวนิช และรัตนภรณ์ ชาติวงศ์ (2560) ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติคาดหวังและรับรู้คุณภาพการบริการของฝ่ายต้อนรับส่วนหน้าในโรงแรม 5 ดาว อยู่ในระดับสูงทุกด้าน และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า 1) ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ นักท่องเที่ยวไม่พึงพอใจต่อการบริการในเรื่องการแต่งกายและบุคลิกภาพของพนักงาน โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติ และ 2) ด้านความน่าเชื่อถือในการให้บริการ นักท่องเที่ยวไม่พึงพอใจต่อการให้บริการด้านการบริการตรงตามสัญญาในเวลาที่กำหนดและความเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของพนักงาน โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทย นอกจากนี้พบว่า 3) ด้านการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการในเรื่องความสามารถพร้อมและความเอาใจใส่ในการบริการนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติไม่พึงพอใจต่อคุณภาพการบริการของพนักงานส่วนหน้าเช่นกัน

1.5 การจัดการภาวะวิกฤติในธุรกิจโรงแรมไทยควรมีการจัดการด้านการฟื้นฟู (Recovery) หลังเกิดภาวะวิกฤติ โดยโรงแรมต้องปรับตัวของธุรกิจตนเองให้สอดคล้องกับวิถี New normal โดยการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของตัวเองในระยะสั้นและยาว โดยเน้นองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ 1) การมอบความสะดวกสบายสูงสุด 2) การมอบประสบการณ์ประทับใจที่ตรงตามความต้องการ และ 3) ต้องมอบความคุ้มค่าคุ้มค่า ทั้งนี้เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับธุรกิจและสร้างความประทับใจให้กับลูกค้า ต้องนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรหรือมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น มองหากลุ่มเป้าหมายใหม่ ตลาดใหม่ และทำการตลาดใหม่ที่หลากหลายมากขึ้น ต้องทำการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการขาย ไปยังกลุ่มที่เป็นลูกค้าและไม่ใช้ลูกค้า เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อองค์กรหลังเกิดภาวะวิกฤติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตลาดเพื่อสังคม หรือว่า Social Marketing นอกจากนี้กลุ่มธุรกิจโรงแรมต้องร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นบรรยากาศการท่องเที่ยวให้กลับมาคึกคักอีกครั้ง สอดคล้องกับการวิจัยของจิตรลดา พันธุ์พนาสกุล (2562) ผลการวิจัยพบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมในการดำเนินธุรกิจสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันที่เหนือคู่แข่งได้ ดังนั้น ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมในประเทศไทยจึงควรหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาและปรับปรุงเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมที่ทันสมัยในการนำมาประยุกต์ใช้กับการบริการและการทำการตลาดดิจิทัล เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการยุคใหม่ที่ต้องการความสะดวกและรวดเร็วและช่วยให้ธุรกิจมีประสิทธิภาพในการบริการ ลดต้นทุนการดำเนินงาน

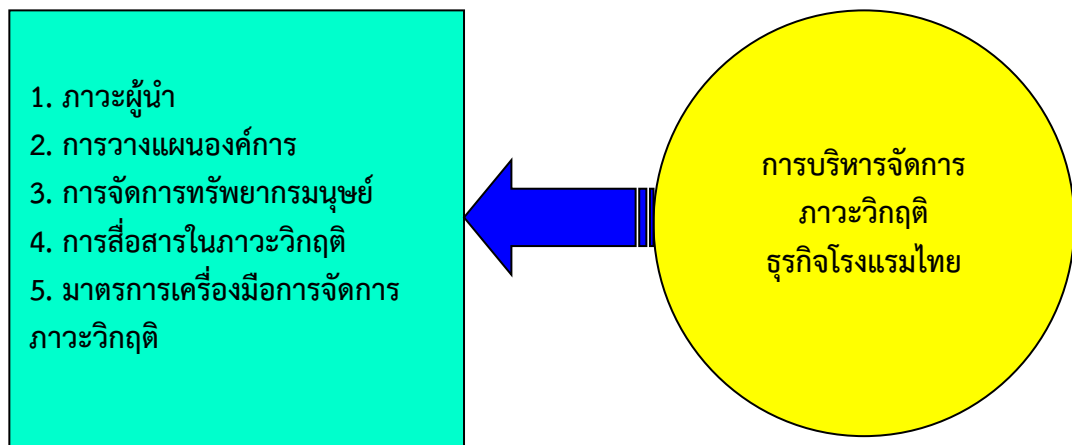
และสร้างความแตกต่างของธุรกิจส่งผลให้มีรายได้และผลกำไรเพิ่มขึ้นและสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันสำหรับธุรกิจได้

2. ปัญหาและอุปสรรคต่อการจัดการภาวะวิกฤติในธุรกิจโรงแรมไทย พบว่า 1) สถานการณ์การท่องเที่ยงของประเทศซบเซาเนื่องจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้อัตราการเข้าพักของนักท่องเที่ยวลดลง 2) พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวภายในประเทศเดินทางแบบไปเช้าเย็นกลับ 3) ปัญหามาตรการล็อกดาวน์ทำให้โรงแรมต้องหยุดกิจการชั่วคราว 4) มาตรการความช่วยเหลือต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐมีระยะเวลาจำกัดและบางมาตรการก็ไม่ได้ผลลัพธ์เท่าที่ควร เนื่องจากมีขั้นตอนและเงื่อนไขที่มากและยุ่งยากเกินไป เช่น ปัญหาเรื่องของเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำที่ผู้ประกอบการบางส่วนไม่สามารถกู้เนื่องจากมีการตั้งเงื่อนไขช่วยเหลือสูงทำให้กู้ยาก 5) เศรษฐกิจไม่ได้ทำให้กำลังซื้อของประชาชนลดลง 6) ปัญหาด้านเงินทุน เนื่องจากธุรกิจต้องแบกรับภาระต้นทุนที่เพิ่มขึ้น เพื่อดำเนินการในเรื่องของมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัยและความสะอาด ตลอดจนการฟื้นฟูหลังจากเกิดวิกฤติ (7) ขนาดและโครงสร้างขององค์กร คือ องค์กรใหญ่จะทำการตัดสินใจใดๆ ได้ยากและช้ากว่าองค์กรที่มีขนาดเล็ก ทำให้ในบางครั้งส่งผลกระทบต่อการทำงานเพื่อดำเนินการเพื่อรับมือกับวิกฤติ และ 8) ธุรกิจโรงแรมไม่มีการวางแผนเตรียมมือสำหรับจัดการภาวะวิกฤติไว้ล่วงหน้าและไม่มีการซักซ้อมแผนอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เมื่อเกิดสถานการณ์ขึ้นจริงๆ ทำให้การแก้ไขปัญหาต่างๆ เกิดความล่าช้าจนลุกลามและสร้างความเสียหายต่อองค์กร สอดคล้องกับการวิจัยของคุณานันท์ สุขพาสน์เจริญ (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบกลยุทธ์ทางธุรกิจเพื่อการเติบโตของอุตสาหกรรมโรงแรมในประเทศไทย การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างโครงสร้างพื้นฐานของธุรกิจและการดำเนินกลยุทธ์ทางธุรกิจที่มีต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมโรงแรมในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค แนวทางในการแก้ไขปัญหาของอุตสาหกรรมโรงแรมในประเทศไทย และ 3) เพื่อการนำเสนอรูปแบบการดำเนินกลยุทธ์ทางธุรกิจเพื่อสร้างการเติบโตของอุตสาหกรรมโรงแรมในประเทศไทย โดยใช้เทคนิคการวิจัยทั้ง 2 แบบคือ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคสโนว์บอล (Snowball Sampling Technique) และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) แบบวัดครั้งเดียว (One-Short Study) กับ ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมชั้นนำระดับ 4 ดาว และ 5 ดาว ที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย ซึ่งเป็นสมาชิกของสมาคมอุตสาหกรรมโรงแรมไทย ประจำปี 2554 โดยเก็บข้อมูลได้จากโรงแรม 124 แห่ง ผลการวิจัย ปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยในบ้านเมืองที่มาจากความขัดแย้งทางการเมืองจัดได้ว่าเป็นปัญหาอุปสรรคเรื้อรังที่ส่งผลเสียต่ออุตสาหกรรมโรงแรมในประเทศไทยจึงมีความจำเป็นต้องแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วน และยังสอดคล้องกับการวิจัยของจิตรลดา พันธุ์พนาสกุล (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย ผลจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมในการดำเนินธุรกิจสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันที่เหนือคู่แข่งได้ ดังนั้น ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมในประเทศไทยจึงควรหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาและปรับปรุงเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมที่ทันสมัยในการนำมาประยุกต์ใช้กับการบริการและการทำการตลาดดิจิทัลเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการยุคใหม่ที่ต้องการความสะดวกและรวดเร็วและช่วยให้ธุรกิจมีประสิทธิภาพในการบริการ ลดต้นทุนการดำเนินงาน

และสร้างความแตกต่างของธุรกิจส่งผลให้มีรายได้และผลกำไรเพิ่มขึ้นและสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันสำหรับธุรกิจได้

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการบริหารจัดการภาวะวิกฤติธุรกิจโรงแรมไทย ซึ่งเป็นการวางแผนองค์การการจัดการทรัพยากรมนุษย์การสื่อสารในภาวะวิกฤติมาตรการและเครื่องมือในการจัดการ สรุปองค์ความรู้การวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย มีอธิบายดังนี้

การบริหารจัดการภาวะวิกฤติธุรกิจโรงแรมไทย เป็นการบริหารจัดการภาวะวิกฤติ (Crisis Management) เป็นการสื่อสารบริหารจัดการภาวะวิกฤติให้เข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็วที่สุดโดยต้องรักษาความเชื่อมั่นของสาธารณชนและผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งภาวะวิกฤติ (Crisis) นั้นเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างฉุกฉินและไม่ได้คาดหมายล่วงหน้าซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องคาดการณ์เกิดขึ้นแบบไม่คาดคิด มีความเข้มข้นและได้รับความสนใจจากคนจำนวนมากจนเกิดเป็นภาวะวิกฤติที่ต้องออกมาแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยเร็วที่สุด โดยมีแนวทางการบริหารจัดการภาวะวิกฤติธุรกิจโรงแรมไทย 5 ประการ ได้แก่

1. ภาวะผู้นำ เป็นความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้นำเพื่อทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ
2. การวางแผนองค์การ เป็นการเตรียมการล่วงหน้าสำหรับสิ่งที่จะอาจเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นโดยใช้ทรัพยากรที่มีเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตรงตามที่ต้องการ
3. การจัดการทรัพยากรมนุษย์ เป็นการจัดการความสัมพันธ์ของคนงานและผู้บริหารโดยมีจุดประสงค์เพื่อให้องค์การบรรลุจุดมุ่งหมาย
4. การสื่อสารในภาวะวิกฤติ เป็นการสื่อสารของบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กร ถึงเรื่องสถานการณ์ที่กำลังเกิดวิกฤติไปยังสาธารณชน เพื่อเป็นการชี้แจงให้รับทราบและสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน
5. มาตรการเครื่องมือการจัดการภาวะวิกฤติ เป็นเครื่องมือหรือวิธีการในการจัดการกับสาเหตุการณ์หรือสถานการณ์ชั่วคราวที่ไม่ได้คาดคิด มีความสับสน เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ภาครัฐและภาคเอกชน เช่น กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สมาคมโรงแรมไทย เจ้าของกิจการ/ผู้ประกอบการโรงแรม เป็นต้น ควรนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1.1 วางแผนล่วงหน้าเพื่อเตรียมพร้อมในการรับมือกับวิกฤตต่างๆ รวมถึงการสื่อสารในภาวะวิกฤต และควรมีการฝึกอบรม ให้ความรู้ หรือว่าซักซ้อมให้กับพนักงาน เพื่อที่เมื่อเกิดปัญหาพนักงานจะได้ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ไปในทิศทางเดียวกัน

1.2 ประหยัดในช่วงที่ต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตโรงแรมต้องคุมต้นทุนให้ดี พยายามลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกไป และระมัดระวังในการลงทุน เจรจาเรื่องนี้สั้น ยืดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกไป หารายได้ช่องทางใหม่และตลาดใหม่เพิ่มขึ้น

1.3 พัฒนาศักยภาพของโรงแรมตนเอง เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับโรงแรมและบริการของตัวเอง พยายามชูศักยภาพของตนเอง เช่น เน้นการให้บริการที่ประทับใจ

1.4 ดึงดิจิทัลมาใช้ในธุรกิจ เช่น การทำออนไลน์มาร์เก็ตติ้ง รวมถึงพัฒนาแพลตฟอร์มต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องมือทางการตลาดสมัยใหม่

1.5 แนวทางการดำเนินธุรกิจ โรงแรมต้องหันมาร่วมมือกัน แทนที่จะมองกันเป็นคู่แข่ง ความร่วมมือนี้รวมถึงบุคลากรในองค์กรเองทุกฝ่ายด้วย

1.6 การสนับสนุนงบประมาณเพื่อกระตุ้นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวภายในประเทศ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทยภายหลังจากภาวะวิกฤติ

2.2 ควรทำการศึกษาความต้องการของลูกค้าชาวไทยที่มีต่อการเข้าพักโรงแรมในภาวะวิกฤต

2.3 ควรทำการศึกษาการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของฝ่ายต้อนรับส่วนหน้าที่มีต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติภายหลังจากภาวะวิกฤตเพื่อให้ลูกค้ารู้สึกถึงความเท่าเทียมกันในการให้บริการของทางโรงแรม

2.4 ควรทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความคาดหวังในการได้รับการบริการของนักท่องเที่ยวชาวไทยขณะเกิดภาวะวิกฤต

2.5 ควรทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกเข้าพักโรงแรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศภายหลังจากภาวะวิกฤติ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558 - 2560. แหล่งที่มา https://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7114. สืบค้นเมื่อ 17 มี.ค. 2562.
- กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562. แหล่งที่มา https://www.mots.go.th/download/article/article_20200123132729.pdf. สืบค้นเมื่อ 17 ส.ค. 2562.
- คุณานันท์ สุขพาสน์เจริญ. (2557). การพัฒนารูปแบบกลยุทธ์ทางธุรกิจเพื่อการเติบโตของอุตสาหกรรมโรงแรมในประเทศไทย. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- จิตรลดา พันธุ์พนาสกุล. (2562). การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย. ศึกษานิพนธ์ปริญญาศึกษานิพนธ์บัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชลลดา มงคลวนิช และรัตนาภรณ์ ชาตวิวงศ์. (2560). ความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการของฝ่ายต้อนรับส่วนหน้าในโรงแรม 5 ดาว. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสยาม.
- วัฒนา ทนงค์แสง. (2560). รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก เขตพื้นที่จังหวัดตราด. ศึกษานิพนธ์ปริญญาศึกษานิพนธ์บัณฑิต. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- วัฒนา ธนาศักดิ์เจริญ. (2563). ห่วงทุนต่างชาติกว้านซื้อโรงแรมไทยหลังเผชิญ COVID-19. แหล่งที่มา <https://news.thaipbs.or.th/content/293268>. สืบค้นเมื่อ 17 ส.ค. 2562.
- ศิริพงษ์ รักใหม่ และคณะ. (2560). การจัดการภาวะวิกฤตในธุรกิจโรงแรม. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี. 11(1).
- สุภางค์ จันทวานิช. (2547). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุรักษ์ ไกรยุทธ. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมโรงแรมในประเทศไทย. วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา. 94(2).
- Chuangphusri, P. and Buranasing, S. (2011). **Conflict Management and Crisis Management**. Bangkok: Prince Damrong Rajanuphap Institute.
- Huberman, A. M., & Mile, M. B. (1987). Steps toward an Integrated Model of Research Utilization. **Sage journals**. 8(4). 586–611.
- Thai Hotels Association. (2016). **Hotel directory : Thailand**. Bangkok: Thai Hotels Association.
- World Bank. (2020). **Global Economic Prospects**. From <https://www.voathai.com/a/world-bank-global-economy-forecasts/5454310.html>. Retrieved June 15, 2563.

การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก*

INFORMATION SYSTEM DEVELOPMENT OF NAKHON NAYOK'S OTOP TOURIST

¹กนกพิชญ์ วิชญวรนนท์ Kanokpit Vichayaworanan,

²รุ่งเรือง มุศิริ Rungruang Musiri

^{1,2}มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร Phranakhon Rajabhat University, Thailand

E-mail: vkanokpit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก การประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้เว็บไซต์ฯ การศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจเว็บไซต์ฯ และข้อเสนอแนะการพัฒนาเว็บไซต์ฯ โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารของกองแผนงาน กรมการพัฒนาชุมชน, สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครนายก ศึกษาเนื้อหาหลักของเว็บไซต์ การออกแบบเว็บไซต์ และใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง 500 คน ได้แก่ ภาคผู้นำชุมชน ภาคธุรกิจ ภาครัฐ ภาควิชาการ และนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนครนายก ได้แก่ บ้านเนินสะอาด และบ้านทุ่งกระโปรง บ้านหนองหัวลิงใน บ้านหัวหมอนคลอง 15 และบ้านกุดรัง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และ F-test (One-way ANOVA) ผลการศึกษาพบว่า 1) เนื้อหาหลักของเว็บไซต์ และการจัดระบบเพื่อให้ได้โครงสร้างข้อมูลการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก ประกอบด้วย 1.1) ข้อมูลสารสนเทศด้านแหล่งท่องเที่ยว สินค้า OTOP จุดเด่นของชุมชน เส้นทางท่องเที่ยว จุดเช็คอิน แหล่งศึกษาเรียนรู้ของแต่ละชุมชน จังหวัดนครนายก โฮมสเตย์ อาหารพื้นถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี สินค้า OTOP ประมวลภาพ กิจกรรมและช่องทางติดต่อสอบถามรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จ.นครนายก 1.2) การออกแบบเว็บไซต์ ได้แก่ (1) การออกแบบโฮมเพจ หน้าแรกของเว็บไซต์ การออกแบบเว็บเพจ การสร้างหน้าเนื้อหาส่วนต่างๆ ที่เชื่อมโยงจากโฮมเพจ หมู่บ้านชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก 2) ความพึงพอใจเว็บไซต์ฯ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) การเปรียบเทียบความพึงพอใจเว็บไซต์ฯ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และความถี่ในการเข้าใช้งาน เว็บไซต์มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบรายด้านไม่แตกต่างกัน 4) ข้อเสนอแนะ คือ (1) การเพิ่มเติมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ร้านอาหาร โรงแรม ที่พัก การเดินทางให้เป็นปัจจุบัน (2) การสร้างปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว ผ่านระบบสนทนาออนไลน์ (3) การเปลี่ยนหน้าเว็บเป็นภาษาที่สองได้

คำสำคัญ: การพัฒนาระบบสารสนเทศ, ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี, จังหวัดนครนายก

Abstract

This research paper aims to study the design and development of information systems for developing the potential of the OTOP tourism community in Nawatwithi, Nakhon Nayok Province. User satisfaction assessment of the website a study comparing the satisfaction of the website and suggestions for website development by collecting information from the documents of the Planning Division Department of Community Development, Nakhon Nayok Provincial Community Development Office Study the main content of the website. Website design And a questionnaire was used with a sample of 500 people, including Community leaders, business, government, academia and Thai tourists in Nakhon Nayok tourist destinations are Ban Nern Saad and Ban Thung Skirt Ban Nong Hua Ling Nai Ban House Ban Huamon Klong 1 5 and Ban Kut Rang The data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test (One-way ANOVA) The findings indicated that. 1) Main content of the website And the organization of the system to obtain the tourism information structure OTOP Nawatwithi Nakhon Nayok Province consists of 1.1 information on tourist attractions, OTOP products, highlights of the community. Travel routes, check-in points, educational resources of each community Nakhon Nayok Province Homestay, local food, art, culture, traditions, OTOP products, activity pictures and contact channels for details About the OTOP Nawatwithi Tourism Community, Nakhon Nayok Province 1.2 website design, including (1) design of the home page (Homepage), the homepage of the website Linked from the home page of the OTOP Nawatwithi Tourism Community Village in Nakhon Nayok Province. 2) Satisfaction on the website Overall is at a high level. 3) The website's satisfaction comparison was classified by gender, age, education level. And the frequency of accessing the website has no different opinions. When comparing each side, there is no difference. 4) Suggestions are (1) adding information on tourist attractions, restaurants, hotels, accommodation, and travel to be updated (2) Creating interaction with tourists. (Interactive) via online chat (Live Chat) (3) Change all web pages to a second language.

Keywords: Information System Development, OTOP Nawatwithi Tourism Community, Nakhon Nayok Province.

บทนำ

ตามที่รัฐบาลปัจจุบันมีนโยบายลดความเหลื่อมล้ำของสังคมที่มุ่งเน้นสร้างรายได้ และความเจริญ ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ โดยให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการร่วมกับภาครัฐ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับประเทศ คือ คณะกรรมการอำนวยการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอ.นตผ.) เป็นผู้ขับเคลื่อน และมอบหมายให้ กรมการพัฒนาชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบหลักส่งเสริมการดำเนินงาน OTOPT โดยร่วมกับหน่วยงานต่างๆ สนับสนุน ส่งเสริม ยกระดับผลิตภัณฑ์ และพัฒนาช่องทางการตลาดที่หลากหลาย เพื่อให้ขายได้ มุ่งปรับตัวสู่การค้าแบบสากลทำให้ผลิตภัณฑ์ของคนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่สามารถแข่งขันได้ ต้องออกไปขายสินค้าตามท้องตลาดต่างๆ ไม่มีความสุข รายได้ไปตกอยู่กับผู้ประกอบการคนเดียวหรือบางกลุ่มเล็ก ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากไม่ ประสบผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร (สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ, 2559) ดังนั้นจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนผ่านยุคการผลิตด้านขายสินค้า OTOPT ออกจากชุมชนเพียงด้านเดียวสู่การเพิ่มช่องทางสร้างรายได้ ตามความต้องการ (Demand Driven Local Economy) การขายสินค้าอยู่ในชุมชนที่มาจากการท่องเที่ยว โดยใช้เสน่ห์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์แปลงเป็นรายได้ การนำเสนอชุมชนท่องเที่ยว OTOPT นวัตกรรมให้ทุกคนรู้จัก จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเที่ยว ทำให้ชุมชนมีช่องทางสร้างรายได้ตามความต้องการ (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2561) เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้จังหวัดนครนายกเป็นที่รู้จักของคนทั่วประเทศทำให้นักท่องเที่ยวหลั่งไหลมาเที่ยวในจังหวัดนครนายกมากขึ้น

ปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตประจำวันในทุกๆ ด้าน และเทคโนโลยีก็ได้ถูกพัฒนาให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปอย่างไม่หยุดยั้ง เทคโนโลยีเอื้ออำนวยความสะดวกในหลายๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการสื่อสาร การคมนาคม ทำให้มนุษย์สามารถติดต่อถึงกันข้ามทวีปได้โดยใช้เวลาไม่ถึง นาที (Swu.ac.th, 2562) ทุกวันนี้มีการใช้อินเทอร์เน็ตกันอย่างแพร่หลาย มีการส่งอีเมล มีการท่องเว็บไซต์ต่างๆ มีการส่งข้อมูลผ่านเว็บไซต์ มีการเล่นเกมออนไลน์ผ่านอินเทอร์เน็ต และยังมีเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับมือถือ เช่น มีการส่งข้อมูลผ่านทางมือถือ มีการดาวน์โหลดข้อมูลต่างๆ รวมทั้งเพลงผ่านมือถือ การสืบค้นข้อมูลหรือเล่นเกมผ่านมือถือ เป็นต้น (คัมภีร์พรรณ จันทรแก้ว, 2562) ดังนั้น การจัดการข้อมูลสารสนเทศจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก (C-tech.ac.th, 2562)

จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงช่องทางการตลาดและการกระจายข้อมูลข่าวสารที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่ายจึงได้ทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนท่องเที่ยว OTOPT นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเบื้องต้นแล้ว จึงมีข้อสรุปที่จะพัฒนาสารสนเทศและประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้เพื่อให้ศักยภาพของชุมชนท่องเที่ยว OTOPT นวัตกรรม ในจังหวัดนครนายก เพื่อมีการพัฒนาและส่งเสริมจังหวัดนครนายกให้คนทั่วโลกได้รู้จักโดยผ่านทางอินเทอร์เน็ตช่วยให้ชุมชนท่องเที่ยว OTOPT นวัตกรรมและแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนครนายกเป็นที่รู้จักมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการออกแบบและพัฒนาสารสนเทศหมู่บ้านชุมชนท่องเที่ยว OTOPT นวัตกรรม จังหวัดนครนายก
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้เว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOPT นวัตกรรม จังหวัดนครนายก
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOPT นวัตกรรม จังหวัดนครนายก

4. เพื่อเสนอแนะการพัฒนาเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย ครั้งนี้ใช้ระเบียบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) นำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาการออกแบบและพัฒนาสารสนเทศหมู่บ้านชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก

1. ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาการออกแบบและพัฒนาสารสนเทศหมู่บ้านชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการ ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ชุมชน และจากข้อมูลจากหมู่บ้านชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก 2) ศึกษาข้อมูลชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี 5 ชุมชน ประกอบด้วย ข้อมูลสารสนเทศด้านแหล่งท่องเที่ยว สินค้า OTOP จุดเด่นของชุมชน โฮมสเตย์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เส้นทางท่องเที่ยว จุดเช็คอิน แหล่งศึกษาเรียนรู้ของแต่ละชุมชน 3) การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการนำข้อมูลชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี 5 ชุมชนที่ได้ทำการเก็บรวบรวม มาทำการวิเคราะห์กำหนดวิธีการและเทคนิคที่จะนำเสนอข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ 4) การออกแบบระบบเมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้แล้ว ก็ดำเนินการออกแบบฐานข้อมูลออกแบบฟังก์ชัน การทำงานของระบบออกแบบดีไซน์ของเว็บไซต์ ออกแบบหน้าจอ ระบบออกแบบภาพประกอบ 5) การสร้างระบบดำเนินการสร้างฐานข้อมูลสร้างดีไซน์โค้ดเว็บไซต์ และหน้าจอส่วนต่าง ๆ พร้อมทั้งฟังก์ชันการทำงานของระบบ ประกอบด้วย 1) ระบบจัดการข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยว 2) ระบบจัดการข้อมูลสินค้า OTOP 3) ระบบจัดการข้อมูลจุดเด่นของชุมชน 4) ระบบจัดการข้อมูลโฮมสเตย์ 5) ระบบจัดการข้อมูลศิลปวัฒนธรรม ประเพณี 6) ระบบจัดการเส้นทางท่องเที่ยว 7) ระบบจัดการข้อมูลจุดเช็คอิน 8) ระบบจัดการข้อมูลแหล่งศึกษาเรียนรู้ โดยติดตั้งระบบพร้อมนำไปใช้งานจริง

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครนายก จำนวน 5 ชุมชน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ลำดับ	หมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
1	กุดรัง	สาธิตา	เมือง	นครนายก
2	เนินสะอาด	เขาเพิ่ม	บ้านนา	นครนายก
3	ทุ่งกระโปรง	ป่าขละ	บ้านนา	นครนายก
4	หัวหมอนคลอง 15	บึงศาล	องครักษ์	นครนายก
5	บ้านหนองหัวลิงใน	หนองแสง	ปากพลี	นครนายก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาระบบ 1) โปรแกรมซับไลม์เท็กซ์ 3 (Sublime Text3) ใช้ในการพัฒนาเว็บไซต์ 2) โปรแกรมมายเอสคิวแอล (MySQL) ใช้เป็นฐานข้อมูลของระบบ 3) ภาษาที่ใช้ในการพัฒนาระบบ ประกอบด้วยภาษาพีเอชพี (PHP), เอชทีเอ็มแอล (HTML), จาวาสคริปต์ (JavaScript), ซีเอสเอส (CSS) และเอสคิวแอล (SQL) เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาหลักของเว็บไซต์ ดังนี้

การศึกษาการออกแบบและพัฒนาสารสนเทศหมู่บ้านชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก ประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จากเอกสารของกองแผนงาน กรมการพัฒนาชุมชน, สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครนายก โทรศัพท์: 037-311528 โทรสาร: 037-311528 อีเมลล์: cdnakhonnayok@gmail.com จากดาวน์โหลดเอกสารชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี <http://plan.cdd.go.th> ทั้งนี้ก่อนการพัฒนาเว็บไซต์ เป็นขั้นตอนของการเตรียมการ เป็นการรวบรวมทั้งเนื้อหาหลักของเว็บไซต์ และจัดระบบเพื่อให้ได้โครงสร้างข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ

4.1 ศึกษาข้อมูลและเนื้อหาเบื้องต้น จากหมู่บ้านชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก พบว่าการสร้างชุมชนแห่งการท่องเที่ยว ให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวในชุมชน รายได้หมุนเวียนกระจายสู่ชุมชน โดยเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP ให้สามารถยกระดับสู่การจำหน่ายในชุมชนได้ และเกิดการหมุนเวียนในชุมชน ให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน

4.2 การออกแบบเว็บไซต์ การออกแบบเว็บไซต์ เป็นการกำหนดรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของเว็บไซต์ สามารถดำเนินการได้ดังนี้ 1) การออกแบบโฮมเพจ (Homepage) เป็นหน้าแรกของเว็บไซต์ ประกอบด้วย ชื่อเว็บไซต์ ตัวอักษร รูปภาพ เสียง และหัวข้อหลักของเว็บไซต์ที่เชื่อมโยงไปยังเว็บเพจหน้าต่างๆ 2) การออกแบบเว็บเพจ (Webpage) เป็นการสร้างหน้าเนื้อหาส่วนต่างๆ ที่เชื่อมโยงจากโฮมเพจ

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวในจังหวัดนครนายก แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มดังนี้

1) นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอบ้านนา (บ้านเนินสะอาด และบ้านทุ่งกระโปรง), อำเภอปากพลี (บ้านหนองหัวลิงใน), อำเภอองครักษ์ (บ้านหัวหมอนคลอง 15) และอำเภอเมือง (บ้านกุตรัง)

2) ภาคผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้นำในชุมชนประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดนครนายกในอำเภอบ้านนา (บ้านเนินสะอาด และบ้านทุ่งกระโปรง), อำเภอปากพลี (บ้านหนองหัวลิงใน), อำเภอองครักษ์ (บ้านหัวหมอนคลอง 15) และอำเภอเมือง (บ้านกุตรัง)

3) ภาคธุรกิจ ได้แก่ ผู้ให้บริการที่พัก ผู้ให้บริการอาหาร ผู้นำเที่ยว(บริษัทนำเที่ยว) ผู้ให้บริการขนส่ง ร้านค้าต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครนายก

4) ภาครัฐ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวและการวางแผนยุทธศาสตร์จังหวัด ดังนี้ ยุทธศาสตร์จังหวัด ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครนายก โดยพัฒนาการจังหวัดสำนักงานจังหวัดนครนายก องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

5) ภาควิชาการ ได้แก่ ครู อาจารย์ในสถานศึกษาของรัฐและเอกชนในเขตพื้นที่ศึกษา

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนของประชากรที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวในจังหวัดนครนายก จำนวน 500 คน ดังนี้

1) นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอบ้านนา (บ้านเนินสะอาด และบ้านทุ่งกระโปรง), อำเภอปากพลี (บ้านหนองหัวลิงโน), อำเภอองครักษ์ (บ้านหัวหมอนคลอง 15) และอำเภอเมือง (บ้านกุตรัง) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) รวมจำนวน 400 คน

2) ภาคผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้นำในชุมชนประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดนครนายกในอำเภอบ้านนา (บ้านเนินสะอาด และบ้านทุ่งกระโปรง), อำเภอปากพลี (บ้านหนองหัวลิงโน), อำเภอองครักษ์ (บ้านหัวหมอนคลอง 15) และอำเภอเมือง (บ้านกุตรัง) ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 คน

3) ภาคธุรกิจ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 30 คน

4) ภาครัฐ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวและการวางแผนยุทธศาสตร์จังหวัด ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 คน

5) ภาควิชาการ ได้แก่ ครู อาจารย์ในสถานศึกษาของรัฐและเอกชนในเขตพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) จำนวน 50 คน

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การศึกษาในส่วนนี้เป็นการศึกษาความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก กำหนดไว้เป็น 2 ส่วน คือ 1) การศึกษาข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยศึกษาและวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง 2) การศึกษาข้อมูลจากการวิจัยภาคสนาม (Field research) โดยทำการสอบถามจากแบบสอบถาม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวในจังหวัดนครนายก ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) ความถี่ในการเข้าใช้งานเว็บไซต์ ลักษณะคำตอบเป็นตัวเลือก (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านคุณภาพเว็บไซต์ 2) ปัจจัยด้านคุณภาพข้อมูล 3) ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ 4) ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ และ 5) ปัจจัยด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบมาตรวัตลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยการใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูล (บุญชม ศรีสะอาด. 2553)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อเสนอแนะการพัฒนาเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก

4. การสร้างแบบสอบถาม

4.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการประยุกต์จากโมเดลความสำเร็จของระบบสารสนเทศ คุณภาพระบบมีผลอย่างมากต่อความพึงพอใจของผู้ใช้งานทั่วไป (Delone W. H. & McLean E. R., 1992) ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านคุณภาพเว็บไซต์ 2) ปัจจัยด้านคุณภาพข้อมูล 3) ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ 4) ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ และ 5) ปัจจัยด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน

4.2 กำหนดขอบเขตและโครงสร้างของแบบสอบถามเพื่อให้ครอบคลุมการศึกษาความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก

4.3 ร่างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.4 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) คือพิจารณาข้อคำถามที่สร้างขึ้นว่ามีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาสาระของเครื่องมือกับเนื้อหาสาระของสิ่งที่ต้องการศึกษา โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้น และคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าความตรง ตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน พิจารณาลงความเห็นและให้คะแนน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540)

4.5 นำแบบสอบถามที่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวในจังหวัดนครนายกที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน

4.6 นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาตรวจสอบให้คะแนนและหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach, Lee J. (1970) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .903

4.7 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม 1) ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวในจังหวัดนครนายก เพื่อขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม 2) ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือจัดส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง โดยมอบหมายให้นักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครเป็นผู้ช่วยแจกแบบสอบถามและรอรับกลับ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 วิเคราะห์ปัจจัยคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวในจังหวัดนครนายก โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

6.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายกโดยภาพรวม รายด้านและรายข้อ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำไปแปลผลเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

6.3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการพัฒนาเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ได้แก่ 1) ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ 2) ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-Total Correlation) 3) ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α = Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค

7.2 สถิติพื้นฐาน (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ได้แก่ 1) ความถี่ (Frequency) 2) ค่าร้อยละ (Percentage) 3) ค่าเฉลี่ย (Mean) 4) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

7.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ได้แก่ 1) วิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายกจำแนกตามเพศ โดยทดสอบค่าที (t-test แบบ Independent Samples) 2) วิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา และค่าเฉลี่ยในการเข้าใช้งาน

เว็บไซต์ โดยการเปรียบเทียบโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test แบบ One-way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffe')

โดยสรุปประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/การวิเคราะห์ข้อมูล
ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาการออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก	การศึกษาการออกแบบและพัฒนาสารสนเทศหมู่บ้านชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี	เว็บไซต์ OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก	ดาวนโหลดเอกสารชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี http://plan.cdd.go.th
ขั้นตอนที่ 2 เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้เว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก เพื่อเสนอแนะการพัฒนาเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี	1. การศึกษาข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร โดยศึกษาและวิเคราะห์สังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง 2. การศึกษาข้อมูลจากการวิจัยภาคสนาม โดยทำการสอบถามจากแบบสอบถาม (Questionnaires)	กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 500 คน ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอบ้านนา (บ้านเนินสะอาด และบ้านทุ่งกระโปรง), อำเภอปากพลี (บ้านหนองหัวลิงโน), อำเภอองครักษ์ (บ้านหัวหมอนคลอง 15) และอำเภอเมือง (บ้านกุดรัง), ภาคผู้นำชุมชน, ภาคธุรกิจ, ภาครัฐ และภาควิชาการ	แบบสอบถาม การแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test แบบ One-way ANOVA)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศหมู่บ้านชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก

เนื้อหาหลักของเว็บไซต์ และการจัดระบบเพื่อให้ได้โครงสร้างข้อมูลการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก ประกอบด้วย 1.1 ข้อมูลสารสนเทศด้านแหล่งท่องเที่ยว สินค้า OTOP จุดเด่นของชุมชนเส้นทางการท่องเที่ยว จุดเช็คอิน แหล่งศึกษาเรียนรู้ของแต่ละชุมชน จังหวัดนครนายก โฮมสเตย์ อาหารพื้นถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี สินค้า OTOP ประมวลภาพ กิจกรรมและช่องทางติดต่อสอบถามรายละเอียดต่างๆ

เกี่ยวกับชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จ.นครนายก 1.2 การออกแบบเว็บไซต์ ได้แก่ 1.2.1) การออกแบบโฮมเพจ (Homepage) หน้าแรกของเว็บไซต์ 1.2.2) การออกแบบเว็บเพจ (Webpage) การสร้างหน้าเนื้อหาส่วนต่างๆ ที่เชื่อมโยงจากโฮมเพจหมู่บ้านชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก

2. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้เว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก ความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก

ความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก	ระดับความคิดเห็น (n = 500)			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ปัจจัยด้านคุณภาพเว็บไซต์	4.01	1.04	มาก	5
2. ปัจจัยด้านคุณภาพข้อมูล	4.14	.93	มาก	2
3. ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ	4.05	1.00	มาก	3
4. ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์	4.17	.97	มาก	1
5. ปัจจัยด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน	4.02	.97	มาก	4
รวม	4.07	.98	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า สภาพความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.07$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ ($\bar{x} = 4.17$) ปัจจัยด้านคุณภาพข้อมูล ($\bar{x} = 4.14$) ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ ($\bar{x} = 4.05$) ปัจจัยด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ($\bar{x} = 4.02$) และปัจจัยด้านคุณภาพเว็บไซต์ ($\bar{x} = 4.01$) ตามลำดับ

3. ผลการศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก การเปรียบเทียบความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และความถี่ในการเข้าใช้งานเว็บไซต์มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบรายด้านไม่แตกต่างกัน ดังในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก

สมมติฐาน	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
	ยอมรับสมมติฐาน	ปฏิเสธสมมติฐาน
สมมติฐาน ข้อที่ 1 เปรียบเทียบความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก จำแนกตามเพศมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน	✓	
สมมติฐาน ข้อที่ 2 เปรียบเทียบความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก จำแนกตามอายุมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน	✓	
สมมติฐาน ข้อที่ 3 เปรียบเทียบความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก จำแนกตามระดับการศึกษามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน	✓	
สมมติฐาน ข้อที่ 4 เปรียบเทียบความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก จำแนกตามความถี่ในการเข้าใช้งานเว็บไซต์มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน	✓	

4. ข้อเสนอแนะความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก คือ 1) การเพิ่มเติมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ร้านอาหาร โรงแรม ที่พัก การเดินทางให้เป็นปัจจุบัน 2) มีระบบบริหารจัดการเว็บไซต์ที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว (Interactive) ผ่านระบบสนทนาออนไลน์ (Live Chat) 3) เว็บไซต์ควรกดเลือกเปลี่ยนหน้าเว็บทั้งหมดเป็นภาษาที่สองได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. เนื้อหาหลักของเว็บไซต์ และการจัดระบบเพื่อให้ได้โครงสร้างข้อมูลการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก ประกอบด้วย 1.1 ข้อมูลสารสนเทศด้านแหล่งท่องเที่ยว สินค้า OTOP จุดเด่นของชุมชนเส้นทางการท่องเที่ยว จุดเช็คอิน แหล่งศึกษาเรียนรู้ของแต่ละชุมชน จังหวัดนครนายก โฮมสเตย์ อาหารพื้นถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี สินค้า OTOP ประมวลภาพ กิจกรรมและช่องทางติดต่อสอบถามรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จ.นครนายก 1.2 การออกแบบเว็บไซต์ ได้แก่ 1.2.1) การออกแบบโฮมเพจ (Homepage) หน้าแรกของเว็บไซต์ 1.2.2) การออกแบบเว็บเพจ (Webpage) การสร้างหน้าเนื้อหาส่วนต่างๆ ที่เชื่อมโยงจากโฮมเพจหมู่บ้านชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก ทั้งนี้ก็เพราะผู้พัฒนาระบบสารสนเทศสามารถข้อมูลการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายกไปจัดทำให้เป็นเว็บไซต์และออกแบบเว็บไซต์ได้อย่างสร้างสรรค์ เพื่อเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นว่าสามารถออกแบบเว็บไซต์ให้มีรูปแบบตามหลักของการออกแบบเว็บไซต์ที่ดี เพราะเว็บไซต์สะท้อนถึงเอกลักษณ์และลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งการเลือกใช้ตัวอักษร ชุดสีผสมกลมกลืน รูปภาพหรือกราฟิกมีผลต่อรูปแบบของเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายกเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับแนวคิดของศูนย์วิจัยนวัตกรรมอินเทอร์เน็ตไทย (2553) ที่ว่าการออกแบบหน้าเว็บเพจควรให้ความสำคัญกับส่วนบนของเว็บเพจเลือกใช้ชุดสี

ให้ผสมกลมกลืนกัน รวมทั้งการใช้ภาพกราฟิกอย่างเหมาะสมจะทำให้เว็บเพจออกมาดูดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Monocreative.co.th. (2562) ที่นำเสนอขั้นตอนในการออกแบบเว็บไซต์ ดังนี้ 1) วางแผนและกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาเว็บไซต์ ประกอบด้วย กำหนดวัตถุประสงค์ของเว็บไซต์ เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนของเว็บไซต์ กำหนดกลุ่มผู้ชมเป้าหมาย เพื่อจะรู้ว่าผู้ชมหลักของเราคือใคร และออกแบบเว็บไซต์ให้ตอบสนองความต้องการของผู้ชมกลุ่มนั้นให้มากที่สุด 2) วิเคราะห์และจัดโครงสร้างข้อมูล ขั้นตอนนี้จะเป็นการนำข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้จากขั้นแรกไม่ว่าจะเป็น วัตถุประสงค์ของเว็บไซต์ คุณลักษณะ ข้อจำกัดของกลุ่มผู้ชมเป้าหมาย รวมทั้งเนื้อหาหลักของเว็บไซต์ 3) ออกแบบเว็บเพจและเตรียมข้อมูล เป็นขั้นตอนการออกแบบเค้าโครงหน้าตา และลักษณะด้านกราฟิกของหน้าเว็บเพจ เพื่อให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ความรู้สึกต่อเว็บเพจตามที่เราต้องการ โปรแกรมที่เหมาะสมจะใช้ในการออกแบบคือ Adobe Photoshop ซึ่งผลที่ได้จะประกอบด้วยไฟล์กราฟิกต่างๆ ที่ใช้บนเว็บเพจ เช่น โลโก้ ภาพพื้นหลัง ปุ่มเมนู ไอคอนที่เป็นหัวคอลัมน์ และแบนเนอร์โฆษณา 4) ลงมือสร้างและทดสอบเป็นขั้นตอนที่เว็บเพจจะถูกสร้างขึ้นมาจริงทีละหน้าๆ โดยอาศัยเค้าโครง และองค์ประกอบกราฟิกตามที่ออกแบบไว้ เนื้อหาต่างๆ จะถูกนำมาใส่และจัดรูปแบบ ลิงค์และระบบนำทางถูกสร้าง 5) เผยแพร่และส่งเสริมให้เป็นที่รู้จัก โดยทั่วไปการนำเว็บไซต์ขึ้นเผยแพร่บนอินเทอร์เน็ตจะทำได้ด้วยการอัปโหลดไฟล์ทั้งหมดคือ HTML และไฟล์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และ 6) ดูแลและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ควบคุมดูแลโดยตลอด ซึ่งหน้าที่นี้ครอบคลุมหลายเรื่อง ตั้งแต่การตรวจสอบเว็บเซิร์ฟเวอร์ว่าไม่หยุดทำงานบ่อยๆ ลิงค์ที่เชื่อมโยงไปภายนอกยังคงใช้ได้หรือไม่ คอยตอบคำถามที่มีผู้ฝากไว้บนเว็บเพจ มีการใช้ฐานข้อมูลก็ต้องแบ็คอัพข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ

2. ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวน 500 คน ส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 302 คน คิดเป็นร้อยละ 60.40 ส่วนใหญ่มีอายุ 41 - 60 ปี จำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 47.60 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 43.40 และส่วนใหญ่ใช้งานเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก 3-5 ครั้ง / ปี จำนวน 385 คน คิดเป็นร้อยละ 77.00 ทั้งนี้ปัจจุบันไม่ใช่เพียงแค่ผู้ใหญ่วัยทำงานเท่านั้นที่จะได้ใช้งานอินเทอร์เน็ต แต่รวมไปถึงทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับการศึกษาที่เข้าถึงโลกอินเทอร์เน็ต เพราะเว็บไซต์สะดวกต่อการใช้งาน รูปแบบเว็บไซต์ใช้งานและเข้าใจง่าย ไม่ยุ่งยาก สอดคล้องกับเจนจิรา หวังหลีและคณะ (2563) ที่เห็นว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมวางแผนการท่องเที่ยวโดยการสืบค้นข้อมูลผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต ปัจจุบันนี้จึงมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ด้านการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดยได้มีการพัฒนาเว็บไซต์เพื่อการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เช่น เว็บไซต์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เว็บไซต์เพื่อการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวให้คนทั่วไปรู้จัก และนักท่องเที่ยวสามารถค้นหาแหล่งท่องเที่ยวและการวางแผนการเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเองได้ (Blog.ourgreenfish.com, 2562) พฤติกรรมการใช้ Internet ของคนไทยมากขึ้น อัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตมีมากขึ้น เพราะคนไทยสามารถเข้าใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ง่ายและอินเทอร์เน็ตก็เป็นสิ่งจำเป็น ไม่เพียงการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเท่านั้นที่มีมากขึ้น แต่ชั่วโมงของการใช้งานก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน

3. ความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่านักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวในจังหวัดนครนายก ส่วนใหญ่นิยมวางแผนการท่องเที่ยวและนิยมการสืบค้นข้อมูลโดยใช้โปรแกรมที่ช่วยในการสืบค้นหาข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต (Search Engine) โดยนิยมค้นหาในบราวเซอร์ Google มากที่สุดผ่านระบบอินเทอร์เน็ต มีการสืบค้นหาข้อมูลการเดินทาง ที่พัก สถานที่ท่องเที่ยว ร้านอาหารเพื่อประกอบการตัดสินใจและเพื่อความสะดวกในการเดินทางต่างๆ ดังนั้น เว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว

OTOP นวัตกรรม จังหวัดนครนายก ที่พัฒนาขึ้นก็เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและถือว่าเป็นเป้าหมายหลักในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเพื่อค้นหาข้อมูล การศึกษา ตลอดจนจูงใจนักท่องเที่ยวให้มาเยือนอีกด้วยที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือเนื่องด้วยเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วทั้งฮาร์ดแวร์ เครือข่าย และซอฟต์แวร์ และการสร้างเว็บไซต์ก็เพื่อสำหรับจัดเก็บข้อมูลต่างๆ ภายในท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม จังหวัดนครนายก ให้เป็นแหล่งค้นหาข้อมูล เพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักของประชากรนอกชุมชนหรือท้องถิ่น ทำให้ต้องมีการพัฒนาเว็บไซต์ตลอดเวลา และอาจจะเป็นเพราะว่าผู้ใช้บริการเห็นว่ามีการพัฒนาแอปพลิเคชันให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ มีรูปแบบการบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการและรูปแบบการใช้งานของผู้ใช้งานที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้ และผู้ดูแลเว็บไซต์จำเป็นต้องมีการทบทวนรูปแบบการให้บริการว่ามีความสอดคล้องกันกับความต้องการหรือความพึงพอใจของผู้ใช้งานหรือไม่ หากไม่มีความเกี่ยวข้องสอดคล้องกันก็ถือว่าผู้ใช้มีแนวโน้มที่จะไม่พึงพอใจกับการใช้งานและไม่ใช้งานแอปพลิเคชันต่อไปอีก ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของภานุพงศ์ ลือฤทธิ์ (2560) ที่ศึกษาวิจัยโดยชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยทางด้านคุณภาพการบริการ อิเล็กทรอนิกส์ ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อถือไว้วางใจ การตอบสนอง ความพร้อมของระบบ ความมั่นคงปลอดภัย ความเกี่ยวข้องความเข้าใจได้ และความเพียงพอ ล้วนแต่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพการบริการอิเล็กทรอนิกส์ทั้งสิ้นซึ่งการรับรู้คุณภาพการบริการอิเล็กทรอนิกส์ก็เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันกับความพึงพอใจของผู้ใช้งาน ในงานวิจัยนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการ และผู้พัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงแอปพลิเคชันให้มีผู้ใช้งานอยู่เสมอ โดยให้ตระหนักถึงความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งนอกเหนือจากการกำหนดรูปแบบการให้บริการให้สอดคล้องกันกับความต้องการและพฤติกรรมของผู้ใช้งานที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วแล้ว ยังควรมีการทำความเข้าใจและให้ความสำคัญกับปัจจัยต่างๆ ที่มีความสำคัญ ได้แก่ ความเกี่ยวข้องในบริการของแอปพลิเคชันกับผู้ใช้บริการ ความเข้าใจได้ ความพร้อมของระบบ ความมั่นคงปลอดภัย ความเชื่อถือไว้วางใจ ความเพียงพอ และการตอบสนอง สอดคล้องกับ Amin M. Rezaei S. & Abolghasemi M. (2014) ศึกษาพบว่า การรับรู้ความง่ายในการใช้งานเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจของผู้ใช้งาน สอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ คุณภาพการบริการอิเล็กทรอนิกส์ และส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้าที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการจองตั๋วภาพยนตร์ออนไลน์ผ่านระบบแอปพลิเคชันของผู้ใช้บริการในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ของอัครเดช ปิ่นสุข (2557) พบว่าปัจจัยด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งานมีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการในเรื่องของการรับรู้ความง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชัน เนื่องจากไม่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถในการใช้งานมากนัก รวมถึงไม่ต้องใช้ความพยายามในการใช้งานมากเกินไป

4. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม จังหวัดนครนายก จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และความถี่ในการเข้าใช้งานเว็บไซต์มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบรายด้านไม่แตกต่างกัน เนื่องจากปัจจุบันเปิดโอกาสให้เพศชายกับเพศหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันในทุกๆ ด้านดังนั้นชายหรือหญิงย่อมมีความเป็นอิสระทางความคิด ไม่สอดคล้องกับแนวคิดด้านประชากรศาสตร์ของประมะ สตะเวทิน (2546, หน้า 106) กล่าวว่า ความแตกต่างเพศ (Sex) แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงกับผู้ชายมีความแตกต่างกันอย่างมากในเรื่องความคิด ค่านิยม และทัศนคติ ทั้งนี้เพราะสังคมและวัฒนธรรมได้คาดหวังและกำหนดบทบาทและกิจกรรมของแต่ละเพศนั้นไว้ต่างกันดังนั้นจึงส่งผลทำให้พฤติกรรมการสื่อสารของเพศชายและเพศหญิงแตกต่างกัน ในการวิจัยทางสื่อสารมวลชน เพศหญิงมีแนวโน้มและความต้องการที่จะส่งและรับข่าวสารมากกว่าเพศชาย ในขณะที่เพศชายไม่ได้มีความต้องการที่จะส่งและรับสารเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

แต่มีความต้องการที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นจากการรับส่งข่าวสารนั้นด้วย ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นในอดีตอาจเป็นเช่นนั้นจริง แต่ด้านการศึกษาปัจจุบันมีผู้หญิงเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีถึงปริญญาเอก ข้อมูลข้างต้นสะท้อนว่าโอกาสทางการศึกษาระหว่างหญิงกับชายค่อนข้างเท่าเทียมกันแล้ว โดยเฉพาะระดับการศึกษาต่างกันมีความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายกไม่แตกต่างกัน เนื่องจากปัจจุบันมีเปิดโอกาสทางการศึกษาการเรียนรู้ด้วยตนเองกว้างขึ้น โดยไม่มีข้อจำกัดทางการศึกษา วุฒิการศึกษาสูงไม่ได้หมายความว่ามีความพึงพอใจเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก มากกว่าคนมีวุฒิการศึกษาต่ำกว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของจรูญ แสงช่อง และสุทธาวรรณ จีระพันธ์ (2558) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตในร้าน HAPPY SHOP อยู่ในระดับมาก ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ลูกค้าที่ใช้บริการอินเทอร์เน็ตในร้าน HAPPY SHOP ที่มีเพศต่างกันมีความพึงพอใจในการใช้บริการรายด้านไม่แตกต่างกัน เนื่องจากผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตมีทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยมีระดับความพึงพอใจที่ไม่แตกต่างกัน เรื่องของอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ก็มีระดับความพึงพอใจในการใช้บริการรายด้านไม่แตกต่างกัน เนื่องจากอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ไม่เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ

5. ข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

5.1 การเพิ่มเติมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ร้านอาหาร โรงแรม ที่พัก การเดินทางให้เป็นปัจจุบัน 2) มีระบบบริหารจัดการเว็บไซต์ที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว (Interactive) ผ่านระบบสนทนาออนไลน์ (Live Chat) ทั้งนี้ก็เพราะขณะที่พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวส่วนใหญ่จะใช้เวลาในการท่องเที่ยวอยู่น้อยลง ดังนั้นข้อมูลที่เผยแพร่ในเว็บไซต์จะมีประโยชน์มาก เพราะสามารถนำเสนอแหล่งข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว ร้านอาหาร โรงแรม ที่พัก การเดินทางที่เป็นปัจจุบัน และมีการเชื่อมโยงกันระหว่างข้อมูล ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถใช้ข้อมูลเพื่อวางแผนก่อนการมาท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวคิดของ aconnect.co.th (2563) ได้นำเสนอว่า การสร้างโอกาสในการขาย และการช่วยเหลือลูกค้าผ่านเทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อให้ธุรกิจและลูกค้าสะดวกยิ่งขึ้น ซึ่งในปัจจุบันนี้หลายๆ บริษัทได้นำ Live Chat มาช่วยบริหารความสัมพันธ์ลูกค้า (CRM) เพื่อให้สามารถสนับสนุนลูกค้าที่มีอยู่และเพิ่มศักยภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การ Live Chat ช่วยให้ผู้สามารถจับภาพรายละเอียดของผู้เข้าชมเว็บไซต์ในขณะที่ได้รับการแชทจากพวกเขาได้ ประโยชน์ของการใช้ Live Chat มีดังนี้ 1) ข้อมูลการติดต่อกับลูกค้า 2) ประสิทธิภาพการทำงานที่ดีขึ้น: การรวม Live Chat ช่วยให้ตัวแทนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น 3) ขายได้มากขึ้นด้วยการ Live Chat : เนื่องจากรายละเอียดของผู้เข้าชม จะถูกจับอยู่ในการบริหารความสัมพันธ์ลูกค้า (CRM) ซึ่งสามารถใช้ข้อมูล เพื่อแบ่งกลุ่มในการขายและเลือกใช้แคมเปญที่กำหนดขึ้นตามแพลนที่วางไว้จะช่วยให้คุณได้รับการเปลี่ยนแปลงทางการขายได้มากขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญภา จุมพลพงษ์ พันธศักดิ์ พึ่งงาม และสุธิชา เขมูชาญ (2560) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย การพัฒนาเว็บไซต์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดลพบุรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจ เก็บข้อมูล วิเคราะห์ ออกแบบโครงสร้างและพัฒนาเว็บไซต์ส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยเก็บข้อมูลและสำรวจแหล่งท่องเที่ยว ภาพรวมในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย 24 ตำบล ซึ่งแบ่งเป็น แหล่งท่องเที่ยว ร้านอาหาร ร้านเครื่องดื่ม โรงแรม/ที่พัก กิจกรรมท่องเที่ยว เทศกาลประเพณีการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก และข้อมูลการเดินทาง โดยนำข้อมูลมากำหนดความต้องการของระบบงานมีการกำหนดโครงสร้างข้อมูลภายในเว็บไซต์

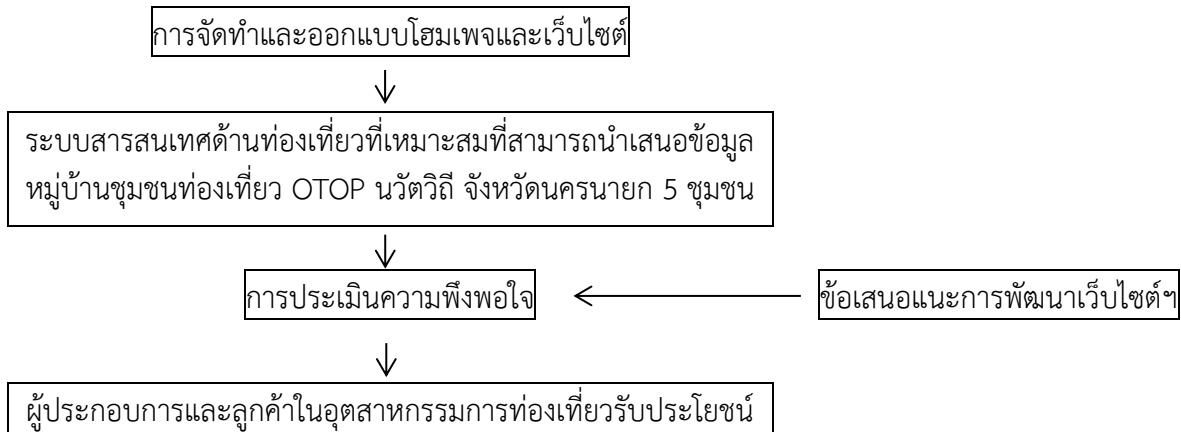

กำหนดการสืบทอดข้อมูล การสร้างแผนที่เว็บไซต์ และการวางผังหน้าเว็บเพจต่าง ๆ มีระบบบริหารจัดการเว็บไซต์ ซึ่งภายในเว็บไซต์ <https://www.lopburitour.net/> จะมีปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว (Interactive) มีการออกแบบเนื้อหาที่โดนใจ (Content) การออกแบบเว็บไซต์สามารถแสดงผล ได้อย่างเหมาะสมบนอุปกรณ์ที่แตกต่างกันและใช้ได้กับความละเอียดของจอภาพทุกขนาด (Responsive Web Design) ซึ่งภายในเว็บไซต์จะมีปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวโดยใช้งานง่าย สะดวกรองรับการแสดงผลบนอุปกรณ์ที่แตกต่างกันได้โดยอัตโนมัติ

5.2 เว็บไซต์ควรคัดเลือกเปลี่ยนหน้าเว็บทั้งหมดเป็นภาษาที่สองได้ ทั้งนี้หนึ่งในข้อดีของการใช้ "เว็บไซต์" นำเสนอสินค้า บริการ หรือประชาสัมพันธ์ธุรกิจให้เป็นที่รู้จักก็คือ “ไร้พรมแดน” เพราะเพียงแค่มียุกรณ์ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ ผู้เข้าชมสามารถคลิกเข้าสู่เว็บไซต์สองภาษาได้จากทั่วทุกมุมโลกในทุกๆ เวลา เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่สนใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของเจนจิรา หวังหลี่ และคณะ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาเว็บไซต์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดตรัง ผลการวิจัยพบว่า 1) ได้เว็บไซต์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดตรัง ซึ่งแสดงรายละเอียดของสถานที่ท่องเที่ยวในระบบ 2 ภาษา คือภาษาไทยและภาษาอังกฤษและสามารถแสดงพิกัดแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งนำทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นได้ 2) ภาพรวมผลการประเมินคุณภาพของเว็บไซต์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดตรังอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.77 และ 3) ภาพรวมผู้ใช้งานเว็บไซต์มีความพึงพอใจต่อเว็บไซต์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดตรัง อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.65

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการเพื่อศึกษาการออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศ โดยเฉพาะเนื้อหาหลักของเว็บไซต์ และการจัดระบบเพื่อให้ได้โครงสร้างข้อมูลการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก ประกอบด้วย 1.1 ข้อมูลสารสนเทศด้านแหล่งท่องเที่ยว สินค้า OTOP จุดเด่นของชุมชน เส้นทาง การท่องเที่ยว จุดเช็คอิน แหล่งศึกษาเรียนรู้ของแต่ละชุมชน จังหวัดนครนายก โฮมสเตย์ อาหารพื้นถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี สินค้า OTOP ประมวลภาพ กิจกรรมและช่องทางติดต่อสอบถามรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จ.นครนายก 1.2 การออกแบบเว็บไซต์ ได้แก่ 1.2.1) การออกแบบโฮมเพจ หน้าแรกของเว็บไซต์ 1.2.2) การออกแบบเว็บเพจ การสร้างหน้าเนื้อหาส่วนต่างๆ ที่เชื่อมโยงจากโฮมเพจหมู่บ้านชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก จนได้เว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก ที่มีความสมบูรณ์ และได้ดำเนินการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เข้าใช้เว็บไซต์ รวมทั้งสรุปข้อเสนอแนะการพัฒนาเว็บไซต์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ในภาพรวมเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก ช่วยให้ผู้ประกอบการและลูกค้าในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวความสามารถค้นหาข้อมูลและจัดหาสินค้าและบริการผ่านเว็บไซต์นี้ สำหรับสรุปเป็นภาพองค์ความรู้การวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์กรความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์กรความรู้การวิจัย อธิบายได้ดังนี้

การพัฒนาสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก ทำให้ผู้ประกอบการและลูกค้าในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่างได้รับประโยชน์มากขึ้น เช่น การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้เร็วขึ้น การส่งเสริมการขายและการประชาสัมพันธ์ การจูงใจให้เกิดการขายสินค้าและบริการอย่างต่อเนื่อง โดยผู้วิจัยได้ทำการจัดทำและออกแบบโฮมเพจและเว็บไซต์ ซึ่งจำเป็นจะต้องใช้ผู้ที่มีความรู้ความชำนาญ จนสามารถพัฒนาระบบสารสนเทศด้านท่องเที่ยวที่เหมาะสม และสามารถนำเสนอข้อมูลหมู่บ้านชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก 5 ชุมชน ซึ่งประกอบด้วย สินค้า OTOP จุดเด่นของชุมชน เส้นทางท่องเที่ยว จุดเช็คอิน แหล่งศึกษาเรียนรู้ของแต่ละชุมชน จังหวัดนครนายก โฮมสเตย์ อาหารพื้นถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี สินค้า OTOP ประมวลภาพ กิจกรรมและช่องทางติดต่อสอบถามรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จ.นครนายก และเว็บไซต์นี้มีความเรียบง่าย เนื้อหาบนเว็บมีความทันสมัย รวมถึงข้อมูลมีความถูกต้องที่สุด และที่สำคัญยังผ่านการประเมินความพึงพอใจเว็บไซต์ฯ ของมีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวในจังหวัดนครนายก จนได้ข้อเสนอแนะการพัฒนาเว็บไซต์ ได้แก่ 1) การเพิ่มเติมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ร้านอาหาร โรงแรม ที่พัก การเดินทางให้เป็นปัจจุบัน 2) การสร้างปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวผ่านระบบสนทนาออนไลน์ 3) การเปลี่ยนหน้าเว็บเป็นภาษาที่สองได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

เมื่อพิจารณาผลของการวิจัยในครั้งนี้ ข้อเสนอแนะให้ผู้ดูแลเว็บไซต์ ได้แก่ ควรปรับปรุงข้อมูลภายในเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายกให้มีความทันสมัย การติดต่อผู้ดูแลเว็บไซต์ควรให้ง่ายและสะดวก รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพการค้นหาบริการต่างๆ และการพัฒนาข้อมูลในเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายกให้มีความชัดเจนและเข้าใจได้ง่าย รวมทั้งควรพัฒนาแอปพลิเคชันให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ ให้มีรูปแบบการบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการและรูปแบบการใช้งานของผู้ใช้งานที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้ รวมถึงผู้ดูแลเว็บไซต์จำเป็นต้องมีการทบทวนรูปแบบการให้บริการว่ามีความสอดคล้องกันกับความต้องการใช้งานของผู้ใช้งานหรือไม่ และควรมีเนื้อหาเป็นสองหรือสาม

ภาษาคือ ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีนเพื่อเพิ่มกลุ่มเป้าหมาย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในงานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีการใช้งานเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายก ทำให้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงประเด็นและมุมมองต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางของการศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อเนื่องในอนาคต ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ใช้งาน ใช้วิธีเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามออนไลน์จากกลุ่มตัวอย่างที่เคยมีประสบการณ์การใช้งานเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครนายกเปรียบเทียบกับเว็บไซต์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดใกล้เคียง

2.2 ควรศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาเว็บไซต์ให้มีภาษาต่างประเทศ เพื่อเผยแพร่การท่องเที่ยวให้กับชาวต่างประเทศ

2.3 ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในส่วนของระบบสนทนาออนไลน์ (Chat) ผ่านทางเว็บไซต์เพื่อตอบข้อซักถาม และอำนวยความสะดวกกับนักท่องเที่ยว และควรเพิ่มข้อมูลการท่องเที่ยวในด้านอื่นๆ เพื่อเพิ่มความหลากหลายสำหรับผู้ใช้งาน

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ. (2559). การแบ่งประเภทผลิตภัณฑ์โอท็อป แนวทางและหลักเกณฑ์การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปี พ.ศ. 2559 (OTOP Product Champion: OPC). แหล่งที่มา <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER11/DRAWER022/GENERAL/DATA0000/00000012.PDF> สืบค้นเมื่อ 5 พ.ย. 2562.
- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2561). คู่มือบริหารโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี. กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน.
- คัมภีร์พรรณ จันท์แก้ว. (2562). บทบาทเทคโนโลยีสารสนเทศในชีวิตปัจจุบัน. แหล่งที่มา <https://www.gotoknow.org/posts/425567> สืบค้นเมื่อ 10 มี.ค. 2562.
- เจนจิรา หวังหลี่ และคณะ. (2563). การพัฒนาเว็บไซต์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดตรัง. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปรมะ สตะเวทิน. (2546). หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์น.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เพ็ญนภา จุมพลพงษ์, พันธุ์ศักดิ์ พึ่งงาม และสุธิชา เชญชาญ. (2560). การพัฒนาเว็บไซต์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดลพบุรี. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ภาณุพงศ์ ลือฤทธิ. (2560). คุณภาพการบริการอิเล็กทรอนิกส์ในการสร้างความพึงพอใจของผู้ใช้งาน: กรณีตัวอย่างของแอปพลิเคชันกระเป๋าเงินบนโทรศัพท์มือถือ. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- รุจเรศ แสงช่อง และสุทธาวรรณ จีระพันธ์. (2558). พฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต
ในร้าน HAPPY SHOP. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ศูนย์วิจัยนวัตกรรมอินเทอร์เน็ตไทย. (2553). การออกแบบหน้าเว็บเพจ. แหล่งที่มา <https://truehits.net/>
สืบค้นเมื่อ 10 มี.ค. 2563.
- อัครเดช ปิ่นสุข. (2558). การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ คุณภาพการบริการอิเล็กทรอนิกส์และส่วน
ประสมการตลาดในมุมมองของลูกค้าที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ (E-satisfaction) ในการจอง
ตั๋วเครื่องบินออนไลน์ผ่านระบบแอปพลิเคชันของผู้ใช้บริการในจังหวัดกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- Aconnect.co.th. (2563). Live Chat ช่วยแก้ไขปัญหาการสอบถามของลูกค้าได้. แหล่งที่มา
https://www.aconnect.co.th/news_c/th/47 สืบค้นเมื่อ 20 ม.ค. 2563.
- Blog.ourgreenfish.com. (2562). พฤติกรรมการใช้ Internet ของคนไทยในปี 2562 เติบโตขึ้นอย่างไร?
แหล่งที่มา <https://blog.ourgreenfish.com/thailand-internet-user-behavior-2019-growth>
สืบค้นเมื่อ 10 ม.ค. 2562.
- C-tech.ac.th. (2562). เทคโนโลยีสารสนเทศ. แหล่งที่มา http://c-tech.ac.th/new/infor_tech.php
สืบค้นเมื่อ 10 ม.ค. 2562.
- Monocreative.co.th. (2562). ขั้นตอนในการออกแบบเว็บไซต์. แหล่งที่มา <https://www.xn--c3crerb5cq0gzdvd7b1b5e.com>. สืบค้นเมื่อ 10 ม.ค. 2562.
- Swu.ac.th. (2562). ผลกระทบของความเจริญทางด้าน IT ที่มีชีวิตประจำวันของมนุษย์. แหล่งที่มา
<http://swu141km.swu.ac.th/index.php/> สืบค้นเมื่อ 10 ม.ค. 2562.
- Amin, M., Rezaei, S., & Abolghasemi, M. (2014). User satisfaction with mobile websites: the
impact of perceived usefulness (PU), perceived ease of use (PEOU) and trust.
Nankai Business Review International. 5(3). 258-274.
- Cronbach, Lee J. (1970). **Essentials of Psychological Testing**. 3rd ed. New York: Harper and Row.
- Delone, W. H., & McLean, E. R. (1992). Information systems success: The quest for the
dependent variable. **Information Systems**. 3(1). 60-95.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงาน
ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร*

THE RELATIONSHIP BETWEEN CREATIVE LEADERSHIPS AND THE PROMOTING
FOR EXCELLENT ENERGY SCHOOLS UNDER BANGKOK PRIMARY
EDUCATION SERVICE AREA OFFICE

¹จิตตินันท์ พลเสน Jittinan Polsen, ²โสภณา สุตสมบุญ Sopana Sudsomboon,
³สถิตย์พงษ์ ลิ้มปิษฐีธร Saritpong Limpisathian
^{1,2,3}มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand
E-mail: Jeab1226@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานของผู้บริหารสถานศึกษา 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานของโรงเรียน และ 4) เพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยมีกลุ่มตัวอย่างการวิจัยที่เป็นครู 214 คน ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบโครงการห้องเรียนสีเขียว 8 คน โดยเลือกแบบเจาะจง มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยในระดับมากทุกด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ประกอบด้วยการมีวิสัยทัศน์ รองลงมาคือความสามารถในการปรับตัว และความสามารถ ตามลำดับ 2) ระดับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานของโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร 4) แนวทางการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงาน ได้แก่ ผู้บริหารจะต้องมีการศึกษาข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เป็นต้นแบบในการเปลี่ยนแปลงให้ทันต่อเหตุการณ์ การสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานโดยเฉพาะด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, สถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงาน, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the creative leaderships level of school administrators 2) to study the level of promotion educational for Excellent energy schools of administrators 3) to study of the relationships between creative leaderships and the promoting for excellent energy schools and 4) to guidelines for promotion educational for Excellent energy schools under Bangkok Primary education service area Office. The sample groups were 214 teachers on duty. Informants are school administrators and 8 teachers responsible for the Green Classroom Project by selecting a specific. The research instruments were questionnaire about creative leaderships The statistics used for analyzing the data included percentage, means, standard deviation, Pearson correlation coefficient, and simple regression analysis. The research were found as follows: 1) The level of the creative leaderships of the administrators in school under Bangkok Primary education service area Office was at a much level in overall and each aspect. Having considered each aspect, it was found that the highest mean is Vision and the Next on down is adaptability and creative. 2) the level of promotion educational for Excellent energy schools of administrators was at a much level in overall and each aspect. 3) the relationship between creative leaderships and the promoting for excellent energy schools that most of the positive relationship under Bangkok Primary education service area Office. 4) guidelines for promotion educational for Excellent energy schools such as administrators must study the information continuously. To be a model for change in time, raising awareness to all personnel in the educational institution build morale and morale especially in the area of energy and environmental conservation.

Keywords: Creative Leaderships, Excellent Energy Schools, Elementary School.

บทนำ

การศึกษา คือ กระบวนการสำคัญในการพัฒนามนุษย์ นักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายการศึกษาไว้ว่า การศึกษาคือ การทำมนุษย์ให้มีความประพฤติดี มีอุปนิสัยที่ดีงามและสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับโอกาสและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การจัดการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันได้จัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 7 ซึ่งกล่าวไว้ว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) จากหลักการจัดการศึกษาดังกล่าวได้เชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่มุ่งเน้นพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน รวมถึงได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง ดังปรากฏไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 4

ที่กล่าวไว้ว่า การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ การสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและยกระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน เร่งแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม เพื่อลดมลพิษที่เกิดจากการผลิตและการบริโภค พัฒนาระบบบริหารจัดการที่โปร่งใสเป็นธรรม ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นวงกว้างมากขึ้น ต้องเร่งเตรียมความพร้อมในการลดการปล่อยแก๊สเรือนกระจกและเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการและสังคมแห่งชาติ, 2560) จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น การศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม โดยสถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental citizenship) มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์มองเห็นความซับซ้อนของปัญหาความเชื่อมโยงกันในทุกมิติทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ในการจัดการศึกษานั้นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในการบริหารจัดการ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่หลักในการช่วยผลักดัน ส่งเสริมสนับสนุนและบริหารจัดการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ ครู บุคลากร นักเรียน ตลอดจนชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยการให้ความร่วมมือและตระหนักถึงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่โลกกำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษาจะสามารถประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาได้ ประกอบด้วยหลากหลายปัจจัย โดยภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่ง ปัจจุบันมีแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำมากมาย ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (2553, หน้า 73 – 74) กล่าวว่า คุณสมบัติของผู้นำที่พึงประสงค์ควรเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และสถานการณ์ในอดีตผู้นำที่ดีจะต้องเป็นผู้มีความสามารถมีทักษะในการบริหาร แต่ปัจจุบันคุณสมบัติดังกล่าวไม่เพียงพอ ผู้นำจะต้องเป็นผู้นำทางความคิด มีการประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมสนองต่อเป้าหมายขององค์กรอย่างชัดเจน นอกจากนี้ วิโรจน์ สารรัตน์ (2553) ได้กล่าวเกี่ยวกับการพัฒนาผู้นำในอนาคตจะต้องให้มีความริเริ่มสร้างสรรค์จะเน้นในด้านการเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ ส่งเสริมความคิดนอกกรอบอย่างสร้างสรรค์

ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและนำความเปลี่ยนแปลงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ โดยกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ Stoll & Tempered (2009) ที่กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นพฤติกรรมที่ตอบสนองเชิงจินตนาการโดยการไตร่ตรองอย่างละเอียดถี่ถ้วนในสถานการณ์ต่างๆ ที่ท้าทายและมีความยืดหยุ่นไม่ยึดติดกับสภาพเดิมๆ โดยเป็นหลักการสำคัญที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถจัดการการศึกษามีประสิทธิภาพและรองรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงานที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ นเรศ บุญช่วย อุดม มุ่งเกษม วิมล จันทร์แก้ว และกิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์ ได้สรุปเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาไว้หลากหลายองค์ประกอบ โดยสามารถสังเคราะห์ห่อออกมาได้ 3 องค์ประกอบที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ ความสร้างสรรค์และความสามารถในการปรับตัว

ในปีพุทธศักราช 2541 การไฟฟ้าฝ่ายผลิต (กฟผ.) ร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จัดตั้งโครงการห้องเรียนสีเขียว เพื่อปลูกฝังทัศนคติการใช้ไฟฟ้าอย่างมีประสิทธิภาพรู้คุณค่า และรักษาสิ่งแวดล้อมให้แก่เยาวชน โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนในห้องเรียนสีเขียว ต่อมาได้จัดตั้ง

โครงการยกระดับห้องเรียนสีเขียว มุ่งสู่โรงเรียนสีเขียว เพื่อสร้างเครือข่ายรักษากำลังงาน เป็นโครงการที่จัดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา ต่อเนื่องจากโครงการห้องเรียนสีเขียวที่เป็นเพียงแหล่งเรียนรู้ให้มีการขยายผลไปยังการบริหารจัดการด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อมในภาพรวมของสถานศึกษา รวมถึงขยายผลสู่ชุมชนและโรงเรียนใกล้เคียง ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนนโยบายและจัดทำแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการขยายฐานการเรียนรู้จากภายในสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อบริการความรู้เกี่ยวกับพลังงานและสิ่งแวดล้อมไปสู่ชุมชนใกล้เคียง รวมไปถึงพัฒนาสถานศึกษาให้มีการบริหารจัดการด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อมที่ดี เพื่อเป็นสถานศึกษาต้นแบบต่อไป ปัจจุบันมีโรงเรียนที่ผ่านการประเมิน และสามารถยกระดับเป็นโรงเรียนสีเขียว ทั้งสิ้น 164 โรงเรียนทั่วประเทศ (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2561) การยกระดับจากห้องเรียนสีเขียวมาสู่การเป็นโรงเรียนสีเขียว ซึ่งเน้นการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบโดยคำนึงถึงการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมนั้นจำเป็นต้องมีผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล การคิดนอกกรอบคิดอย่างสร้างสรรค์ การจะทำให้สถานศึกษาสามารถมีจุดเน้นและประสบความสำเร็จในการจัดการด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบได้ จำเป็นที่จะต้องให้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนภายในสถานศึกษา สร้างความตระหนักให้กับครูและบุคลากรอันเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ทำให้เกิดผลกับนักเรียนรวมไปถึงขยายผลไปยังผู้ปกครองและชุมชนได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น แนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการเป็นผู้นำ ของผู้นำ ส่งเสริมให้ครู และบุคลากรในสถานศึกษาเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ เกิดการเปลี่ยนแปลงของแนวทางการจัดการศึกษาซึ่งคำนึงถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืน และการใช้ทรัพยากรร่วมกัน รวมไปถึงบทบาทหน้าที่ของทุกคนในฐานะพลโลก

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เป็นเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพียงเขตเดียวในพื้นที่ กรุงเทพมหานคร ที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ หลังจากมีการถ่ายโอนสถานศึกษาในระดับประถมศึกษาให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรุงเทพมหานครนั้น มีสถานศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 37 แห่ง โดยจำแนกเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก 1 แห่ง สถานศึกษาขนาดกลาง 18 แห่ง สถานศึกษาขนาดใหญ่ 16 แห่ง และ สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษใหญ่ 2 แห่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร, 2561) จากการสืบค้นข้อมูลพบว่า มีสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครเพียง 8 แห่ง จาก 37 แห่ง ที่เข้าร่วมโครงการห้องเรียนสีเขียวและสามารถผ่านการประเมินเพื่อยกระดับเป็นโรงเรียนสีเขียว เพียง 2 แห่ง คือ โรงเรียนวัดเวตวันธรรมาวาสและโรงเรียนราชวินิตประถมบางแค คิดเป็นร้อยละ 5.41 (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2561) ซึ่งพบว่า นักเรียนและครูมีความตระหนักและมีวิถีชีวิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โรงเรียนมีการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้มีการลดค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชนรอบโรงเรียนได้เข้ามาศึกษาและเป็นต้นแบบในการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชนอีกด้วย จากข้อมูลข้างต้นพบว่า การดำเนินงานด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ยังไม่ได้รับความสนใจและไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษายังขาดความตระหนักและการกำหนดทิศทางในการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเกิดการรับรู้และเข้าใจถึงความสำคัญของปัญหาด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เพื่อเสนอเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาสถานศึกษาด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
4. เพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการห้องเรียนสีเขียว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 8 แห่ง โดยเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 8 คน และครู 488 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร, 2560) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan (1970) ได้จำนวน 214 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามขนาดของสถานศึกษาจากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่ง/วิทยฐานะ และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 21 ข้อ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .975

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงาน จำนวน 49 ข้อ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .980 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ตามแนวทางการประเมินของโครงการโรงเรียนสีเขียวทั้ง 8 ด้านกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตามกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 15 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ 1) นำหนังสือจากสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครเพื่อ

ขอความอนุเคราะห์แจ้งครูในสังกัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามในการวิจัย 2) จัดส่งแบบสอบถามโดยส่งผ่านช่องรับ-ส่งเอกสารของแต่ละโรงเรียนที่สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาการศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยแต่ละช่องจะมีแบบสอบถามพร้อมซองสำหรับส่งแบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัยตามจำนวนชุดแบบสอบถาม และระยะเวลาที่กำหนด 3) รวบรวมแบบสอบถามได้ทั้งสิ้น 214 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และ 4) โทรประสานนัดหมายและเข้าสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือครูผู้รับผิดชอบโครงการห้องเรียนสีเขียว ตามวัน เวลาที่นัดหมาย โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สรุปรูปข้อมูลโดยการจดบันทึกและบันทึกเสียง

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายแบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยรวม

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. การมีวิสัยทัศน์	4.48	0.59	มาก
2. ความสร้างสรรค์	4.38	0.61	มาก
3. ความสามารถในการปรับตัว	4.44	0.63	มาก
รวม	4.43	0.58	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ครูมีความคิดเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ ความสามารถในการปรับตัว และความสร้างสรรค์ ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาระดับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยรวม

การส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงาน	ระดับความพึงพอใจ		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
นโยบาย และระบบการดำเนินการตามนโยบายของโรงเรียน	4.39	0.53	มาก
หลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอน	4.39	0.54	มาก

การส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงาน	ระดับความพึงพอใจ		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
การจัดการการใช้พลังงานในโรงเรียน	4.33	0.53	มาก
การจัดการการใช้น้ำ และน้ำทิ้งในโรงเรียน	4.28	0.56	มาก
การจัดซื้อ/การใช้ผลิตภัณฑ์ และการจัดการขยะในโรงเรียน	4.18	0.61	มาก
การดูแลคุณภาพอากาศในโรงเรียน	4.19	0.64	มาก
สภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม	4.27	0.65	มาก
โครงการ/กิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียนกับโรงเรียน และชุมชน	4.26	0.65	มาก
รวม	4.28	0.52	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูมีความคิดเห็นว่าการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำได้แก่นโยบายและระบบการดำเนินการตามนโยบายของโรงเรียน หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน การจัดการการใช้พลังงานในโรงเรียน การจัดการการใช้น้ำและน้ำทิ้งในโรงเรียน สภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม โครงการ/กิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียนกับโรงเรียน การดูแลคุณภาพอากาศในโรงเรียน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่ม ได้แก่ การจัดซื้อ/การใช้ผลิตภัณฑ์ และการจัดการขยะในโรงเรียน ตามลำดับ

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์	การส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงาน									
	นโยบายและระบบการดำเนินการตามนโยบายของโรงเรียน	หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน	การจัดการพลังงานในโรงเรียน	การจัดการน้ำและน้ำทิ้งในโรงเรียน	การจัดซื้อ/การใช้ผลิตภัณฑ์ และการจัดการขยะในโรงเรียน	การดูแลคุณภาพอากาศในโรงเรียน	สภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม	โครงการ/กิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียนกับโรงเรียนใกล้เคียงและชุมชน	รวม	
กมลวิสัยทัศน์	.684**	.595**	.593**	.523**	.534**	.644**	.697**	.632**	.706**	.684**
ความสร้างสรรค์	.583**	.523**	.540**	.450**	.492**	.634**	.668**	.579**	.644**	.583**
ความเสมอภาคในการปรับตัว	.520**	.481**	.487**	.443**	.474**	.612**	.659**	.623**	.631**	.520**
รวม	.619**	.554**	.561**	.491**	.520**	.656**	.703**	.637**	.687**	.619**

จากตารางที่ 3 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ .01 ในระดับสูง ($r_{XY} = .687^{**}$) โดยเมื่อพิจารณารายด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานของโรงเรียน พบว่า

3.1 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานของโรงเรียน ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X1) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม (Y7) นโยบายและระบบการดำเนินการตามนโยบายของโรงเรียน (Y1) การดูแลคุณภาพอากาศในโรงเรียน (Y6) โครงการ/กิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียนกับโรงเรียนใกล้เคียงและชุมชน (Y8) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.697^{**} , 0.684^{**} , 0.644^{**} , และ 0.632 ตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตามด้านการมีวิสัยทัศน์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน (Y2) การจัดการการใช้พลังงานในโรงเรียน (Y3) การจัดซื้อ/การใช้ผลิตภัณฑ์ และการจัดการขยะในโรงเรียน (Y5) และการจัดการการใช้น้ำและน้ำทิ้งในโรงเรียน (Y4) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ คือ 0.595^{**} , 0.593^{**} , 0.534^{**} และ 0.523^{**} ตามลำดับ

3.2 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานของโรงเรียน ด้านความสร้างสรรค์ (X2) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ สภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม (Y7) และการดูแลคุณภาพอากาศในโรงเรียน (Y6) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ คือ 0.668^{**} และ 0.634^{**} ตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตาม ด้านความสร้างสรรค์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ นโยบายและระบบการดำเนินการตามนโยบายของโรงเรียน (Y1) โครงการ/กิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียนกับโรงเรียนใกล้เคียงและชุมชน (Y8) การจัดการการใช้พลังงานในโรงเรียน (Y3) หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน (Y2) การจัดซื้อ/การใช้ผลิตภัณฑ์ และการจัดการขยะในโรงเรียน (Y5) และการจัดการการใช้น้ำและน้ำทิ้งในโรงเรียน (Y4) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ คือ 0.583^{**} , 0.579^{**} , 0.540^{**} , 0.523^{**} , 0.492^{**} และ 0.450^{**} ตามลำดับ และ

3.3 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานของโรงเรียน ด้านความสามารถในการปรับตัว (X3) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม (Y7) โครงการ/กิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียนกับโรงเรียนใกล้เคียงและชุมชน (Y8) และการดูแลคุณภาพอากาศในโรงเรียน (Y6) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ คือ 0.659^{**} , 0.623^{**} และ 0.612^{**} ตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตาม ด้านความสามารถในการปรับตัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ นโยบายและระบบการดำเนินการตามนโยบายของโรงเรียน (Y1) การจัดการการใช้พลังงานในโรงเรียน (Y3) หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน (Y2) การจัดซื้อ/การใช้ผลิตภัณฑ์ และการจัดการขยะในโรงเรียน (Y5) และการจัดการการใช้น้ำและน้ำทิ้งในโรงเรียน (Y4) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ .01 ** อยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ คือ 0.520^{**} , 0.487^{**} , 0.481^{**} , 0.474^{**} และ 0.443^{**} ตามลำดับ

4. แนวทางการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1) ศึกษาหาความรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำมา กำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมสามารถนำไปปฏิบัติได้ 2) สร้างความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักถึงความสำคัญจำเป็นของการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมให้กับครู บุคลากร นักเรียน และ ชุมชน รวมไปถึงการสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ที่จำเป็นตามความเหมาะสม 3) สร้างแกนนำทั้ง ครู นักเรียน และบุคลากร มอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล สร้างเครือข่าย เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมแสดงความคิดเห็นทั้งภายใน หน่วยงานภายนอกและชุมชน 4) นำการ ปฏิบัติงานตามนโยบายการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมมาใช้ประกอบการพิจารณาประเมินผลการ ปฏิบัติงาน 5) กำกับติดตามการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอและเป็นระบบ 6) ส่งเสริมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับ โรงเรียนอื่นๆ รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอเพื่อนำมาใช้ ขยายผลในโรงเรียนต่อไป 7) สร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการกระตุ้น หรือสร้างความตระหนักให้ เกิดขึ้นในตัวบุคคลโดยส่งเสริมให้เกิดวิถีชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมบูรณาการการอนุรักษ์พลังงานและ สิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับการดำเนินงานทุกๆ ด้าน เช่น การจัดการเรียนรู้ กิจกรรมเสริมหลักสูตร การ จัดสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา Big cleaning day ฯลฯ 8) นำเทคโนโลยี สื่อโซเชียลมีเดียมาใช้ในการ ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดย ภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก คือ การมีวิสัยทัศน์ รองลงมาคือความสามารถในการปรับตัว และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความสร้างสรรค์ ตามลำดับ เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะผู้บริหารที่จะประสบผลสำเร็จและเป็นที่ยอมรับรวมไปถึงสามารถนำพาสถานศึกษาให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ได้นั้นจะต้องสามารถใช้ข้อมูลที่มีในการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างชัดเจน และเป็นไปได้จริง โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมซึ่งถือเป็นเรื่องใหม่ และกำลังได้รับความสนใจเนื่องจากเป็นนโยบายที่ถูกกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของกิตติ์กัญจน์ ปฏิพันธ์ (2555) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์หมายถึง ความสามารถในการจูงใจ หรือนำบุคคลอื่นๆ ด้วยวิสัยทัศน์ (vision) จินตนาการ (imagination) และความ ยืดหยุ่น (flexibility) โดยวิธีการหรือแนวทางใหม่ๆ อย่างท้าทายและสร้างสรรค์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kerle (1981 อ้างถึงใน กิตติ์กัญจน์ ปฏิพันธ์, 2555) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการนำ (lead) บุคคลอื่นให้ไปสู่อนาคตใหม่ๆ ริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ อย่างที่คนอื่นคาดไม่ถึง หรือถูกมองข้ามไป นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของอุดม มุ่งเกษม (2545, หน้า 16) ที่กล่าวว่า การมี วิสัยทัศน์ (Innovative) คือ การมีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา โดยการแสวงหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ เพื่อนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างแนวคิดใหม่ๆ สำหรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์กร รวมถึงการมี ความสามารถในการนำแนวคิดนั้นไปสู่การปฏิบัติงานได้จริงและทำให้เกิดผลสำเร็จตามที่ต้องการได้ รวมไปถึง สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงแข ข่านอก (2559) ที่ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 6 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านความยืดหยุ่น ด้านจินตนาการ และด้านการแก้ปัญหา และสอดคล้องกับงานวิจัยของนัยนา ชนาฤทธิ์ (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ รองลงมาคือ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านมีความเป็นผู้นำ ด้านการปรับตัว ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีทัศนคติบวก

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีส่งเสริมให้สถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ นโยบายและระบบการดำเนินการตามนโยบายของโรงเรียน หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน การจัดการการใช้พลังงานในโรงเรียน การจัดการการใช้น้ำและน้ำทิ้งในโรงเรียน สภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม โครงการ/กิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียนกับโรงเรียน (การดูแลคุณภาพอากาศในโรงเรียน และการจัดซื้อ/การใช้ผลิตภัณฑ์ และการจัดการขยะในโรงเรียน ตามลำดับ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ นโยบายจะเป็นสิ่งที่กำหนดทิศทางการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของสถานศึกษาผู้บริหารจะต้องกำหนดนโยบายอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง อีกทั้งการจะสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับครู บุคลากร และนักเรียนได้นั้นต้องเริ่มจากการสร้างความรู้ ความเข้าใจด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องก่อน โดยเฉพาะในระดับชั้นประถมศึกษาจึงจะสามารถปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ให้เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน จากการศึกษาบริบทของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า มีสถานศึกษาเพียง 2 แห่ง ที่ผ่านการประเมินเพื่อยกระดับเป็นโรงเรียนสีเขียว และทั้ง 2 แห่ง มีการกำหนดวิสัยทัศน์ด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม รวมถึงกำหนดเป็นนโยบายของสถานศึกษาอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคงศักดิ์ ชาติทอง และงามนิตย์ ชาติทอง (2550) ที่ทำการศึกษาระบบการสิ่งแวดล้อมศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนไทย พบว่า ปัญหาที่สำคัญในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียน คือ ผู้เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดจิตสำนึก และขาดความร่วมมือที่จะทำเพื่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนขาดงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Miller (1975 อ้างถึงใน มยุรี ศรีทอง, 2554) ที่ทำการศึกษาเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและภาวะมลพิษ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาเป็นระยะที่จะต้องสร้างเจตคติที่เหมาะสมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับเด็ก

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับสูงกับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงาน เมื่อพิจารณารายด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานของโรงเรียน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานของโรงเรียน ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการสร้างสรรค และด้านความสามารถในการปรับตัว มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูง

กับสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะ ผู้บริหารจะต้องมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ โครงการ และกิจกรรมด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมโดยเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วม การกำหนดวิสัยทัศน์จะส่งผลต่อการกำหนดนโยบาย และระบบการดำเนินการตามนโยบายของสถานศึกษาในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่นอกภารกิจพื้นฐานของสถานศึกษา ส่งผลให้ไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกรองทิพย์ นาควิเชตร (2552) ซึ่งกล่าวว่า วิสัยทัศน์จะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศโดยมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ 1) ภาพในอนาคต (Picture) ที่ดีกว่าปัจจุบัน และดีกว่าที่เป็นอยู่ 2) การเปลี่ยนแปลง (Change) เป็นการกระทำบางสิ่งด้วยแนวทางใหม่ๆ 3) ค่านิยม (Value) การนำไปสู่ค่านิยมที่เป็นบวกขององค์กร 4) เป้าหมาย (Map) การกำหนดเป้าหมายทั้งระยะสั้น และระยะยาวที่ชัดเจน และ 5) ความท้าทาย (Challenge) เป็นการท้าทายต่อปัญหาและสิ่งใหม่ๆ เพื่อให้ก้าวข้ามและดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความสร้างสรรค์เสนอแนวคิดใหม่ๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยต้องเกิดจากการเป็นผู้ติดตามข้อมูลข่าวสาร ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว โดยเฉพาะด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม มีอัยยาศัยดี เป็นกันเองกับเพื่อนร่วมงาน เป็นที่ยอมรับของบุคลากร และสามารถชักจูงให้เกิดความคล้อยตามปฏิบัติตามได้ง่าย การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและสิ่งต่างๆ ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีความคิดริเริ่ม สามารถผสมผสานข้อเท็จจริงกับการจินตนาการเพื่อมาใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Guilford (1959) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองในการคิดหลายทิศทาง ซึ่งมีองค์ประกอบความสามารถในการริเริ่ม ความคล่องในการคิด ความยืดหยุ่นในการคิด และความสามารถในการแต่งเติมและให้คำอธิบายใหม่ที่เป็นการติดตามหลักเหตุผลเพื่อหาคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว และผู้บริหารจะต้องมีความสามารถในการปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งสอดคล้องกับที่กันยา สุวรรณแสง (2536 อ้างถึงใน สุภาพ ฤทธิ์บำรุง, 2556) ได้กล่าวว่าการปรับตัว หมายถึง การปรับกายใจให้อยู่ในสังคมได้ในสภาวะแวดล้อมและสถานการณ์ต่างๆ อย่างมีความสุข สอดคล้องกับแนวคิดของอุดม มุ่งเกษม (2545) ที่ระบุว่า การมีความสามารถในการปรับตัว (Adaptive) ได้แก่ การมีความสามารถในการปรับตัวและมีความยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะสามารถปรับปรุงวิธีการทำงานให้มีความเหมาะสมซึ่งจะนำไปสู่การมีประสิทธิภาพที่ดีในการทำงาน สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ที่กำหนดประเด็นด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 5 คือ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ มุ่งเน้นการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และสร้างสังคมคาร์บอนต่ำ ปรับปรุงการบริหารจัดการภัยพิบัติทั้งระบบและการสร้างขีดความสามารถของประชาชนในการรับมือและปรับตัวเพื่อลดความสูญเสียและเสียหายจากภัยธรรมชาติและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พร้อมทั้งสนับสนุนการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ

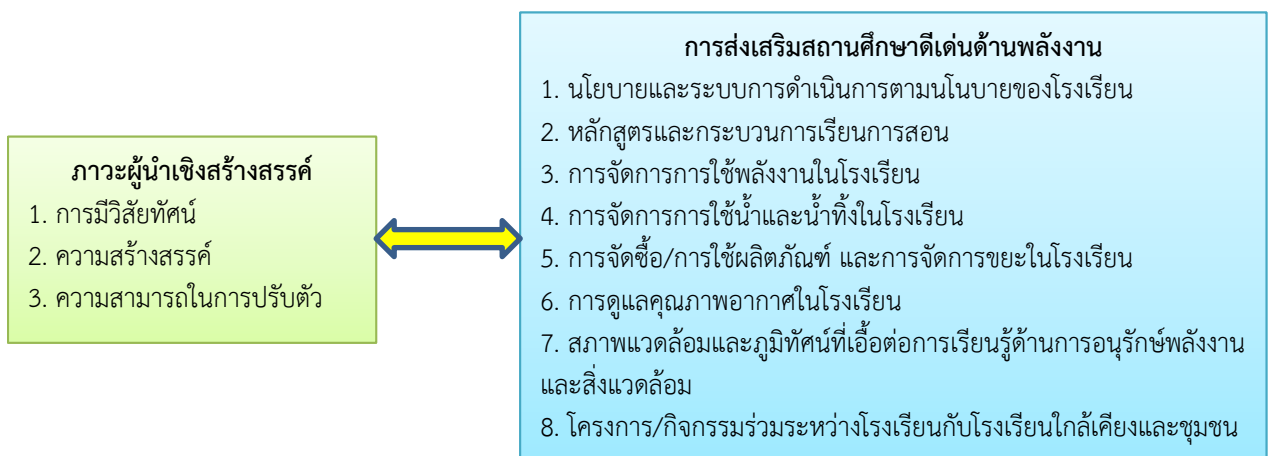
เหตุนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่จะสามารถนำสถานศึกษาไปสู่การเป็นสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานได้นั้นจะต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ศึกษาข้อมูล และปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงสามารถนำข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ เล็งเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำมากำหนดเป็นนโยบายอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่

ก่อให้เกิดการบูรณาการการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมมาใช้ในการดำรงชีวิต สร้างความคุ้นเคย และจิตสำนึกในการอนุรักษ์ให้เกิดกับครู บุคลากร นักเรียน และชุมชนส่งผลให้ครู บุคลากร และนักเรียนมีวิถีชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้เป็นบทบาทและหน้าที่หลักของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นบุคคลที่จะต้องมีความรู้ในลักษณะต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในบริหารสถานการณหรือภารกิจตามขอบข่ายงานของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะมีการแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำลักษณะใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับภารกิจที่ได้รับมอบหมายหรือภารกิจเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะการณ์ปัจจุบันโลกกำลังเผชิญกับปัญหาและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกิดวิถีชีวิตใหม่ของทุกคนทั่วโลกเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สถานศึกษามีหน้าที่เตรียมความพร้อมให้กับเยาวชนในการรับมือกับภัยพิบัติและความเปลี่ยนแปลงต่างๆทางธรรมชาติ ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับสูงกับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงาน โดยองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านความสร้างสรรค์ และด้านความสามารถในการปรับตัว และการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานตามเกณฑ์การประเมินโครงการโรงเรียนสีเขียว ประกอบด้วย 8 ประเด็น ได้แก่ นโยบายและระบบการดำเนินการตามนโยบายของโรงเรียน หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน การจัดการการใช้พลังงานในโรงเรียน การจัดการการใช้น้ำและน้ำทิ้งในโรงเรียน การจัดซื้อ/การใช้ผลิตภัณฑ์ และการจัดการขยะในโรงเรียน การดูแลคุณภาพอากาศในโรงเรียน สภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม และ โครงการ/กิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียนกับโรงเรียนใกล้เคียงและชุมชน ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าถ้าสถานศึกษาต้องการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานตามเกณฑ์การประเมินโครงการโรงเรียนสีเขียว ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพื่อเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินงานต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง สรุปองค์ความรู้การวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ผู้บริหารควรศึกษานโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงาน และนำมากำหนดเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังภายในสถานศึกษา
 - 1.2 ผู้บริหารควรศึกษา ค้นคว้าข้อมูลใหม่ๆ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและสามารถเสนอแนวคิดใหม่ๆในการบริหารอย่างสม่ำเสมอโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างนวัตกรรมที่จำเป็นต่อการจัดการศึกษาด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการดูแลคุณภาพอากาศในโรงเรียน
 - 1.3 ผู้บริหารควรสร้างขวัญและกำลังใจโดยใช้ผลการปฏิบัติงานที่นอกเหนือจากภาระงานหลัก เช่น งานด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมมาใช้ในการประเมินผลงานของครู และบุคลากรในสถานศึกษา
 - 1.4 ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายด้านการจัดซื้อ/การใช้ผลิตภัณฑ์ และการจัดการขยะในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม และส่งเสริมให้มีการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านการจัดการขยะภายในสถานศึกษา
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานของสถานศึกษาในระดับต่างๆ
 - 2.2 ควรศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาทุกสังกัด
 - 2.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 2.4 ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 2.5 ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาทุกสังกัด

เอกสารอ้างอิง

- กรองทิพย์ นาควิเชตร. (2552). **ภาวะผู้นำสร้างสรรค์เพื่อการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ซีเอสเอ็นพับลิชเชอร์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. (2561). **โครงการห้องเรียนสีเขียว**. แหล่งที่มา <https://www.egat.co.th/> สืบค้นเมื่อ 5 ม.ค. 2562
- กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์. (2555). **โมเดลการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา**. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- คงศักดิ์ ธาตุทองและ งามนิตย์ ธาตุทอง. (2550). **การพัฒนากิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อการอนุรักษ์**

- ทรัพย์ากรป่าไม้.** รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น:ขอนแก่น.
- ดวงแข ข่านอก. (2559). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- นเรศ บุญช่วย, ภิเชก จันทร์เอี่ยม และบุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2555). แผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- นัยนา ชนาฤทธิ์. (2556). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2553). ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ : กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มยุรี ศรีทอง. (2554). การจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยที่มีผลต่อความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2553). โรงเรียน: การบริหารสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. (2561). ข้อมูลสถานศึกษา. แหล่งที่มา <http://www.bkkp.go.th/> สืบค้นเมื่อ 5 ม.ค. 2562.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2551). หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.
- สุภาพ ฤทธิ์บำรุง. (2556). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความมี. ประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาเขต 30. วิทยาลัยขอนแก่น.
- อุดม มุ่งเกษม. (2545). Governance กับการพัฒนาข้าราชการ. กรุงเทพมหานคร: ไอเดียแสดควร์.
- Guilford, J. (1959). *Fundamental Statistics in Psychology and Education*. New York: McGraw-Hill.

แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร*

BEST PRACTICES FOR THE MANAGEMENT OF ATTENDED CHILDREN OF THE
BOARD OF EDUCATION SCHOOLS, DUSIT DISTRICT, BANGKOK

¹จิตรพร แก้วพรม Jitapron Kaewprom ²ศันสนีย์ จะสุวรรณ Sansanee Jasuwan

^{1,2}มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: jitapron2946@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมของสถานศึกษาในระดับการศึกษาในปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาระดับการดำเนินการบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และ 3) เพื่อเสนอแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารและครู 297 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมของสถานศึกษาในระดับการศึกษาในปัจจุบัน มีหลักการบริหารจัดการเรียนร่วมสำคัญ 4 ด้าน คือ นักเรียน สภาพแวดล้อม กิจกรรมการเรียนการสอน เครื่องมือ 2) ระดับการดำเนินการบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ เครื่องมือ กิจกรรม สภาพแวดล้อม นักเรียน และ 3) แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) นักเรียน การเข้าใจถึงความต้องการพิเศษของเด็กพิเศษ มีความเข้าใจสามารถช่วยเหลือและปฏิบัติต่อเด็กพิเศษอย่างถูกวิธี (2) สภาพแวดล้อม การจัดโต๊ะห้องเรียนให้เหมาะสมกับลักษณะของเด็กพิเศษ ปรับปรุงห้องเรียนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม (3) กิจกรรมการเรียนการสอน การรายงานความก้าวหน้าของเด็กพิเศษตามแผนการสอนเฉพาะบุคคลและแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (4) เครื่องมือ การพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษให้เพียงพอและมีคุณภาพ

คำสำคัญ: แนวปฏิบัติที่ดี, การบริหารจัดการเรียนร่วม, โรงเรียน

Abstract

The objectives of this research paper were 1) to study best practices for inclusive education administration in schools at the current educational level, 2) to study the level of inclusive education administration in schools under office of the Private Education Commission, and 3) to propose best practices for inclusive education administration in schools under Office of the Private Education Commission, Dusit District, Bangkok. Mixed methods research was used and consisted of qualitative research using interviews with 9 key informants. Data were analyzed by content analysis. In quantitative research, a questionnaire was used for collecting 297 administrators and teachers. The data were analyzed by using descriptive statistics consisted of frequency, percentage, mean, and standard deviation. The results of the research were as follows: 1) best practices for inclusive education administration in schools at the current educational level consisted of 4 main common learning management principles which were students, environment, teaching and learning activities, and tools. 2) The level of inclusive education administration in schools under office of the Private Education Commission, Dusit District, Bangkok in overall level was at a high level, and each aspect was at a high level in all aspects, namely tools, activities, environment, and students. 3) Best practices for inclusive education administration in schools under Office of the Private Education Commission in all 4 areas which were (1) students, understanding their special needs of special child and be able to help and treat children with special needs properly, (2) Environment, classroom table arrangements to suit the characteristics of special children and improve the classroom to suit the environment, (3) teaching and learning activities, reporting on the progress of special children according to individual teaching plans and individual education plans, and (4) tools for personnel development in schools in relation to providing adequate and quality education for special children.

Keywords: Best Practices, Management of Attended Children, Schools.

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่างๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ ภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์ และแรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม และประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

นอกจากนี้แล้ว พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เรื่อง สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ในมาตรา 10 วรรคสอง กล่าวว่า การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาสต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ วรรคสาม กล่าวว่า การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือ พบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542) และจากพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 เรื่อง สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา มาตรา 5 กล่าวว่า คนพิการมีสิทธิทางการศึกษา เรื่อง สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา มาตรา 5 กล่าวว่า คนพิการมีสิทธิทางการศึกษาดังนี้ 1) ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือ พบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา 2) เลือกรับบริการ ทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบทางการศึกษาโดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และความต้องการจำเป็นพิเศษ และ 3) ได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล มาตรา 8 วรรค 5 กล่าวว่า สถานศึกษาใดปฏิเสธไม่รับคนพิการเข้าศึกษา ให้ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามกฎหมาย และใน มาตรา 19 กล่าวว่า กำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีหน้าที่ดำเนินการจัดการศึกษาโดยเฉพาะการจัดการเรียนร่วม การนิเทศ กำกับ ติดตาม เพื่อให้คนพิการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามที่กฎหมายกำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

การจัดการศึกษาเรียนรวม (Inclusive Education: IE) เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนทุกคนได้เข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานตามศักยภาพแห่งตน มีสิทธิความเสมอภาคอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นการศึกษาเพื่อทุกคน (Education For All: EFA) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุก

คนได้เรียนรู้ร่วมกันโดยไม่แบ่งแยกและไม่เลือกปฏิบัติต่อทั้งผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ ผู้เรียนพิการ ผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็น และผู้เรียนปกติ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพตามความสามารถแห่งตน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 5 มาตรา 54 ระบุว่ารัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคน ได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) อีกทั้งพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ปีพุทธศักราช 2551 ที่กล่าวถึงการเรียนรวม มาตรา 3 ความว่า การเรียนรวมเป็นการจัดให้คนพิการได้เข้าศึกษาในระบบ การศึกษาทั่วไป ทุกระดับและหลากหลายรูปแบบ รวมถึงการจัดการศึกษาให้สามารถรองรับการเรียนการสอน สำหรับคนทุกกลุ่มรวมทั้งคนพิการ 9 ประเภท ได้แก่ 1) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น 2) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 3) บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 4) บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ 5) บุคคลที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ 6) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและ ภาษา 7) บุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรม หรืออารมณ์ 8) บุคคลออทิสติก และ 9) บุคคลพิการซ้อน (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551, 2551)

จากแนวคิดเชิงนโยบายสู่การขับเคลื่อนเชิงปฏิบัติในการจัดการศึกษาเรียนร่วมสำหรับเด็กพิการ และเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วทุกภูมิภาค รวม 6 สังกัด ได้แก่ สังกัดสำนักงานศึกษาธิการกรุงเทพมหานคร (กทม.) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ อาชีวศึกษา (สอศ.) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และ สังกัดองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น (อปท.) กระทรวงมหาดไทย ทำให้ได้สารสนเทศทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสู่การจัดทำ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการศึกษาเรียนร่วมสำหรับเด็กพิการและเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วม โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการกรุงเทพมหานครและโรงเรียนสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ศึกษาาระดับการปฏิบัติทางการบริหาร จัดการเรียนร่วมโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร และเพื่อเสนอแนวปฏิบัติที่ดีการบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้น พื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินการบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียนสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการ ส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ ส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mix Method Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์ 3 สังกัด คือ สังกัดโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการชั้นพื้นฐาน และโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และมีกลุ่มตัวอย่างใช้การเลือกแบบเจาะจงจากแต่ละสังกัด สังกัดละ 3 คน ประกอบไปด้วย ได้แก่ ผู้บริหาร สังกัดโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการชั้นพื้นฐาน และโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน รวมทั้งสิ้น 9 คน สรุปรประชากรที่ใช้แบบสอบถามประกอบด้วย โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 1,222 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม ที่เป็นครูและผู้บริหาร จำนวน 297 คน โดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan (1970) ในการสุ่มอย่างง่าย

1.3 กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีของโรงเรียนเอกชน ได้แก่ ผู้บริหาร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตดุสิต จำนวน 9 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.1 แบบสอบถามเพื่อศึกษาการบริหารจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการสำหรับข้อมูลทั่วไป เพศ ประสบการณ์การสอนการเรียนร่วม ลักษณะของเด็กพิเศษ ตำแหน่ง และจำนวนเด็กต่อห้อง ของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การดำเนินงานตามการบริหารจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของ Likert, Rensis (1967) และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

2.2 แบบสัมภาษณ์แนวทางการปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป สถานที่ทำงาน และตำแหน่งปัจจุบันของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ และตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บข้อมูล โดยเดินทางไปด้วยตัวเอง ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักในโรงเรียนแนวทางปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร จำนวน 9 คน

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักในโรงเรียนที่มีแนวทางปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร จากนั้นนำข้อมูลมาสรุปข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์

3.3 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม การดำเนินงานตามแนวทางปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร จำนวน 297 คน โดยเก็บข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมด

3.4 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถาม ตามเวลาที่นัดหมายตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ได้แบบสอบถามกลับคืนมา 295 ชุด คิดเป็น 99.32

3.5 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์แนวทางปฏิบัติที่ดีในการบริหารการจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ไปเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยเก็บข้อมูลโดยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

3.6 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสัมภาษณ์ ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสัมภาษณ์ และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เชิงภาษา วิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) เพื่อนำมาสร้างแบบสอบถาม

4.2 วิเคราะห์แนวทางปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียนสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร จากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยการค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามแต่ละด้านโดยเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

4.3 วิเคราะห์แนวทางแนวทางปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียนสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร จากการเก็บข้อมูลจากสัมภาษณ์ และเสนอเป็นแนวปฏิบัติโดยใช้ Content Analysis

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1. สถิติที่ใช้ในการตรวจหาคุณภาพของเครื่องมือ 1) ค่าความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ des-Objective Congruence 2) ค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา ของ Cronbach

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

สรุปผลการวิจัย

1. แนวทางปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า

ลำดับที่ 1) การรับนักเรียน รับประมาณ 3-5 คน ต่อห้องเรียน ยกเว้นโรงเรียนเศรษฐเสถียรที่รับไม่เกินห้องละ 10 คน และเอกชนบางแห่งที่รับไม่เกิน 10 คน ต่อห้องเรียนประเภทและระดับของเด็กพิเศษที่จะเข้ารับการศึกษ 2) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ภาพรวม การได้ยินโดยการใส่เครื่องช่วยฟังระดับ 26-55 เดซิเบล ยกเว้นเอกชนที่รับเด็กหูหนวกด้วย 3) บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สติปัญญา 2 ประเภท คือ เด็กเรียนช้า เด็กพิเศษที่มีระดับเขาวอยู่ในระดับ 50-70 4) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา 5) บุคคลออทิสติก 6) ไม่รับบุคคลที่มีความพิการซ้ำซ้อน ในการประเมินด้านร่างกาย การทำความเข้าใจ

สะอาดร่างกาย ผม เล็บมือ เล็บเท้า เสื้อผ้าที่สวมใส่ การประเมินด้านวิชาการ มีการทดสอบการพัฒนาตนเอง สามารถช่วยเหลือตนเองได้ การประเมินด้านอารมณ์และสังคม สังเกตการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมและการใช้อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนพิการเรียนร่วมสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การประเมินการเตรียมความพร้อมของเด็กปกติทั่วไปรู้จักให้ความช่วยเหลือ ให้มีความรู้ความเข้าใจและยอมรับความบกพร่องของนักเรียนพิการและปฏิบัติต่อนักเรียนที่พิการอย่างถูกวิธีโดยให้นักเรียนปกติแสดงบทบาทสมมติ เช่น ลองให้หลับตาเดินลองให้ใช้สำลีสูดหู ลองเดินขาข้างเดียว หรือบวกลบเลขไม่ได้อ่านหนังสือไม่ออกแล้วให้นักเรียนปกติพูดแสดงความรู้สึกและหาวิธีช่วยเหลือเป็นงาน เพื่อให้นักเรียนที่มีความบกพร่องและนักเรียนปกติจะได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รวมถึงจัดประชุมนักเรียนปกติทั่วไปให้มีความรู้ความเข้าใจยอมรับความบกพร่องของนักเรียนพิการ รู้จักช่วยเหลือและปฏิบัติต่อนักเรียนพิการอย่างถูกวิธี

ลำดับที่ 2 ด้านสภาพแวดล้อม จัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศ และสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ให้เด็กพิการเรียนร่วม สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขจัด เช่น จัดให้มีห้องน้ำสำหรับเด็กพิการอาคารสถานที่มีมุมสงบที่คอยช่วยเหลือ ห้องเรียนส่วนใหญ่จะเน้นการเรียนร่วมกันอยู่ห้องเดียวกันไม่มีแยกเฉพาะเจาะจง และบุคลากรที่มีส่วนในการจัดการเรียนร่วมมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนร่วมประจำโรงเรียน เพื่อกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับการเรียนร่วม

ลำดับที่ 3 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีการจัดทำหลักสูตรโดยนำผลการตัดกรองเด็กพิการเรียนร่วมจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP.) เพื่อจัดหาสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในคาบที่เน้นกิจกรรมในการจัดการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลเพื่อพัฒนาศักยภาพโดยภาพรวมเรียนวิชาการชั่วโมงต่อสัปดาห์ รวมถึงมีการจัดอบรมและให้ความรู้ครูในโรงเรียน ในการจัดการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลโดยที่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตรสถานศึกษา

ลำดับที่ 4 ด้านเครื่องมือ โรงเรียนมีการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษให้เพียงพอและมีคุณภาพ อบรมครูและบุคลากรในสถานศึกษาให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างองค์ความรู้ความเข้าใจที่ตรงกับความสามารถกับเด็กพิเศษจัดทำและพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ด้านความสามารถของเด็กพิเศษ ให้กับครูและบุคลากรในสถานศึกษา

2. ระดับการดำเนินการบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียนสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการดำเนินการบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียนสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = .380) และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ลำดับที่ 1 ได้แก่ ด้านเครื่องมือ ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = .338) ลำดับที่ 2 ได้แก่ ด้านกิจกรรม ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = .400) ลำดับที่ 3 ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = .403) และลำดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านนักเรียน ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = .361) ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับการดำเนินการบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียนสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม

การบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียนสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร	ระดับปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1.ด้านนักเรียน	4.09	0.361	มาก
2.ด้านสภาพแวดล้อม	4.15	0.403	มาก
3.ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	4.18	0.400	มาก
4.ด้านเครื่องมือ	4.23	0.338	มาก
รวม	4.16	0.380	มาก

3. แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

3.1 แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียนด้านนักเรียน 1) การเตรียมตัวเพื่อให้นักเรียนในชั้นเรียนได้รู้จักและเข้าใจถึงความต้องการพิเศษของเด็กพิเศษ 2) การให้ข้อมูลนักเรียนทั่วไปมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถช่วยเหลือและปฏิบัติต่อเด็กพิเศษอย่างถูกวิธี

3.2 แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียนด้านสภาพแวดล้อม 1) การจัดโต๊ะห้องเรียนให้เหมาะสมกับลักษณะของเด็กพิเศษ 2) การปรับปรุงบริเวณภายนอกห้องเรียนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

3.3 แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียนด้านกิจกรรมการเรียนการสอน 1) การรายงานความก้าวหน้าของเด็กพิเศษตามแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) และแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) 2) การใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายสำหรับเด็กพิเศษ

3.4 แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียนด้านเครื่องมือ 1) โรงเรียนมีการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษให้เพียงพอและมีคุณภาพ 2) โรงเรียนมีการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ ในการปฏิบัติงาน การจัดการเรียนร่วม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. แนวทางปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านการรับนักเรียน มีการทดสอบการพัฒนาตนเองสามารถช่วยเหลือตนเองได้ การประเมินด้านอารมณ์และสังคม สังเกตการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมและการใช้อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนพิการเรียนร่วมสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การประเมินการเตรียมความพร้อมของเด็กปกติทั่วไปรู้จักให้ความช่วยเหลือ ให้มีความรู้ความเข้าใจและยอมรับความบกพร่องของนักเรียนพิการและปฏิบัติต่อนักเรียนที่พิการอย่างถูกวิธีโดยให้นักเรียนปกติแสดงบทบาทสมมุติ เพื่อให้นักเรียนที่มีความบกพร่องและนักเรียนปกติจะได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขรวมถึงจัดประชุมนักเรียนปกติทั่วไปให้มีความรู้ความเข้าใจยอมรับความบกพร่องของนักเรียนพิการ

รู้จักช่วยเหลือและปฏิบัติต่อนักเรียนพิการอย่างถูกวิธี สอดคล้องกับผลการวิจัยของสกวรัตน์ ตันตินีรนาท (2549) ที่พบว่า ด้านนักเรียน ควรมีการเตรียมความพร้อมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีการเตรียมความพร้อมสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษตามความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยมีการเตรียมความพร้อม โดยจัดให้มีการแนะแนวและให้คำปรึกษาในการเตรียมความพร้อมของเด็กให้แก่ผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และด้านกิจกรรมมีการจัดทำหลักสูตรโดยนำผลการดัดกรองเด็กพิการเรียนร่วมจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) เพื่อจัดหาสื่อสิ่งอำนวยความสะดวก มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในคาบที่เน้นกิจกรรมในการจัดการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลเพื่อพัฒนาศักยภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉริยา กุดหอม (2551) ที่พบว่า โรงเรียนต้องมีการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษทุกคน เพื่อบอกรายละเอียดของนักเรียน ข้อมูลทางการศึกษาแผนการจัดการศึกษา สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดของนักเรียนแต่ละคน และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) มีการจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) ให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ จัดอบรมคุณครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้เข้าใจถึงความสำคัญในการจัด สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการเรียนของเด็กพิเศษ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของธีระพงษ์ พรหมกุล (2558) ที่พบว่า แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลเรียกว่า IEP เป็นแผนจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษรายบุคคล เพื่อเป็นแนวทางการจัดการศึกษาให้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของเด็กโดยปกติเป็นแผนระยะ 1 ปี มีการทบทวนทุกภาคเรียน

2. การศึกษาระดับการปฏิบัติทางการบริหารจัดการเด็กเรียนร่วมโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า ในภาพและรายด้านอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ เครื่องมือ กิจกรรม สภาพแวดล้อม และนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉราภรณ์ บัวนวล (2551) ที่พบว่า ด้านเครื่องมือคือประยุกต์ หรือดัดแปลงสื่อ/อุปกรณ์พื้นบ้านมาใช้ในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน และสอดคล้องกับที่ประดิษฐ์ ไซยกาฬ (2554) กล่าวไว้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการหลักสูตร ได้แก่ ปรับหลักสูตรให้เหมาะสมแก่เด็กพิการ การจัดทำหลักสูตรเฉพาะและหลักสูตรเพิ่มเติมเพื่อสอนทักษะที่จำเป็นแก่เด็กพิการ 2) การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล การจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล 3) การวัดผล ประเมินผลและการรายงาน เพื่อทราบความก้าวหน้าของนักเรียนพิการโดยสรุปผลจากแผนการสอนเฉพาะบุคคล และ 4) การประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนควรจัดตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการจัดการเรียนการสอน สำหรับเด็กพิการเรียนร่วม เช่นเดียวกับการประกันคุณภาพของการเรียนการสอนนักเรียนปกติซึ่ง สิ่งทีกล่าวในเบื้องต้นเป็นสิ่งที่ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรคำนึงถึงและควรได้รับการพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง

3. แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านนักเรียน ด้านสภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านเครื่องมือ โดยนโยบายในการจัดทำหลักสูตรทางการศึกษาการเรียนที่ส่งเสริมการเตรียมความพร้อมการให้ข้อมูลนักเรียนทั่วไปมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถช่วยเหลือและปฏิบัติต่อเด็กพิเศษอย่างถูกวิธี เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติของสถานศึกษา ดังที่ ณิชพร ศุภสมุทร์ (2553) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาซึ่งต้องจัดให้มีการเรียนการสอนที่ต่างไปจากเด็กปกติ เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพของความสามารถของเด็กแต่ละกลุ่มโรคการจัดการศึกษาให้แก่เด็กกลุ่มนี้จึงต้องดำเนินการสอนโดยครูที่ได้รับการฝึกฝนมาเป็นพิเศษ มีเทคนิควิธีการสอนที่แตกต่างไปจากเด็กปกติ โดยการจัดทำนโยบายสนับสนุนสภาพแวดล้อม

ภายในห้องเรียนที่เอื้อต่อเรียนพิเศษและเด็กปกติ เช่น การนั่งโต๊ะใกล้คุณครู หรือ ให้นั่งข้างหน้า และการจัดสถานที่ในการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษว่า สภาพแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนของเด็กพิเศษเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น การนั่งหน้าห้อง การนั่งใกล้ครู พยายามไม่ให้เด็กนั่งใกล้ ประตู หน้าต่าง ฯลฯ และมีการกำหนดแผนเตรียมความพร้อม โดยใช้แผนจัดการศึกษารายบุคคล หรือพัฒนาความสามารถด้านอารมณ์และสังคม รวมถึงต้องให้ความรู้ เกี่ยวกับการปฏิบัติตนแก่เด็ก สอดคล้องกับงานวิจัยของชลดา สะอาดวงศ์ (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า การวิจัยผลการใช้มาตรฐานการเรียนร่วมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ในเรื่องแนวทางการจัดการเรียนร่วมในด้านบุคลากร ที่กล่าวไว้ว่า ควรมีการเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้พร้อมที่จะรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนร่วม เข้าใจการปฏิบัติงานที่จำเป็นต้องมีการสอนเพื่อเสริมงาน เรียนร่วมให้ประสบความสำเร็จ บุคลากรที่ควรเตรียมการรวมถึงการกำหนดแผนเตรียมความพร้อมโดยใช้แผนจัดการศึกษารายบุคคล หรือพัฒนาความสามารถด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และต้องให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนแก่เด็กด้วย

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านนักเรียน ด้านสภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านเครื่องมือ สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียน

จากภาพที่ 1 แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมโรงเรียน เป็นการจัดการศึกษาให้เด็กทุกคนที่มีความต้องการพิเศษได้เข้าเรียนในโรงเรียนกับเด็กทั่วไปโดยโรงเรียนให้การยอมรับ เอาใจใส่ให้การช่วยเหลือสนับสนุนในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของโรงเรียนโดยไม่มีการแบ่งแยก เด็กทุกคนจะได้รับการศึกษา

ที่เหมาะสมกับความสามารถเด็กทุกคนจะได้เรียน ไปกับเพื่อนในสภาพแวดล้อมเดียวกัน โดยการดำเนินงานของโรงเรียนเรียนร่วมที่นำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาพิเศษในโรงเรียนโดยมีองค์ประกอบครอบคลุมองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านนักเรียน (S: Students) เด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องและเด็กทั่วไปที่เรียนอยู่ในโรงเรียนเอกชนเรียนร่วม
2. ด้านสภาพแวดล้อม (E: Environment) สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) และบุคคลที่อยู่ในสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เช่น ผู้บริหาร ครูการศึกษาพิเศษ ครูทั่วไป นักการภารโรง พ่อแม่ผู้ปกครอง นักกายบำบัด นักแก้ไขการพูดและภาษา แพทย์เฉพาะทาง นักสังคมสงเคราะห์ และผู้เกี่ยวข้องอื่น เป็นต้น
3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (A: Activities) การบริหารจัดการหลักสูตร ซึ่งรวมถึงการใช้การปรับและการพัฒนาหลักสูตรสำหรับเด็กเฉพาะบุคคล กระบวนการเรียนการสอนการตรวจสอบ การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) การจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individualized Implementation Plan: IIP) การดำเนินการสอน เทคนิคการสอน การวัดประเมินผล และการรายงานความก้าวหน้าของเด็ก การประกันคุณภาพ การรับเด็กเข้าเรียน การจัดตารางเรียน และการบริหารจัดการชั้นเรียน
4. ด้านเครื่องมือ (T: Tools) นโยบาย งบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวกเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ช่วยเด็กในการสื่อสาร การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การเข้าถึงสถานที่ให้บริการความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามกฎหมายกระทรวงศึกษาธิการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรดำเนินการดังนี้
 - 1.1 ด้านนักเรียน จัดเตรียมความพร้อมนักเรียนทั่วไปให้มีความรู้เรื่องนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อให้เพื่อนนักเรียนด้วยกันมีความเข้าใจเรื่องบุคลิกภาพ อารมณ์และความต้องการความช่วยเหลือและปฏิบัติตนต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้อย่างถูกต้อง ซึ่งควรส่งเสริมในรูปแบบกิจกรรมลูกเสือ กิจกรรมที่ทำงานเป็นทีม โดยให้เด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เด็กทั้งสองกลุ่มมีความเข้าใจและมีประสบการณ์ตรงในการอยู่ร่วมกัน
 - 1.2 ด้านสภาพแวดล้อม จัดให้มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้มีความเหมาะสมกับสภาพความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนที่เข้าเรียนร่วม เช่น การปรับใช้บริเวณโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนใช้ห้องปฏิบัติการต่างๆ ที่มีอยู่ในโรงเรียนเช่น ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องสมุด โรงอาหาร อาคารประชุม เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนอาคาร สถานที่ และห้องเสริมวิชาการ
 - 1.3 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน จัดให้มีการดำเนินการปรับหลักสูตรจากหลักสูตรปกติทั่วไปให้เป็นหลักสูตรเฉพาะของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ โดยแยกจากหลักสูตรเด็กปกติทั่วไปอย่างชัดเจนแต่จะต้องให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรของนักเรียนปกติทั่วไป และควรให้มีความยืดหยุ่นสูงเพื่อ

ประโยชน์ในการวางแผน และเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนตามสภาพที่ต้องการจำเป็นพิเศษและเพื่อเอื้อต่อการจบหลักสูตร

1.4 ด้านเครื่องมือ จัดให้มีสื่อ อุปกรณ์ที่เหมาะสม และเพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ จัดให้มีสื่อในห้องเสริมวิชาการ ครูควรเสาะแสวงหาความรู้ด้านการใช้สื่อเพื่อนำมาปรับใช้ และนำมาจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน มีการจัดเก็บที่เป็นระบบ ระเบียบ มีทะเบียนคุมสื่อ จัดทำคู่มือการใช้สื่อ รายงานความก้าวหน้าในการใช้สื่อของนักเรียนเป็นรายบุคคล

1.5 การบริหารจัดการเรียนร่วมสำหรับโรงเรียนได้แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนร่วมประกอบด้วย ด้านนโยบาย ด้านเครือข่าย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรมีการศึกษาผลสำเร็จจากการปฏิบัติงานทั้ง 4 ด้านตามโครงสร้างซีทและการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนทั่วไปเพื่อเอื้อต่อผู้ที่มีความบกพร่องในวัยเรียนให้ได้รับ โอกาสในการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ และการดำรงชีวิตผ่านการวางแผนและการทำงานความร่วมมือเป็นทีมและระบบเครือข่ายให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพตามความสามารถและตามความถนัดเป็นรายบุคคล โดยที่มีองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมกันให้ความช่วยเหลือ ดูแลและอำนวยความสะดวก

2.2. ควรมีการศึกษาผลจากการปฏิบัติงานตามโครงสร้างซีทในด้านอื่นๆ เช่น ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดกับผู้เรียนทั้งนี้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านทักษะวิชาการให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับ สิ่งที่จะพัฒนา นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเป็นรายบุคคลตามที่ระบุไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

2.3. ควรมีการศึกษาผลจากการปฏิบัติงานตามโครงสร้างซีท จากผู้ปฏิบัติงานจากกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครองเพราะผู้ปกครองต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการศึกษาและพัฒนาบุตรหลาน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

ชลลดา สะอาดวงศ์. (2557). ผลการใช้มาตรฐานการเรียนร่วมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเนชั่น.

ณัชพร ศุภสมุทร์. (2554). การบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีศึกษา: โรงเรียนวัดอุทัยธาราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข.

ธีระพงษ์ พรหมกุล. (2558). สภาพการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) เป็นฐานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. วิทยานิพนธ์บริหารการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ประดิษฐ์ ไชยกาฬ. (2554). การบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท. แหล่งที่มา <http://school.obec.go.th/online/cet.doc> สืบค้นเมื่อ 30 มี.ค. 2564.
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. (2551). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 28 ก หน้า 1 (5 ก.พ. 2551).
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก/หน้า 1 (19 ส.ค. 2542).
- สกวรัตน์ ตันตินีรนาท. (2549). การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉราภรณ์ บ้วนวล. (2551). สภาพการดำเนินงานโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อัจฉริยา กุดหอม. (2551). การศึกษาการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมตามมาตรฐานการศึกษาพิเศษโรงเรียนเรียนร่วม: การวิจัยพหุกรณีศึกษา. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา (OJED). 3(1). 441-455.
- Likert, Rensis. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. **Reading in Attitude Theory and Measurement**. New York: Wiley & Son.
- Krejcie and D. Morgan. Determining Sample Size Research Activities. (1970). **Educational and Psychological Measurement**. 30. 607-610.

ประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาการปฏิบัติการทางทหาร
เพื่อบรรเทาภัยพิบัติ*

EFFECTIVENESS OF POLICY IMPLEMENTATION: A CASE STUDY OF MILITARY
OPERATION FOR DISASTER MITIGATION

¹ปรัชญา ฮามไธสง Pratchaya Hamthaisong, ²กมลพร กัลยาณมิตร Kamolporn Kalyanamitra,
³สถิตย์ นิยมญาติ Satit Niyomyaht, ⁴ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช Tassanee Lakkanapichonchat
^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี Bangkokthonburi University, Thailand
E-mail: hamthaisong27@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา การปฏิบัติการทางทหารเพื่อบรรเทาภัยพิบัติ 2) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคประสิทธิผลของการนำนโยบายไป ปฏิบัติ: กรณีศึกษาการปฏิบัติการทางทหารเพื่อบรรเทาภัยพิบัติ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์ เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารกระทรวงระดับนโยบาย ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ นักวิชาการ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่นักป้องกันและบรรเทาสาธาณภัย จำนวน 18 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) นโยบาย ในทุกรัฐบาลที่ผ่านมาเป็นนโยบายเกี่ยวกับการช่วยเหลือ เพื่อบรรเทาสาธารณภัยและฟื้นฟูเยียวยาประชาชนที่ได้ผลกระทบจากภัยพิบัติในทุกสถานการณ์และทุกรูปแบบมาโดยตลอด ซึ่งในนโยบายนั้นก็มีการกำหนดให้กองทัพให้เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการให้การสนับสนุนในด้านทรัพยากรทางทหาร 2) ชีตความสามารถทางทหารด้านบุคลากร องค์ความรู้ ยุทธโธปกรณ์ โดยกองทัพถือเป็นหน่วยงานที่มีขีดความสามารถในการเผชิญภัยคุกคามต่างๆ กล่าวคือ มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถหลากหลายเพราะผ่านการฝึกฝนจนมีความชำนาญและเชี่ยวชาญเฉพาะทาง 3) การบรรเทาภัยพิบัติ โดยกองทัพได้ร่วมกับกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติหน้าที่ให้ความช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ในประเทศไทยเสมอมา 4) การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม โดยกองทัพได้ให้ความสำคัญในการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมมาโดยตลอด ทั้งการช่วยเหลือภายในประเทศและในต่างประเทศ 5) การเป็นผู้เชื่อมประสาน ในการดำเนินการบรรเทาสาธารณภัยต่างๆ นั้น กองทัพได้เน้นการบูรณาการสนับสนุนและประสานความร่วมมือเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนมาโดยตลอด 6) ประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ กรณีศึกษา การปฏิบัติการทางทหารเพื่อบรรเทาภัยพิบัติ ด้านการเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน โดยกองทัพได้ร่วมปฏิบัติงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อบรรเทาสาธารณภัยและช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยอย่างต่อเนื่อง 7) ด้านการเป็นผู้ส่งเสริมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ โดยกองทัพได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อชนิดต่างๆ เพื่อ (1) เตือนภัย (2) รายงานเหตุการณ์ (3) ให้คำแนะนำการ

ปฏิบัติต่างๆ 4) ให้ความรู้และสร้างความเข้าใจ ส่วนปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ (1) การบริหารจัดการ (2) บุคลากร (3) ยุทธศาสตร์ (4) งบประมาณ

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การนำนโยบายไปปฏิบัติ, การปฏิบัติการทางทหาร, การบรรเทาภัยพิบัติ

Abstract

The purpose of this research was 1) to study the effectiveness of policy implementation: case study of military for disaster relief; 2) to study problems, obstacles, and effectiveness of policy implementation: case study of military operations for disaster mitigation. It was a qualitative research study by in-depth interview. Key informants were ministry executives at policy level, senior management, middle management, academic level officer, president of the Subdistrict Administrative Organization totaling 18 disaster prevention and mitigation officers. The results of the research were as follows: 1) Policy in all governments, the past always had a policy on disaster mitigation and rehabilitation for people affected by disasters in all situations and in all forms. In that policy, the military had been designated as an agency responsible for providing support in the field of military resources. 2) Military competence in personnel, knowledge and equipment, the military was considered an organization capable of dealing with various threats, a wide variety of talents because they had been trained and had expertise and specializations. 3) disaster mitigation by the military in collaboration with the Department of Disaster Prevention and Mitigation, and other departments related to perform their duties to provide assistance to mitigate disasters that occurred in various areas in Thailand. 4) Humanitarian assistance by the military had placed great importance on humanitarian aid, both domestic assistance and abroad. 5) As a linker in various disaster mitigation actions, the military had focused on integrate, support and coordinate cooperation for the best interests of people. 6) Effectiveness of policy implementation: case study of military operations for disaster mitigation in the field of being a collaborator which the military had worked with various departments to alleviate the disaster and help the affected people continuous. 7) The promotion of public relations, the military conducted public relations through various media to (1) warn (2) report incidents (3) advise on various actions 4) educate and create understanding. 8) Problems and obstacles were (1) management (2) personnel (3) military equipment (4) budget.

Keywords: Effectiveness, Policy Implementation, Military Operation, Disaster Mitigation.

บทนำ

สภาวะของประเทศไทยในปัจจุบันนี้ มีภัยพิบัติภัยที่เป็นภัยคุกคามหลายด้านที่ประเทศต้องเตรียมพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้นได้อยู่ตลอดเวลา ในขณะที่ภัยคุกคามด้านความมั่นคงนอกประเทศที่มีกำลังทหารเป็นแนวหน้ามีแนวโน้มลดลง แต่ในขณะที่ภัยพิบัติด้านสาธารณสุขภัยมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ภัยที่เกิดจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ หรือที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ซึ่งในขณะเดียวกันการพัฒนาและความเจริญก้าวหน้าทางด้านอุตสาหกรรมยังส่งผลให้เกิดภัยพิบัติที่มีความหลากหลายและสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดความเสียหายในด้านต่างๆ มากมาย ถือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง เพื่อป้องกันและลดผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากภัยพิบัติสาธารณสุขภัยในทุกด้านและทุกกรณี

รัฐบาลโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สำคัญหน่วยงานหนึ่งได้แก่ กองทัพ ที่ได้เข้ามามีบทบาทในการปฏิบัติการกิจในการช่วยเหลืออย่างเข้มแข็งในยามที่ประเทศเกิดภาวะวิกฤติจากภัยพิบัติต่างๆ ซึ่งจำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการทั้งในด้านนโยบายและกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ที่เหมาะสม ที่จะมารองรับเมื่อโลกต้องเผชิญกับสถานการณ์ฉุกเฉินและภัยคุกคามที่อาจนำไปสู่ภาวะวิกฤติได้ทุกขณะ ดังนั้น กองทัพจึงพยายามหาทางป้องกัน แก้ไข และลดผลกระทบความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อประเทศและประชาชนของตนให้ดีที่สุด โดยเตรียมการและมีแผนการเตรียมพร้อมของชาติ เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์และภัยคุกคามดังกล่าวอย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับการเตรียมพร้อมของชาติในการเผชิญกับภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดปลอดภัยของชาติและของประชาชน

ในอดีตที่ผ่านมาบทบาทของทัพจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศไม่มากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของทัพในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ความเด่นชัดในการกิจของการพัฒนาประเทศก็ดูจะมีความสำคัญรองลงไป ลักษณะของการที่กองทัพเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศนั้นก็มิได้มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ มุ่งให้ประเทศมีความพร้อมในการป้องกันการรุกรานของอริราชศัตรูเป็นประเด็นสำคัญ เนื่องจากบทบาทในการพัฒนาของกองทัพก็ถือได้ว่าเป็นอาวุธสำคัญอย่างหนึ่งที่จะให้ประเทศไทยอยู่รอดในช่วงทศวรรษที่ 60 และมีการเผชิญหน้ากันระหว่างแนวคิดแบบเสรีนิยม (Liberalization) กับแนวคิดแบบสังคมนิยม (Socialism) มาจากแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ 2 กระแส ด้วยกัน คือ แนวคิดทฤษฎีกระแสหลัก (Main System Theory) และแนวคิดเศรษฐศาสตร์แบบสังคมนิยมที่เป็นกระแสรอง ซึ่งทั้งสองกระแสได้ส่งผลทำให้กองทัพต้องเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยที่กองทัพในค่ายสังคมนิยมนั้น กองทัพและประชาชนมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่จะต้องเอื้ออำนวยประโยชน์ซึ่งกันและกัน ในส่วน of ประเทศไทยนั้นได้ใช้แนวคิดของการพัฒนาประเทศแบบกระแสหลักโดยเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในรูปแบบของทุนนิยม (Capitalism) ซึ่งประเทศไทยได้รับการสนับสนุนทั้งรูปแบบและเงินทุนจากประเทศตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาในช่วงแรกได้เข้ามาช่วยเหลือประเทศไทยจัดทำแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และธนาคารโลก (World Bank) เป็นแหล่งเงินทุนใหญ่ที่ให้การสนับสนุนประเทศไทย นอกจากนั้น สิ่งประเทศตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกามีความมุ่งที่จะให้ไทยเป็นแนวต้านกระแสของสังคมนิยมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กองทัพจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาค่อนข้างมากในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา ซึ่งนักรัฐศาสตร์ในช่วงเวลาดังกล่าวชี้ว่า กองทัพนั้นเป็นตัวแทนของความก้าวหน้าของสังคมตะวันตกในประเทศกำลังพัฒนา โดยที่กองทัพถือว่าเป็นผู้รับเอาวิทยาการและเทคโนโลยีทันสมัยของสังคมตะวันตกมาสู่สังคมของประเทศกำลังพัฒนา ตามแนวคิดของนักรัฐศาสตร์ในสำนักการพัฒนาและการสร้างความเป็นสมัยใหม่

(Development and Modernization School) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า กองทัพจะมีบทบาทของการเป็นตัวแทนแห่งความเปลี่ยนแปลง (Change agent) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือกองทัพคือปัจจัยสำคัญที่นำพาประเทศไปสู่ความเป็นสมัยใหม่ (Modernization) แบบตะวันตก (Westernization) นอกจากนี้ ในด้านการเมืองหรือสงครามอุดมการณ์ มีการมองมิติในการทำสงครามที่มองถึงจิตใจให้มากขึ้น ในช่วง พ.ศ. 2508-2526 มีการต่อสู้กันทางความคิดค่อนข้างมาก โดยเฉพาะการต่อสู้กันในลักษณะที่ถือว่าเป็นการป้องกันการก่อความไม่สงบ (counter insurgency) มีหลักการในการต่อสู้ 3 กำหนดการหลัก คือ 1) การปราบกองกำลังติดอาวุธ 2) การพิทักษ์ประชาชนและทรัพยากร 3) การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและการช่วยเหลือประชาชน นอกจากนี้ยังกำหนดการเสริมอีก 2 ประการก็คือ มาตรการในการข่าว และการปฏิบัติการจิตวิทยา ที่มาของกำหนดการดังกล่าวประกอบด้วยยุทธศาสตร์ของการป้องกันภายในและการพัฒนาภายในผสมผสานกันไป โดยมาตรการในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและการช่วยเหลือประชาชนเป็นงานหลักของกองทัพจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศในพื้นที่ที่มีปัญหาด้านความมั่นคง ตามแนวชายแดนพื้นที่ที่มีความสำคัญๆ ในท้องถิ่นห่างไกล และพื้นที่ที่มีปัญหาด้านชนกลุ่มน้อย เป็นต้น

สำหรับกระทรวงกลาโหม โดยกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ ถูกกำหนดให้เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการสนับสนุน ช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย ตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553-2557 และแผนการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2550 ดังนั้นภารกิจด้านกิจการพลเรือน จึงเป็นภารกิจอีกด้านหนึ่งที่ถูกกำหนดให้เป็นภารกิจหลักของ กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ เนื่องจากการให้ความช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนแก่ผู้ประสบสาธารณภัยนั้น ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาตั้งแต่สถานการณ์ปกติ จนเกิดสาธารณภัย และเมื่อสถานการณ์สงบลง โดยแบ่งขั้นตอนการปฏิบัติเป็น 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมความพร้อมทั้งในด้านกำลังพล วัสดุ อุปกรณ์สำหรับใช้ในการปฏิบัติงานเมื่อเกิดสาธารณภัย มีการวางแผนฝึกซ้อมเพื่อให้มีความพร้อมที่จะปฏิบัติได้ทันที การสำรวจพื้นที่เสี่ยงเพื่อจัดทำบัญชีพื้นที่เป้าหมายและแผนการปฏิบัติเมื่อเกิดสาธารณภัยขึ้น มุ่งให้ความช่วยเหลือเพื่อปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและทางราชการเป็นหลัก และพยายามยุติภัยที่เกิดขึ้นโดยเร็วที่สุด ขั้นตอนสุดท้ายคือ การเข้าพื้นที่พุนุระณะให้ความช่วยเหลือในขั้นต้นแก่ผู้ประสบภัย และพยายามฟื้นฟูสภาพความเสียหายให้กลับเข้าสู่สภาวะปกติให้ได้โดยเร็วที่สุด

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของการนำนโยบายไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาการปฏิบัติการทางทหารเพื่อบรรเทาภัยพิบัติ เพื่อได้ทราบว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติในเรื่องนี้ว่าได้ผลอย่างไร และเพื่อนำข้อมูลใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการนำนโยบายไปปฏิบัติในอนาคตให้เพิ่มประสิทธิผลมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาการปฏิบัติการทางทหารเพื่อบรรเทาภัยพิบัติ
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาการปฏิบัติการทางทหารเพื่อบรรเทาภัยพิบัติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาการปฏิบัติการทางทหารเพื่อ
บรรเทาภัยพิบัติ ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้คัดเลือกไว้และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ที่ได้จากเอกสารประเภทต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ที่ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive random sampling) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องที่ศึกษา จำนวน 18 คน ประกอบด้วย ได้แก่ ผู้บริหารกระทรวงระดับนโยบาย ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ นักวิชาการ นายองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่นักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

3. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในรูปแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (structured interview) ที่ได้ทำมาจากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมในการศึกษาครั้งนี้

4. การสร้างเครื่องมือวิจัย

4.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

4.2 สร้างแบบสัมภาษณ์โดยอาศัยข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

4.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและให้คำแนะนำ
แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ด้วยตนเองโดยการติดต่อนัดหมายขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้ทำการคัดเลือกแบบเจาะจงไว้แล้ว

6. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นผู้วิจัยให้ความสำคัญมากในการเก็บรวบรวมข้อมูลเนื่องจากเป็นเครื่องมือของการวิจัยที่ต้องเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลอย่างใกล้ชิด กระบวนการวิจัยมีทั้งการสัมภาษณ์เจาะลึกเข้าไปในเรื่องส่วนตัว ความรู้สึกนึกคิด และการสังเกตซึ่งบางครั้งอาจจะเกิดความไม่สบายใจของผู้ให้ข้อมูลได้ ผู้วิจัยจึงต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณของนักวิจัยอย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นการเก็บรักษาความลับ ความปลอดภัย ผู้วิจัยจึงทำการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยแนะนำตัวเอง อธิบายวัตถุประสงค์ รวมทั้งขั้นตอน และรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์และขออนุญาตจดบันทึกแบบไว้ เพื่อความถูกต้องในการบันทึกข้อมูล

2. อธิบายให้ทราบว่าผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยหรือไม่ก็ได้และถ้าหากตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยสามารถออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด

3. เมื่อผู้ให้ข้อมูลสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูล

4. ตลอดการวิจัยผู้ให้ข้อมูลสามารถซักถามข้อมูลเกี่ยวกับการทำวิจัยครั้งนี้ได้

5. ในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะปกปิดข้อมูลที่ไม่ต้องการเปิดเผย
6. ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลตลอดจนสามารถตรวจสอบข้อมูล ของตัวเองได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัย
7. ในการนำเสนอข้อมูล และเขียนรายงานการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อความและลำดับหมายเลขของผู้ให้ข้อมูลเพื่อเป็นการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลโดยไม่เปิดเผยชื่อและนำเสนอในภาพรวมโดยไม่เฉพาะเจาะจงชื่อผู้ให้ข้อมูล
7. การวิเคราะห์ข้อมูล
ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการแบบสร้างข้อสรุปในการการวิจัย เป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การลดทอนข้อมูล การแสดงข้อมูล และการสร้างข้อสรุป (Miles and Huberman, 1987) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้
 1. การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) นำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปและการจดบันทึก มาอ่านหลายๆ ครั้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของข้อมูลที่ได้ และพิจารณาประเด็นที่สำคัญ การตีความซึ่งใช้วิธีการแยกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) โดยการดึงข้อความหรือประโยคที่สำคัญที่เกี่ยวข้องจากประเด็นการสัมภาษณ์
 2. การแสดงข้อมูล (Data Display) หลังจากลดทอนข้อมูลตามประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยได้แสดงข้อมูลในลักษณะเชิงพรรณนา โดยเรียงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
 3. การสร้างข้อสรุป (Conclusion) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยกำหนดรหัสข้อมูล (Code) กำกับทุกข้อความหรือทุกประโยค แล้วจึงตั้งชื่อคำสำคัญ ซึ่งจะจัดเป็นทั้งกลุ่มประเด็นหลัก (Themes) และ กลุ่มคำหลัก (Sub-theme) ที่อยู่ภายใต้ความหมายของกลุ่มใหญ่ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความเชื่อมโยง ความสอดคล้องหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งเป็นการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) จากข้อสรุปย่อยไปหาข้อสรุปใหญ่ ซึ่งแสดงความเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรและผล
8. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล
การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (data triangulation) ในด้านข้อมูลที่ได้จากแหล่งบุคคลเป็นหลักรวมทั้งตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล(methodological triangulation) คือ การศึกษาเอกสารการสังเกต และการสัมภาษณ์
9. สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล
การศึกษาครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการเชิงคุณภาพโดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนาสรุป (Descriptive Research) ข้อมูลในภาพรวม

สรุปผลการวิจัย

1. ประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาการปฏิบัติการทางทหารเพื่อบรรเทาภัยพิบัติ
 - 1.1 ด้านนโยบาย ในทุกรัฐบาลที่ผ่านมามีนโยบายเกี่ยวกับการช่วยเหลือเพื่อบรรเทาสาธารณภัยและฟื้นฟูเยียวยาประชาชนที่ได้ผลกระทบจากภัยพิบัติในทุกสถานการณ์และทุกรูปแบบมาโดยตลอด ซึ่งในนโยบายนั้นก็มีกำหนดให้กองทัพให้เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการให้การสนับสนุนในด้านทรัพยากรทางทหาร ได้แก่ การจัดกำลังพล อุปกรณ์เครื่องมือ และยุทธโศปกรณ์ ฯลฯ ในภาวะฉุกเฉิน รวมถึงการให้การ

สนับสนุนร่วมกับส่วนราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ในเรื่องที่กองทัพมีขีดความสามารถเพื่อเข้าช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัย ในส่วนของนโยบายของกองทัพเองนั้นการกำหนดนโยบายจะมีการเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์แห่งชาติ และมีการปรับนโยบายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ภัยพิบัติต่างๆ ในปัจจุบัน โดยเน้นนโยบายเชิงรุก คือเน้นการเตรียมความพร้อมในการรับมือภัยพิบัติ รวมถึงการลงมือปฏิบัติ และการฟื้นฟูและบูรณะหลังจากเกิดภัย

1.2 ด้านขีดความสามารถทางทหารด้านบุคลากร องค์ความรู้ ยุทธโศปกรณ์ โดยกองทัพถือเป็นหน่วยงานที่มีขีดความสามารถในการเผชิญภัยคุกคามต่างๆ กล่าวคือ มีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถหลากหลายเพราะผ่านการฝึกฝนจนมีความชำนาญและเชี่ยวชาญเฉพาะทาง มีเทคนิคพิเศษในการปฏิบัติงาน มีระบบการควบคุมบังคับบัญชาที่เป็นเอกภาพ ปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ และมีความอดทนสูง มีอุปกรณ์ และยุทธโศปกรณ์ต่างๆ ที่เฉพาะในด้านปฏิบัติการทาง เช่น รถยนต์บรรทุก เรือ ท้องแบน รถครวี่สนาม เครื่องสูบน้ำ เบาะลม รถกู้ภัยเคลื่อนที่เร็ว รถประปาสนาม รถตรวจการณ์ ฯลฯ ทั้งยังมีกำลังพลจำนวนมาก และกระจายตัวอยู่ทั่วประเทศไทย จึงทำให้กองทัพสามารถจัดกำลังพลเข้าช่วยเหลือและดูแลประชาชนในแต่ละพื้นที่ภัยพิบัติได้เป็นอย่างดี ต่อเนื่อง และทั่วถึง รวมถึงมีความพร้อมในการปฏิบัติงานตลอดเวลาซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้เองเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กองทัพสามารถทำภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จนทำให้กองทัพได้รับความไว้วางใจจากประชาชนมาโดยตลอด

1.3 ด้านการบรรเทาภัยพิบัติ (Disaster Relief) โดยกองทัพได้ร่วมกับกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติหน้าที่ให้ความช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ในประเทศไทยเสมอมา ได้แก่ ในช่วงหน้าฝน ก็จะเข้าไปช่วยเหลืออพยพประชาชน ช่วยประชาชนขนย้ายสิ่งของขึ้นที่สูง จัดรถอำนวยความสะดวกในการเดินทาง การแจกจ่ายเครื่องอุปโภคบริโภค ช่วยดูแลความปลอดภัยให้กับทรัพย์สินและประชาชน ในด้านการฟื้นฟู ช่วยทำความสะอาดบ้านเรือน ช่วยขนย้ายสิ่งของกลับเข้าที่พัก ช่วยเหลือซ่อมแซมถนน สาธารณูปโภคต่างๆ ช่วยระบายน้ำที่ท่วมขัง ดูแลในเรื่องของสุขภาพอนามัยและสุขภาพจิตใจ ในช่วงหน้าแล้งก็ดำเนินการจัดหาแหล่งน้ำ นำน้ำไปแจกจ่ายให้ประชาชนใช้ในการอุปโภคและบริโภค ช่วงหน้าหนาวก็นำผ้าห่ม และเครื่องกันหนาวไปมอบให้กับประชาชนที่ประสบภัยหนาว นอกจากนี้ก็ยังช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาเรื่องไฟป่าและหมอกควันไม่ให้ส่งผลกระทบต่อประชาชน

1.4 ด้านการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม (Humanitarian Assistance) โดยกองทัพได้ให้ความสำคัญในการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมมาโดยตลอด ทั้งการช่วยเหลือภายในประเทศ และในต่างประเทศ ซึ่งภายในประเทศ ได้แก่ การส่งกำลังทหารและเฮลิคอปเตอร์ไปช่วยเหลือปฏิบัติการค้นหาทางอากาศเพื่อค้นหาผู้สูญหายและผู้รอดชีวิตจากเหตุเรือเฟอร์รี่ล่มที่เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี ส่งชุดปฏิบัติการทางน้ำเข้าช่วยค้นหานักท่องเที่ยวที่ประสบอุบัติเหตุทางน้ำที่แคมป์ข้างวังโพธิ์ อำเภอยะโยค การช่วยเหลือเคลื่อนย้ายผู้ป่วยฉุกเฉินทางอากาศของโรงพยาบาลแม่สะเรียง การดำเนินการพันล้าและพันฆ่าเชื้อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคในพื้นที่ต่างๆ นำรถครวี่สนามออกปรุงอาหารแจกจ่ายให้กับประชาชน รวมถึงนำถุงยังชีพพระราชทานไปมอบให้กับประชาชนเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนในช่วงสถานการณ์ COVID-19 ส่วนการช่วยเหลือในต่างประเทศ ได้แก่ กรณีแผ่นดินไหวที่เมืองบาส์ม ประเทศอิหร่าน เมื่อปี พ.ศ. 2546 กรณีพายุไซโคลนนาเกีย ที่ประเทศพม่า ปี พ.ศ. 2551 กรณีแผ่นดินไหวและคลื่นสึนามิที่ญี่ปุ่น เมื่อปี พ.ศ. 2554 กรณีพายุไต้ฝุ่นไห่เยี่ยน

ที่ประเทศฟิลิปปินส์ ปี พ.ศ. 2556 กรณีแผ่นดินไหวที่ประเทศเนปาล ปี พ.ศ. 2558 และกรณีเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ ในประเทศพม่า ปี พ.ศ. 2558 เป็นต้น

1.5 ด้านการเป็นผู้เชื่อมประสาน ในการดำเนินการบรรเทาสาธารณภัยต่างๆ นั้น กองทัพได้เน้นการบูรณาการสนับสนุนและประสานความร่วมมือเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนมาโดยตลอด โดยมีการสั่งการให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการติดตามและเฝ้าระวังสถานการณ์ การให้ความช่วยเหลือ การฟื้นฟูบูรณะต่างๆ ซึ่งการดำเนินการประสานงานนี้ จะส่งผลให้การปฏิบัติงานช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยให้แก่ประชาชนของกองทัพนั้นเป็นไปอย่างทั่วถึงทันเวลา รวมทั้งลดการเกิดปัญหาความซ้ำซ้อนและล่าช้าในการปฏิบัติงานได้ในการประสานความร่วมมือกันก็เป็นไปในทั้งรูปแบบของการบูรณาการทรัพยากรทางการจัดการทั้งหมดที่มีร่วมกัน การพูดคุยแลกเปลี่ยนความเห็นซึ่งกันและกันการให้ข้อเสนอแนะแก่กัน เป็นต้น

1.6 ด้านประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ กรณีศึกษา การปฏิบัติการทางทหารเพื่อบรรเทาภัยพิบัติ ด้านการเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน โดยกองทัพได้ร่วมปฏิบัติงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อบรรเทาสาธารณภัยและช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ สถานการณ์การเกิดอุทกภัยกองทัพได้ส่งกำลังพล ยานพาหนะ และยุทโธปกรณ์ไปร่วมปฏิบัติงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่ชนย้ายสิ่งของ ระบายน้ำท่วมขัง แจกจ่ายเครื่องอุปโภคบริโภค จัดรถครัวสนาม ทำอาหาร จัดชุดแพทย์เคลื่อนที่ตรวจสุขภาพ และช่วยเหลือทำความสะอาดล้างดินโคลน รวมถึงซ่อมแซมบ้านเรือนให้กับประชาชน สถานการณ์ไฟป่าและหมอกควันในพื้นที่ภาคเหนือ ทางกองทัพได้ส่งยุทโธปกรณ์และกำลังพล ไปปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับภาคส่วนต่างๆ เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันจนสถานการณ์คลี่คลาย สถานการณ์ปัญหาหมอกพิษอากาศและผลกระทบต่อสุขภาพ (PM2.5) กองทัพก็ได้ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล เป็นต้น ซึ่งนอกจากปฏิบัติการช่วยเหลือดังกล่าวแล้ว กองทัพยังได้ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ จัดประชุม ชักซ้อม และฝึกซ้อมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติด้วย

1.7 ด้านการเป็นผู้ส่งเสริมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ โดยกองทัพได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อชนิดต่างๆ เพื่อ 1) เตือนภัย ได้แก่ การใช้สถานีโทรทัศน์และเคเบิลทีวีท้องถิ่น สื่อวิทยุกระจายเสียงประจำท้องถิ่น เครือข่ายวิทยุสมัครเล่น การใช้เสียงตามสาย หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน หรือแม้แต่ผู้นำท้องถิ่น ประกาศแจ้งเตือนให้ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงระมัดระวังอันตรายจากภัยพิบัติต่างๆ 2) รายงานเหตุการณ์ ได้แก่ การรายงานสถานการณ์น้ำท่วมฉับพลัน น้ำป่าไหลหลาก น้ำล้นตลิ่ง ฯลฯ เป็นต้น 3) ให้คำแนะนำการปฏิบัติต่างๆ ได้แก่ การจัดชุดแพทย์ให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรคภัยต่างๆ ที่มา 4) ให้ความรู้และสร้างความเข้าใจจากภัยพิบัติ การแนะนำการปฏิบัติตัวของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เกิดภัยพิบัติ ได้แก่ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับการช่วยเหลือ ฟื้นฟู และการเยียวยาแก่ประชาชน การรณรงค์สร้างการรับรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับการดำเนินมาตรการต่างๆ การสร้างการมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์อันดีระหว่างกองทัพกับภาคส่วนต่างๆ

2. ปัญหาอุปสรรคประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาการปฏิบัติการทางทหารเพื่อบรรเทาภัยพิบัติ

2.1 ด้านการบริหารจัดการ ปัญหาในเรื่องของความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และบุคลากรในกองทัพเอง ปัญหาด้านโครงสร้างของระบบ นโยบาย กฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องซึ่ง ล้าสมัย ขาดความชัดเจน และไม่มีควมยืดหยุ่น ปัญหาด้านการประสานงานและสื่อสารกับภาคส่วนรุก

2.2 ด้านบุคลากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ปัญหาแผนงานยังเน้นในการทำงานเชิงรับมากกว่าการทำงานเชิงรุก ได้แก่ ปัญหาบุคลากรขาดทักษะ ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่และการใช้เครื่องมือ ปัญหาบุคลากรขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองเกี่ยวกับงานด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

2.3 ด้านยุทธโธปกรณ์ การขาดแคลนเครื่องมือที่ทันสมัย และเครื่องมือเฉพาะในการปฏิบัติงาน

2.4 ด้านงบประมาณ ปัญหางบประมาณไม่เพียงพอ ปัญหาในเรื่องของความซับซ้อน ขาดความยืดหยุ่นในเรื่องของกฎระเบียบในการเบิกจ่าย

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาการปฏิบัติการทางทหารเพื่อบรรเทาภัยพิบัติ

1.1 ด้านนโยบาย ภาครัฐมีการกำหนดให้กองทัพให้เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการให้การสนับสนุนในด้านทรัพยากรทางทหาร ได้แก่ การจัดกำลังพล อุปกรณ์เครื่องมือ และยุทธโธปกรณ์ ฯลฯ ตลอดจนการให้การสนับสนุนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ในยามเกิดภาวะฉุกเฉิน ในส่วนของนโยบายของกองทัพ จะมีการเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์แห่งชาติ และมีการปรับนโยบายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ภัยพิบัติต่างๆ ในปัจจุบัน โดยเน้นนโยบายเชิงรุก คือ การเตรียมความพร้อมในการรับมือ การลงมือปฏิบัติ และการฟื้นฟูและบูรณะหลังจากเกิดภัยพิบัติ สอดคล้องกับการศึกษาของปิยะนุช ปิ๋ว (2560) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาเพื่อสนับสนุนงานความมั่นคง วัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อศึกษาและวิเคราะห์โครงสร้าง การดำเนินงาน ศักยภาพ และโอกาส (Strengths & Opportunities) ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาในภารกิจสนับสนุนงานความมั่นคง รวมถึงศึกษา จุดอ่อน ปัญหา และอุปสรรค (Weaknesses and Threats) ในการดำเนินงาน ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาในภารกิจการสนับสนุนงานความมั่นคง รวมถึงศึกษาแนวทางและบทบาทการดำเนินการของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาที่เหมาะสมในการสนับสนุนงานความมั่นคง สำหรับขอบเขตของการวิจัย มุ่งเน้นการปฏิบัติงานและการดำเนินการของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ทั้ง กองบัญชาการ สำนักงานทหารพัฒนา สำนักงานสนับสนุน หน่วยพัฒนาการ พิเศษ และ ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย นทพ. รวมถึง สนภ.1-5 ทั้งหมด ในภาพรวม ห้วงปี 2560 ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้าง นทพ. และการดำเนินงานและการปฏิบัติงาน ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มีความเหมาะสม ส่งผลทำให้หน่วย บัญชาการทหารพัฒนาเป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทในการสนับสนุน งานความมั่นคงของกองทัพไทย ในด้านการพัฒนาเพื่อความมั่นคงและเตรียมความพร้อมของทรัพยากรบุคคล ชุมชน พื้นที่ เพื่อป้องกันภัยคุกคามทุกรูปแบบและประชาชน เพื่อให้มีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อกองทัพไทย โดยมีพันธกิจที่สำคัญคือ 1) เติบโตทุนสถาบันพระมหากษัตริย์และส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) สนับสนุนภารกิจของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ การช่วยเหลือประชาชน การป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณภัยและภัยพิบัติ และ 3) สนับสนุนภารกิจของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาสำคัญเร่งด่วนของชาติ ตลอดจนปฏิบัติการกิจอื่น ตามที่ได้รับมอบหมาย สำหรับ

ข้อเสนอแนะที่สำคัญ ได้แก่ มิติภายนอกในระดับหน่วย คือ การสร้างความเชื่อมั่นศรัทธา ของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาประเทศ และการช่วยเหลือ ประชาชนยังคงต้องดำเนินการต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ทุรกันดาร ส่วนมิติภายใน คือ การพัฒนาขีดความสามารถกำลังพล มุ่งเน้นการพัฒนากำลัง พลให้มีความรู้ในทุกด้าน สามารถรับมือกับภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลงไป การปรับ โครงสร้างการจัดองค์กร เพื่อตอบสนองงานการพัฒนาเพื่อความมั่นคง และการช่วยเหลือประชาชนจะทำให้หน่วยสามารถดำเนินการได้ในทุกรูปแบบ สามารถเผชิญต่อ เหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ด้านขีดความสามารถทางทหารด้านบุคลากร องค์ความรู้ ยุทธวิธีอุปกรณ์ โดยบุคลากรที่มีความรู้ มีความชำนาญและเชี่ยวชาญเฉพาะทางในการปฏิบัติงาน มีระบบการควบคุมบังคับบัญชาที่เป็นเอกภาพ ปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด และมีความอดทนสูง มีอุปกรณ์ และยุทธวิธีต่างๆ ที่เฉพาะทาง ทั้งยังมีกำลังพลจำนวนมากและกระจายตัวอยู่ทั่วทุกแห่งในประเทศไทย ทำให้สามารถเข้าช่วยเหลือและดูแลประชาชนในแต่ละพื้นที่ภัยพิบัติได้เป็นอย่างดีทันที และทั่วถึง มีความพร้อมในการปฏิบัติงานตลอดเวลา สอดคล้องกับการศึกษาของซิลพานันต์ ลำกล (2558) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของกองทัพไทยในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติในประเทศไทย: บทสำรวจปัญหาและแนวคิดในการแก้ไข เรื่องบทบาทของกองทัพไทยในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติในประเทศไทย กล่าวถึงการนำเสนอบทสำรวจปัญหาและแนวคิดในการแก้ไข ในลักษณะการนำเสนอแนวคิดและแนวทางในการแสวงหาปัญหาของการวิจัยและแนวทางในการออกแบบการวิจัย เพื่อให้ได้มาซึ่งการแสวงหาแนวคิดเชิงนโยบายในการสรรสร้างบทบาทของทหารในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติ ที่มีความเหมาะสมกับศักยภาพและขีดความสามารถที่ทหารมีอยู่ กองทัพเป็นหน่วยงานที่มีความสามารถในการเผชิญภัยคุกคามความมั่นคงในทุกรูปแบบ และสามารถปฏิบัติการกิจได้อย่างมีเอกภาพ เพราะมีบุคลากรและเครื่องมือที่มีลักษณะเฉพาะตามความถนัดและความชำนาญของแต่ละภารกิจ ในการบรรเทาภัยพิบัติที่เกิดจากธรรมชาติ กองทัพจะประสบความสำเร็จในบทบาทที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันเป็นอย่างสูง และได้รับการยอมรับจากสังคมโดยรวมในแง่ของความเร็วและมีประสิทธิภาพก็ตาม แต่จากข้อจำกัดทางกฎหมาย ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานทำให้กองทัพยังไม่สามารถใช้ศักยภาพที่แท้จริงอย่างเต็มที่ ทำให้บทบาทในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ภัยพิบัติอย่างรวดเร็วและทันต่อสถานการณ์ ยังต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาให้กองทัพสามารถใช้ทรัพยากรที่กระจายอยู่ในทุกเหล่าทัพให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นและเป็นประเด็นสำคัญในการกำหนดปัญหาและออกแบบการวิจัยเพื่อค้นหาคำตอบต่อไป

1.3 ด้านการบรรเทาภัยพิบัติ (Disaster Relief) โดยกองทัพได้ร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติหน้าที่ให้ความช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ได้แก่ ในช่วงหน้าฝน ก็จะเข้าไปช่วยเหลืออพยพประชาชน ช่วยขนย้ายสิ่งของ จัดรถอำนวยการความสะอาด การแจกจ่ายเครื่องอุปโภคบริโภค ดูแลความปลอดภัย ในด้านการฟื้นฟู ช่วยทำความสะอาด ช่วยเหลือซ่อมแซม ช่วยระบายน้ำที่ท่วมขัง ดูแลในเรื่องของสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจ ในช่วงหน้าแล้งก็ดำเนินการจัดหาแหล่งน้ำ นำน้ำไปแจกจ่ายให้ประชาชน ช่วงหน้าหนาวก็นำผ้าห่ม และเครื่องกันหนาวไปมอบให้กับประชาชนที่ประสบภัยหนาว ช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาเรื่องไฟป่าและหมอกควัน สอดคล้องกับการศึกษาของ เสกสิทธิ์ ธรรมนารถ (2563) ได้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำว่ามีผลกระทบต่อความมั่นคงและอธิบายบทบาทของกองทัพในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำพร้อมทั้งเสนอแนวทางบูรณาการการใช้กำลังและเครื่องมือของกองทัพในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ สรุปผลการวิจัยได้ว่า การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำนั้น มีผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของประเทศ ทั้งด้านการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา

และสิ่งแวดล้อม มีกองทัพบกเป็นหน่วยงานสนับสนุนการปฏิบัติที่สำคัญให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบหลัก เนื่องจากมีความพร้อมของกำลังพลและเครื่องมือ สามารถให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำทั้งงานการปรับปรุงและฟื้นฟูแหล่งน้ำงานการช่วยเหลือและบรรเทาภัยพิบัติ จากน้ำเป็นการเพิ่มเติมกำลังอำนาจทางด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ เมื่อได้รับการสั่งการจากหน่วยเหนือหรือเมื่อได้รับการประสานขอรับการสนับสนุนความร่วมมือจากส่วนราชการและหน่วยงานอื่นๆ แต่ถ้าพิจารณาในด้านการบริหารจัดการน้ำเพื่อความมั่นคงนั้น กองทัพบกเป็นหน่วยของกระทรวงกลาโหมที่มีหน้าที่รักษาความมั่นคง โดยส่วนหนึ่งคือปฏิบัติงานพัฒนาประเทศจึงอาจจะสามารถกำหนดแผนการปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อความมั่นคงไว้ในแผนงานประจำปีได้เช่นเดียวกัน โดยการนำเสนอโครงการต้องผ่านการประสานการจัดทำแผนกับส่วนราชการที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามพระราชบัญญัติบริหารทรัพยากรน้ำพุทธศักราช 2561 สำหรับด้านความพร้อมในการปฏิบัติงาน จากประสบการณ์ทำงานของหน่วยงานในกองทัพบกที่ผ่านมาจึงมีรูปแบบขั้นตอนในการจัดกำลัง และเครื่องมือเข้าปฏิบัติงานตามสถานการณ์และตามปริมาณงานที่ได้รับ แต่ถ้าจะให้เกิดประสิทธิภาพที่มากขึ้นจะต้องมีการออกแบบการจัดหน่วยเตรียมพร้อมทุกสถานการณ์ มีการฝึกฝนการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เตรียมกำลังและเครื่องมือให้มีความพร้อมในทุกช่วงเวลา ซึ่งหากมีการจัดทำเป็นเอกสาร ตำรา คู่มือ หรือแนวทางการปฏิบัติของกองทัพบก ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำจะเป็นการเสริมความสมบูรณ์ในการสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและพร้อมรับสถานการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

1.4 ด้านการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม (Humanitarian Assistance) การช่วยเหลือภายในประเทศ ได้แก่ การส่งกำลังทหารและเฮลิคอปเตอร์ไปช่วยเหลือปฏิบัติการค้นหาทางอากาศเพื่อค้นหาผู้สูญหายและผู้รอดชีวิตจากเหตุเรือล่ม และประสบอุบัติเหตุทางน้ำ การช่วยเหลือเคลื่อนย้ายผู้ป่วยฉุกเฉินทางอากาศของโรงพยาบาล การดำเนินการพ่นล้างและพ่นฆ่าเชื้อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคในพื้นที่ต่างๆ การนำรถครัวสนามออกปรุงอาหารแจกจ่ายให้กับประชาชน การนำถุงยังชีพพระราชทานไปมอบให้กับประชาชนเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนในช่วงสถานการณ์ COVID-19 ส่วนการช่วยเหลือในต่างประเทศ ได้แก่ กรณีแผ่นดินไหว พายุไซโคลน เกิดคลื่นสึนามิ พายุไต้ฝุ่น เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของสุรเดช เคารพครู (2558) ได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติการสื่อสารร่วมในภารกิจการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและบรรเทาสาธารณภัยเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลในการเตรียมความพร้อมของกองทัพไทยในการรับมือกับภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยเน้นเฉพาะด้านการปฏิบัติการสื่อสารร่วมในภารกิจช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและบรรเทาสาธารณภัยในภูมิภาคอาเซียน เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ได้อย่างทันท่วงทีและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ในปลายปี พ.ศ. 2558 ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศจะต้องปฏิบัติตามแผนการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ภายใต้กรอบความร่วมมือของการจัดตั้ง 3 เสาหลัก ทำให้กองทัพไทยซึ่งเป็นหน่วยงานหลักด้านความมั่นคงของรัฐ จะต้องมียุทธศาสตร์สำคัญในการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการต่อภัยพิบัติต่างๆ ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในกรอบของอาเซียน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิด้านการปฏิบัติการสื่อสารร่วมในระดับนโยบาย รวมทั้งใช้ข้อมูลทุติยภูมิ คือ ข้อมูลที่ได้จากเอกสารทางวิชาการ แนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า กองทัพไทยควรดำเนินนโยบายการบริหารในเชิงรุกมากขึ้นในภารกิจการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและบรรเทาสาธารณภัยในกรอบความร่วมมืออาเซียน รวมทั้งการปฏิรูปโครงสร้าง หรือองค์กร เพื่อแก้ไขตามบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงการปรับปรุงยุทธโธปกรณ์ ด้านการสื่อสาร หลักนิยม ระเบียบปฏิบัติ ประจำปีกาลไถ่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้

ต้องกำหนดความชัดเจนและทิศทางของการดำเนินงานเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนกำหนดนโยบายการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลด้านทักษะการใช้ภาษาในการสื่อสาร รวมทั้งองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการสื่อสารร่วมการเชื่อมโยงข้อมูล

1.5 ด้านการเป็นผู้เชื่อมประสาน โดยกองทัพได้เน้นการบูรณาการสนับสนุนและประสานความร่วมมือเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน โดยมีการสั่งการให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และภาคประชาชนในการติดตามและเฝ้าระวังสถานการณ์ เพื่อลดการเกิดปัญหาความซ้ำซ้อนและล่าช้าในการปฏิบัติงาน มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความเห็นซึ่งกันและกันการให้ข้อเสนอแนะแก่กัน เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของธวัชชัย ชวนสมบุญ (2559) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงการบรรเทาสาธารณภัยและช่วยเหลือผู้ประสบภัยของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา โดยได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านบรรเทาสาธารณภัยศึกษาข้อมูลขั้นตอนการเตรียมการและการปฏิบัติ เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บรรเทาสาธารณภัยของศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการป้องกันการเตรียมความพร้อมการระงับและบรรเทา รวมทั้งการฟื้นฟูบูรณะให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดในทุกสถานการณ์ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ผลการวิจัยพบว่า การเตรียมการและการดำเนินงานด้านบรรเทาสาธารณภัยของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยหน่วยบัญชาการทหาร มีการเตรียมการและมีระบบการบริหารจัดการร่วมกันที่ดี ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมและจัดแบ่งบทบาททางด้านการเตรียมการและการดำเนินการของศูนย์บรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ดังนี้ 1) การจัดองค์กรในการบรรเทาสาธารณภัยจะต้องจัดองค์กรให้มีความต่อเนื่องในการดำเนินงานครบทุกระดับคือ ระดับนโยบายระดับอำนาจการและระดับปฏิบัติกา ซึ่งต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งต้องมีการประสานกับฝ่ายพลเรือนอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง 2) การเตรียมความพร้อมเพื่อการป้องกันและลดผลกระทบศูนย์บรรเทาสาธารณภัยหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาจะต้องบริหารจัดการภัยพิบัติในเชิงรุกจึงจะสามารถลดความสูญเสียและลดผลกระทบจากภัยพิบัติได้อย่างมาก 3) การเสนอแนะนโยบายและแผนด้านการบรรเทาสาธารณภัยต้องมีความชัดเจนในเรื่องกำลังพล เครื่องมือเครื่องใช้การสนับสนุนงบประมาณ ระบบการบริหารจัดการ และระบบการติดต่อสื่อสาร เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการดำเนินงาน 4) การอำนาจการศูนย์บรรเทาสาธารณภัยหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาต้องดำเนินงานภายใต้การอำนาจการของส่วนราชการพลเรือนตามที่กฎหมายกำหนดจากปัจจัยหลากหลายประการดังกล่าว ผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางของปัจจัยในการแก้ปัญหาคือ ปัจจัยด้านกำลังพล ปัจจัยด้านการบริหารจัดการความเสี่ยงปัจจัยด้านยุทธโศปกรณ์ และปัจจัยด้านงบประมาณที่จะทำให้การปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

1.6 ด้านประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ กรณีศึกษาการปฏิบัติการทางทหารเพื่อบรรเทาภัยพิบัติ ด้านการเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน โดยการจัดส่งกำลังพล ยานพาหนะ และยุทธโศปกรณ์ไปร่วมปฏิบัติงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่ ได้แก่ การขนย้ายสิ่งของระบายน้ำท่วมขัง แจกจ่ายเครื่องอุปโภคบริโภค จัดรถครัวสนามทำอาหาร จัดชุดแพทย์เคลื่อนที่ตรวจสอบสุขภาพ การซ่อมแซมบ้านเรือน การดำเนินการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว กองทัพยังได้ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ จัดประชุม ชักซ้อม และฝึกซ้อมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย

พิบัติด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของเสกสิทธิ์ ธรรมนารถ (2563) ได้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำว่ามีผลกระทบต่อความมั่นคง และอธิบายบทบาทของกองทัพบกในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำพร้อมทั้งเสนอแนวทางบูรณาการการใช้กำลังและเครื่องมือของกองทัพบกในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ สรุปผลการวิจัยได้ว่า การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำนั้น มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ทั้งด้านการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยาและสิ่งแวดล้อม มีกองทัพบกเป็นหน่วยงานสนับสนุนการปฏิบัติที่สำคัญให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบหลัก เนื่องจากมีความพร้อมของ กำลังพล และเครื่องมือ สามารถให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งงานการ ปรับปรุงและฟื้นฟูแหล่งน้ำงานการช่วยเหลือและบรรเทาภัยพิบัติจากน้ำเป็นการเพิ่มเติมกำลังอำนาจด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ เมื่อได้รับการสั่งการจากหน่วยเหนือหรือเมื่อได้รับการประสานขอรับการสนับสนุนความร่วมมือจากส่วนราชการและหน่วยงานอื่นๆ แต่ถ้าพิจารณาในด้านการบริหารจัดการ น้ำเพื่อความมั่นคงนั้น กองทัพบกเป็นหน่วยของกระทรวงกลาโหมที่มีหน้าที่รักษาความมั่นคง โดยส่วนหนึ่งคือ การปฏิบัติงานพัฒนาประเทศจึงอาจจะสามารถกำหนดแผนการปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อความมั่นคงไว้ในแผนงานประจำปีได้เช่นเดียวกัน โดยการนำเสนอโครงการต้องผ่านการประสานการจัดทำ แผนกับส่วนราชการที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตาม พระราชบัญญัติบริหารทรัพยากรน้ำ พุทธศักราช 2561 สำหรับด้านความพร้อมในการปฏิบัติงาน จากประสบการณ์ทำงานของหน่วยงานใน กองทัพบกที่ผ่านมาจึงมีรูปแบบขั้นตอนในการจัดกำลัง และเครื่องมือเข้าปฏิบัติงานตามสถานการณ์และตาม ปริมาณงานที่ได้รับ แต่ถ้าจะให้เกิดประสิทธิภาพที่มากขึ้นจะต้องมีการออกแบบการจัดหน่วยเตรียมพร้อมทุก สถานการณ์ มีการฝึกฝนการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เตรียมกำลังและเครื่องมือให้มีความพร้อมในทุก ช่วงเวลา ซึ่งหากมีการจัดทำเป็นเอกสาร ตำรา คู่มือ หรือแนวทางการปฏิบัติของกองทัพบกในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำจะเป็นการเสริมความสมบูรณ์ในการสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและพร้อมรับ สถานการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

1.7 ด้านการเป็นผู้ส่งเสริมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในด้านการเตือนภัย ได้แก่ การใช้ สถานีโทรทัศน์ และเคเบิลทีวีท้องถิ่น สื่อวิทยุกระจายเสียงประจำท้องถิ่น เครือข่ายวิทยุสมัครเล่น การใช้เสียง ตามสายหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน หรือแม้แต่ผู้นำท้องถิ่น ประกาศแจ้งเตือนให้ประชาชนในพื้นที่เสี่ยง ระวังระดับระวางอันตรายจากภัยพิบัติต่างๆ ด้านการรายงานเหตุการณ์ ได้แก่ การรายงานสถานการณ์น้ำท่วม ฉับพลัน น้ำป่าไหลหลาก น้ำล้นตลิ่ง ฯลฯ เป็นต้น ด้านให้คำแนะนำการปฏิบัติต่างๆ ตลอดจนการให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการช่วยเหลือ ฟื้นฟู และการเยียวยาแก่ประชาชน สอดคล้องกับการศึกษาของ สุรเดช เคารพครู (2558) ได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติการสื่อสารร่วมในภารกิจ การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและ บรรเทาสาธารณภัยเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลในการเตรียม ความพร้อมของกองทัพไทยในการรับมือกับภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยเน้นเฉพาะด้านการ ปฏิบัติการสื่อสารร่วมในภารกิจช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และบรรเทาสาธารณภัยในภูมิภาคอาเซียน เพื่อ ตอบสนองต่อสถานการณ์ได้อย่างทันท่วงทีและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ในปลายปี พ.ศ. 2558 ประเทศสมาชิก อาเซียนทั้ง 10 ประเทศจะต้องปฏิบัติตามแผนการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ภายใต้กรอบความร่วมมือของการ จัดตั้ง 3 เสาหลัก ทำให้กองทัพไทยซึ่งเป็นหน่วยงานหลักด้านความมั่นคงของรัฐจะต้องมีบทบาทสำคัญในการ ดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการต่อภัยพิบัติต่างๆ ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในกรอบ ของอาเซียน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิด้านการปฏิบัติการสื่อสารร่วมในระดับนโยบาย รวมทั้ง

ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากเอกสารทางวิชาการ แนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า กองทัพอากาศควรดำเนินนโยบายการบริหารในเชิงรุกมากขึ้นในการกิจการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและบรรเทาสาธารณภัย ในกรอบความร่วมมืออาเซียน รวมทั้งการปฏิรูปโครงสร้าง หรือองค์กร เพื่อแก้ไขตามบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงการปรับปรุงยุทธศาสตร์ ด้านการสื่อสาร หลักนิยม ระเบียบปฏิบัติ ประจักษ์โลกต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ต้องกำหนดความชัดเจนและทิศทางของการดำเนินงานเพื่อให้เหมาะสมกับบริบท ที่เปลี่ยนแปลงไปและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนกำหนดนโยบายการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพล ด้านทักษะการใช้ภาษาในการสื่อสาร รวมทั้งองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการสื่อสารร่วมการเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อเพื่อการทำงานร่วมกันกับมิตรประเทศให้ได้เป็นอย่างดี

2. ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาการปฏิบัติการทางทหารเพื่อบรรเทาภัยพิบัติ ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ในเรื่องของความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โครงสร้างของระบบ นโยบาย กฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องซึ่งล้าสมัย ขาดความชัดเจน ไม้มีความยืดหยุ่น ส่วนบุคลากร ขาดทักษะ ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ การขาดแคลนเครื่องมือที่ทันสมัย และเครื่องมือเฉพาะในการปฏิบัติงาน ปัญหางบประมาณไม่เพียงพอ ความซับซ้อนในการเบิกจ่าย สอดคล้องกับการศึกษาของซิลพานันต์ ลำภูกุล (2558) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของกองทัพอากาศในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติในประเทศไทย: บทสำรวจปัญหาและแนวคิดในการแก้ไข เรื่องบทบาทของกองทัพอากาศในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติในประเทศไทย กล่าวถึงการนำเสนอบทสำรวจปัญหาและแนวคิดในการแก้ไข ในลักษณะการนำเสนอแนวคิดและแนวทางในการแสวงหาปัญหาของการวิจัยและแนวทางในการออกแบบการวิจัย เพื่อให้ได้มาซึ่งการแสวงหาแนวคิดเชิงนโยบายในการสร้างสรรค์บทบาทของทหารในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติที่มีความเหมาะสมกับศักยภาพและขีดความสามารถที่ทหารมีอยู่ กองทัพเป็นหน่วยงานที่มีความสามารถในการเผชิญภัยคุกคามความมั่นคงในทุกรูปแบบ และสามารถปฏิบัติการกิจได้อย่างมีเอกภาพ เพราะมีบุคลากรและเครื่องมือที่มีลักษณะเฉพาะตามความถนัดและความชำนาญของแต่ละภารกิจ ในการบรรเทาภัยพิบัติที่เกิดจากธรรมชาติ กองทัพจะประสบความสำเร็จในบทบาทที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันเป็นอย่างสูง และได้รับการยอมรับจากสังคมโดยรวมในแง่ของความเร็วและมีประสิทธิภาพก็ตาม แต่จากข้อจำกัดทางกฎหมาย ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานทำให้กองทัพยังไม่สามารถใช้ศักยภาพที่แท้จริงอย่างเต็มที่ ทำให้บทบาทในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ภัยพิบัติอย่างรวดเร็วและทันต่อสถานการณ์ยังต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาให้กองทัพสามารถใช้ทรัพยากรที่กระจายอยู่ในทุกเหล่าทัพให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นและเป็นประเด็นสำคัญในการกำหนดปัญหาและออกแบบการวิจัยเพื่อค้นหาคำตอบต่อไป

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นการปฏิบัติการทางทหารเพื่อบรรเทาภัยพิบัติเพื่อความประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติอันเป็นการนำข้อมูลใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการนำนโยบายไปปฏิบัติในอนาคตให้เพิ่มประสิทธิผลมากขึ้น สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย มีอธิบายดังนี้

ประสิทธิผลของการปฏิบัติการทางทหารเพื่อบรรเทาภัยพิบัติ อันเป็นการพัฒนาประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมจิตวิทยาของประเทศในท้องถิ่นทุรกันดารและในพื้นที่ที่กำหนดเพื่อการป้องกันอธิปไตย และรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศ รวมทั้งการสนับสนุนการพัฒนาประเทศ ตลอดจนปฏิบัติการภารกิจอื่นๆ ซึ่งเหตุภัยพิบัติเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างทันทีทันใด ก่อให้เกิดผลกระทบที่รุนแรงต่อชุมชนสังคม เกิดความสูญเสีย เป็นวงกว้างทั้งต่อบุคคล ทรัพย์สิน เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม มากเกินกว่าที่ชุมชนจะปรับตัวรับมือโดยใช้ทรัพยากรของตนเองได้ โดยมีประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติเกี่ยวกับการปฏิบัติการทางทหารเพื่อบรรเทาภัยพิบัติ 4 ด้าน ได้แก่

1. การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม การให้ความช่วยเหลือแก่ราษฎรผู้ยากไร้ รวมทั้ง ผู้ประสบภัยธรรมชาติ และภัยพิบัติต่างๆ ทั้งในระยะแรก ระยะฟื้นฟู และการพัฒนาสภาวะแวดล้อมในระยะยาวหลังภัยพิบัติผ่านพ้น

2. การเป็นผู้เชื่อมประสาน การติดต่อสื่อสารให้เกิดความคิด ความเข้าใจตรงกันในการร่วมมือปฏิบัติงานให้สอดคล้องทั้งเวลา และกิจกรรมที่จะต้องกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างสมานฉันท์และมีประสิทธิภาพเพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น

3. การเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน การทำงานร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ช่วยกันทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การเป็นผู้ส่งเสริมเผยแพร่ กระบวนการที่ทำให้นำกิจกรรมที่ทำเผยแพร่ให้ได้รับรู้และยอมรับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยไปดำเนินการ ดังนี้

1.1 ด้านการบริหารจัดการ ต้องปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์เป็นการปฏิบัติการเชิงรุก เน้นด้านเตรียมความพร้อมรับมือก่อนการเกิดภัยพิบัติเพื่อลดผลกระทบและความสูญเสีย ควบคู่ไปกับการจัดการในภาวะฉุกเฉิน ตลอดจนการฟื้นฟูบูรณะหลังการเกิดภัยพิบัติ

1.2 ควรมีการวางแผนการใช้กำลังพลและยุทโธปกรณ์ มีการเชื่อมโยงการทำงานให้เป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างทหารและพลเรือน มีการจัดการฝึกร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน และมิตรประเทศอื่นๆ เพื่อให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานร่วมกัน

1.3 ด้านบุคลากร ควรมีการบูรณาการและบริหารจัดการกำลังพลให้เพียงพอ เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ มีการฝึกพัฒนาขีดความสามารถ ความรู้ ทักษะ และความแข็งแรงของร่างกายของบุคลากรอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ในขณะที่ผู้บังคับบัญชาต้องให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนในเรื่องของการปฏิบัติหน้าที่ในด้านการบรรเทาสาธารณภัย

1.4 ด้านยุทโธปกรณ์ ควรมีการซ่อมบำรุงเครื่องมือ ยุทโธปกรณ์ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ มีการจัดซื้ออุปกรณ์ที่ทันสมัยเพิ่มเติมเพื่อใช้ปฏิบัติงาน

1.5 ด้านงบประมาณ กองทัพควรมีการจัดสรรงบประมาณไว้เผื่อกรณีฉุกเฉินเพื่อใช้ในการปฏิบัติการภารกิจในกรณีจำเป็น และควรแก้ไขกฎระเบียบว่าด้วยการเบิกจ่ายให้มีขั้นตอนที่รวดเร็ว ยืดหยุ่นในการเบิกจ่ายเพื่อให้ทันเวลาในการช่วยเหลือ ในขณะที่รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับการบริหารงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาตัวเองซึ่งความสำเร็จของประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติในการปฏิบัติการทางทหารเพื่อบรรเทาภัยพิบัติอย่างจำเพาะเจาะจง

2.2 ควรมีการศึกษาตัวแบบด้านอื่นซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทักษะของผู้ปฏิบัติงาน หรือปัจจัยภายนอกอื่นๆ

2.3 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายการปฏิบัติการทางทหารเพื่อบรรเทาภัยพิบัติของกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ แล้วนำมาเปรียบเทียบผลสำเร็จของนโยบายว่าเป็นอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ศิลปนันต์ ลำกุล. (2558). บทบาทของกองทัพไทยในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติในประเทศไทย : บทสำรวจปัญหาและแนวคิดในการแก้ไข. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*. 10. 35-39.
- สนธยาพลศรี. (2533). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2555). *นโยบายสาธารณะ: แนวความคิด การวิเคราะห์ และกระบวนการ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2551). *วิธีวิทยาการประเมินทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2551). *ปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน : การพัฒนา และการตรวจสอบความตรงของตัวแบบ*. ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุเชษฐ์ ตันยะเวช. (2559). *แนวทางการพัฒนาระบบการบริหารจัดการภารกิจ การบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพภาคที่ 3*. หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- สุรเดช เคารพครุ. (2558). การปฏิบัติการสื่อสารร่วมในภารกิจ การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและบรรเทาสาธารณภัยเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. *วารสารสถาบันป้องกันประเทศ*. 6(4). 57-65.
- หน่วยบัญชาการทหารพัฒนากองบัญชาการกองทัพไทย. (2551). *หนังสือครบรอบ 46 ปี หน่วยบัญชาการทหารพัฒนากองบัญชาการกองทัพไทย*. กรุงเทพมหานคร: หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย.
- อนันต์ เกตุวงศ์. (2541). *หลักและเทคนิคการวางแผน*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อนุสรณ์ ปัญญาบุรณ์. (2559). *การศึกษาแนวทางการบูรณาการใช้ยุทธโปกรณ์ของทหารช่างในภารกิจการบรรเทาสาธารณภัยให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด*. หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร*
ADMINISTRATIVE SKILLS AFFECTING BASIC SCHOOL ADMINISTRATION.
TAWARAVADI GROUP BANGKOK PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE

¹พิศุทธิ์ศักดิ์ กุลสาร Phisutsak Kulsan ²ต้นสนีย์ จะสุวรรณ์ Sansanee Jasuwan
^{1,2}มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand
E-mail: Red_jigsaw@bkkp.go.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร 3) เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 300 คน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านความรู้ความคิด ทักษะด้านการศึกษาและการสอน ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษย 2) สภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ 3) ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีตัวแปรอิสระทั้งหมด 5 ตัวแปร โดยทักษะทางมนุษย ทักษะด้านเทคนิค ทักษะความคิดรวบยอด ทักษะทางความรู้ ความคิด ไม่มีผลต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับทักษะทางการศึกษาและการสอน มีผลต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเรียงลำดับจากด้านที่ผลสูงสุด คือ ทักษะทางการศึกษาและการสอน, ทักษะความคิดรวบยอด, ทักษะทางมนุษย, ทักษะทางความรู้ ความคิด และทักษะด้านเทคนิค ตามลำดับ โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.210 และสามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ร้อยละ 4.4 สามารถนำมาแทนค่าในสมการพยากรณ์

คำสำคัญ: ทักษะ, ผู้บริหาร, การบริหาร, กลุ่มทวาราวดี

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study skills of administrator in basic school administration Tawaravadi group Bangkok Primary Educational Service Area Office, 2) to study the condition of basic school administration Tawaravadi Group Bangkok Primary Educational Service Area Office, 3) to study skills of administrator affecting basic school administration Tawaravadi group Bangkok Primary Educational Service Area Office. It is a survey research, and the research tool was a questionnaire. Data were collected from 300 samples. The data were analyzed by using descriptive statistics consisted of percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The research results were found that 1) skills of administrator in basic school administration in overall was at a high level, and each aspect was at a high level in all areas consisted of conceptual skills, cognitive skills, educational and teaching skills, technical skills, and human skills. 2) The condition of basic school administration in overall was at a high level and each aspect was at a high level in all aspects, namely human resource administration, general administration, academic administration, budget administration. 3) skills of administrator affecting basic school administration were total 5 independent variables, with human skills, technical skills, conceptual skills, cognitive skills, and thinking did not affect to basic school administration. For educational and teaching skills affected to basic school administration. The most productive areas were educational and teaching skills, conceptual skills, human skills, cognitive skills, thinking and technical skills respectively with the multiple correlation coefficient (R) of 0.210 and can explain the correlation 4.4% which can be substituted in the forecasting equation.

Keywords: Skills, Administrative, Administration, Tawaravadi Group.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ถือได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการปฏิรูปการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดี มีความสามารถและมีความสุข ได้มีการจัดโครงสร้าง การบริหารสถานศึกษาที่เปลี่ยนไปจากเดิมได้มีการยุบรวมกรมต่างๆ ในส่วนกลางเข้าด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อขจัดความซ้ำซ้อนในการทำงาน และเอื้อให้เกิดการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ระหว่างสถานศึกษา ที่สังกัดแต่ละกรม โดยมุ่งหวังให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาที่เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการ ของผู้รับบริการ มาตรา 39 ระบุว่าให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษาโดยตรง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542) ภารกิจในการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ถือว่าเป็นงานสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องจัดให้กับประชาชนพลเมือง ความเจริญรุ่งเรือง ความเสื่อมและความถดถอยของประเทศชาติย่อมขึ้นอยู่กับการจัดการศึกษาของรัฐบาลที่จัดให้กับประชาชนพลเมืองนั่นเอง (รุ่ง แก้วแดง, 2549)

ในการจัดการศึกษาปัจจุบันสถานศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้สาระวิชาหลัก (Core Subjects) และทักษะเพิ่มเติมอื่นๆ ซึ่งประกอบด้วยทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและอาชีพ และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี จึงเป็นภาระที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องรับผิดชอบจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหาร จะต้องรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง พัฒนาการเอง คิดหายุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการใหม่ๆ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน ให้มีความสำคัญกับความสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานในองค์กร และนอกองค์กรให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งผลลัพธ์ใส่ใจในเรื่องของศาสตร์ทางการสอนที่เหมาะสม และต้องเข้ามารับบทบาทในการเร่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของครูปรับเปลี่ยนหาตามหลักสูตรควบคุมไปกับการพัฒนาทักษะใหม่ๆ ให้กับครูผู้สอน ส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น รวมทั้งปรับบทบาทในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและมีทักษะเทียบเป็นที่ยอมรับของชาติอื่น และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข (สมหมาย อำตจนกลอย, 2556) ปัจจุบันจึงต้องปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองกับทิศทางการผลิตการพัฒนากำลังคน โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ทั้งความรู้ และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) จะเห็นได้ว่าบทบาทภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาก็จะมีมากมายตามเป็นเงาไปด้วย ดังนั้น ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นคุณลักษณะที่ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันต้องให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะบริหารงานให้มีคุณภาพ สิ่งสำคัญที่สุด คือ ตัวผู้บริหารต้องมีคุณภาพ ผู้บริหารต้องพัฒนาตนเองมีความเป็นผู้นำ ต้องนำความเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการใช้ทักษะการบริหารได้เป็นอย่างดี (ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ, 2550) ทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานี้ ผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละคนจะมีและใช้ไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละคนที่จะแสวงหาให้ได้มาซึ่งความรู้ความสามารถ และทักษะเพื่อทำให้สามารถบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ Katz (2005) ได้กล่าวไว้ว่า คุณสมบัติที่ผู้บริหารจำเป็นต้องมีเพื่อให้การดำเนินการบริหารได้ ผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพนั้น มีอยู่อย่างน้อย 3

ประการ คือ ทักษะด้านเทคนิควิธี (Technical Skill) ทักษะด้านมนุษย์ (Human Skill) และทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skill) และความคิดของ Drake & Roe (1996) ซึ่งเพิ่มเติมจากแนวความคิดของ Katz (2005) ซึ่งประกอบด้วย 5 ทักษะได้แก่ ทักษะความคิดรวบยอด (Conceptual Skill) ทักษะทางมนุษย์ (Human Skill) ทักษะการศึกษาและการสอน (Educational and Instructional Skill) ทักษะทางเทคนิค (Technical Skill) และทักษะด้านความรู้ความคิด (Cognitive Skill) ซึ่งเป็นทักษะที่เกี่ยวกับทักษะทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา (บุญยวีร์ เศวตวงศ์สกุล, 2557) สอดคล้องกับงานวิจัยของธีรวิวิธ แพบัว (2564) ที่ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการฟัง ด้านการพูด ด้านการอ่าน ด้านการเขียน ด้านท่าทาง และด้านสื่อ/เทคโนโลยี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตระหนักถึงภารกิจที่สำคัญในการพัฒนาประชากรของชาติให้เป็นคนไทยในอนาคตจะต้องมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ดีรอบด้านและมีสุขภาพที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักชาติ ศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะสื่อสาร ภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่นๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง เหตุนี้ นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 โดยได้ทำการศึกษา วิเคราะห์ นโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของรัฐบาลจากยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ประเทศไทย มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2565) ได้กำหนดทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในระยะ 5 ปี ด้านการศึกษาไว้ ดังนี้ 1) ให้มีการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ เท่าเทียม และทั่วถึง 2) การพัฒนาศักยภาพคนในทุกช่วงวัยให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศ และ 3) การพัฒนาผลิตภาพแรงงาน เป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนากำลังคนและแรงงาน แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ซึ่งแนวคิดการจัดการศึกษาโดยยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษา ประกอบด้วยหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) อีกทั้งยึดตามเป้าหมายโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ประเด็นภายในประเทศ (Local Issues) เช่น คุณภาพของคนทุกช่วงวัย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศ ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และวิกฤติด้านสิ่งแวดล้อม โดยนำยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategy) มาเป็นกรอบความคิดสำคัญในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางของคณะกรรมการอิสระเพื่อปฏิรูปการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครเป็นหน่วยงานทางการศึกษามีหน้าที่บริหารจัดการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา และตามมาตรา 37 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ในการกำกับดูแลสนับสนุนส่งเสริมให้บริการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจะเป็นตัวกลางระหว่างสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดที่รับนโยบายมาแปลงเป็นแนวปฏิบัติส่งต่อให้สถานศึกษาเป็นผู้ปฏิบัติลงสู่ผู้เรียน โดยแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากรุงเทพมหานครได้ 6 กลุ่ม 1 หน่วย 1 ศูนย์ มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้อยู่ในระดับขั้นแนวหน้าของประเทศ อันจะส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาของชาติ ปัจจุบันมีโรงเรียนในสังกัดทั้ง 37 โรงเรียน แบ่งกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายทางการศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทวาราวดี กลุ่มรัตนโกสินทร์ กลุ่มกรุงธนบุรี สภาพของโรงเรียนพิจารณาตามโครงสร้างจะมีทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร, 2558)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีทักษะการบริหารงาน ประกอบด้วยด้านมนุษยศาสตร์ ด้านเทคนิค ด้านความคิดรวบยอด ด้านความรู้ความคิด และด้านทางการศึกษาและการสอน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สำหรับนำไปใช้ เป็นข้อมูลในการวางแผน และแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 12 โรงเรียน โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร มีจำนวนประชากรทั้งหมด 511 คน และมีกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย จากตาราง Krejci & Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 293 คน แต่เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และนำมาวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณได้อย่างมีคุณภาพ จึงเพิ่มกลุ่มตัวอย่างเป็น 300 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

- 2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ทักษะของผู้บริหาร 5 ด้าน ได้แก่ ทักษะด้านมนุษยศาสตร์ ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านความรู้ความคิด และทักษะด้านการศึกษาและการสอน

- 2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การบริหารสถานศึกษา 4 งาน ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย แบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ตัวเลือก แบบสำรวจรายการ (Check – List) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (checklist) เกี่ยวกับสภาพผู้ตอบ แบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ คือ เพศ อายุ อายุราชการ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามทักษะของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษาและสภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ของ Likert เกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารซึ่งมี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะด้านมนุษย 2) ทักษะด้านเทคนิค 3) ทักษะด้านความคิดรวบยอด 4) ทักษะด้านความรู้ ความคิด 5) ทักษะด้านการศึกษาและการสอน และการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) การบริหารวิชาการ 2) การบริหารงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล 4) การบริหารทั่วไป

4. การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือวิจัย การสร้างและพัฒนาแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ทักษะของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลในการสร้างเครื่องมือเกี่ยวกับทักษะของการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา โดยศึกษาประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ทักษะด้านมนุษย ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านความรู้ความคิด ทักษะด้านการศึกษาและการสอน และการบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน คือ บริหารวิชาการ บริหารงบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป

4.3 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาสร้างเครื่องมือ ตามคำนิยามของทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา และวัตถุประสงค์เป็นหลัก จำนวน 1 ชุด ประกอบด้วย 2 ตอน

4.4 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความชัดเจน ของคำถาม ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไขในข้อบกพร่อง

4.5 นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง (validity) เพื่อหาความสอดคล้องในด้านโครงสร้าง ความเที่ยงตรงในด้านเนื้อหา ความเหมาะสม ความชัดเจน และความถูกต้องของการใช้ภาษาแล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (index of item objectives congruence: IOC) โดยพิจารณาความเที่ยงตรงจากดัชนีความ สอดคล้อง คือ เกณฑ์ค่าดัชนีความ สอดคล้องมีค่าเท่ากับหรือมากกว่า 0.50 ขึ้นไป จึงถือว่าข้อคำถาม นั้นมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา พบว่าได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1

4.6 นำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงจากคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วไปทดลองใช้ (tryout) กับกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร (ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง) จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความ เชื่อมั่นของแบบสอบถาม (reliability) วิเคราะห์หาค่า สัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ ระดับ 0.936

4.7 นำผลที่ได้มาพิจารณาปรับปรุง ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา และ จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

5. สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1) ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) นำข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 1 มาแจกแจงความถี่ และวิเคราะห์ค่าร้อยละ 2) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำข้อมูล จากแบบสอบถาม ตอนที่ 2 มาแจกแจงความถี่หา ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน 3) สมการพหุคูณโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

6. การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้

6.1 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากสถานศึกษาต่างๆ ที่ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับในการตอบแบบสอบถาม

6.2 นำข้อมูลจากแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม สำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกรอบแนวคิดทั้ง 5 ด้าน และการบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน

สรุปผลการวิจัย

1. ทักษะของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ภาพรวมทักษะของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่ม ทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำแนกโดยรวมและรายด้านพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ลำดับที่ 1 ได้แก่ ด้านความคิดรวบยอด ลำดับที่ 2 ทักษะด้านความรู้ความคิด ลำดับที่ 3 ทักษะด้านการศึกษ และการสอน ลำดับที่ 4 ทักษะด้านเทคนิค และ ลำดับที่ 5 ทักษะด้านมนุษย ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ทักษะของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ในภาพรวม

ที่	ภาพรวมทักษะของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร	ระดับทักษะ		
		\bar{X}	S. D.	แปลผล
1	ทักษะด้านมนุษย	4.11	.436	มาก
2	ทักษะด้านเทคนิค	4.14	.334	มาก
3	ทักษะด้านความคิดรวบยอด	4.19	.411	มาก
4	ทักษะด้านความรู้ความคิด	4.19	.390	มาก
5	ทักษะด้านการศึกษา และการสอน	4.16	.398	มาก
รวม		4.16	.171	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาพรวมทักษะของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำแนกโดยรวมและรายด้านพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$) และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ลำดับที่ 1 ทักษะด้านความคิดรวบยอด ($\bar{X} =$

4.19) ลำดับที่ 2 ทักษะด้านความรู้ความคิด ($\bar{X} = 4.19$) ลำดับที่ 3 ทักษะด้านการศึกษา และการสอน ($\bar{X} = 4.16$) ลำดับที่ 4 ทักษะด้านเทคนิค ($\bar{X} = 4.14$) และลำดับที่ 5 ทักษะด้านมนุษย ($\bar{X} = 4.11$)

2. สภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ลำดับที่ 1 การบริหารงานบุคคล ลำดับที่ 2 การบริหารทั่วไป ลำดับที่ 3 การบริหารงานวิชาการ และลำดับที่ 4 การบริหารงบประมาณ ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม

ที่	ภาพรวมสภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร	ระดับบริหารสถานศึกษา		
		\bar{X}	S. D.	แปลผล
1	การบริหารงานวิชาการ	4.15	.375	มาก
2	การบริหารงบประมาณ	4.14	.374	มาก
3	การบริหารงานบุคคล	4.20	.342	มาก
4	การบริหารทั่วไป	4.18	.370	มาก
รวม		4.17	.206	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาพรวมสภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำแนกโดยรวมและรายด้าน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ลำดับที่ 1 การบริหารงานบุคคล ($\bar{X} = 4.20$) ลำดับที่ 2 การบริหารทั่วไป ($\bar{X} = 4.18$) ลำดับที่ 3 การบริหารงานวิชาการ ($\bar{X} = 4.15$) และลำดับที่ 4 การบริหารงบประมาณ ($\bar{X} = 4.14$)

3. ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร การวิเคราะห์สมการถดถอย ตามสมการมีตัวแปรอิสระทั้งหมด 5 ตัวแปร โดยทักษะทางมนุษย, ทักษะด้านเทคนิค, ทักษะความคิดรวบยอด, ทักษะทางความรู้ ความคิด ไม่มีผลต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สำหรับทักษะทางการศึกษาและการสอน มีผลต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยเรียงลำดับจากด้านที่ผลสูงสุด คือ ทักษะทางการศึกษา และการสอน ทักษะความคิดรวบยอด ทักษะทางมนุษย ทักษะทางความรู้ ความคิด และทักษะด้านเทคนิค ตามลำดับ โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.210 และสามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ร้อยละ 4.4 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าคงที่ ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระที่เข้ามาอยู่ในสมการถดถอย

ตัวแปร	คะแนนดิบ B	SEB	คะแนน		Sig.
			มาตรฐาน	t	
			β		
1. ทักษะทางมนุษย์ X_1	0.029	.037	.061	0.783	0.434
2. ทักษะด้านเทคนิค X_2	-0.013	.051	-.020	-0.247	0.805
3. ทักษะความคิดรวบยอด X_3	0.050	.032	.099	1.535	0.126
3. ทักษะทางความรู้ ความคิด X_4	-0.003	.032	-.006	-0.100	0.921
4. ทักษะทางการศึกษาและการสอน X_5	0.087	.030	.168	2.858	0.005*
ค่าคงที่	3.544	.216		16.380	0.000*

R = 0.210 R² = 0.044 SEE = 0.203 F = 2.717 Sig. = 0.020

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 สามารถนำมาแทนค่าในสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้

1. ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนดิบ คือ “B” ได้แก่ $B_1=0.29$, $B_2=-0.013$, $B_3=.050$, $B_4=-0.039$, $B_5=0.87$

2. ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ “ β ” ได้แก่ $\beta_1=.061$, $\beta_2=-.020$, $\beta_3=.099$, $\beta_4=-.006$, $\beta_5=.168$

ดังนั้น จึงได้สมการถดถอยในรูปของคะแนนดิบ ดังนี้

$$\hat{Y} = a + B_1X_1 + B_2X_2 + B_3X_3 + B_4X_4 + B_5X_5$$

$$= 3.544 + .029X_1 + -0.013X_2 + .050X_3 + -.003X_4 + .087X_5$$

สมการถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z} = \beta_1Z_1 + \beta_2Z_2 + \beta_3Z_3 + \beta_4Z_4 + \beta_5Z_5$$

$$= .061Z_1 + -.020Z_2 + .099Z_3 + -.006Z_4 + .168Z_5$$

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1 ทักษะของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวารวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษารุงเทพมหานคร ผลการวิจัยในภาพรวมทักษะของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวารวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษารุงเทพมหานคร จำแนกโดยรวมและรายด้าน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ลำดับที่ 1 ได้แก่ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2552) ที่ได้กำหนดทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่าทักษะด้านความคิดรวบยอด ประกอบด้วย 1) ความสามารถในการวินิจฉัยโดยการวิเคราะห์สมเหตุสมผล 2) ความคิดริเริ่มและความคิดใหม่ 3) การมองการณ์ไกล 4) มีความกระตือรือร้นแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ลำดับที่ 2 ทักษะด้านความรู้ความคิด ลำดับที่ 3 ทักษะด้านการศึกษา และการสอน) ลำดับที่ 4 ทักษะด้านเทคนิค และลำดับที่ 5 ทักษะด้านมนุษย

ทักษะของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ด้านทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ จำแนกโดยรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับ มากทุกด้าน ลำดับที่ 1 ได้แก่ การแต่งกาย สุภาพเรียบร้อย เหมาะสมถูกกาลเทศะตามรูปแบบวัฒนธรรม และ ค่านิยม ซึ่งสอดคล้องกับ Katz (2005) ที่กล่าวว่า ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (human skill) หมายถึง เป็นความสามารถ ของผู้บริหารในการ ปฏิบัติงาน และใช้ดุลยพินิจเกี่ยวกับการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นและการเรียนรู้จักใช้คน ทักษะด้านนี้ ประกอบด้วย ความเข้าใจถึงการสร้างแรงจูงใจคน และมีศิลปะฝึกตนเป็นผู้นำที่ดี เข้าใจในความ แตกต่างระหว่างบุคคลทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา สามารถสร้างระบบความ ร่วมมือ ระหว่างผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานฝ่ายต่างๆ ได้อย่างดี

ทักษะของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ด้านทักษะด้านเทคนิค จำแนกโดยรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับ มากทุกด้าน ลำดับที่ 1 ได้แก่ สามารถนำเทคนิควิธีและกระบวนการบริหารงานไปบูรณาการใช้ในการ ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546) ที่กล่าวไว้ว่า ทักษะทางเทคนิค เป็นทักษะที่ผสมผสานระหว่างความรู้และความสามารถในการทำงาน ในหน้าที่ของตน ผู้บริหารควรมีความรู้ เกี่ยวกับงานในหน้าที่ต่างๆ ได้แก่ งานด้านวิชาการ งานด้านบริหารบุคคลงานด้านสิ่งอำนวยความสะดวก การเงิน

ทักษะของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ทักษะด้านความคิดรวบยอด จำแนกโดยรวมและรายด้านพบว่าอยู่ใน ระดับมากทุกด้าน ลำดับที่ 1 ได้แก่ มีการประยุกต์ทฤษฎีการบริหารมาใช้ ในสถานศึกษาได้เหมาะสมกับบริบท ของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2552) ได้กำหนดทักษะการ บริหารของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่า ทักษะด้านความคิดรวบยอด ประกอบด้วย 1) ความสามารถในการ วินิจฉัยโดยการวิเคราะห์สาเหตุสมเหตุสมผล 2) ความคิดริเริ่มและความคิดใหม่ 3) การมองการณ์ไกล 4) มีความ กระตือรือร้นแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

ทักษะของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ทักษะด้านความรู้ความคิด จำแนกโดยรวมและรายด้านพบว่าอยู่ใน ระดับมากทุกด้าน ลำดับที่ 1 ได้แก่ สามารถวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา มีการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นกับผู้ร่วมงานเพื่อหาวิธีการปรับปรุง การทำงานให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภูมิ พงษ์โชค ชัย (2557) ที่กล่าวไว้ว่า ทักษะด้านความรู้ความคิด ควรจัดให้มีการให้คำปรึกษา แนะนำในการปฏิบัติงาน ให้กับผู้ร่วมงานได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และสามารถปฏิบัติตามได้

ทักษะของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ทักษะด้านการศึกษา และการสอนจำแนกโดยรวมและรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ลำดับที่ 1 ได้แก่ สนับสนุนงบประมาณ เพื่อการพัฒนาการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Sergiovanni (1980) ที่กล่าวไว้ว่า ทักษะด้านการศึกษา ได้แก่ทักษะการสอน การวัดผลการศึกษา การนิเทศ นำแหล่ง วิทยาการมาใช้ให้เกิดประโยชน์

2. สภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำแนกโดยรวมและรายด้าน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ใน ระดับมากทุกด้าน ลำดับที่ 1 ได้แก่ 1) การบริหารงานบุคคล ลำดับที่ 2 การบริหารทั่วไป ลำดับที่ 3 การ

บริหารงานวิชาการ และลำดับที่ 4 การบริหารงบประมาณ จำแนกโดยรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ลำดับที่ 1 ได้แก่ สถานศึกษามีการจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาและกระบวนการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) ที่ได้สนับสนุนให้มีการจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาและกระบวนการนิเทศการศึกษาภายใน

สภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวารวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร การบริหารงบประมาณ จำแนกโดยรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ลำดับที่ 1 ได้แก่ สถานศึกษามีการศึกษา วิเคราะห์การจัดและพัฒนาการศึกษาในการจัดสรรงบประมาณของสถานศึกษาตามกรอบทิศทางของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) ที่กล่าวไว้ว่า สถานศึกษาต้องมีการจัดทำและวิเคราะห์งบประมาณ โดยต้องมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ จัดสรรบริหารจัดการงบประมาณตามมาตรฐานควบคุมงบประมาณ รายงานทางการเงิน การบริหาร สินทรัพย์และตรวจสอบภายในได้

สภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวารวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ด้านการบริหารบุคคล จำแนกโดยรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ลำดับที่ 1 ได้แก่ สถานศึกษามีการสนับสนุน สร้างขวัญกำลังใจในการทำงานให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับพิชัย เสี่ยมจิตต์ (2542) ที่กล่าวไว้ว่า การบริหารงานบุคคลเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยนำเอาวิธีต่างๆ มาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยรู้จักสรรหาและเลือกบุคคลเข้าทำงานอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งรู้จักกระตุ้นให้เขาเหล่านั้นเกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่และพึงพอใจในงาน

สภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวารวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ด้านการบริหารทั่วไป จำแนกโดยรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ลำดับที่ 1 ได้แก่ สถานศึกษาวางแผนและออกแบบระบบงานธุรการตามขั้นตอนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2546) ที่กล่าวไว้ว่า การบริหารงานด้านการบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบการบริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่นๆ เพื่อให้บรรลุผลตามมาตรฐานและมีคุณภาพตามที่ กำหนดไว้โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการ การศึกษาทุกรูปแบบ และมุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี อย่างเหมาะสมส่งเสริมในการบริการและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงาน มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวารวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

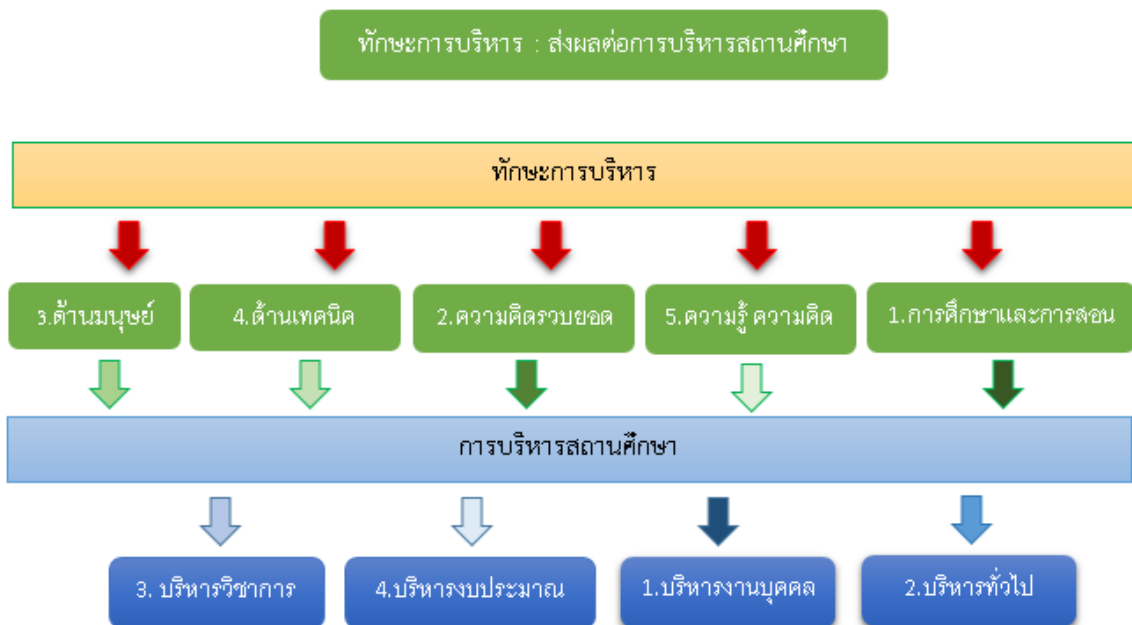
ผลจากการวิเคราะห์สมการถดถอย ตามสมการมีตัวแปรอิสระทั้งหมด 5 ตัวแปร โดยทักษะทางมนุษย์, ทักษะด้านเทคนิค, ทักษะความคิดรวบยอด, ทักษะทางความรู้ ความคิด ไม่มีผลต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวารวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สำหรับทักษะทางการศึกษาและการสอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2552) ที่กล่าวไว้ว่า ทักษะทางการศึกษาและการสอน (Education and Instructional Skills) เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารในฐานะผู้นำทางการศึกษา ซึ่งจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจการสอนและการเรียน จะต้องเป็นผู้มีภูมิรู้ และเป็นผู้

นักวิชาการที่ดี มีผลต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวารวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยเรียงลำดับจากด้านที่ผลสูงสุด คือ ทักษะทางการศึกษาและการสอน, ทักษะความคิดรวบยอด ทักษะทางมนุษย์ ทักษะทางความรู้ความคิด และทักษะด้านเทคนิค ตามลำดับ โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.210 และสามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ร้อยละ 4.4

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องศึกษาหาความรู้ในการบริหารงานทั้ง 4 งาน ให้ชำนาญ เชี่ยวชาญ สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และสนองนโยบายหน่วยงานต้นสังกัด รวมทั้งความสามารถในการถ่ายทอดองค์รู้สู่ผู้ใต้บังคับบัญชา สำหรับทักษะการบริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยทักษะด้านมนุษย์ ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านความรู้ความคิด ทักษะด้านทางการศึกษาและการสอน ทักษะการบริหารทั้ง 5 ด้าน ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา 4 งาน คือ บริหารงานวิชาการ บริหารงบประมาณ บริหารงานบุคคล บริหารงานทั่วไป โดยเรียงลำดับคือ 1) ทักษะด้านทางการศึกษาและการสอน 2) ทักษะความคิดรวบยอด 3) ทักษะด้านมนุษย์ 4) ทักษะด้านเทคนิค และ 5) ทักษะด้านความรู้ความคิด ซึ่งอาจจะขึ้นอยู่กับกลุ่มตัวอย่างที่เราใช้ในการศึกษาว่า กลุ่มตัวอย่างกลุ่มไหนจะให้ความสำคัญหรือจะใช้ทักษะการบริหารด้านไหนมาก หรือน้อย ขึ้นอยู่กับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ซึ่งทุกทักษะการบริหารมีความสำคัญกับการบริหารงานสถานศึกษาแตกต่างกันไปตามบริบทแต่ละแห่งด้วยเช่นกันเรียงตามลำดับดังนี้ 1) การบริหารงานบุคคล 2) การบริหารทั่วไป 3) การบริหารวิชาการ และ 4) การบริหารงบประมาณ ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่าระดับปฏิบัติการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่ม ทวาราวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร ด้านทักษะมนุษยมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งการมีวิธีการ สร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ร่วมงานเป็นรายบุคคลและส่วนรวม เช่น พุดชมเชย ให้รางวัลที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริม หรือสนับสนุนและพัฒนางานในด้านการมีส่วนร่วมจะทำให้สถานศึกษาเกิดคุณภาพและประสิทธิภาพที่สูงขึ้น

1.2 จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทักษะของผู้บริหาร พบว่า การบริหารสถานศึกษา ทั้ง 4 ฝ่าย ควรได้รับการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะผู้มีประสบการณ์หรือผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงการสร้าง ความเข้าใจร่วมกันอย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพื้นที่ในกลุ่มอื่นๆ ที่ นอกเหนือจากกลุ่มทวาราวดี

2.2 ควรศึกษาแนวทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกตามขนาด โรงเรียนทุกสังกัด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่

2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

ธีรวิทย์ แพบัว. (2564). ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัด พระนครศรีอยุธยา. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย. 8(1). 55-68.

บุญยวีร์ เศวตวงศ์สกุล. (2557). ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร. 11(53). 189.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: เท็กซ์แอนด์เจอร์นัลส์ลิสต์เกชั่น. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก/หน้า 1 (19 ส.ค. 2542).

พิชัย เสงี่ยมจิตต์. (2542). การบริหารงานเฉพาะด้านในสถาบันการศึกษา. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏ อุบลราชธานี.

ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. (2550). การนิเทศการศึกษา : ทฤษฎีและการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

ภูมิ พุ่งโชคชัย. (2557). การใช้ทักษะการบริหารงานของฝ่ายบริหารโรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม. การค้นคว้า อิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รุ่ง แก้วแดง. (2549). การปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- สมหมาย อ๋าดอนกลอย. (2556). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. **วารสารบัณฑิตศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.** 7(1). 6-7.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. (2558). **แผนปฏิบัติการประจำปี 2558.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). **แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา พ.ศ. 2550.** กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2552). **ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง.** กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.** กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2552). **ภาวะผู้นำ: ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 5-8. พิมพ์ครั้งที่ 9. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.**
- Drake, T. L., & Roe, W. H. (1996). **The principalship.** New York: Macmillan.
- Katz, R. L. (2005). Skills of an effective administrators. **Harvard Business Review.** 30. 45-61.
- Krejcie and D. Morgan. Determining Sample Size Research Activities. (1970). **Educational and Psychological Measurement.** 30. 607-610.
- Likert, Rensis. 1967. The Method of Constructing and Attitude Scale. **Reading in Attitude Theory and Measurement.** Fishbein, Martin, Ed. New York: Wiley & Son.
- Sergiovanni. (1980). **Education Governance and Administrative.** Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice - Hall.

การพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้าง
สติปัญญาของกิลฟอร์ด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสารวิทยา*
THE DEVELOPMENT OF HOME ECONOMICS SUBJECT FOR PROMOTING
THE STUDENTS' CREATIVE THINKING BY FOLLOWING GUILFORD'S
STRUCTURE OF INTELLECT MODEL FOR MATTHAYOMSUKSA 6
STUDENTS AT SARAWITTAYA SCHOOL

¹วีณัฐดา แก้วโท Weenudda Keawtho, ²วิภารัตน์ แสงจันทร์ Wiparat Sangchan,

³พงศธร มหาวิทยาลัย Pongsatorn Mahavijit

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Kasetsart University, Thailand

E-mail: weenudda.ke@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด 2) เพื่อศึกษาผลการพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรายวิชาการงานอาชีพ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสารวิทยา ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 41 คน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม ใช้วิธีการจับสลาก มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) รายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด ประกอบไปด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ 4 หน่วยการเรียนรู้ และแบบประเมินผลการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และมีสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) รายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด ประกอบไปด้วย คำอธิบายรายวิชา โครงสร้างรายวิชา และแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 4 หน่วยการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ 3 ลักษณะ คือ ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ และความคิดริเริ่ม 2) นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง 41 คน มีผลการประเมินความคิดสร้างสรรค์โดยรวมผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ทุกคน นักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 80 จำนวน 28 คนคิดเป็นร้อยละ 68.29 และมีนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ 13 คน คิดเป็นร้อยละ 31.71 และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อรายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ดโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การงานอาชีพ, ความคิดสร้างสรรค์, ทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to develop home economics subject for promoting the students' creative thinking by following Guilford's Structure of Intellect Model and to study the results of using the developed home economics lessons in the points of promoting the students' creative thinking, home economics achievement and the students' opinions toward studying the developed home economics lessons. This research is quasi-experimental design. The samples of this research were 41 students of Matthayomsuksa 6 at Sarawittaya School in the first semester of the academic year 2020 by using the cluster random sampling. The research tools consisted of 4 units of lesson plan, creative thinking skill assessment form in every single unit lesson, the paper test for assessing the students' creative thinking, and the questionnaire for gaining the students' opinions toward studying with the developed home economics lesson plans. The duration of the experiment was for 20 hours. The data were analyzed by using percentage, mean, and standard deviation analysis. The research result showed that: 1) The home economics subject for promoting the students' creative thinking by following Guilford's Structure of Intellect Model included course description, course structure and 4 unit plans which promoted the students' creative thinking skills in 3 dimensions including with flexibility, elaboration, and originality. 2) All students achieved the assessment of creative thinking skill over 70 percent. There are 28 students approached the high score for 80 percent or 68.29 percent, but there are 13 students did not pass or 31.71 percent. The overall of students' opinions toward the home economics subjects for promoting the students' creative thinking by following Guilford's Structure of Intellect Model reached the most level.

Keywords: Home Economics, Creative Thinking, Guilford's Structure of Intellect Model, Matthayomsuksa Students.

บทนำ

การพัฒนาประเทศให้ไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ให้เกิดขึ้นในอนาคตนั้นจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็ง และมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการการพัฒนาทั้งในระยะกลางและระยะยาว โดยเฉพาะการพัฒนาคนให้มีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีสิ่งที่สำคัญที่สุดคือทักษะการเรียนรู้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ดังจะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาในปัจจุบันจัดการศึกษาโดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ ที่เรียกว่าทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังที่ ประจักษ์ ภูมิทัศน์ (2559) กล่าวว่า การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะเฉพาะด้านต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้ประสบความสำเร็จทั้งด้านการทำงานและการดำเนินชีวิต โดยเรียนรู้ทักษะที่จำเป็น เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การสื่อสารและการร่วมมือกัน ทักษะดังกล่าวยังสอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนที่ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) คือ มีความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี โดยผู้เรียนพึงได้รับการส่งเสริมและพัฒนาผ่านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ

ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มีการส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 12 ด้าน ตามที่สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2559) ระบุไว้ ได้แก่ ด้านการอ่านและการเขียน ด้านการคิดเลข ด้านการคิดขั้นพื้นฐาน ด้านการคิดขั้นสูง ด้านการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ด้านการใช้ภาษาต่างประเทศ ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ด้านการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ด้านใฝ่เรียนรู้ ด้านใฝ่ดี ด้านทักษะชีวิต และด้านการอยู่อย่างพอเพียง และมุ่งมั่นในการทำงาน โดยแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้จะมุ่งเน้นการพัฒนาในแต่ละด้านแตกต่างกันไปตามบริบท จุดเน้น หรือธรรมชาติของรายวิชาในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะที่จำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การงานอาชีพและเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำงานอย่างสร้างสรรค์ ตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีมุ่งเน้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ ด้านทักษะชีวิต (Life skill) โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาตนและการดำรงชีวิต

ความคิดสร้างสรรค์ ถือเป็นการเรียนรู้ขั้นสูงสุดที่ผู้สอนคาดหวังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เพราะประโยชน์ของความคิดสร้างสรรค์ไม่เพียงแต่มีประโยชน์ในการสร้างผลงาน หรือสิ่งประดิษฐ์ แต่ยังมีประโยชน์ในเรื่องของการทำงานและการใช้ชีวิต หากจะกล่าวถึง ความคิดสร้างสรรค์ ก็พบความหมายของความคิดสร้างสรรค์หลากหลายความหมายพจนานุกรมศัพท์จิตวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2553) ได้ให้ความหมายของการคิดสร้างสรรค์ว่า หมายถึง กระบวนการคิดที่นำไปสู่นวัตกรรม การแก้ปัญหา หรือการสังเคราะห์ในเรื่องต่างๆ Guilford (1967) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์คือความสามารถส่วนบุคคล เป็นการคิดแบบอนกนัย (Divergent Thinking) คือสามารถคิดได้หลากหลายวิธี หลากหลายทิศทาง ซึ่งลักษณะความคิดนี้เป็นหนทางที่ช่วยให้ค้นพบความคิดที่มีคุณภาพ Torrance (1962) นิยามความคิดสร้างสรรค์ว่า เป็นความสามารถของบุคคลในการคิดผลผลิตหรือสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ที่ไม่รู้จักมาก่อนซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ อาจเกิดจากการรวบรวมเอา

ความรู้ต่างๆ ที่ได้จากประสบการณ์ แล้วรวบรวมความคิดเป็นสมมติฐานแล้วรายงานผลที่ได้รับจากการค้นพบ ซึ่งความคิดเหล่านั้นอาจเกิดจากรวมเอาความรู้จากประสบการณ์เดิมเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใหม่ โดยสิ่งที่เกิดขึ้นจากความคิดนั้นไม่จำเป็นต้องสมบูรณ์เสมอไป ความคิดสร้างสรรค์เป็นได้ทั้งการคิดสิ่งใหม่ คิดแก้ปัญหา และคิดเพื่อพัฒนา (อารี พันธมณี, 2546; สมศักดิ์ ภูวิฑาบรรณ, 2544)

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์พบว่า การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด มีความเหมาะสมในการนำมาใช้สำหรับกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาการงานอาชีพ เนื่องจากรายวิชาการงานอาชีพ เป็นรายวิชาที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะเกิดผลงานหรือชิ้นงาน ซึ่งผลงานดังกล่าวจะต้องมาจากความคิดสร้างสรรค์ ผู้เรียนอาจเกิดการสร้างสรรค์ผลงานได้โดยใช้ความคิดที่หลากหลายวิธี หลากหลายที่มา หลากหลายทิศทาง ดังที่กิลฟอร์ด ได้กล่าวไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความคิดแบบอนกนัย ที่ประกอบไปด้วยความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) และความคิดละเอียดลออ (Elaboration)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารายวิชาการงานอาชีพ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โรงเรียนสารวิทยา จึงมีความต้องการที่จะพัฒนาผู้เรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ให้มีความสามารถตามมาตรฐานของโรงเรียน และสามารถนำความคิดสร้างสรรค์มาใช้ในการทำงาน ตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ ด้านทักษะชีวิต (Life Skill) ที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาตน และการดำรงชีวิต ตรงตามจุดเน้นของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสารวิทยา
2. เพื่อศึกษาผลการพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรายวิชาการงานอาชีพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 พัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสารวิทยา

1. ผู้วิจัยทำบันทึกข้อความถึงคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสารวิทยาเพื่อขออนุญาตดำเนินการแก้ไขข้ออธิบายรายวิชาการงานอาชีพ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จากนั้นทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารายวิชา การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด มาตรฐานตัวชี้วัด และสาระ

การเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) รวมทั้งสาระสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสารวิทยา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีและเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาทำคำอธิบายรายวิชา โครงสร้างรายวิชา และแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาการงานอาชีพจำนวน 4 หน่วยการเรียนรู้ พร้อมแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยประเมินความคิดสร้างสรรค์ออกเป็น 3 ลักษณะ คือ ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ ความคิดริเริ่ม และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พร้อมปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำไปเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสารวิทยา เพื่อขอความเห็นชอบในการนำไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563

2. ผู้วิจัยนำโครงร่างรายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ดที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสารวิทยา ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนการงานอาชีพ และด้านหลักสูตรและการสอน 3 คน พิจารณาความเหมาะสม และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เครื่องมือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด แบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ

3. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด แบบปรนัยจำนวน 24 ข้อ ชนิด 4 ตัวเลือก และแบบอัตนัยจำนวน 3 ข้อ และนำไปตรวจสอบคุณภาพความตรงด้านเนื้อหา (IOC) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนการงานอาชีพ และด้านการวัดและประเมินผลจำนวนรวม 3 คน โดยใช้เครื่องมือ แบบตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด และเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC 0.67 ขึ้นไป

4. สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด แบบประมาณค่า แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านสื่อการเรียนการสอน จำนวนรวม 15 ข้อ และนำไปตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนการงานอาชีพ และด้านหลักสูตรและการสอน 3 คน โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามความคิดเห็น (IOC) ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด และเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC 0.67 ขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 2 นำผลการพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสารวิทยาไปใช้

1. ผู้วิจัยทำการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ ตลอดภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/11 จำนวน 41 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้วิธีการจับสลาก เนื่องจากนักเรียนแต่ละห้องเรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการงานอาชีพในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ใกล้เคียงกัน และประเมินความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนจากผลงาน/ภาระงานความคิดสร้างสรรค์แบบรวบยอดในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ รายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด ประกอบไปด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ 4 หน่วยการเรียนรู้ และแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

2. ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตาม ทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด หลังจากสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ครบทุกแผนแล้ว โดยใช้ เครื่องมือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตาม ทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด แบบปรนัยจำนวน 24 ข้อ ชนิด 4 ตัวเลือก และแบบอัตนัย 3 ข้อ

3. ให้ผู้เรียนทำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด โดยใช้เครื่องมือ แบบสอบถามความ คิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้าง สติปัญญาของกิลฟอร์ด แบบประมาณค่า แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านสื่อการเรียนการสอน จำนวนรวม 15 ข้อ

4. นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์สรุปผล การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์เชิงปริมาณและ เชิงคุณภาพตามสมมติฐานดังนี้ 1) นักเรียนที่เรียนในรายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตาม ทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ดมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 2) นักเรียนที่เรียนใน รายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ดได้คะแนน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 3) นักเรียนที่เรียนในรายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริม ความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ดมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ดในระดับมาก

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้าง สติปัญญาของกิลฟอร์ด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสารวิทยา

1.1 คำอธิบายรายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้าง สติปัญญาของกิลฟอร์ด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสารวิทยา โดยประกอบไปด้วย 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วยรหัสวิชา ชื่อวิชา กลุ่มสาระการเรียนรู้ ชั้น ภาคเรียน เวลาเรียน และจำนวน หน่วยกิต ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา ประกอบไปด้วยเนื้อหาที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ และคุณลักษณะอัน พึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนที่ 3 รหัสตัวชี้วัด

1.2 โครงสร้างรายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้าง สติปัญญาของกิลฟอร์ด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสารวิทยา มีองค์ประกอบ คือ ชื่อหน่วย การเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ ภาระงานที่พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (รวบยอด) เวลา (คาบ) น้ำหนักคะแนน

1.3 แผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วยการเรียนรู้จำนวน 4 หน่วยการเรียนรู้ โดยแต่ละหน่วยการ เรียนรู้มีองค์ประกอบดังนี้ 1) ชื่อหน่วยการเรียนรู้ 2) มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด 3) จุดประสงค์การเรียนรู้ 4) สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด 5) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 6) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 7) การพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ 8) กิจกรรมการเรียนรู้ 9) ภาระงานที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (รวบยอด) 10) การวัด และประเมินผล 11) สื่อการเรียนรู้ 12) แหล่งเรียนรู้ 13) บันทึกผลการเรียนรู้ 14) ปัญหา อุปสรรค แนว ทางแก้ไข

2. ผลการพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และด้านความคิดเห็นของนักเรียน

ผลการพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้น ม.6 โรงเรียนสารวิทยา พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทุกคนผ่านเกณฑ์การประเมินความคิดสร้างสรรค์ร้อยละ 70 เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคลพบว่า มีนักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินความคิดสร้างสรรค์สูงสุดร้อยละ 100 และต่ำสุดร้อยละ 75

ผลการพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นม.6 โรงเรียนสารวิทยา พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างผ่านเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 68.29 และมีนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 31.71 เมื่อพิจารณานักเรียนเป็นรายบุคคลพบว่า มีนักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุดร้อยละ 90 และต่ำสุดร้อยละ 70

ผลการพัฒนาด้านความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นม.6 โรงเรียนสารวิทยา พบว่า ในภาพรวมของความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$ และ $S.D. = 0.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$ และ $S.D. = 0.54$) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.70$ และ $S.D. = 0.54$) ด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.70$ และ $S.D. = 0.57$) และด้านสื่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{X} = 4.68$ และ $S.D. = 0.62$) ตามลำดับ ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
1. ด้านเนื้อหา	4.70	0.57	มากที่สุด
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.70	0.54	มากที่สุด
3. ด้านการประเมินผล	4.71	0.54	มากที่สุด
4. ด้านสื่อการเรียนการสอน	4.68	0.62	มากที่สุด
รวมทั้งหมด	4.70	0.56	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสารวิทยา

การพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด ที่ประกอบไปด้วยคำอธิบายรายวิชา โครงสร้างรายวิชา แผนการจัดการเรียนรู้ 4 หน่วยการเรียนรู้ และแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ รวมจำนวน 20 คาบ โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนการงานอาชีพ และด้านหลักสูตรและการสอนจำนวนรวม 3 คน ประเมินผลการพัฒนารายวิชาการงาน

อาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ดและปรับปรุงแก้ไขแล้ว โดยภาพรวมการจัดทำคำอธิบายรายวิชาและโครงสร้างรายวิชา อยู่ในระดับดี และแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 หน่วยการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก อาจเป็นเพราะการพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ดที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมีการศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน กระบวนการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา เข้าใจธรรมชาติของรายวิชา ทำให้การกำหนดเนื้อหา วัตถุประสงค์ และกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน สอดคล้องกับสุราษฎร์ พรหมจันทร์, 2552 (อ้างถึงใน พรธิดา โสมาบุตร, 2559) กล่าวถึงครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาก่อนจึงจะสามารถวางแผนและดำเนินการพัฒนารายวิชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ก็ได้ทำการวางแผนการดำเนินการ และองค์ประกอบต่างๆ อย่างมีระบบเพื่อให้มีความเหมาะสมในการพัฒนาผู้เรียน เช่นเดียวกับวัฒนา ระงับทุกข์ (2543) ที่กล่าวถึง แผนการจัดการเรียนรู้คือแผนการหรือโครงการที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้ในการสอนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของพรธิดา โสมาบุตร (2559) ที่พบว่า โครงสร้างรายวิชา คำอธิบายรายวิชา ควรมีความสอดคล้องกัน และแผนการจัดการเรียนรู้จะต้องมีการกำหนด จุดประสงค์การเรียนรู้ ความรู้ ทักษะ และคุณธรรมจริยธรรม มีองค์ประกอบครบถ้วน คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด และองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ โดยนำมาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดภาระงานที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ที่เหมาะสมกับธรรมชาติของรายวิชาการงานอาชีพที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะการทำงานและความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับวัชรานเล่าเรียนดี (2555) ที่กล่าวว่า ทักษะในการคิดสร้างสรรค์ หมายถึงความสามารถในการใช้แนวคิดในการแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลาย มีการฝึกปฏิบัติเพื่อส่งเสริมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ รวมไปถึงการสร้างแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยออกแบบให้มีการประเมินที่หลากหลายลักษณะการคิด สอดคล้องกับ Guilford (1969 อ้างถึงใน จินดา กิจพูนวงศ์, 2539) ที่กล่าวถึงความคิดสร้างสรรค์ คือ ความสามารถของบุคคลที่จะคิดแตกแยกออกไปหลายทิศทาง หลายลักษณะ หลายแง่หลายมุม หลายหลายลักษณะ

2. ผลการพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและด้านความคิดเห็นของนักเรียน

ผลการพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทุกคนผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 70 และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เป็นเพราะกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ และบรรยากาศการเรียนรู้ ให้มีความผ่อนคลาย สนุกสนาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของนันทพร รอดผล (2557) ที่พบว่า การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระมีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน นอกจากนี้การกำหนดภาระงานที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แบบเปิดกว้างให้นักเรียนได้แสดงผลงานอย่างอิสระ เปิดกว้างทางความคิด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นคว้าโดยไม่ใช้วิธีบังคับด้วยคะแนน ให้ความกับผู้เรียนในการทำผลงานอย่างค่อยเป็นค่อยไป สอดคล้องกับเพ็ญนิดา

ไชยสาย์ณห์ (2556) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ควรส่งเสริม และสนับสนุนให้คิดค้น ผลงานอย่างไม่มีขีดจำกัด และให้เวลาในการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป ค่อยช่วยเหลือและให้ความชื่นชม อย่างสม่ำเสมอ เพราะการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ต้องใช้เวลาการพัฒนา โดยนักเรียนที่ได้คะแนนสูงสุดคิด เป็นร้อยละ 100 และต่ำสุดคิดเป็นร้อยละ 75 ที่เป็นเช่นนี้ เพราะความสามารถในการคิดสร้างสรรค์เป็น ความสามารถเฉพาะบุคคล ซึ่งนักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน นักเรียนที่ได้คะแนนสูงสุดเป็นนักเรียนที่มีความ ใฝ่เรียนรู้ กล้าแสดงออก มีจินตนาการและมีความมั่นใจ เป็นลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับบุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์ (2555) ที่กล่าวถึง ลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ว่า จะมีความช่าง สังเกต อยากรู้อยากเห็น กล้าแสดงออก มีความคิดที่เป็นอิสระ มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีอารมณ์ขันเป็น เนืองนิตย์ เป็นลักษณะของผู้เรียนที่ดี และในส่วนของนักเรียนที่ได้คะแนนต่ำสุดก็ยังคงอยู่ในคะแนนที่ผ่าน เกณฑ์การประเมิน อาจเป็นเพราะนักเรียนได้รับการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในรายวิชาการงานอาชีพเพื่อ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ดในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ และขาดเรียน เป็นจำนวนน้อยครั้ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Tracy C. (2012) ที่ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วม โครงการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์มีผลการเรียนรู้และมีการพัฒนาการคิดสร้างสรรค์มากกว่านักเรียนที่ไม่ได้ เข้าร่วมโครงการ อีกทั้งครูผู้สอนยังได้ให้ความช่วยเหลือผู้เรียนอยู่เสมอ มีความยืดหยุ่นให้แก่ผู้เรียน โดยเปิด โอกาสให้ผู้เรียนที่มีคำถามสงสัยหรือต้องการขอความช่วยเหลือเพิ่มเติม เช่น นักเรียนที่ขาดเรียนในครั้งใดก็ตาม สามารถมาขอคำปรึกษา หรือขอให้สอนนอกเวลาเรียนได้ สอดคล้องกับการวิจัยของ Nidia E. (2014) ที่ ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น ความรู้ของครู และการดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด มีส่วนในการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์

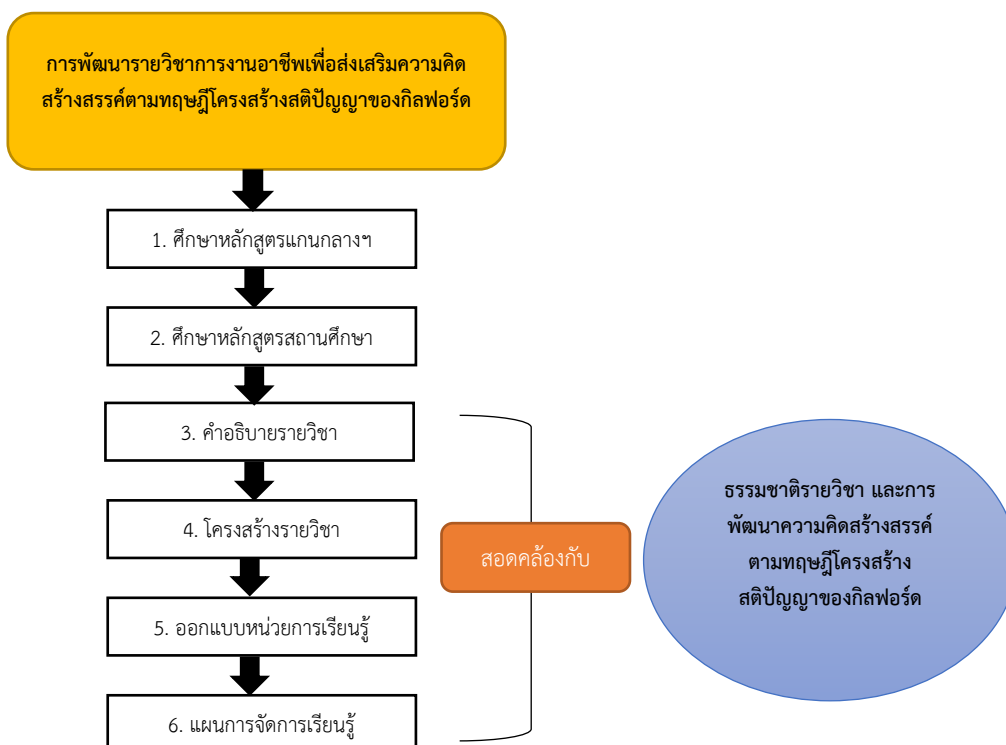
ผลการพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญา ของกิลฟอร์ด ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า โดยรวมนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์การ ประเมินร้อยละ 80.12 และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากในทุกแผนการจัดการเรียนรู้จะมี กิจกรรมสรุปความรู้และประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อเป็นการวัดและประเมินความเข้าใจของนักเรียน เป็นส่วน หนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจในจุดประสงค์การเรียนรู้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นส่งผลให้การสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนนักเรียนสามารถผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 80 ได้เป็นส่วนมาก สอดคล้องกับสำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา (2552) ได้กล่าวถึง การวัดและประเมินผลควรกำหนดให้ครอบคลุมระหว่างจัด กิจกรรมการเรียนรู้และเมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ทุกครั้ง และต้องเชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้ หรือจุดประสงค์ การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ในส่วนของนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 13 คน เนื่องมาจากผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานไว้ที่ระดับสูงกว่าร้อยละ 80 จึงทำให้มีนักเรียนทำคะแนนไม่ถึงเกณฑ์ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาคะแนนดิบ พบว่า นักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีคะแนน อยู่ในช่วงร้อยละ 70 – 75 ซึ่งอยู่ในระดับดี

สำหรับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิด สร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 4 ด้าน เป็น เพราะผู้วิจัยได้มีการวางแผนการพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎี โครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ดอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขตาม ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน มีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ จริง การมอบหมายภาระงานที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์มีความหลากหลายและเปิดกว้างทางความคิดให้แก่

นักเรียนมีทั้งแบบให้นักเรียนทำเป็นรายบุคคล และแบบกลุ่มโดยนักเรียนจะได้รับทราบเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผลงานทุกครั้ง รวมไปถึงการเสริมแรงของครูผู้สอน ทั้งคำแนะนำ การเอาใจใส่ กล่าวชื่นชม และให้กำลังใจ สอดคล้องกับผลการวิจัยของธิตยา คำควร (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ให้ผ่อนคลาย และการเสริมแรงทำให้นักเรียนกล้าคิด และกล้าตอบคำถาม ส่งผลให้นักเรียนมีความสนใจและมีความตั้งใจในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น และเช่นเดียวกับผลการวิจัยของนันทพร รอดผล (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และบรรยากาศในการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก เพราะมีการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานชัดเจน และครูคอยให้คำแนะนำอย่างละเอียดและต่อเนื่อง

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นการพัฒนารายวิชารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด โดยธรรมชาติของรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี คือ พัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะการทำงานอย่างสร้างสรรค์ ดังนั้นในขั้นตอนการจัดทำคำอธิบายรายวิชา โครงสร้างรายวิชา ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้จะต้องวางแผนดำเนินการจัดกิจกรรม กำหนดภาระงานที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิด การทำงาน การแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลายตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย อธิบายได้ว่า

การพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เข้าใจถึงมาตรฐาน ตัวชี้วัด สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน
2. ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนารายวิชาที่นำมาใช้ไปในสถานศึกษา มีความจำเป็นอย่างไรที่จะต้องศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา ให้คณะกรรมการสถานศึกษามีความเห็นชอบก่อนนำไปใช้ ดังนั้นการพัฒนารายวิชาใดๆ ก็ตามจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้ตรงตามมาตรฐานของโรงเรียน สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของโรงเรียน
3. คำอธิบายรายวิชา การจัดทำคำอธิบายรายวิชาจะต้องระบุให้ครบทุกองค์ประกอบที่นักเรียนจะได้รับเมื่อได้เรียนในรายวิชานั้นๆ อันได้แก่ ความรู้ ทักษะกระบวนการ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. จัดทำโครงสร้างรายวิชา เพื่อเป็นการกำหนดขอบข่ายการเรียนรู้ว่าประกอบไปด้วยหน่วยการเรียนรู้เท่าใด มีสาระสำคัญอย่างไรบ้าง แต่ละหน่วยจะพัฒนาผู้เรียนตามตัวชี้วัดใด สัดส่วนคะแนนเป็นอย่างไร และใช้เวลาตลอดการจัดมวลประสบการณ์การเรียนรู้อย่างไร
5. ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ควรออกแบบหน่วยการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา ธรรมชาติรายวิชา เหมาะสมกับผู้เรียนและบริบทสถานศึกษา
6. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ควรเขียนแผนการจัดการจัดกิจกรรมให้ชัดเจน ให้ครบทุกองค์ประกอบ เพื่อให้การเตรียมการสอนมีระบบและตรงตามจุดประสงค์ และจุดมุ่งหมายของรายวิชาอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ธรรมชาติของรายวิชาการงานอาชีพ เป็นรายวิชาที่เน้นส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะในการทำงาน ดังนั้นการเลือกกิจกรรมที่ใช้ในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ควรเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง การกำหนดภาระงานควรเปิดกว้างทางความคิด มีความอิสระหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถทางความคิดสร้างสรรค์ให้ได้มากที่สุด ครูผู้สอนควรตั้งคำถามเพื่อให้เกิดการต่อยอดทางความคิด คอยให้คำแนะนำแต่ไม่ควรชี้แนะและสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้มีความสนุกสนาน และผ่อนคลาย

1.2 ครูผู้สอนควรชี้แจงเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินภาระงานที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทุกครั้งที่มีการมอบหมายภาระงาน และพยายามให้คำแนะนำเมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือ และให้ผลสะท้อนกลับเกี่ยวกับผลงานของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ อาจเป็นข้อเสนอแนะเพื่อใช้ในการปรับปรุงผลงาน หรือคำชื่นชมเมื่อนักเรียนทำผลงานได้ดี เพื่อให้นักเรียนทราบผลการทำงาน เรียนรู้ข้อผิดพลาด มีกำลังใจในการพัฒนาตนเอง และทำผลงานในครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างรายวิชาแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด เพราะการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้อย่าง

หลากหลายไม่จำเป็นต้องใช้กับรายวิชาใดวิชาหนึ่งเพียงอย่างเดียว เช่น รายวิชาการงานอาชีพบูรณาการกับรายวิชาเทคโนโลยี และศิลปะ เป็นต้น

2.2 ควรมีขั้นตอนการสำรวจความต้องการในการพัฒนารายวิชาการงานอาชีพจากนักเรียน เนื่องจากทักษะที่เกี่ยวข้องกับการงานอาชีพมีหลายทักษะ เช่น ด้านคหกรรม ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรม เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลในส่วนของเนื้อหาความรู้และทักษะต่างๆ ที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

2.3 ควรทำการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด ให้ครบทั้ง 4 องค์ประกอบลักษณะการคิด คือ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ และความคิดริเริ่ม

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2551). **ความคิดสร้างสรรค์ หลักการ ทฤษฎี การเรียนการสอนการวัดผลประเมินผล**. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **ชุดฝึกอบรมการปรับกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและวัสดุภัณฑ์.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2553). **การคิดเชิงสร้างสรรค์ Creative Thinking**. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมิเดีย.
- จินดา กิจพูนวงศ์. (2539). **ผลการฝึกความคิดนอกขนานที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชนาธิป พรกุล. (2554). **การสอนกระบวนการคิด: ทฤษฎีและการนำไปใช้**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยพร นิมานวล. (2556). **การพัฒนาแบบจำลองชุดการเรียนรู้แบบใหม่ตามแนวคอนสตรัคชันนิซึมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3**. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2545). **คู่มือการเขียนและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: 21 เซนจูรี่.
- ธเนศ ชำเกิด. (2549). **ศัพท์ปฏิรูปการศึกษาที่ควรรู้**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จิตยา คำควร. (2558). **การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเทคนิคอุปมาอุปไมย เรื่องพันธุเคมี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- นันทพร รอดผล. (2557). **การพัฒนาผลการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). **การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร**. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 8 ฉบับปรับปรุงใหม่. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน์.

- บุรชัย ศิริมหาสาคร. (2545). **แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพมหานคร: บั๊กพอยท์.
- ประจักษ์ ปฏิทัศน์. (2559). **การคิดเชิงระบบและความคิดสร้างสรรค์**. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์.
- พนิต เข้มทอง. (2557). **เอกสารประกอบคำบรรยายรายวิชาการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ทาง
อาชีวศึกษาเรื่องรูปแบบการวางแผนพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรธิดา โสมาบุตร. (2559). **การพัฒนารายวิชาโครงการอาชีพระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อสืบทอด
ภูมิปัญญาท้องถิ่น**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2557). **การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร: โรง
พิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพ็ญนิดา ไชยสายัณห์. (2556). **การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking)**. แหล่งที่มา
<http://www.pattani.go.th/plan/files/doc1.pdf> สืบค้นเมื่อ 22 ต.ค. 2563.
- ราชบัณฑิตสถาน. (2553). **พจนานุกรมศัพท์จิตวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร:
ไอเดียสแควร์.
- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2555). **รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด**. พิมพ์ครั้งที่ 9.
นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2550). **ผู้เรียนเป็นสำคัญ**. สารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- สมศักดิ์ ภูวิตวารธณ์. (2544). **เทคนิคการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12
(2560-2564)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์สำนักงานปลัดกระทรวง
ศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2561). **หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสารวิทยา ประจำปีการศึกษา
2561**. กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนสารวิทยา.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น
พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560)**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). **เทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการ
เรียนรู้เพื่อขับเคลื่อนจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านทักษะชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: โรง
พิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). **แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย.
- สุราษฎร์ พรหมจันทร์. (2552). **การพัฒนาหลักสูตรรายวิชา (Course Development)**.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2547). **กลยุทธ์การสอนคิดสร้างสรรค์**. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์การพิมพ์.
- อารี พันธุ์ณี. (2540). **ความคิดสร้างสรรค์กับการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร: ต้นอ่อน แกรมมี่.
- อารี พันธุ์ณี. (2546). **การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สู่ความเป็นเลิศ**. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.

- อารี รังสินันท. (2532). **ความคิดสร้างสรรค์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟาง.
- อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์. (2555). **ทักษะความคิด: พัฒนาอย่างไร**. กรุงเทพมหานคร: อินทร์ฉิน.
- Guilford, J.P. (1967). **The Nature of Human Intelligence**. New York: Mc Graw Hill.
- Guilford, J.P. (1959). **Personality**. New York: Mc Graw Hill.
- Guilford, J.P. and Hoepfner, R. (1971). **The Nature of Human Intelligence**. New York: Mc Graw Hill.
- Hua Zhu. (2015). **The Effectiveness of a Creativity Course on Developing Chinese Design Student's creative thinking**. University of the Pacific Stockton, CA.
- Jellen, H. G. and K. K. Urban. (1989). Assessing Creative Potential World-wide: the First cross-cultural Application of the Test for Creative Thinking-drawing Production (TCT-DP). **Gifted Education International**. 6. 78-86.
- Mednick, S. A. (1962). The Associative Basis of the Creative Process. **Psychological Review**. 13(5). 32-43.
- Miles, E. (1997). **Tune Your Brain**. New York: The Berkley Publishing Group.
- Nidia E. González. (2014). **Creativity as a Whole School Process: a case study**. Capella University.
- Torrance, E.P. (1962). **Guiding creative talent**. New Jersey: Prentice - Hall.
- Torrance, E.P. (1971). **Creative Learning and Teaching**. New York: Mead and Company.
- Tracy C. Missett. (2012). **The Development of Critical and Creative Thinking Skills for 21st Century Learning**. University of Virginia.

การศึกษาความสัมพันธ์ของการบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียน
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1*

A STUDY OF THE RELATIONSHIP OF THE SCHOOL ADMINISTRATION AND
EFFECTIVENESS OF THE SCHOOL ADMINISTRATION UNDER THE OFFICE OF
SAMUT PRAKAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

¹อณัญญ์กัญญ์ อังครุระนาวิน Anankan Angkhuranawin ²ไตรรัตน์ ลิทธิกุล Triirat Sittitune
^{1,2}มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Kasetsart University, Thailand
E-mail: anankanang29@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียน 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการบริหารงานของโรงเรียน 3) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียน 159 คน โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคลากร การบริหารทั่วไป 2) ประสิทธิภาพการบริหารงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ความพึงพอใจในการทำงานของครู การจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ ความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกับประสิทธิผลของการบริหารงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง ($r = 0.76$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อที่ 3 เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ คู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด ($r = -0.78$) ได้แก่ การบริหารทั่วไป (X4) กับการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม (Y3) คู่ที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด ได้แก่ การบริหารบุคคล (X1) กับการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม (Y3) ($r = -0.31$)

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์, การบริหารสถานศึกษา, ประสิทธิภาพการบริหารงาน

Abstract

The objectives of this research paper were 1) to study the school administration, 2) to study the effectiveness of school administration, 3) to analyze the correlation of the school administration and the effectiveness of school administration under Samut Prakan Primary Education Service Area Office 1. Quantitative research was conducted, and the sample group used was 159 school administrators and teachers using simple random sampling. The instrument used for data collection was 5-points rating scale questionnaire with a reliability of 0.87. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. Results of the research were summarized as follows: 1) The school administration of schools under Samut Prakan Primary Education Service Area Office 1 in overall showed at a high level, and each aspect was at a high level in every aspect, namely academic administration, budget administration, personnel administration, and general administration. 2) Effectiveness of schools under Samut Prakan Primary Education Service Area Office 1 in overall was at a high level and each aspect was at a high level in all aspects, namely teacher's job satisfaction, efficient resource allocation, the ability to adapt to the environment. 3) The correlation between school administration and effectiveness of school administration under the Education Service Area Office. Overall, there was a high correlation ($r = 0.76$) with a statistical significance at the .01 level, which was consistent with the third hypothesis. When considering each pair, the pair with the highest correlation ($r = -0.78$) was general administration (X4) and environmental adaptation (Y3). The pair with the lowest correlation was personnel administration (X1) and environmental adaptation (Y3) ($r = -0.31$).

Keywords: Relationship, School Administration, Effectiveness of School Administration.

บทนำ

การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพ กฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542) โดยมีปฏิรูปแนวทางการจัดการศึกษา โดยให้ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ปฏิรูปหลักสูตรและเนื้อหาสาระ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน การปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษานั้นเรื่องการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะมีความสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ การบริหารสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จและเกิดประสิทธิผลจึงมีความสำคัญและมีความจำเป็น ถือว่าเป็นปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาอำนวยการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านการบริหาร ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ ปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ ความผูกพันต่อองค์กร การปัจจัยด้านครู ได้แก่ วิทยุญาณความเป็นครู ปัจจัยด้านผู้บริหาร ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร ปัจจัยด้านโรงเรียน ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหาร ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ความมีประสิทธิผลขององค์กรมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อจะเป็นประโยชน์ในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ การบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนจึงมีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกัน ถือว่าเป็นตัวจักรสำคัญในการสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษา การปฏิรูปการศึกษา ขึ้นพื้นฐานสถานศึกษาหลายแห่งจะได้รับความนิยอย่างสูงจากพ่อแม่และผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าไปศึกษาในสถานศึกษาแห่งนั้น ด้วยความเชื่อที่ว่า สถานศึกษาแห่งนั้นจะสามารถหล่อหลอมบุตรหลานของตนให้เป็นคนดีและประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ได้ (นภาลักษณ์ รุ่งสุวรรณ, 2557)

การขับเคลื่อนสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลจะเป็นไปตามขอบเขตของการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดและตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ซึ่งบัญญัติถึงงานการบริหารจัดการศึกษา 4 ด้าน คือ 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงานงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล และ 4) การบริหารงานทั่วไป ซึ่งการบริหารสถานศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะในเรื่องของการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่ความมีประสิทธิผลของสถานศึกษาดังแนวคิดของ Hoy Wayne K. and Cecil G. Miskel (2001) ที่กล่าวว่า ในการศึกษาประสิทธิผลกับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาจะมีประโยชน์เมื่อได้กำหนดผลลัพธ์การดำเนินงานไว้อย่างชัดเจนซึ่งการประเมินโดยยึดเป้าหมายโดยเป้าหมายของทุกฝ่ายได้ในบางครั้งทรัพยากรจึงถูกนำมากล่าวถึงในเบื้องต้น โดยอยู่บนสมมติฐานที่ว่าทรัพยากรเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากในปัจจุบันการผลิตและจะนำไปสู่ความมีประสิทธิผลขององค์กร ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นจะต้องได้ทรัพยากรเพื่อใช้ในการผลิตและใช้ในกระบวนการแปรสภาพให้เป็นผลผลิตสู่ระบบเป็นปัจจัยนำเข้าของระบบ ในระบบโรงเรียนดัชนีชี้วัดความมีประสิทธิผล อันได้แก่ คุณภาพนักเรียนที่เข้า

มาสิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากร และเงินทุนสนับสนุนจากรัฐบาล อำนาจหน้าที่ และผู้ปกครองตัวแทนจากภายนอกล้วนเป็นดัชนีสำคัญ

การบริหารสถานศึกษาจึงมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลขององค์กรซึ่งพิจารณาได้จาก การปฏิบัติงานภายในมีความราบรื่น และมีสุขภาพองค์การที่ดี กิจกรรมภายในหรือการปฏิบัติงานของโรงเรียน กระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน กระบวนการความพึงพอใจในการบริหารงานของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานศึกษา หากมีความชัดเจนในความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารของสถานศึกษากับประสิทธิผลซึ่งออกมาเป็นผลผลิตที่ชัดเจนก็จะนำพาองค์กรไปยังทิศทาง หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้

ประสิทธิผลของสถานศึกษาจะเกิดจากสถานศึกษาที่มีสภาพทางสังคม บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้เรียนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีความพร้อมในด้านทรัพยากรต่างๆ เช่น สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ มีงบประมาณและทรัพยากรมนุษย์ที่เพียงพอ เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างดี ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถและทักษะในด้านต่างๆ เพื่อให้กระบวนการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุขก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างมั่นคง และยั่งยืน (พิมพ์พรณ สุริโย, 2552) โรงเรียนต้องมีการบริหารสถานจัดการเพื่อให้เกิดประสิทธิผลต้องมุ่งหาทรัพยากรต่างๆ อีกทั้งเอาชนะอุปสรรคภายในสถานศึกษาต้องแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบทำให้ชุมชนพึงพอใจและได้รับการสนับสนุนจากผู้เกี่ยวข้อง ต้องพยายามทำให้เกิดการยอมรับ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเปรียบได้ว่าเป็นตัวจักรสำคัญที่จะนำพาองค์กรให้ก้าวไปสู่ความสำเร็จ การบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาให้งานนั้นบรรลุจุดหมายที่วางไว้จะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ทุกประการและมีใช่เพียงผู้บริหารจะกระทำเพียงลำพังคนเดียว แต่ยังมีผู้ร่วมงานอีกหลายคนที่มีส่วนทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2544) เพื่อให้สถานศึกษาประสบผลสำเร็จ และสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิผลจึงมีความสำคัญและจำเป็น กระบวนการการบริหารต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของบุคลากรของสถานศึกษาและปฏิบัติงานตอบสนองนโยบายของสถานศึกษา โดยมีการปฏิบัติหน้าที่สำคัญในงานบริหารทั้ง 4 ฝ่ายที่ต้องมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันจึงมีความต้องการจะทราบถึงความสัมพันธ์ของการบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาซึ่งเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาในส่วนของบริหารโครงการการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาที่จะส่งผลให้การทำงานสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายและมีประสิทธิผล

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ของการบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 เพื่อที่จะได้ทราบถึงควมมีประสิทธิผลของโรงเรียนในด้านต่างๆ ว่ามีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีลักษณะแตกต่างกันหรือไม่เพียงใดรวมไปถึงทราบปัจจัยที่อาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดประสิทธิผลของโรงเรียน และเป็นการเตรียมความพร้อมของโรงเรียนและเสริมสร้างควมมีประสิทธิผลของโรงเรียนให้เกิดขึ้น และใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแนวทางพัฒนาควมมีประสิทธิผลของโรงเรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการบริหารงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1
3. เพื่อหาความสัมพันธ์ของการบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารงานของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุททการ เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของการบริหารงานกับประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัด เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุททการ เขต 1 โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
 - 1.1 ประชากร ผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุททการ เขต 1 จากการสุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่มโรงเรียนจาก 8 กลุ่มโรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 271 คน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) โดยมีผู้บริหารและครูโรงเรียนได้ 159 คน โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 2.1 ลักษณะของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยปรับปรุงขึ้น โดยพิจารณาภายใต้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ และงานวิจัย
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเป็นแบบ ตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับ การศึกษา ของผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุททการ เขต 1
 - ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุททการ เขต 1 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราวัดประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบลิคอร์ท (Likert Scale)
 - ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการดำเนินงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุททการ เขต 1
 - 2.2 การสร้างเครื่องมือการวิจัย
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ศึกษาพัฒนาขึ้นตาม กรอบของการศึกษาเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ของการบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนในกลุ่ม ปากอ่าวเจ้าพระยาซึ่งผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างแบบสอบถามตามกรอบปัจจัยที่กำหนดมีทั้งงาน หลักงานบริหารสถานศึกษาได้เป็น 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงาน บุคคล และการบริหารทั่วไป และประสิทธิผลของโรงเรียน ตามแนวคิด Hoy and Ferguson (1985) มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูง 2) การจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ 3) ความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม 4) ความพึงพอใจในการทำงานของครู

โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือการวิจัย ดังต่อไปนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีความใกล้เคียงกับเรื่องที่วิจัย 2) กำหนดเครื่องมือที่จะใช้รวบรวมข้อมูลว่าควรเป็นเครื่องมือประเภทใดบ้าง 3) ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือที่จะใช้ในการวิจัย (ตามข้อ 2) โดยศึกษาจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย 4) กำหนดวัตถุประสงค์ของการสร้างเครื่องมือดังกล่าว 5) ระบุเนื้อหาและประเด็นหลักที่มีความครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย 6) สร้างเครื่องมือตามประเด็นและเนื้อหาในข้อมาตรฐานวัดของลิเคอร์ท (Likert Type Scales) แบบมาตราส่วนประเมินค่าของ Rensis Likert (1967) จนได้ร่างแบบสอบถาม 7) นำร่างแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษาตรวจจำนวน 3 คน ทั้งนี้ นำแบบสอบถามมาปรับแก้ไขตามข้อคิดเห็นและคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน 8) นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ควบคุม เพื่อตรวจสอบพิจารณาความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นนำมาแก้ไขปรับปรุงเนื้อหา ให้ถูกต้องสมบูรณ์ 8) ปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา 9) ทดลองใช้เครื่องมือดังกล่าว โดยการนำเครื่องมือไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 35 คน ที่โรงเรียนอนุบาลพระสมุทรเจดีย์ สพป.สป.1 เพื่อนำผลการทดสอบใช้มาตรวจสอบหาคุณภาพ ความตรงและความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) โดยยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่น r เท่ากับ 0.87 10) นำผลที่ได้จากข้อ 9 มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงเครื่องมือให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นหากเป็นไปได้ก็ควรที่จะให้อาจารย์ที่ปรึกษาช่วยพิจารณาอีกครั้งหนึ่งก็จะทำให้ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพ 11) จัดพิมพ์เครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์

2.3 การหาคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือดังต่อไปนี้ โดยนำเครื่องมือไปหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) การหาความเที่ยงตรงของคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยและบทที่ 1 ให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา การวิจัย และการวัดและประเมินผล ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามของตัวแปรที่วัดหรือไม่ เครื่องมือครอบคลุมหรือไม่อย่างไร โดยอาศัยความเห็นพ้องกัน (Consensus) ของผู้เชี่ยวชาญ ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เดินทางไปพบเพื่อปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญเป็นรายบุคคล แล้วจึงนำความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญมาสรุป และคัดเลือกข้อที่ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นว่ามีเหมาะสม ส่วนข้อที่ไม่เหมาะสม ผู้วิจัยได้ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอ จากนั้นจึงปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมอีกครั้งหนึ่งก่อนนำไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 35 คน ได้แก่โรงเรียนอนุบาลพระสมุทรเจดีย์ สพป. สป. 1 เพื่อนำผลการทดสอบใช้มาตรวจสอบหาคุณภาพ ความตรงและความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) โดยยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของ Cronbach (1990) ได้ค่าความเชื่อมั่น r เท่ากับ 0.87

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนและวิธีการดังนี้

3.1 ทำหนังสือราชการจากวิทยาลัยเทคโนโลยีสยามเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ได้ประสานผ่านทางโทรศัพท์เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียน

3.2 จัดส่งแบบสอบถาม ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมกำหนดระยะเวลาขอเก็บข้อมูลภายในระยะเวลา 10 วันโดยส่งแบบสอบถามไป 159 ฉบับได้รับคืน 159 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 100

3.3 เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจำนวน 10 โรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

3.4 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

4.1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาลงรหัส ให้คะแนนตามนำหนักคะแนนแต่ละข้อ และบันทึกข้อมูลลงคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

4.2. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและนำผลการคำนวณมาวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายและสมมติฐานของการศึกษาวิจัยต่อไป

4.3 นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยกำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนนแบบสอบถาม และการแปลความหมายของคะแนนที่กำหนดไว้ และเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่ 1 สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบชนิดเลือกตอบ นำมาแจกแจงความถี่รายข้อใช้วิเคราะห์คำนวณค่าร้อยละ และนำเสนอรูปแบบตารางประกอบ 2) นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่ 2 เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัดประเมินค่า นำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์นำหนัก 5 ระดับ บันทึกและวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ แปลความหมาย รายข้อ รายด้านและความหมายในภาพรวมของช่วงระดับคะแนน 3) แบบสอบถามตอนที่ 3 เกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนจำนวน 8 โรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตรวัดค่ามาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์และการแปลความหมาย

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

5.2 ระดับความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนจากการตอบแบบสอบถาม

5.3 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกประเด็นตามด้านการบริหารงานของโรงเรียน 4 ด้าน และวิธีวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

5.5 หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson 's Correlation Coefficient) โดยใช้สัญลักษณ์ r ข้อมูลหรือระดับการวัดของตัวแปรตามมาตรอันดับ ถึงมาตรอัตราส่วน โดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนั้นมักจะใช้สัญลักษณ์ของตัวแปรเป็นตัวแปร x และ Y โดยค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (r) และนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 พบว่า การดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.88 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.21 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติงานบริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านบริหารบุคลากร โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.07 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.57 โดยค่าเฉลี่ยด้านที่ต่ำสุดคือด้านบริหารทั่วไปโดยมี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.67 ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาการบริหารในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยสรุปภาพรวม

การบริหารในสถานศึกษาของโรงเรียน	ผลการดำเนินงาน (n = 159)		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. การบริหารวิชาการ	4.07	0.57	มาก
2. การบริหารบุคลากร	3.74	0.67	มาก
3. การบริหารงบประมาณ	4.05	0.72	มาก
4. การบริหารทั่วไป	3.67	0.80	มาก
บทสรุป	3.88	0.21	มาก

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 พบว่า ผลสำเร็จของประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียนโดยรวมอยู่ใน ระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ เท่ากับ 3.62 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.521 เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้าน พบว่า ผลสำเร็จของประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับ คือ ด้านความพึงพอใจในการทำงานของครู ด้านการจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ ด้านความสามารถในการปรับตัวต่อ สภาพแวดล้อม โดยค่าเฉลี่ยด้านที่ต่ำสุด คือ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.52 และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.78 ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยสรุปภาพรวม

ประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียน	ผลสำเร็จ (n = 159)		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	3.52	0.78	มาก
2. ด้านการจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ	3.69	0.68	มาก
3. ด้านความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม	3.53	0.79	มาก
4. ด้านความพึงพอใจในการทำงานของครู	3.73	0.58	มาก
ภาพรวม	3.62	0.53	มาก

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกับประสิทธิผลของการบริหารงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียน (X_{tot}) กับประสิทธิผลของการบริหารงานของโรงเรียน (Y_{tot}) ในภาพรวมพบว่า มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง ($r = 0.76$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อที่ 3 เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ คู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด ($r = -0.78$) ได้แก่ ด้านการบริหารทั่วไป (X_4) กับด้านการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม (Y_3) คู่ที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด ได้แก่ ด้านการบริหารบุคคล (X_1) กับด้านการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม (Y_3) ($r = -0.31$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยดังกล่าวมีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า การบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อที่ 1 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า การปฏิบัติงานบริหารสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคลากร โดยค่าเฉลี่ยด้านที่ต่ำสุด คือ การบริหารทั่วไป เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีผลการวิจัยดังนี้ แสดงให้เห็นว่า การบริหารงานวิชาการถือเป็นงานหลักที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องมีความเป็นนักวิชาการมีภาวะผู้นำในการบริหารงานวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุริยัน ทรัพย์ผล (2559) ที่ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำทางวิชาการและความผูกพันในองค์กร มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาและภาวะผู้นำส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านบรรยากาศโรงเรียน องค์กรแห่งการเรียนรู้ และความผูกพันในองค์กร โดยเฉพาะต้องมีความสามารถในการวางแผนการบริหารงบประมาณเพื่อนำงบประมาณและทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประสิทธิผลกับสถานศึกษามากที่สุดจึงถือว่าการบริหารงานวิชาการและการบริหารงบประมาณจึงมีความสำคัญและจำเป็นควบคู่กันไปสิ่งสำคัญคือตัวคุณภาพผู้เรียน การบริหารวิชาการจึงถือเป็นที่ที่จะพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นในการเรื่องของการจัดกระบวนการเรียนรู้ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญของครูผู้สอน ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดพัฒนะ วฑฒโน (เฟื่องเนียม), บุญเชิด ชานิศาสตร์ และสุทธิพงษ์ ศรีวิชัย (2563) ที่ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ มีระดับการบริหารมาก รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานงบประมาณ และด้านการบริหารงานบุคคล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Steers, R. M. (1977) ที่ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กร คือ ปัจจัยด้านลักษณะขององค์กร ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านบุคคล และปัจจัยด้านนโยบายบริหารและการปฏิบัติ

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 มีผลสำเร็จของประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อที่ 2 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าผลสำเร็จของประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับ คือ ความพึงพอใจในการทำงานของครู การจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ ความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม โดยค่าเฉลี่ยด้านที่ต่ำสุด คือ ด้านด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แสดงให้เห็นว่าครูเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนโดยเฉพาะในการ

บริหารงานด้านวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gibson Ivancevich & Donnelly (1994) กล่าวว่า ประสิทธิภาพองค์การว่าความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างองค์ประกอบ 5 ประเภท คือ ผลผลิต ประสิทธิภาพ ความพึงพอใจ การปรับตัวและการพัฒนา ส่วนผลการวิจัยค่าเฉลี่ยด้านที่ต่ำสุด คือ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสิ่งต้องมีการพัฒนาและเห็นถึงการพัฒนาโดยพิจารณาจากตัวผู้เรียนเป็นหลัก

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกับประสิทธิผลของการบริหารงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อที่ 3 เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่า คู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด ได้แก่ การบริหารทั่วไป (X4) กับการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม (Y3) คู่ที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด ได้แก่ การบริหารบุคคล (X1) กับการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม (Y3) แสดงให้เห็นว่า การบริหารงาน 4 ด้านของสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการบริหารงานของโรงเรียน เหตุฉะนั้น การบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนจึงเป็นการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายและตัวชี้วัดของโรงเรียน โดยผู้บริหารได้ดำเนินการชักจูงผู้ใต้บังคับบัญชาให้มาทำงานอย่างเสียสละ ขณะเดียวกันผู้บริหารได้ทำหน้าที่ประสานงานในทางด้านการจัดการศึกษาให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด โดยการจัดสรรทรัพยากรที่มีได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปรับเปลี่ยนต่อสภาวะแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกได้อย่างเหมาะสมซึ่งทำให้เกิดความพึงพอใจในผลการดำเนินงานของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน การบริหารสถานศึกษาจึงมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุคตน์นัท หวานฉ่า (2555) ที่ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงบประมาณมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด คือ สถานศึกษามีการศึกษาวเคราะห์การจัดและพัฒนาศึกษาในการจัดสรรงบประมาณของสถานศึกษาตามกรอบทิศทางของเขตพื้นที่การศึกษาและตามความต้องการของสถานศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่า ความสัมพันธ์ของการบริหารงานของโรงเรียนกับประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียนที่มีระดับค่าความสัมพันธ์ในระดับสูงตามลำดับ คือ การบริหารทั่วไป (X4) กับการสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม (Y3) โดยมีความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ .781 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง การบริหารทั่วไป (X4) กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Y1) โดยมีความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ .778 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ด้านการบริหารทั่วไป (X4) กับการจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพโดยมีความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ .658 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลางแสดงให้เห็นถึงการบริหารทั่วไปเป็นงานที่จะช่วยให้งานด้านอื่นๆ เป็นไปตามเป้าหมายซึ่งถือได้ว่าเป็นงานสนับสนุนส่งเสริมให้สถานศึกษามีประสิทธิผล แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของการบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลขององค์การจะเป็นไปตามเป้าหมายและมีประสิทธิผลมากขึ้นเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับการบูรณาการงานทั้ง 4 ฝ่ายไม่ว่าจะเป็นงานวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารบุคลากร และงานบริหารทั่วไป ซึ่งล้วนแต่มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Steers, R. M. (1977) ที่ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลองค์การว่ามีความหมายคือ 1) เป็นความสามารถขององค์การที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ 2) เป็นความสามารถขององค์การที่จะดำรงอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ประสิทธิผลองค์การที่ดีที่สุดเป็นการทำให้เป้าหมายในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลจึงต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบและปัจจัยในการบริหารที่มีลักษณะเชื่อมสัมพันธ์กัน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นความสัมพันธ์ของการบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 อันเป็นการบริหารสถานศึกษาเป็นงานที่ผู้บริหารต้องรับผิดชอบ 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป เพื่อให้เกิดประสิทธิผลของการบริหารงานโรงเรียน 4 องค์ประกอบ คือ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูง 2) การจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ 3) ความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม 4) ความพึงพอใจในการทำงานของครูผู้วิจัย สรุปองค์ความรู้การวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของการบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียน

จากภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของการบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียน อธิบายได้ว่า

1. การบริหารสถานศึกษา เป็นการปฏิบัติงานในสถานศึกษาตามแนวทางกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา 4 ด้าน ได้แก่

1.1 การบริหารวิชาการ การดำเนินกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการสอน นักเรียน ให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ

1.2 การบริหารงบประมาณ การดำเนินงานที่มีขอบข่ายเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลการใช้งบประมาณ การบริหารการเงิน การบริหารบัญชีและการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ของโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนสามารถดำเนินการตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ด้วยความราบรื่น

1.3 การบริหารงานบุคคล การดำเนินงานที่เกี่ยวกับบุคคล เริ่มตั้งแต่ การสรรหาบุคคลมาทำงานหรือมาเป็นครู การจัดบุคคลเข้าทำงาน การบำรุงรักษาและการสร้างเสริมกำลังใจในการทำงาน การพัฒนาบุคคล และการจัดบุคคลให้พ้นจากงาน

1.4 การบริหารทั่วไป การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริม สนับสนุนและการอำนวยความสะดวก ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของ

2. ประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียน เป็นผลสำเร็จจากการที่ผู้บริหารและครูในโรงเรียนที่ทำงานร่วมกันจนสำเร็จ โดยผ่านกระบวนการบริหารงานของผู้บริหาร และการดำเนินกิจกรรมการเรียน

การสอนของครู การสร้างความร่วมมือของผู้ปกครองและชุมชนในอันที่จะก่อให้เกิดผลกับนักเรียนรายบุคคล และภาพรวมของโรงเรียนในลักษณะที่เป็นผลผลิตวิชาการ 4 ประการ ได้แก่

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูง ผลสำเร็จการบริหารและจัดการจนสามารถทำให้นักเรียนในโรงเรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี โดยพิจารณาได้จากเกรดเฉลี่ยโดยรวมของนักเรียน จำนวนร้อยละของนักเรียนที่สามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไป ความสามารถทางด้านวิชาของนักเรียน และความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู

2.2 การจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ ผลสำเร็จการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาในการวางแผนการใช้งบประมาณให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษา โดยมีการจัดสรรทรัพยากรให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

2.3 ความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม ผลสำเร็จการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีการยอมรับแนวคิด เทคนิควิธีการใหม่ๆ ที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการบริหารโดยมีการปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

2.4 ความพึงพอใจในการทำงานของครู ความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งที่จะปฏิบัติงานในโรงเรียนให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย อันมีบรรยากาศสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่จะส่งเสริมและกระตุ้นให้มีความกระตือรือร้นในการทำงาน และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทันสมัยเหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า ผลการดำเนินงานบริหารสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับ คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านบริหารบุคลากร โดยค่าเฉลี่ยด้านที่ต่ำสุด คือ ด้านบริหารทั่วไป ทำให้สถานศึกษาต้องมีการดำเนินการพัฒนาปรับปรุงในส่วนที่เป็นภาระงานในด้านการบริหารทั่วไปไม่ว่าจะเป็นการวางแผนและออกแบบการดำเนินงานอย่างมีระบบ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศรวมไปถึงจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กรโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยมีการวางแผนงานครอบคลุมเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการงบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกับประสิทธิผลของการบริหารงานของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันต่ำสุด คือ ด้านการบริหารบุคคลกับด้านการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมจะเป็นทิศทางให้สถานศึกษาต้องพัฒนาบุคคลให้สามารถปรับตนเองให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะนำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนการปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงานอย่างรวดเร็วตามสภาพแวดล้อมได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ทางการบริหารงานทั้ง 4 ด้านที่ส่งผลให้การบริหารงานในแต่ละด้านมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของตัวแปรอย่างอื่นที่ส่งผลให้การบริหารสถานศึกษาประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- นภาลักษณ์ รุ่งสุวรรณ. (2557). การวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 2(14). 250-230.
- ปรียาพร วงศ์อันตรโรจน์. (2544). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- พระปลัดพัฒนา วฑฒโน (เพ็ญเนียม), บุญเชิด ชำนิศาสตร์ และสุทธิพงษ์ ศรีวิชัย. (2563). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 สำหรับผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. 7(2). 27-38.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 1 (19 ส.ค. 2542).
- พิมพ์พรรณ สุริโย. (2552). ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเทศบาล กลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 9 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*.
- ยุกตนันท์ หวานฉ่ำ (2555). *การบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนในอำเภอคลองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สุริยัน ทรัพย์ผล. (2559). *ปัจจัยด้านองค์การและภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลของการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดลุ่มน้ำโขง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน*. *ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- Gibson, J. L., Ivancevich, J. M., & Donnelly J. H. (1994). *Organizations Structure, Process, Behavior*. Texas: Business Publications.
- Hoy, Wayne K. & Furguson, Judith. (1985). *Theoretical framework and exploration*. Texas: Business Publication.
- Hoy, Wayne. K and Cecil G. Miskel. (2001). *Educational Administration: Theory Research and Practice*. 4th ed. New York: Harper Collins.
- Krejcie and D. Morgan. Determining Sample Size Research Activities. (1970). *Educational and Psychological Measurement*. 30. 607-610.
- Likert, Rensis. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. *Reading in Attitude Theory and Measurement*. New York: Wiley & Son.
- Steers, R. M. (1977). *Organizational Effectiveness: A Behavioral View*. CA: Good years Publishing.

กลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*
THE STRATEGIES OF SUSTAINABLE DESTINATION DEVELOPMENT
IN PHRANAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

¹กอบชัย เมฆดี Kobchai Mekdee, ²สุรพงษ์ วัชรจิตต์ Suraphong Watcharajit,
³ศรินทร์ ชันติวัฒนกุล Sarin Khuntiwattanakul

^{1,2}มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Thailand

³มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม Chandrakasem Rajabhat University, Thailand

E-mail: mekdee@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสถานะการณ์ปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษาหลักการกรอบเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3) เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว 4) เพื่อจัดทำกลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 23 แห่ง ซึ่งผู้วิจัยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม และแบบประเมินกลยุทธ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) สถานการณ์ปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ (1) ปัจจัยแวดล้อมภายนอก มีภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และ (2) ปัจจัยแวดล้อมภายใน มีภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) หลักการกรอบเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ ด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง ด้านสังคมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และด้านสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ อยู่ในระดับมาก 3) แนวทางปฏิบัติการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว มีภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการเพิ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชน ด้านการเพิ่มประโยชน์แก่สิ่งแวดล้อม และภาพรวมด้านการบริหารจัดการความยั่งยืน อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการเพิ่มประโยชน์แก่ชุมชน นักท่องเที่ยวและมรดกวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง และ 4) กลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 5 กลยุทธ์หลัก ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์หลักแนวคิดด้านการเปลี่ยนแปลงใหม่ 2) กลยุทธ์หลักแนวคิดด้านความผูกพัน 3) กลยุทธ์หลักแนวคิดด้านการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 4) กลยุทธ์หลักแนวคิดด้านการบูรณาการ 5) กลยุทธ์หลักแนวคิดด้านคุณธรรมและจริยธรรม

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Abstract

The objectives of this research paper were 1) to study the current situation of tourist destination in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, 2) to study the principles of filling in the Sustainable Development Goals, 3) to study the sustainable tourism practices for tourist sites, 4) to formulate a strategy of sustainable tourist destination development. Mixed methods research that combines methods with quantitative research and qualitative research was conducted. The population and sample used in this research were stakeholders from 23 in tourist sites in Ayutthaya province, and purposive sampling was used. The research tools were survey form, in-depth interview form, questionnaires, and strategic assessment form. Qualitative data was analyzed by content analysis. The quantitative data were analyzed by descriptive statistics such as percentage, frequency, mean and standard deviation. Results of the research were summarized as follows: 1) the current situation of tourist destination in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province were (1) external environmental factors showed in overall at moderate level, and (2) internal environmental factors showed in overall was at a moderate level. 2) Principles for filling in the Sustainable Development Goals showed in overall at a high level, namely, cooperation for sustainable development at the highest level. For the economy and wealth Social and human dignity and the environment and nature were at high levels. 3) The sustainable tourism practices for tourist sites showed that in overall at a high level, namely the aspect of increasing economic benefits to the community, enhancing benefits to the environment and an overview of sustainability management at a high level. For adding benefits to the community tourists and cultural heritage was at moderate level. 4) A strategy of sustainable tourist destination development in Ayutthaya Province consisted of 5 main strategies, which were 1) core strategy for the new transformation concept, 2) core strategy for the engagement concept, 3) core strategy for the main sustainable management concept, 4) core strategy for integration concepts, 5) core strategy for moral and ethical concepts.

Keywords: Strategies, Sustainable Destination Development, Phranakhon Si Ayutthaya Province.

บทนำ

ประเทศไทยได้สั่งสมอารยธรรมที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาเป็นระยะเวลาอย่างยาวนาน โดยมีการขุดค้นพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความเก่าแก่ในยุคหินเก่าซึ่งเป็นยุคแรกของมนุษย์อาศัยอยู่เมื่อ 5 แสนปีมาแล้ว นอกจากนี้พื้นที่ของประเทศไทยในปัจจุบันยังเคยเป็นที่ตั้งของรัฐโบราณจำนวนมาก สิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นทรัพยากรที่สร้างคุณค่าให้กับประเทศไทยอย่างมหาศาลทั้งทางด้านความเป็นสมบัติของชาติและทางการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีและเทศกาล ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต รวมไปถึงทรัพยากรทางธรรมชาติอันมีความหลากหลาย ที่ได้รับความดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ มีแหล่งมรดกโลก

สำคัญของชาติ เป็นอดีตราชธานีและศูนย์กลางการเมืองการปกครองของไทย มีความยิ่งใหญ่ในแถบดินแดนพื้นที่สุวรรณภูมิ (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2546, หน้า 75)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นราชธานีที่มีความเจริญรุ่งเรืองยาวนานติดต่อกันมาถึง 417 ปี มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับต่างประเทศ มีการติดต่อค้าขายและคนต่างชาตินำมาตั้งบ้านเรือนอาทิ จีน ญี่ปุ่น ฮอลันดา โปรตุเกส หลังสิ้นสุดการปกครองในราชอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา และถูกเปลี่ยนบทบาทมาเป็นเมืองเก่า เป็นแหล่งโบราณสถานที่สำคัญ เมื่อปี พ.ศ. 2534 UNESCO ขึ้นทะเบียนอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเป็น “เมืองมรดกโลก” (UNESCO World Heritage Sites) ภายใต้ชื่อ “นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและเมืองบริวาร” จากการจัดอยู่ใกล้กรุงเทพฯ ทำให้ได้รับอิทธิพลและความเจริญเติบโตของสังคมเมือง วิถีชีวิตในพื้นที่เปลี่ยนเป็นแบบผสมผสานสังคมเมืองกับชนบท มีศักยภาพการพัฒนาทั้งด้านการเกษตร อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเฉพาะในเกาะเมืองและบริเวณรอบนอกเกาะ ซึ่งเป็นเขตที่มีโบราณสถานที่สำคัญของชาติเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย และได้รับความนิยมทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เมื่อการท่องเที่ยวเจริญเติบโตมากขึ้น โดยขาดการระมัดระวังในการดูแลสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ศิลปกรรม ทำให้โบราณสถาน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายลง ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการท่องเที่ยว มลพิษต่างๆ การรुकู้ของสิ่งปลูกสร้างเพื่อประโยชน์เชิงพาณิชย์ หรือการทำลายด้วยความไม่ตั้งใจ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564)

ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2563 ไทยได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส (COVID-19) ทำให้ต้องประกาศการไม่อนุญาตให้นักเดินทางต่างประเทศเข้าไทย และการห้ามประชาชนคนไทยเดินทางข้ามจังหวัด (LOCKDOWN) จนมาถึงการระบอบที่ 2 ในเดือนธันวาคม 2563 มีการกระจายตัวของเชื้อไวรัสเกือบทั้งประเทศและมีอัตราการเพิ่มของผู้ป่วยในระดับวันละ 500-1,000 คน และยังไม่มียุทธศาสตร์ใดจะรับรองได้ว่า แนวโน้มการระบาดของโคโรนาไวรัสจะเกิดขึ้นที่รอบ และการระบาดนี้จะไปสิ้นสุดเมื่อใด และการระบอบที่ 3 ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2564 เป็นต้นมาถือว่าเป็นการระบาดครั้งใหญ่ที่สุด โดยเฉลี่ยมีคนติดเชื้อไวรัสวันละ 2,500 คน และมีผู้เสียชีวิตเฉลี่ยวันละ 25-30 คน ซึ่งการระบาดของโคโรนาไวรัส (COVID-19) ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างมาก ซึ่งรายได้จากการท่องเที่ยวที่เป็นรายได้หลักของจังหวัด ขาดหายไปโดยฉับพลันและต่อเนื่อง เกิดสภาวะการว่างงาน การมีงานทำของประชากรที่หดหายไป และผลในระยะยาวกับความกังวลของการเกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอย (Economics Recession) การหดตัวของภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดการชะลอตัวทางเศรษฐกิจ การเติบโตของผลผลิตมวลรวมในประเทศหรือ GDP ตีตก และต้องใช้เวลาในการแก้ปัญหาหนานับปี (ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กระทรวงมหาดไทย (ศบค.มท.), 2564)

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) กำหนดสาระสำคัญของภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศและท้องถิ่นและประโยชน์ต่อการจ้างงาน และแผนพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวหลักและรอง เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นย่อมผลกระทบโดยตรงต่อแหล่งท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ และประชาชนในพื้นที่ โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ได้ถูกกำหนดให้สอดคล้องภายใต้กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) มี 3 มิติ คือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม และ 17 เป้าหมาย คือ 1) ขจัดความยากจน 2) ยุติความ

หิวโหย 3) สุขภาพดี/ความเป็นอยู่ที่ดี 4) การศึกษาที่มีคุณภาพ 5) ความเท่าเทียมทางเพศ 6) การจัดให้มีน้ำสะอาด 7) พลังงานสะอาดที่เข้าถึงได้ 8) การเติบโตทางเศรษฐกิจและการจ้างงานที่มีคุณค่า 9) โครงสร้างพื้นฐาน อุตสาหกรรมและนวัตกรรม 10) ลดความเหลื่อมล้ำ 11) เมืองและชุมชนที่น่าอยู่ 12) การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน 13) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 14) การใช้ประโยชน์และทรัพยากรทางทะเล 15) การใช้ประโยชน์และปกป้องระบบนิเวศทางบก 16) สังคมที่สงบสุขและสถาบันแข็งแกร่ง 17) สร้างความร่วมมือการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้เศรษฐกิจไทยมีเสถียรภาพ มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 5 ต่อปี และบรรลุการเป็นประเทศที่มีรายได้สูงภายในปี 2579 และแผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (พ.ศ. 2561-2564) และฉบับทบทวนปี พ.ศ. 2564 ได้กำหนดประเด็นการพัฒนาคุณภาพและเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยว และการบริการสู่มาตรฐานสากล โดยตั้งเป้าหมายการเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวร้อยละ 7.0 จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.0 และค่าใช้จ่ายต่อวันในการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.0 (สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2560)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการศึกษากลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยว ความคิดเห็นหลักการกรอบการพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวปฏิบัติการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว และนำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานที่เกิดประโยชน์แหล่งท่องเที่ยวภาครัฐและภาคเอกชน อันจะส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาหลักการกรอบการพัฒนาอย่างยั่งยืน
3. เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
4. เพื่อกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาอย่างยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้การวิจัยผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

- 1.1 ประชากรในการทำวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 120 แห่ง ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ เชิงศิลปวัฒนธรรม เชิงนิเวศน์ และกลุ่มให้ความสนใจพิเศษ ส่วนใหญ่ที่ตั้งอยู่ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอบางปะอิน และอำเภอบางบาล

- 1.2 ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แหล่งท่องเที่ยวและสถานประกอบการจำนวน 23 แห่ง ผู้ให้ข้อมูล 28 รูป/คนซึ่งประกอบด้วยภาคราชการ 12 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลเป็นพระสงฆ์ ข้าราชการ พนักงานเจ้าหน้าที่และ/หรือลูกจ้าง 16 รูป/คน ภาคเอกชน 11 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลเป็นเจ้าของและ/หรือผู้ประกอบการ 13 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบไม่เป็นไปตามโอกาสทางสถิติด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้ร่างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยในแบบสอบถามมีทั้งหมด 2 ชุด ประกอบด้วย

ชุดที่ 1 แบบสอบถามเชิงปริมาณที่เกี่ยวข้องกับ

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งแบบสอบถามชุดนี้ ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยแวดล้อมภายนอก 7 ข้อ 2) ปัจจัยแวดล้อมภายใน 5 ข้อ

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับด้านหลักการเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งแบบสอบถามชุดนี้ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) สังคมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 5 ข้อ 2) เศรษฐกิจและความมั่งคั่ง 5 ข้อ 3) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5 ข้อ 4) ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน 2 ข้อ

3. แบบสอบถามเกี่ยวกับด้านการปฏิบัติตามแนวทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งแบบสอบถามชุดนี้ ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) การบริหารจัดการอย่างยั่งยืน 5 ข้อ 2) การเพิ่มประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น 5 ข้อ 3) การเพิ่มประโยชน์แก่ชุมชน นักท่องเที่ยว และมรดกวัฒนธรรม 4 ข้อ 4) การเพิ่มประโยชน์ให้สิ่งแวดล้อม 5 ข้อ

4. แบบสอบถามเกี่ยวกับด้านการประเมินแนวคิดและผลกลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งแบบสอบถามชุดนี้ ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) แนวคิดและกลยุทธ์แนวคิดใหม่ 6 ข้อ 2) แนวคิดและกลยุทธ์ความผูกพัน 7 ข้อ 3) แนวคิดและกลยุทธ์การอนุรักษ์ 9 ข้อ 4) แนวคิดและกลยุทธ์การบูรณาการ 7 ข้อ 5) แนวคิดและกลยุทธ์คุณธรรมและจริยธรรม 9 ข้อ โดยมีลักษณะของข้อคำถาม กำหนดระดับการปฏิบัติตามวิธีของ Likert โดยกำหนดให้คะแนนในแต่ละระดับตามความคิดเห็นและการปฏิบัติ แต่ละชุดของแบบสอบถามและแบบประเมินแบ่งเป็น 5 ระดับ

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นลักษณะแบบสัมภาษณ์แบบเปิด มีคำถามทั้งสิ้น 4 ด้าน ได้แก่ 1) สถานการณ์ปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) หลักการเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3) การปฏิบัติตามแนวทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว 4) กลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ในการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้ง 4 ด้านแต่ละด้านมีคำถาม 4 ข้อคือ 1) หน่วยงานหรือสถานประกอบการทำกิจกรรมให้แต่ละด้านหรือไม่ ในการทำกิจกรรมเหล่านั้นได้ทำกิจกรรมอะไรบ้าง มีขั้นตอนการดำเนินการอย่างไร 2) ในการทำกิจกรรมแต่ละด้านนั้นมีปัญหาหรือไม่ การทำกิจกรรมมีปัญหาคือเป็นกิจกรรมขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก มีระดับและขั้นตอนในการแก้ไขปัญหาอย่างไร 3) ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรมมีด้านใดบ้าง มีผลเป็นรูปธรรมสามารถจับต้องได้อย่างไร สามารถวัดผลได้เป็นลักษณะของตัวเลข ตัวเงิน หรือได้ผลที่เกิดแก่ภายใต้จิตใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างไร และมีความรู้สึกอย่างไร 4) ความคิดเห็นข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับกิจกรรมแต่ละด้าน เพื่อให้กิจกรรมมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม 1) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอต่อที่ปรึกษาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ตลอดจนความชัดเจนของเนื้อหาสาระและความเหมาะสมในการภาษา 2) นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบแก้ไขโดยผู้เชี่ยวชาญ 3) นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบแก้ไขแล้วไปใช้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 28 คน

4. ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย 1) แผนการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) รายงานการวิจัยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาอย่างยั่งยืน และกลยุทธ์ 3) รายงานแห่งความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 4) ข้อมูลจากแบบสอบถาม 5) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการศึกษาจากเอกสาร ข้อมูลจากหนังสือและเอกสารต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อใช้เป็นแนวทางการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5.1 ขั้นตอนการเตรียมการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม 1) การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและขอคำแนะนำจากที่ปรึกษา 2) การหาข้อมูลจาก Website ที่เกี่ยวกับรายงานแห่งความยั่งยืน รายงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน แหล่งท่องเที่ยว และกลยุทธ์ เพื่อทราบถึงสถานการณ์ปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งปัจจัยแวดล้อมภายนอกและปัจจัยแวดล้อมภายใน กรอบเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน และการปฏิบัติตามแนวทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว 3) การติดต่อประสานงานและขอความร่วมมือกับหน่วยงาน/สังกัด หรือสถานประกอบการเพื่อผู้วิจัยนัดหมายกับผู้เกี่ยวข้องในการเก็บและเปิดเผยข้อมูล 4) การเตรียมความพร้อมอุปกรณ์ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย โทรศัพท์มือถือที่ถ่ายภาพนิ่งและบันทึกเสียงได้และสมุดบันทึก 5) การเตรียมแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม หนังสือแนะนำตัวในการสัมภาษณ์และสอบถามเพื่อการจัดเก็บข้อมูล

5.2 ขั้นตอนการดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก 1) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของหน่วยงาน สังกัด หรือสถานประกอบการ เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับกรอบการพัฒนาอย่างยั่งยืน และการปฏิบัติตามแนวทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยวได้ดำเนินการมีอะไรบ้าง มีวิธีการดำเนินการอย่างไร กิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อกิจการอย่างไร และกิจกรรมที่ดำเนินการมีผลต่อหน่วยงานหรือสถานประกอบการอย่างไรบ้าง เพื่อที่มุ่งหาข้อเท็จจริงและข้อสรุปเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูล 2) ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับ (1) สถานการณ์ปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยว แบ่งเป็น 2 ด้าน จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วย ปัจจัยแวดล้อมภายนอก 7 ข้อ และปัจจัยแวดล้อมภายใน 5 ข้อ (2) กรอบหลักการเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน แบ่งเป็น 4 ด้าน จำนวน 17 ข้อ ประกอบด้วย ด้านสังคมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 5 ข้อ ด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง 5 ข้อ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5 ข้อ และด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน 2 ข้อ และ (3) การปฏิบัติตามแนวทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว แบ่งเป็น 4 ด้าน จำนวน 19 ข้อ ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน 5 ข้อ ด้านการเพิ่มประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น 5 ข้อ ด้านการเพิ่มประโยชน์แก่ชุมชน นักท่องเที่ยว และมรดกวัฒนธรรม 4 ข้อ และด้านการเพิ่มประโยชน์ให้สิ่งแวดล้อม 5 ข้อ เพื่อสอบถามแก่ผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงใน 5 ระดับ 3) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนท่องเที่ยว และนักวิชาการด้านกลยุทธ์การพัฒนาอย่างยั่งยืนจำนวนด้านละ 2 คน รวมเป็น 4 คน เพื่อขอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะด้านกลยุทธ์เกี่ยวกับกลยุทธ์ที่ผู้วิจัยได้จัดทำเพื่อนำเสนอการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้ 1) ข้อมูลสภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจัดหมวดหมู่ของเนื้อหาเป็น 2 ส่วนคือ วิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมภายนอก ด้านโอกาสและด้านอุปสรรค และการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน ด้านจุดเด่น และด้านจุดด้อย 2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลจากหน่วยงานหรือสถานประกอบการ กรอบเป้าหมายหลักการการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและจัดหมวดหมู่ของความคิดเห็น และหาความถี่และค่าร้อยละของความคิดเห็น โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง ด้านสังคมและความเป็นอยู่ของผู้คน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และการปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและจัดหมวดหมู่ของกิจกรรมที่ทำ และหาความถี่และค่าร้อยละของกิจกรรม โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ด้านการบริหารจัดการที่ยั่งยืน ด้านเพิ่มประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชน ด้านเพิ่มประโยชน์แก่ชุมชน นักท่องเที่ยวและมรดกวัฒนธรรม และด้านเพิ่มประโยชน์ให้สิ่งแวดล้อม 3) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ เกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงกลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 4) ข้อมูลที่ได้รับนำมาวิเคราะห์และแก้ไขปรับปรุงการจัดทำกลยุทธ์เพื่อนำเสนอต่อไป

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การศึกษาครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณครั้งนี้นำผลข้อมูลที่ได้จากการสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูล ตามขั้นตอนต่อไปนี้ 1) การวิเคราะห์ความคิดเห็นกรอบเป้าหมายหลักการการพัฒนาอย่างยั่งยืนใน 4 ด้าน ด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง ด้านสังคมและความเป็นอยู่ของผู้คน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยหาค่าค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละคำตอบทั้ง 4 ด้าน 2) การวิเคราะห์การปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวใน 4 ด้าน ด้านการบริหารจัดการที่ยั่งยืน ด้านเพิ่มประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชน ด้านเพิ่มประโยชน์แก่ชุมชน นักท่องเที่ยวและมรดกวัฒนธรรม และด้านเพิ่มประโยชน์ให้สิ่งแวดล้อม โดยหาค่าค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแต่ละคำตอบทั้ง 4 ด้าน 3) การวิเคราะห์กลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นำผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นกรอบเป้าหมายหลักการการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผลการวิเคราะห์การปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวแล้วนำทั้ง 3 ประเด็นผลการวิเคราะห์ มาหาความเชื่อมโยงและความแตกต่างของแต่ละประเด็น แล้วนำมาร่างกลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 4) นำร่างกลยุทธ์ดังกล่าวไปให้นักวิชาการตรวจสอบให้ข้อคิดเห็นและข้อแนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับกลยุทธ์ที่ผู้วิจัยได้จัดทำ เพื่อนำมาปรับปรุงนำเสนอกลยุทธ์ดังกล่าวต่อไป โดยมีการแปลความหมาย ที่ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายตามขอบเขตของค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของ John W. Best (1981)

สรุปผลการวิจัย

1. สถานการณ์ปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.1 ปัจจัยแวดล้อมภายนอก ภาพรวมของปัจจัยแวดล้อมภายนอกอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า ปัจจัยแวดล้อมภายนอกที่อยู่ในระดับมากที่สุด 1 เรื่อง คือ แนวโน้มสังคม/วัฒนธรรม/ประเพณี รองลงมาอยู่ในระดับมาก 2 เรื่อง คือ กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย และกลุ่มห่วงโซ่อุปทานและผู้สนับสนุน อยู่ในระดับปานกลาง 2 เรื่อง คือ ด้านการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี และสภาพการณ์การแข่งขัน อยู่ในระดับน้อย 1 เรื่อง คือ นโยบาย/กฎหมาย/ระเบียบปฏิบัติและข้อบังคับ และอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ สภาพเศรษฐกิจ ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สถานการณ์ปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้านปัจจัยแวดล้อมภายนอก

ปัจจัยแวดล้อมภายนอก	Mean	S.D.	อันดับ	แปลผล
1. สภาพเศรษฐกิจ	1.43	0.662	7	น้อยที่สุด
2. สภาพการณ์การแข่งขัน	2.96	0.706	5	ปานกลาง
3. กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย	3.78	1.085	2	มาก
4. แนวโน้มสังคม วัฒนธรรม ประเพณี	4.78	0.422	1	มากที่สุด
5. การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี	3.13	0.968	4	ปานกลาง
6. นโยบาย/กฎ/ระเบียบ/ข้อบังคับ	2.43	0.590	6	น้อย
7. ห่วงโซ่อุปทาน/ผู้สนับสนุน	3.61	0.583	3	มาก
ภาพรวม	3.16	0.448		ปานกลาง

1.2 ปัจจัยแวดล้อมภายใน ภาพรวมของปัจจัยแวดล้อมภายในอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า ปัจจัยแวดล้อมภายในอยู่ในระดับมากที่สุด 1 เรื่อง คือ แหล่งท่องเที่ยว รองลงมา ได้แก่ อยู่ในระดับปานกลาง 4 เรื่อง คือ การบริหารจัดการ การตลาด งบประมาณ การเงิน และการลงทุน และการวิจัยและพัฒนา ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สถานการณ์ปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้านปัจจัยแวดล้อมภายใน

ปัจจัยแวดล้อมภายใน	Mean	S.D.	อันดับ	แปลผล
1. แหล่งท่องเที่ยว	4.57	0.50	1	มากที่สุด
2. การตลาด	2.91	0.79	3	ปานกลาง
3. การบริหารจัดการ	3.26	0.75	2	ปานกลาง
4. งบประมาณ การเงินและการลงทุน	2.74	0.75	4	ปานกลาง
5. การวิจัยและพัฒนา	2.35	0.88	5	ปานกลาง
ภาพรวม	3.16	0.50		ปานกลาง

2. หลักการกรอบการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.1 สังคมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ภาพรวมของหลักการเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านสังคมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า หลักการเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านสังคมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่อยู่ในระดับมากที่สุด 1 เรื่อง

คือ การมีสุขภาพดีปราศจากโรคภัยและความเป็นอยู่ที่ดี รองลงมาอยู่ในระดับมาก 3 เรื่อง คือ การศึกษาที่เท่าเทียมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต การยุติความยากจนในทุกรูปแบบ และการยุติความหิวโหย ความมั่นคงด้านอาหารและส่งเสริมเกษตรอย่างยั่งยืน

2.2 เศรษฐกิจและความมั่งคั่ง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า หลักการเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่งที่อยู่ในระดับมากที่สุด 2 เรื่อง คือ ระบบเมืองและชุมชนที่น่าอยู่และยั่งยืนและมีการจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ รองลงมาอยู่ในระดับมาก 3 เรื่อง คือ สร้างโครงสร้างพื้นฐาน ส่งเสริมนวัตกรรมและการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ยั่งยืน ลดความเหลื่อมล้ำด้านสังคมและเศรษฐกิจ และพลังงานสะอาดและพลังงานทดแทนทุกคนเข้าถึงได้

2.3 สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า หลักการเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับมากที่สุดมี 1 หัวเรื่อง คือ การจัดให้มีน้ำสะอาด สุขอนามัยและบริหารน้ำที่ยั่งยืน รองลงมาอยู่ในระดับมากมี 2 เรื่อง คือ การใช้ประโยชน์ระบบนิเวศทางบกและจัดการป่าไม้ที่ยั่งยืน และให้มีรูปแบบการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน ส่วนความสำคัญระดับปานกลางมี 2 เรื่อง คือ การใช้ประโยชน์ระบบนิเวศทางน้ำและทรัพยากรทางทะเล และการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบ

2.4 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า หลักการเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนระดับมากที่สุด คือ ส่งเสริมสังคมที่สงบและครอบคลุมให้การเข้าถึงความยุติธรรม และระดับมากในเรื่องความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. แนวปฏิบัติการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.1 การบริหารจัดการอย่างยั่งยืน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า การปฏิบัติตามแนวทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับมาก 2 เรื่อง คือ ด้านการมีมาตรการป้องกันความเสี่ยงจากภัยพิบัติ และด้านการมีการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกผู้พิการ รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง 2 เรื่อง คือ ด้านการมีมาตรการป้องกันและตอบสนองต่ออาชญากรรม และด้านการการจัดทำสำรวจและรายงานความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว และการปฏิบัติระดับน้อย 1 เรื่อง คือ ด้านมีการจัดทำแผนการจัดการจัดการที่ยั่งยืน

3.2 การเพิ่มประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า การปฏิบัติตามแนวทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยวด้านการเพิ่มประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่นในระดับมากที่สุด 3 เรื่อง คือ ด้านการให้โอกาสจ้างงาน การประกอบอาชีพ และการฝึกอบรม ด้านมีระบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารท่องเที่ยว และด้านมีระบบที่สนับสนุน SMEs พัฒนาความยั่งยืนของผลิตภัณฑ์ รองลงมาอยู่ในระดับมาก 1 เรื่อง คือ ด้านการสำรวจความคิดเห็นความพึงพอใจของชุมชนท้องถิ่น และทำในระดับน้อย 1 เรื่อง คือ ด้านการจัดทำการประเมินผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ

3.3 การเพิ่มประโยชน์แก่ชุมชน นักท่องเที่ยว และมรดกวัฒนธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า การปฏิบัติตามแนวทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยวด้านการเพิ่มประโยชน์แก่ชุมชน นักท่องเที่ยว และมรดกวัฒนธรรมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน คือ ด้านระบบการปกป้องและข้อมูลเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม ด้านมีระบบการสร้างการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการ

ป้องกันทรัพย์สินทางปัญญา ด้านมีนโยบายและระบบฟื้นฟูสภาพแวดล้อม และด้านระบบการจัดการและคู่มือการปฏิบัติตัวในการท่องเที่ยว

3.4 การเพิ่มประโยชน์ให้สิ่งแวดล้อม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า การปฏิบัติตามแนวทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยวด้านการเพิ่มประโยชน์ให้สิ่งแวดล้อม ระดับมาก 3 เรื่อง คือ ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับระบบการจัดการน้ำ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับระบบการจัดการขยะ และด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับพลังงานและภาวะเรือนกระจก รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง 2 เรื่อง คือ ด้านระบบประเมินและป้องกันความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม และด้านระบบส่งเสริมการใช้การขนส่งสาธารณะ

4. กลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. กลยุทธ์หลักแนวคิดความผูกพัน มี 2 กลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 1 กลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อสังคม แนวทางการดำเนินงาน ได้แก่ 1) การจัดตั้งคณะทำงานร่วมรัฐและเอกชนด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชน 2) การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบต่อเป้าหมายและแผนงาน 3) การปฏิบัติ การสำรวจ การประชุมแก้ไขปัญหาหรือพัฒนา ดำเนินงานตามแผนงาน และติดตามและประเมินผล

กลยุทธ์ที่ 2 กลยุทธ์การมีส่วนร่วมชุมชน แนวทางการดำเนินงาน ได้แก่ 1) การสร้างเครือข่ายโครงการพัฒนา 2) การรวบรวมโครงการและการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนงาน 3) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโครงการ

2. กลยุทธ์หลักแนวคิดคุณธรรมและจริยธรรม มี 2 กลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 3 กลยุทธ์ธรรมาภิบาลและบรรษัทภิบาล แนวทางการดำเนินงาน ได้แก่ 1) ภาครัฐการจัดตั้งหน่วยงานจังหวัดนำข้อมูลข่าวสารเข้าระบบ E-GOV. 2) ภาคเอกชนการเปิดเผยข้อมูลการให้บริการ ผลการดำเนินงานและความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ 3) การโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้สาธารณะชนในการเปิดให้บริการข้อมูลข่าวสาร 4) การติดตามและประเมินการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ 4 กลยุทธ์จรรยาบรรณ แนวทางการดำเนินงาน ได้แก่ 1) จัดตั้งหน่วยงานเสริมสร้างจริยธรรมการปฏิบัติแก่หน่วยงาน 2) การกำหนดโครงการอบรมปฏิบัติด้านจริยธรรมการพัฒนาจิต 3) การประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่เข้าร่วมโครงการ 4) การติดตามประเมินผลโครงการ

3. กลยุทธ์หลักแนวคิดการบูรณาการ มี 2 กลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 5 กลยุทธ์การประสานงาน แนวทางการดำเนินงาน ได้แก่ 1) จัดตั้งคณะกรรมการประสานงานรัฐเอกชนด้านการท่องเที่ยว 2) การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบต่อระยะเวลาการดำเนินงาน 3) คัดค้านการประสานงาน การกำหนดมาตรฐาน 4) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ

กลยุทธ์ที่ 6 กลยุทธ์การทำงานร่วมกัน แนวทางการดำเนินงาน ได้แก่ 1) จัดตั้งกลุ่มหรือคณะทำงาน แนวคิด อุดมการณ์ และเป้าหมายการทำงานร่วมกัน 2) การเข้าร่วมและทำงานร่วมกัน มีให้การสั่งการ 3) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน

4. กลยุทธ์หลักแนวคิดการเปลี่ยนแปลงใหม่ มี 2 กลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 7 กลยุทธ์นวัตกรรมใหม่ แนวทางการดำเนินงาน ได้แก่ 1) การจัดตั้งหน่วยงานร่วมภาครัฐและเอกชนด้านกิจกรรมงานใหม่ 2) ร่วมกันศึกษา ค้นคว้า และปรึกษาหางานที่ไม่เกิดเกิดขึ้นมาใน

อยุธยาและจังหวัดอื่น 3) โครงการแผนงานและนำเสนอต่อคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนด้านการท่องเที่ยวจังหวัด

กลยุทธ์ที่ 8 กลยุทธ์เทคโนโลยีใหม่ แนวทางการดำเนินงาน ได้แก่ 1) หน่วยงานพัฒนาการใช้เทคโนโลยีและการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานในเข้ากับสถานการณ์ 2) การอบรมบุคลากรการใช้เทคโนโลยีและการให้บริการผ่านระบบเทคโนโลยี 3) การประเมินผลของโครงการ

5. กลยุทธ์หลักแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน มี 2 กลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 9 กลยุทธ์การบริหารจัดการที่ยั่งยืน แนวทางการดำเนินงาน ได้แก่ 1) การรวบรวมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 2) การรวบรวมงานที่ต้องพัฒนาและแก้ไขข้อบกพร่อง 3) การดำเนินงานให้เป็นไปตามหน้าที่และความรับผิดชอบ 4) การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นระยะ

กลยุทธ์ที่ 10 กลยุทธ์การอนุรักษ์และการป้องกัน แนวทางการดำเนินงาน ได้แก่ 1) นำเสนอโครงการการศึกษาวิจัยและลดความขัดแย้งที่เป็นประโยชน์สังคมและชุมชน 2) การอนุมัติโครงการ การดำเนินงานตามโครงการ และการติดตามโครงการ

โดยมีการประเมินผลกลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การประเมินผลกลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มวิจัย 10 ราย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนอกกลุ่มวิจัย จำนวน 20 ราย โดยมีผลการประเมินผลกลยุทธ์ 10 ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 กลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อสังคม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มวิจัยค่าเฉลี่ยทุกแผนงานเท่ากับ 4.50 สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนอกกลุ่มวิจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 5.00

กลยุทธ์ที่ 2 กลยุทธ์การมีส่วนร่วมชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มวิจัยค่าเฉลี่ยทุกแผนงานเท่ากับ 4.50 สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนอกกลุ่มวิจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 5.00

กลยุทธ์ที่ 3 กลยุทธ์ธรรมาภิบาลและบรรษัทภิบาล กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มวิจัยมีค่าเฉลี่ยทุกแผนงานเท่ากับ 5.0 สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนอกกลุ่มวิจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 5.00

กลยุทธ์ที่ 4 กลยุทธ์จรรยาบรรณ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนอกกลุ่มวิจัยมีค่าเฉลี่ยทุกแผนงานเท่ากับ 4.5 ส่วนกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มวิจัยที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.0

กลยุทธ์ที่ 5 กลยุทธ์การประสานงาน ทั้งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มวิจัยและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนอกกลุ่มวิจัยมีค่าเฉลี่ยทุกแผนงานเท่ากับและสูงสุด 5.0

กลยุทธ์ที่ 6 กลยุทธ์การทำงานร่วมกัน ทั้งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มวิจัยและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนอกกลุ่มวิจัยมีค่าเฉลี่ยทุกโครงการและกิจกรรมเท่ากับ คือ 4.5

กลยุทธ์ที่ 7 กลยุทธ์นวัตกรรมใหม่ ทั้งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มวิจัยและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนอกกลุ่มวิจัยมีค่าเฉลี่ยทุกโครงการและกิจกรรมเท่ากับ คือ 5.0

กลยุทธ์ที่ 8 กลยุทธ์เทคโนโลยีใหม่ ทั้งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มวิจัยและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนอกกลุ่มวิจัยมีค่าเฉลี่ยทุกโครงการและกิจกรรมเท่ากับ คือ 5.0

กลยุทธ์ที่ 9 กลยุทธ์การบริหารจัดการที่ยั่งยืน ทั้งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มวิจัยและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนอกกลุ่มวิจัยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันทุกโครงการเท่ากับ 5.0

กลยุทธ์ที่ 10 กลยุทธ์การอนุรักษ์และการป้องกัน ทั้งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มวิจัยและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนอกกลุ่มวิจัยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันเท่ากับ 5.0

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอนำผลสรุป มาอภิปรายผลเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. สถานะการณ์ปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.1 ปัจจัยแวดล้อมภายนอก สรุปผลได้ 7 ด้าน คือ ด้านสภาวะเศรษฐกิจ ด้านสภาวะการณ์การแข่งขัน ด้านกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ด้านแนวโน้มสังคม วัฒนธรรมและประเพณี ด้านการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ด้านนโยบายกฎระเบียบและข้อบังคับ ห่วงโซ่อุปทานและผู้สนับสนุน ซึ่งภาพรวมปัจจัยแวดล้อมภายนอกทั้ง 7 ด้านอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ส่วนด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและด้านกลุ่มลูกค้าเป้าหมายอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับเพ็ญประภา เพชระบูรณิน และศศิธร ป้องเรือ (2557) กล่าวว่า การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์จังหวัดนครพนม ด้านโอกาสในการพัฒนาเพราะมีหน่วยงานภาครัฐสนับสนุน และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว และมีอุปสรรค คือ การประชาสัมพันธ์ไม่มีประสิทธิภาพเทคโนโลยี

1.2 ปัจจัยแวดล้อมภายใน ที่สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติกรรม สมยศ และคณะ (2562) ที่ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยแวดล้อมภายในได้ 5 ด้าน คือ ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านการตลาด ด้านการจัดการจัดการ ด้านงบประมาณ การเงินและการลงทุน และด้านการวิจัยและพัฒนา ภาพรวมของปัจจัยแวดล้อมภายในอยู่ในระดับปานกลาง แต่จุดเด่นจุดแข็งของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด และที่ต้องพัฒนาให้ดีขึ้น

2. หลักการเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.1 มิติทางสังคม จากผลการวิจัย พบว่า แหล่งท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี สัมมาอาชีพ ความสำคัญในการศึกษา และความเท่าเทียมทางเพศ ซึ่งสอดคล้องกับ Huan huan Hua., Wondirad Amare (2021) ที่กล่าวถึงการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในแหล่งท่องเที่ยวในเมือง ได้รับผลกระทบอย่างมากจากความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสร้างเครือข่ายและความเป็นอยู่ของสังคมเมือง และการท่องเที่ยวอย่างชาญฉลาดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบบูรณาการและยั่งยืน

2.3 มิติทางเศรษฐกิจ จากผลการวิจัย พบว่า แหล่งท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการจ้างงานและการเติบโตทางเศรษฐกิจ เมืองและชุมชนที่น่าอยู่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรมและอุตสาหกรรมเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ลดความเหลื่อมล้ำและมีพลังงานสะอาด ซึ่งสอดคล้องกับ Ruhanen, Lisa (2010) กล่าวว่า การวางแผนเชิงกลยุทธ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตอบสนองต่อความต้องการด้านสิ่งแวดล้อมเมือง การเงิน การจ้างงานชุมชน และสนับสนุนแนวคิดนโยบายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอาจทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภา สังขวรรณ (2560) ที่ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผลมาจากการจัดการท่องเที่ยวในด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค ความเป็นอยู่ของสังคมเมือง การจัดระเบียบและความสะอาด และสอดคล้องกับ UNWTO (2015) กล่าวถึงการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน เน้นการวางตำแหน่งการท่องเที่ยว การพัฒนาผลิตภัณฑ์เน้นนวัตกรรม กลยุทธ์การพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านคุณภาพและนวัตกรรมของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

2.3 มิติทางสิ่งแวดล้อม จากผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการจัดให้มีน้ำสะอาด การใช้ประโยชน์ระบบนิเวศทางบกและทางน้ำ รูปแบบการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งสอดคล้องกับ Koenig, Eric S. (2016) กล่าวถึงการปรับกลยุทธ์ใหม่ในการจัดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเพื่อส่งเสริมการดำรงชีวิตของชาวประมงและความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมชายฝั่ง ต่อปริมาณการประมงที่ลดลง นโยบายและกฎระเบียบด้านการประมงและสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการพัฒนาการท่องเที่ยวที่กำลังเปลี่ยนไปสู่การท่องเที่ยวจำนวนมากและชุมชนท้องถิ่นกำลังแสวงหาช่องทางในการดำรงชีวิตอยู่อย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับ Ehinger, Lindsey T. (2016) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ในศirkิษสถาน ประสบความสำเร็จในการจัดหาทางเลือกสำหรับการกระจายความหลากหลายทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อมในระดับชุมชน การเปลี่ยนแปลงนโยบายกฎระเบียบด้านทรัพยากรทางบกและป่าไม้ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

2.4 มิติความร่วมมือเพื่อความยั่งยืน จากผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับสังคมที่สงบสุขและการเข้าถึงความยุติธรรม และความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน UNWTO (2015) ความสำเร็จของการมีประสิทธิผลด้านกำกับดูแลกิจการที่ดีและธรรมาภิบาล และเครื่องมือนโยบายการบริหารจัดการความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2559) ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์หลักการบริหารจัดการภาครัฐป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบและธรรมาภิบาล และยุทธศาสตร์สนับสนุนหลักร่วมมือและสนับสนุนระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การบริหารราชการแผ่นดินมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ทันสมัย และมีการทำงานเชิงบูรณาการของภาคีการพัฒนา และสร้างความร่วมมือการพัฒนาอย่างยั่งยืนระหว่างประเทศ เน้นผลักดันด้านกฎระเบียบและเชิงสถาบัน ผลักดันการลดการใช้มาตรการที่ไม่ใช่มาตรการทางภาษี

3. การปฏิบัติตามแนวทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว

3.1 การบริหารจัดการอย่างยั่งยืน จากผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับมาตรฐาน การป้องกันความเสี่ยงจากภัยพิบัติและสิ่งอำนวยความสะดวกผู้พิการและผู้สูงอายุ สอดคล้องกับที่สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (2560) กล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวได้รับความเสียหายครั้งใหญ่จึงได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อการปรับปรุงและซ่อมแซมภัยพิบัติจากอุทกภัย และมีการจัดทำแผนป้องกันและความเสี่ยงจากภัยพิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของสามารถ จัปโจร, เปรมวิทย์ ท่อแก้ว, ธนชัย พรหมรัตน์ และอาวุธ คันศร (2562) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ให้ความสำคัญด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุมากที่สุด เช่น ที่จอดรถ ทางเดินลาด ทางเท้าและห้องน้ำ สถานที่จอดรถที่อยู่ใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยว

3.2 การเพิ่มประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น จากผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับด้านโอกาสจ้างงาน การประกอบอาชีพ และการฝึกอบรม ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารท่องเที่ยว และด้านสนับสนุน SMEs และชุมชน พัฒนาความยั่งยืนของผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับที่ Katavic, Ivica (2014) กล่าวถึงการปรับเป้าหมายขององค์กรให้สอดคล้องกับเป้าหมายของชุมชน การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจกับความคาดหวังของชุมชนท้องถิ่น ผู้นำองค์กรมีแนวโน้มที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ที่เป็นประโยชน์ร่วมกันกับชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนลดความเสี่ยงในการดำเนินงานและดึงดูดพนักงานเข้าทำงานได้ดี

3.3 การเพิ่มประโยชน์แก่ชุมชน นักท่องเที่ยว และมรดกวัฒนธรรม จากผลการวิจัย พบว่า แหล่งท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับด้านการปกป้องและข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรม ด้านการสร้างการมีส่วนร่วม เกี่ยวกับการป้องกันทรัพย์สินทางปัญญา และด้านนโยบายและระบบฟื้นฟูรักษาแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับ งานวิจัยของภัทรา แจ่มใจเจริญ (2559) ได้ทำงานวิจัยเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนโอหิงมาจิ ประเทศญี่ปุ่น ผลการวิจัยพบว่า ด้านความเป็นของแท้ (Authenticity) และความสมบูรณ์ในลักษณะองค์รวม (Integrity) ของแหล่งมรดก ชุมชนสามารถกระจายผลประโยชน์ให้กับสมาชิกใน ชุมชน จากการนำเสนอมรดกวัฒนธรรมแก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนชุมชนมีการศึกษาและทบทวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากผลกระทบที่เกิดขึ้นทุกปี

3.4 การเพิ่มประโยชน์ให้สิ่งแวดล้อม จากผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการขยะ ระบบการบริหารจัดการน้ำ และภาวะเรือนกระจก สอดคล้องกับงานวิจัยของปรารถนา สถิติวิภาว และคณะ (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่า การแก้ไขปัญหาที่จะทำให้เกิดเท่าเทียมโดยร่วมมือกับทุกภาคส่วน ข้อเสนอแนะการดำเนินโครงการเร่งด่วน ได้แก่ โครงการจัดการมูลฝอยและการรักษาความสะอาด โครงการพัฒนาแหล่งเก็บกักน้ำอุปโภคบริโภค โครงการสร้างและพัฒนาบุคลากรท่องเที่ยว โครงการพัฒนาระบบสาธารณสุข ปโภคและโครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และการส่งเสริมให้เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และเชิงปฏิบัติแก่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ชุมชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานของรัฐ ในการดำเนินงานร่วมกันเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Srisung, P. and Chompunth, C. (2020) ที่ผลการวิจัยพบว่า มีชุมชนเพียงแห่งเดียวในเกาะช้างที่ได้รับการจัดการขยะตามแนวทาง 3Rs หลายชุมชนต้องเผชิญกับอุปสรรคและปัญหามากมายในการบรรลุ SDG ที่ 12 เช่น ทรัพยากรไม่เพียงพอและขาดความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคการท่องเที่ยว ภาครัฐควรจัดทำทรัพยากรและงบประมาณให้เพียงพอแก่หน่วยงานท้องถิ่น สร้างความตระหนักและให้ความรู้แก่ผู้คน ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยวในเกาะช้าง เพื่อให้บรรลุการจัดการขยะอย่างยั่งยืน

4. กลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.1 กลยุทธ์หลักแนวคิดความผูกพัน

กลยุทธ์ที่ 1 กลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Gabriela, Estrella. Myrta, Zemp. & Urs, Wagenseil (2014) กล่าวถึงการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และแนวคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมได้รับการแก้ไขมากขึ้นตามแหล่งท่องเที่ยว ด้วยการยอมรับแนวคิดของความรับผิดชอบต่อสังคม องค์กรจัดการแหล่งท่องเที่ยว (DMO) จะต้องรับผิดชอบต่อผลกระทบของตนที่มีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสิ่งแวดล้อม มีบทบาทที่หลากหลายอื่นๆ รวมถึงการเป็นผู้นำการสนับสนุนการศึกษา แรงจูงใจและการเป็นแบบอย่างที่ดี และการมีส่วนร่วมของชุมชนใน CSR.

กลยุทธ์ที่ 2 กลยุทธ์การมีส่วนร่วมชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของสมศักดิ์ ต้นติเศรณี (2560) ที่ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพด้านการจัดการ คือ การที่มีองค์การภาคีเครือข่ายภาคประชาชน สมาคมและโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากชุมชนมีบทบาทหลักต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ 1) แนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่มรดกโลก 2) แนวทางในการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4) แนวทางในการพัฒนาระบบบริหารจัดการการ

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 5) แนวทางในการจัดการความรู้ 6) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

4.2 กลยุทธ์หลักแนวคิดคุณธรรมและจริยธรรม

กลยุทธ์ที่ 3 กลยุทธ์ธรรมาภิบาลและบรรษัทภิบาล สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (2546) กล่าวถึงหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หลักประสิทธิภาพ หลักประสิทธิผล หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบต่อ/สามารถตรวจสอบได้ หลักเปิดเผย โปร่งใส หลักหลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค หลักการมีส่วนร่วม และหลักการกระจายอำนาจ และสอดคล้องกับที่ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2560) กล่าวถึงหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับบริษัทจดทะเบียน บทบาทและความรับผิดชอบต่อคณะกรรมการในฐานะผู้นำที่สร้างคุณค่าให้แก่กิจการอย่างยั่งยืน กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของกิจการเพื่อความยั่งยืน เสริมสร้างคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพ การสรรหาและพัฒนาผู้บริหารระดับสูงและการบริหารบุคลากร

กลยุทธ์ที่ 4 กลยุทธ์จรรยาบรรณ สอดคล้องกับประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน (2564) (2564) เป็นหลักประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือนที่ยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ ชื่อสัตย์สุจริต กล้าตัดสินใจและยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มุ่งผลสัมฤทธิ์ประสิทธิภาพและคุณภาพของงาน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรมปราศจากอคติและไม่เลือกปฏิบัติ และดำรงตนเป็นแบบอย่างด้วยการเป็นข้าราชการที่ดีและรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ และสอดคล้องกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2464) ได้กล่าวถึงจรรยาบรรณธุรกิจ ความซื่อสัตย์ซึ่งผลประโยชน์ การรักษาและใช้ทรัพย์สินของบริษัท การให้/รับของขวัญ/การบันเทิง การซื้อขายหลักทรัพย์ของบริษัทและการใช้ข้อมูลภายใน การปฏิบัติต่อลูกค้าและคุณภาพผลิตภัณฑ์ นโยบายการปฏิบัติต่อคู่ค้าและเจ้าหน้าที่ นโยบายการปฏิบัติต่อคู่แข่งทางการค้า นโยบายการปฏิบัติตนของพนักงานและปฏิบัติต่อพนักงานอื่น

4.3 กลยุทธ์หลักแนวคิดการบูรณาการ

กลยุทธ์ที่ 5 กลยุทธ์การประสานงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของจักรวาล สุขไมตรี (2561) ที่ผลการวิจัยพบว่า การประสานงานในองค์กร ประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้รู้จักให้ รู้จักเสียสละ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่เพื่อส่วนรวม มีอัธยาศัยไมตรีต่อกัน ใช้ภาษาในการสื่อสาร ด้วยความชัดเจน ไม่คลุมเครือ มีเหตุผล ใช้คำพูดที่สุภาพ อ่อนโยน มีสัมมาคารวะ ถูกกาลเทศะ บำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นคนใจกว้าง ละเว้นการทำให้ผู้อื่น ต้องเดือดร้อน และมีความเสมอต้นเสมอปลาย วางตัวเหมาะสม ละเว้นการมีอคติ ในการลำเอียง เพราะรักใคร่กัน ไม่ชอบกัน และละเว้นอบายมุขทั้งปวง และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมจิตร อินทมน (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า การจัดการแบบมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การวางแผน กิจกรรม การติดตามและประเมินผลของบุคคลในท้องถิ่น นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีระดับการจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในการค้นหาปัญหามากที่สุด คือ การช่วยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวางแผน

กลยุทธ์ที่ 6 กลยุทธ์การทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์ศักดิ์ เพชรสถิต, บุญทัน ดอกไธสง และวิมล หอมยิ่ง (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยยุทธศาสตร์การบริหารจัดการร่วมภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการภาคเอกชน ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการภาครัฐ และยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ

Hamburger, Jennifer P. (2021) ที่ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาวิจัยแบบมีส่วนร่วมโดยชุมชน การประยุกต์ใช้ ทฤษฎีเพื่อผลลัพธ์เชิงบวก คุณค่าสาธารณะ การทำงานร่วมกันและการตัดสินใจ ความไว้วางใจและความ น่าเชื่อถือประกอบกันเป็นมูลค่าสาธารณะ ความไว้วางใจทำหน้าที่เป็นตัวเร่งเข้าด้วยกัน เมื่อไว้วางใจได้ผู้มัด แล้วองค์กรจะต้องประเมินปัจจัยเหล่านี้เป็นประจำเพื่อรักษาภาวะสมดุล

4.4 กลยุทธ์หลักแนวความคิดการเปลี่ยนแปลงใหม่

กลยุทธ์ที่ 7 กลยุทธ์นวัตกรรมใหม่ สอดคล้องกับที่ Faludi Jeremy (2017) ที่ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการออกแบบที่หลากหลายด้วยเหตุผลความยั่งยืนและนวัตกรรมให้คุณค่าทางธุรกิจ และ แนวทางการออกแบบสีเขียวมาตรฐานคิดคำนึงถึงความคิดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม คุณค่าการผสมผสานแนว ทางการออกแบบสีเขียวเข้าด้วยกัน และแนวทางปฏิบัติในการออกแบบด้านความยั่งยืนในทีมออกแบบให้ คุณค่าทางธุรกิจ และสอดคล้องกับ Ramteke, Sachin K. (2019) กล่าวถึงกลยุทธ์ด้านนวัตกรรมที่ผู้นำทาง ธุรกิจใช้เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและการเติบโตของผลกำไรอย่างยั่งยืน คือ ประสบการณ์ของลูกค้า ที่โดดเด่น ความทันสมัยโดยใช้เทคโนโลยี คุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่น ข้อได้เปรียบของรูปแบบธุรกิจ ความ หลากหลายของความคิด และการรวมเข้าด้วยกัน ความร่วมมือเชิงกลยุทธ์และพันธมิตร ความรวดเร็วและซัย ชนะในตลาดหลังการขาย เพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในเชิงบวกนี้

กลยุทธ์ที่ 8 กลยุทธ์เทคโนโลยีใหม่ สอดคล้องกับสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (2563) กล่าวถึงการยกระดับสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล การบูรณาการระหว่างหน่วยงาน การทำงานแบบอัจฉริยะ ให้ บริการมีประชาชน และขับเคลื่อนเกิดการเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลและการดำเนิน งานร่วมกันการนำเทคโนโลยีและอุปกรณ์ดิจิทัลมาสนับสนุนการปฏิบัติงานด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสม การยกระดับงานบริการให้ตรงกับความต้องการของประชาชนที่เปลี่ยนแปลง และการขับเคลื่อนการเปลี่ยน แปลงในทุกระดับของบุคลากรภาครัฐรวมถึงการเปลี่ยนแปลงในขั้นตอนการทำงาน เทคโนโลยี และกฎระเบียบ และสอดคล้องกับสถาบันวิทยาการนวัตกรรม (2564) กล่าวถึงนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อแก้ปัญหาใน มาตรการการรักษาระยะห่างและความปลอดภัยเพื่อการท่องเที่ยว เป็นตัวช่วยที่เข้ามาต่อลมหายใจให้ธุรกิจ ท่องเที่ยวยังคงไปต่อได้ในสถานการณ์การท่องเที่ยววิถีใหม่ในอนาคต 5 TravelTech เทคโนโลยีไร้สัมผัส แรงงานดิจิทัล พาสปอร์ตดิจิทัล (Digital ID) แพลตฟอร์มวางแผนท่องเที่ยว และประสบการณ์ทางเลือก

4.5 กลยุทธ์หลักแนวความคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน

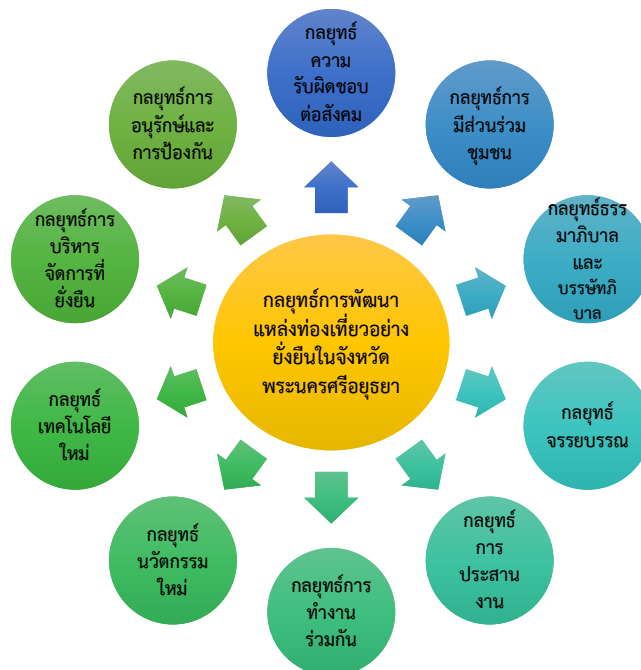
กลยุทธ์ที่ 9 กลยุทธ์การบริหารจัดการที่ยั่งยืน สอดคล้องกับ Mechelle, Nicole. Best. (2008) กล่าวถึงโครงการระบบการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ได้รับการรับรองคุณสมบัติตามมาตรฐานที่ เป็นที่ยอมรับการจัดการสิ่งแวดล้อมกับนานวัตกรรมมาใช้เลย สร้างเพื่อระดับการจัดการสิ่งแวดล้อมกับ แรงจูงใจ โครงการอุตสาหกรรมเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมแชมป์สีเขียว (Green Champion) การบริหารจัดการ อำนวยความสะดวกของภาครัฐฯ ในการพัฒนานโยบายการให้สิ่งจูงใจและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นมาก สำหรับการจัดการสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์ที่ 10 กลยุทธ์การอนุรักษ์และการป้องกัน สอดคล้องกับ Gandip, K.C. (2013) กล่าวถึงการปรับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวในอันนาปูร์นา เนปาล มีการท่องเที่ยวเดินป่าทำ ให้เสียสมดุลต่อระบบนิเวศและส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และการสร้างโครงการ พื้นที่อนุรักษ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อสวัสดิภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อม เพื่อกิจกรรมการ

ท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นส่งผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อความสะดวกและจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ศึกษา

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นกลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อันเป็นกลยุทธ์การวางแผนเพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุถึงเป้าหมายได้ โดยออกแบบแผนปฏิบัติการให้เหมาะสมกับทรัพยากรและการวางแผนป้องกัน เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สรุปเป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 10 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 กลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อสังคม กลยุทธ์ที่ 2 กลยุทธ์การมีส่วนร่วมชุมชน กลยุทธ์ที่ 3 กลยุทธ์ธรรมาภิบาลและบรรษัทภิบาล กลยุทธ์ที่ 4 กลยุทธ์จรรยาบรรณ กลยุทธ์ที่ 5 กลยุทธ์การประสานงาน กลยุทธ์ที่ 6 กลยุทธ์การทำงานร่วมกัน กลยุทธ์ที่ 7 กลยุทธ์นวัตกรรมใหม่ กลยุทธ์ที่ 8 กลยุทธ์เทคโนโลยีใหม่ กลยุทธ์ที่ 9 กลยุทธ์การบริหารจัดการที่ยั่งยืน และกลยุทธ์ที่ 10 กลยุทธ์การอนุรักษ์และการป้องกัน ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

องค์กร หน่วยงาน และสถานประกอบการธุรกิจ ควรดำเนินการดังนี้

1.1 ควรมีการศึกษาวิจัยและ/หรือผู้ใช้บริการ ลูกค้าธุรกิจสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะ หรือคำแนะนำในการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ นวัตกรรม เพื่อให้ทราบถึงความต้องการและสามารถตอบสนองความต้องการได้ตรงกับพฤติกรรมลูกค้าและผู้ใช้งานตรง

1.2 ควรตอบสนองกลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชนและกลยุทธ์การทำงานร่วมกันให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและชุมชนในท้องถิ่น เปิดโอกาสให้นักเรียน นักศึกษาเข้ามาศึกษาเรียนรู้ในองค์กร เพิ่มทักษะและประสบการณ์จริง หรือการฝึกงาน การฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดแรงงานในอนาคต และการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและทำงานร่วมกันในการแก้ไขปัญหาและ/หรือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว อาทิ จัดอาสาการมีส่วนร่วมกันทำงานแก้ไขปัญหาการจราจรติดขัด การเดินรถในช่วงวันหยุด การทำงานร่วมกันการแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงสถานที่แหล่งท่องเที่ยว การป้องกันและดูแลชุมชนด้านสารเสพติดและการช่วยลดอุบัติเหตุบนท้องถนน การมีส่วนร่วมของชุมชนและการทำงานร่วมกันความเป็นเพื่อนการทำงานเป็นทีมช่วยลดความขัดแย้งระหว่างองค์กรกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ หรือการแก้ไขปัญหาความไม่เข้าใจกันที่ยากจะเป็นง่าย

1.3 ควรส่งเสริมกลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อสังคม ควรจัดกิจกรรมให้ผู้มีส่วนได้เสียในชุมชนท้องถิ่น เปิดบูทแสดงสินค้าเพื่อจำหน่าย ทดสอบสินค้าลองตลาด แนะนำผลิตภัณฑ์ (สินค้าและบริการ) นวัตกรรมใหม่ การยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน การได้พบปะกับลูกค้าหรือผู้ให้บริการเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การให้ข้อเสนอแนะติชม และการสำรวจความต้องการของลูกค้า

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การทำวิจัยในกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ (เฉพาะกลุ่ม) เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงและสร้างเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวและกลุ่มกิจกรรมการท่องเที่ยว

2.2 การทำวิจัยด้านกลยุทธ์การพัฒนาอย่างยั่งยืนกับกลุ่มอุตสาหกรรมอื่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และใช้เป็นต้นแบบในการดำเนินการให้กับกลุ่มอุตสาหกรรมอื่นนำไปใช้ได้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2564). **สถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศ รายจังหวัด ปี 2564.**

แหล่งที่มา https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=630 สืบค้นเมื่อ 10 ก.พ. 2564.

กิตติกรณ์ สมยศ และคณะ. (2562). **การพัฒนาศักยภาพรองรับการท่องเที่ยวของชุมชนในเขตพื้นที่เมืองเก่า น่าน.** รายงานการวิจัย. วิทยาลัยชุมชนน่าน.

จักรวาล สุขไมตรี. (2561). **เทคนิคการประสานงานในองค์กร.** วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. 5(2). 263-267.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2560). **หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี สำหรับบริษัทจดทะเบียน ปี 2560 Corporate Governance Code.** แหล่งที่มา https://www.sec.or.th/TH/Documents/CompanyHandbooksandGuidelines/CGcode2560_th.pdf สืบค้นเมื่อ 12 เม.ย. 2564.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2564). **แนวปฏิบัติด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดี เรื่อง การจัดทำจรรยาบรรณธุรกิจ (Code of Conduct).** แหล่งที่มา <https://www.setsustainability.com/download/nhy6ilabcp71cv> สืบค้นเมื่อ 10 ก.พ. 2564.

ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ, เสรี วงษ์มณฑา, ชุษณะ เตชคณา และณัฐพล ประดิษฐ์ผลเลิศ. (2559). **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.** วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม. 4(2). 34-45.

- ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน. (2564). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนพิเศษ 109 ง หน้า 8 (20 พ.ค. 2564).
- ปรารภณา สติวิภาว, และคณะ. (2556). รายงานการวิจัยเรื่องโครงการศึกษาการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการพื้นที่และทรัพยากรเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. แหล่งที่มา http://library.senate.go.th/document/Ext7670/7670878_0011.PDF สืบค้นเมื่อ 10 ต.ค. 2563.
- พงษ์ศักดิ์ เพชรสถิต, บุญทัน ดอกไธสง และวิมล หอมยี่ง. (2558). ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร. สักทอง: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 21(2). 173-168.
- เพ็ญประภา เพชระบูรณิน และศศิธร ป้องเรือ. (2557). การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จังหวัดนครพนม ตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ. 10(2). 74-86.
- ภัทรา แจ่มใจเจริญ. (2559). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา ชุมชนโอหิงมาจิ หมู่บ้านชिरาคา ว่าโก จังหวัดก๊กฝุ ประเทศญี่ปุ่น. วารสารญี่ปุ่นศึกษา. 33(2). 79-97.
- ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กระทรวงมหาดไทย (ศบค.มท.). (2564). การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส (COVID-19). แหล่งที่มา <https://www.moicovid.com/> สืบค้นเมื่อ 10 ก.พ. 2564.
- สถาบันวิทยาการนวัตกรรม. (2564). 5 เทรนด์นวัตกรรมเพื่อการท่องเที่ยวที่น่าจับตามองในยุค New Normal. แหล่งที่มา <https://moocs.nia.or.th/article/5-new-normal-travel-trends> สืบค้นเมื่อ 10 ม.ค. 2564.
- สมจิตร อินทมน โ และปาริชาติ วิสุทธิสมาจาร. (2557). การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.
- สมศักดิ์ ตันติเศรณี. (2560). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา. คุชฉ์นิพนธ์ปรัชญาคุษฉ์บัณฑิต. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สามารถ จับโจร, เปรมวิทย์ ท่อแก้ว, ธนชัย พรหมรัตน์ และอาวูธ คันศร. (2562). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยว กลุ่มผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. 15(1). 64-80.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2546). พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ราชกิจจานุเบกษาเล่ม 120/ตอนที่ 100 ก/หน้า 1/9 ตุลาคม 2546. แหล่งที่มา <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%C338/%C338-2a-2546-a0002.htm> สืบค้นเมื่อ 10 ม.ค. 2564.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564. จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422 สืบค้นเมื่อ 10 ก.พ. 2564.
- สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2560). แผนพัฒนาจังหวัด 5 ปี (พ.ศ. 2561 – 2565) (ฉบับทบทวน ปี พ.ศ. 2564). แหล่งที่มา http://www.ayutthaya.go.th/strategic/FileData/pdf/new_140520150110.pdf สืบค้นเมื่อ 10 ก.พ. 2564
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2563). แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลปี 2021. แหล่งที่มา <https://www.dga.or.th/document-sharing/dg2021/> สืบค้นเมื่อ 10 เม.ย. 2564.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2546). ออยุธยาศยั๊งฟ้า. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มติชน.

- สุภา สังขวรรณ. (2560). กลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดสมุทรสงคราม. **วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม**. 4(1). 1-9.
- Ehinger, Lindsey T. (2016). **Kyrgyzstan's community-based tourism industry: A model method for sustainable development and environmental management**. University of Wyoming
- Faludi, Jeremy. (2017). **Golden Tools in Green Design: What Drives Sustainability, Innovation and Value in Green Design Methods**. University of California.
- Gabriela, Estrella. Myrta, Zemp. & Urs, Wagenseil. (2014). **Corporate Social Responsibility : building excellence in sustainable tourism education network Corporate Responsibility in Tourism-Standards Practices and Policies**. From https://www.besteducationnetwork.org/TTXIV_Agenda Retrieved April 11, 2021.
- Gandip, K.C. (2013). **Environmental management and sustainable tourism development in the annapurna region. nepal**. Centria university of applied sciences.
- Hamburger, Jennifer P. (2021). **The Collaborative Process Between Communities and Local Government: The Public Administrator's Responsibility**. Capella University.
- Huan huan Hua., Wondirad Amare. (2021). **Tourism Network in Urban Agglomerated Destinations: Implications for Sustainable Tourism Destination Development through a Critical Literature Review**. **Sustainability Basel**. 13(1).
- Katavic, Ivica. (2014). **Corporate social responsibility and sustainable competitive advantage: A case study of the cement industry**. Northcentral University.
- Koenig, Eric S. (2016). **Baiting Sustainability: Collaborative Coastal Management, Heritage Tourism and Alternative Fisheries in Placencia**. Belize. University of South Florida.
- Krejcie and D. Morgan. (1970). **Determining Sample Size Research Activities**. **Educational and Psychological Measurement**. 30. 607-610.
- Likert, Rensis. (1967). **The Method of Constructing and Attitude Scale**. Reading in Attitude Theory and Measurement. Fishbein, Martin, Ed. New York: Wiley & Son.
- Mechelle, Nicole. Best. (2008). **Environmental management in the accommodations sector in the anglophone caribbean**. University of Florida.
- Ramteke, Sachin K. (2019). **Innovation Strategies for a Global Manufacturing Business**. Walden University.
- Ruhanen, Lisa. (2010). **Where's the Strategy in Tourism Strategic Planning? Implications for Sustainable Tourism Destination Planning**. **Journal of Travel and Tourism Research**. **Kusadasi-Avdin**. 58-76.
- Srisung, P. and Chompunth, C. (2020). **Waste Management According to the Sustainable Development Goal 12: A Case Study of Chang Island in Trat Province**. From <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/colakujournals/article/download/246643/168827/> Retrieved January 10, 2021.
- UNWTO. (2015). **TOURISM IN THE 2030 AGENDA**. From <https://www.unwto.org/tourism-in-2030-agenda> Retrieved September 10, 2020.

คุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา*
QUALITY AND WAY OF LIFE OF THE ELDERLY IN NAKHON RATCHASIMA
PROVINCE

¹วรพจน์ คงสิวะพิสิฐ Vorapon Kongsivaphisit, ²กมลพร กัลยานมิตร Kamolporn Kalyanamitra,
³สถิตย์ นิยมญาติ Satit Niyomyaht, ⁴ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช Tassanee Lakkanapichonchat
^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี Bangkokthonburi University, Thailand
E-mail: kongsivaphisit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อคุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุของจังหวัดนครราชสีมา 19 คน ได้แก่ ผู้บริหารโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ผู้บริหารกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม นักวิชาการชุมชน พยาบาลวิชาชีพ นักพัฒนาสังคม สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ นักพัฒนาชุมชน สำนักงานสาธารณสุข ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการสาธารณสุข และผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา เก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า 1) ร่างกายบางส่วนออกกำลังเป็นประจำทุกวัน ในขณะที่บางส่วนออกกำลังกายไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง สถานที่ออกกำลังกายไม่เอื้ออำนวย ไม่มีอุปกรณ์ที่เหมาะสม โรคที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ คือโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และโรคเกิดจากความเสื่อมของร่างกาย 2) จิตใจ ผู้สูงอายุที่ไม่มีลูกหลานดูแลจะมีปัญหาในเรื่องจิตใจมากกว่าผู้สูงอายุที่มีลูกหลานดูแล ปัญหาด้านจิตใจมาจากความเสื่อมของร่างกาย ไม่สามารถทำงานหาเลี้ยงชีพได้ ความยากจน หนี้สิน ถูกทอดทิ้ง ลูกหลานไม่เคารพเชื่อฟัง ความรู้สึกวิตกกังวล ความรู้สึกเหงา โดดเดี่ยว ความรู้สึกว่าตัวเองไร้ค่า ความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ จนบางรายทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าตามมา 3) สังคม ผู้สูงอายุไม่เห็นความสำคัญของการทำกิจกรรมต่างๆ ทางสังคม เนื่องจากไม่เข้าร่วมลูกหลานไม่สะดวกพามาเข้าร่วม ต้องทำงานต้องเลี้ยงลูกเลี้ยงหลานอยู่คนเดียว สุขภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวย 4) จิตวิญญาณและคุณค่าความเป็นคน มีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว ส่วนด้านคุณค่าความเป็นคนนั้น การได้ช่วยเหลือทำงานบ้าน การทำงานหาเลี้ยงครอบครัว การยกย่องนับถือจากบุตรหลาน การมาเยี่ยมเยียนของญาติพี่น้อง ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข รู้สึกเห็นคุณค่าในตน 5) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีการส่งเสริมด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน การจัดให้มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลงพื้นที่เพื่อไปเยี่ยมไปดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน การจัดกิจกรรมทำความสะอาดในพื้นที่ชุมชน 6) สิ่งแวดล้อม โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการจัดโครงการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ จัดโครงการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ ผู้ป่วยที่อยู่ในระยะกึ่งเฉียบพลัน และผู้ที่มี

ภาวะพึ่งพิง 7) ปัญหาและอุปสรรค (1) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือทำให้ขาดความรู้และความเข้าใจในการดูแลสุขภาพ (2) ปัญหางบประมาณในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุมีจำนวนจำกัด (3) ปัญหาการสื่อสารและการเชื่อมโยงเครือข่ายในพื้นที่ยังขาดประสิทธิภาพ (4) ปัญหาเมื่อเจ็บป่วยไม่ไปพบแพทย์แต่ใช้ชื้อยามากินเอง (5) เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุมีจำนวนจำกัดทำให้บริการไม่ได้ทุกพื้นที่ (6) ผู้สูงอายุบางส่วนไม่มีลูกหลานดูแลทำให้ต้องอยู่ตามลำพัง

คำสำคัญ: คุณภาพและวิถีชีวิต, ผู้สูงอายุ, จังหวัดนครราชสีมา

Abstract

The purpose of this research was to 1) to study the quality and way of life of the elderly in Nakhon Ratchasima Province 2) to study the problems and obstacles in the quality and way of life of the elderly in Nakhon Ratchasima. This research was a qualitative research. This research was studied by key informants selected from purposive random sampling from 19 key informants involved with the elderly in Nakhon Ratchasima province, consisted of the management of health promoting hospital, the executive of the division of public health and environment community, the professional nurses, a social developer bureau of promotion and protection of the Elderly, the community developer in public health office, the public health administrators of local administrative organization, and the elderly in Nakhon Ratchasima province. Data collection was collected by in-depth interview. The results found that: 1) The physical aspects of the elderly exercised on a daily basis while some exercise intermittently due to unhealthy physical health. Otherwise, the place of exercise was not conducive and no suitable equipment. The disease of the elderly were diabetes, high blood pressure, and disease caused by deterioration of the body. 2) Psychological aspect : the elderly who did not have children take care of having more psychological problems that come from the deterioration of the body, unable to work for a living, poverty, debt, neglected children disrespect, feeling of anxiety, feelings of loneliness, feelings of worthlessness, feeling of lowliness until some cause subsequent depression. 3) Social aspect: the elderly did not realize the importance of doing social activities because they did not joining. The grandchildren was not easy to bring to join because they had to work, had to raise the grandchildren, to live alone, and poor physical health. 4) Spiritual and human values with religion as an anchor as for the value of being that person helping out with housework, working for the family respect from the children, visiting of relatives made the elderly happy and felt their appreciation. 5) Safety in life and property: There was a promotion of life and property safety for the elderly in the community, such as providing the health staff of the district health promotion hospital to visit and the elderly at home organizing cleaning activities in the community area. 6) Environment by relevant departments: There was a project to adjust the living environment for the elderly, organizing

a project to adjust the living environment for the elderly subacute patients and those with dependence. 7) Problems and obstacles : (1) Most of the elderly did not study, causing lack of knowledge and understanding of health care (2) Budget problems for promoting health of the elderly were limited (3) Problems Communication and networking in the area were still inefficient (4) Problems when sick, did not go to see a doctor, but buy medicine for themselves (5) The number of staff involved in caring for the elderly was limited, so services could not be made in all areas. (6) Some of the elderly did not have children to take care of, thus they had to live alone.

Keywords: Quality and Way of Life, Elderly, Nakhon Ratchasima Province.

บทนำ

จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีขนาดพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ 1 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประชากรมากเป็นอันดับหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นอันดับสองของประเทศ แบ่งการปกครองออกเป็น 32 อำเภอ มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 20,493.96 ตารางกิโลเมตร หรือ 12,808,728 ไร่ จากข้อมูลสำนักงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา ณ ปี พ.ศ. 2563 จำนวนประชากรรวม 2,633,207 คน จำนวนประชากรชาย 1,294,622 คน จำนวนประชากรหญิง 1,338,585 คน คิดเป็นชายร้อยละ 49.35 เป็นหญิงร้อยละ 50.65 ของประชากรทั้งหมด สัดส่วนเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อายุขัยเฉลี่ยเพศชาย 70.52 ปี เพศหญิง 76.79 ปี มีแนวโน้มการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมากขึ้นโดยมีอัตราส่วนการเป็นภาระเท่ากับ 35.17 มีจำนวนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2563 ทั้งสิ้นจำนวน 473,644 คน เป็นชาย จำนวน 211,107 หญิง จำนวน 262,537 (สำนักงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา, 2563)

การพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุของจังหวัดนครราชสีมาโดยดำเนินการครอบคลุมตั้งแต่สุขภาพดีจนถึงระยะเจ็บป่วยตั้งแต่กลุ่มติดเตียง ติดบ้าน และติดสังคมครอบคลุมทุกปัจจัยเสี่ยงที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ ด้วยกิจกรรมต้นแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ตั้งแต่วัยเตรียมพร้อมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ (pre aging) คือ กลุ่มอายุ 45-59 ปี ประกอบด้วยกิจกรรม 7 ภารกิจพิชิตพุง การตรวจคัดกรองสุขภาพเคลื่อนที่ ส่วนผู้สูงอายุ (aging) ที่อยู่ในกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป มีการดำเนินกิจกรรม Anamai Aging Activities : ไม่ล้ม ไม่ล้ม ไม่ล้ม เสร้า กินข้าวอร่อย เป็นการพัฒนารูปแบบส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในโรงพยาบาลและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้และป้องกันปัญหา 4 ประเภท ที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ ได้แก่ หกล้ม สมอเสื่อม ซึมเศร้า และภาวะโภชนาการจากปัญหาช่องปากและฟันจำนวน 10 รุ่น และ 12 สัปดาห์สู่สุขภาพดี และสำหรับผู้สูงอายุ (preventive) กลุ่มที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปติดเตียง ติดบ้านนั้น เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (Long Term Care : LTC) ดำเนินการด้วยการผลิตผู้จัดการการดูแลผู้สูงอายุ (Care Manager) และผู้ดูแลผู้สูงอายุ (Care Giver) ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา เพื่อฟื้นฟูให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ให้กลับมาเป็นกลุ่มติดสังคมต่อไป

ในส่วนภาพรวมของประเทศไทยนั้นพบว่า ประเทศไทยนับเป็นอีกประเทศหนึ่งที่กำลังก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว โดยพบว่า สัดส่วนประชากรของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และคาดว่าจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นถึง 20.5 ล้านคน หรือร้อยละ 25 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในปี พ.ศ. 2583 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) โดยประชากรผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) ในปี 2563

มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุ 12 ล้านคน (ร้อยละ 18) เพิ่มขึ้นเป็น 20.42 ล้านคน (ร้อยละ 31.28) ในปี 2583 เป็นที่น่าสังเกตว่าประเทศไทยเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุเร็วกว่าประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างมาก จากแนวโน้มของผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นจึงนำมาซึ่งภาวะเสี่ยงและปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นวัยแห่งความเสื่อมถอยในทุกๆ ด้านทำให้เกิดอาการเจ็บป่วยเจ็บตามวัย นอกจากการเจ็บป่วยทางร่างกายที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุแล้วยังส่งผลต่อสภาพจิตใจของผู้สูงอายุด้วย เนื่องจากวัยผู้สูงอายุจะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง ทั้งจากภาวะสุขภาพที่เสื่อมถอยลง การสูญเสียบทบาทหน้าที่ทางสังคมและอาจวิตกกังวลต่อความตายที่อยู่ในส่วนลึกของจิตใจ เพราะเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวมากขึ้นทุกวัน สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกไร้คุณค่าไร้ความหมาย แรงจูงใจ และความกระตือรือร้น ลดลง ขาดความเชื่อมั่น และหมดความภาคภูมิใจในตนเอง (สุปาณี จินาสวัสดิ์, 2559) โดยแนวโน้มปัญหาสุขภาพจิตในอนาคตอาจจะมี ความรุนแรงขึ้น เนื่องจากสภาพสังคมเมืองมีการแข่งขันตลอดเวลา สภาพครอบครัวมีขนาดเล็ก และมีเวลาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันน้อยลง ขาดบรรยากาศของความสัมพันธ์ที่ดีในด้านจิตใจส่งผลให้เกิดความเครียดและไม่มีทางออก อันจะนำไปสู่ปัญหาทางสุขภาพผู้สูงอายุได้ในที่สุด

สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการพัฒนาทั้งด้านวิทยาศาสตร์ การแพทย์ และ สาธารณสุข รวมทั้งเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพเปลี่ยนแปลงไปและมีอายุยืนยาวขึ้น และพบ ข้อมูลการเติบโตของจำนวนประชากรผู้สูงอายุมีอัตราที่สูงขึ้นมากและเป็นไปในทางเดียวกันในทุกประเทศทั่วโลกการมีจำนวนผู้สูงอายุที่มากขึ้นจำเป็นต้องคำนึงถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของ ผู้สูงอายุในวัยชรา เป็นไปในทางเสื่อมลงของร่างกายรวมทั้งสมรรถนะ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิต วิญญาณ ทำให้เกิดปัญหาสุขภาพตามมา ผู้สูงอายุจึงต้องเผชิญกับความเสื่อมถอยในทุกด้าน ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุใน สังคมมีทั้งที่เป็นผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้หรือทำได้เล็กน้อย และขณะเดียวกันก็มีจำนวนหนึ่งต้องอยู่ใน ภาวะพึ่งพิงด้วย ดังนั้น คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไทย นโยบายการดูแลผู้สูงอายุรวมทั้งแนวทางการส่งเสริม คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรทีมสุขภาพระบบบริการสุขภาพที่มี เป้าหมายการบริการด้านสุขภาพ คือ เพื่อให้ผู้สูงอายุในสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น องค์การสหประชาชาติกำหนดให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก คือ ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป (United Nations, 2010) ส่วนองค์การอนามัยโลกได้กำหนดให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีอายุ 60 ปี หรือมากกว่าเมื่อนับตามวัย หรือเป็นผู้ที่สังคมยอมรับว่าสูงอายุจากการกำหนดของสังคม หรือผู้ที่เกษียณอายุจากการทำงานเมื่อนับตาม สภาพเศรษฐกิจในประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่จะใช้เกณฑ์ที่อายุ 65 ปี (World Health Organization, 2014) สำหรับประเทศไทยได้กำหนดนิยามผู้สูงอายุอย่างเป็นทางการตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 โดย “ผู้สูงอายุ” หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย ข้อมูลจากการสำรวจของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2554 แบ่งผู้สูงอายุเป็น 3 กลุ่ม เนื่องจากมีวิธีการดูแลช่วยเหลือที่แตกต่างกันตาม ความเหมาะสมของสภาวะร่างกาย จิตใจ และสภาวะพึ่งพิง โดยผู้สูงอายุ วัยต้น (Young-old) อายุ 60-69 ปี สภาวะร่างกายยังถือว่าแข็งแรงสุขภาพดียังสามารถดำรงชีวิตได้ตามลำพัง ช่วยเหลือ ตนเองได้ซึ่งช่วงอายุนี้อาจ มีการจรดโรงสุขภาพที่ดีไว้ผู้สูงอายุ วัยกลาง (Medium-old) อายุ 70-79 ปีหากไม่มีโรคประจำตัว และดูแล สุขภาพดีก็ยังสามารถอยู่แต่เริ่มจะต้องการการพึ่งพิงจากครอบครัวและสังคมบ้างแล้ว และควรเฝ้าระวังทาง สุขภาพผู้สูงอายุวัยปลาย (Old-old) อายุ 80 ปีขึ้นไป ต้องการผู้ดูแล ช่วยเหลือในชีวิตประจำวัน และควรได้รับการดูแลทางการแพทย์ตามสาเหตุ ซึ่งอาจจะเป็นที่บ้าน หรือสถานพยาบาล หากพิจารณาโครงสร้างประชากร สูงอายุในประเทศไทย โดยจำแนกตามลักษณะการกระจายตัวด้านช่วงอายุ คาดการณ์ จำนวน และสัดส่วน

ประชากรสูงอายุ ปี 2543-2573 พบว่า ผู้สูงอายุวัยต้นเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนมากที่สุด คือ ร้อยละ 57.67 เมื่อเทียบกับจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด ขณะที่ผู้สูงอายุวัยกลาง มีสัดส่วนร้อยละ 32.29 และผู้สูงอายุวัยปลายเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 10.04 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2563) และในปี พ.ศ. 2573 จะเพิ่มมากกว่า 2 เท่าตัว เป็นร้อยละ 25 (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2555) ซึ่งสังคมใดมีประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 10 ถือว่าสังคมนั้นได้ก้าวเข้าสู่สังคม กล่าวได้ว่า นิยามผู้สูงอายุไม่แตกต่างกัน โดยภาพรวมกำหนดที่อายุ 60 ปีขึ้นไป ถือว่าเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัว

ดังนั้น คุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาจึงเป็นเรื่องสำคัญตามความหมายของคุณภาพชีวิต (quality of life) ขององค์การอนามัยโลก หมายถึง คุณภาพชีวิตเป็นการรับรู้ในบริบทที่ดำรงชีวิตภายใต้วัฒนธรรมและระบบคุณค่า ซึ่งมีความสัมพันธ์กับเป้าหมายความคาดหวัง มาตรฐาน และการตระหนักของแต่ละบุคคล (World Health Organization, 1997) จึงเป็นการรับรู้ความพึงพอใจและการรับรู้สถานะด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสภาพแวดล้อมของบุคคล ในการดำรงชีวิตในสังคม (จิราพร ทองดี และคณะ, 2555) คุณภาพชีวิตจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อผู้สูงอายุในสังคม ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีจึงเป็นผู้สูงอายุที่สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและมีสุขภาวะที่ดีในบั้นปลายของชีวิต จึงเป็นสาเหตุให้ผู้วิจัยได้สนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องคุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อคุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องคุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้คัดเลือกไว้ และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ที่ได้จากการประเภทต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ที่ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive random sampling) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุของจังหวัดนครราชสีมา จำนวน จำนวน 19 คน ได้แก่ ผู้บริหารโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพผู้บริหารกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม นักวิชาการชุมชนพยาบาลวิชาชีพนักพัฒนาสังคม สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุนักพัฒนาชุมชน สำนักงานสาธารณสุขผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการสาธารณสุข และผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา

3. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในรูปแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (structured interview) ที่ได้ทำมาจากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมในการศึกษารุ่นนี้

4. การสร้างเครื่องมือวิจัย

- 4.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

- 4.2 สร้างแบบสัมภาษณ์โดยอาศัยข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

4.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและให้คำแนะนำ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (structured interview) ตามวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยการติดต่อขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้คัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 19 คน

6. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญมากในการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากเป็นเครื่องมือของการวิจัยที่ต้องเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลอย่างใกล้ชิด ตั้งแต่ขั้นตอนการสร้างสัมพันธภาพเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความไว้วางใจทำให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากที่สุดจะเห็นได้ว่าตลอดกระบวนการวิจัยมีทั้งการสัมภาษณ์เจาะลึกเข้าไปในเรื่องส่วนตัว ความรู้สึกนึกคิด และการสังเกตซึ่งบางครั้งอาจจะเกิดความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณของนักวิจัยอย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นการเก็บรักษาความลับ ความปลอดภัย คำถามที่ใช้ต้องไม่คุกคามอารมณ์ ความรู้สึก และเคารพสิทธิของผู้ให้ ผู้วิจัยจึงทำการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

6.1 ผู้วิจัยแนะนำตัวเอง อธิบายวัตถุประสงค์ รวมทั้งขั้นตอน และรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์และขออนุญาตจดบันทึกเก็บไว้ เพื่อความถูกต้องในการบันทึกข้อมูล

6.2 อธิบายให้ทราบว่าผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยหรือไม่ก็ได้และถ้าหากตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยสามารถออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด

6.3 เมื่อผู้ให้ข้อมูลสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูล

6.4 ตลอดการวิจัยผู้ให้ข้อมูลสามารถซักถามข้อมูลเกี่ยวกับการทำวิจัยครั้งนี้ได้

6.5 ในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะปกปิดข้อมูลที่ไม่ต้องการเปิดเผย

6.6 ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลตลอดจนสามารถตรวจสอบข้อมูลของตนเองได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัย

6.7 ในการนำเสนอข้อมูล และเขียนรายงานการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อความและลำดับหมายเลขของผู้ให้ข้อมูลเพื่อเป็นการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลโดยไม่เปิดเผยชื่อและนำเสนอในภาพรวมโดยไม่เฉพาะเจาะจงชื่อผู้ให้ข้อมูลตามความประสงค์ของผู้ให้ข้อมูล

7. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นเทคนิคที่สามารถใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั้งในรูปของเอกสารหรือข้อเขียนและคำพูดที่ได้จากการสัมภาษณ์หรือสนทนาเป็นการวิเคราะห์ความหมายทางภาษาโดยตรงจากเอกสารหรือตัวบท และความหมายทางความรู้สึกหรือวิเคราะห์นัยที่แอบแฝงอยู่ซึ่งรวมถึงการตีความและนัยทางบริบทหรือสภาพแวดล้อมประกอบข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ด้วย ดังนั้นการวิเคราะห์เนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้ เริ่มต้นจากการจัดการข้อมูลที่ได้รับมาทั้งหมดอย่างเป็นระบบเพื่อให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย จากนั้นได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

7.1 นำเสนอข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์และอภิปรายผล โดยเริ่มจากการนำเสนอข้อมูลทั่วไปและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการวิเคราะห์เอกสาร

7.2 อภิปรายผลจากข้อมูลที่นำเสนอ โดยวิเคราะห์ทั้งในส่วนที่เป็นคำพูดจากการสัมภาษณ์ เอกสาร การสังเกตการณ์ ไปพร้อมกันโดยให้ความสำคัญทั้งความหมายในทางภาษาและตีความจากความรู้สึกที่แฝงอยู่ในข้อมูลนั้นๆ ทั้งนี้ได้เสนอตามกรอบแนวคิดการวิจัย คำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์

7.3 นำข้อมูลที่วิเคราะห์ในแต่ละประเด็นมาเปรียบเทียบเพื่อแสวงหาลักษณะและคุณสมบัติร่วมของข้อมูลเพื่อสร้างข้อค้นพบหรือข้อสรุปจากการเปรียบเทียบ หาความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงกันระหว่างผลการศึกษากับกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในครั้งนี้

8. การตรวจสอบข้อมูลความน่าเชื่อถือของข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลโดยการนำหลักการตรวจสอบข้อมูลแบบ “Triangulation” หรือที่ สุภางค์ จันทวานิช (2547) เรียกว่า การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า เป็นการใช้กระบวนการที่หลากหลาย (the multiple-method approach) ในการตรวจสอบข้อมูล ประกอบด้วย (1) การพิจารณาแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย (data triangulation) ทั้งในด้านระยะเวลาสถานที่ หรือแม้กระทั่งบุคคลผู้ให้ข้อมูล (2) การตรวจสอบหรือทบทวนข้อมูลจากแหล่งของผู้วิจัยหรือผู้รู้หลายๆ คน (investigator triangulation) (3) การตรวจสอบจากแนวความคิดและทฤษฎี (theory triangulation) และ (4) การตรวจสอบวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) ตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาให้ถูกต้องโดยอาศัยหลักของการควบคุมคุณภาพมาประยุกต์ใช้

สรุปผลการวิจัย

1. คุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา

1.1 คุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา ด้านร่างกาย พบว่า ผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาบางส่วนออกกำลังเป็นประจำทุกวัน ในขณะที่บางส่วนออกกำลังไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากเหตุผลว่าสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง ไม่มีเวลา ต้องทำมาหากิน หรือช่วยเหลือครอบครัวเลี้ยงลูกหลาน สถานที่ออกกำลังกายไม่เอื้ออำนวย ไม่มีอุปกรณ์ที่เหมาะสม โรคที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ มักเป็นโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และโรคอื่นๆ ที่เกิดจากความเสื่อมของร่างกาย นอกจากนี้ยังปัญหาพฤติกรรมในผู้สูงอายุ คือ พฤติกรรมการชอบรับประทานอาหารสุกๆ ดิบๆ พฤติกรรมชอบซื้อยามากินเองเมื่อเจ็บป่วย พฤติกรรมการดื่มเหล้า และสูบบุหรี่ เป็นต้น มีกิจกรรมตรวจสอบสุขภาพผู้สูงอายุเพื่อสุขภาพร่างกายและจิตใจเป็นประจำ ให้ความรู้เรื่องการดูแลตนเองแก่ผู้สูงอายุและครอบครัวของผู้สูงอายุควบคู่กันไปด้วย ทั้งเรื่องการออกกำลังกาย การฟื้นฟูสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี

1.2 คุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา ด้านจิตใจ พบว่า ผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาที่ไม่มีลูกหลานดูแลจะมีปัญหาในเรื่องจิตใจมากกว่าผู้สูงอายุที่มีลูกหลานดูแล สาเหตุของปัญหาด้านจิตใจของผู้สูงอายุมาจากความเสื่อมของร่างกาย ไม่สามารถทำงานหาเลี้ยงชีพได้ ความยากจน หนี้สิน ถูกทอดทิ้ง ลูกการไม่เคารพเชื่อฟัง ซึ่งปัญหาด้านจิตใจของผู้สูงอายุที่พบได้แก่ ความรู้สึกวิตกกังวล ความรู้สึกเหงาโดดเดี่ยว ความรู้สึกว่าตัวเองไร้ค่า ความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ จนบางรายทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าตามมา วิธีการดูแลรักษาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะใช้ศาสนาเป็นที่พึ่งและยึดเหนี่ยวจิตใจ เช่น การสวดมนต์ ทำสมาธิ ไหว้พระ ทำบุญ เป็นต้น เพื่อให้ตัวเองเกิดความสมดุลทางจิตใจอารมณ์ นอกจากนี้ วัฒนธรรมอีสาน เช่น งานบุญบั้งไฟ งานกฐิน งานบุญข้าวจี เป็นต้น ก็เป็นอีกส่วนสำคัญที่ทำให้สภาพจิตผู้สูงอายุดีขึ้น เพราะช่วยทำให้ผู้สูงอายุได้ร่วมทำกิจกรรมที่สนุกสนาน ทำให้ผู้สูงอายุได้ปลดปล่อยอารมณ์ความรู้สึก ควรจะมีการจัดกิจกรรมเยี่ยมเยียนบ้านผู้สูงอายุเพื่อช่วยสร้างความสุขทางใจให้กับผู้สูงอายุ

1.3 คุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา ด้านสังคม พบว่า ผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาไม่เห็นความสำคัญของการทำกิจกรรมต่างๆ ทางสังคม สาเหตุของการไม่เข้าร่วมมาจากลูกหลานไม่สะดวกพามาเข้าร่วม ต้องทำงาน ต้องเลี้ยงลูกเลี้ยงหลาน รักสันโดษชอบอยู่คนเดียว สุขภาพ

ร่างกายไม่เอื้ออำนวย ซึ่งกิจกรรมที่ผู้สูงอายุเข้าร่วมกับสังคม ได้แก่ กิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณี กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้เพิ่มเติม กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและกิจกรรมกับครอบครัว ซึ่งกิจกรรมที่ผู้สูงอายุให้ความสนใจมากที่สุด คือ งานบุญ งานประเพณี และกิจกรรมร่วมกับคนในครอบครัว หรือเพื่อนวัยเดียวกัน โดยวัดถือเป็นศูนย์รวมและเป็นพื้นที่ที่ทำให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรม รวมถึงได้มีปฏิสัมพันธ์กับคนวัยอื่นๆ

1.4 คุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา ด้านจิตวิญญาณและคุณค่าความเป็นคน พบว่า ด้านจิตวิญญาณของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาเน้นมีศาสนาเป็นองค์ประกอบกลาง ได้แก่ การถือศีลภาวนาที่วัด การตักบาตรทำบุญ การร่วมกิจกรรมฟั่งเทศน์ ซึ่งกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากคนในครอบครัวเป็นอย่างดี ส่วนด้านคุณค่าความเป็นคนนั้น พบว่า การได้เลี้ยงหลาน การได้ช่วยเหลือทำงานบ้าน การทำงานหาเลี้ยงครอบครัว การยกย่องนับถือจากบุตรหลาน การมาเยี่ยมเยียนของญาติพี่น้อง ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง นอกจากนี้ผู้สูงอายุบางคนที่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ และมีความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพได้นำความสามารถนี้ไปช่วยเหลือผู้สูงอายุคนอื่นๆ ในชุมชน ซึ่งทำให้รู้สึกภาคภูมิใจที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยกลไกโรงเรียนผู้สูงอายุ กิจกรรม ชมรม และสโมสร เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และช่วยสร้างขวัญกำลังใจ ทศนคติที่ดี ที่ส่งผลต่อคุณภาพภูมิใจในคุณค่าทางจิตใจของผู้สูงอายุ

1.5 คุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน พบว่า ด้านชุมชน มีการส่งเสริมด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน ได้แก่ การจัดให้มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลงพื้นที่เพื่อไปเยี่ยมไปดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน การจัดกิจกรรม Big Cleaning Day เพื่อจัดการให้พื้นที่ในชุมชนให้สะอาด มีการประชาสัมพันธ์แจ้งเตือนเกี่ยวกับการทารุณหรือถูกแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายต่อผู้สูงอายุ ผ่านสื่อในชุมชน มีการติดตั้งระบบกล้องวงจรปิดตามจุดต่างๆ ในชุมชนเพื่อป้องกันปัญหาอาชญากรรม ปัญหาอุบัติเหตุ ปัญหาอัคคีภัย มีศูนย์รับแจ้งเหตุตลอด 24 ชั่วโมง และมีการออกตรวจเฝ้าระวังความปลอดภัยตามชุมชนทุกคืน ด้านครอบครัว ลูกหลานที่ต้องไปทำงานมีการติดกล้องวงจรปิดเพื่อตรวจสอบความเคลื่อนไหวของผู้สูงอายุ มีการจัดเตรียมยาเพื่อให้ผู้สูงอายุกินในแต่ละมื้อเพื่อป้องกันอันตรายจากการหิยาผัด นอกจากนี้ยังพบการทำความรุนแรงของบุคคลในครอบครัว ปัญหาผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง การถูกล่อลวงทรัพย์สินจากคนในครอบครัว และหรือการถูกลอกให้เซ็นเอกสารของบุตรหลาน

1.6 คุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา มีการจัดโครงการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ร่วมกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ จัดโครงการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสำหรับคนพิการ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยที่อยู่ในระยะกึ่งเฉียบพลัน และผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนยังได้ร่วมมือกันจัดสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุให้มีความปลอดภัย และเหมาะสม เช่น การจัดพื้นที่ส่วนสาธารณะสำหรับพักผ่อนและออกกำลังกาย การปรับพื้นผิวถนน ทางเดินให้สะดวกสบาย การติดตั้งราวจับบันไดทางเดินตามอาคารสถานที่สาธารณะและห้องน้ำสวนสาธารณะ จัดให้มีที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่สาธารณะ

2. ปัญหาและอุปสรรคต่อคุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา

- 2.1 ผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ ทำให้ขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ
- 2.2 ปัญหางบประมาณในการดำเนินการเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุนั้นมีจำนวนจำกัด
- 2.3 ปัญหาด้านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในชุมชน และการเชื่อมโยงเครือข่ายหน่วยงานในพื้นที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ
- 2.4 ปัญหาด้านพฤติกรรม ได้แก่ เมื่อเจ็บป่วยจะไม่ไปพบแพทย์ แต่จะซื้อยามากินเอง ไม่นิยมตรวจสุขภาพประจำปี การดื่มน้ำฝน น้ำบาดาล ที่ไม่ผ่านการต้ม หรือกรอง และพฤติกรรมการดื่มเหล้า สูบบุหรี่
- 2.5 เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุมีจำนวนจำกัด ทำให้ไม่สามารถให้บริการได้อย่างครอบคลุมทุกพื้นที่
- 2.6 ผู้สูงอายุบางส่วนไม่มีลูกหลานดูแล หรือลูกหลานอยู่ห่างไกล ทำให้ต้องอยู่ตามลำพัง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาคุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา

1.1 คุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา ด้านร่างกาย พบว่า ผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาบางส่วนออกกำลังเป็นประจำทุกวัน ในขณะที่บางส่วนออกกำลังไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากเหตุผลว่าสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง ไม่มีเวลา ต้องทำมาหากิน หรือช่วยเหลือครอบครัวเลี้ยงลูกหลาน สถานที่ออกกำลังกายไม่เอื้ออำนวย ไม่มีอุปกรณ์ที่เหมาะสม โรคที่พบมากในผู้สูงอายุ มักเป็นโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูงและโรคอื่นๆ ที่เกิดจากความเสื่อมของร่างกาย สอดคล้องกับการวิจัยของเจษฎา บุญทา (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุระดับช่วงอายุอยู่ในช่วงผู้สูงอายุระดับต้น อยู่ในระดับที่ดีกว่าผู้สูงอายุระดับปลาย เนื่องจากสุขภาพยังสมบูรณ์แข็งแรง ช่วยเหลือตนเองได้เป็นส่วนใหญ่ไม่พึ่งพิงผู้อื่นมากนักสามารถปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเอง แต่ผู้สูงอายุที่มีอายุมากไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเองมักมีความรู้สึกเป็นภาระของครอบครัวและสังคมสุขภาพทางจิตก็ต่ำลงด้วย มีภาวะซึมเศร้า เกิดการแยกตัวออกจากสังคม จึงกล่าวได้ว่าอายุสุขภาพร่างกาย จิตใจ มีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และยังสอดคล้องกับการวิจัยของสุพร คูหา (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) ศึกษาสภาพคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 2) ศึกษาปัญหาการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และ 3) ศึกษาแนวทางการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป รวม 280 คน ใช้แบบสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ด้วยสถิติค่าความถี่ ร้อยละ ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาด้านร่างกาย โดย การเจ็บป่วยทางร่างกาย ด้านจิตใจพบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับความจำไม่ดี

1.2 คุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา ด้านจิตใจ พบว่า ผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาที่ไม่มีลูกหลานดูแลจะมีปัญหาในเรื่องจิตใจมากกว่าผู้สูงอายุที่มีลูกหลานดูแล สาเหตุของปัญหาด้านจิตใจของผู้สูงอายุมาจากความเสื่อมของร่างกาย ไม่สามารถทำงานหาเลี้ยงชีพได้ ความยากจน หนี้สิน

ถูกทอดทิ้ง ลูกการไม่เคารพเชื่อฟัง ซึ่งปัญหาด้านจิตใจของผู้สูงอายุที่พบ ได้แก่ ความรู้สึกวิตกกังวล ความรู้สึกเหงา โดดเดี่ยว ความรู้สึกที่ตัวเองไร้ค่า ความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ จนบางรายทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าตามมา สอดคล้องกับการวิจัยของสุทธิพงศ์ บุญผดุง (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ 1) ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต พบว่า ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านความว่าเหวออ้างว้างและปัจจัยด้านความสบายใจ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว มิตรสหาย และเพื่อนบ้าน และยังสอดคล้องกับการวิจัยของสุพร คูหา (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) ศึกษาสภาพคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 2) ศึกษาปัญหาการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และ 3) ศึกษาแนวทางการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า สภาพคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านจิตใจ พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับความจำไม่ดี แต่พบว่ามีความพอใจต่อความสัมพันธ์ทางสังคมเกี่ยวกับการดูแลเอาใจใส่ของสมาชิกในครอบครัว

1.3 คุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา ด้านสังคม พบว่า ผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาไม่เห็นความสำคัญของการทำกิจกรรมต่างๆ ทางสังคม สาเหตุของการไม่เข้าร่วมมาจากลูกหลานไม่สะดวกพามาเข้าร่วม ต้องทำงาน ต้องเลี้ยงลูกเลี้ยงหลาน รักสันโดษชอบอยู่คนเดียว สุขภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวย ซึ่งกิจกรรมที่ผู้สูงอายุเข้าร่วมกับสังคม ได้แก่ กิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณี กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้เพิ่มเติม กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ และกิจกรรมกับครอบครัว โดยวัดถือเป็นศูนย์รวมและเป็นพื้นที่ทำให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรม รวมถึงได้มีปฏิสัมพันธ์กับคนวัยอื่นๆ ไม่สอดคล้องกับการวิจัยของยุพิน ทรัพย์แก้ว (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุของศูนย์ความเป็นเลิศด้านการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ผ่านหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ร้อยละ 93.33 มีคุณภาพชีวิตที่ดี และจากการถอดบทเรียน ทั้งผู้สูงอายุและวิทยากรทุกคนเห็นว่าผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาจนทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นทุกๆ ด้าน นอกจากนี้ยังไม่สอดคล้องกับการวิจัยของเจษฎา นกน้อย และวรรณภรณ์ บริพันธ์ (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลามีคุณภาพชีวิตในองค์ประกอบด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพ และด้านจิตใจอยู่ในระดับสูง ขณะที่คุณภาพชีวิตในองค์ประกอบด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลางในภาพรวม พบว่า ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูงลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ความสุขในการดำเนินชีวิต การเข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชน การอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีสะดวกและปลอดภัยแก่การใช้ชีวิต อาชีพหลักก่อนอายุ 60 ปี และความสัมพันธ์ภายในครอบครัวสามารถอธิบายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลาได้ร้อยละ 39.2

1.4 คุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา ด้านจิตวิญญาณและคุณค่าความเป็นคน พบว่า ด้านจิตวิญญาณของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาที่มีศาสนาเป็นองค์ประกอบกลาง ส่วนด้านคุณค่าความเป็นคนนั้น พบว่า การได้ช่วยเหลือทำงานบ้าน การทำงานหาเลี้ยงครอบครัว การยกย่องนับถือจากบุตรหลาน การมาเยี่ยมเยียนของญาติพี่น้อง ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง นอกจากนี้ผู้สูงอายุบางคนที่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้และมีความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพได้นำไปช่วยเหลือผู้สูงอายุคน

อื่นๆ ในชุมชน ทำให้รู้สึกภาคภูมิใจที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม สอดคล้องกับการวิจัยของซุติเดช เจียนดอน และคณะ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ เป็นตัวแปรที่สามารถทำนายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ทั้งด้านร่างกายและด้านจิตใจ เหตุผลคือผู้สูงอายุที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงจะทำให้เกิดแรงจูงใจในการดูแลตนเอง ทำให้มีความสามารถในการดูแลตนเองสูงส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ภาวะสุขภาพมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ และยังสอดคล้องกับการวิจัยของศิรินุช ฉายแสง (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอำนาจเจริญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในกลุ่มปัจจัยทางชีวสังคม ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริมกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 2) วิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และ 3) สร้างสมการพยากรณ์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในจังหวัดอำนาจเจริญ ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มี 6 ตัวแปร ได้แก่ ความเชื่อ ความสามารถตนเองในการมีคุณภาพชีวิตที่ดี การได้รับแรงสนับสนุนจากผู้นำชุมชนและชาวบ้าน การรับรู้ประโยชน์ของการมีคุณภาพชีวิตดี อาชีพหลัก และการได้รับแรงสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและสถานภาพสมรส โดยตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมดนี้สามารถพยากรณ์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้ร้อยละ 54.6

1.5 คุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน พบว่า ด้านชุมชนมีการส่งเสริมด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน ได้แก่ การจัดให้มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลงพื้นที่เพื่อไปเยี่ยมไปดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน การจัดกิจกรรม Big Cleaning Day เพื่อจัดการให้พื้นที่ในชุมชนให้สะอาด มีการประชาสัมพันธ์แจ้งเตือนเกี่ยวกับการทารุณหรือถูกแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายต่อผู้สูงอายุ ผ่านสื่อในชุมชน มีการติดตั้งระบบกล้องวงจรปิดตามจุดต่างๆ ในชุมชนเพื่อป้องกันปัญหาอาชญากรรม ปัญหาอุบัติเหตุ ปัญหาอัคคีภัย มีศูนย์รับแจ้งเหตุตลอด 24 ชั่วโมง และมีการออกตรวจเฝ้าระวังความปลอดภัยตามชุมชนทุกคืน สอดคล้องกับการวิจัยของเจษฎา นกน้อย และวรรณภรณ์ บริพันธ์ (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลามีคุณภาพชีวิตในองค์ประกอบด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพ และด้านจิตใจอยู่ในระดับสูง ขณะที่คุณภาพชีวิตในองค์ประกอบด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลางในภาพรวม พบว่า ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูงลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ความสุขในการดำเนินชีวิต การเข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชน การอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีสะดวกและปลอดภัยแก่การใช้ชีวิต อาชีพหลักก่อนอายุ 60 ปี และความสัมพันธ์ภายในครอบครัวสามารถอธิบายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา ได้ร้อยละ 39.2

1.6 คุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา มีการจัดโครงการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ร่วมกับ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ จัดโครงการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสำหรับคนพิการ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยที่อยู่ในระยะกึ่งเฉียบพลัน และผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนยังได้ร่วมมือกันจัดสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุให้มีความปลอดภัย และเหมาะสม เช่น การจัดพื้นที่ส่วนสาธารณะสำหรับพักผ่อนและออกกำลังกาย การปรับพื้นผิวถนน ทางเดินให้สะดวกสบาย การติดตั้งราวจับบันไดทางเดินตามอาคารสถานที่สาธารณะและห้องน้ำสาธารณะจัดให้มีที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่สาธารณะ สอดคล้องกับการวิจัยของสุพร คุณา (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ของการ

วิจัยเพื่อ 1) ศึกษาสภาพคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 2) ศึกษาปัญหาการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และ 3) ศึกษาแนวทางการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาด้านร่างกายโดย การเจ็บป่วยทางร่างกาย ด้านจิตใจพบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับความจำไม่ดี แต่พบว่ามี ความพอใจต่อความสัมพันธ์ทางสังคมเกี่ยวกับการดูแลเอาใจใส่ของสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้ยังพบว่ามี ความพอใจต่อสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอกบ้าน เช่น สะอาด บรรยากาศดี ไม่มีมลพิษ

2. ปัญหาและอุปสรรคต่อคุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา พบปัญหาว่า 1) ผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ ทำให้ขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแล สุขภาพ 2) ปัญหางบประมาณในการดำเนินการเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุนั้นมีจำนวนจำกัด 3) ปัญหาด้านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในชุมชน และการเชื่อมโยงเครือข่ายหน่วยงานในพื้นที่ยังไม่มี ประสิทธิภาพ 4) ปัญหาด้านพฤติกรรม ได้แก่ เมื่อเจ็บป่วยจะไม่ไปพบแพทย์แต่จะซื้อยามากินเอง ไม่นิยมตรวจ สุขภาพประจำปี การดื่มน้ำฝน น้ำบาดาลที่ไม่ผ่านการต้ม หรือกรอง พฤติกรรมการดื่มเหล้า สูบบุหรี่ 5) เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุมีจำนวนจำกัด ทำให้ไม่สามารถให้บริการได้อย่างครอบคลุม ทุกพื้นที่ 6) ผู้สูงอายุบางส่วนไม่มีลูกหลานดูแล หรือลูกหลานอยู่ห่างไกล ทำให้ต้องอยู่ตามลำพัง สอดคล้องกับ การวิจัยของทัศนวรรณ พันธเสน และกศยา ลิฬหาวงศ์ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการจัด สวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลธัญบุรี อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษา ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการใช้บริการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลธัญบุรี 2) เพื่อ ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลธัญบุรี อำเภอธัญบุรี จังหวัด ปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลธัญบุรีมีปัญหาและอุปสรรค เรียงลำดับดังนี้ สวัสดิการด้านบริการทางสังคม ร้อยละ 90.3 รองลงมาคือด้านสุขภาพ ร้อยละ 85.3 ด้านการ ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 84.9 ด้านการทำงานและการมีรายได้ ร้อยละ 81.2 ด้านความมั่นคงทางสังคม ร้อยละ 79.1 ด้านนันทนาการ ร้อยละ 78.6 ด้านที่อยู่อาศัย ร้อยละ 74.8 และด้านการศึกษา ร้อยละ 66.6 และนอกจากนี้ปัญหาที่พบจากการศึกษาในครั้งนี้จึงควรมีการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของ ผู้สูงอายุ ตามที่ สุชาติ ทวีสิทธิ์ (2549) ได้เสนอความเข้าใจ การรับรู้ วิธีคิดและวิถีปฏิบัติของคนในสังคม เกี่ยวกับความสูงอายุ แบ่งได้เป็นกระบวนการทัศนทางชีววิทยาการแพทย์และกระบวนการทัศนวิทยาของการ ประกอบสร้างทางสังคม โดยกระบวนการแรกให้ความสำคัญกับร่างกายในฐานะองค์ประกอบทางชีววิทยา (biological body) ฉายภาพร่างกาย และอวัยวะต่างๆ ของผู้สูงอายุ ในด้านมิติที่เต็มไปด้วยโรคภัยไข้เจ็บ ความเสื่อมโทรม ความโรยรา และมองว่ากระบวนการของการเข้าสู่ความสูงอายุเป็นกระบวนการธรรมชาติ มีความ เป็นสากลซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับกระบวนการหล่อหลอมทางวัฒนธรรม ในขณะที่กระบวนการที่ที่สอง เชื่อใน ทฤษฎีประกอบสร้างทางสังคม (social-constructionist theory) ภายใต้มนทัศน์เกี่ยวกับการสร้าง “ภาพ แทนความจริง” (representation) ว่า ภาพลักษณ์ผู้สูงอายุที่ถูกรับรู้และเข้าใจนั้น เกิดจากการสร้างภาพแทน ความจริงผู้สูงอายุที่ถูกสร้างขึ้นในแต่ละสังคม แต่ละวัฒนธรรมและแต่ละช่วงเวลาซึ่งเป็นเพียงความจริง บางส่วนและไม่ใช่ประสบการณ์ของผู้สูงอายุทุกคน ในสังคมสมัยใหม่ภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุที่ปรากฏมักถูก นำเสนอในด้านลบซึ่งนำไปสู่การเลือกปฏิบัติและการรังเกียจอันเนื่องมาจากอายุ (ageism) ต่อผู้สูงอายุ กระบวนการนี้จึงให้ความสำคัญต่อการรื้อถอนภาพลักษณ์เชิงลบและการสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกของผู้สูงอายุ ให้เพิ่มมากขึ้น

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นการศึกษาคุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาซึ่งคุณภาพชีวิตเป็นการรับรู้ความพึงพอใจและการรับรู้สถานะด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสภาพแวดล้อมของบุคคลในการดำรงชีวิตในสังคม มีความสำคัญอย่างมากต่อวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในสังคม และสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและมีสุขภาวะที่ดีในบั้นปลายของชีวิต สรุปล่องค์ความรู้การวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย มีอธิบายดังนี้

คุณภาพและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา เป็นกระบวนการรับรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถอธิบายได้ดีที่สุดจากความพึงพอใจที่ผู้สูงอายุแต่ละบุคคลได้รับ อันเป็นการดำเนินชีวิตของบุคคล โดยที่ลักษณะของพฤติกรรมต่างๆ จะเป็นตัวบ่งบอกถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตแต่ละแบบ พฤติกรรมในการเข้าสังคม ในการบริโภค ในการหาความบันเทิง การพักผ่อนหย่อนใจการใช้เวลาว่าง และการแต่งตัว โดยทั่วไปแล้วจะบ่งบอกถึง ทักษะคติ ค่านิยม และมุมมอง ของแต่ละบุคคล โดยแบ่งเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ กิจกรรมของบุคคลที่ปฏิบัติเป็นประจำ ความสนใจ และความคิด โดยมีองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่

1. องค์ประกอบด้านร่างกาย เป็นการรับรู้สภาพร่างกาย การไม่มีโรค การเคลื่อนไหวของร่างกาย ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและการรับรู้ในความสามารถของตนเอง
2. องค์ประกอบด้านจิตใจ เป็นการรับรู้จิตใจและสุขภาพจิต รวมถึงด้านคุณธรรมและจริยธรรม
3. องค์ประกอบด้านสังคม คือ สถานะทางสังคม ยศ ตำแหน่ง เกียรติยศชื่อเสียง การยอมรับนับถือ รวมถึงการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วย

4. องค์ประกอบด้านจิตวิญญาณและคุณค่าความเป็นคน เป็นการรับรู้และการมีอยู่ของตัวตน เป็นความรู้สึกที่เชื่อมโยงหรือผูกพัน ความเข้าใจ ความพึงพอใจและการให้ความเคารพ ไม่ใช่เพียงแค่ศาสนาแต่รวมถึงผู้คนรอบข้างและตนเอง

5. องค์ประกอบด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นความรู้สึกที่บุคคลรับรู้ว่าคุณภาพชีวิตของตนเองมีความปลอดภัยในการดำรงชีวิตและในทรัพย์สิน

6. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการรับรู้สิ่งแวดล้อมที่มีผลกับการดำเนินชีวิต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

หน่วยงานราชการ และหน่วยงานเอกชน ที่ดูแลเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ควรนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1.1 ควรมีการสร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุให้กับผู้สูงอายุ คนในครอบครัว และชุมชน โดยใช้สื่อชุมชน ได้แก่ หอกระจายข่าวของหมู่บ้าน การบอกต่อจากกลุ่มผู้สูงอายุ แกนนำ เป็นต้น

1.2 ผู้สูงอายุ ผู้ดูแล แกนนำชุมชน เจ้าหน้าที่ (หมอ) และจิตอาสา (อสม.) ควรร่วมมือกันเพื่อกำหนดมาตรฐานในการดูแลผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ให้ครอบคลุมอย่างเป็นรูปธรรม โดยดึงจุดแข็งของการเป็นสังคมต่างจังหวัด

1.3 ควรมีการจัดทีมแพทย์และจิตแพทย์ประจำท้องถิ่นปฏิบัติงานบริการเกี่ยวกับสุขภาพเชิงรุกให้กับผู้สูงอายุในพื้นที่

1.4 ควรนำอาสาสมัครต่างๆ ที่มีอยู่แล้วในแต่ละชุมชนมาเป็นกลไกช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ

1.5 ควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณในการดูแลผู้สูงอายุอย่างเพียงพอ

1.6 ควรเพิ่มสวัสดิการในด้านต่างๆ ของผู้สูงอายุให้มากขึ้นพร้อมส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ และครอบครัวผู้สูงอายุ

1.7 ควรเสริมพลังกลุ่มเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุให้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในมิติต่างๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอื่นที่ทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี

2.2 ควรทำการศึกษารูปแบบการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองและชุมชนชนบทในจังหวัดนครราชสีมา

2.3 ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงและต่ำ เพื่อหาความแตกต่างของคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน

2.4 ควรทำการศึกษาลักษณะและประเภทงานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุเพื่อทดแทนภาวะขาดแคลนแรงงานวัยหนุ่มสาวและก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2563). **สถิติผู้สูงอายุ**. แหล่งที่มา <https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/47> สืบค้นเมื่อ 24 ส.ค. 2563.
- จีราพร ทองดี และคณะ. (2555). ภาวะสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดชายแดนภาคใต้. **วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข**. 22(3).
- เจษฎา นกน้อย และวรรณภรณ์ บริพันธ์. (2551). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา. **วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์**. 9(3). 94-105.
- เจษฎา บุญทา. (2545). **คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชุตติเดช เจียนดอน และคณะ. (2554). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. **วารสารสาธารณสุขศาสตร์**. 41(3).
- ทัศน์วรรณ พันธเสน และกศุยา ลีฬหาวงศ์. (2556). การพัฒนาระบบการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลัญบุรี อำเภอัญบุรี จังหวัดปทุมธานี. **วารสารวิชาการ คณะบริหารธุรกิจ**. 8(2). 215-217.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2555). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2553. แหล่งที่มา http://www.dop.go.th/download/knowledge/knowledge_th_20160106141440_1.pdf สืบค้นเมื่อ 24 ส.ค. 2562.
- ยุพิน ทรัพย์แก้ว. (2558). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุของศูนย์ความเป็นเลิศด้านการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช. **วารสารการพยาบาลและการศึกษา**. 9(2). 25-39.
- ศิรินุช ฉายแสง. (2553). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอำนาจเจริญ**. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). **รายงานการศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการพัฒนาประเทศจากผลการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา. (2563). **ประชากรจากการทะเบียน จำแนกตามเพศ และหมวดอายุ เป็นรายอำเภอ พ.ศ. 2563**. แหล่งที่มา http://nkrat.nso.go.th/index.php?option=com_content&view=category&id=88 สืบค้นเมื่อ 24 ส.ค. 2563.
- สุชาดา ทวีสิทธิ์. (2549). **ชาติพันธุ์นิพนธ์แนวสตรีนิยม: การทำหายกระบวนทัศน์ปฏิฐานนิยม**. **วารสารสังคมศาสตร์**. 18(1). 23-57.
- สุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2554). **การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ 1)**. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุภาณี จินาสวัสดิ์. (2559). **พฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลวังเหนือ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง**. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุพร คุณา. (2552). **แนวทางการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองขาว อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุภาวค์ จันทวานิช. (2547). **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

United Nations. (2010). **World Population Prospects in 2010**. New York: Population Division, Department of Economic and Social Affairs, United Nations.

World Health Organization. (2014). **Global Status Report on Alcohol and Health 2014**. Geneva: World Health Organization.

World Health Organization. (1997). **Oral Health Surveys: Basic Methods**. 4th ed. Geneva: World Health Organization.

การศึกษาความแตกต่างในการรักษาโรคกรดไหลย้อนของการแพทย์แผนปัจจุบัน
กับการแพทย์แผนไทย*

A STUDY OF THE DIFFERENCES BETWEEN THE GASTROESOPHAGEAL
REFLUX DISEASE TREATMENT OF MODERN MEDICINE AND
THAT OF THAI TRADITIONAL MEDICINE

¹พรนิภา สิทธิสระดู Pornnipa Sitthisradoo, ²วนิษา ปันฟ้า Wanisa Punfa,
³ยิ่งยง เทาประเสริฐ Yingyong Taoprasert, ⁴ชัยนรินทร์ เรือนเจริญ Chainarin Ruancharoen,
⁵พกามาศ คำเสื่อ Phakamas Kamsuae

^{1,2,3,4,5}มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย Chiang Rai Rajabhat University, Thailand

E-mail: morror-bell@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของนิยาม ลักษณะอาการ สาเหตุการเจ็บป่วย และหลักการรักษาโรคกรดไหลย้อนของการแพทย์แผนปัจจุบันกับการแพทย์แผนไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การวิเคราะห์เอกสารและการสนทนากลุ่ม สรุปผลการวิจัยพบว่า โรคกรดไหลย้อนทางการแพทย์แผนปัจจุบัน คือ ภาวะที่มีสารจากกระเพาะอาหารไหลย้อนขึ้นมาในหลอดอาหารทำให้เกิดการระคายเคือง มีลักษณะอาการแสบร้อนบริเวณยอดอกและเรอเปรี้ยว เนื่องจากภาวะหย่อนสมรรถภาพของหูรูดบริเวณหลอดอาหาร ทำให้กล้ามเนื้อหูรูดส่วนนี้ปิดไม่สนิทส่งผลให้น้ำย่อยในกระเพาะอาหารไหลย้อนขึ้นมาที่หลอดอาหาร โดยหลักการรักษามุ่งเน้นลดกรดในกระเพาะอาหารด้วยการใช้ยาต้านกรด การผ่าตัดซ่อมแซมหูรูด และการใช้รังสีรักษาเพื่อให้หูรูดหดแน่นขึ้น ซึ่งมีนิยามและอาการใกล้เคียงกับโรคกระษัยทันทางการแพทย์แผนไทย ต่างกันเพียงการอธิบายสาเหตุและหลักการรักษาเพราะทางการแพทย์แผนไทยเชื่อว่าเกิดจากการกำเริบของลม ผลักดันหูรูดตอนบนของกระเพาะอาหารเปิดออก ทำให้น้ำย่อยไหลย้อนมาที่หลอดอาหาร จึงมุ่งเน้นใช้หลักการรักษาด้วยตำรับยาที่มีส่วนประกอบของยารสร้อนที่มีสรรพคุณช่วยในการสลายลมและยารสฝาดหรือยารสขมที่มีสรรพคุณช่วยดับพิษร้อนและสมานแผล และประโยชน์จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบองค์ความรู้เรื่องโรคทางการแพทย์แผนไทยมีความชัดเจนในเชิงวิชาการ สามารถนำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ได้บัณฑิตแพทย์แผนไทยให้มีคุณภาพและสามารถเป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพของประชาชน

คำสำคัญ: การรักษา, โรคกรดไหลย้อน, การแพทย์แผนปัจจุบัน, การแพทย์แผนไทย, กระษัยทัน

Abstract

The purposes of this research were to compare the differences on its definitions, symptom, causes and treatment principles between modern medicine and Thai Traditional Medicine that is a qualitative research by document analysis and focus group discussion. The results showed that Gastroesophageal Reflux Disease (GERD) in modern medicine is a condition in which gastric contents flow up into the esophagus, causing irritation. There is a burning sensation on the top of the chest and belching due to erectile dysfunction of the esophageal sphincter. This causes the sphincter not to close completely, causing the gastric juice in the stomach to flow up to the esophagus. In principle, the treatment focuses on reducing stomach acid by taking antacid drugs. A sphincter repair surgery uses radiotherapy to tighten the sphincter. Its definitions and symptoms are close to these of Krasaiton disease in Thai traditional medicine. They differ only in explaining the causes and principles of treatment because Thai traditional medicine believes that it is caused by exacerbation of wind pushing the upper sphincter of the stomach open causing gastric juice to flow back into the esophagus. Therefore, the principles of drug therapy that contain hot flavored drugs properties help to dissolve the wind and astringent or bitter medicine properties help quench hot poison and heal wounds. The benefits of this research have been known of Thai traditional medical diseases clearly academic and can be used in teaching and learning processes to create potential graduates of Thai traditional medicine as well as being able to be an alternative to providing health care for people.

Keywords: Treatment, Gastroesophageal Reflux Disease, Modern Medicine, Thai Traditional Medicine, Krasaiton.

บทนำ

การแพทย์แผนไทยเป็นการแพทย์ดั้งเดิมที่ใช้ภูมิปัญญาในการเยียวยารักษาการเจ็บป่วยผ่านการลองผิดลองถูกของบรรพบุรุษมีการพัฒนาและสืบทอดต่อกันมา โดยมีลักษณะการสืบทอดภายในครอบครัวและการรับมอบตัวเป็นศิษย์ รวมถึงมีการบันทึกความรู้เหล่านี้ไว้ในตำราหรือคัมภีร์ต่างๆ ในปัจจุบันองค์ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยได้ถูกนำมาถ่ายทอดผ่านหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิตที่มีการสอนอย่างแพร่หลายในระดับมหาวิทยาลัย แต่เนื่องจากองค์ความรู้ทางการแพทย์แผนไทยขาดช่วงการศึกษาและพัฒนาในเชิงวิชาการมาเป็นเวลากว่าร้อยปี จากการเข้ามาของการแพทย์แบบตะวันตกในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 3 ในรูปแบบของการเผยแพร่ศาสนาผ่านหมอมิชชันนารีที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบสาธารณสุขของประเทศไทยและกลายเป็นการแพทย์หลักของประเทศไทยนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้องค์ความรู้ทางการแพทย์แผนไทยไม่ได้รับการพัฒนา หากนำมาใช้ในการเรียนการสอนจึงต้องมีการพัฒนาให้ร่วมสมัย เนื่องจากองค์ความรู้ทางการแพทย์แผนไทยอยู่ในลักษณะของความรู้เชิงประสบการณ์ (Tacit Knowledge) ซึ่งมีความแตกต่างกับองค์ความรู้ทางการแพทย์แผนปัจจุบัน ทั้งทางด้านปริบทสังคม ภาษา และวัฒนธรรม โดยการแพทย์แผนปัจจุบันมีแนวคิดทฤษฎีวางอยู่บนพื้นฐานทางด้านวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์การแพทย์ ในขณะที่องค์ความรู้ทางการแพทย์แผนไทยมีแนวคิดทฤษฎีอ้างอิงอยู่กับพุทธปรัชญา ดังปรากฏในเนื้อหาที่บันทึกไว้ในตำราหรือคัมภีร์ทางการแพทย์แผนไทยผ่านภาษาไทยโบราณ ภาษาบาลีหรือสันสกฤต โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องเหตุแห่งการเกิดโรคทางการแพทย์แผนไทยมักอธิบายการเจ็บป่วยอิง กับธาตุ 4 คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม และธาตุไฟ เมื่อธาตุทั้ง 4 เกิดความไม่สมดุลในลักษณะกำเริบ หย่อน และพิการ จึงทำให้เกิดการเจ็บป่วยในที่สุด แต่ยังไม่มีการอธิบายรายละเอียดสาเหตุหรือกลไกของการเกิดโรคที่ชัดเจน (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กองการประกอบโรคศิลปะ, 2549)

จากข้อจำกัดขององค์ความรู้ทางการแพทย์แผนไทยที่ขาดการพัฒนามาเป็นเวลานาน เมื่อถูกนำกลับมาใช้ดูแลรักษาสุขภาพอีกครั้งในปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ให้ครบถ้วนสมบูรณ์อย่างร่วมสมัยในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะองค์ความรู้เกี่ยวกับโรคทางการแพทย์แผนไทย ที่ควรอยู่ในลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา เพื่อให้บัณฑิตแพทย์แผนไทยเกิดความเข้าใจที่ตรงกันและป้องกันความเข้าใจผิดในการสื่อสารระหว่างแพทย์แผนปัจจุบันกับแพทย์แผนไทย อีกทั้งยังเป็นการสร้างความร่วมมือในการส่งต่อการรักษาโรคระหว่างแพทย์แผนไทยกับแพทย์แผนปัจจุบัน โดยการศึกษาในครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาโรคกรดไหลย้อน (Gastroesophageal Reflux Disease: GERD) ซึ่งพบอุบัติการณ์ค่อนข้างสูงในต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศตะวันตก เฉลี่ยประมาณร้อยละ 50-60 สำหรับประเทศไทยนั้น ได้มีการศึกษาอุบัติการณ์ของโรคกรดไหลย้อนในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา พบว่ามีประมาณร้อยละ 10 หากย้อนกลับไป 5 ปีก่อนหน้าการศึกษาดังกล่าว อุบัติการณ์ของโรคนี้อาจมีเพียงร้อยละ 5 ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนว่าอุบัติการณ์ของโรคนี้น่าจะสูงขึ้นกว่าเดิม และมีแนวโน้มจะมีอุบัติการณ์สูงขึ้นเรื่อยๆ (ปารยะ อาศนะเสน, 2552)

ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์แพทย์แผนไทยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาความรู้การแพทย์แผนไทย โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับโรคหรืออาการทางการแพทย์แผนไทยโดยการเปรียบเทียบกับแพทย์แผนปัจจุบันผ่านการศึกษารายละเอียดนิยาม ลักษณะอาการ สาเหตุการเจ็บป่วย และหลักการรักษา โดยเฉพาะโรคกรดไหลย้อนที่มีปัญหาต่อสุขภาพและส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของประชาชน ซึ่งการศึกษาความแตกต่างของโรคกรดไหลย้อนทางการแพทย์แผนปัจจุบันกับการแพทย์แผนไทย สามารถต่อยอดและพัฒนาไปใช้ในการเรียน

การสอนบัณฑิตแพทย์แผนไทยในยุคสมัยปัจจุบันและพัฒนากระบวนการรักษาอาการเจ็บป่วยจนสามารถเป็นทางเลือกในการรักษาโรคให้กับประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของนิยาม ลักษณะอาการ สาเหตุการเจ็บป่วย และหลักการรักษาโรคกรดไหลย้อนของการแพทย์แผนปัจจุบันกับการแพทย์แผนไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการวิเคราะห์เอกสารและการสนทนากลุ่ม โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประมวลความรู้เรื่องโรคกรดไหลย้อนจากเอกสารตำราทางการแพทย์แผนปัจจุบัน จำนวนทั้งหมด 2 เล่ม โดยศึกษาจากแนวทางเวชปฏิบัติการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคกรดไหลย้อนในประเทศไทย พ.ศ. 2563 และตำราการตรวจโรคทั่วไป

2. ประมวลความรู้เรื่องโรคกรดไหลย้อน จากเอกสารตำราทางการแพทย์แผนไทย โดยศึกษาจากตำราที่มีการรวบรวมและตรวจสอบอย่างเป็นระบบเพื่อใช้ตำราอ้างอิงและเป็นตำรากลางในการสอบขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยตามประกาศของสภาวิชาชีพการแพทย์แผนไทย จำนวนทั้งหมด 7 เล่ม ได้แก่ ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 1-3 (กรมศิลปากร, 2542) ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 1-2 โดยพระยาพิศณุประสาธเวช (2450) และตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเวชกรรม เล่ม 1-2 (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กองการประกอบโรคศิลปะ, 2549)

3. วิธีการคัดเลือกเอกสาร จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยอาจารย์แพทย์แผนไทย วิชาชีพและอาจารย์ทางปริคลินิก (Pre-Clinic) ที่มีความเชี่ยวชาญด้านกายวิภาคศาสตร์ สรีรวิทยา โภชนาการ และชีวเคมี โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกเอกสารประกอบด้วย ความจริง ความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ การเป็นตัวแทน และความหมาย ประกอบด้วยเอกสารตำราดังนี้ 1) เอกสารตำราทางการแพทย์แผนปัจจุบัน คัดเลือกจากแนวทางเวชปฏิบัติการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคกรดไหลย้อนในประเทศไทย พ.ศ. 2563 ที่จัดทำโดยสมาคมประสาททางเดินอาหารและการเคลื่อนไหว (ไทย) และตำราที่ใช้ในการเรียนการสอนของนักศึกษาในสถาบันการศึกษา 2) เอกสารตำราทางการแพทย์แผนไทย คัดเลือกมาจากตำราที่บันทึกเนื้อหาดั้งเดิมไว้ตามประกาศจากคณะกรรมการวิชาชีพการแพทย์แผนไทยที่ใช้เป็นแนวทางในการเรียนการสอนและการสอบเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพของการแพทย์แผนไทย และพิจารณาตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการกำหนดตำราการแพทย์แผนไทยในอดีต เช่น ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวงและตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ ฯลฯ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการวิเคราะห์เชิงกระบวนการที่ค้นด้วยการนำข้อมูลทั้งหมดจากเอกสารทางการแพทย์แผนปัจจุบัน และเอกสารทางการแพทย์แผนไทยที่ได้ทำการคัดเลือก มาวิเคราะห์เพื่อแยกแยะประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับโรคกรดไหลย้อน พิจารณาความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูลตามหลักการรักษาโรคของทางการแพทย์แผนปัจจุบันและการแพทย์แผนไทย โดยมีการกำหนดขอบเขตเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าข้อมูลที่วิเคราะห์ให้ถูกต้อง โดยคำนึงถึงประเด็นการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้แก่ นิยาม ลักษณะอาการ สาเหตุการเกิดโรค และหลักการรักษาโรคกรดไหลย้อน

5. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม โดยทีมอาจารย์แพทย์แผนไทยและอาจารย์ทางปริคลินิกของวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

6. สรุปผลการศึกษาศึกษาวิเคราะห์ความแตกต่างของนิยาม ลักษณะอาการ สาเหตุ และหลักการรักษาโรคกรดไหลย้อนระหว่างการแพทย์แผนปัจจุบันกับการแพทย์แผนไทย จากตำราการแพทย์แผนไทยร่วมกับประสบการณ์รักษาโรคของแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลสาธารณสุขการแพทย์แผนไทย วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยเปรียบเทียบความแตกต่างในการรักษาโรคกรดไหลย้อนทางการแพทย์แผนปัจจุบันกับการแพทย์แผนไทย โดยเปรียบเทียบนิยาม ลักษณะอาการ สาเหตุการเจ็บป่วย และหลักการรักษาโรค สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. นิยามของโรคกรดไหลย้อน

โรคกรดไหลย้อนในทางการแพทย์แผนปัจจุบันหรือ Gastroesophageal reflux disease (GERD) หมายถึง ภาวะอันเกิดจากการมีสารจากกระเพาะอาหารย้อนขึ้นมา ทำให้เกิดอาการที่รบกวน หรือมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตต่อผู้ที่มีภาวะดังกล่าว หรือมีภาวะแทรกซ้อนจากสิ่งไหลย้อนดังกล่าว อาการของกรดไหลย้อนมีหลากหลาย ทั้งนี้อาการที่มีความจำเพาะต่อ GERD คือ อาการแสบร้อนบริเวณยอดอก (Retrosternal burning หรือ Heartburn) และเรอเปรี้ยว (Regurgitation) ทั้งนี้ในรายที่มีอาการรุนแรงอาจมีอาการกลืนลำบาก (Dysphagia) ได้ แต่พบได้น้อย โดยมีการแบ่งเป็นกลุ่มอาการของหลอดอาหาร (Esophageal syndrome) และกลุ่มอาการนอกหลอดอาหาร (Extraesophageal syndrome)

กระษัยทันทางการแพทย์แผนไทย มีลักษณะอาการที่ขึ้นมารบริเวณยอดอกหลังรับประทานอาหาร บางทีมีอาการอาเจียน แน่นหน้าอกร่วมด้วยสามารถเทียบเคียงได้กับโรคกรดไหลย้อนของทางการแพทย์แผนปัจจุบัน ซึ่งเป็นภาวะที่น้ำย่อยในกระเพาะอาหารซึ่งมีฤทธิ์เป็นกรดไหลย้อนขึ้นไประคายเคืองต่อหลอดอาหารและลำคอ

2. ลักษณะอาการโรคกรดไหลย้อน

โรคกรดไหลย้อนทางการแพทย์แผนปัจจุบันมีลักษณะอาการปวดแสบตรงลิ้นปี่หรือยอดอก หลังรับประทานอาหาร 30-60 นาที หรือหลังรับประทานอาหารแล้วล้มตัวลงนอนราบ นั่งอตัวโค้งต่ำ อาจมีอาการปวดแสบปวดร้อนจากยอดอกขึ้นไปถึงคอหอย หรือมีอาการจุกแน่นยอดอกคล้ายอาหารไม่ย่อย คลื่นไส้หรือเรอบ่อย บางรายอาจมีอาการขย้อนหรือเรอเอาน้ำย่อยรสเปรี้ยวขึ้นไปที่คอหอยหรือรู้สึกมีรสขมของน้ำดีหรือรสเปรี้ยวของกรดในปากหรือคอ หรือหายใจมีกลิ่น ในรายที่มีภาวะกรดไหลย้อนรุนแรง คือมีอาการไหลย้อนขึ้นไปถึงปากและคอหอย อาจมีอาการกระแอมไอบ่อยหรือรู้สึกเสมหะอยู่ในคอหรือระคายคอโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังกินอาหารหรืออยู่ในท่านอนราบ บางรายรู้สึกขมคอ เปรี้ยวปากหลังตื่นนอน อาจมีเสียงแหบ เจ็บคอ แสบลิ้นหรือไอเรื้อรัง

กระษัยทันทางการแพทย์แผนไทยมีลักษณะอาการที่ขึ้นมารบริเวณยอดอกหลังรับประทานอาหาร บางทีมีอาการอาเจียน แน่นหน้าอกร่วมด้วย

3. สาเหตุการเกิดโรคกรดไหลย้อน

ทางการแพทย์แผนปัจจุบัน กรดไหลย้อนเกิดจากภาวะหย่อนสมรรถภาพของหูรูดส่วนล่างของหลอดอาหาร ทำให้กล้ามเนื้อหูรูดส่วนนี้ปิดไม่สนิท เปิดช่องให้น้ำย่อยในกระเพาะอาหารไหลย้อนขึ้นไปที่หลอดอาหารและลำคอ น้ำย่อยซึ่งมีฤทธิ์เป็นกรดก็จะระคายเคืองต่อเยื่อบุของอวัยวะเหล่านี้ ทำให้เกิดอาการไม่สบาย และเกิดภาวะแทรกซ้อนต่างๆ อาจเกิดจากความเสื่อมตามอายุหรือหูรูดยังเจริญได้ไม่เต็มที่หรือมีความผิดปกติโดยกำเนิด เป็นสาเหตุที่ทำให้หูรูดดังกล่าวหย่อนสมรรถภาพ

กระษัยทันทางการแพทย์แผนไทยอธิบายว่าเกิดจากการรับประทานอาหารในช่วงที่ความร้อนภายในกระเพาะอาหารลดบทบาทลงอาหารจึงไม่ย่อย เป็นสาเหตุทำให้ผู้ป่วยมีอาการจุกเสียดจากภาวะอาหารไม่ย่อย ลมภายในกระเพาะอาหารมีปริมาณมากขึ้น เกิดความเค่งตั้งของผนังกระเพาะอาหาร ทำให้อาหารคลุกเคล้ากับน้ำย่อยได้ช้าลง ภาวะอาหารไม่ย่อยที่เกิดขึ้นอย่างเรื้อรังมักเป็นสาเหตุทำให้มีอาการเรอเปรี้ยว เนื่องจากลมหรือแรงดันที่เพิ่มขึ้นภายในกระเพาะอาหารผลักดันหูรูดตอนบนของกระเพาะอาหารเปิดออก และพัดพาของเหลวภายในกระเพาะอาหาร โดยเฉพาะน้ำย่อยไหลย้อนเข้าไปในหลอดอาหาร แสดงออกด้วยอาการแสบร้อนบริเวณหน้าอกหรือลำคอ

4. หลักการรักษาโรคกรดไหลย้อน

ในทางการแพทย์แผนปัจจุบันการรักษาเน้นการลดกรดในกระเพาะอาหารและซ่อมแซมหูรูดกระเพาะอาหาร ดังนี้ 1) การรับประทานยาต้านกรดร่วมกับยาลดการสร้างกรดกลุ่มต้านเอชสอง เช่น รานิทิดีน เป็นต้น 2) หากมีอาการเรื้อรังให้รับประทานยาต้านกรดร่วมกับยาลดการสร้างกรดกลุ่มต้านเอชสอง และยากลุ่มออกฤทธิ์เพิ่มการเคลื่อนไหวของกระเพาะอาหารและลำไส้ เช่น เมโทโคลพราไมด์หรือโดมเพริโดน เป็นต้น 3) การผ่าตัดซ่อมแซมหูรูดด้วยวิธีส่องกล้องเข้าทางช่องท้อง กรณีรับประทานยาแล้วไม่ได้ผลให้รักษาด้วยวิธีการใช้รังสี โดยใช้ความร้อนจากคลื่นวิทยุทำลายเนื้อเยื่อตรงส่วนปลายของหลอดอาหารทำให้เกิดแผลเป็นตึงรั้งให้หูรูดหดแน่น ช่วยให้อาการทุเลาได้

กระษัยทัน ทางการแพทย์แผนไทยเน้นการรักษาด้วยตำรับยาที่มีส่วนประกอบของยารสร้อน ซึ่งมีสรรพคุณในการขับลมและสลายลมภายในกระเพาะอาหาร เช่น ชิง ไพล ขมิ้นชัน อบเชยเทศ เป็นต้น และยารสฝาดหรือยารสขมที่มีสรรพคุณดับพิษร้อนและสมานแผลบริเวณเยื่อบุกระเพาะอาหาร ทั้งนี้มีเจตนาเพื่อให้ยาออกฤทธิ์ดับพิษร้อนและสลายลมภายในกระเพาะอาหารไปพร้อมๆ กัน

จากการอธิบายกลไกการเกิดโรคที่แตกต่างกันส่งผลให้หลักการรักษาโรคกรดไหลย้อนทางการแพทย์แผนปัจจุบันกับการแพทย์แผนไทยแตกต่างกันด้วย การรักษาโรคกรดไหลย้อนทางการแพทย์แผนปัจจุบัน มุ่งเน้นการรักษาด้วยยาเพื่อต้านกรด ร่วมกับการลดการสร้างกรดภายในกระเพาะอาหาร การผ่าตัดซ่อมแซมหูรูด และการฉายรังสีให้เกิดแผลเป็นตึงรั้งให้หูรูดกระเพาะอาหารหดแน่น ส่วนการแพทย์แผนไทยใช้การรักษาด้วยยาเพื่อขับลมและสลายลมภายในกระเพาะอาหาร ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบโรคกรดไหลย้อนทางการแพทย์แผนปัจจุบันและการแพทย์แผนไทย

หัวข้อ	การแพทย์แผนปัจจุบัน	การแพทย์แผนไทย
1. นิยาม	โรคกรดไหลย้อน คือ ภาวะที่มีสารจากกระเพาะอาหารไหลย้อนขึ้นมาในหลอดอาหารทำให้เกิดการระคายเคือง	กระษัยทัน คือ อาการท้นขึ้นมาบริเวณยอดอกหลังรับประทานอาหาร
2. อาการ	อาการแสบร้อนบริเวณยอดอก และเรอเปรี้ยว	อาการท้นขึ้นมาบริเวณยอดอกหลังรับประทานอาหาร บางทีมีอาการอาเจียน แน่นหน้าอกร่วมด้วย
3. สาเหตุ	เกิดจากภาวะหย่อนสมรรถภาพของหูรูดส่วนล่างของหลอดอาหาร ทำให้กล้ามเนื้อหูรูดส่วนนี้ปิดไม่สนิท เปิดช่องให้น้ำย่อยในกระเพาะอาหารไหลย้อนขึ้นไปที่หลอดอาหารและลำคอ น้ำย่อยซึ่งมีฤทธิ์เป็นกรดก็จะระคายเคืองต่อเยื่อบุของอวัยวะเหล่านี้	เกิดจากการกำเริบของลมในกระเพาะอาหารผลักดันหูรูดตอนบนของกระเพาะอาหารเปิดออก และพัดพาของเหลวภายในกระเพาะอาหาร โดยเฉพาะน้ำย่อยไหลย้อนเข้าไปในหลอดอาหาร
4. หลักการรักษา	<p>การรักษามุ่งเน้นการลดกรดในกระเพาะอาหารและซ่อมแซมหูรูดกระเพาะอาหารได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การใช้ยาด้านกรด ร่วมกับยาลดการสร้างกรด 2) การผ่าตัดซ่อมแซมหูรูดด้วยวิธีส่องกล้องเข้าทางช่องท้อง 3) รักษาด้วยวิธีการใช้รังสี ทำให้เกิดแผลเป็นตึงรั้งหูรูดหดแน่นขึ้น 	การรักษาด้วยตำรับยา ที่มีส่วนประกอบของ ยารสร้อน ซึ่งมีสรรพคุณในการขับลมและสลายลมภายในกระเพาะอาหาร และยารสฝาดหรือยารสขมที่มีสรรพคุณดับพิษร้อนและสมานแผลบริเวณเยื่อบุกระเพาะอาหาร

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่าโรคกรดไหลย้อนในทางการแพทย์แผนปัจจุบันมีลักษณะอาการแสบร้อนบริเวณยอดอก และเรอเปรี้ยว ขณะที่ทางการแพทย์แผนไทยไม่ปรากฏคำว่าโรคกรดไหลย้อนในตำราหรือคัมภีร์ทางการแพทย์แผนไทย แต่พบอาการของโรคกระษัยทันที่มีลักษณะอาการใกล้เคียงโรคกรดไหลย้อนคือมีอาการท้นขึ้นมาบริเวณยอดอกหลังรับประทานอาหาร บางทีมีอาการอาเจียน แน่นหน้าอกร่วมด้วย โดยทางการแพทย์แผนปัจจุบันอธิบายถึงสาเหตุโรคกรดไหลย้อนเกิดจากภาวะหย่อนสมรรถภาพของหูรูดส่วนล่างของหลอดอาหาร ทำให้กล้ามเนื้อหูรูดส่วนนี้ปิดไม่สนิท เปิดช่องให้น้ำย่อยในกระเพาะอาหารไหลย้อนขึ้นไปที่หลอดอาหารและลำคอ น้ำย่อยซึ่งมีฤทธิ์เป็นกรดก็จะระคายเคืองต่อเยื่อบุของอวัยวะเหล่านี้ สำหรับหลักการและวิธีการรักษาของการแพทย์แผนปัจจุบันมุ่งเน้นการใช้ยาด้านกรด ยาลดการสร้างกรด ซึ่งยากกลุ่มนี้มีฤทธิ์เพิ่มการเคลื่อนไหวของกระเพาะอาหารและลำไส้ การผ่าตัดซ่อมแซมหูรูดด้วยวิธีส่องกล้องเข้าทางช่องท้อง แต่ในกรณีรับประทานยาแล้วไม่ได้ผลจะรักษาด้วยวิธีการใช้รังสีทำให้เกิดแผลเป็นตึงรั้งหูรูดหดแน่นขึ้น ส่วนทางการ

แพทย์แผนไทยมีสาเหตุเกิดจากการรับประทานอาหารช่วงที่ความร้อนภายในกระเพาะอาหารลดบทบาทลง เป็นสาเหตุทำให้ผู้ป่วยมีอาการจุกเสียดจากภาวะอาหารไม่ย่อย ลมภายในกระเพาะอาหารมีปริมาณมากขึ้น เกิดความเคร่งตึงของผนังกระเพาะอาหาร ทำให้อาหารคลุกเคล้ากับน้ำย่อยได้ช้าลง เนื่องจากลมหรือแรงดันที่เพิ่มขึ้นภายในกระเพาะอาหารผลักดันหรืออุดตันบนของกระเพาะอาหารเปิดออก และพัฒนาของเหลวภายในกระเพาะอาหาร โดยเฉพาะน้ำย่อยไหลย้อนเข้าไปในหลอดอาหาร สำหรับการแพทย์แผนไทยมุ่งเน้นรักษาด้วยตำรับยา ที่มีส่วนประกอบของยารสร้อน ซึ่งมีสรรพคุณในการขับลมและสลายลมภายในกระเพาะอาหาร เช่น ขิง ไพล ขมิ้นชัน อบเชยเทศ เป็นต้น และยารสฝาดหรือยารสขมที่มีสรรพคุณดับพิษร้อนและสมานแผลบริเวณเยื่ออุกระเพาะอาหาร

จากการศึกษาสามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้ ผลจากการเปรียบเทียบโรคกรดไหลย้อนทางการแพทย์แผนปัจจุบันกับโรคกระษัยทันทางการแพทย์แผนไทย พบว่ามีลักษณะอาการใกล้เคียงกัน โดยความรู้ทางการแพทย์แผนไทย กล่าวถึงโรคกระษัยทัน คือ มีลักษณะอาการท้นขึ้นมายอดอกหลังรับประทานอาหาร บางทีมีอาการอาเจียน แน่นหน้าอกร่วมด้วย ซึ่งพบในตำรา 3 เล่ม ได้แก่

1. ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 1 (กรมศิลปากร, 2542, หน้า 39) ได้กล่าวไว้ดังนี้ “สิทธิการีย จะกล่าวลักษณะกระษัยโรค อันบังเกิดขึ้นเปนอุปาทิเกคือกระษัยท้นนั้นเปนเคารบ 13 เกิดเพื่ออาหารที่บริโภค เมื่อท้องเปล่าอยู่นั้น ยังมีได้บริโภคอาหารเข้าไปก็สงบเปน ปกติคืออยู่ ครั้นบริโภคอาหารเข้าไปได้มากแล่น้อยก็ดี จึงกระทำให้ท้นขึ้นมายอดอก บางทีให้อาเจียนออก บางทีให้แน่นหน้าอกแลชายโครง ให้หายใจไม่ตลอดท้องตั้งประหนึ่งจะสิ้นใจตาย แล้วกระทำให้แน่นขึ้นมาแต่ท้องน้อย ชักเอาเกาะเข้าแขวนขึ้นไปไว้จะบริโภคอาหารก็ได้”

2. ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ โดยพระยาพิชณุประสาทเวช เล่ม 2 (2450, หน้า 355) ได้กล่าวไว้ว่า “โกษยท้น เมื่อท้องเปล่านั้นค่อยสงบ ครั้นกินอาหารเข้าไปมันก็ท้นขึ้นมายอดอก เมื่อมันแน่นนอกแน่นในโครงหายใจอยู่อึดๆ ตั้งจะสิ้นใจ มันแน่นขึ้นมาแต่ท้องน้อย มันชักเอากระเพาะเข้าขึ้นไปไว้จะกินอาหารมิได้”

3. ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเวชกรรม เล่ม 2 (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กองการประกอบโรคศิลปะ, 2549, หน้า 20) ได้กล่าวไว้ดังนี้ “กระษัยท้น เกิดเพื่อบริโภคอาหาร เมื่อท้องว่างอยู่และยังมิได้บริโภคอาหารก็สงบเป็นปกติ ครั้นบริโภคอาหารเข้าไปน้อยก็ดี มากก็ดีจึงกระทำให้ท้นขึ้นมายอดอก บางทีให้อาเจียน บางทีให้แน่นอกและชายโครง ให้หายใจไม่ตลอดท้อง ตั้งจะสิ้นใจ แล้วกระทำให้แน่นขึ้นมา แต่ท้องน้อย ชักเอากระเพาะเข้าแขวนขึ้นมิได้”

ทั้งนี้องค์ความรู้ที่ใช้อธิบายทางการแพทย์แผนไทยเกี่ยวกับโรคกระษัยทันที่มีสาเหตุจากการทำหน้าที่ผิดปกติของสภาวะที่เป็นองค์ประกอบภายในกระเพาะอาหาร คือ สภาวะไหล (ลม) กำเรบคั่งอันภายในกระเพาะอาหาร สภาวะร้อนในการเผาผลาญอาหารหย่อน โดยมีอาหารใหม่ซึ่งอยู่ในสภาวะแข็งเป็นปัจจัยกระตุ้นให้สภาวะไหล (ลม) กำเรบ ดังนั้นเพื่อให้กลไกการย่อยอาหารกลับมาทำหน้าที่ได้ตามปกติอีกครั้ง และเพื่อรักษาอาการเรอเปรี้ยวที่เกิดจากสภาวะไหลภายในกระเพาะอาหารกำเรบ ผลักดันหรืออุดตันบนของเหลวภายในกระเพาะอาหาร และพัฒนาของเหลวและความร้อนบางส่วนไหลย้อนเข้าไปในหลอดอาหาร หลักการรักษาที่สำคัญ คือ การจ่ายยารสร้อนที่มีสรรพคุณในการขับลม กระจ่ายลม และสลายลมภายในกระเพาะอาหาร มุ่งหมายลดสภาวะของไหลซึ่งเป็นปัจจัยทำให้กล้ามเนื้อกระเพาะอาหารเกิดความตึงตัว ไม่สามารถเคลื่อนไหวได้ตามการพัฒนาของลมภายในและลมภายนอกกระเพาะอาหาร ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขว่าผู้ป่วยต้องหลีกเลี่ยงพฤติกรรมรับประทานอาหารซึ่งเป็นสาเหตุทำให้สภาวะของไหล (ลม) ภายในกระเพาะอาหาร

กำเริบ ได้แก่ การรับประทานอาหารที่ย่อยยาก เช่น อาหารทอด อาหารมัน กะทิ และอาหารรสเผ็ดจัด เปรี้ยวจัด ฯลฯ รับประทานอาหารในลักษณะรีบเคี้ยวรีบกลืนหรือเคี้ยวอาหารไม่ละเอียด และรับประทานอาหารครั้งละมากๆ เป็นต้น (ศิริวรรณ เกตุเพชร, 2558, หน้า 77) ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ผลการรักษาโรคเกี่ยวกับกระเพาะอาหารโดยกระบวนการรักษาด้วยตำรับยาคุมธาตุ การวิเคราะห์ผลการรักษาโรคเกี่ยวกับกระเพาะอาหารโดยกระบวนการรักษาด้วยตำรับยาคุมธาตุพบว่าจากผู้ป่วยอาสาสมัครด้วยอาการปวดแสบและจุกเสียดกระเพาะอาหาร จำนวน 79 คน ที่มารักษาในศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพแพทย์แผนไทยของวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก ซึ่งร่วมมือกับเทศบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและเรือนจำกลางจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่าตำรับยาคุมธาตุสามารถรักษาอาการดังกล่าวจนหายเป็นปกติได้ถึง 66 คน คิดเป็นร้อยละ 83.5 (นิตยา นามวิเศษ, 2555)

ดังนั้น โรคกระษัยทันทางการแพทย์แผนไทยกับโรคกรดไหลย้อนทางการแพทย์แผนปัจจุบันมีลักษณะอาการใกล้เคียงกันแต่มีความแตกต่างกันในด้านแนวคิดทฤษฎีที่ใช้อธิบายการเจ็บป่วยที่สัมพันธ์กับสาเหตุ หลักการรักษา และวิธีการรักษา ซึ่งแพทย์แผนไทยสามารถรักษาโรคกรดไหลย้อนได้ด้วยตำรับยาที่ประกอบด้วยสมุนไพรที่มีรสร้อนและรสฝาด เช่น ตำรับยาคุมธาตุ เป็นต้น แต่หากอาการดังกล่าวไม่ตอบสนองต่อการรักษาด้วยยาแผนไทย ควรทำการส่งต่อแพทย์แผนปัจจุบัน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการรักษาร่วมกันระหว่างแพทย์แผนไทยกับแพทย์แผนปัจจุบัน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นแนวทางการพัฒนาองค์ความรู้การแพทย์แผนไทยให้ร่วมสมัย โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับโรคหรืออาการทางการแพทย์แผนไทยเพื่อใช้ในการเรียนการสอนนักศึกษาแพทย์แผนไทย ซึ่งนำมาใช้ในการอธิบายการเจ็บป่วยและหลักการรักษาโรคกระษัยทันหรือกรดไหลย้อนได้ รวมถึงสามารถสื่อสารกับบุคลากรทางการแพทย์และผู้ป่วย เพื่อสร้างความร่วมมือในการส่งต่อการรักษา ระหว่างแพทย์แผนไทยกับแพทย์แผนปัจจุบัน โดยการการศึกษาเปรียบเทียบนิยาม ลักษณะอาการ สาเหตุการเจ็บป่วย และหลักการรักษาโรคของการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนปัจจุบัน สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย “การรักษาโรคกรดไหลย้อน”

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า เมื่อเปรียบเทียบความรู้ในการรักษาโรคกรดไหลย้อนทางการแพทย์แผนปัจจุบันและโรคกระษัยทันทางการแพทย์แผนไทย จะเห็นได้ว่าโรคกรดไหลย้อนทางการแพทย์แผนปัจจุบันมีลักษณะอาการแสบร้อนบริเวณยอดอกและเรอเปรี้ยว การรักษามุ่งเน้นลดกรดในกระเพาะอาหารโดยใช้ยาต้านกรดร่วมกับยาลดการสร้างกรด รวมถึงการผ่าตัดซ่อมแซมหูรูดและการรักษาด้วยวิธีการใช้รังสีเพื่อทำให้เกิดแผลเป็นช่วยดึงรั้งให้หูรูดหดแน่นขึ้น ในขณะที่องค์ความรู้ทางการแพทย์แผนไทยปรากฏการบันทึกเกี่ยวกับลักษณะอาการอาการทันทันขึ้นมาบริเวณยอดอกหลังรับประทานอาหาร เรียกว่า “กระษัยทัน” ซึ่งมีลักษณะอาการใกล้เคียงกับโรคกรดไหลย้อนโดยมีหลักการรักษาที่มุ่งเน้นการสลายลมภายในกระเพาะอาหารด้วยตำรับยาที่มีส่วนประกอบของยารสร้อน สรรพคุณช่วยขับลมและสลายลม และยารสผัดหรือยารสขมที่มีสรรพคุณดับพิษร้อนและสมานแผลบริเวณเยื่อบุกระเพาะอาหาร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษานิยาม อาการ สาเหตุ และหลักการรักษาโรคกรดไหลย้อนทางการแพทย์แผนไทยเปรียบเทียบกับทางการแพทย์แผนปัจจุบัน สามารถต่อยอดและพัฒนาไปใช้ในการเรียนการสอนบัณฑิตแพทย์แผนไทยในสมัยปัจจุบัน ให้มีความเข้าใจโรคหรืออาการทางการแพทย์แผนไทยโดยเฉพาะโรคกระษัยทันหรือกรดไหลย้อนมากขึ้น นำมาใช้ในการอธิบายการเจ็บป่วยและหลักการรักษาโรคกระษัยทันหรือกรดไหลย้อนในการสื่อสารกับบุคลากรทางการแพทย์และผู้ป่วย และสร้างความร่วมมือในการส่งต่อการรักษา ระหว่างแพทย์แผนไทยกับแพทย์แผนปัจจุบัน รวมถึงเป็นทางเลือกในการรักษาโรคให้กับประชาชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาโรคหรืออาการทางการแพทย์แผนไทยที่พบในปัจจุบันโดยเน้นโรคกรดไหลย้อนเท่านั้น จึงควรมีการศึกษารายละเอียดเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับโรคและอาการทางการแพทย์แผนไทยอื่นๆ ตามแนวทางหรือวิธีการที่ได้ศึกษาในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2542). ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

กรมศิลปากร. (2542). ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

กรมศิลปากร. (2542). ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 3. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กองการประกอบโรคศิลปะ. (2549). ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเวชกรรม เล่ม 1. นนทบุรี: ไทภูมิ พับลิชชิ่ง.

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กองการประกอบโรคศิลปะ. (2549). ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเวชกรรม เล่ม 2. นนทบุรี: ไทภูมิพับลิชชิ่ง.

- นิตยา นามวิเศษ. (2555). การวิเคราะห์ผลการรักษาโรคเกี่ยวกับกระเพาะอาหารโดยกระบวนการรักษาด้วย
ตำรับยาคุมธาตุ. วิทยานิพนธ์การแพทย์แผนไทยมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ปารยะ อาศนะเสน. (2552). โรคกรดไหลย้อน (Gastroesophageal Reflux Disease: GERD). แหล่งที่มา
<http://www.rcot.org/2016/People/Detail/14> สืบค้นเมื่อ 28 พ.ย. 2563.
- พระยาพิศณุประสาทเวช. (2450). ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศุภการ
จำริญญณนอัชฎางค์.
- พระยาพิศณุประสาทเวช. (2450). แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศุภการจำริญญ
ณนอัชฎางค์.
- มูลนิธิสาธารณสุขกับการพัฒนา. (2559). ตำราการนวดไทย เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 5. สมุทรสาคร: พิมพ์ดี.
- ศิริวรรณ เกตุเพชร. (2558). การศึกษาสมุฏฐานและหลักการรักษาโรคตามหลักทฤษฎีธาตุของพุทธศาสตร์
กรณีศึกษาโรคกระเพาะอาหารเรื้อรัง. วิทยานิพนธ์การแพทย์แผนไทยมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงราย.
- สมาคมประสาททางเดินอาหารและการเคลื่อนไหว. (2563). แนวทางเวชปฏิบัติการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคกรด
ไหลย้อนในประเทศไทย พ.ศ. 2563. กรุงเทพมหานคร: พรินท์เอเบิล.
- สุรเกียรติ อชานานุภาพ. (2553). ตำราการตรวจรักษาโรคทั่วไป 2 350 โรคการดูแลรักษาและการป้องกัน.
พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โฮลิสติกพับลิชซิง.

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1*

THE COMPETENCIES OF BASIC EDUCATION SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER
THE OFFICE OF PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA, SAMUTPRAKARN DISTRICT 1

¹นาวิน พิณีจกริรักษ์ Nawin Pinitapirak ²ไตรรัตน์ สิทธิทูล Trirat Sittitune

^{1,2}มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Kasetsart University, Thailand

E-mail: ptraipop51@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 มีขั้นตอนการวิจัย 2 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสมรรถนะ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา 63 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) เสนอแนะแนวทางพัฒนาสมรรถนะ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้ง 12 ด้าน 2) แนวทางพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ประกอบด้วย (1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ด้วยการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศให้เป็นระบบ (2) การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพด้วยพัฒนาตนเองตลอดเวลา (3) การบริหารเชิงกลยุทธ์ด้วยการกำหนดนโยบายวางแผนการพัฒนาที่ชัดเจน (4) การเป็นผู้นำทางวิชาการด้วยการพัฒนาความรู้การบริหารงานวิชาการ (5) การมีจริยธรรมยึดมั่นในความถูกต้องด้วยปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริตบริหารตามหลักธรรมาภิบาล (6) การแก้ปัญหาและการตัดสินใจด้วยการฝึกฝนทักษะและเทคนิคการแก้ปัญหาอย่างถูกหลักการ (7) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้วยนำความเปลี่ยนแปลงมาประยุกต์ใช้กับสถานศึกษา (8) การทำงานเป็นทีมด้วยการบริหารแบบมีส่วนร่วม (9) การจัดการเทคโนโลยีทางการศึกษาด้วยการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน (10) การประเมินผลและติดตามผลทางการศึกษาด้วยการเรียนรู้หลักการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ (11) การมีทักษะในการสื่อสารและการสร้างแรงจูงใจด้วยการเรียนรู้เทคนิคจิตวิทยาการทำงาน และ (12) การมีทักษะในการบริการที่ดีด้วยการมีจิตบริการปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: สมรรถนะ, ผู้บริหารสถานศึกษา, ทักษะ

Abstract

The objectives of this research paper were 1) to study the competencies of the basic education school administrators, and 2) to suggest guidelines for the development of the competencies of the basic education school administrators under the primary education service area office, Samutprakarn District 1. There were 2 research steps: 1) Competency studies by using quantitative research and collected by questionnaires from 63 school administrators, and data were analyzed by percentage, mean, and standard deviation, and 2) suggesting guidance on competency development by using qualitative research to interview 5 experts, and data were analyzed by content analysis. Results of the research were as follows: 1) the competencies of the basic education school administrators in overall was at a high level in practices. When considering each aspect, it was found that it was at a high level in practices in all 12 aspects. 2) Guidelines for the development of the competencies of the basic education school administrators under the primary education service area office, Samutprakarn District 1 consisted of (1) the determination of achievement by organizing the information system in systematically, (2) accumulating professional expertise with self-development at all times, 3) Strategic management by formulating a clear development plan, (4) academic leadership by developing knowledge of academic administration, (5) ethics, adhering to correctness, acting with integrity, managing according to principles Governance, (6) problem solving and decision making by practicing correct problem solving skills and techniques, (7) leadership of change by applying change to educational institutions, (8) teamwork with participatory management, (9) educational technology management with the use of technology in teaching and learning, (10) evaluation and monitoring of educational results by learning the principles of monitoring and evaluation systematically, (11) having communication and motivational skills through learning psychological techniques of work, and (12) having good service skills with appropriate service mind.

Keywords: Competencies, School Administrators, Skills.

บทนำ

สถานศึกษานับเป็นองค์กรทางการศึกษาในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาที่สำคัญ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กรเป็นกลไกและเป็นตัวแปรสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพผู้บริหารต้องมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะและประสบการณ์ทางการบริหาร เพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กร ต้องใช้ความสามารถที่เหมาะสมสอดคล้องกับบทบาทที่ปฏิบัติ ซึ่งเรียกว่า สมรรถนะ (Competency) และอาจกล่าวได้ว่าสมรรถนะเป็นอาวุธสำคัญที่มีอยู่ในตัวตนของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพอันจะนำไปสู่ความสำเร็จได้ (เทือน ทองแก้ว, 2556, หน้า 49-51) ด้วยเหตุนี้ กระทรวงศึกษาธิการ ได้นำแนวคิดเรื่องสมรรถนะมาใช้ในการบริหารงานบุคคลขององค์กรการศึกษาทุกระดับ โดยปัจจุบันได้กำหนดสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 2 กลุ่ม 9 สมรรถนะย่อย คือ 1) สมรรถนะหลัก (Core competency) ประกอบด้วย 4 สมรรถนะย่อย คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเองและการทำงานเป็นทีม และ 2) สมรรถนะประจำสายงาน (Functional competency) ประกอบด้วย 5 สมรรถนะประจำสายงานย่อย คือ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ การสื่อสารและจูงใจ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การมีวิสัยทัศน์ และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่และความรับผิดชอบให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตามการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรเน้นคุณภาพมาตรฐานการศึกษา การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างทั่วถึง และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม ซึ่งจากผลการประเมินศักยภาพผู้บริหารโดยการทดสอบความรู้เชิงบริหาร ภาวะผู้นำ คุณธรรม จริยธรรม ความสามารถทางภาษาอังกฤษและเทคโนโลยี พบว่า ผู้บริหารที่เข้าทดสอบ จำนวน 37,522 คน มีผู้บริหารที่ผ่านการทดสอบได้คะแนนร้อยละ 80 ไม่ถึงร้อยละ 50 ผู้บริหารส่วนหนึ่งไม่มี ความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารส่วนหนึ่งมีประสบการณ์น้อย มีความสามารถหรือทักษะการสื่อสารและการจูงใจไม่ชัดเจน ขาดการติดต่อประสานงานระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ไม่มีศิลปะในการเผยแพร่วิสัยทัศน์ ตลอดจนบกพร่องในทักษะการบริหารและการทำงานเป็นทีม (นุชนรา รัตนะศิริระประภา, 2557, หน้า 512-513)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 72 โรงเรียน การบริหารจัดการในสถานศึกษาแต่ละแห่งมีสภาพและปัญหาแตกต่างกันออกไปตามสาเหตุและปัจจัย สถานศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดแคลน/ความพร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น อาคารเรียน อาคารประกอบ ส้วมและสนามกีฬา สถานศึกษามีครูต่อนักเรียนเฉลี่ยระดับประถมศึกษาในอัตรา 1 : 26 ซึ่งเป็นอัตราเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด นอกจากนี้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2561 สรุปภาพรวมของสถานศึกษาผลสัมฤทธิ์อยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่ามาตรฐานชาติ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1, 2561, หน้า 13-15)

สภาพปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ภาพความสำเร็จของการบริหารและการจัดการศึกษายังขาดประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาที่เป็นผลมาจากผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเป็นผู้มีวิสัยทัศน์และมีความสามารถในการกระตุ้นให้บุคลากรในองค์กรได้ใช้ศักยภาพในการทำงานให้เกิดผลสูงสุด สามารถ บริหารจัดการสถานศึกษาของตนเองสู่ความเป็นเลิศตามมาตรฐานสากล ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษา

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งหวังจะได้ข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ต่อการบริหาร การศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุมทรปราการ เขต 1 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุมทรปราการ เขต 1
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุมทรปราการ เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
 - 1.1 ประชากร ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุมทรปราการ เขต 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 72 คน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุมทรปราการ เขต 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 63 คน ได้มาโดย การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) ที่ ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของแต่ละอำเภอ และขนาดโรงเรียน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ฉบับ ได้แก่
 - 2.1 แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุมทรปราการ เขต 1 เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามสมรรถนะของ ผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ และประสบการณ์ การปฏิบัติงาน ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)
 - ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุมทรปราการ เขต 1 จำนวน 12 ด้าน ประกอบด้วย 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) การ ส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ 3) การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ 4) การเป็นผู้นำทางวิชาการ 5) การมี จริยธรรมยึดมั่นในความถูกต้อง 6) การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ 7) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 8) การ ทำงานเป็นทีม 9) การจัดการเทคโนโลยีทางการศึกษา 10) การประเมินผลและติดตามผลการศึกษา 11) การมี ทักษะในการสื่อสารและการสร้างแรงจูงใจ และ 12) การมีทักษะในการบริการที่ดี ลักษณะของ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert (1967)
 - 2.2 แบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สำหรับใช้ สอบถามผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เกี่ยวกับข้อเสนอแนะการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุมทรปราการ เขต 1

3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่

3.1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาแบบสอบถาม 2) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert) 3) สร้างแบบสอบถาม โดยกำหนดประเด็นของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัย 4) นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ศึกษาศาสตรนิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข 5) นำแบบสอบถามที่แก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ศึกษาศาสตรนิพนธ์แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) กำหนดค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ถือได้ว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และค่า IOC ที่คำนวณได้เท่ากับ 0.67-1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) 6) นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กลุ่มตัวอย่างที่คล้ายคลึงกัน แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2538) ผลการวิเคราะห์ได้ค่าแอลฟาเฉลี่ยเท่ากับ 0.98

3.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1) สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยมีแนวคำถามที่ผู้วิจัยของข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัย จำนวน 12 ข้อ 2) นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ศึกษาศาสตรนิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข 3) สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งพิจารณาจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญในการบริหารสถานศึกษาและสถานศึกษามีคุณภาพมีผลงานต่างๆ ระดับประเทศ เช่น เป็นสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน รางวัลโรงเรียนต้นแบบ เป็นต้น โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

4.1 ขอนหนังสือจากวิทยาลัยเทคโนโลยีสยามถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำนวน 63 คน เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และถึงผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อขอสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา

4.2 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามถึงผู้บริหารสถานศึกษา และส่งคืนมายังผู้วิจัยทางไปรษณีย์ ตามเวลาที่กำหนด และมีการติดตามแบบสอบถามไปยังโรงเรียนโดยตรง กรณีที่แบบสอบถามยังไม่ส่งคืนมาตามกำหนดเวลา ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 63 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4.3 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตามวัน เวลาและสถานที่ที่ได้นัดหมาย และมีการบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์และตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดมาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังขั้นตอนต่อไปนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) การหาค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปตารางและแปลผลด้วยการบรรยาย

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตามสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) แล้วนำเสนอในรูปตารางและแปลผลด้วยการบรรยาย

5.3 นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปเป็นหมวดหมู่ตามตัวแปรที่ศึกษา

สรุปผลการวิจัย

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

การวิจัยสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดโดยการสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (สคบศ.) สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) สรุปจำนวน 12 สมรรถนะ ได้แก่ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ 3) การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ 4) การเป็นผู้นำทางวิชาการ 5) การมีจริยธรรมยึดมั่นในความถูกต้อง 6) การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ 7) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 8) การทำงานเป็นทีม 9) การจัดการเทคโนโลยีทางการศึกษา 10) การประเมินผลและติดตามผลการศึกษา 11) การมีทักษะในการสื่อสารและสร้างแรงจูงใจ 12) การมีทักษะในการบริการที่ดี ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามด้าน (n=63)

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	ระดับการปฏิบัติ			
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	อันดับ
1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์	3.79	0.66	มาก	7
2. การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ	3.70	0.69	มาก	11
3. การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์	3.69	0.66	มาก	12
4. การเป็นผู้นำทางวิชาการ	3.85	0.62	มาก	5
5. การมีจริยธรรมยึดมั่นในความถูกต้อง	3.84	0.73	มาก	6
6. การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ	3.74	0.66	มาก	10
7. การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง	3.86	0.59	มาก	4
8. การทำงานเป็นทีม	4.13	0.70	มาก	1

9. การจัดการเทคโนโลยีทางการศึกษา	3.77	0.77	มาก	8
10. การประเมินผลและการติดตามผลการศึกษา	3.76	0.64	มาก	9
11. การมีทักษะในการสื่อสารและสร้างแรงจูงใจ	4.06	0.71	มาก	2
12. การมีทักษะในการบริการที่ดี	3.95	0.67	มาก	3
รวม	3.83	0.58	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้ง 12 ด้าน โดยเรียงลำดับมากที่สุด 3 ลำดับ คือ การทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.13$) การมีทักษะในการสื่อสารและสร้างแรงจูงใจ ($\bar{X} = 4.06$) การมีทักษะในการบริการที่ดี ($\bar{X} = 3.95$) และลำดับสุดท้าย คือ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ($\bar{X} = 3.69$)

2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 เกี่ยวกับจำนวน 12 สมรรถนะ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดระบบข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาให้เป็นระบบ มีความถูกต้อง เชื่อถือได้ ควรสร้างความตระหนักและส่งเสริมครูผู้สอน มีความมุ่งมั่นตั้งใจรับผิดชอบจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนด

2.2 ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษามีผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา ถ้าสถานศึกษามีผู้บริหารที่เก่ง ดี มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ สถานศึกษาก็มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองหรือพัฒนาศักยภาพตนเองให้ดีขึ้นทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจและสังคมให้ตนเองเกิดความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ การบริหารสถานศึกษา แนวทางการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพที่เหมาะสม ผู้บริหารต้องมีความกระตือรือร้น มุ่งมั่น ตั้งใจ พร้อมรับการพัฒนาตนเองตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง ต้องพิจารณาจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง สามารถเลือกวิธีการพัฒนาตนเอง เช่น เข้าอบรม สัมมนา ศึกษา ดูงาน พัฒนาตนเองให้มีทักษะความสามารถทันการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะทักษะด้านคอมพิวเตอร์ ภาษาต่างประเทศ เทคโนโลยีโทรคมนาคม ข่าวสารข้อมูลและวิทยาการต่างๆ มีการพัฒนาบุคลิกภาพด้านมนุษยสัมพันธ์และงานที่รับผิดชอบ รวมทั้งมีการส่งเสริมสนับสนุน เป็นผู้นำให้บุคลากรในสถานศึกษามีการพัฒนาทักษะความสามารถและเชี่ยวชาญในงานอาชีพ เพื่อร่วมกันนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ

2.3 การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ถือเป็นนวัตกรรมบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องมีการกำหนดนโยบาย มีการวางแผน มีการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรค มีการบริหารในรูปแบบใหม่ตามหลักวิชา มีการกำหนดทิศทางที่ชัดเจน มีแนวทางในการปฏิบัติไปสู่ทิศทางที่ต้องการ มีการติดตามประเมินผลที่ชัดเจน มีการใช้ทรัพยากรต่างๆ ของสถานศึกษาได้อย่างคุ้มค่า บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ มุ่งเน้นการบริหาร โดยยึดหลักการบริหารเชิงระบบ PDCA มีการนำกลยุทธ์ของสถานศึกษาที่มีอยู่ไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง ให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล บรรลุตามเป้าหมายหรือวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาที่ได้วางไว้

2.4 การเป็นผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้และการวัดผลประเมินผล มีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนมี

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อแก่นักเรียนเป็นรายบุคคล มีการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนแบบกัลยาณมิตร เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานที่กำหนด

2.5 การมีจริยธรรมยึดมั่นในความถูกต้อง ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถครองตน ครองคนและครองงานได้ เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีบุคลิกภาพที่ดีทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต ประกอบด้วยหลักธรรมาภิบาลถือเป็นนักบริหารที่ดีส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนประพฤติปฏิบัติเป็นผู้มีคุณธรรมและยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ

2.6 การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจเป็นภาวะปกติของการทำงานในทุกระดับของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรับมือและจัดการมิให้ปัญหาต่างๆ ส่งผลกระทบต่อสถานศึกษาและงานในความรับผิดชอบ ถ้าผู้บริหารสถานศึกษามีการตัดสินใจที่พลาด หรือการแก้ปัญหาที่ไม่ถูกต้อง ล่าช้าหรือแก้ปัญหาที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชา ต้องมีการพัฒนาขีดความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้บริหารและบุคลากร มีการสร้างบรรยากาศความร่วมมือ ความรักและสามัคคีในองค์กร มีการฝึกฝนทักษะและเทคนิคการวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ อย่างถูกหลักการและมีการตัดสินใจร่วมกัน ถ้าผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรมีทักษะความสามารถในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจที่ดีจะช่วยยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้เป็นระบบ ผลการปฏิบัติมีประสิทธิภาพ ลดความสูญเสียงบประมาณและทรัพยากรต่างๆ ได้

2.7 การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถรับรู้และเข้าใจสามารถบริหารจัดการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สามารถนำความเปลี่ยนแปลงมาปรับและประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องเหมาะสม มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรให้ยืดหยุ่น เพื่อความอยู่รอดได้ดีในอนาคต ต้องมีการประสานสัมพันธ์กับบุคคลและหน่วยงานให้มากขึ้น ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำที่ดี เปลี่ยนบทบาทจากผู้ควบคุมเป็นผู้สนับสนุนและเอื้ออำนวย มีการกระจายอำนาจมากขึ้น

2.8 การทำงานเป็นทีม การทำงานเป็นทีมมีความสำคัญในทุกองค์กรโดยเฉพาะสถานศึกษา เพราะจะส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษานับว่าเป็นบุคคลสำคัญ มีบทบาทและหน้าที่นำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายและมาตรฐานที่กำหนดต้องอาศัยความร่วมมือของผู้ร่วมงานทุกคนและทุกฝ่ายเป็นอย่างดี ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ในเรื่องบทบาทของตนเองที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการทำงานเป็นทีม เช่น การใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้วยการให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการคิดวางแผนดำเนินการและร่วมประเมินผลทุกขั้นตอน

2.9 การจัดการเทคโนโลยีทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ด้าน ICT เพื่อการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีจรรยาบรรณที่ดีและมีประสิทธิภาพ มีความสามารถเข้าถึงระบบสารสนเทศ และใช้สารสนเทศได้อย่างเป็นระบบในการจัดการเอกสารต่างๆ และมีความสะดวกต่อการสืบค้นได้ สามารถนำเสนอข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

2.10 การประเมินผลและการติดตามผลทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจ หลักการประเมินผลและการติดตามผลการศึกษา มีความเข้าใจกระบวนการเชิงระบบทั้งปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลการดำเนินการ (Output) ต้องมีความรู้ความเข้าใจกับเทคนิคการควบคุมและติดตามผล ได้แก่ การควบคุมคุณภาพ การควบคุมปริมาณ การควบคุมค่าใช้จ่ายและการควบคุมเวลา ต้องเข้าใจและสามารถจัดทำติดตามผลการปฏิบัติงานตามตัวชี้วัดได้สำเร็จ ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

2.11 การมีทักษะในการสื่อสารและการสร้างแรงจูงใจ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจเทคนิคการสร้างแรงจูงใจและการเพิ่มศักยภาพในการทำงานและจิตสำนึก รักองค์กร เข้าใจจิตวิทยา

การทำงานของมนุษย์ โดยเฉพาะความต้องการ แรงขับ สิ่งล่อใจและการคาดหวัง สามารถพัฒนาบรรยากาศในการทำงาน ส่งเสริมความต้องการพื้นฐานของบุคลากรอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ได้แก่ ผลตอบแทน ความมั่นคงก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน การพัฒนาตนเองจนประสบความสำเร็จ มีเทคนิคในการโน้มน้าวจิตใจผู้ร่วมงาน ได้แก่ พูดเชิงบวก ไม่สร้างปัญหาและลดความขัดแย้งของบุคลากร ทำงานด้วยความเต็มใจ เต็มกำลังความสามารถ

2.12 การมีทักษะในการบริการที่ดี ปัจจุบันสถานศึกษาทุกแห่งมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลงโลก การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญต้องมีความรู้ และทักษะการบริหารจัดการโดยเฉพาะการเป็นนักบริการที่ดี เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่นักเรียน ครู ผู้ปกครองและชุมชน ผู้บริหารควรมีจิตบริการ เป็นแบบอย่างที่ดีในการให้บริการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เห็นถึงการปฏิบัติตัวที่เหมาะสม ถูกต้อง มีการยิ้มแย้ม แจ่มใส ทักทาย ต้อนรับ มีกิริยามารยาทที่สุภาพอ่อนโยน ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมมุ่งให้สถานศึกษาเป็นองค์กรที่พร้อมให้บริการแก่บุคคลและหน่วยงานที่หลากหลายรูปแบบทั้งความรู้ ทั้งทรัพยากรเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์อันดีแก่ผู้รับบริการ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของยิ่งยศ พลเลิศ (2550) ที่ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของประสิทธิ์ ชุมศรี (2555) ที่สรุปผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยแบ่งสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) สมรรถนะหลักประกอบกับการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม 2) สมรรถนะประจำสายงาน ประกอบด้วย การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัย การสื่อสารและการจูงใจ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการมีวิสัยทัศน์ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารคือ สัญลักษณ์ขององค์กรต้องมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการบริหารสถานศึกษา และสอดคล้องกับแนวคิดของชูชัย สมितिไกร (2550) ได้อธิบายว่า สมรรถนะมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร คือ 1) ช่วยให้องค์กรคัดสรรบุคคลที่มีคุณลักษณะที่ดีทั้งทางด้านความรู้ ทักษะและความเสมอภาค ตลอดจนพฤติกรรมที่เหมาะสมกับงาน เพื่อการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามความต้องการขององค์กรอย่างแท้จริง 2) ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงระดับความรู้ ทักษะและความสามารถของตนเองอยู่ในระดับใด และจำเป็นต้องพัฒนาเรื่องใด ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น 3) นำไปใช้ประโยชน์ในการฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร 4) ช่วยสนับสนุนให้ตัวชี้วัดหลักของผลงานบรรลุเป้าหมาย 5) ตรวจสอบได้ว่า บุคลากรนั้นประสบความสำเร็จเพราะความสามารถของตนเองและ 6) ช่วยให้การหล่อหลอมสมรรถนะขององค์กรประสบความสำเร็จได้รวดเร็วขึ้น อีกทั้งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติมาตราให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจให้ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญ โดยระบุชัดเจนให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจ

การบริหารจัดการศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง ซึ่งในการพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะหรือมีความรู้ความสามารถเพื่อที่จะสามารถชี้แนะและพัฒนาสังคมได้ หากผู้รับบริการมีความสามารถสูงและเป็นอาชีพที่มีสมรรถนะมีความรู้ มีความสามารถและคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนจรรยาบรรณวิชาชีพ จึงนำไปสู่การจัดและการบริหารสถานศึกษาที่ดีมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้ง 12 ด้าน โดยเรียงลำดับมากที่สุด 3 ลำดับ คือ การทำงานเป็นทีม การมีทักษะในการสื่อสารและสร้างแรงจูงใจ การมีทักษะในการบริการที่ดี และลำดับสุดท้าย คือ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ อภิปรายผลได้ดังนี้

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการทำงานเป็นทีม โดยผู้บริหารมีส่วนร่วมวางแผนเพื่อปฏิบัติงานเป็นทีม รับฟังความคิดเห็น ยอมรับข้อติของทีมงานด้วยคุณธรรมจริยธรรม และผู้บริหารมีการปฏิบัติตนเป็นผู้นำหรือผู้ตาม ตามกฎระเบียบที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของประสิทธิ์ ชุมศรี (2555) ที่ศึกษาการประเมินสมรรถนะที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า สมรรถนะหลักของผู้บริหารด้านการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของเพชรรุ่ง เรืองรุ่ง (2557) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ผลพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพื่อพิจารณารายด้านการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการมีทักษะในการสื่อสารและสร้างแรงจูงใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเป็นอันดับรองลงมา โดยผู้บริหารมีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร ทั้งการพูด การเขียนและการโต้ตอบ สามารถสื่อสารผ่านสื่อเทคโนโลยีในโอกาสและสถานการณ์ต่างๆ และผู้บริหารสามารถชักจูงโน้มน้าวให้ผู้อื่นเห็นด้วย ยอมรับ คล้อยตามอย่างมีความเข้าใจระหว่างกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนลพรรณ ศรีสุข (2558) ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี ผลพบว่า สมรรถนะด้านการสื่อสารและการจูงใจเป็นสมรรถนะหนึ่งที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพรพิศ อินทะสุระ (2551) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะด้านการสื่อสารและการจูงใจอยู่ในระดับมาก

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการมีทักษะในการบริการที่ดี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อยู่ในลำดับที่ 3 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ได้ให้ความสำคัญกับการให้บริการที่ดี โดยแสดงออกถึงพฤติกรรม เช่น ผู้บริหารมีการศึกษาความต้องการของผู้รับบริการและให้คำแนะนำ มีการจัดระบบการให้บริการบนพื้นฐานของข้อมูลข่าวสารความรู้ความต้องการของการให้บริการ ให้บริการด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดีงามและผู้บริหารมีการศึกษาผลการให้บริการเพื่อใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการให้บริการให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

วีระกานต์ ศรีสมัย (2551) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2 ผลพบว่า ผู้บริหารมีค่านิยมในการบริการอยู่ในระดับมาก และยังสามารถคล้องกับงานวิจัยของเพยาวี สุตรีก (2553) ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผลพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากและมีความเห็นในด้านสมรรถนะการบริหารอยู่ในระดับมาก

ส่วนสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานลำดับสุดท้าย คือ สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ โดยผู้บริหารมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ มีการประเมินสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกองค์กร มีการวางกลยุทธ์และแนวปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีการร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายการทำงานอย่างเป็นระบบ มีข้อมูลสารสนเทศ มีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของครู บุคลากร สังคม ชุมชน และท้องถิ่น ทั้งนี้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งหวังให้สถานศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐาน การบริหารจัดการจึงต้องมีกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระบบ มีบุคลากร ทรัพยากรพร้อมและมีประสิทธิภาพ ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายและการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ผู้บริหารและบุคลากรต้องมีทักษะความสามารถในการจัดองค์กร มีการวางแผนการพัฒนาได้ตามเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรพิศ อินทะสุระ (2551) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจอนแก่น เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากและมีวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

2. แนวทางพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ประกอบด้วย (1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ จัดระบบข้อมูลสารสนเทศให้เป็นระบบถูกต้อง (2) การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ พัฒนาตนเองตลอดเวลาต่อเนื่อง (3) การบริหารเชิงกลยุทธ์ กำหนดนโยบายวางแผนการพัฒนาที่ชัดเจน (4) การเป็นผู้นำทางวิชาการ พัฒนาความรู้การบริหารงานวิชาการ (5) การมีจริยธรรมยึดมั่นในความถูกต้อง ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมีความซื่อสัตย์สุจริต บริหารตามหลักธรรมาภิบาล (6) การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ผักฝนทักษะและเทคนิคการแก้ปัญหาอย่างถูกหลักการ (7) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง นำความเปลี่ยนแปลงมาประยุกต์ใช้กับสถานศึกษา (8) การทำงานเป็นทีม ด้วยการบริหารแบบมีส่วนร่วม (9) การจัดการเทคโนโลยีทางการศึกษา ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน (10) การประเมินผลและติดตามผลทางการศึกษา มีความรู้หลักการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ (11) การมีทักษะในการสื่อสารและการสร้างแรงจูงใจ มีเทคนิคจิตวิทยาการทำงานและการเพิ่มศักยภาพการทำงาน (12) การมีทักษะในการบริการที่ดี มีจิตบริการปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของยิ่งยศ พลเลิศ (2550) ที่สรุปผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาสมรรถนะควรพัฒนาในเรื่องต่างๆ คือ การศึกษาในระดับที่สูงขึ้น การอบรมหลักสูตรการบริหารต่างๆ การศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ การศึกษากฎหมายระเบียบต่างๆ วิธีการปฏิบัติราชการ การวางแผนการทำงาน การมอบหมายงาน การนิเทศติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน การปรับปรุงพัฒนางาน การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การกล้าตัดสินใจและการสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ร่วมงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูไพโรจน์กิจจาทร (สกุล สุขุโท), สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย และสมศักดิ์ บุญปุ (2563) ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านมีภาวะผู้นำ 1) ด้านทาน การให้ (1) มีการให้ความช่วยเหลือ จัดสรรวัสดุ อุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ในการปฏิบัติงาน

อย่างเสมอภาค (2) มีการส่งเสริมบุคลากรในด้านสวัสดิการต่างๆ (3) เปิดโอกาสให้บุคลากรได้รับการอบรม เข้าร่วมสัมมนาวิชาการเนื่องในโอกาสต่างๆ 2) ด้านปียวจา วาจาไพเราะ (1) พูดจายกย่องและชมเชยครูที่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน (2) พูดด้วยวาจาที่ไพเราะอ่อนหวานชวนฟัง (3) พูดด้วยความจริงใจ ไม่เสแสร้งต่อผู้ใต้บังคับบัญชา 3) ด้านอัตถจริยา ประพฤติตนเป็นประโยชน์ (1) มองโลกในแง่ดีและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (2) มีความกล้าคิดนอกกรอบเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้ (3) มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และ 4) ด้านสมานัตตตา วางตนเหมาะสม (1) ได้รับการยอมรับและความเชื่อมั่นจากผู้ร่วมงาน (2) วางตัวอย่างเหมาะสมน่าเชื่อถือ ศรัทธาของผู้อื่น (3) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี พร้อมทั้งจะช่วยเหลือผู้อื่นตามโอกาส

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้จะเป็นสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สามารถเป็นประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ซึ่งความสามารถเหล่านี้ได้มาจากพื้นที่ความรู้ ทักษะ วิธีคิด คุณลักษณะส่วนบุคคล และแรงจูงใจ ตลอดจนถึงประสบการณ์ การฝึกฝน การปฏิบัติงานจนเป็นนิสัยที่สะท้อนออกมาในรูปของพฤติกรรมการทำงานที่ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด สรุปภาพองค์ความรู้การวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย อธิบายได้ว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอันเป็นสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา คือ พฤติกรรม ความรู้ ความสามารถ ทักษะ วิธีคิดและการปฏิบัติที่สามารถสังเกตได้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้น

พื้นฐาน ซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาในการปฏิบัติงานทำให้เกิดความสำเร็จตามมาตรฐานหรือสูงกว่ามาตรฐานที่องค์กรกำหนด ประกอบด้วยสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ด้าน ได้แก่

1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ผู้บริหารสถานศึกษามีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงานให้ครบถ้วน ถูกต้องตามแผนที่กำหนดให้บรรลุเป้าหมาย มีการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถโดยใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด

2. การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพ รู้จักพัฒนาปรับปรุง ประยุกต์ใช้ความรู้เชิงวิชาการและเทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมบุคลากรให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ

3. การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย วางแผน ดำเนินงานและควบคุมกลยุทธ์ที่ชัดเจน

4. การเป็นผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถบริหารจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมครูจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลายน่าสนใจ เป็นแบบอย่างที่ดี มีการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และมีการนิเทศติดตามประเมินผลงานด้านวิชาการ

5. การมีจริยธรรมยึดมั่นในความถูกต้อง ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถครองตนและประพฤติปฏิบัติถูกต้องเหมาะสมทั้งตามหลักกฎหมายและคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนหลักแนวทางวิชาชีพของตน

6. การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถกำหนดหลักการ แนวทาง วิธีการอย่างเป็นระบบ รวมถึงการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การวิจัย และกำหนดทางเลือกที่ดีที่สุด

7. การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงระบบกระบวนการและวัฒนธรรมการปฏิบัติงาน ยอมรับความคิดเห็นหรือนวัตกรรมใหม่ๆ

8. การทำงานเป็นทีม ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุน เสริมแรง ให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน รวมทั้งการปรับตัวเข้ากับผู้อื่นหรือทีมงาน ด้วยการเป็นผู้นำหรือผู้ตามอย่างเหมาะสม

9. การจัดการเทคโนโลยีทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถประยุกต์บูรณาการ ระดมทรัพยากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

10. การประเมินผลและติดตามผลทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถประยุกต์ใช้หลักการ แนวคิด เทคนิค วิธีการ เครื่องมือ การวัดประเมินติดตามผล

11. การมีทักษะในการสื่อสารและการสร้างแรงจูงใจ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถ สื่อความกับบุคคลอื่นโดยการเขียน พูด โนมน์าว จูงใจ โดยใช้วิธีการต่างๆ

12. การมีทักษะในการบริการที่ดี ผู้บริหารสถานศึกษามีความตั้งใจและพยายามในการปรับปรุงระบบการให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการและหน่วยงานภาครัฐ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สมรรถนะด้านการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและเทคโนโลยีส่งผลต่อการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบกับผู้บริหารสถานศึกษามุ่งหวังให้สถานศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐาน ผู้บริหารจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจและ

ได้รับการพัฒนาการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ สามารถบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ได้ มีการวางแผน การวางแผนที่ดีด้วยแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจน เข้าใจง่าย มีการจัดองค์กร โดยจัดโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน มีการสร้างทีมงานที่เข้มแข็ง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะด้านการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2551). **ความคิดสร้างสรรค์ หลักการ ทฤษฎี การเรียนการสอนการวัดผลประเมินผล**. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาดพร้าว.
- ชูชัย สมितिไกร. (2550). **การศึกษาอบรมบุคลากรในองค์กร**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทื้อน ทองแก้ว. (2556). **สมรรถนะ Competency : หลักการและแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- นลพรรณ ศรีสุข. (2558). **สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- นุชนรา รัตนะศิริประภา. (2557). **สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณลักษณะโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประสิทธิ์ ชุมศรี. (2555). **การประเมินสมรรถนะที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2**. รายงานวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- เพียว สุตริก. (2553). **ศึกษาสมรรถนะหลักของผู้บริหารของสถานศึกษาส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- พรพิศ อินทะสุระ. (2551). **สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- พระครูไพโรจน์กิจจาทร (สกุล สุภโท), สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย และสมศักดิ์ บุญปู. (2563). **การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร**. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. 7(2). 1-13.

- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เพชรรุ่ง เรืองรุ่ง. (2557). **ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ยิ่งยศ พลเลิศ. (2550). **สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 3**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วีระกานต์ ศรีสมัย. (2551). **สมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลบุรี เขต 2**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. (2561). **แผนปฏิบัติการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1**. สมุทรปราการ: กลุ่มแผนงานและประเมินผลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1.
- Likert, Rensis. (1967). **The Method of Constructing and Attitude Scale. Reading in Attitude Theory and Measurement**. Fishbein, Martin, Ed. New York: Wiley & Son.
- Krejcie and D. Morgan. **Determining Sample Size Research Activities**. (1970). **Educational and Psychological Measurement**. 30. 607-610.

การศึกษาารูปแบบการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในปัจฉิมวัยด้วยหัตถเวช*
THE STUDY OF TREATMENT MODEL FOR LUEADLOMPRAEPRUN
IN THE ELDERLY BY MANUS THERAPEUTIC

¹กรรณิกา นันตา Kannika Nanta, ²ศิวพงษ์ ต้นสุวรรณวงศ์ Siwapong Tansuwanwong,
³ยິงยง เทาประเสริฐ Yingyong Taoprasert, ⁴ศิริพัทธ์ร์ จันทรสังสา Siripuk Chansangsa,
⁵ฐิติรัตน์ ชัยชนะ Thitirat Chaichana
^{1,2,3,4,5}มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ Chiang Rai Rajabhat University, Thailand
E-mail: siwapong201@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในปัจฉิมวัยด้วยหัตถเวช (การรักษาด้วยมือ) เป็นการวิจัยเอกสารโดยการประมวลความรู้จากเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในตำราการแพทย์แผนไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในปัจฉิมวัย ผลการศึกษาพบว่า อาการเลือดลมแปรปรวนเป็นอาการเจ็บป่วยที่เกิดกับปัจฉิมวัยโดยมีสาเหตุมาจากการแปรปรวนของลมและเลือดลมตามช่วงอายุที่เพิ่มมากขึ้นปัจจัยที่ส่งผลทำให้เลือดลมในร่างกายเกิดการแปรปรวนได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในช่วงก่อนฝนตก โดยจะทำให้เกิดอาการครั่นเนื้อครั่นตัว วิงเวียนศีรษะและเหงื่อซึมตามตัว ซึ่งสามารถทำการรักษาด้วยกรรมวิธีทางการแพทย์แผนไทยคือการใช้หัตถเวช (การรักษาด้วยมือ) เพื่อช่วยกระตุ้นการไหลเวียนเลือดลมตามแนวเส้นกาลทารีครอบคลุมพื้นที่บนร่างกาย ส่วนแขน ขา หลัง บ่า-คอ ศีรษะและท้อง โดยมีรูปแบบการรักษาคือจะอาศัยแพทย์แผนไทยผู้ให้การรักษา จำนวน 2 คน ในลักษณะทะแยงสลับซ้ายขวา ตามขั้นตอนการรักษา 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมของกล้ามเนื้อก่อนการรักษา 2) ขั้นตอนการกดเส้นและจุดที่เกี่ยวข้อง และ 3) ขั้นตอนการฟื้นฟูคืนสภาพกล้ามเนื้อหลังการรักษา จากผลการศึกษาจะเห็นว่าสามารถนำรูปแบบการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนมาใช้ประกอบในการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาแพทย์แผนไทยให้เกิดความรู้ตลอดจนเกิดทักษะความชำนาญในการรักษาผู้ป่วยปัจฉิมวัยต่อไป

คำสำคัญ: การรักษา, เลือดลมแปรปรวน, ปัจฉิมวัย, การรักษาด้วยหัตถเวช

Abstract

The objective of this study is to develop a treatment model for Lueadlompraepurun in the elderly by Manus therapeutic. It is a documentary research processing from documents, textbooks and research related to Lueadlompraepurun in Thai traditional medicine (TTM). These were used as develop treatment models of Lueadlompraepurun in the elderly. The results showed that Lueadlompraepurun was the symptoms occurred in the elderly. This caused from blood and wind circulation disorder owing to aging. The vital encouraging factor was a climate change before raining, this lead to heavy sensation in the body, dizziness and sweating which can be treated with Thai Traditional Medicine by Manus therapeutic to activate blood and wind circulation through Kalatharee lines covered legs, arms, back, shoulders, neck, head and abdomen. The treatment model is two Thai traditional medical doctors applied Manus therapeutic with left and right diagonal directions, based on 3 steps of treatment, namely; 1) muscle preparation before treatment 2) specific treatment with related lines and points on the body and 3) muscle rehabilitation after treatment. In conclusion, treatment model for Lueadlompraepurun in the elderly by Manus therapeutic was able to use in learning and teaching TTM students in order to knowledge and skills for the elderly treatment.

Keywords: Treatment, Lueadlompraepurun, Elderly, Manus Therapy.

บทนำ

สืบเนื่องจากบทบาทหน้าที่ของแพทย์แผนไทยตามพระราชบัญญัติวิชาชีพแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 ระบุว่า แพทย์แผนไทยมีบทบาทหน้าที่ในการตรวจ วินิจฉัย บำบัด รักษา ป้องกันโรค ส่งเสริมฟื้นฟูสุขภาพของมนุษย์ โดยอาศัยความรู้ด้านเวชกรรมไทย เกษัชกรรมไทย การผดุงครรภ์ไทย การนวดไทย การแพทย์พื้นบ้านและองค์ความรู้ด้านอื่นๆ ตามที่รัฐมนตรีประกาศ (พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556, 2556) ทั้งนี้ วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ได้เปิดหลักสูตรการเรียนการสอนในสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยบัณฑิตตามการรับรองของสภาการแพทย์แผนไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ทำการจัดการเรียนการสอนครอบคลุมวิชาชีพแพทย์แผนไทยทั้ง 4 สาขา ได้แก่ สาขาเวชกรรมไทย สาขาเภสัชกรรมไทย สาขาการนวดไทย และสาขาการผดุงครรภ์ไทย ประกอบกับทำการจัดตั้งโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทยเพื่อเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้กับนักศึกษาแพทย์แผนไทย ซึ่งให้บริการรักษาผู้ป่วยอาสาสมัครในกลุ่มโรคอัมพฤกษ์-อัมพาตที่มีสาเหตุมาจากเลือดลมติดขัดด้วยการใช้หัตถเวช (การรักษาด้วยมือ) และการใช้เภสัชเวช (การรักษาด้วยยา) ตั้งแต่ระดับอาการปวด ติดขัดไปจนถึงกระด้าง (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก, 2562) ได้แก่ นิ้วล็อก ไหล่ติด อัมพาต เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการศึกษาและพัฒนาการรักษาโรคใหม่โดยการศึกษาวิจัยล่าสุดคือการรักษาอาการเข้าเสื่อมระยะเริ่มต้น (ลูติรัตน์ ชัยชนะ, 2563) จากการเปิดให้บริการรักษาผู้ป่วยพบว่าผู้ที่เข้ามารับการรักษาส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงปัจฉิมวัยหรืออย่างเข้าสู่วัยสูงอายุซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ของประชากรไทยในปัจจุบันที่พบว่ามียุคนับผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น ในปี พ.ศ. 2563 ถึงร้อยละ 18.10 หรือประมาณ

12.04 ล้านคนต่อประชากรทั้งหมด ซึ่งในช่วงปัจฉิมวัยหรือวัยสูงอายุนั้นเป็นช่วงที่พบการเปลี่ยนแปลงของทางด้านร่างกาย ได้แก่ ระบบโครงสร้างร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงไปทั้งกระดูกข้อ กล้ามเนื้อและเส้นเอ็นส่งผลทำให้ผู้สูงวัยเกิดอาการปวดตามกล้ามเนื้อร่างกาย ปวดขัดตามข้อตามกระดูกทำให้เคลื่อนไหวร่างกายลำบาก การทำงานของอวัยวะต่างๆ ในร่างกายเริ่มเสื่อมถอยลงทำให้ประสบปัญหาทางด้านสุขภาพโดยเฉพาะโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคหลอดเลือดสมอง เป็นต้น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ ผู้สูงวัยมักจะมีอาการซึมเศร้า เหงา ซึมเศร้า อารมณ์แปรปรวน นอนไม่หลับ วิตกกังวล รู้สึกว่าคุณค่าตัวเองลดลง (ประเสริฐ อัสสันตชัย, 2554, วลัยพร นันทศุภวัฒน์, 2551)

จากการสังเกตของผู้วิจัยขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ในการคุ้มครองฝึกประสบการณ์วิชาชีพแพทย์แผนไทยพบว่าผู้ที่เข้ามาใช้บริการรักษาส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงปัจฉิมวัยซึ่งมีอายุตั้งแต่ 32 ปีเป็นต้นไป (กองประกอบโรคศิลปะ, 2549, หน้า 33) แต่ทว่าผู้ป่วยที่มีอาการเลือดลมแปรปรวนอยู่เป็นประจำมักพบในกลุ่มปัจฉิมวัยที่มีอายุ ตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป ซึ่งอาการดังกล่าวมักจะกำเริบในช่วงที่สภาพอากาศแปรปรวนโดยเฉพาะในช่วงก่อนฝนตก ส่งผลทำให้เกิดลักษณะอาการ 1) อาการปวดครั่นเนื้อครั่นตัวตามร่างกาย 2) อาการเหนื่อซึมตามตัว และ 3) อาการวิงเวียนศีรษะ ซึ่งในอดีตปัจฉิมวัยมีภูมิปัญญาในการดูแลรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนด้วยวิธีการให้ลูกหลาน บีบ นวด เขี่ยบ รวมถึงการรับประทานยาหอมยาลม (ศิริพัทธ์ จันทร์สังสา, 2563) แต่เนื่องจากข้อจำกัดของสังคมไทยในปัจจุบันทำให้ไม่สามารถพึ่งพาลูกหลานในการช่วยดูแลรักษา ประกอบกับองค์ความรู้เกี่ยวกับอาการเลือดลมแปรปรวนยังขาดการศึกษาวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้รูปแบบการใช้หัตถเวชในการรักษา

ดังนั้นผู้ วิจัยจึงเล็งเห็นโอกาสในการพัฒนารูปแบบการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในปัจฉิมวัยด้วยการใช้หัตถเวชเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเรียนการสอนนักศึกษาแพทย์แผนไทยในการดูแลผู้ป่วยปัจฉิมวัย รวมถึงการฝึกทักษะให้เกิดความชำนาญในการรักษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในปัจฉิมวัยด้วยหัตถเวช (การรักษาด้วยมือ) สำหรับเป็นแนวทางในการสอนนักศึกษาแพทย์แผนไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษารูปแบบการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในปัจฉิมวัยด้วยหัตถเวช (การรักษาด้วยมือ) ครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาจากเอกสารตำรา (Documentary Research) การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความรู้จากเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในปัจฉิมวัย ตามตำราการแพทย์แผนไทยที่สภาการแพทย์แผนไทยประกาศใช้ในการสอบขึ้นทะเบียนวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ได้แก่ ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวงรัชกาลที่ 5 ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไปเล่ม 1 ตำราการนวดไทยเล่ม 1 ตำราหัตถเวชกรรมแผนไทย (การนวดแบบราชสำนัก) ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ และศึกษาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาเพิ่มเติม ได้แก่ ความรู้เรื่องเส้นประธานสิบ ตำราการนวดรักษาของวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในปัจฉิมวัยด้วยหัตถเวช (การรักษาด้วยมือ)

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในปัจฉิมวัยด้วยหัตถเวช (การรักษาด้วยมือ) สำหรับเป็นแนวทางในการสอนนักศึกษาแพทย์แผนไทยมี 4 รูปแบบโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จากการศึกษาอาการเลือดลมแปรปรวนในปัจฉิมวัย พบว่าเป็นอาการที่เกิดขึ้นกับปัจฉิมวัยหรือผู้ที่อย่างเข้าสู่วัยสูงอายุ ซึ่งมีสาเหตุมาจากการแปรปรวนของลมและเลือดลมภายในร่างกายตามช่วงอายุที่เพิ่มขึ้น และปัจจัยที่ส่งผลทำให้เลือดลมในร่างกายเกิดการแปรปรวน คือ การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในช่วงก่อนฝนตก โดยจะส่งผลทำให้เกิดอาการครั่นเนื้อครั่นตัว อาการวิงเวียนศีรษะ และอาการเหนื่อซึมตามตัว ซึ่งตามองค์ความรู้ของการแพทย์แผนไทยปรากฏความรู้ในการเยียวยารักษาอาการเจ็บป่วยด้วยการใช้หัตถเวช (การรักษาด้วยมือ) เพื่อกระตุ้นให้เลือดลมในร่างกายไหลเวียนได้ตามปกติ สอดคล้องกับความรู้เรื่องเส้นประธานสิบ เส้นกาลทารี ซึ่งเป็นแนวการไหลของเลือดลมในร่างกายครอบคลุมพื้นที่บนร่างกายส่วนแขน ส่วนขา ส่วนบ่าคอ ศีรษะและส่วนท้อง ทั้งนี้การพัฒนารูปแบบการรักษาจะอยู่ภายใต้ขั้นตอนการรักษา 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมของกล้ามเนื้อก่อนการรักษา 2) ขั้นตอนการกดเส้นและจุดที่เกี่ยวข้อง และ 3) ขั้นตอนการฟื้นฟูคืนสภาพกล้ามเนื้อหลังการรักษา จากความรู้ดังกล่าวจึงนำมาสู่การพัฒนารูปแบบการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในปัจฉิมวัยด้วยหัตถเวชใน 4 รูปแบบ ดังนี้

ภาพที่ 1 การรักษาโดยใช้แพทย์แผนไทยจำนวน 1 คน

รูปแบบที่ 1 การรักษาโดยใช้แพทย์แผนไทยจำนวน 1 คน โดยมีแนวการรักษาเริ่มจากส่วนขาขวา แขนซ้าย ขาซ้าย แขนขวา หลัง บ่า คอ ศีรษะและท้อง ตามลำดับ ใช้ระยะเวลาในการรักษา 4 ชั่วโมง แต่พบข้อสังเกต คือ มีการกระตุกตัวหรือการคั่งอั้นของเลือดลมในตำแหน่งของร่างกายที่ยังไม่ได้กดรักษา และเมื่อสลับไปกดรักษาตำแหน่งอื่นพบว่าตำแหน่งร่างกายที่กดรักษาไปแล้วเลือดลมกลับมาคั่งอั้นเหมือนเดิมทำให้มีอาการปวดเพิ่มขึ้น

ภาพที่ 2 การรักษาโดยใช้แพทย์แผนไทยจำนวน 2 คน(ครึ่งซีก)

รูปแบบที่ 2 การรักษาโดยใช้แพทย์แผนไทย จำนวน 2 คน โดยแพทย์จะทำการรักษาพร้อมกันทั้ง 2 คน (ครึ่งซีก) มีแนวทางการรักษาเริ่มจากส่วนขาขวาและแขนขวา (ร่างกายซีกขวา) และสลับไปส่วนขาซ้ายและแขนซ้าย (ร่างกายซีกซ้าย) จากนั้นไปส่วนหลัง บ่า-คอ ศีรษะและท้อง ตามลำดับ ใช้ระยะเวลาในการรักษา 1 ชั่วโมง แต่พบข้อสังเกต คือ มีการกระตุกตัวหรือการคั่งอั้นของเลือดลมในตำแหน่งของร่างกายซีกที่ ยังไม่ได้กวดรักษา และเมื่อสลับไปกวดรักษาตำแหน่งฝั่งตรงข้ามพบว่าตำแหน่งของร่างกายซีกที่กวดรักษาไปแล้วเลือดลมกลับมาคั่งอั้นเหมือนเดิมทำให้มีอาการปวดเพิ่มขึ้น

ภาพที่ 3 การรักษาโดยใช้แพทย์แผนไทยจำนวน 2 คน(ครึ่งท่อน)

รูปแบบที่ 3 การรักษาโดยใช้แพทย์แผนไทย จำนวน 2 คน โดยแพทย์จะทำการรักษาพร้อมกันทั้ง 2 คน (ครึ่งท่อน) มีแนวทางการรักษาเริ่มจากส่วนขาซ้าย-ขวา และสลับไปส่วนแขนซ้าย-ขวา จากนั้นไปส่วนหลัง บ่า-คอ ศีรษะและท้อง ตามลำดับ ใช้ระยะเวลาในการรักษา 1 ชั่วโมง แต่พบข้อสังเกตคือมีการกระตุกตัวหรือการคั่งอั้นของเลือดลมในตำแหน่งของร่างกายส่วนที่ยังไม่ได้กวดรักษา เช่น กวดรักษาร่างกายท่อนบนเลือดลมไปกระตุกตัวร่างกายท่อนล่าง กวดรักษาร่างกายท่อนล่างเลือดลมไปกระตุกตัวร่างกายท่อนบนและทำให้มีอาการปวดเพิ่มขึ้น

ภาพที่ 4 การรักษาโดยใช้แพทย์แผนไทยจำนวน 2 คน (ทะแยงสลับซ้ายขวา)

รูปแบบที่ 4 การรักษาโดยใช้แพทย์แผนไทย จำนวน 2 คน โดยแพทย์จะทำการรักษาพร้อมกันทั้ง 2 คน (ทะเลี่ยงสลับซ้ายขวา) มีแนวการรักษาเริ่มจากส่วนขาขวาและแขนซ้ายจากนั้นสลับมาเป็นขาซ้ายและแขนขวา และไปส่วนหลัง บ่า คอ ศีรษะและท้อง ใช้ระยะเวลาในการรักษา 1 ชั่วโมง จากการสังเกตการรักษาในรูปแบบนี้พบว่าไม่มีผลข้างเคียงขณะทำการกดรักษา

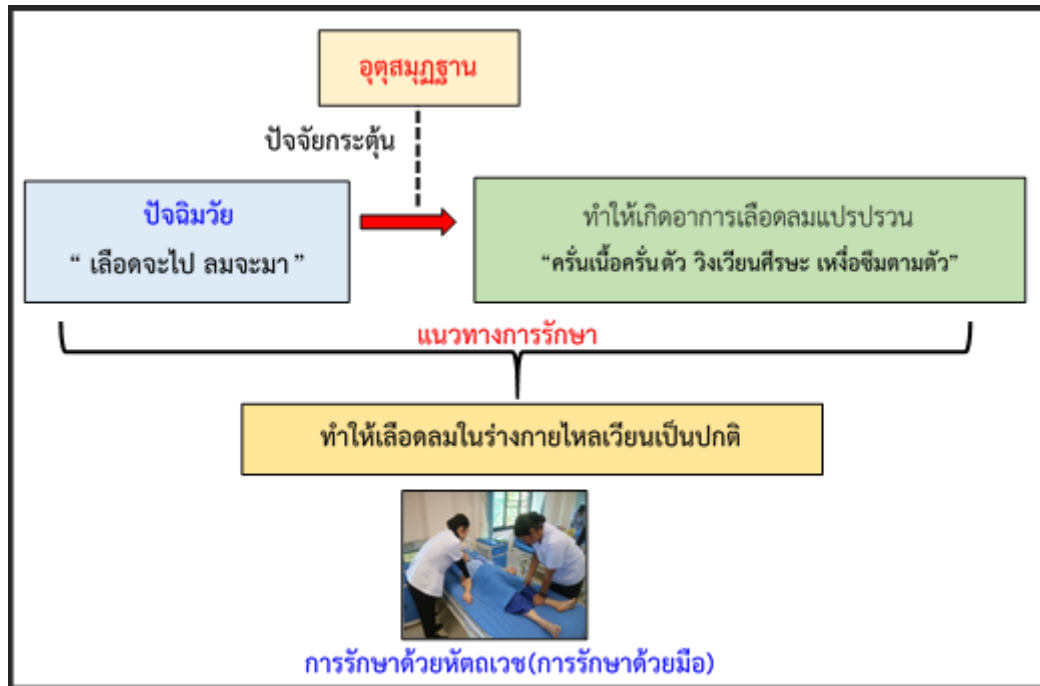
ผลจากการวิเคราะห์การรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในปัจจุบันทั้ง 4 รูปแบบ พบว่า การรักษาโดยใช้แพทย์แผนไทยจำนวน 2 คนในลักษณะทะเลี่ยงสลับซ้ายขวา ไม่ปรากฏผลข้างเคียงขณะที่ทำการกดรักษา ประกอบกับใช้ระยะเวลาในการรักษา 1 ชั่วโมง จะเห็นได้ว่าการพัฒนารูปแบบในการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในครั้งนี้สามารถนำไปพัฒนาเป็นรูปแบบการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในปัจจุบันด้วยการใช้หัตถเวชและสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาแพทย์แผนไทยเพื่อนำไปใช้ดูแลผู้ป่วยปัจจุบันต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในปัจจุบันด้วยหัตถเวช พบว่า ถ้าเลือดลมในร่างกายไหลเวียนเป็นปกติก็จะไม่เกิดอาการเจ็บป่วย แต่เมื่อใดที่เลือดลมในร่างกายไหลเวียนผิดปกติก็จะทำให้เกิดอาการเจ็บป่วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ซึ่งสาเหตุทางการแพทย์แผนไทยที่ทำให้เลือดลมในร่างกายเกิดการแปรปรวนเป็นผลมาจากความเสื่อมของร่างกายและการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ (อุตุสมุฏฐาน) (ชยันรินทร์ เรือนเจริญ, 2562, หน้า 40-47) ดังนั้น การรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนจึงมุ่งเน้นการใช้การรักษาด้วยหัตถเวช (การรักษาด้วยมือ) เพื่อเข้าไปจัดการให้เลือดลมไหลเวียนไปทั่วร่างกายตามแนวเส้นกาลทารี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกอร เพียรสูงเนิน (2562) ที่กล่าวถึงเส้นกาลทารีว่าเป็นแนวทางการไหลเวียนของเลือดลมซึ่งไหลผ่าน 3 ช่องทาง ได้แก่ เส้นเลือด เส้นเอ็น และช่องว่างระหว่างเนื้อเยื่อ ทั้งนี้รูปแบบการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนที่เห็นผลดีที่สุด คือ การรักษาโดยใช้แพทย์แผนไทยจำนวน 2 คน ในลักษณะทะเลี่ยงสลับซ้ายขวา ซึ่งสัมพันธ์กับแนวกล้ามเนื้อร่างกายส่วนบนและล่างที่เชื่อมต่อกันบริเวณลำตัวลักษณะตัดเฉียง ประกอบกับการศึกษาการติดตามผลการบริหารเลือดลมด้วยหัตถเวชในผู้สูงอายุ ซึ่งจะทำการบริหารเลือดลมสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 2 เดือน โดยพบว่าผู้มีที่หายจากอาการเลือดลมแปรปรวนถึงร้อยละ 80 (กรรณิกา นันตา, 2563, หน้า 300-308) จึงเห็นได้ว่า รูปแบบการรักษาโดยใช้แพทย์แผนไทยจำนวน 2 คนในลักษณะทะเลี่ยงสลับซ้ายขวา มีโอกาสที่จะพัฒนาเป็นรูปแบบการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในปัจจุบันทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการสอนและฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้กับนักศึกษาแพทย์แผนไทยในการดูแลรักษาผู้ป่วยปัจจุบันได้

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยนี้เป็นรูปแบบการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในปัจจุบันด้วยหัตถเวช (การรักษาด้วยมือ) ได้จากการประมวลเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนแล้วนำมาวิเคราะห์และสรุปผล เพื่อนำไปใช้เป็นคู่มือสำหรับการจัดการเรียนการสอนให้แก่นักศึกษาแพทย์แผนไทย โดยสรุปเป็นองค์ความรู้การวิจัย ดังในภาพที่ 5

ภาพที่ 5 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพองค์ความรู้จากการวิจัย อธิบายได้ดังนี้

การพัฒนารูปแบบการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในปัจจัยม้วยเพื่อใช้จัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาแพทย์แผนไทยมุ่งเน้นให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาการเลือดลมแปรปรวนในปัจจัยม้วยตลอดจนสามารถให้การดูแลรักษาอาการดังกล่าวได้ ดังนั้น นักศึกษาแพทย์แผนไทยต้องมีองค์ความรู้ดังนี้

1. อาการบ่งชี้เลือดลมแปรปรวนในปัจจัยม้วย ได้แก่ 1) อาการครั่นเนื้อครั่นตัว 2) อาการวิงเวียนศีรษะ และ 3) อาการเหงื่อซึมตามตัว

2. สาเหตุของอาการเลือดลมแปรปรวน มีสาเหตุมาจากความผิดปกติของการทำหน้าที่ของธาตุในร่างกาย โดยเฉพาะผู้ที่มีอายุอยู่ในช่วงปัจจัยม้วยเป็นต้นไปมักเกิดการเจ็บป่วยด้วยโรคที่เกิดจากลมเป็นหลัก ดังคำกล่าวที่ว่า “เลือดจะไปลมจะมา” ทำให้ปัจจัยม้วยมีอาการเลือดลมแปรปรวนอยู่เป็นประจำ โดยมีปัจจัยกระตุ้นที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศก่อนฝนตก

3. แนวทางการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในปัจจัยม้วยด้วยหัตถเวช (การรักษาด้วยมือ) มุ่งหมายใช้มือเข้าไปกระตุ้นการไหลเวียนของเลือดลมตามแนวเส้นกาลทารี ครอบคลุมพื้นที่ของร่างกายส่วนแขน ขา หลัง บ่าคอ-ศีรษะ และท้อง ซึ่งรูปแบบการรักษาจะใช้แพทย์แผนไทยรักษาจำนวน 2 คน ในลักษณะทะแยงสลับซ้ายขวา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในปัจจัยม้วยด้วยหัตถเวช สามารถ

นำไปใช้ในการเรียนการสอนนักศึกษาแพทย์แผนไทย เพื่อเพิ่มโอกาสในการดูแลรักษาผู้ป่วยในกลุ่มปัจฉิมวัย และยังใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนต่อไปได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในปัจฉิมวัยเบื้องต้นเท่านั้น ดังนั้นจึงควรมีการติดตามผลการนำผลการวิจัยไปใช้กับนักศึกษาแพทย์แผนไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร เพียรสูงเนิน. (2562). การศึกษาเส้นประธานสิบ กรณีเส้นกาลทารี. วิทยานิพนธ์การแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- กรรณิกา นันตา. (2563). การติดตามผลการบริหารเลือดลมในผู้สูงอายุ. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการ และนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ภูมิปัญญาทางการแพทย์และมรดกทางวรรณกรรม ของชาติ. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.
- กองประกอบโรคศิลปะ. (2549). ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเวชกรรม เล่ม 1. นนทบุรี: ไทภูมิพับลิชชิ่ง.
- ชัยนรินทร์ เรือนเจริญ. (2562). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขั้น 5 ตามพุทธปรัชญากับสาเหตุการเจ็บป่วยของการแพทย์แผนไทย. การศึกษาอิสระการแพทย์แผนไทยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ลูติรัตน์ ชัยชนะ. (2563). การศึกษาและติดตามผลการรักษาโรคข้อเข่าเสื่อมระยะเริ่มต้นด้วยการแพทย์แผนไทย. วารสารหมอไทยวิจัย. 6(1). 45-54.
- ประเสริฐ อัสสันตชัย. (2554). ปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยในผู้สูงอายุและการป้องกัน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ยูเนี่ยนครีเอชั่น.
- พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556. (2556). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนที่ 10 ก. หน้า 2 (25 มี.ค. 2560).
- มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2563). สารประชากรมหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2563. แหล่งที่มา <http://www.ipsr.mahidol.ac.th> สืบค้นเมื่อ 2 ก.พ. 2563.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก. (2562). ตำราการนวดรักษาของวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.
- มูลนิธิสาธารณสุขกับการพัฒนา. (2552). ตำราการนวดไทย เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี: พิมพ์ดี.
- วัลย์พร นันท์ศุภวัฒน์. (2551). การพยาบาลผู้สูงอายุ ความท้าทายกับภาวะประชากรสูงอายุ. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.
- ศิริพัทธ์ จันท์สังสา. (2563). การศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาการเลือดลมแปรปรวนของผู้สูงอายุ. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- อายุรเวทวิทยาลัย. (2555). หัตถเวชกรรมแผนไทย (นวดแบบราชสำนัก). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อุษาการพิมพ์.

การนำนโยบายมาตรฐานการบริการศุลกากรไทยยุค 4.0 ไปปฏิบัติ* THAI CUSTOM SERVICE STANDARDS 4.0 ERA POLICY IMPLEMENTATION

¹ชาญฤทธิ์ แดงอ่อน Charnrit Taeng-On, ²กมลพร กัลยาณมิตร Kamolporn Kalyanamitra, ³สถิตย์ นียมญาติ Satit Niyomyaht, ⁴ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช Tassanee Lakkanapichonchat
^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี Bangkokthonburi University, Thailand
E-mail: charnrittaengon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการนำนโยบายมาตรฐานการบริการศุลกากรไทย ยุค 4.0 ไปปฏิบัติ 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายมาตรฐานการบริการศุลกากรไทยไปปฏิบัติ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง จากบุคคลที่มีความรู้และความเกี่ยวข้องกับกรมศุลกากร ได้แก่ ผู้บริหารระดับนโยบายของกรมศุลกากร บุคลากรระดับปฏิบัติการ/เจ้าหน้าที่ของกรมศุลกากร เจ้าหน้าที่ด่านศุลกากร ประชาชนผู้รับบริการ ผู้มีส่วนได้เสีย บริษัทเอกชน/ผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนผู้นำเข้า-ผู้ส่งออก พนักงานบริการลูกค้า ส่งออกทางเรือ จำนวน 18 คน และมีเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า 1) การปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจและรูปแบบการปฏิบัติราชการ โดยการจัดทำกฎ ระเบียบปฏิบัติ ข้อบังคับ ต่างๆ ให้เหมาะสม ปรับกระบวนการทำงาน ลดขั้นตอน ระยะเวลา และค่าใช้จ่าย กระจายอำนาจการตัดสินใจ เน้นการทำงานเชิงรุก แบ่งงานให้ภาคเอกชนดำเนินงานแทนในภารกิจที่ไม่จำเป็น 2) การนำระบบ อิเล็กทรอนิกส์เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ โดยการวางแผนและกำหนดทิศทางในการนำมาใช้ ซึ่งระบบ อิเล็กทรอนิกส์เทคโนโลยีดิจิทัลที่นำมาใช้ต้องสอดคล้องกับการตอบสนองนโยบายมาตรฐานการบริการ คือ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และสมรรถนะในการให้บริการ ปรับปรุงขั้นตอนและระยะเวลาการทำงาน 3) การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคส่วนต่าง โดยการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้าง กรอบการทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน 4) การสร้างความ น่าเชื่อถือ โดยลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ จัดอบรมความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติงาน ให้บุคลากรนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์กร 5) ความสามารถในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง โดยการปรับปรุงวิสัยทัศน์ พันธกิจ และกระบวนการทำงานเป็นการทำงานเชิงรุก นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ ทันสมัยมาใช้พัฒนาระบบและวิธีการทำงาน 6) การสร้างระบบราชการแบบไร้รอยต่อ โดยนำเทคโนโลยี สารสนเทศมาใช้เชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ภายในองค์กรและระหว่างองค์กร 7) ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ บุคลากรขาดความรู้ ทักษะในการปฏิบัติงาน กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงาน โครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กรไม่เหมาะสม ขาดความยืดหยุ่น มีการทุจริตของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: การดำเนินนโยบาย, มาตรฐานการบริการศุลกากรไทย, ยุค 4.0

Abstract

The purpose of this research was to 1) to study the Thai Customs Service Standards 4.0 Era policy implementation; 2) to study the problems and obstacles of Thai Customs Service Standards 4.0 Era policy implementation. This research was a qualitative. The method for collecting data used by 18 key informants obtained from purposive random sampling who were the persons with knowledge and involvement with the Customs Department, including the policy-level executives of the Customs Department, the operational personnel /officers of the Customs Department, Customs officer, Public service recipient Stakeholders Private companies / entrepreneurs related government agencies importer-exporter representative, ship-export customer service personnel. The tools used a structured interview. The results found that: 1) The adjustment of roles, missions and modes of operation by making appropriate rules regulations, optimize work processes, reduce processes, reduce time and costs. Decentralize decision-making focus was on being proactive, divide the work to the private sector to carry out tasks that were not necessary. 2) The adoption of electronic systems and digital technology by planning and setting directions for adoption. The electronic systems and digital technologies using had to be in line with the service standards policy, namely to increase efficiency, and service performance Improve the procedures and the duration of work. 3) Establishing cooperation between government and foreign sectors by integrating cooperation with relevant agencies, to create a collaborative framework. There was an exchange of opinions and solving problems together. 4) Credibility by reducing the use of staff's discretion, organize a training on morality, performance ethics for personnel to apply the principles of good governance to the organization. 5) Ability to respond to change by improving vision, mission and work processes, it was proactive, to apply innovation and modern technology to develop working systems and methods. 6) To create a seamless bureaucracy b using information technology to connect various information within the organization and between organizations. 7) Problems and obstacles were personnel to lack of knowledge, operational skills, rules and regulations Inconsistent with performance inappropriate, organizational structure and culture to lack of flexibility. There was corruption of the staff in the operation.

Keywords: Policy Implementation, Thai Custom Service Standards, 4.0 Era.

บทนำ

กรมศุลกากรในฐานะที่เป็นองค์การภาครัฐ สังกัดกระทรวงการคลัง มีหน้าที่ดูแลจัดการด้านการค้าระหว่างประเทศ เปรียบเสมือนประตูสำคัญที่จะนำพาการพัฒนาและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ บทบาทที่ผ่านมาของกรมศุลกากร กล่าวได้ว่ามุ่งเน้นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจการในภาครัฐที่จะช่วยในการส่งเสริมสินค้าส่งออกและจัดการสินค้านำเข้า โดยเฉพาะการควบคุมจัดเก็บภาษีศุลกากรสินค้านำเข้า ตลอดจนการดูแลกิจกรรมต่อเนื่องจากการมีสินค้า ที่ผ่านเข้า-ออกประเทศ และเป็นหน้าด่านหลักในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบและหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากรและการฉ้อฉลทางการค้า กรมศุลกากรได้พยายามปรับปรุงพัฒนา และปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองให้สอดคล้องรองรับกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ เพื่อให้ประเทศสามารถก้าวทันความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตและในปัจจุบัน กรมศุลกากรได้รับบทบาทและหน้าที่จากเดิมที่เน้นการจัดเก็บภาษีอากรจากของที่นำเข้ามาในและส่งออกภายนอกราชอาณาจักรมาเป็น การมุ่งเน้นที่จะพัฒนาส่งเสริมด้านการค้าระหว่างประเทศและการส่งออกของไทยที่มีศักยภาพในการแข่งขันกับตลาดการค้าของโลกได้ควบคู่กันนั้น กรมศุลกากรได้พัฒนาระบบงานการจดทะเบียนการ นำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบริหารงาน ตลอดจนพัฒนาประสิทธิภาพของข้าราชการให้มีความสอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งบทบาทและการบริการของกรมศุลกากรที่กล่าวมานั้นก็จะต้องมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงกระบวนการให้ทันต่อโลกด้วยการนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศนวัตกรรมต่างๆ เข้ามาเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนภารกิจขององค์การ (กรมศุลกากร, 2561)

เนื่องจากประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) เป็นโมเดลเศรษฐกิจที่มีเป้าหมายการพัฒนาให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง เปลี่ยนผ่านประเทศไทยไปสู่ “ประเทศไทยในโลกรุ่นหนึ่ง” ที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และ กลไกภาครัฐจะสามารถเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน ประเทศไทย 4.0 ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งจำเป็นต้องมีการปฏิรูปปรับเปลี่ยนกลไกภาครัฐ ใน 7 มิติสำคัญ ประกอบไปด้วย การสร้างรัฐที่น่าเชื่อถือ แหล่งที่มาของนโยบายสาธารณะ การปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจ อำนาจหน้าที่ และรูปแบบการปฏิบัติราชการ การสร้างภาคีความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคส่วนต่างๆ การยกระดับขีดความสามารถในการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการการเงินและทรัพยากร และการสร้างระบบราชการแบบไร้รอยต่อหากเราพิจารณาบริบทของโลกในกระแสโลกาภิวัตน์ที่ได้แผ่ขยายไปทั่วทุกมุมโลก ก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างประเทศในหลายมิติ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และการบริการ เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาค กระแสโลกาภิวัตน์ได้ทำให้ทุกประเทศต้องอยู่ในโลกโลกาภิวัตน์เป็นลักษณะไร้พรมแดน การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในทางเศรษฐกิจการค้าสามารถติดต่อกันได้โดยสะดวกและเป็นไปโดยเสรี ประกอบกับประเทศต่างๆ ได้หันมาให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งทางด้าน การตลาด การค้า การเงิน การลงทุน และเทคโนโลยี เป็นผลให้การค้าระหว่างประเทศขยายตัวอย่างกว้างขวางบนพื้นฐานของการแข่งขันเสรี และมีแนวโน้มที่จะร่วมมือกันจัดอุปสรรคทางการค้ามากยิ่งขึ้น หรือความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับอนุภูมิภาค ประเทศต่างๆ จึงต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์การของภาครัฐซึ่งแนวทางในการบริหารและพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และฉบับก่อนหน้านี (ฐิริพัฒน์ ครอบงุม, 2562)

การกำหนดนโยบายและเป้าหมายการเพิ่มการอำนวยความสะดวกทางการค้าแก่ผู้ประกอบการทั้งก่อน ระหว่าง และภายหลังการนำเข้า-ส่งออก โดยเน้นย้ำถึงการมีส่วนร่วมของภาครัฐและภาคเอกชน และเพื่อ

ก้าวเข้าสู่ Customs 4.0 ที่รองรับระบบ ราชการ 4.0 โดยกรมศุลกากรได้กำหนดแนวทางดำเนินการ 12 มิติ โดยมิติที่ 1: ศุลกากรคุณธรรม ด้วยกลยุทธ์เสริมสร้างธรรมาภิบาลและภาพลักษณ์ขององค์การ มุ่งเน้นความโปร่งใส สร้างความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ทั้งนี้ได้นำนโยบายมาปรับให้ เกิดผลในทางปฏิบัติโดยได้บรรจุไว้ในแผนยุทธศาสตร์กรมศุลกากรระยะ 5 ปี พ.ศ. 2559-2563 ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาระบบงานและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า ด้วยกลยุทธ์ข้อที่ 1.3 เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่น ที่เกี่ยวข้องกับงานศุลกากร ประกอบด้วย 6 โครงการ หนึ่งในนั้นคือ โครงการพันธมิตรศุลกากร (Customs Alliances) ซึ่งเป็นแผนปฏิบัติราชการประจำปีของกรมศุลกากร เป็นระยะเวลาต่อเนื่อง 5 ปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2559-2563 โดยมอบหมายให้สำนักบริหารกลางเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินโครงการ มีการกำหนดตัวชี้วัด/เป้าหมาย ภาคเอกชนกลุ่มเป้าหมายที่จะดำเนินการกรอบระยะเวลา และกิจกรรมการดำเนินงาน ผู้บริหารของกรมศุลกากร มีการสื่อสารนโยบาย/ทิศทางในการปฏิบัติราชการที่ให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการแก่เจ้าหน้าที่ศุลกากรหลายช่องทาง

ด้วยเหตุนี้ การนำมาตราฐานการบริการศุลกากรไทย (Thai Customs Service Standards) มาสู่การปฏิบัติ เพื่อแสดงเจตนาธรรมาภิบาลอันแน่วแน่ของกรมศุลกากรที่จะให้บริการที่เป็นเลิศเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้รับบริการ/ผู้มาติดต่อ เมื่อมีการเดินทางเข้า-ออก และ/หรือนำเข้า-ส่งออกสินค้าระหว่างประเทศ ทั้งนี้กรมศุลกากรมีความตั้งใจที่จะพัฒนาระบบการให้บริการทางศุลกากรด้วยความเป็นมืออาชีพตามมาตรฐานสากล โปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ และเป็นไปตามความคาดหวัง โดยกรมศุลกากรสามารถให้บริการที่มีมาตรฐาน สร้างความพึงพอใจ อำนวยความสะดวก และเป็นไปตามที่คาดหวัง ซึ่งกรมศุลกากรจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนผู้รับบริการ เพื่อนำข้อคิดเห็นของผู้รับบริการ/ผู้มาติดต่อเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงมาตรฐานการบริการศุลกากรไทยของกรมศุลกากร ตามช่องทางต่างๆ ที่สามารถร้องเรียนหรือร้องทุกข์เกี่ยวกับการให้บริการได้โดยสะดวก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนำนโยบายมาตรฐานการบริการศุลกากรไทยยุค 4.0 ไปปฏิบัติ
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายมาตรฐานการบริการศุลกากรไทยยุค 4.0 ไปปฏิบัติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการนำนโยบายมาตรฐานการบริการศุลกากรไทยยุค 4.0 ไปปฏิบัติ ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ที่ได้คัดเลือกไว้ และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) เป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสาร (documentary research) ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive random sampling) จากบุคคลที่มีความรู้และมีความเกี่ยวข้องกับกรมศุลกากร ได้แก่ ผู้บริหารระดับนโยบายของกรมศุลกากรบุคลากรระดับปฏิบัติการ/เจ้าหน้าที่ของกรมศุลกากร เจ้าหน้าที่ด่านศุลกากร ประชาชนผู้รับบริการ ผู้มีส่วนได้เสียบริษัทเอกชน/ผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนผู้นำเข้า-ผู้ส่งออกพนักงานบริการลูกค้าส่งออกทางเรือ รวมจำนวน 18 คน ได้แก่ ผู้บริหารระดับนโยบายของกรมศุลกากร ผู้บริหารระดับกลางของกรมศุลกากร ผู้บริหารของบริษัทเอกชน ผู้บริหารระดับกลางของภาครัฐ เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการประจำด่านศุลกากร เจ้าหน้าที่ระดับชำนาญการของกรมศุลกากร เจ้าหน้าที่นโยบายและแผนปฏิบัติการ กรมศุลกากร เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ กรมศุลกากร เจ้าหน้าที่ด่านศุลกากร นักวิชาการสถาบันอุดมศึกษา นักทรัพยากรบุคคล เจ้าหน้าที่แผนกส่งออกสินค้า บริษัทเอกชน พนักงานบริการลูกค้าส่งออกทางเรือ บริษัทเอกชน พนักงานฝ่ายบริหารสัญญา บริษัทเอกชน และนักศึกษาสาขาโลจิสติกส์

3. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ โดยใช้คำถามเหมือนกันทุกคนและการศึกษาจากข้อมูลที่มีผู้บันทึกไว้แล้วโดยผู้อื่น (Unobtrusive Research) โดยลักษณะข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าแบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured Interview or Formal Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยคำถามต่างๆ ได้ถูกกำหนดเป็นแบบสัมภาษณ์ขึ้นเพื่อใช้ประกอบการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าแล้วเป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและข้อกำหนดที่แน่นอนตายตัวจะสัมภาษณ์ผู้ใดก็ใช้คำถามแบบเดียวกัน (Standardized Questionnaire) มีลำดับขั้นตอนเหมือนกัน

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร เอกสารทางวิชาการต่างๆ และสืบค้นข้อมูลจาก Internet ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. การสร้างเครื่องมือวิจัย 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 2) สร้างแบบสัมภาษณ์โดยอาศัยข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและให้คำแนะนำแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ด้วยตนเองโดยการติดต่อขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง

6. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (data triangulation) ซึ่งวิธีการตรวจสอบสามเส้าเป็นวิธีการสำคัญในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล Cohen และ Manion โดยนักวิจัยจำนวนมากคาดหมายว่าวิธีการตรวจสอบสามเส้าเป็นแนวทางสำหรับการยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล/สิ่งที่ค้นพบ ซึ่งรูปแบบของการตรวจสอบสามเส้าที่นักวิชาการได้นำเสนอไว้สามารถสรุปได้เป็น 7 รูปแบบดังนี้

6.1 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) การตรวจสอบว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่จะเน้นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่างๆ นั้นมีความเหมือนกันหรือไม่ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูลพบว่าได้ข้อค้นพบมาเหมือนกันแสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้องเช่นเปรียบเทียบข้อมูล

จากการสังเกตกับการสัมภาษณ์เปรียบเทียบสิ่งที่พูดในที่สาธารณะกับขณะพูดส่วนตัวตรวจสอบความแน่นอนของคำพูดในเรื่องเดียวกันแต่คนละเวลาเปรียบเทียบมุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ ของปรากฏการณ์ที่ศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลของปรากฏการณ์เดียวกันที่มาจากแต่ละระยะเวลาเปรียบเทียบข้อมูลเรื่องเดียวกันที่มาจากผู้ให้ข้อมูลหลายๆคนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน เป็นต้น

6.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูล (Investigator triangulation) การตรวจสอบจากผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลต่างคนกันว่าได้ค้นพบที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไรซึ่งถ้าผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลทุกคนพบว่าข้อค้นพบที่ได้มามีความเหมือนกันแสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง

6.3 การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิเคราะห์ข้อมูล (Analyst triangulation) การใช้ผู้วิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บมาจากภาคสนามตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ต่างคนต่างวิเคราะห์ข้อมูลให้ได้ข้อค้นพบแล้วนำมาเปรียบเทียบกัน

6.4 การตรวจสอบสามเส้าโดยการทบทวนข้อมูล (Review triangulation) การให้บุคคลต่างๆ ที่ไม่ใช่คณะนักวิจัยทำการทบทวนข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ของผู้วิจัยซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสนามวิจัยผลการตรวจสอบสามเส้าโดยวิธีนี้ทำให้ผู้วิจัยสามารถเรียนรู้ได้มากขึ้นทั้งด้านความแม่นยำความสมบูรณ์ความเป็นธรรมและความน่าเชื่อถือในการวิเคราะห์ข้อมูลรวมทั้งทำให้เกิดความคิดหรือการตีความใหม่ๆ เพิ่มเติม

6.5 การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูล (Method triangulation) การเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้มาจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีการที่แตกต่างกันแล้วนำมาพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้อาจสอดคล้องกันหรือไม่ เช่น การนำข้อมูลประเด็นเดียวกันซึ่งเก็บโดยวิธีสนทนากลุ่ม มาเปรียบเทียบกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกต หรือการเปรียบเทียบข้อมูลที่เก็บจากวิธีการเชิงคุณภาพ เพื่อดูลักษณะและความสอดคล้องของข้อมูล

6.6 การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory triangulation) การใช้มุมมองของทฤษฎีที่แตกต่างกันมาพิจารณาตีความข้อมูลชุดเดียวกัน จุดสำคัญ คือ การใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี คือ การทำให้เกิดความเข้าใจข้อสันนิษฐาน (Assumption) และหลักทฤษฎีที่ใช้อ้างอิงว่ามีอิทธิพลต่อข้อค้นพบ (Finding) และการตีความ (interpretation) ของงานวิจัยนั้น

6.7 การตรวจสอบสามเส้าโดยใช้สหวิทยาการ (Interdisciplinary triangulation) การใช้สหวิทยาการเข้ามาร่วมอธิบายข้อค้นพบต่างๆ ดังเช่นการวิจัยที่อยู่ในศาสตร์ของจิตวิทยาการศึกษาอาจใช้หลักการของศาสตร์อื่นๆ ร่วมด้วยเช่นสังคมวิทยามานุษยวิทยาและศิลปศึกษา เป็นต้น

สำหรับการตรวจสอบสามเส้าทั้ง 7 แบบที่นำเสนอมานั้นจะพบว่าการตรวจสอบข้อมูลนั้นนักวิจัยสามารถกระทำได้นับตั้งแต่ก่อนที่ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้มานั้นมีความน่าเชื่อถือเพียงใดหรืออาจกระทำระหว่างการวิเคราะห์โดยใช้ผู้วิเคราะห์ในประเด็นเดียวกันหลายๆคนหรือใช้ทฤษฎีที่ต่างกันมากำหนดกรอบแนวทางการวิเคราะห์และอาจกระทำหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วเพื่อเป็นการตรวจสอบยืนยันผลการวิจัยก็ได้

7. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล การวิจัยเชิงคุณภาพนั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลมีความสำคัญมากเนื่องจากเป็นเครื่องมือของการวิจัยที่ต้องเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลอย่างใกล้ชิดตั้งแต่ขั้นตอนการสร้างสัมพันธภาพ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความไว้วางใจให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือที่สุดจะเห็นได้ว่าตลอดกระบวนการวิจัยมีทั้งการสัมภาษณ์เจาะลึกเข้าไปในเรื่องส่วนตัว ความรู้สึกนึกคิด และการสังเกต ซึ่งบางครั้ง

อาจจะเปิดความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณของนักวิจัยอย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นการเก็บรักษาความลับ ความปลอดภัย โดยการนำเสนอข้อมูลและเขียนรายงานการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รหัสหมายเลข เพื่อเป็นการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล และนำเสนอในภาพรวมโดยไม่เฉพาะเจาะจงผู้ใด

8. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผู้ศึกษามีลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์ดังนี้

8.1 ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยนำคำสัมภาษณ์จากผู้ถูกสัมภาษณ์มาเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของแต่ละบุคคลและจัดลำดับความสำคัญและคุณลักษณะของข้อมูล

8.2 นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่จัดลำดับความสำคัญแล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นแนวคิดทฤษฎีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะทราบถึงลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันของข้อมูล

8.3 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากการศึกษาต่างๆ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอย่างเป็นระบบและนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน แสดงความสำคัญของข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเพื่อสะดวกในการวิเคราะห์และเขียนรายงานข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะไม่ใช้ข้อมูลตัวเลขแต่จะเป็นข้อมูลเชิงพรรณนาที่มีรายละเอียดและลึก รวมถึงมีการอ้างอิงถึงโดยตรงเกี่ยวกับที่มาของข้อมูลไม่ว่าจะเป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าหรือข้อมูลทางเอกสาร

สรุปผลการวิจัย

1. การนำนโยบายมาตรฐานการบริการสุขภาพการไทยยุค 4.0 ไปปฏิบัติ

1.1 การนำนโยบายมาตรฐานการบริการสุขภาพการไทยไปปฏิบัติด้านการปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจและรูปแบบการปฏิบัติราชการ โดยการทบทวนบทบาท ภารกิจ และอำนาจหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ จัดทำกฎ ระเบียบปฏิบัติ ข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสม ปรับกระบวนการทำงาน ลดขั้นตอน ระยะเวลา และค่าใช้จ่าย กระจายอำนาจการตัดสินใจ เน้นการทำงานเชิงรุก นำเทคโนโลยีและระบบดิจิทัลมาใช้เพื่อสะดวกและรวดเร็ว แบ่งงานให้ภาคเอกชนดำเนินงานแทนในภารกิจที่ไม่จำเป็น จัดตั้งศูนย์การบริการร่วมเพิ่มมากขึ้นสร้างภาคีเครือข่ายพันธมิตร และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นให้ประชาชนทราบอย่างต่อเนื่อง

1.2 การนำนโยบายมาตรฐานการบริการสุขภาพการไทยไปปฏิบัติด้านการนำระบบอิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้โดยการวางแผนและกำหนดทิศทางในการนำมาใช้ ซึ่งระบบอิเล็กทรอนิกส์เทคโนโลยีดิจิทัลที่นำมาใช้ต้องสอดคล้องกับการตอบสนองนโยบายมาตรฐานการบริการ คือต้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และสมรรถนะในการให้บริการ ปรับปรุงขั้นตอนและระยะเวลาการทำงาน ป้องกันการทุจริต เชื่อมโยงข้อมูลของหน่วยงาน จัดเก็บและประมวลผลข้อมูล อำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ และเพื่อรักษาความปลอดภัยของข้อมูลสอดคล้องกับการเปลี่ยนผ่านของประเทศไทย 3.0 ไปสู่ประเทศไทย 4.0 ที่เน้นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม คือ เปลี่ยนจากการทำปริมาณมากแต่ได้ผลน้อย เป็นการทำปริมาณน้อยแต่ได้ผลมาก

1.3 การนำนโยบายมาตรฐานการบริการสุขภาพการไทยไปปฏิบัติด้านการสร้างภาคีความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคส่วนต่างๆ โดยการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการสร้างกรอบการทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเปิดรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย เสนอแนะแนวทาง

และการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน มีการเชื่อมโยงข้อมูล สร้างช่องทางสื่อสารเพื่อความสะดวกในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน

1.4 การนํานโยบายมาตรฐานการบริการศุลกากรไทยไปปฏิบัติด้านการสร้างความน่าเชื่อถือ โดยลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ จัดอบรมความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติงานให้บุคลากร นำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์กร ดำเนินการป้องกันการทุจริตในหน่วยงาน มีสายด่วนรับเรื่องร้องเรียน เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้อยู่ในสายตาประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น และติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน ปรับปรุงการใช้บริการของเจ้าหน้าที่ให้มีความโปร่งใส เป็นธรรม สามารถตรวจสอบได้ จัดจัดหาอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

1.5 การนํานโยบายมาตรฐานการบริการศุลกากรไทยไปปฏิบัติด้านความสามารถในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง โดยการปรับปรุงวิสัยทัศน์ พันธกิจ และกระบวนการทำงานเป็นการทำงานเชิงรุก นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้พัฒนาระบบและวิธีการทำงาน ฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรในด้านทักษะต่างๆ อย่างต่อเนื่อง มีการบริหารจัดการข้อมูลให้อื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงาน สร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เกิดเป็นวัฒนธรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาหาความต้องการของประชาชนที่เป็นผู้รับบริการสม่ำเสมอ เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ เป้าหมาย และแผนงานต่างๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการ

1.6 การนํานโยบายมาตรฐานการบริการศุลกากรไทยไปปฏิบัติด้านการสร้างระบบราชการแบบไร้รอยต่อ โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ภายในองค์กรและระหว่างองค์กร ปรับปรุงกระบวนการทำงาน กฎ ระเบียบของหน่วยงานให้รองรับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กำหนดมาตรฐานของข้อมูล และการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นไปในลักษณะเดียวกัน รวมทั้งชี้แจงรายละเอียดให้ทุกฝ่ายได้รับรู้มีความเข้าใจและปฏิบัติได้ถูกต้องตรงกันสอดคล้องกับสิ่งสำคัญ 3 ประการที่บุคลากรภาครัฐยุคไทยแลนด์ 4.0 ต้องมี คือ 1) ปรับเปลี่ยนกระบวนการทางความคิดให้ตนเองมีความเป็นผู้ประกอบการสาธารณะ 2) เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตน อันจะช่วยทำให้สามารถแสดงบทบาทของการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างคุณค่าและประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนในที่สุด และ 3) เพิ่มทักษะสมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่

2. ปัญหาและอุปสรรคในการนํานโยบายมาตรฐานการบริการศุลกากรไทยยุค 4.0 ไปปฏิบัติ ได้แก่ บุคลากรขาดความรู้ ทักษะในการปฏิบัติงาน กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงาน โครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กรไม่เหมาะสม ขาดความยืดหยุ่น คล่องตัว มีการทุจริตของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานการใช้ดุลยพินิจในทางมิชอบ อัตรากำลังไม่เพียงพอ งบประมาณมีจำกัด นโยบายไม่ชัดเจน ขาดการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การประชาสัมพันธ์ด้านข้อมูลข่าวสารยังไม่ทั่วถึง ขาดเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยี และความไม่พร้อมของระบบสอดคล้องกับการให้บริการของกรมศุลกากรได้กำหนดการเริ่มนับระยะเวลาแล้วเสร็จในการให้บริการมาตรฐานศุลกากรแต่ละเรื่องตามที่ระบุไว้ข้างต้นนั้น แต่ผู้รับบริการ/ผู้มาติดต่ออาจจะเตรียมเอกสารมาไม่ครบเมื่อต้องยื่นเอกสารและ/หรือ หลักฐานต่างๆ จึงทำให้เสียเวลาและล่าช้าออกไป เนื่องจากเอกสารอาจจะไม่ถูกต้องและไม่ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายและระเบียบข้อบังคับในเรื่องที่เกี่ยวข้อง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาการนำนโยบายมาตรฐานการบริการสุขภาพการไทยยุค 4.0 ไปปฏิบัติ

1.1 การนำนโยบายมาตรฐานการบริการสุขภาพการไทยยุค 4.0 ไปปฏิบัติด้านการปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจอำนาจหน้าที่และรูปแบบการปฏิบัติราชการ โดยการทบทวนบทบาท ภารกิจ และอำนาจหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ จัดทำกฎ ระเบียบปฏิบัติ ข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสม ปรับกระบวนการทำงาน ลดขั้นตอน ระยะเวลา และค่าใช้จ่าย กระจายอำนาจการตัดสินใจ เน้นการทำงานเชิงรุก นำเทคโนโลยีและระบบดิจิทัลมาใช้เพื่อสะดวกและรวดเร็ว แบ่งงานให้ภาคเอกชนดำเนินงานแทนในภารกิจที่ไม่จำเป็น จัดตั้งศูนย์การบริการร่วมเพิ่มมากขึ้น สร้างภาคีเครือข่ายพันธมิตร และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นให้ประชาชนทราบอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการวิจัยของแก้วลำพัน แสงนวนจัน (2561) ที่ผลการวิจัยพบว่า 1) ความพึงพอใจการให้บริการด้านสุขภาพการละไล แขวงสาละวัน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการให้ความเชื่อมั่นแก่ผู้รับบริการ ด้านความเข้าใจและรู้จักผู้รับบริการ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ ตามลำดับ 2) แนวทางพัฒนาคุณภาพการให้บริการด้านสุขภาพการละไล แขวงสาละวัน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเจ้าหน้าที่ ด้านสถานที่ และด้านการจัดการ ตามลำดับ 3) ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาคุณภาพการให้บริการด้านสุขภาพการละไล แขวงสาละวัน สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้แก่ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ คือ ควรจัดที่นั่งพัก ระหว่างการรอให้บริการต่างๆ ให้มีความเพียงพอ ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจในบริการ คือ ควรมีการกำหนดแนวทางกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมบริการที่ดี ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ คือ ควรเพิ่มจุดสถานที่ให้บริการและควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ให้บริการในช่วงเร่งด่วน ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ คือ ควรจัดอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะให้บริการที่ดีและรักในการบริการ ด้านความเข้าใจและรู้จักผู้รับบริการ คือ ควรกระตือรือร้นเอาใจใส่ผู้มารับบริการ เจ้าหน้าที่ควรให้บริการที่ดีโดยไม่เลือกปฏิบัติ

1.2 การนำนโยบายมาตรฐานการบริการสุขภาพการไทยไปปฏิบัติด้านการนำระบบอิเล็กทรอนิกส์เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ มีการวางแผน และกำหนดทิศทางในการนำมาใช้ ซึ่งระบบอิเล็กทรอนิกส์เทคโนโลยีดิจิทัลที่นำมาใช้ต้องสอดคล้องกับการตอบสนองนโยบายมาตรฐานการบริการ คือต้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และสมรรถนะในการให้บริการ ปรับปรุงขั้นตอนและระยะเวลาการทำงาน ป้องกันการทุจริต เชื่อมโยงข้อมูลของหน่วยงาน จัดเก็บและประมวลผลข้อมูล อำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ และเพื่อรักษาความปลอดภัยของข้อมูล สอดคล้องกับการวิจัยของสุรสิทธิ์ บุญชูนนท์ และกรวิช เหล่าพิทักษ์โยธิน (2562) ที่ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพระบบ คุณภาพสารสนเทศ คุณภาพบริการ ความง่ายต่อการใช้งานมีอิทธิพลต่อการรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้ประโยชน์ และความง่ายต่อการใช้งานมีอิทธิพลต่อการยอมรับการใช้งาน ผลการศึกษานี้สามารถให้ข้อมูลอ้างอิงที่เป็นประโยชน์แก่นักวิจัย บริษัท และบุคคลที่ทำงานในองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.3 การนำนโยบายมาตรฐานการบริการสุขภาพการไทยไปปฏิบัติด้านการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคส่วนต่าง โดยการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการสร้างกรอบการทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเปิดรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายเสนอแนะแนวทาง

และการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน มีการเชื่อมโยงข้อมูล สร้างช่องทางสื่อสารเพื่อความสะดวกในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน สอดคล้องกับการวิจัยของอรไท แก้วขาว (2561) ที่ผลการวิจัยพบว่า ด้านศุลกากรสะเดามีบทบาทและความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นด่านทางบกที่มีมูลค่าการค้าชายแดนสูงสุดเป็นอันดับหนึ่งของมูลค่าการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย สำหรับคุณภาพการให้บริการทั้ง 5 ด้านของการปฏิบัติพิธีการนำเข้าและส่งออกสินค้าของด่านศุลกากรสะเดา จังหวัดสงขลา ของตัวแทนออกของโดยภาพรวมเห็นด้วยมาก ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการด้านการปฏิบัติ พิธีการนำเข้าและส่งออกสินค้า มีดังนี้ 1) ปรับปรุงมาตรฐานการให้บริการของเจ้าหน้าที่ เพิ่มความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้รับบริการได้รับคุณภาพการบริการที่ดี ซึ่งต้องได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจัง และต่อเนื่องจากผู้บริหารของด่านศุลกากรสะเดา และต้องอาศัยความร่วมมือความเสียสละของเจ้าหน้าที่ด่านศุลกากรสะเดา 2) พัฒนาปรับปรุงระบบ Local Profile ซึ่งเป็นเครื่องมือการบริหารความเสี่ยงที่กรมศุลกากรนำมาใช้ในการตรวจสอบ สินค้าให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 3) พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ เพิ่มทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อยกระดับมาตรฐานการในการปฏิบัติงาน 4) จัดให้มีโครงการการ อบรมความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการนำเข้าส่งออกสินค้าแก่ผู้รับบริการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง 5) จัดให้มีการประชุมหารือร่วมกันระหว่างด่านศุลกากรสะเดา หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและส่งออกสินค้า และผู้รับบริการ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ อันจะส่งผลให้การให้บริการด้านนำเข้าส่งออกสินค้า มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 6) ปรับปรุงการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ เพื่อยกระดับมาตรฐานในการปฏิบัติงาน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้ผู้รับบริการได้รับคุณภาพการบริการที่ดียิ่งขึ้น 7) ควรนำหลักการบริหาร 5ส มาปรับใช้ เป็นการสร้างทัศนคติที่ดีของพนักงานต่อองค์กรและทำให้พนักงานสามารถทำงานได้เต็มศักยภาพยิ่งขึ้น และเป็นการ เสริมภาพลักษณ์ที่ดีต่อผู้ใช้บริการ 8) สร้างองค์กรให้เกิดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและสร้างเป็นฐานความรู้ที่เข้มแข็งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้องค์กรพัฒนาอย่างต่อเนื่องและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

1.4 การนำนโยบายมาตรฐานการบริการศุลกากรไทยไปปฏิบัติด้านการสร้างความน่าเชื่อถือ โดยลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ จัดอบรมความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงานให้บุคลากรนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์กรดำเนินการป้องกันการทุจริตในหน่วยงาน มีสายด่วนรับเรื่องร้องเรียน เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้อยู่ในสายตาประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น และติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน ปรับปรุงการใช้บริการของเจ้าหน้าที่ให้มีความโปร่งใส เป็นธรรม สามารถตรวจสอบได้ จัดจัดหาอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับการวิจัยของวิชณพวงษ์ โพธิพิรุฬห์ และอังศร ศรีสุทธิสะอาด (2563) ที่ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น การเป็นข้าราชการที่ดี จิตสาธารณะ ที่ต้องการปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน และความรู้ในการแจ้งเบาะแส เป็นปัจจัยที่ช่วยจุดประกายให้บุคคลเริ่มมีความคิดที่จะออกมาแจ้งเบาะแสซึ่งจะส่งผลต่อไปยังพฤติกรรมการออกมาแจ้งเบาะแส และทำให้เห็นถึงโอกาสที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้ปรับปรุงพัฒนา แนวนโยบาย ข้อกฎหมาย และแนวปฏิบัติต่างๆ โดยควรมีการจัดทำมาตรฐานกลางเพื่อกำหนดแนวทางที่ทุกส่วนราชการ ควรต้องถือปฏิบัติร่วมกัน ได้แก่ การจัดทำช่องทางแจ้งเบาะแส การรักษาความลับของข้อมูลผู้แจ้งเบาะแส และแนวทางการการคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแส รวมทั้งควรมีการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ที่จำเป็นให้กับเจ้าหน้าที่ รัฐ และกำหนดให้การแจ้งเบาะแสการทุจริตเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของข้าราชการ ที่สำคัญ ป.ป.ช. และ ป.ป.ท. จะต้องพยายามสร้างความเชื่อมั่นให้กับเจ้าหน้าที่รัฐเกี่ยวกับความเป็นอิสระทางเมืองและ

ประสิทธิภาพของหน่วยงานในการจัดการกับเรื่องร้องเรียน รวมทั้งสามารถเป็นแนวหน้าของสังคมในการป้องกันและปรามปรามการทุจริต

1.5 การนำนโยบายมาตรฐานการบริการศุลกากรไทยไปปฏิบัติด้านการยกระดับขีดความสามารถในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง โดยปรับปรุงวิสัยทัศน์ พันธกิจ และกระบวนการทำงานเป็นการทำงานเชิงรุก นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้พัฒนาระบบและวิธีการทำงาน ผูกอบรมและพัฒนาบุคลากรในด้านทักษะต่างๆ อย่างต่อเนื่อง มีการบริหารจัดการข้อมูลให้เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงาน สร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เกิดเป็นวัฒนธรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาหาความต้องการของประชาชนที่เป็นผู้รับบริการสม่ำเสมอเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ เป้าหมาย และแผนงานต่างๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการสอดคล้องกับการวิจัยของชลิดา พันธุ์กระวี (2558) ที่ผลจากการวิจัยพบว่า หลักพื้นฐานในการออกแบบและพัฒนาบริการภาครัฐในการให้บริการ ด้านการนำเข้า-ส่งออกทั้งระบบ สำหรับกระบวนการที่เป็นธุรกรรมที่เอกชนมีความเกี่ยวข้องกับภาครัฐ ในการยื่นคำขอให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2554 โดยจัดให้มีการกำหนดให้ยื่นคำขอผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์แทนการมายื่นคำขอด้วยตนเอง อีกทั้งจัดการกระบวนการของการนำเข้า-ส่งออกทั้งหมดให้มีความชัดเจนและการลดขั้นตอนให้เหลือในรูปแบบเท่าที่จำเป็น โดยมีการแบ่งประเภทของกระบวนการที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์และไม่มีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นๆ แล้ว จึงนำข้อมูลทั้งหมดมาบูรณาการโดยการหาจุดเชื่อมต่อของหน่วยงานในแต่ละขั้นตอน เพื่อสร้างกระบวนการที่ลดปฏิสัมพันธ์และประกันเวลาของกระบวนการทั้งหมดเพื่อนำไปสู่ขั้นตอนของการบูรณาการและเชื่อมโยงเอกสารที่จำเป็นในการนำเข้า-ส่งออก โดยสามารถใช้ข้อมูลร่วมกันได้อย่างสมบูรณ์ และทำการการพัฒนาต่อยอดเป็นระบบ Trade Gateway ในการให้บริการด้านการนำเข้า-ส่งออก ฉะนั้นจึงควรปรับปรุงแนวทางการเชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลภาครัฐในการให้บริการ ด้านการนำเข้า-ส่งออก ในการยื่นคำขอผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ระหว่างเอกชนกับหน่วยงานของรัฐ หรือการส่งผ่านข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง โดยกำหนดให้ใช้มาตรฐานข้อมูลที่เป็นสากล แต่พัฒนากระบวนการอย่างง่ายทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีการตอบรับอัตโนมัติที่เอื้อต่อการอำนวยความสะดวกทางการค้า และสอดคล้องกับระบบงานที่ภาคเอกชนมีอยู่แล้วและประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย เช่น ระบบ National Contact Information System (INCIS) สำหรับการยื่นเอกสารตามแบบฟอร์มย่อย ของแต่ละหน่วยงาน โดยลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Digital Signature) และนำเทคโนโลยี Trusted electronic Document Authority (THDA) ซึ่งเป็นการจัดเก็บเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (e-Document) แบบถาวรมาใช้ โดยจัดตั้งระบบรับรองและจัดเก็บเอกสารด้วยเทคโนโลยีโครงสร้างพื้นฐานกุญแจสาธารณะ (Public Key Infrastructure: PKI) ในการยืนยันตัวตนบุคคลทางอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับการบริหารจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลกลางของประเทศ (Data Center) สำหรับการส่งผ่านข้อมูลต่อเชื่อมไปยังประเทศคู่ค้าหรือการจัดทำใบขนสินค้าในกระบวนการศุลกากรไร้เอกสาร ให้ทำการเชื่อมโยงข้อมูลในระบบ National Single Window (NSW) อย่างเต็มรูปแบบ อีกทั้ง ควรจัดให้มีหน่วยงานที่ทำงานร่วมกันแบบบูรณาการภายใต้คณะกรรมการชุดเดียวในการกำกับดูแลมาตรฐานการจัดทำข้อมูลและบริหารจัดการฐานข้อมูลของชาติเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการข้อมูลของชาติปฏิบัติงาน

1.6 การนำนโยบายมาตรฐานการบริการศุลกากรไทยไปปฏิบัติด้านการสร้างระบบราชการแบบไร้รอยต่อ โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ภายในองค์กรและระหว่างองค์กร ปรับปรุงกระบวนการทำงาน กฎ ระเบียบของหน่วยงานให้รองรับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กำหนด

มาตรฐานของข้อมูล และการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นไปในลักษณะเดียวกัน รวมทั้งชี้แจงรายละเอียดให้ทุกฝ่ายได้รับรู้ มีความเข้าใจและปฏิบัติได้ถูกต้องตรงกัน สอดคล้องกับการวิจัยของอภิโชติ ชมพล (2562) ผลการวิจัยพบว่า กรมศุลกากรให้สำคัญในการพัฒนาระบบศุลกากรสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมภายใต้หลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 5 ประเด็น คือ 1) การทำงานเชิงบูรณาการให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม 2) การทำงานเชิงรุก 3) การสร้าง นวัตกรรมนำเทคโนโลยีมาใช้ 4) การบริหารจัดการข้อมูล และ 5) การตรวจสอบสินค้าโดยคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งกรมศุลกากรนำผลจากการศึกษาครั้งนี้ไปพัฒนาเป็นองค์กรนวัตกรรมภายใต้หลักธรรมาภิบาลเพื่อรองรับกับนโยบายหลักของกระทรวงการคลังและนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ต่อไป

2. ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายมาตรฐานการบริการศุลกากรไทยยุค 4.0 ไปปฏิบัติ ได้แก่ บุคลากรขาดความรู้ ทักษะในการปฏิบัติงาน กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงาน โครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กรไม่เหมาะสม ขาดความยืดหยุ่น คล่องตัว มีการทุจริตของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน การใช้ดุลยพินิจในทางมิชอบ อัตราค่าส่งไม่เพียงพอ งบประมาณมีจำกัด นโยบายไม่ชัดเจน ขาดการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การประชาสัมพันธ์ด้านข้อมูลข่าวสารยังไม่ทั่วถึง ขาดเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยี และความไม่พร้อมของระบบ สอดคล้องกับการวิจัยของอภิโชติ ชมพล (2562) ที่ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาของกรมศุลกากรมี 4 ด้าน คือ 1) ด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้าและส่งเสริมระบบโลจิสติกส์ของประเทศ 2) ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศด้วยมาตรการทางศุลกากรและข้อมูลการค้าระหว่างประเทศ 3) ด้านการปกป้องสังคมให้ปลอดภัยด้วยระบบควบคุมทางศุลกากร และ 4) ด้านการจัดเก็บภาษีอย่าง เป็นธรรม โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการนำมาตรฐานการบริการศุลกากรไทย (Thai Customs Service Standards) มาสู่การปฏิบัติเพื่อแสดงเจตนารมณ์อันแน่วแน่ของกรมศุลกากรที่จะให้บริการที่เป็นเลิศ โดยกรมศุลกากรมีความตั้งใจที่จะพัฒนาระบบการให้บริการทางศุลกากรด้วยความเป็นมืออาชีพตามมาตรฐานสากล โปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ สรุปคือ การนำนโยบายมาตรฐานการบริการศุลกากรไทยยุค 4.0 ไปปฏิบัติ อันเป็นการดำเนินการโดยบุคคลหรือกลุ่มคนในภาครัฐราชการ หรือภาคเอกชน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวมุ่งที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จโดยตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในนโยบาย ซึ่งเป็นขั้นตอนการดำเนินงานต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยบุคลากร ทรัพยากร กฎเกณฑ์ มาตรการ แนวปฏิบัติ และปัจจัยต่างๆ เป็นกลไกให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. การปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจและรูปแบบการปฏิบัติราชการ การกำหนดให้มีการทำงานร่วมกันอย่างมีแบบแผนโดยมีการปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจในการทำงานรวมทั้งมีการใช้กลยุทธ์ที่สามารถรับกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงและเอื้อต่อการเรียนรู้

2. การนำระบบอิเล็กทรอนิกส์เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน เพื่อให้มีการเก็บประมวลและถ่ายทอดข้อมูลกันได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง มีการสร้างเครือข่ายและสร้างฐานข้อมูลด้วยเทคโนโลยี เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานและทำให้เกิดความรู้ใหม่ๆ

3. การสร้างภาคีความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคส่วนต่างๆ การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐด้วยกันและกับภาคเอกชน

4. การสร้างความน่าเชื่อถือ การรักษาเวลาในการให้บริการ รักษาสัญญาในการให้บริการ มีความน่าเชื่อถือ และไว้วางใจได้ เพื่อสร้างความมั่นใจให้เป็นที่ยอมรับของผู้มารับบริการ
5. ความสามารถในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง การยกระดับความสามารถในการปฏิบัติงาน ให้มีความรวดเร็วในการได้รับบริการ ทำให้การบริการมีประสิทธิภาพ
6. การสร้างระบบราชการแบบไร้รอยต่อ กระบวนการทำงานลื่นไหลแบบไร้รอยต่อ ลดขั้นตอนให้มีความรวดเร็ว ไม่รอกอຍ สรุปลงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

หน่วยงานภาครัฐ ควรนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) นโยบายต้องมีความชัดเจน สอดคล้องกับความเป็นจริง 2) กระบวนการทำงานต้องกำหนดระยะเวลาอย่างชัดเจน ปรับลดขั้นตอน และเอกสารในกระบวนการทำงานต่างๆ 3) มีการประเมินผลการดำเนินการเพื่อปรับปรุงแก้ไข 4) นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยมาใช้ ประชาสัมพันธ์มาตรฐานการบริการ 5) พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ มีทักษะในงานที่ปฏิบัติและเทคโนโลยีดิจิทัล 6) ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ และสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างเพียงพอ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษานโยบายการกำกับดูแลองค์กรที่ดีในการส่งเสริมและพัฒนาระบบบริหารจัดการ ของกรมศุลกากรให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ ระดับชาติ และระดับกระทรวง

2.2 ควรทำการศึกษาการตอบสนองความต้องการของผู้มารับบริการภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

2.3 ควรทำการศึกษาศึกษาการส่งเสริมระบบบริหารงานบุคคลของกรมศุลกากร ให้เป็นไป ตามหลัก คุณธรรม และเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรให้ทำงานอย่างมืออาชีพ

2.4 ควรทำการศึกษาศึกษาการพัฒนากระบวนการทางศุลกากรเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถ ทางการแข่งขันของประเทศ

2.5 ควรทำการศึกษาความร่วมมือในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเชื่อมต่อข้อมูลการ นำเข้า-ส่งออกระหว่างกรมศุลกากรกับหน่วยงานอื่นที่ไม่ได้สังกัดกระทรวงการคลัง

2.6 ควรทำการศึกษาศึกษาการเชื่อมต่อฐานข้อมูลระหว่างกรมศุลกากรและกรมที่เกี่ยวข้องกับการ จัดเก็บภาษีทุกกรม เพื่อสามารถตรวจสอบข้อมูลสำหรับสินค้านำเข้า-ส่งออกทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

เอกสารอ้างอิง

กรมศุลกากร. (2561). **มาตรฐานการบริการศุลกากรไทย**. แหล่งที่มา <https://www.customs.go.th/> สืบค้น เมื่อ 1 ก.ย. 2562.

แก้วลำพัน แสงนวนจัน. (2561). **ความพึงพอใจการให้บริการด้านศุลกากรละไล แขวงสาละวันสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม.

ชลิตา พันธุ์กระวี. (2558). **แนวทางการเชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลภาครัฐในการให้บริการด้านการ นำเข้า-ส่งออก**. หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

ภูริพัฒน์ ครองยุติ. (2561). **การนำนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ไปปฏิบัติ กรณีศึกษากรมศุลกากร**. วิทยานิพนธ์รัฐ ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วิษณุพงษ์ โพธิพิรุฬห์ และอังศอร ศรีสุทธิสะอาด. (2563). **ราชการไทยไร้คอร์รัปชัน การสำรวจความคิดเห็น ของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการแจ้งเบาะแสการทุจริต**. รายงานวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม.

สุรสิทธิ์ บุญชูนนท์ และกรวิช เหล่าพิทักษ์โยธิน. (2562). **อิทธิพลของคุณภาพระบบสารสนเทศคุณภาพ บริการและคุณภาพข้อบังคับ ต่อความง่ายต่อการใช้งานการรับรู้ประโยชน์ และการยอมรับ การใช้งานระบบการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของเจ้าหน้าที่ศุลกากรกรมศุลกากรประเทศ ไทย**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อภิโชติ ชมพล. (2562). **องค์กรนวัตกรรมกับธรรมาภิบาลของศุลกากรไทย**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนอร์ท.

อรไท แก้วขาว. (2561). **การศึกษากระบวนการทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการด้านการปฏิบัติพิธี การนำเข้าและส่งออกสินค้า ด้านศุลกากรสะเดา จังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

การศึกษาการใช้งานเครื่องกลั่นน้ำมันหอมระเหย สำหรับการผลิตยาในรูปแบบน้ำมันของ การแพทย์แผนไทย*

A STUDY OF THE USE OF ESSENTIAL OIL DISTILLATION MACHINE FOR OIL- BASED PHARMACEUTICAL PRODUCTION OF THAI TRADITIONAL MEDICINE

¹ทวิศักดิ์ หลีแก้วสาย Taweesak Leekeawsai, ²วนิษา ปันฟ้า Wanisa Punfa,
³ยิ่งยง เทาประเสริฐ Yingyong Taoprasert, ⁴มันทนา คำอ้าย Manthana Kham-ai,
⁵ธีรนนท์ ธัญญชัย Teeranan Tananchai

^{1,2,3,4,5}มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ Chiang Rai Rajabhat University, Thailand

E-mail: ton_555_wms@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับหลักการในการทำงานของเครื่องมือ
วิธีการใช้งาน และการดูแลบำรุงรักษาเครื่องกลั่นน้ำมันหอมระเหย เป็นการวิจัยเอกสาร โดยประมวลความรู้
จากเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทางด้านเภสัชกรรมไทยและการประยุกต์ด้วยเทคโนโลยี
สมัยใหม่รวมถึงความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า วิธีการกลั่นน้ำมันตามหลักเภสัชกรรม
ไทย เริ่มจากการเตรียมส่วนประกอบที่จะปรุงยาให้เป็นรูปแบบน้ำมันหรือน้ำมันหอมระเหยก่อน โดยใช้วิธีการ
หุง ทอดหรือเคี้ยว การกลั่นเอาไอน้ำ ส่วนการเตรียมน้ำมันหอมระเหยตามหลักวิทยาศาสตร์จะใช้วิธีการกลั่น
หลักการคืออาศัยคุณสมบัติของสารที่มีจุดเดือดต่างกันเกิดการระเหยออกมาเป็นไอน้ำและมีการควบแน่น
กลายเป็นของเหลวผสม ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับการผลิตยาไทยในระดับอุตสาหกรรมจึงต้องมีการศึกษาวิจัย
และพัฒนาวิธีการโดยอาศัยเครื่องมือและเทคโนโลยีสมัยใหม่ คือ เครื่องกลั่นน้ำมันหอมระเหย โดยมีหลักการ
ทำงานคือต้มน้ำให้เดือดกลายเป็นไอน้ำด้วยฮีตเตอร์ไฟฟ้าให้ไอน้ำผ่านตัวสมุนไพร น้ำมันหอมระเหยจะออกมา
พร้อมกับไอน้ำและผ่านคอนเดนเซอร์ที่หล่อเลี้ยงด้วยน้ำเย็นเพื่อให้เกิดการควบแน่นกลายเป็นของเหลวผสม
ส่วนน้ำมันหอมระเหยจะลอยตัวอยู่ส่วนบนของผิวน้ำและเก็บเฉพาะส่วนของน้ำมันหอมระเหย วิธีการใช้งานคือ
เติมน้ำสะอาดลงไปและนำสมุนไพรใส่ลงตะแกรงภายในตัวเครื่องพร้อมปิดฝาถัง เปิดระบบการทำงานด้วยการ
ตั้งค่าอุณหภูมิ เมื่อไอน้ำเริ่มระเหยให้เปิดระบบปั้มน้ำเย็นเข้าสู่คอนเดนเซอร์เพื่อเริ่มขั้นตอนการกลั่น การดูแล
บำรุงรักษาเครื่องมือจะเน้นการดูแลความสะอาดก่อนและหลังการใช้งานเพื่อป้องกันการปนเปื้อน ระวังความ
ร้อนและความดันจากตัวเครื่อง และการป้องกันการปนเปื้อนเมื่อเข้าสู่พื้นที่ผลิตต้องแต่งกายด้วยชุดปฏิบัติงาน
เท่านั้นและไม่สัมผัสกับยาและผลิตภัณฑ์โดยไม่สวมอุปกรณ์ป้องกัน

คำสำคัญ: การกลั่น, น้ำมันหอมระเหย, การปนเปื้อน, การแพทย์แผนไทย

Abstract

The objective of this documentary research article was to determine the principle, operations, and maintenance of essential oil distillation machine. Related literature review from documents, textbooks and research related to Thai pharmaceuticals, modern technology for drug production, and relevant scientific knowledge was undertaken. The results showed that method for making oil drug according to the principles of Thai pharmaceuticals began with the preparation of ingredients to form oil or essential oil through the methods of cooking, fry, stew and distillation. Whereas the preparation of essential oil according to the principles of science was done by distillation. The principle was based on the differences between the properties of substances boiling points to evaporate and condense into a liquid mixture. Therefore, benchmarking the industrial productions of Thai medicine, the R and D for the essential oil forming production on was needed through the modern tools and technology that is an essential oil distillation machine. The principle of operation was to boil the water into steam with electric heaters allowing steam pass through the herbs. The essential oil was released with steam through a cooled condenser and condensed into a liquid mixture. Essential oil floated on the top of the water surface and only the essential oil was collected. The operation was to add water then put the herbs into the grate inside the machine with the closed lid and turned on the system by setting the temperature. Once the steam began to evaporate, turned on the chilled water pumping system into the condenser to start the distillation process. The maintenance of machine focused on cleaning before and after using to prevent contamination and beware of heat and pressure from the machine. To prevent contamination when entering production areas the practitioner had to wear workshop clothes and did not contact with drugs and products without wearing protective equipment.

Keywords: Distillation, Essential Oil, Contamination, Thai Traditional Medicine.

บทนำ

การแพทย์แผนไทยในปัจจุบันได้เปิดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนในสาขาการแพทย์แผนไทยบัณฑิต โดยครอบคลุมวิชาชีพทั้งหมด 4 สาขา ประกอบด้วยเวชกรรมไทย เภสัชกรรมไทย การนวดไทย และผดุงครรภ์ไทย (พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556, 2556) เพื่อผลิตบัณฑิตออกไปทำหน้าที่รักษาโรคและเป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพให้กับประชาชน โดยเฉพาะในส่วนของนักเรียนในด้านเภสัชกรรมไทยที่มีการใช้ยาไทยหรือผลิตภัณฑ์สมุนไพรในการรักษาโรค ประกอบกับการที่คนไทยหันมานิยมใช้สมุนไพรเพื่อรักษาสุขภาพหรือการส่งเสริมตามนโยบายของภาครัฐ ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในมาตรา 55 มีใจความว่า รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง เสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด ครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุม และป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, 2560) และแผนแม่บทว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทยปี 2560-2564 โดยมียุทธศาสตร์ที่สำคัญด้านหนึ่งเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมและการตลาดสมุนไพรให้มีคุณภาพระดับสากลเพื่อเป็นการเพิ่มการแข่งขันในทางการตลาดสากล (กระทรวงสาธารณสุขและองค์การภาครัฐ-เอกชน, 2559) เมื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ตามการพัฒนายุทธศาสตร์พบว่ายังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรในระดับอุตสาหกรรม โดยปัญหาที่พบคือมาตรฐานด้านการผลิตที่ปัจจุบันใช้ควบคุมคือมาตรฐานการผลิตเดียวกันของการผลิตยาแผนโบราณและยาแผนปัจจุบัน ซึ่งการที่จะผลิตยาแผนโบราณตามนโยบายของภาครัฐจึงจำเป็นต้องมีการผลิตในระดับโรงงานอุตสาหกรรมตามมาตรฐาน GMP PIC/s (กระทรวงสาธารณสุข, 2548) ซึ่งการผลิตในระดับโรงงานอุตสาหกรรมนั้นไม่สามารถใช้กระบวนการตามวิธีดั้งเดิมของการแพทย์แผนไทยได้ เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการผลิตในปริมาณไม่มากจึงไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่มีกำลังการผลิตที่สูงและไม่สามารถควบคุมคุณภาพและตรวจสอบระหว่างกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้มีความปลอดภัยจากการปนเปื้อนของเชื้อโรคได้ (สุดา ดิลกพัฒน์มงคล และคนอื่นๆ, 2548) ดังนั้น กระบวนการผลิตจึงต้องอาศัยองค์ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ทดแทนการใช้อุปกรณ์อย่างง่ายแบบดั้งเดิม ซึ่งความรู้เกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรเป็นความรู้ที่ไม่เคยมีมาก่อนจึงต้องมีการศึกษาการประยุกต์ใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้สอดคล้องกับหลักการดั้งเดิมในการผลิตยาไทยเพื่อให้สามารถผลิตยาได้ตามมาตรฐานที่กำหนดในปัจจุบัน

ดังนั้น เมื่อนำเครื่องมือและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ทำให้ต้องมีการศึกษาถึงหลักการการทำงานของเครื่องมือ วิธีการใช้งาน และการดูแลบำรุงรักษาเครื่องมือและอุปกรณ์การแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร เพื่อนำไปใช้สำหรับการเรียนการสอนนักศึกษาแพทย์แผนไทย โดยเมื่อสำเร็จการศึกษานักศึกษาสามารถนำความรู้เรื่องนี้ไปใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคตได้ โดยเฉพาะการเป็นเภสัชกรไทยที่ควบคุมการผลิตในระดับโรงงานอุตสาหกรรมมาตรฐาน GMP PIC/s ซึ่งในอนาคตจะมีการขยายตัวอย่างมากเพื่อรองรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรตามยุทธศาสตร์การผลิตยาสมุนไพร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับหลักการในการทำงานของเครื่องมือ วิธีการใช้งาน และการดูแลบำรุงรักษาเครื่องกลั่นน้ำมันหอมระเหย

วิธีการดำเนินวิจัย

การศึกษาความรู้เกี่ยวกับหลักการในการทำงานของเครื่องมือ วิธีการใช้งานและการดูแลบำรุงรักษาเครื่องกลั่นน้ำมันหอมระเหยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในการใช้งานเครื่องมือ ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความรู้จากเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทางด้านเภสัชกรรมไทยโดยเฉพาะการปรุงยาตามวิธีดั้งเดิม ตามตำราการแพทย์แผนไทยที่สภาการแพทย์แผนไทยประกาศใช้ในการสอบขึ้นทะเบียนวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ได้แก่ ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรมไทย ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ และศึกษาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาเพิ่มเติม ได้แก่ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการสกัดสารจากพืช การกลั่นสารจากพืช หลักการระเหย หลักการควบแน่น หลักการสกัดด้วยตัวทำละลาย ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการแปรรูปอาหาร (Food Processing Technology) และการผลิตยาด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่รวมถึงความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับหลักการการทำงานของเครื่องมือ วิธีการใช้งานและการดูแลบำรุงรักษาเครื่องมือต่างๆ ที่เป็นความรู้ทางวิชาการจากคู่มือการใช้งานที่มาพร้อมกับเครื่องมือ

ขั้นตอนที่ 2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้ศึกษามีการสังเกตและลงมือปฏิบัติการใช้งานเครื่องมือร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมเครื่องมือก่อนการใช้งาน การศึกษาหลักการทำงานและกลไกการทำงานของเครื่อง การสาธิตและการใช้งานของเครื่องมือด้วยการทดสอบจริง การทำความสะอาดหลังการใช้งานและการดูแลบำรุงรักษาเครื่องมือที่ถูกต้อง และสรุปความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติการใช้งานเครื่องมือ

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาเกี่ยวกับหลักการการทำงานของเครื่องมือ วิธีการใช้งานและการดูแลบำรุงรักษาเครื่องกลั่นน้ำมันหอมระเหยสำหรับการผลิตยาในรูปแบบน้ำมัน

สรุปผลการวิจัย

ความรู้เกี่ยวกับหลักการการทำงานของเครื่องมือ วิธีการใช้งานและการดูแลบำรุงรักษาเครื่องกลั่นน้ำมันหอมระเหย สามารถสรุปรายละเอียดดังนี้

ความรู้ทางเภสัชกรรมไทยดั้งเดิมน้ำมันที่ปรุงยานั้นต้องมีการเตรียมส่วนผสมที่เป็นน้ำมันก่อน ซึ่งจะใช้วิธีการคือ การหุงด้วยน้ำมัน การทอดหรือเคี้ยวไขมัน การกลั่นเอาไอน้ำ เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) แล้วนำน้ำมันที่ได้จากวิธีการดังกล่าวไปปรุงร่วมกับส่วนผสมตัวยาอื่น เช่น น้ำมันระกำ การบูร เมนทอล เป็นต้น (ภานรินทร์ ปรีชาวัฒนากร, 2560) โดยส่วนผสมจะขึ้นอยู่กับสูตรตำรับยา ยาน้ำมันจะช่วยรักษาโรคหรืออาการที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มโครงสร้างกล้ามเนื้อร่วมกับการนวดรักษา กลุ่มรักษาโรคผิวหนัง เช่น โรคสะเก็ดเงิน โรคผิวหนังต่างๆ เป็นต้น (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กองประกอบโรคศิลปะ, 2548) โดยวิธีการกลั่นเอาไอน้ำเป็นวิธีการที่มีหลักการสอดคล้องกับหลักการกลั่น โดยเริ่มจากการนำวัตถุดิบสมุนไพรสดที่ผ่านการล้างให้สะอาด ลดขนาดเป็นชิ้นขนาดเล็ก มาทำการกลั่นด้วยไอน้ำ โดยอาศัยไอน้ำร้อนที่ระเหยผ่านวัตถุดิบพาน้ำมันหอมระเหยออกมา เมื่อควบแน่นเกิดเป็นของเหลวผสมให้แยกระหว่างน้ำกับน้ำมันหอมระเหยออกจากกัน (Azwanida N., 2015) ซึ่งในอดีตจะใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์เครื่องครัวอย่างง่าย เช่น ใช้หม้อที่เป็นโลหะต้มสมุนไพรให้เกิดเป็นไอน้ำผ่านไปยังตัวควบแน่นที่อาศัยความแตกต่างของอุณหภูมิ ซึ่งจะเปิดให้น้ำไหลเต็มตลอดเวลาและอาศัยความร้อนเตาไฟซึ่งไม่สามารถควบคุมความร้อนให้คงที่ได้ ซึ่งรูปแบบยาน้ำมันที่กล่าวนี้

จะเป็นน้ำมันประเภทน้ำมันหอมระเหยที่ใช้หลักการสกัดสารจากพืชสมุนไพรที่อาศัยอุณหภูมิแตกต่างกันด้วยวิธีการกลั่น (Ali Talati, 2017) ข้อเสียของการใช้อุปกรณ์และเครื่องมืออย่างง่าย คือ ทำได้ในปริมาณน้อยและไม่สามารถควบคุมอุณหภูมิให้คงที่ ทำให้บางครั้งอาจได้น้ำมันหอมระเหยที่ไม่ได้คุณภาพตามที่ต้องการ เพราะอาจจะทำให้มีส่วนผสมอื่นปนกับน้ำมันหอมระเหยด้วย

การประยุกต์ใช้เครื่องมือในปัจจุบันเพื่อให้เหมาะสมกับการผลิตที่ได้มาตรฐานและได้ปริมาณการผลิตที่มากในระดับอุตสาหกรรมจึงต้องมีการใช้เครื่องมือในการกลั่นที่เป็นไฟฟ้าเข้ามาช่วยเพิ่มกำลังการผลิต และสามารถควบคุมอุณหภูมิที่เหมาะสมกับการกลั่นได้คือ เครื่องกลั่นน้ำมันหอมระเหย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 เครื่องกลั่นน้ำมันหอมระเหย

การศึกษาลักษณะการทำงานของเครื่อง วิธีการใช้งานและการดูแลบำรุงรักษาเครื่องกลั่นน้ำมันหอมระเหยจากการวิเคราะห์และสรุปความรู้ที่ได้จาก 2 แหล่ง คือ 1) การศึกษาจากคู่มือที่มากับตัวเครื่อง 2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) โดยผู้ศึกษามีการสังเกตและลงมือปฏิบัติการใช้งานเครื่องมือร่วมกับผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมเครื่องมือก่อนการใช้งาน การศึกษาลักษณะการทำงานและกลไกการทำงานของเครื่อง การสาธิตและการทำงานของเครื่องด้วยการทดสอบจริง และการดูแลบำรุงรักษาเครื่องมือที่ถูกต้อง และสรุปความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติใช้งานเครื่องมือ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. หลักการทำงานของเครื่องมือ

เครื่องกลั่นน้ำมันหอมระเหยเป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับสกัดน้ำมันหอมระเหยออกจากพืชสมุนไพร โดยผลิตภัณฑ์ที่ได้จะอยู่ในรูปแบบน้ำมันหอมระเหย การกลั่นน้ำมันหอมระเหยจะใช้หลักการสกัดที่อาศัยคุณสมบัติของสารที่มีจุดเดือดต่างกันเกิดการระเหยออกมาเป็นไอน้ำ น้ำมันหอมระเหยออกมาร่วมกับไอน้ำจะผ่านคอนเดนเซอร์ที่หล่อเลี้ยงด้วยน้ำเย็นเพื่อให้เกิดการลดอุณหภูมิทำให้เกิดการควบแน่นกลายเป็นของเหลวผสมแบบแยกชั้น ซึ่งน้ำกับน้ำมันจะแยกชั้นกันเนื่องจากความหนาแน่นแตกต่างกันทำให้สามารถแยกน้ำกับน้ำมันออกจากกันได้ โดยน้ำมันหอมระเหยจะอยู่ส่วนบนและน้ำจะอยู่ส่วนล่างและเก็บเฉพาะส่วนของน้ำมันหอมระเหย ซึ่งการใช้ฮีตเตอร์ไฟฟ้าเป็นตัวช่วยให้น้ำเดือดกลายเป็นไอและเป็นตัวควบคุมอุณหภูมิให้คงที่

สม่ำเสมอ ส่วนคอนเดนเซอร์จะใช้ปั๊มของเหลวทำให้เกิดการไหลแบบวนของน้ำช่วยให้ไอน้ำเกิดการควบแน่นกลายเป็นของเหลว

2. วิธีการใช้งานของเครื่องมือ

การใช้งานของเครื่องกลั่นน้ำมันหอมระเหยมีขั้นตอนการใช้งานที่ทำให้ น้ำมันหอมระเหยมีคุณภาพ และผู้ใช้งานปลอดภัย มีขั้นตอนดังนี้ 1) ผู้ปฏิบัติแต่งกายชุดพร้อมปฏิบัติงานและเครื่องมืออยู่ในสภาพพร้อมใช้งานผ่านการตรวจสอบด้านความสะอาด 2) เติมน้ำสะอาดเข้าหม้อต้มและใส่วัตถุดิบสดที่ผ่านการลดขนาดเรียบร้อยแล้วลงในตะแกรง พร้อมกับปิดฝาเครื่องให้แน่น 3) เปิดเบรกเกอร์ไฟฟ้าและเปิดระบบการทำงานของเครื่องของฮีตเตอร์ตัวที่ 1 และตัวที่ 2 4) เปิดระบบปั๊มสำหรับน้ำหล่อเย็น เมื่อให้คอนเดนเซอร์เกิดความแตกต่างของอุณหภูมิทำให้เกิดการควบแน่นของไอน้ำ 5) เมื่อเสร็จการทำงานให้ปิดฮีตเตอร์ตัวที่ 1 และตัวที่ 2 และตัดวัตถุดิบออกจากหม้อกลั่น 6) ผู้ปฏิบัติทำความสะอาดเครื่องหลังการใช้งาน

3. การดูแลบำรุงรักษาเครื่องมือ

เครื่องกลั่นน้ำมันหอมระเหยเป็นเครื่องมือที่ประกอบด้วย ฮีตเตอร์ไฟฟ้า ระบบท่อ และปั๊มดูดของเหลว ดังนั้นการดูแลบำรุงรักษาเครื่อง มีขั้นตอนดังนี้

3.1 ระบบท่อและปั๊มดูดของเหลว ต้องไม่มีคราบตะไคร่น้ำหรือสิ่งสกปรกเพราะจะทำให้ท่อเสื่อมสภาพและน้ำมันหอมระเหยเกิดการปนเปื้อนของเชื้อโรคที่สะสมภายในท่อ ตรวจสอบเช็คต้องไม่มีรั่วซึมของไอน้ำ กรณีที่พบให้ซ่อมบำรุงหรือเปลี่ยนท่อทันที

3.2 ระหว่างเครื่องทำงานผู้ปฏิบัติต้องมีความระมัดระวัง มีความรอบคอบ คำนึงถึงความปลอดภัยและการใช้งานให้ปฏิบัติตามคู่มือการใช้งานของเครื่องมือเท่านั้น

3.3 ข้อพึงระวังที่สำคัญสำหรับการปฏิบัติงาน ในการกลั่นทุกครั้งปริมาณน้ำต้องมีปริมาณที่เพียงพอเพื่อป้องกันความเสียหายของเครื่อง อันเป็นเหตุมาจากน้ำไม่เพียงพอทำให้เกิดการไหม้ของหม้อต้ม

3.4 ข้อพึงระวังที่สำคัญสำหรับการปฏิบัติงาน เนื่องจากขณะทำการกลั่นจะมีการสะสมของความดันไอน้ำภายในหม้อกลั่น ต้องมีการตรวจเช็คความดันไอน้ำที่เกจวัดเมื่อเกินระดับต้องปล่อยความดันภายในหม้อกลั่นทันทีเพื่อป้องกันการระเบิดของหม้ออาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้

3.5 ข้อพึงระวังที่สำคัญสำหรับการปฏิบัติงาน ผู้ปฏิบัติต้องหลีกเลี่ยงการสัมผัสส่วนของเครื่องกลั่นน้ำมันหอมระเหย เนื่องจากเป็นส่วนที่มีความร้อนเพื่อป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้น

3.6 ข้อพึงระวังที่สำคัญสำหรับการปฏิบัติงาน เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของน้ำมันหอมระเหย ห้ามสัมผัสหรือจบบยาโดยตรงและผู้ปฏิบัติต้องสวมชุดปฏิบัติงานทุกครั้ง

จากการศึกษาความรู้เกี่ยวกับหลักการการทำงานของเครื่อง วิธีการใช้งาน และการดูแลบำรุงรักษาเครื่องกลั่นน้ำมันหอมระเหย อาศัยหลักการที่สำคัญ คือ หลักการกลั่นด้วยไอน้ำเพื่อแยกส่วนของน้ำมันหอมระเหยในพืชออกจากวัตถุดิบสมุนไพร วิธีการใช้งานจะเน้นปฏิบัติตามขั้นตอนของคู่มือการใช้งานของเครื่อง และการดูแลบำรุงรักษาเครื่องมือจะเน้นการดูแลความสะอาดของเครื่องมือก่อนและหลังการใช้งาน การทำความสะอาดด้วยวิธีการถอดอุปกรณ์ล้าง และข้อควรระวังที่เกี่ยวกับผู้ปฏิบัติงานในส่วนระบบความร้อน และระบบความดันของอากาศ ด้วยการหลีกเลี่ยงไม่สัมผัสหรือไม่เข้าไปในส่วนพื้นที่บริเวณนั้นเพื่อป้องกันอันตราย และข้อควรระวังที่สำคัญที่สุดด้านผลิตภัณฑ์ยาคือเน้นการป้องกันการปนเปื้อน โดยเมื่อเข้าสู่พื้นที่ผลิตต้องแต่งกายด้วยชุดปฏิบัติการเท่านั้นและไม่สัมผัสกับยาและผลิตภัณฑ์โดยไม่สวมอุปกรณ์ป้องกัน เช่น ถุงมือ เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายผลการศึกษาคำถามเกี่ยวกับหลักการทำงานของเครื่องมือ วิธีการใช้งานและการดูแลบำรุงรักษาเครื่องกลั่นน้ำมันหอมระเหย โดยมีรายละเอียดดังนี้

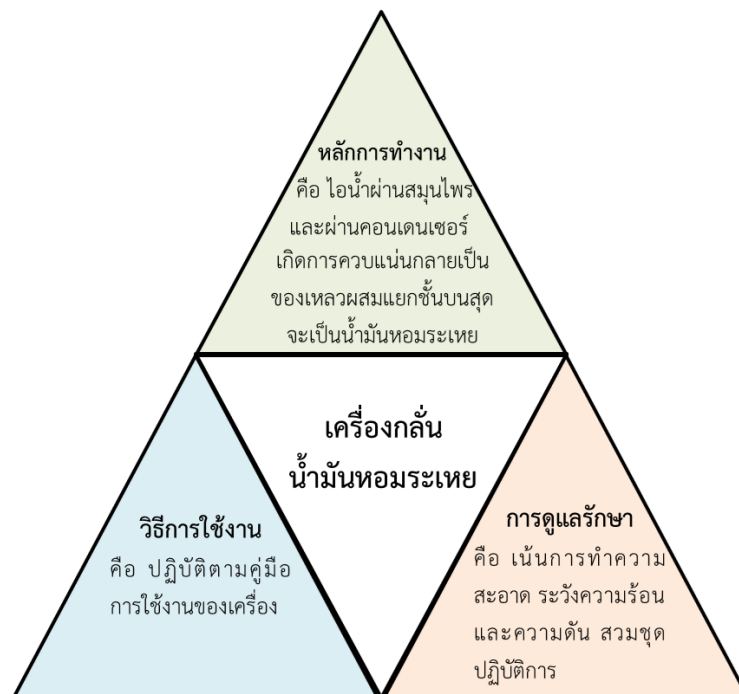
เนื่องด้วยในปัจจุบันการผลิตยาไทยในระดับอุตสาหกรรมต้องอยู่ภายใต้มาตรฐานการผลิต (GMP PIC/s) ซึ่งสิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญของการผลิตยาไทยคือเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัย เนื่องจากการผลิตในระบบอุตสาหกรรมนั้นเป็นการผลิตในปริมาณมาก อยู่ภายใต้มาตรฐานและผลผลิตที่ได้จะต้องมีความปลอดภัยจากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นนั้นการที่นำเครื่องมือและเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้สำหรับยาไทยจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักการผลิตรูปแบบดั้งเดิมไว้และเครื่องมือต้องสอดคล้องกับการผลิตในระบบอุตสาหกรรม ดังนั้นความรู้ที่สำคัญและมีความเหมาะสมสำหรับนักศึกษาแพทย์แผนไทยเพื่อทำหน้าที่เป็นแพทย์แผนไทยประจำโรงงานอุตสาหกรรมยาไทยจึงต้องมีเอกสารสำหรับการเรียนการสอนที่ผ่านการวิจัยและพัฒนาความรู้ตามหลักวิชาการที่ถูกต้องเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ โดยความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ประยุกต์ใช้นั้นต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับหลักการทำงานของเครื่องมือ เพื่อให้เข้าใจถึงปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยการอธิบายตามหลักทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยอิงหลักข้อเท็จจริง และจะต้องมีการศึกษาวิธีการใช้งานของเครื่องมืออย่างละเอียด โดยเครื่องมือและเทคโนโลยีนั้นจะมีวิธีการใช้งานที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะความเฉพาะของผู้ที่ผลิตและการนำมาใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะการลงมือปฏิบัติเมื่อขาดทักษะ ขาดความรู้ ขาดความเข้าใจที่ถูกต้องจะทำให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้นได้ และส่วนการดูแลบำรุงรักษาเครื่องมือ เนื่องจากเครื่องมือและเทคโนโลยีที่นำมาใช้มีการใช้งาน เพื่อป้องกันอันตรายหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นผู้ใช้งานต้องสนใจและใส่ใจในเรื่องของการดูแลบำรุงรักษาเครื่องมืออย่างพิถีพิถัน เพื่อให้เครื่องมือมีการใช้งานที่คงทนถาวรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายหรือได้รับบาดเจ็บระหว่างการใช้งาน (ทวีศักดิ์ หลีแก้วสาย, 2563, หน้า 85 - 86) จึงเห็นได้ว่าหลักการ ทำงานของเครื่องมือ วิธีการใช้งานและการดูแลบำรุงรักษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการใช้งานเครื่องมือและเทคโนโลยีสำหรับการผลิตยาไทยของการแพทย์แผนไทย

นอกจากนี้ยังพบการศึกษาเกี่ยวกับหลักการทำงานของเครื่องมือ วิธีการใช้งานและการดูแลบำรุงรักษาที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของทวีศักดิ์ หลีแก้วสาย (2563) ซึ่งได้มีการศึกษาโอกาสการใช้เครื่องต้มและบรรจุยาอัตโนมัติในการผลิตยาต้มของการแพทย์แผนไทย ที่ผลการวิจัยพบว่า มีโอกาสใช้เครื่องต้มยาและบรรจุยาอัตโนมัติในกระบวนการผลิตยาต้มของแพทย์แผนไทยได้ร้อยละ 77 โดยเป็นการนำมาใช้ทดแทนการใช้อุปกรณ์อย่างง่ายในครัวเรือน แต่ยังคงหลักการผลิตรูปแบบดั้งเดิมไว้คือต้มให้ได้น้ำที่มีความเข้มข้นเหมาะสม หลักการทำงานของเครื่องเป็นการต้มแบบระบบปิด โดยที่ไอน้ำร้อนที่ระเหยสามารถควบแน่นเป็นหยดน้ำและหมุนวนกลับเข้าสู่หม้อต้มด้วยระบบหอทำความเย็น (Cooling Tower) วิธีการใช้งานสามารถปฏิบัติตามคู่มือการใช้งานของเครื่องมือโดยอุณหภูมิสำหรับการต้มยาคือ 100 องศาเซลเซียส ด้วยระบบการทำงานของเครื่องทำให้ได้น้ำที่มีปริมาณของสัดส่วนของตัวยาที่มีเท่าเดิมกับปริมาณน้ำที่เริ่มต้น และเครื่องมีระบบการบรรจุรูปแบบของตามปริมาณที่รับประทานได้ตั้งแต่ 50 - 200 มิลลิลิตร เพื่อสะดวกต่อการใช้และการเก็บรักษาได้นานขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาการนำเครื่องกลั่นน้ำมันหอมระเหยมาใช้ในการผลิตรูปแบบน้ำมัน โดยพบว่า การผลิตรูปแบบน้ำมันจะใช้หลักการสกัดสารจากพืชสมุนไพรโดยอาศัยน้ำเป็นตัวทำละลายและอาศัยความร้อนเป็นตัวช่วยเร่งปฏิกิริยาให้มีการกลั่นน้ำมันหอมระเหยออกมากับไอน้ำและทำการแยกเฉพาะส่วนของน้ำมันหอมระเหยออกมา ทำให้ได้ตัวยาน้ำมันที่มีความเข้มข้น เพื่อใช้เป็นองค์ประกอบในตำรับยาที่ปรุงขึ้นมาเพื่อรักษาโรคหรืออาการเจ็บป่วยตามองค์ความรู้ของการแพทย์แผนไทย จะเห็นได้ว่าการนำ

เครื่องมือมาปรับประโยชน์ใช้โดยยังคงหลักการดั้งเดิมของการปรู้งยาไว้ ทำให้อามีคุณภาพตามมาตรฐาน ปลอดภัย การปนเปื้อน และได้ผลผลิตในปริมาณมาก โดยสามารถนำเครื่องกลั่นน้ำมันหอมระเหยมาใช้ทดแทนอุปกรณ์ดั้งเดิมได้ และยังสามารถผลิตในระดับอุตสาหกรรม ที่ต้องการกำลังผลิตที่มากและมีความสะดวก รวดเร็ว แสดงให้เห็นว่าการที่จะนำเครื่องมือและเทคโนโลยีมาใช้ผลิตยาไทยในระดับอุตสาหกรรมจำเป็นต้องศึกษาความรู้เกี่ยวกับหลักการการทำงานของเครื่องมือ วิธีการใช้งานและการดูแลบำรุงรักษาเพื่อใช้สำหรับการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาแพทย์แผนไทย

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยนี้เป็นการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับหลักการการทำงานของเครื่องมือ วิธีการใช้งาน และการดูแลบำรุงรักษาเครื่องกลั่นน้ำมันหอมระเหยสำหรับนักศึกษาแพทย์แผนไทย ซึ่งได้ดำเนินการโดย 1) ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นฐานความรู้หรือแนวทางการพัฒนาความรู้ 2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) โดยผู้ศึกษามีการสังเกตและลงมือปฏิบัติการใช้งานเครื่องมือร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ และ 3) วิเคราะห์และสรุปผลเกี่ยวกับหลักการในการทำงานของเครื่องมือ วิธีการใช้งาน และการดูแลบำรุงรักษาเครื่องกลั่นน้ำมันหอมระเหย เพื่อให้ นักศึกษาแพทย์แผนไทยมีความรู้เกี่ยวกับหลักการในการทำงานของเครื่องมือ วิธีการใช้งานและการดูแลบำรุงรักษาที่ถูกต้องสำหรับนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพในอนาคตเพื่อเป็นแพทย์แผนไทยหรือเภสัชกรแผนไทยประจำโรงงานผลิตยาไทยในระดับอุตสาหกรรม สรุปเป็นองค์ความรู้การวิจัย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้การวิจัย มีอธิบายดังนี้

1. หลักการทำงานของเครื่องกลั่นน้ำมันระเหยคือ ต้มน้ำให้เดือดกลายเป็นไอน้ำด้วยฮีตเตอร์ไฟฟ้า ไอน้ำผ่านสมุนไพรมันที่อยู่เหนือไอน้ำอาศัยคุณสมบัติของสารที่มีจุดเดือดต่างกันเกิดการระเหยออกมาเป็นไอน้ำ น้ำมันหอมระเหยออกมาพร้อมกับไอน้ำจะผ่านคอนเดนเซอร์ที่หล่อเลี้ยงด้วยน้ำเย็นเพื่อให้เกิดการลดอุณหภูมิ และควบแน่นกลายเป็นของเหลวผสมแบบแยกชั้นโดยภาชนะกรวยแก้วเป็นที่รองรับอยู่ส่วนนอกของเครื่อง โดยน้ำมันหอมระเหยจะอยู่ส่วนบนและน้ำจะอยู่ส่วนล่างเก็บเฉพาะส่วนของน้ำมันหอมระเหย

2. วิธีการใช้งานของเครื่องกลั่นน้ำมันหอมระเหยคือ เติมน้ำสะอาดลงในถังต้มแล้วนำสมุนไพรมันลงในถังต้มโดยที่สมุนไพรมันอยู่ห่างกับผิวหน้า ปิดฝาถังและเปิดระบบการทำงานด้วยการตั้งค่าอุณหภูมิสำหรับการต้ม เมื่อไอน้ำเริ่มระเหยเปิดระบบปั๊มน้ำเย็นเข้าสู่คอนเดนเซอร์เพื่อเข้าสู่กระบวนการกลั่น

3. การดูแลบำรุงรักษาเครื่องกลั่นน้ำมันหอมระเหยคือ ทำความสะอาดก่อนและหลังการใช้งาน เพื่อป้องกันการปนเปื้อนและข้อควรระวังจะเน้นการป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติงานในส่วนของระบบความร้อน ระบบความดันของอากาศ และข้อควรระวังที่สำคัญที่สุดด้านผลิตภัณฑ์ยา คือเน้นการป้องกันการปนเปื้อนโดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่พื้นที่ผลิตต้องแต่งกายด้วยชุดปฏิบัติงานเท่านั้นและไม่สัมผัสกับยาและผลิตภัณฑ์โดยไม่สวมอุปกรณ์ป้องกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยครั้งนี้ได้ความรู้เพื่อไปใช้ประโยชน์สำหรับการเรียนการสอนของโรงงานสาธิตอุตสาหกรรมยาไทย วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายเท่านั้น หากจะนำความรู้ไปปรับใช้กับหน่วยงานอื่นๆ ต้องมีการศึกษาเพิ่มเติม เนื่องจากอาจจะมีเครื่องมือที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทและความเฉพาะของแต่ละสถานที่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเครื่องมือสำหรับผลิตรูปแบบอื่นๆ เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเลือกเครื่องมือและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับประยุกต์ใช้การผลิตยาไทยในระดับอุตสาหกรรมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **แพทยศาสตร์สงเคราะห์ภูมิปัญญาทางการแพทย์และมรดกทางวรรณกรรมของชาติ**. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2548). **Traditional GMP**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงสาธารณสุขและองค์การภาครัฐ-เอกชน. (2559). **แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560 - 2564**. กรุงเทพมหานคร: ทีเอส อินเทอร์เน็ต.
- ทวีศักดิ์ หลีแก้วสาย. (2563). **โอกาสการใช้เครื่องต้มและบรรจุยาอัตโนมัติในการผลิตยาต้มของการแพทย์แผนไทย**. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ นนทบุรีอีสาน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร ครั้งที่ 8 นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อคุณภาพชีวิตและสังคมที่ยั่งยืน. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร.
- พระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก หน้า 122 (26 เม.ย. 2562).
- พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556. (2556). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนที่ 10 ก หน้า 2 (1 ก.พ. 2556).
- ภานรินทร์ ปรีชาวัฒนากร. (2560). **การผลิตผลิตภัณฑ์บรรเทาอาการปวดจากสารสกัดสมุนไพร**. แหล่งที่มา <https://erp.mju.ac.th> สืบค้นเมื่อ 20 พ.ย. 2563.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 15 (6 เม.ย. 2560).
- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กองประกอบโรคศิลป์. (2548). **ตำราแผนโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กองประกอบโรคศิลป์.
- สุดา ดิลกพัฒน์มงคล และคนอื่นๆ. (2548). **Traditional GMP**. กรุงเทพมหานคร: กองควบคุมยา สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา.
- Ali Talati. (2 0 1 7). **EXTRACTION METHODS OF NATURAL ESSENTIAL OILS**. From <https://www.researchgate.net/> Retrieved October 20, 2020.
- Azwanida N. (2 0 1 5). **A Review on the Extraction Methods Use in Medicinal Plants, Principle, Strength and Limitation**. From <https://www.longdom.org/> Retrieved October 20, 2020.

การพัฒนาวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา*

PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF SCHOOL ADMINISTRATORS

¹รานี จีนสุทธิ Ranee Jeansuti, ²หทัยภัทร จีนสุทธิ Hataipat Jeansuti,

³สิริกาญจน์ ธนวุฒิพรพินิต SiriKarn Tanawutpornpinit,

⁴พระมหาสิริวัฒนา สิริวัชรวรกุล Phramha Siri wattana Siriwatcharaworakun

¹สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา The Secretariat of the Teachers Council of Thailand, Thailand

²สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี

The Secondary Educational Service Area office Nonthaburi, Thailand

³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

⁴วิทยาลัยอาชีวศึกษาสิริวัฒน์ Siriwat Vocational College, Thailand

E-mail: jeansutiranee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเรื่องการพัฒนาวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาให้สมรรถนะที่หลากหลาย และมีทักษะและความรู้ของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ คุณภาพการศึกษาจึงสะท้อนถึงคุณภาพของคนที่เป็ผลิิตผลของการจัดการศึกษา โดยจุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการศึกษา มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของบุคคลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก ดังนั้น ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งเป็นบุคคลที่จะจัดการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ให้แก่เยาวชนจึงต้องมีกระบวนการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเช่นกัน เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ทักษะ และเจตคติที่ดีในการประกอบวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง และนำไปใช้ในการพัฒนางานจนเกิดเป็นวัฒนธรรมการทำงานแบบสั่งสมความรู้ เป็นการยกระดับคุณภาพของตนเองให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมืออาชีพ เพื่อการดำรงอยู่ในวิชาชีพ มีความก้าวหน้าในอาชีพได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ เป็นการสะสมกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพเพื่อการต่ออายุใบอนุญาต และตอบสนองความต้องการของสถานศึกษา สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและบรรลุปเป้าหมายของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณภาพจะมีคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็ง

คำสำคัญ: การพัฒนา, วิชาชีพทางการศึกษา, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This article aims to present the professional development of educational institution administrators. To build knowledge and understanding of the professional development of educational institution administrators, providing a wide range of competencies and the skills and knowledge of the world in the 21st century, human resource development is the most important factor in the development of the country. The quality of education therefore reflects the quality of the people who are the product of education management. Major aims of education Focus on the systematic and continuous improvement of the quality of the person throughout their life. To support the changing of the world, so educational professionals It is the person who will provide education and learning process for the youth, so there must be a continuous self-development process as well. In order to increase knowledge and skills And good attitudes for continuing professional practice And use it in job development until creating a knowledge-accumulated working culture This is to raise the quality of oneself to be able to work professionally. For the existence of the profession Have career advancement Be honored and honored It is an accumulation of professional development activities for the renewal of licenses. And meet the needs of educational institutions Able to provide quality education according to educational standards and achieve the goals of the agency or governing body. With quality educational institution administrators Has the characteristics of Thai people 4.0 That can create stability, wealth, and sustainability for a country that has three characteristics: knowledge, contributors And a strong citizen.

Keywords: Development, Educational Professional, School Administrators.

บทนำ

โลกศตวรรษที่ 21 เป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี รวมถึงการเป็นโลกดิจิทัล ที่ข้อมูลยุคสารสนเทศเกิดการเปลี่ยนแปลงเชื่อมต่อกันอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทำให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลก ต้องเตรียมการวางแผนและกำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศ เพื่อเตรียมรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลที่กำลังเกิดขึ้น โดยมุ่งเน้นไปที่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เพื่อเป็นมุมมองสะท้อนให้เห็นถึงขีดความสามารถและผลประกอบการภายในประเทศของตน และนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะของคนในประเทศ เนื่องจากการพัฒนาศักยภาพของคนถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มุ่งสู่ความก้าวหน้าทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้น Panic, W. (2012) กล่าวว่า ต้องเปลี่ยนมุมมองใหม่ (Perspectives) จากกระบวนทัศน์แบบเดิม (tradition paradigm) ไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ (new paradigm) ที่ให้โลกของผู้เรียนและโลกความเป็นจริงเป็นศูนย์กลางกระบวนกรเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่ไปไกลกว่าการได้รับความรู้แบบง่าย ๆ ไปสู่การเน้นพัฒนาทักษะ และทัศนคติ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะองค์การ ทัศนคติเชิงบวก ความเคารพตนเอง ความสามารถใช้องค์ความรู้สร้างสรรค์ (the ability to handle knowledge effectively in order to use it creatively) เป็นสิ่งที่ท้าทายในการที่จะพัฒนาตนเองให้มีทักษะ ทัศนคติค่านิยม และบุคลิกภาพส่วนบุคคล เพื่อเผชิญกับอนาคตด้วยภาพในทางบวก (optimism) ที่มีความสำเร็จและมีความสุข สถานศึกษาหรือโรงเรียน ซึ่งเป็นองค์กรหรือสถาบันที่ทำหน้าที่หลักในการให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม อันได้แก่ ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม จุดมุ่งหมายสำคัญที่สุดของการบริหารจัดการ การศึกษาในสถานศึกษาคือ ผู้เรียนต้องมีคุณภาพสูงสุด เป็นไปตามที่สังคมคาดหวัง และเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่ม ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ส่วน Pham (อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตน์, 2556, หน้า 79-80) ได้กล่าวถึงโรงเรียน ในศตวรรษที่ 21 ว่ามีลักษณะ ดังนี้ 1) เป็นสหวิทยาการ (Interdisciplinary) มีการบูรณาการระหว่างสาขาวิชา ทำให้ผู้เรียนมีความตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งจะช่วยให้สามารถเข้าใจและสื่อสารในมิติต่างๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นส่วนตัว สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง หรือในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก 2) สื่อสังคมออนไลน์ (Social media) จะเป็นเครื่องมือสำคัญทางการศึกษา ช่วยให้ครูและนักเรียนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ตลอดเวลา เสริมการติดต่อสื่อสารจากรูปแบบดั้งเดิม ครูและผู้บริหารโรงเรียนก็สามารถใช้ในการติดต่อสื่อสารกันเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสอนและการจัดทำหลักสูตร นอกจากนั้นยังจะเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์โรงเรียนได้อีกด้วย 3) โครงสร้างและจุดเน้นของห้องเรียน (structure and focus of classroom) จะเป็นห้องเรียนที่จัดให้เหมาะสมกับแนวคิดใหม่ทางการศึกษาที่เปลี่ยนจากหลักสูตรที่เน้นตำราเรียน เป็นหลักสูตรที่เน้นประสบการณ์จากการทำวิจัย เน้นสภาพแวดล้อม การเรียนรู้ในเชิงรุก มากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดหรือแจกจ่ายสารสนเทศเท่านั้น เน้นวัฒนธรรมการสืบค้นและความรู้มากกว่าการจดจำในสารสนเทศ 4) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative learning) เป็นรูปแบบที่จะช่วยให้นักเรียนเตรียมตัวเพื่อการทำงานเป็นทีมต่อไปในอนาคตโดยอาศัยสื่อสังคมออนไลน์

จากการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 การปฏิบัติเทคโนโลยีและการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ตั้งแต่ช่วงปลายปี 2562 มาจนถึงปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาทั้งระบบ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกลายเป็นความปกติใหม่หรือ new normal ดังที่ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2563, หน้า 135) กล่าวว่า แนวโน้มการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตไว้ใน

9 ภาพ คือ 1) การศึกษาบนฐานการพัฒนาทักษะ (Skill Based Learning) 2) การศึกษาที่มุ่งพัฒนาคนให้มีความรู้ คือ รู้ลึก รู้กว้าง รู้ไกล 3) การศึกษาแบบการเรียนรู้ผสมผสาน (Hybrid Learning) ทั้งผ่านออนไลน์และออฟไลน์ 4) การศึกษาที่ครูเป็นโค้ช (coach) ผู้เรียน เพื่อแนะแนวทางการเรียน พัฒนาทักษะและลักษณะชีวิตของผู้เรียน 5) การศึกษาที่ใช้หลักสูตรแบบโมดูล ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ โดยออกแบบและเลือกเรียนตามศักยภาพ ความถนัด และความสนใจของตนได้มากขึ้น 6) การศึกษาที่ระยะเวลาเรียนรู้ในระบบสั้นลง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านแหล่งเรียนรู้ต่างๆ บนแพลตฟอร์มออนไลน์มากขึ้น 7) การศึกษาสำหรับกลุ่มคนทำงานที่คนทำงานอาจต้องปรับตัวให้ทันสมัยและยกระดับความรู้ โดยเข้ามาศึกษาต่อในระบบการศึกษา การศึกษาจึงมีลักษณะที่คนวัยทำงานจำนวนมากจะกลับเข้ามาฝึกทักษะการทำงานในระบบการศึกษามากขึ้น 8) การอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัยชั้นนำและมหาวิทยาลัยเฉพาะทางจะอยู่รอด ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยต้องเผชิญกับจำนวนของผู้เรียนลดลงเนื่องจากอัตราการเกิดลดลง และมีสภาพการแข่งขันสูง เกิดหลักสูตรการเรียนการสอนบนแพลตฟอร์มออนไลน์มากขึ้นที่มีการใช้อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพ การศึกษาในรูปแบบนี้จะมีการขยายตัวมากขึ้น อาจเป็นรูปแบบออนไลน์ผสมกับการเรียนแบบหน้าต่อหน้าซึ่งจะเป็นภาพที่เกิดชัดเจนมากขึ้นในอนาคต 9) การศึกษาที่ปรับตัวยืดหยุ่นในการเผชิญภัยคุกคาม เกิดการกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดใหม่ๆ ที่เข้มงวดด้านสุขลักษณะหรือสุขภาพการอยู่ร่วมกัน มาตรฐานและตัวชี้วัดผู้เรียนด้านสุขภาพจิต การสื่อสาร ทักษะทางสังคมฯลฯ จากการเปิดปิดโรงเรียนตามภาคการศึกษาเป็นการปิดเปิดโรงเรียนที่ยืดหยุ่นตามภัยคุกคาม การทำงานเป็นทีมต่อไปในอนาคตโดยอาศัยสื่อสังคมออนไลน์

สมรรถนะกำลังคนในศตวรรษที่ 21

เมื่อโลกในยุคศตวรรษที่ 21 เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมการศึกษา วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ความซับซ้อนและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดด การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ได้ถูกเร่งรัด (Catalyst) การเปลี่ยนแปลงมากยิ่งขึ้น เมื่อเกิดสถานการณ์ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ในช่วงปลายเดือนธันวาคม 2562 มาจนถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางสังคมที่เรียกว่า “ความปกติใหม่” หรือ New Normal ที่ประชาชนจะต้องเว้นระยะห่าง และหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า สิ่งหนึ่งที่กำลังทวีบทบาทและกำลังเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมชีวิตประจำวัน คือ “ระบบดิจิทัล” (Digital) ที่ได้ช่วยสร้างทั้งปฏิสัมพันธ์ การทำธุรกรรม การเชื่อมต่อทุกภาคส่วนให้เข้าถึงกัน โดยมีเครื่องมือที่น่าสนใจและสามารถช่วยมนุษยชาติให้อยู่รอดภายใต้การระบาดของไวรัสดังกล่าว ได้แก่ Block Chain Technology, โซเชียลมีเดีย (Social Media), เทคโนโลยีเอไอ (AI Platform), แชทบอท (Chatbot), หุ่นยนต์ (Robots), 5G, การประชุมทางไกล (Video Conference), เทคโนโลยีเสมือนจริง (AR2VR Technology), ระบบการพิมพ์สามมิติ (3D Printing) และอากาศยานไร้คนขับ (Drones)

จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเร่งปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิธีการให้บริการทางการศึกษามาให้บริการผ่านช่องทางดิจิทัลมากยิ่งขึ้น ซึ่ง Pham (อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตน์, 2556, หน้า 79-80) ได้กล่าวถึงโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ว่ามีลักษณะ ดังนี้ 1) เป็นสหวิทยาการ (Interdisciplinary) มีการบูรณาการระหว่างสาขาวิชา ทำให้ผู้เรียนมีความตระหนักถึงความหลายหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งจะช่วยให้สามารถเข้าใจและสื่อสารในมิติต่างๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นส่วนตัว สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง หรือในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก 2) สื่อสังคมออนไลน์ (Social media) จะเป็นเครื่องมือสำคัญทางการศึกษา ช่วยให้ครูและนักเรียนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ตลอดเวลา เสริมการ

ติดต่อสื่อสารจากรูปแบบดั้งเดิม ครูและผู้บริหารโรงเรียนก็สามารถใช้ในการติดต่อสื่อสารกันเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การสอนและการจัดทำหลักสูตร นอกจากนี้ยังจะเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์โรงเรียนได้อีก ด้วย 3) โครงสร้างและจุดเน้นของห้องเรียน (structure and focus of classroom) จะเป็นห้องเรียนที่จัดให้ เหมาะสมกับแนวคิดใหม่ทางการศึกษาที่เปลี่ยนจากหลักสูตรที่เน้นตำราเรียน เป็นหลักสูตรที่เน้นประสบการณ์ จากการทำวิจัย เน้นสภาพแวดล้อม การเรียนรู้ในเชิงรุก มากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดหรือแจกจ่ายสารสนเทศ เท่านั้น เน้นวัฒนธรรมการสืบค้นและความรู้มากกว่าการจดจำในสารสนเทศ 4) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative learning) เป็นรูปแบบที่จะช่วยให้นักเรียนเตรียมตัวเพื่อการทำงานเป็นทีมต่อไปในอนาคต โดยอาศัยสื่อสังคมออนไลน์

ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะที่หลากหลาย และทักษะในการปฏิบัติที่สูงขึ้นจากทักษะขั้นพื้นฐานเพื่อก้าวทันโลกยุคดิจิทัล ดังที่ สัมมนา ธรณิธย์ (2553) กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องตระหนักว่าทุกกิจกรรมในการบริหารจัดการต้องเน้นให้เกิดคุณภาพตามเป้าหมายเป็นที่พึงพอใจแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้เสีย โดยมุ่งเน้นคุณภาพของผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็น บุคคลที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาถือว่าเป็นกลไกหลักและมีบทบาทในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ที่จะต้องทำหน้าที่และรับผิดชอบโดยตรงในการดูแล ควบคุม กำกับและส่งเสริมสนับสนุน การจัดการเรียนการสอนและทำงานในส่วนต่างๆ ของสถานศึกษาเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ ตามที่ได้กำหนดไว้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ผู้บริหาร สถานศึกษาจะต้องทำงานเพื่อให้ความมั่นใจได้ว่าตนเองได้ทำหน้าที่ของผู้นำทางการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ของ นักเรียน โดยต้องเข้าใจเนื้อหาเชิงวิชาการ การประเมินผล และเทคนิคการสอน มีการทำงานเพื่อเสริมสร้าง ทักษะร่วมกับครู การรวบรวม วิเคราะห์และใช้ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ ผู้นำถูกคาดหวังให้ทำงาน ร่วมกับครู นักเรียน ผู้ปกครอง สมาชิกในชุมชน และหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้มีความมั่นใจได้ว่าความต้องการ เรียนรู้ของนักเรียนทุกคนได้รับการตอบสนอง

มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561, หน้า 3) ได้กำหนดการพัฒนากำลังคนในศตวรรษที่ 21 โดยได้กำหนดคุณธรรม ทักษะ และความรู้ ที่จำเป็นสำหรับ ผู้เรียน ได้แก่ คุณธรรม ทักษะการเรียนรู้และชีวิต ความรู้และความรอบรู้ และทักษะทางปัญญา ผลลัพธ์ที่พึง ประสงค์ของการศึกษาหรือคุณลักษณะของคนไทย 4.0 คือเป็นคนดี มีศีลธรรม ยึดค่านิยมของสังคมเป็นฐานใน การพัฒนา พัฒนาคัดให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะ 3 ด้าน คือ 1) ผู้เรียนรู้ (Learner Person) เป็นผู้มีความ เพียร ใฝ่เรียนรู้ และมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อก้าวทันโลกยุคดิจิทัลและโลกอนาคต และมีสมรรถนะ (competency) ที่เกิดจากความรู้ ความรอบรู้ด้านต่างๆ มีสุนทรียะ รักรักษ์และประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย มีทักษะชีวิต เพื่อสร้างงานหรือสัมมาชีพ บนพื้นฐานของความพอเพียง ความมั่นคงในชีวิตและคุณภาพชีวิตที่ดี ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม 2) ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม (Innovative Co-Creator) เป็นผู้มีความ ทักษะทาง ปัญญาทักษะศตวรรษที่ 21 ความฉลาดดิจิทัล (Digital intelligence) ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะข้าม วัฒนธรรม สมรรถนะการบูรณาการข้ามศาสตร์และมีคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการ เพื่อร่วม สร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยีหรือสังคม เพิ่มโอกาสและมูลค่าให้กับตนเองและสังคม 3) พลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizen) เป็นผู้มีความรักชาติ รักท้องถิ่น รู้ถูกผิด มีจิตสำนึกเป็นพลเมืองไทย และพลเมืองโลก มีจิตอาสา มีอุดมการณ์และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชาติ บนหลักประชาธิปไตย ความยุติธรรม

ความเท่าเทียม เสมอภาค เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน และการอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและประชาคมโลกอย่างสันติ

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคนและสังคมของประเทศ ภารกิจในการจัดการการศึกษาเป็นการเฉพาะ โดยเป็นการใช้วิชาชีพครู (pedagogy) หรือวิชาการศึกษาในการประกอบวิชาชีพ จึงอาจเรียกได้ทั้งวิชาชีพทางการศึกษาหรือวิชาชีพครูในสังคมไทย ครูได้รับการยกย่องว่าเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติ เป็นผู้ให้ความรู้ วิทยาการเพื่อความเจริญของบุคคลและสังคม บทบาทวิชาชีพครูหรือวิชาชีพทางการศึกษาจึงมีความสำคัญ กล่าวได้คือ 1) บทบาทในการสร้างพลเมืองที่ดีของประเทศ เป็นการเตรียมสมาชิกใหม่ให้สังคม โดยให้การศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะทำให้ประชาชนของประเทศเป็นพลเมืองดีตามที่ประเทศชาติต้องการ 2) บทบาทในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเป็นการพัฒนากำลังคนเพื่อสนองการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ 3) บทบาทในการสืบต่อวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ ซึ่งวิชาชีพทางการศึกษาจะทำหน้าที่เป็นเครื่องมือถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชาติจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกคนรุ่นหนึ่ง เป็นการรักษาความเป็นชาตินั่นเอง (จักรพรรดิ วัฒนา, 2549)

การพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษาได้มีนักการศึกษา นักวิชาการ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ดังนี้

Boydell (1985) กล่าวว่า การพัฒนาตนเองเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงส่วนบุคคล ความสามารถ และความรู้ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น มีความคิดเห็นแตกต่างไปจากเดิม โดยสิ่งเหล่านี้เป็นการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาด้วยตนเอง

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549) กล่าวว่า วิชาชีพ (profession) เป็นอาชีพที่ให้บริการแก่สาธารณชนที่ต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญเป็นการเฉพาะ ไม่ซ้ำซ้อนกับวิชาชีพอื่น และมีมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพ โดยผู้ประกอบวิชาชีพต้องมีการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างเพียงพอก่อนที่จะประกอบวิชาชีพ ต่างกับอาชีพ (career) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต้องทำให้สำเร็จโดยมุ่งหวังค่าตอบแทนเพื่อการดำรงชีพเท่านั้น

จักรพรรดิ วัฒนา (2549) กล่าวว่า วิชาชีพทางการศึกษา ได้รับการยอมรับเป็นวิชาชีพชั้นสูง เช่นเดียวกับวิชาชีพสำคัญหลายวิชาชีพ โดยมีลักษณะสำคัญ คือ 1) เป็นการให้บริการการศึกษาแก่สังคม (social service) โดยเฉพาะไม่ซ้ำซ้อนกับวิชาชีพอื่น ซึ่งทุกสังคมจะต้องจัดให้มีขึ้นเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของประชากรของประเทศ 2) การประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องอาศัยความรู้ความคิดและสติปัญญาเป็นพื้นฐานสำคัญ การตัดสินใจในการปฏิบัติงานเป็นไปตามหลักวิชาชีพทางการศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นวิธีการแห่งปัญญาในการให้บริการ (intellectual method) 3) ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องได้รับการศึกษาอบรมให้มีความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและฝึกฝนจนเกิดประสบการณ์อย่างเพียงพอ (long period of training) ก่อนประกอบวิชาชีพ ซึ่งกำหนดความรู้ผู้ประกอบวิชาชีพไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา 4) ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาหรือครู มีอิสระในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดคุณภาพตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา หรือให้สามารถให้บริการตามมาตรฐานของวิชาชีพ (professional autonomy) 5) วิชาชีพทางการศึกษามีจรรยาบรรณของวิชาชีพ (professional ethics) เพื่อเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนของผู้ประกอบวิชาชีพ ผู้ประกอบวิชาชีพที่ละเมิดจรรยาบรรณก็จะได้รับโทษ ในกรณี

ร้ายแรงก็สามารถเพิกถอนใบอนุญาตได้ วิชาชีพทางการศึกษามีครูสภาเป็นองค์กรวิชาชีพซึ่งเป็นสถาบันของวิชาชีพ (professional institution) ทำหน้าที่ดูแลรักษามาตรฐานวิชาชีพ ให้สามารถบริการให้แก่สังคมอย่างมีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของสังคม

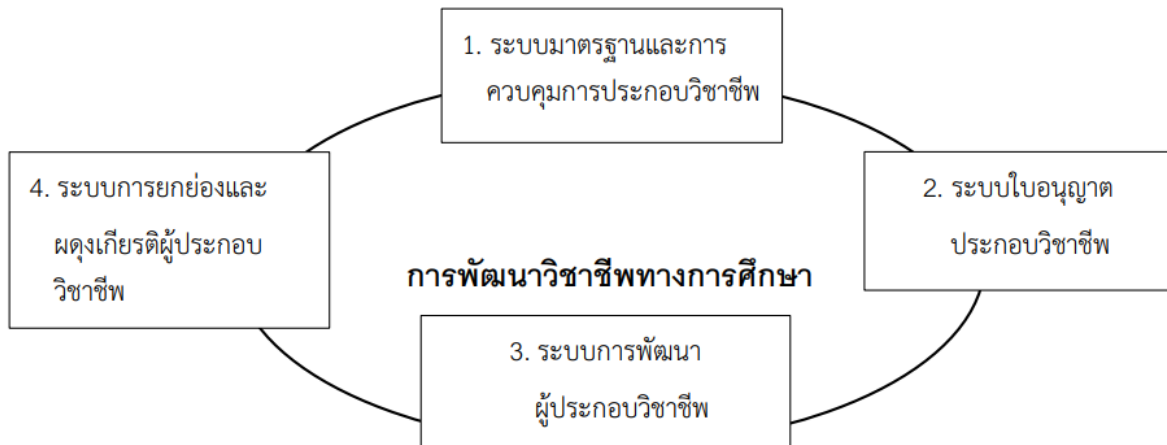
สัมมนา ธนินธ์ (2553) กล่าวถึงการพัฒนาตนเองของผู้บริหารด้านมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า นักบริหารที่ดีต้องรู้จักจูงใจบุคคลและกลุ่มให้มุ่งสู่เป้าหมายในการปฏิบัติงานร่วมกัน มนุษย์สัมพันธ์จึงเป็นเรื่องของการปฏิบัติมุ่งสู่เป้าหมายโดยการเน้นให้ความสำคัญแก่บุคคล ผู้ปฏิบัติงานในฐานะที่เป็นมนุษย์ที่ต้องการ มีความรู้สึก มีอารมณ์ รวมทั้งผลกระทบของพฤติกรรมผู้ปฏิบัติงานที่มีต่อบุคคลอื่น หลักการเบื้องต้นในการพัฒนาตนเองของผู้บริหาร คือ จะต้องรู้จักตนเอง เข้าใจผู้อื่น และการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีมีบรรยากาศเอื้ออารีต่อกัน

ปานใจ ธารทัศน์วงศ์ และศิริพร ศักดิ์บุญรัตน์ (2564) กล่าวว่า การพัฒนาตนเองทั้งทักษะและความรู้ (ReSkill, UpSkill) เพื่อตอบสนองความต้องการของสถานศึกษา การศึกษาในอนาคตจำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นและปรับให้เข้ากับบริบทที่แตกต่างกันและตามความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 21 ถือเป็นช่วงเวลาที่ทำลายความสามารถของมนุษยชาติ เพราะเป็นยุคที่โลกต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ข้อมูลข่าวสารทุกอย่างไม่ได้จำกัดอยู่เพียงรอบตัวเราอีกต่อไป การหาความรู้สามารถทำผ่านโลกดิจิทัล สามารถก้าวข้ามพรมแดนไปได้ทุกมุมโลก เพราะฉะนั้น รูปแบบการศึกษาที่เราใช้อยู่ในปัจจุบันก็ต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อที่จะรองรับทั้งผู้เรียนและผู้สอนในยุคใหม่ต้องเตรียมคนออกไปเพื่อใช้ความรู้และพร้อมเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ในการดำรงชีวิตและการทำงานในอนาคตภายใต้สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ใหม่ๆ ซึ่งสอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) ที่จะสร้างคนให้เป็นคนที่มีคุณภาพ (Character Qualities) เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตให้เหมาะสมกับบริบทของโลก สามารถจัดการกับความท้าทายในชีวิต และสามารถรับมือกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

สรุปได้ว่า การพัฒนาวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึงการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้มีมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงาน มาตรฐานการปฏิบัติตน (จรรยาบรรณของวิชาชีพ) และมีความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพของตนเอง เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ความเข้าใจ มีทักษะในการปฏิบัติงาน ตลอดจนทัศนคติและพฤติกรรมที่ดีขึ้น เจริญขึ้น เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกและการเป็นพลเมืองดิจิทัล

การพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษา

ผู้ประกอบการวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อเข้าสู่วิชาชีพแล้วต้องได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อคงไว้ซึ่งองค์ความรู้ ทักษะในการประกอบวิชาชีพ สมรรถนะในการปฏิบัติงานที่จำเป็นตลอดจนบ่มเพาะคุณธรรม จริยธรรม เกิดจิตวิญญาณของครูตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ ด้วยการศึกษทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ทั้งนี้ เพื่อรองรับการประเมินความรู้ ประสบการณ์ในการประกอบวิชาชีพ ตลอดจนความชำนาญในการประกอบวิชาชีพตามระดับคุณภาพของมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพและได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติในการพัฒนาสังคมต่อไป ครูสภาได้กำหนดรูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพทางการศึกษาไว้ในคู่มือการประกอบวิชาชีพทางการศึกษาดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2549, หน้า 61)

ภาพที่ 1 การพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษา
(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549)

ระบบมาตรฐานและการควบคุมการประกอบวิชาชีพ

การกำหนดมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา กำหนดโดยอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ที่กำหนดให้มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา ประกอบด้วย 1) มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ 2) มาตรฐานการปฏิบัติงาน 3) มาตรฐานการปฏิบัติตนหรือจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวจะเป็นหลักประกันและคุ้มครองผู้รับบริการทางการศึกษาที่ได้รับการศึกษา ที่จะต้องได้รับการศึกษาจากผู้ประกอบวิชาชีพที่มีมาตรฐาน โดยผู้ที่เข้ามาประกอบวิชาชีพทางการศึกษา จะต้องมีความสอดคล้องตามมาตรฐาน คือ มีความรู้ ความสามารถในการประกอบวิชาชีพ และต้องมีจรรยาบรรณของวิชาชีพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549)

1. มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ จัดการศึกษา ซึ่งกำหนดให้ผู้ที่จะเข้ามาประกอบวิชาชีพจะต้องมีความรู้และมีประสบการณ์วิชาชีพเพียงพอที่จะประกอบวิชาชีพ จึงจะสามารถขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเพื่อใช้เป็นหลักฐานแสดงว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์พร้อมที่จะประกอบวิชาชีพทางการศึกษาได้

1.1 มาตรฐานความรู้ มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการบริหารศึกษา หรือเทียบเท่า หรือคุณวุฒิอื่นที่คุรุสภารับรอง โดยมีความรู้ ดังนี้ การพัฒนาวิชาชีพ ความเป็นผู้นำทางวิชาการ การบริหารสถานศึกษา หลักสูตร การสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ กิจกรรมและกิจกรรมนักเรียน การประกันคุณภาพการศึกษา และคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ

1.2 มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ มีประสบการณ์ด้านการปฏิบัติการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือมีประสบการณ์ด้านการปฏิบัติการสอน และต้องมีประสบการณ์ในตำแหน่งหัวหน้าหมวดหรือหัวหน้าสาย หรือหัวหน้างาน หรือตำแหน่งบริหารอื่นๆ ในสถานศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี

2. มาตรฐานการปฏิบัติงาน มาตรฐานการปฏิบัติงาน หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะหรือการแสดงพฤติกรรมการทำงานหรือการพัฒนางาน ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องปฏิบัติงานในวิชาชีพให้เกิดผลเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด พร้อมกับมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความชำนาญในการประกอบวิชาชีพ ทั้งความชำนาญเฉพาะด้านและความชำนาญตามระดับคุณภาพของมาตรฐานการปฏิบัติงาน

หรืออย่างน้อยจะต้องมีการพัฒนาตามเกณฑ์ที่กำหนดว่ามีความรู้ ความสามารถและความชำนาญเพียงพอที่จะดำรงสถานภาพของการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพได้หรือไม่ นั่นก็คือ การกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทุกๆ 5 ปี ครุสภาได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 12 มาตรฐาน (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2549) ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา

มาตรฐานที่ 2 ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากร ผู้เรียน และชุมชน

มาตรฐานที่ 3 มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ

มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติให้เกิดผลจริง

มาตรฐานที่ 5 พัฒนาและใช้นวัตกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นไปเป็นลำดับ

มาตรฐานที่ 6 ปฏิบัติงานขององค์กรโดยเน้นผลถาวร

มาตรฐานที่ 7 รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ

มาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์

มาตรฐานที่ 10 แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา

มาตรฐานที่ 11 เป็นผู้นำและสร้างผู้นำ

มาตรฐานที่ 12 สร้างโอกาสในการพัฒนาได้

3. มาตรฐานการปฏิบัติตน (จรรยาบรรณของวิชาชีพ) มาตรฐานการปฏิบัติตน หมายถึง จรรยาบรรณของวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาที่กำหนดขึ้นเป็นแบบแผนในการประพฤติตน ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องปฏิบัติตาม โดยมีจรรยาบรรณของวิชาชีพเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อดำรงไว้ซึ่งชื่อเสียง ฐานะ เกียรติ และศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ตามแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ โดยคุรุสภากำหนดเป็นข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2548 หากผู้ประกอบวิชาชีพผู้ใดประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพจนเกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น จนได้รับการร้องเรียนถึงคุรุสภาแล้ว ผู้นั้นอาจถูกคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพวินิจัยชี้ขาดลงโทษได้ ประกอบด้วย

3.1 จรรยาบรรณต่อตนเอง

ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองทางด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ

3.2 จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ

ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ

3.3 จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ

ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจแก่ศิษย์และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอมา

ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ

ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ

ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์และผู้รับบริการ

ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาคโดยไม่เรียกรับ หรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ

3.4 จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่น ในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

3.5 จรรยาบรรณต่อสังคม

ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม และยึดมั่นในการ ปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ระบบใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการยกระดับวิชาชีพทางการศึกษาให้เป็นวิชาชีพ ชั้นสูง ตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นวิชาชีพควบคุมมาตรฐานวิชาชีพกำหนดเพื่อให้เป็นคุณสมบัติในการคัด กรองผู้ที่จะเข้ามาประกอบวิชาชีพ ให้มีมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพตามที่กำหนดโดยจะออก ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพให้เป็นหลักฐานว่ามีคุณสมบัติพร้อมที่จะประกอบวิชาชีพ ใบอนุญาตจึงเป็นเครื่องมือ ในการควบคุมการประกอบวิชาชีพทางการศึกษาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการกำหนดโดยกฎหมายให้ เป็นวิชาชีพควบคุม ผู้ประกอบวิชาชีพต้องได้รับอนุญาตจากสภาวิชาชีพ และในการประกอบวิชาชีพต้อง ประกอบวิชาชีพภายใต้ข้อบังคับแห่งข้อจำกัดและเงื่อนไขของคุรุสภา (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2548) ดังนี้

1. ต้องได้รับใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพ โดยยื่นขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามที่คุรุสภา กำหนด ผู้ไม่ได้รับอนุญาต หรือสถานศึกษาที่รับผู้ไม่ได้รับใบอนุญาตเข้าประกอบวิชาชีพควบคุมในสถานศึกษา จะได้รับโทษตามกฎหมาย

2. ต้องประพฤติตนตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งต้องพัฒนาตนเองอย่าง ต่อเนื่องเพื่อดำรงไว้ซึ่งความรู้ความสามารถ และความชำนาญการตามระดับคุณภาพของมาตรฐานในการ ประกอบวิชาชีพ

3. บุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ มีสิทธิกล่าวหา หรือ กรรมการคุรุสภา กรรมการมาตรฐานวิชาชีพ และบุคคลอื่น มีสิทธิกล่าวโทษผู้ประกอบวิชาชีพที่ประพฤติผิด จรรยาบรรณได้

4. เมื่อมีการกล่าวหาหรือกล่าวโทษ คณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพอาจวินิจฉัยชี้ขาดให้ยกข้อ กล่าวหา/กล่าวโทษ ตักเตือน ภาคทัณฑ์ พักใช้ใบอนุญาต หรือเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพได้ และผู้ถูก พักใช้ หรือเพิกถอนใบอนุญาตไม่สามารถประกอบวิชาชีพต่อไปได้

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2546) กล่าวว่า ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทางการศึกษา คือ หลักฐานการอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพควบคุม ตามมาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากร

ทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ทำให้มีสิทธิในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษาได้ ซึ่งได้แก่ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์

ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ใบอนุญาตที่ออกให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาปฐมวัย ขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาทั้งของรัฐและเอกชน เช่น ผู้ช่วยครูใหญ่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นในหน่วยงานทางการศึกษา

ผู้มีสิทธิขอขึ้นทะเบียนรับใบอนุญาตผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องมีความสมบูรณ์ดีทั่วไปตามที่กฎหมายสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 กำหนด ครุสภาได้กำหนดมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพทางการศึกษา ตามข้อบังคับว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 และข้อบังคับครุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2556 คือ มีความสมบูรณ์ดีและไม่มีความผิดปกติต้องห้าม และต้องมีความรู้และประสบการณ์วิชาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพที่ครุสภากำหนด โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู 2) มีความรู้และประสบการณ์วิชาชีพตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับครุสภา 3) ไม่มีลักษณะต้องห้าม คือ เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนคนไร้ความสามารถ และเคยต้องโทษจำคุกมีคดีที่ครุสภาเห็นว่าอาจนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคคลที่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นหลักฐานการให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพควบคุม ทำให้มีสิทธิในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษาได้ และเป็นหลักฐานที่แสดงว่าผู้ได้รับอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพเป็นบุคคลที่มีความรู้ มีความสามารถ และมีประสบการณ์พร้อมที่จะประกอบวิชาชีพทางการศึกษา โดยผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพแล้วจะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน ซึ่งกำหนดเป็นลักษณะหรือกระบวนการในการทำงานที่มีคุณภาพให้ผู้ประกอบวิชาชีพพัฒนาคุณภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นคุณภาพในการต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพในทุกๆ 5 ปี รวมทั้งเป็นการยกระดับคุณภาพของตนเองเพื่อเป็นผู้บริหารแบบมืออาชีพ

ระบบการพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพ

การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องกระทำอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องด้วย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ จ. ด้านการศึกษา (3) ให้มีกลไก และระบบการผลิต คัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ให้เป็นผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอนรวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 52 กำหนดให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงโดยพัฒนาทั้งบุคลากรใหม่และบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง

ระบบการพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา จัดทำขึ้นเพื่อกลไกในการพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ โดยมีครู

ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น (ศึกษานิเทศก์) ซึ่งได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 เป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญได้กำหนดหลักการในการพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2549)

1. กรอบการพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการพัฒนา และแนวทางการดำเนินการพัฒนา

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา คือ การพัฒนาอย่างต่อเนื่องของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา การสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบสร้างและสั่งสมความรู้ และการสร้างวัฒนธรรมการประเมินเพื่อพัฒนาตนเอง

3. เส้นทางความก้าวหน้าของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา คือ เส้นทางพัฒนาวิชาชีพ และเส้นทางความก้าวหน้าของผู้ประกอบวิชาชีพ

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2549) กล่าวว่า เส้นทางความก้าวหน้าของผู้ประกอบวิชาชีพ คือ ความก้าวหน้าทางวิชาชีพ หมายถึง การได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น และการที่ได้รับเงินเดือนสูงขึ้น ประกอบด้วย ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องมีใบอนุญาต ปฏิบัติตนตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของมาตรฐานความรู้ และประสบการณ์วิชาชีพตามมาตรฐานการปฏิบัติงานและปฏิบัติตน การได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถ เพื่อคงไว้ซึ่งองค์ความรู้ ทักษะในการประกอบวิชาชีพ ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน ตลอดจนบำเพ็ญคุณธรรม จริยธรรม เกิดจิตวิญญาณตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 มาตรา 39 (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2547) ได้กำหนดตำแหน่งวิทยฐานะ และการให้ได้รับเงินเดือน เงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่ง และให้ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตำแหน่งที่มีวิทยฐานะ คือ รองผู้อำนวยการชำนาญการ รองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ รองผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ผู้อำนวยการชำนาญการ ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ และผู้อำนวยการเชี่ยวชาญพิเศษ

สรุปได้ว่า การพัฒนาวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ต้องจัดทำอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และเป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ เป็นการสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบสร้างและสั่งสมความรู้ สร้างวัฒนธรรมการประเมินเพื่อพัฒนาตนเอง อันจะนำไปสู่ความก้าวหน้าในวิชาชีพและความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง การให้ได้รับเงินเดือน เงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่ง

ระบบการยกย่องและผดุงเกียรติผู้ประกอบวิชาชีพ

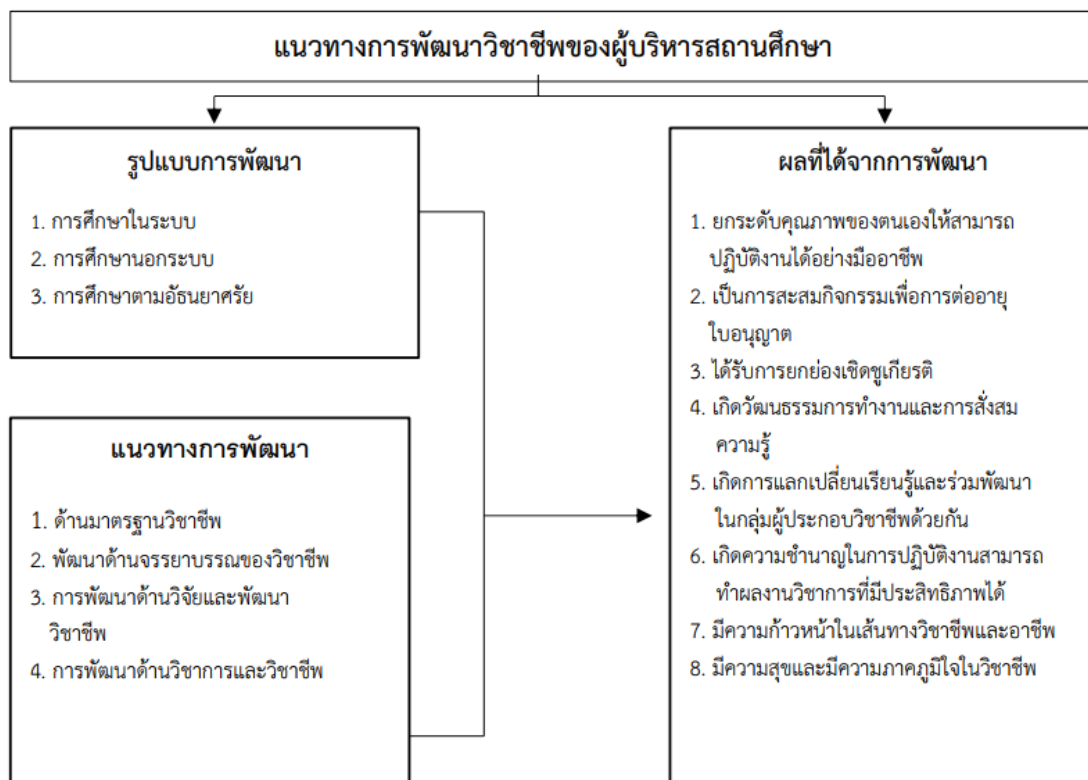
ผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อเข้าสู่วิชาชีพแล้วย่อมต้องการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและนำความรู้มาสู่การปฏิบัติที่สามารถนำสู่ผลสำเร็จที่แท้จริง ตลอดเส้นทางของการทำงาน ทุกคนย่อมมีผลงานเกิดขึ้นมากน้อยแตกต่างกันไป ผู้ที่ทำได้ เกิดผลจริง มีความประพฤติที่ดีงาม มีความเป็นครูแท้ จึงสมควรได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสังคมโดยรวม และเป็นสร้างขวัญกำลังใจ ตลอดจนให้เกิดความภาคภูมิใจในการประกอบวิชาชีพให้ก้าวหน้ามั่นคงสืบไป

การยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ประกอบวิชาชีพ คุรุสภาได้ดำเนินงานโดยครอบคลุมตั้งแต่อยู่ในระหว่างการปฏิบัติงานไปจนถึงแก่กรรม ผู้ประกอบวิชาชีพที่ปฏิบัติงานและประพฤติตนตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพจนมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ชัด จะได้รับการประกาศเกียรติคุณและยกย่องโดยมี

กิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ รางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามาหัจจกรี (Princess Maha Chakri Award), รางวัลผู้มีคุณูปการต่อการศึกษาของชาติ, รางวัลครูสภา “ครูสภาสตุดี”, รางวัล “ครูสตุดี”, รางวัล “ครูคุณธรรม”, รางวัลครูภาษาไทยดีเด่น, รางวัลครูผู้สอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้, รางวัลครูภาษาฝรั่งเศสดีเด่น, รางวัลหนึ่งแสนครูดี, การรับพระราชทานเครื่องหมายเชิดชูเกียรติ “ครูอาวุโส”, การจัดทำหนังสือประวัติครู, การจัดงานวันครู, การคัดสรรผลงาน “การวิจัยในชั้นเรียน” และการคัดสรรนวัตกรรมต้นแบบ “หนึ่งโรงเรียน หนึ่งนวัตกรรม” เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2549)

บทสรุป

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้นำการศึกษาในสถานศึกษา ต้องพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เพราะผู้นำถูกคาดหวังให้ทำงานร่วมกับครู นักเรียน ผู้ปกครอง สมาชิกในชุมชน และหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้มีความมั่นใจได้ว่าความต้องการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคนได้รับการตอบสนอง โดยมีการวางแผน การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุม และการจัดการ ประกอบด้วยงานหลักๆ 4 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สรุปลงความรู้อย่างในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวทางการพัฒนาวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542**. กรุงเทพมหานคร: สยามสปอร์ตซินดิเคท.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) และที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545**. กรุงเทพมหานคร: สยามสปอร์ตซินดิเค.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2563). **กระชากเปลี่ยนอนาคต: วิเคราะห์ปฏิบัติการโควิค**. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสพับลิชชิง.
- จักรพรรดิ วัฒนา. (2549). **สารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี: วิชาชีพทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา.
- ปานใจ ธารทัศนวงศ์ และศิริพร ศักดิ์บุญรัตน์. (2564). **แบบเรียนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชน (MOOCs) เพื่อการศึกษาไทยหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019**. *วารสารครุสภาวิทยากร*. 2(1). 17-21.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. (6 เม.ย. 2560).
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). **กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา: กรณีที่ศนะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร: ทิพยวิสุทธี.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2549) **สารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี: การพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา.
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2564). **แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนในศตวรรษที่ 21**. *วารสารครุสภาวิทยากร*. 2(1). 1-16.
- สัมมา ธนินิธิ. (2553). **หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2556). **พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2546). **พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา 2546**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2548). **มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2548). **หลักสูตรการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2549). **คู่มือการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2563). **แผนปฏิบัติการดิจิทัลสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). **สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล ปี 2559 (IMD 2016)**. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี่.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). **มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561**. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี่.

Boydell, T. (1985). **Management self-development: A guide for managers, organizations and institution**. Geneva: International Labour Office.

Panic, W. (2012). **Creating Learning for student in 21st Century**. Bangkok: Sodsri Saritwong Foudation.

Pham, L.B. (2002). **School in the 21st Century**. New York: G.P. Put hum's Sage.

การเพิ่มประสิทธิผลในการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนประถมศึกษา
ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*

THE EFFECTIVENESS ENHANCEMENT IN PERSONNEL DEVELOPMENT
OF ELEMENTARY SCHOOLS ACCORDING TO THE PHILOSOPHY
OF SUFFICIENCY ECONOMY

¹พารดา หาบ่านแท่น Parada Habantaen, ²วันเพ็ญ นันทะศรี Wanpen Nantasri,

³พรเทพ เสถียรนพเก้า Pornthep Steannoppakao

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand

E-Mail: nupoo_zaa@hotmail.com

บทคัดย่อ

การเพิ่มประสิทธิผลในการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนประถมศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน เพื่อให้เกิดการบูรณาการแบบองค์รวมในการพัฒนา ประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ 1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) การสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) การเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาบุคลากรภายในสถานศึกษา ทั้งผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษาเป็นกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งบุคลากรที่เหมาะสม มีความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความพร้อมในการดำเนินการตามระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาและการจัดการศึกษารวมทั้งแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งผลให้เกิดประสิทธิผลต่อการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาบรรลุตามเป้าหมาย

คำสำคัญ: การเพิ่มประสิทธิผล, การพัฒนาบุคลากร, โรงเรียนประถมศึกษา, หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The Effectiveness Enhancement in Personnel Development of Elementary schools According to The Philosophy of Sufficiency Economy. Its objectives are to develop personnel to have knowledge and understanding of the philosophy of sufficiency economy and to apply the philosophy of sufficiency economy to management, learning management in school to achieve a holistic integration in development, consists of 4 activities ; 1) planning, staffing and placement, 2) Living according to the philosophy of sufficiency economy, 3) Building knowledge and understanding of the philosophy of sufficiency economy, and 4) Preparation for educational management according to the philosophical approach of sufficiency economy. The Personnel Development within the school. Both administrators, teachers and school directors. It's a process to get the right people to understanding the philosophy of sufficiency economy. Be ready to implement the management system within educational institutions and educational management including guidelines. The Living according to the philosophy of sufficiency economy. This resulted in the effectiveness of the primary school administration to achieve the goals.

Keywords: Effectiveness Enhancement, Personal Development, Elementary Schools, Philosophy of Sufficiency Economy.

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ ฝึกการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่าง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยมและเอกลักษณ์ ของความเป็นไทย กระทรวงศึกษาธิการได้มอบนโยบายให้ผู้บริหารสถานศึกษานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการบริหารและการจัดการศึกษาในทุกมิติ โดยให้สอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรสาระการเรียนรู้ และประยุกต์ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และพัฒนาบุคลากรทั้งผู้บริหารและครูให้เป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการทำงานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังที่ ปรียานุช พิบูลสรารุช (2557) กล่าวว่า การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา เป็นการดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในภาคการศึกษาทุกระดับนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันและการปฏิบัติภารกิจ เช่น ในการบริหารการศึกษา การบริหารงบประมาณ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมนักเรียน เป็นต้น โดยมุ่งหวังให้เกิดกระบวนการปรับเปลี่ยนวิธีคิดและวิถีปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต ส่งผลให้เกิดการปลูกฝังและบ่มเพาะผู้เรียน เด็กและเยาวชน ให้มีจิตสำนึกและอุปนิสัย “พอเพียง” จะได้สามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับครูอาจารย์ ทุกคนต้องเป็นตัวอย่างแก่นักเรียน ในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงให้ได้ก่อน จึงจะสามารถถ่ายทอด อบรม ปลูกฝัง แก่นักเรียน นักศึกษาให้เข้าใจเศรษฐกิจ

พอเพียงอย่างถูกต้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของแต่ละคน ผ่านการบูรณาการในกลุ่มสาระ การเรียนรู้วิชาต่างๆ ตลอดจนสอดแทรกในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต่างๆ การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ต้องเริ่ม จากการตระหนักถึงความจำเป็นของการอยู่ร่วมกันของสังคมเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้จน เห็นว่าเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติที่เสริมสร้างให้สังคมเกิดสันติสุข มีความเจริญก้าวหน้าอย่างสมดุลและยั่งยืน

การบริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในปัจจุบันยังเกิดความล้มเหลว เนื่องจาก ครูขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครูไม่ได้ปฏิบัติตนเป็นต้นแบบ ให้นักเรียนเห็นและรูปแบบการสอนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้เกิดความยั่งยืน ส่งผลให้นักเรียนไม่มี ความเข้าใจว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการ เรียนรู้ที่สามารถเป็นแบบอย่างได้มีน้อย เนื่องจากมีปัจจัยที่ไม่เอื้ออยู่หลายประการที่สำคัญคือผู้บริหาร สถานศึกษาไม่ได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง และครูยังมีความสับสน เกี่ยวกับวิธีการบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับที่สุรินทร์ ภูสิงห์ (2552) กล่าวว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ได้นำแนวหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 แต่แต่ละโรงเรียนยัง ขาดรูปแบบและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนจึงทำให้ผลการดำเนินการไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ และ บางโรงเรียนต้องล้มเลิกโครงการไป และยังสอดคล้องกับพิมพกา ธรรมสิทธิ์ (2552) ที่กล่าวว่า การจัดการ ศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่วนใหญ่ เป็นการศึกษารื่องการดำเนินงานของโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำรินั้น

ดังนั้น การพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพเพื่อส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงต้องมีวิธีการสร้างความตระหนัก ความรู้ และความเข้าใจในเรื่อง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่บุคลากร โดยมีการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งดำเนินชีวิต ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสร้างความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน สถานศึกษา และเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจ บุคลากรที่มีประสิทธิภาพ ส่งผล ให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพจนสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา

โรงเรียนประถมศึกษา คือ โรงเรียนในพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งเป็น โรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นหลัก แต่อาจมีการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา หรือจัดการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา (โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา) ขอบข่ายการบริหารงานของ โรงเรียนประถมศึกษาดำเนินการเช่นเดียวกับโรงเรียนขนาดระดับอื่นๆ ได้แก่ 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล และ 4) การบริหารงานทั่วไป บุคลากรในสถานศึกษาทั้ง ผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นต่อองค์กร เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพต่อไป

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของประสิทธิผลของโรงเรียนไว้ว่า Hoy, Wayne K.; & Miskel, Cecil G (2010) กล่าวว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนเป็นการที่โรงเรียนสามารถผลิตนักเรียนให้มี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง สามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้

รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นการพิจารณาโรงเรียนทั้งระบบ และพิมพ์พรรณสุริโย (2552) ได้นิยามความหมายว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาที่ทำงานร่วมกันจนสามารถทำให้นักเรียนใฝ่รู้รักการอ่าน แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ความพึงพอใจในการทำงานของครู ความสามารถในการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู ความสามารถในการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และความสามารถในการปรับเปลี่ยนต่อสภาวะแวดล้อมที่กระทบภายในและภายนอก นอกจากนี้ เรียม สุขกล้า (2553) ได้ให้แนวคิดที่ว่า ประสิทธิภาพสถานศึกษา คือ ความสำเร็จของสถานศึกษาที่สามารถทำหน้าที่ให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เกิดจากประสิทธิภาพของผู้บริหาร ครู ที่สามารถใช้ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในการบริหารจัดการ เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีความสามารถในการปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้คือความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ความสามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ความสามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และความสามารถแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง ความรู้ความสามารถของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาสามารถบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด

การพัฒนาบุคลากรเพิ่มประสิทธิภาพอย่างไรในโรงเรียนประถมศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาบุคลากรถือเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงานในสถานศึกษา เพราะเป็นการดำเนินงานเพื่อเพิ่มเติมความรู้ความสามารถและทัศนคติในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบให้ดีขึ้น ดังที่ รัฐระ ประवालพฤกษ์ (2538) ได้แบ่งการพัฒนาบุคลากรเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ส่งเสริมการเพิ่มวุฒิด้วยการให้ศึกษาต่อ โดยส่วนมากจะทำในส่วนของราชการหรือรัฐวิสาหกิจ เพื่อพัฒนาบุคลากรตามแผนพัฒนาองค์กร และ 2) เป็นการส่งเสริมสมรรถภาพ เช่น การจัดฝึกอบรมการศึกษาดูงาน การส่งไปฝึกงาน การศึกษาอบรมหลักสูตรระยะสั้น ข้อดีของการพัฒนาในลักษณะนี้คือ ใช้เวลาน้อยและสามารถพัฒนาคนให้มีคุณสมบัติตามความต้องการขององค์กร การเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทัศนคติในการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากร เพื่อให้บุคลากรได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขในการทำงานในโรงเรียนหรือสถานศึกษาทุกสังกัด บุคลากรในโรงเรียน หรือครู เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในบรรดาปัจจัยการบริหาร 4 ประการ ที่ผู้บริหารมีอยู่ ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) และการจัดการ (Management) เนื่องจากคนเป็นปัจจัยเดียวในการบริหาร ทั้ง 4 ประการที่จะเป็นผู้สร้างสรรค์และเป็นผู้ใช้ปัจจัยอื่นๆ ให้ไปสู่ผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดได้ และคนเป็นปัจจัยชี้ขาดความสำเร็จของการพัฒนาในทุกเรื่อง

ดังนั้น คน หรือบุคลากร ในโรงเรียน จะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้า และจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิผล ด้วยในปัจจุบันนี้เราอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งเป็นยุคเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูล (Information Technology) มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทำให้โรงเรียนมีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย มีระบบการสอนออนไลน์ ใช้คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก รวมถึงแท็บเล็ต หรือโทรศัพท์มือถือ ใช้สอนความรู้ให้นักเรียนทุกระดับชั้น มีการใช้ดาวเทียมในการศึกษาทางไกล มีห้องปฏิบัติการทางภาษา เป็นต้น บุคลากรในโรงเรียนจึงต้องมีความรู้ในวิชาการสมัยใหม่ ต้องมีความรู้ความสามารถชำนาญในการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยเป็นอย่างดี

การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในด้านนโยบายการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมีจรรยาบรรณวิชาชีพ ครูและบุคลากรรู้จักใช้เทคโนโลยีเรียนรู้ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยเฉพาะการนำหลักสูตรสถานศึกษาหลายรูปแบบไปปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของโรงเรียน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการพัฒนาการศึกษาในอนาคต ซึ่งหากว่าบุคลากรขาดการพัฒนาเพิ่มพูนความรู้ความสามารถทั้งทางด้านวิชาการและการใช้ทักษะเทคโนโลยีที่ทันสมัยจะทำให้ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนลดลงและคุณภาพการศึกษาจะไม่ได้ผลตามที่เป้าหมายที่วางไว้ การพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้บุคลากรทางการศึกษา เป็นคนที่มีคุณภาพมีประสิทธิภาพในการทำงาน ส่งผลต่อนักเรียนมีคุณภาพตามไปด้วย เป็นผลมาจากการจัดการศึกษามีคุณภาพประสพผลสำเร็จตามเป้าหมาย และส่งผลให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบันบรรลุวัตถุประสงค์ในด้านการพัฒนาคนได้ตามกำหนด

ประเทศไทยได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการพัฒนาและบริหารประเทศในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) เป็นต้นมา จนถึงฉบับปัจจุบัน (ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564) มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศ โดยยึดหลักการที่ว่าคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ดำเนินงานตามหลักการทางสายกลางเพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤตสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพ และยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย กระทรวงศึกษาธิการได้มอบนโยบายให้ผู้บริหารสถานศึกษาน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการบริหารและการจัดการศึกษาในทุกมิติ โดยให้สอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรสาระการเรียนรู้ และประยุกต์ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และพัฒนาบุคลากรทั้งผู้บริหารและครูให้เป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการทำงานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ดังนั้น ประสิทธิภาพการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาโดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันและการปฏิบัติภารกิจในการบริหารการศึกษา การบริหารงบประมาณการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมนักเรียน ทำให้เกิดกระบวนการปรับเปลี่ยนวิธีคิดและวิถีปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต ส่งผลให้เกิดการปลูกฝังและบ่มเพาะต่อนักเรียน เด็กและเยาวชน ให้มีจิตสำนึกและอุปนิสัยพอเพียง จะได้สามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆต่อไปในอนาคต

แนวทางการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในโรงเรียนประถมศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษา ทุกคนต้องเป็นตัวอย่างแก่นักเรียนในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงให้ได้ก่อน จึงจะสามารถถ่ายทอด อบรม ปลูกฝัง แก่นักเรียนนักศึกษาให้เข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของแต่ละคนผ่านการบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาต่างๆ ตลอดจนสอดแทรกในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต่างๆ การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงต้องเริ่มจากการตระหนักถึงความจำเป็นของการอยู่ร่วมกันของสังคมเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้จนเห็นว่าเป็น

หลักคิดและหลักปฏิบัติที่เสริมสร้างให้สังคมเกิดสันติสุข มีความเจริญ ก้าวหน้าอย่างสมดุลและยั่งยืน คนในสังคมจะต้องมีความสามัคคีปรองดองกัน ปฏิบัติตนให้มีสำนึกในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ มีสติยั้งคิด ใช้ปัญญาพิจารณาอย่างรอบคอบในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่บนฐานของความมีเหตุมีผล พอประมาณกับศักยภาพและสถานภาพของแต่ละบุคคลในแต่ละสถานการณ์ หมั่นเสริมสร้างความรู้ในด้านต่างๆ ให้ทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อจะได้มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติตนเป็นต้นแบบให้นักเรียนเห็น และรูปแบบการสอนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเกิดความยั่งยืนส่งผลให้นักเรียนมีความเข้าใจว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนรู้ที่สามารถเป็นแบบอย่างได้ ในโรงเรียนประถมศึกษา แนวทางการพัฒนาบุคลากรจึงเป็นวิธีการสร้างความตระหนัก ความรู้ และความเข้าใจในเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่บุคลากร มี 4 กิจกรรม ได้แก่

1. การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง เป็นการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งในสถานศึกษา โดยวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของกรอบอัตรากำลังของโรงเรียนให้พอดีกับปริมาณงาน กำหนดแผนงาน/โครงการเกี่ยวกับการวางแผนอัตรากำลังของบุคลากร จัดโครงสร้างอัตรากำลังของบุคลากรที่จะดำเนินการบริหารจัดการ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กำกับ ติดตาม ให้บุคลากรปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่และโครงสร้างงานที่กำหนดไว้ ติดตามผลการดำเนินงานตามแผนอัตรากำลัง

2. การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา โดยวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม สำหรับการดำเนินชีวิต ส่งเสริมให้บุคลากรครูปฏิบัติตนและดำเนินชีวิต โรงเรียนให้รางวัลสนับสนุนเชิดชูเกียรติบุคลากรที่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีบนวิถีความพอเพียง

3. การสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา โดยวิเคราะห์ความจำเป็นเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดแนวทาง/วิธีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจของบุคลากร จัดหาวิทยากรหรือปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถอบรมพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน ประเมิน สรุปผล และรายงานผล การสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4. การเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา โดยวิเคราะห์ความต้องการในการนำนโยบายการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่แผนปฏิบัติการ กำหนดแนวทางการเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาจัดตั้งคณะกรรมการในการเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษา จัดให้มีการประชุม/สัมมนาบุคลากร เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษา ประเมิน สรุปผล และรายงานผลเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

บทสรุป

การเพิ่มประสิทธิผลในการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนประถมศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษา ทุกคนต้องเป็นตัวอย่างแก่นักเรียน ในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงผ่านการบูรณาการในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยมีแนวทางในการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยวิธีการสร้างความตระหนัก ความรู้ และความเข้าใจในเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่บุคลากรมี 4 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) การสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) การเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจึงจะสามารถส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยรวม และเพิ่มประสิทธิผลต่อโรงเรียนบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาที่พึงประสงค์ ผู้เขียนสรุปองค์ความรู้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การเพิ่มประสิทธิผลในการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนประถมศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

- ฐิระ ประवालพุกษ์. (2538). การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม. กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศ
สำนักงานสถาบันราชภัฏ.
- ปรียานุช พิบูลสรวุฑ. (2557). เศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.
- พิมพ์กา ธรรมสิทธิ์. (2552). การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง : การทดสอบโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น. ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์
ดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พิมพ์พรรณ สุริโย. (2552). ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเทศบาลกลุ่ม
การศึกษาท้องถิ่นที่ 9 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- เรียม สุขกล้า. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูกับประสิทธิผลโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- โรงเรียนบ้านบ่ออิฐ. (2555). รายงานผลสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหาร
จัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประจำปี 2555 (สถานศึกษาพอเพียง 2555).
ปัตตานี: โรงเรียนบ้านบ่ออิฐ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษাপัตตานี เขต 1.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ 1-11. แหล่งที่มา <http://documents.tips/documents/-1-11-55b9429098484.html>. สืบค้นเมื่อ 7 ต.ค. 2559.
- สุรพล ด้วยตั้งใจ และคณะ. (2540). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) แผนการ
ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในช่วงที่พัฒนาฯ ระยะที่
8 (2540-2544). กรุงเทพมหานคร: SCIENCE CENTER.
- สุรินทร์ ภูสิงห์. (2552). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน
โรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอบุราขธานี. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Hoy, Wayne K.; & Miskel, Cecil G. (2010). Educational Administration : Theory, Research,
And Practice. 4th ed. Singapore: McGraw-Hill.

จิตวิญญาณครูในศตวรรษที่ 21* THE TEACHERS' SPIRIT IN 21ST CENTURY

¹กัญญกร เอี่ยมพญา Kanporn Aiemphaya, ²นิวัตต์ น้อยมณี Niwat Noymanee,
³อภิชาติ อนุกุลเวช Abhichat Anukulwech, ⁴ดาวประกาย ระโส Daoprakai Raso
¹มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ Rajabhat Rajanagarindra University, Thailand
²มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ Bangkok Suvarnabhumi University, Thailand
³วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี Chonburi Technical College, Thailand
⁴โรงเรียนพรหมพิกุลทอง Prompikunthong School, Thailand
Email: daoprakai.r@vec.moe.go.th

บทคัดย่อ

ครูเป็นบุคลากรที่สำคัญที่สุดที่จะสร้างคุณภาพของผู้เรียน มีการศึกษาเพื่อค้นคว้าหาแนวทางที่จะพัฒนาให้ครูมีคุณภาพทางด้านวิชาการ กระบวนการจัดการเรียนการสอน และที่สำคัญคือเป็นผู้ที่มีความทุ่มเท เสียสละในการปฏิบัติหน้าที่ที่เรียกกันว่าจิตวิญญาณครู แนวคิดในการสร้างจิตวิญญาณครู เป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับและมีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง มีกิจกรรมการยกย่องเชิดชูครูผู้มีจิตวิญญาณ แต่เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคของเทคโนโลยีที่เรียกว่ายุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งมาพร้อมกับศตวรรษที่ 21 ที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของทุกคน แนวคิดของการเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณ ซึ่งแต่เดิมนั้นเน้นไปที่เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ เก่งทางด้านการสอน มีความตั้งใจมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ แต่ครูที่จะถือว่าเป็นครูดีในศตวรรษที่ 21 มีความจำเป็นต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและสามารถใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน สามารถดำเนินการไปได้อย่างมีคุณภาพ ดังนั้นความเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณครูในศตวรรษที่ 21 ยังคงมีองค์ประกอบของจิตวิญญาณครูที่ผ่านมา โดยเพิ่มเติมที่การเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอน และการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนสามารถดำเนินการไปได้อย่างมีคุณภาพ และเป็นผู้พร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ: จิตวิญญาณครู, ศตวรรษที่ 21, ครูในศตวรรษที่ 21

Abstract

The teacher is an important person which create the learner's quality. In the past there was a research to develop the teachers to be the quality of academic in teaching and learning process. The teacher who has a dedication is the spiritual teacher. The ideas to create the teachers' spirit has been accepted which has activities to honor the teachers' spirit. Now the world is the globalization with the 21st century, therefore the technology is important for everyone's life. In the past a concept of being a spiritual teacher focused on being knowledgeable, academic ability, good teaching, and voluntary commitment. However the teachers in the 21st century need to be knowledgeable and able to use technology to assist in teaching and learning process. Therefore the teacher to being the teachers' spirit in the 21st century retains consisted of the teachers' spirit same as the past together with additional changes in teaching and learning styles and using technology. The success and the quality in teaching and learning management must have accept the change.

Keywords: Teachers' Spirit, 21st Century, Teachers in the 21st Century.

บทนำ

มีการศึกษาวิจัยในหลายประเทศที่ได้ผลตรงกันคือ นักเรียนที่ได้เรียนกับครูที่เก่งทั้งเนื้อหา มีวิธีการสอนที่ดี มีความมุ่งมั่นตั้งใจสอนจะเป็นนักเรียนที่เรียนดีและมีความตั้งใจเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนกับครูทั่วไปที่สอนไปตามหน้าที่ วิธีการที่จะสร้างครูที่มีคุณภาพเพื่อทำหน้าที่ของครูให้มีความสมบูรณ์ตามความต้องการของสังคมในแต่ละยุคสมัยจึงเป็นหน้าที่ของสถาบันผลิตครู และเมื่อครูเข้าปฏิบัติหน้าที่แล้วต้องเป็นหน้าที่ของหน่วยงานต้นสังกัดที่จะต้องทำหน้าที่พัฒนาครู ครูที่สอนทุกระดับการศึกษาต้องเป็นครูที่มีคุณภาพจึงจะทำให้คุณภาพผู้เรียนสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ได้มีการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่องว่าครูที่มีคุณภาพนั้นควรมีลักษณะอย่างไร ซึ่งผลการวิจัยที่ผ่านมาพบคำตอบที่ตรงกันว่า ครูที่มีคุณภาพคือครูที่มีความรู้ความสามารถในวิชาที่ตนเองสอน และมีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ มีการพัฒนาตนเองตลอดเวลา โดยเรียกว่าผู้ที่มีคุณลักษณะดังกล่าวว่าเป็นผู้ที่มี "จิตวิญญาณของความเป็นครู" หรือ "จิตวิญญาณครู" ดังนั้น ปัจจุบันจึงใช้คำนี้ในความหมายของครูดีมีคุณภาพ เป็นคำที่สังคมให้การยอมรับและยกย่องเชิดชูครูผู้มีจิตวิญญาณ แต่ประเด็นที่น่าสนใจและต้องทำความเข้าใจให้ตรงกันคือ คุณลักษณะของครูดีมีคุณภาพจะมีความเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ครูดีมีคุณภาพของยุคหนึ่งหากไม่ปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาตัวเองและวิธีการจัดการเรียนการสอน อาจจะถูกกลืนเป็นครูที่ไม่มีคุณภาพในยุคต่อไป โดยเฉพาะในเรื่องของการพัฒนาตนเองด้านวิชาการ และการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เพราะครูบางส่วนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อเทคโนโลยี เพียงเพราะไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนได้ เนื่องจากผู้เรียนให้ความสนใจกับโทรศัพท์มือถือมากกว่าการสอนของครู ทั้งที่เทคโนโลยีไม่ได้มีเพียงโทรศัพท์มือถือ และในโทรศัพท์มือถือก็มีสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนมากมาย หากครูจะยอมเปิดใจรับความเปลี่ยนแปลงของโลกโดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยี

ในบทความนี้จะนำเสนอแนวคิด แนวโน้มที่จะเป็นคุณลักษณะของครุดีมีคุณภาพ หรือครุผู้มีจิตวิญญาณในศตวรรษที่ 21 ที่จะเป็นสามารถทำหน้าที่การจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ แต่การมีจิตวิญญาณของครูแต่ละระดับนั้น อาจจะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ตามระดับหรือประเภทของการจัดการศึกษา ในที่นี้จะกล่าวถึงจิตวิญญาณครูในภาพรวม ว่าควรมีคุณลักษณะอย่างไรบ้าง

ความหมายของจิตวิญญาณครู

มีผู้ให้ความหมายของจิตวิญญาณและจิตวิญญาณครูไว้เป็นจำนวนมาก ในที่นี้จะขอนำความหมายของจิตวิญญาณครูที่ได้ศึกษามานำเสนอ ดังนี้

ศุภลักษณ์ ทัดศรี และอารยา พรายแย้ม (2554, หน้า 11) กล่าวถึงคำว่า “จิตวิญญาณ” (spirit) ที่เราใช้กันทั่วไปนั้นมีหลากหลายความหมาย ในคำจำกัดความของคำว่าความเป็นจิตวิญญาณ (Spirituality) คือ การมองกลับเข้าไปภายในเพื่อค้นพบเอกลักษณ์ที่แท้จริงของเราว่าจะสามารถนำเอาคุณค่าอันเป็นเนื้อแท้ของตนสะท้อนออกมาในชีวิตประจำวันของเราได้อย่างไร ผู้ที่มีจิตวิญญาณคือผู้ที่บรรลุผลสำเร็จในการนำเอาสำนึกที่สูงส่งในตนเองไปใช้ในการดำเนินชีวิต โดยเป้าหมายที่แท้จริงของความเป็นจิตวิญญาณคือการทำให้เรามีประสิทธิภาพมากขึ้น ด้วยการช่วยให้เราปรับปรุงการกระทำของเราให้ดีขึ้น ความเป็นจิตวิญญาณและการกระทำนั้น ทำงานด้วยกันความเป็นจิตวิญญาณทำให้การกระทำของเรามีความหมาย

ประเวศ วะสี (2547) กล่าวว่า จิตวิญญาณเป็นคำแปลของ Spirituality ให้ความหมายว่า จิตชั้นสูง จิตที่ลดความเห็นแก่ตัว จิตที่เห็นแก่ผู้อื่น จิตที่เข้าถึงสิ่งสูงสุดคือนิพพานหรือพระเจ้า นอกจากนี้ จิตวิญญาณโดยทั่วไปในสังคมไทย หมายถึง สิ่งอะไรก็ตามที่มีคุณค่าสูงทางจิตใจ เราจึงนำคำที่ใช้ในสังคมไทยเรียกว่า สุขภาวะทางจิตวิญญาณ ต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนมาใช้คำว่าสุขภาวะทางปัญญา คำว่า Spiritual หมายถึง มิติที่เหนือวัตถุในทางพุทธ เรียก โลกุตระ หรือ เหนือโลก

ทัศนีย์ ทองประทีป (2548; อ้างถึงใน ธรรมนันทิกา แจ่งสว่าง, 2554, หน้า 13) ได้ทำการสรุปความหมายของจิตวิญญาณไว้ 2 ประเด็น คือ 1) จิตวิญญาณในมิติที่เกี่ยวกับ ศรัทธา ปัญญา และคุณธรรม หมายถึง สภาพธรรมะที่เป็นนามธรรมและมีอยู่ในบุคคล ถือว่าเป็นแก่นของชีวิตทำหน้าที่เชื่อมประสานการทำงานในส่วนอื่นๆ ของร่างกาย 2) จิตวิญญาณในมิติของความสัมพันธ์ หมายถึง การที่มนุษย์เข้าใจตนเองในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อมและ/หรือธรรมชาติที่อยู่รอบตัว ทำให้บุคคล มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อม ด้วยความเกื้อกูลหรือเมตตาต่อกัน

นิวัตต์ น้อยมณี และ กัญญา เอี่ยมพญา (2560, หน้า 28-29) กล่าวว่า จิตวิญญาณ หมายถึง ความรู้สึกจากส่วนลึกของมนุษย์ที่เป็นตัวกำกับให้มนุษย์ดำเนินชีวิตไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เกิดจากสติปัญญา ประสบการณ์ ความคิด ความเชื่อ ทั้งของตนเองและค่านิยมของสังคมนั้น

จิตวิญญาณถูกนำไปใช้ในทางบวก ซึ่งหมายถึง ความมุ่งมั่นที่มนุษย์จะก้าวไปสู่จุดหมายปลายทาง โดยเน้นวิถีทางที่ถูกต้องเหมาะสม ดังนั้น หากกล่าวถึงใครคนใดคนหนึ่งปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตวิญญาณ สังคมจะรับรู้ว่าเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้มแข็ง มุ่งมั่น สมควรแก่การยกย่องชมเชย จิตวิญญาณจึงถูกนำมาใช้ในกรณีที่ต้องการเชิดชูบุคคลผู้ประกอบคุณงามความดี หรือปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละอดทน เรื่องของจิตวิญญาณจึงควรเป็นการปลุกฝังให้กับบุคคลซึ่งหมายความว่า จะต้องมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องยาวนานจนเป็นอุปนิสัย การดำเนินการไม่ว่าจะเป็นชีวิตส่วนตัวหรือหน้าที่การงาน หากไม่เป็นไปตามที่มีความถูกต้องเหมาะสมพยายามหลีกเลี่ยง เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ไม่ชอบธรรมและในที่สุดความรู้สึกฝาดเย็นนี้ จะฝังแน่นสู่

ส่วนลึกของความคิดความเชื่อ จนเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นว่าการกระทำดีคือความถูกต้อง ผิดฝนจนกระทั่ง ความรู้สึกฝ้ายดี มีความองงามขึ้นในจิตใจ เปรียบเหมือนกับการที่เราปลูกพืชผลในที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ ย่อมทำให้พืชผลนั้น มีความเจริญงอกงามนั่นเอง

เหตุนี้ เมื่อกล่าวถึงจิตวิญญาณครู จึงหมายถึง ความรู้สึกสำนึกที่ดีของครูที่มีต่อผู้เรียน มีความรัก ศรัทธาในอาชีพครู มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ของครูอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยความเต็มใจและภาคภูมิใจ เพราะหวังให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ สามารถนำความรู้ ทักษะ และ ประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้ได้จริงในชีวิต เป็นผู้ที่ตั้งตนอยู่ในความเหมาะสมกับ การเป็นครู ทั้งใน ด้านส่วนตัวของการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และเพื่อนร่วมงาน มีความมุ่งมั่นที่จะ ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้ดีเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถทั้งด้านวิชาการและการดำรงชีวิตของผู้เรียนให้ มีคุณภาพต่อไป ครูที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณถือว่าเป็นผู้ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ อย่างสูง แม้จะไม่มีกรรับรองอย่างเป็นทางการ แต่ครูผู้มีจิตวิญญาณจะเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องอย่างยาวนาน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า จิตวิญญาณในความหมายทางการปฏิบัติงาน คือ ความมุ่งมั่น ทุมเท ตั้งใจ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละอดทน เป็นผู้ปฏิบัติงานโดยยึดความสำเร็จของงาน กระบวนการทำงานที่มีความถูกต้อง ชัดเจน ยึดถือความถูกต้อง และความสำเร็จของงานเป็นหลักการสำคัญ

ความสำคัญของจิตวิญญาณครู

การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพนั้นจะต้องพัฒนาครูให้มีคุณภาพตามมาตรฐานแห่งวิชาชีพที่กำหนดไว้ และที่สำคัญยิ่งกว่านั้นคือต้องเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน เพื่อความสำเร็จของงาน คือ การสามารถ พัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะเรียนต่อ และความพร้อมที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้น ความสำคัญของจิตวิญญาณครูที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนจึงมีอยู่อย่างมากมาย ดังนี้

รังสรรค์ แสงสุข (2550, หน้า 38) กล่าวถึงความสำคัญของจิตวิญญาณครูไว้ว่า ครูคือผู้ที่มีความรู้ ไม่จำกัดทุกที่ทุกเมื่อ ครูต้องเต็มไปด้วยความรู้และรู้จักขนขวายหาองค์ความรู้ใหม่ๆ สะสมความดี มีบารมีมาก และครูที่ดีจะต้องไม่ปิดบังความรู้ ควรมีจิตและวิญญาณของความเป็นครู ครูคือ ผู้เติมเต็ม การที่ครูจะเป็นผู้เติม เต็มได้ครูจะต้องแสวงหาความรู้ ต้องวิเคราะห์ วิจัย วิจรณ์ และมาบูรณาการความรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน

นิวัตต์ น้อยมณี (2551, หน้า 35-36) กล่าวว่า การสร้างจิตวิญญาณครูเป็นความจำเป็นและสำคัญ ยิ่งที่สถาบันผลิตครูจะต้องถือเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบ ที่ผ่านมากกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดให้มีโครงการผลิตครูในชื่อต่างๆ หลายโครงการ และเป็นความสำเร็จของโครงการเสมอมา ครูที่ จบออกมาจะมีคุณภาพทั้งด้านวิชาการและความเป็นครู ครูจะเป็นสถาบันแห่งความดี สถาบันของคนมี คุณธรรม คนมีความรู้ คนเสียสละเพื่อบ้านเมืองและการศึกษาคงจะยังคงมีแสงสว่างต่อไป จึงมีความจำเป็น อย่างยิ่งที่กระทรวงศึกษาธิการจะต้องดำเนินการเพื่อสร้างครูที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครู และต้องมีการ พัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู ด้วยความต่อเนื่องเชื่อมโยง เริ่มจากสถาบันผลิตครูต้องให้ความสำคัญกับการ สร้างจิตวิญญาณความเป็นครู โดยต้องมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งอาจจะเป็นการบูรณาการเรื่องจิต วิญญาณครูให้ปรากฏในเนื้อหาสาระทุกรายวิชา หรือจะจัดให้มีการเพิ่มวิชาจิตวิญญาณครูเป็นวิชาเฉพาะขึ้นมา เพื่อให้ให้นักศึกษาทุกคนได้เรียนรู้และต้องมีกระบวนการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและจริงจัง จนกระทั่งเกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างชัดเจน และมีความเชื่อมั่นว่า ครูต้องมีจิตวิญญาณครูจึงจะสามารถพัฒนาคุณภาพการจัดการ

เรียนการสอน การสร้างตนเองให้เป็นผู้มีจิตวิญญาณครูย่อมเกิดประโยชน์ทั้งกับผู้เรียนและเป็นประโยชน์กับตัวครูเอง

เงื่อนไขที่สำคัญประการหนึ่ง คือ อาจารย์ผู้สอนในสถาบันผลิตครู ที่เรียกว่าครูของครู จะต้องเป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครูในระดับสูง เพราะจะเป็นแบบอย่างให้กับนักศึกษาครู ด้วยการสร้างแบบอย่างที่สามารถแสดงถึงความเป็นผู้มีจิตวิญญาณครู เพื่อให้ให้นักศึกษาครูได้ยึดเป็นแบบอย่าง ซึ่งจะสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือความคิดของนักศึกษาครูได้อย่างดี ในการจัดการเรียนการสอนควรเปิดโอกาสให้ครูที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นครูดีครูมีอาชีพ ครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู ได้มีโอกาสเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักศึกษา รวมถึงคณาจารย์ของคณะครุศาสตร์ ประสบการณ์ที่มีคุณค่าของครูที่มีจิตวิญญาณครูย่อมสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักศึกษาครู เพื่อยึดเป็นแบบอย่างและพัฒนาตนเอง มีความมุ่งมั่นที่จะเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณ

กระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญกับจิตวิญญาณครู ดังปรากฏในแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2555) ได้กำหนดกลยุทธ์และแนวทางการดำเนินการเพื่อเร่งรัดพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา โดยกำหนดว่าปรับระบบการผลิตครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยการสรรหา คัดกรองคนที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู คนดี คนเก่ง มาเป็นครู

สุรวาท ทองบุ (2558) กล่าวถึงความสำคัญของจิตวิญญาณครูไว้ว่า โจทย์การสอนของครูในยุคนี้เปลี่ยนแปลงไปมาก ทำให้ครูไม่อาจหยุดอยู่นิ่งแต่ในตำราอย่างเดียวได้ หากครูไม่ทันโลกหรือไม่ทันเทคโนโลยีต่างๆ สิ่งที่น่ากลัวตามมาคือครูจะไม่ทันเด็ก ส่งผลให้คุณภาพการเรียนการสอนเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ครูรุ่นใหม่ต้องมีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความเป็นอินเตอร์ ทั้งการใช้ ICT ภาษา ตลอดจนเป็นนักคิดและนักออกแบบสื่อการสอนที่สนุกและน่าสนใจ และกล่าวต่อไปว่า ถ้าคิดจะพัฒนาชาติก็ต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาครู มหาวิทยาลัยมีโครงการอบรมครูอย่างต่อเนื่อง ทั้งการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนสำหรับครู การใช้สื่อ ICT ตลอดจนโครงการฝึกทักษะภาษาอังกฤษผ่านสื่อมัลติมีเดีย ไม่เพียงแต่ความพร้อมในด้านการใช้สื่อเพื่อเชื่อมโยงการเรียนการสอนเท่านั้น ครูยุคใหม่ยังต้องมีการพัฒนาวิธีคิด วิธีแก้ปัญหา เพิ่มพูนความรู้ และฝึกฝนทักษะในด้านต่างๆ ด้วย

วัลนิภา ฉลากบาง (2559) กล่าวว่า จิตวิญญาณความเป็นครูเป็นคุณลักษณะสำคัญของครูมีอาชีพ เพราะศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งเทคโนโลยี จึงทำให้วิธีเรียน วิธีสอน และสื่อการสอนเปลี่ยนแปลงไป ครูจะใช้วิธีสอนแบบเดิมที่ครูเป็นบุคคลสำคัญ (Teacher-Center Approach) คือ การถ่ายทอดความรู้ ความจำจากครูไปสู่ผู้เรียน แบบที่เคยทำมาในอดีตไม่ได้ เพราะการเรียนของคนในปัจจุบันเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาและไร้ขอบเขตจำกัด ดังนั้น ครูจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้สามารถสร้างหรือผลิตสื่อการสอนที่ใช้วิทยาการสมัยใหม่ และสามารถดึงดูด ความสนใจของผู้เรียนให้นานขึ้น ครูต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองเป็นผู้สนับสนุน หรือผู้เอื้ออำนวย (Facilitator) ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยผู้เรียน มีบทบาทในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเพิ่มขึ้นหรือที่เรียกว่า การสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-Centered Approach) ครูที่ปรับเปลี่ยนความคิดและวิธีทำงานได้ดังกล่าวข้างต้น เชื่อแน่ว่าผู้เรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนและครูจะได้ชื่อว่า “ครูมีอาชีพ” ด้วยเหตุนี้ ครูมีอาชีพจึงต้องเป็นมืออาชีพด้านวิชาการและด้านปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตวิญญาณในอันที่จะพัฒนาศิษย์อย่างรอบด้าน เพื่อให้เป็นคนดี คนเก่ง และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข การที่จะเป็นครูมีอาชีพนั้น ใจหรือจิตและวิญญาณจะต้องมาเป็นอันดับแรกเมื่อมีใจให้กับงานสอน

งานพัฒนาผู้เรียนก็จะเกิดความรักความศรัทธาและยึดมั่นในอุดมการณ์แห่งวิชาชีพ การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องให้มีความรู้และทักษะในการสอน ประพฤติตัวดี เป็นแบบอย่างที่ดี เอาใจใส่ดูแลและหวังดีต่อศิษย์ การปฏิบัติดังกล่าวเรียกได้ว่าปฏิบัติด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นที่ทราบกันดีว่าการปฏิบัติหน้าที่ด้วยใจ ด้วยจิตและวิญญาณ จะทำให้เกิดความตระหนักและมุ่งมั่นทุ่มเทในการทำงาน พยายามรักษาเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งตนและวิชาชีพ สมรรถนะที่สำคัญของครูมืออาชีพคือความศรัทธาในวิชาชีพครู การมีความสุขในการสอน การมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง และการแสวงหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ ดังนั้น วิญญาณความเป็นครูจึงเป็นคุณลักษณะสำคัญของครูมืออาชีพ

การพัฒนาจิตวิญญาณครู

จากที่กล่าวมาแล้วว่าจิตวิญญาณครูเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับครูในการที่จะจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคที่มีความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านของความคิดความเชื่อ จึงเป็นที่มาของวัฒนธรรมและค่านิยมของแต่ละชาติหรือแต่ละชุมชน โดยมีเทคโนโลยีเป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีสามารถเข้าถึงได้ในทุกสถานที่และทุกเวลา จึงเป็นภาระที่สำคัญยิ่งที่ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจและสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อดึงความสนใจของผู้เรียนให้เห็นคุณค่าและมีความมานะพยายามในการพัฒนาตนเองโดยผ่านระบบและกระบวนการจัดการศึกษา การจัดการดังกล่าวได้ ครูมีความจำเป็นยิ่งที่จะต้องฝึกตนเองให้เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ มีความอดทน มีใจรักเด็ก มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพ นั่นคือ การเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณนั่นเอง ดังนั้น จึงจะกล่าวถึงการพัฒนาจิตวิญญาณครูว่ามีกระบวนการและวิธีการในการพัฒนาอย่างไร โดยจะนำแนวคิดของทั้งส่วนบุคคลและของหน่วยงานต่างๆ ที่มีครูในสังกัด นำมาใช้เพื่อพัฒนาจิตวิญญาณครูในสังกัดของตน

การศึกษาแนวทางเพื่อค้นหาวิธีการพัฒนาจิตวิญญาณครูนั้น การได้ทราบแนวทางที่ภาครัฐและเอกชนได้ให้ความสำคัญกับแนวทางในการพัฒนาจิตวิญญาณครู โดยมีการจัดให้มีกิจกรรมการพัฒนาจิตวิญญาณครูในหลายรูปแบบ ดังต่อไปนี้

จากการที่รัฐบาลได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ มีทั้งหมด 11 ด้าน เน้นความมั่นคง-ไร้ทุจริต โดยในด้านของการศึกษาเน้นให้ความสำคัญของการพัฒนาระบบการผลิตครูที่มีคุณภาพ โดยกำหนดไว้ในด้านที่ 4.6 พัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาครูที่มีคุณภาพและมีจิตวิญญาณของความเป็นครู เน้นครูผู้สอนให้มีคุณวุฒิตรงตามวิชาที่สอน นำเทคโนโลยีสารสนเทศและเครื่องมือที่เหมาะสมมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยครูหรือเพื่อเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น การเรียนทางไกล การเรียนโดยระบบอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น รวมทั้งการปรับระบบการประเมินสมรรถนะที่สะท้อนประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2557)

จากนโยบายดังกล่าว จึงเกิดกระแสการสร้างจิตวิญญาณครูให้กับครูในสังกัดของตนอย่างเร่งด่วน ซึ่งบางส่วนราชการได้ให้ความสำคัญกับการสร้างจิตวิญญาณครูมาก่อนแล้ว หรือบางส่วนราชการได้ให้ความสำคัญกับจิตวิญญาณครูมากยิ่งขึ้น กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายประจำปีงบประมาณ 2558 โดยกระทรวงศึกษาธิการ (2558) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตวิญญาณครู ได้แก่ นโยบายทั่วไป ข้อ 4 การส่งเสริมและยกสถานะของครูซึ่งเป็นบุคลากรหลักในระบบการศึกษา จะต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงในสังคม ครูเป็นบุคลากรที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม มีภูมิความรู้และทักษะในการสื่อสารถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสม มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ

ครู ตลอดจนฐานะและคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน และการกำหนดนโยบายเฉพาะที่มีเป้าหมายว่าดำเนินการให้เห็นผลใน 1 ปี เรื่องการมุ่งเน้นการผลิตและพัฒนาครูจะเห็นผลใน 1 ปี เรื่องการมุ่งเน้นการผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ โดยกำหนดเป้าหมายของการดำเนินนโยบาย ในข้อ 4.3 ครูและบุคลากรทางการศึกษามีจิตวิญญาณของความเป็นครูเป็นครูมืออาชีพ และยึดมั่นในจรรยาบรรณของวิชาชีพ

จากนโยบายดังกล่าว ส่วนราชการที่มีครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดจึงนำนโยบายดังกล่าวมาสู่การปฏิบัติ เพื่อมุ่งสร้างจิตวิญญาณครูให้กับครูของแต่ละสังกัดขึ้นมา ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) ซึ่งเป็นส่วนราชการที่มีครูและบุคลากรทางการศึกษาจำนวนมากที่สุด ได้กำหนดนโยบายสำนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2559 ไว้ในกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาในข้อ 5 สนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีจิตวิญญาณความเป็นครู การเป็นครูมืออาชีพ และยึดมั่นในจรรยาบรรณของวิชาชีพ จากนโยบายดังกล่าว ได้มีการนำนโยบายสู่การปฏิบัติโดยมีการจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาครูให้มีจิตวิญญาณความเป็นครู ซึ่งดำเนินการโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำโครงการเพื่อพัฒนาครูให้มีจิตวิญญาณความเป็นครูและความเป็นครูมืออาชีพ ดังต่อไปนี้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 (2554) จัดให้มีการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ โครงการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตวิญญาณผู้ปลูกฝังคุณธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการให้ครูได้มีโอกาสได้ร่วมกันจัดทำกิจกรรมเพื่อการใช้ในการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาแนวทางในการสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูให้กับครู เพื่อให้ครูได้นำความรู้ความเข้าใจแนวปฏิบัติจากการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในระดับโรงเรียนต่อไป

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2557) กำหนดยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงานของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 โดยยึดนโยบายของคณะรัฐมนตรี และของกระทรวงศึกษาธิการ ในส่วนของนโยบายด้านการศึกษา ในนโยบายที่ 4 การศึกษาและเรียนรู้การทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม โดยมุ่งพัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาครูที่มีคุณภาพและมีจิตวิญญาณความเป็นครู และโดยที่ผ่านมานั้นสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ให้ความสำคัญกับจิตวิญญาณครูมาโดยตลอด โดยดำเนินการคัดเลือกครูอาสาสมัคร โดยมีการสรุปว่าครูอาสาสมัครต้องมีจิตวิญญาณ มีความรักศรัทธาในงาน กศน.ต้องทำด้วยความมุ่งมั่น ทุ่มเท ต้องเกิดจากจิตใจ จิตวิญญาณด้วยตนเอง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ (2558) ดำเนินการจัดทำโครงการพัฒนาครูผู้ช่วยที่บรรจุใหม่ในปีงบประมาณ 2558 จำนวน 150 คน โดยมุ่งการพัฒนาด้านจิตใจ ให้มีอุดมการณ์และจิตวิญญาณของความเป็นครู เพื่อเสริมสร้างวินัย คุณธรรมและจริยธรรม และความคิดที่ถูกต้องเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ไม่พึงประสงค์แก่ข้าราชการครูบรรจุใหม่

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 (2557) ได้จัดให้มีโครงการพัฒนาครูแบบต่อยอดและเชื่อมโยง โดยเริ่มดำเนินงานตั้งแต่ปีงบประมาณ 2557 เป็นการอบรมต่อยอดให้ครูใน 3 วิชา

คือ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และภาษาไทย โดยมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอนให้มีความรู้ด้านเนื้อหา วิธีสอน และจิตวิญญาณความเป็นครู โดยมุ่งเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนด้วยการพัฒนา กระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีความทันสมัยเหมาะสมกับเนื้อหาสาระและวัยของผู้เรียน และ ประเด็นที่มุ่งให้เกิด คือ การสร้างให้ครูเกิดความรู้ที่รักใคร่ชอบและเห็นว่าการปฏิบัติหน้าที่ของครูนั้นมีความ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความทุ่มเทเสียสละให้มากกว่าการปฏิบัติหน้าที่ เพราะเห็นว่าเป็นงานที่ ต้องปฏิบัติ นั่นคือ กระบวนการเพื่อสร้างจิตวิญญาณครูให้เกิดกับครูในสังกัด

สถาบันอุดมศึกษาที่มีคณะครุศาสตร์และคณะศึกษาศาสตร์ ซึ่งเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตครูให้ ความสำคัญกับนโยบายการสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู โดยกำหนดนโยบายด้านจิตวิญญาณความเป็นครูไว้ ในหลักสูตร ทั้งส่วนที่เป็นทฤษฎีและแนวทางการปฏิบัติ ดังตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (2554, หน้า 9) ได้จัดทำแนวทางสร้างความเป็นเลิศของการฝึกหัด ครุฑมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร โดยจัดรูปแบบการเรียนการสอนแบบทางเลือก (Alternative) โดยรูปแบบที่ เน้นการสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู ได้แก่ บริการหอพักเพื่อจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ นักศึกษาคู กิจกรรรมที่ต้องออกแบบเพื่อพัฒนาและหล่อหลอมให้นักศึกษามีคุณสมบัติในความเป็นครู มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ มีคุณธรรม จริยธรรมอันดีงาม โดยกระบวนการพัฒนาจะจัดหอพักให้นักศึกษา มีอาจารย์ดูแลหอพักนักศึกษาที่ต้องเลือกอาจารย์ที่มีความเสียสละ มีจิตวิญญาณของความเป็นครูสูง เป็นต้นแบบการพัฒนาคุณลักษณะของครูและสามารถลงพื้นที่ทุกๆ ภาคการศึกษาเพื่อนำความรู้จาก ประสบการณ์จริงมาบูรณาการในการเรียนและการเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) (2555) ได้จัดให้มีโครงการส่งเสริม การผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สควค.) ในระยะที่ 3 (พ.ศ. 2556-2561) กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของโครงการโดยผลิตครูที่มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตวิญญาณความเป็นครูและเป็นครู มืออาชีพ เป็นโครงการผลิตครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นสาขาขาดแคลนต่อเนื่องจากระยะที่ 1 และ ระยะที่ 2 ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ที่จะสร้างครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ที่มีความสามารถพิเศษ ในระดับปริญญาโทที่มีความรู้ความสามารถด้านเนื้อหาวิชาการ มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน และมีจิตวิญญาณความเป็นครูสูง สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ ทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสอน การค้นคว้าหาความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเจรจาขอความร่วมมือกับโรงเรียนชั้นนำของนานาชาติได้

บทบาทของสื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21

ในศตวรรษที่ 21 กระบวนการเรียนการสอนมีการเปลี่ยนแปลงโดยผู้เรียนจะเรียนผ่านเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัยและสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่ สืบเนื่องมาจากจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นต่อห้องเรียน จนทำให้วิธีการสอนแบบเดิมๆ ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ สื่อประกอบการสอนมีขนาดใหญ่ไม่เพียงพอสำหรับผู้เรียนที่อยู่หลังห้อง ความตั้งใจของผู้สอนถูกเบี่ยงเบนจาก พฤติกรรมและสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนขนาดใหญ่ ผู้เรียนมีการนำเอาคอมพิวเตอร์พกพาเข้ามาสืบค้นหา ความรู้ในห้องเรียนและถามคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่ครูกำลังสอน หรือนำข้อมูลเหล่านั้นมาพูดคุยในประเด็นที่ครู ไม่ได้สอน หรือครูไม่เคยรู้มาก่อน เมื่อเป็นเช่นนี้ครูจึงต้องพร้อมที่จะปรับตัวและพัฒนาตนเองให้เท่าทัน เทคโนโลยีอยู่เสมอและต้องมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาทักษะและวิทยาการให้ทันสมัย เพื่อให้เกิดการ

เรียนรู้เทคนิควิธีการเรียนการสอนแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่ สังคมไทยและสังคมโลกต้องการ

สำนักงานศึกษาธิการภาค 3 (2562) จัดทำรายงานการติดตามคุณลักษณะของครูไทยในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 3 พบว่า คุณลักษณะของครูใน ศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 3 โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านสังคมพหุวัฒนธรรมและด้านความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขา อยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบความ แตกต่างคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 พบว่า คุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาขั้น พื้นฐานจำแนกตามตำแหน่ง แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับปัญหาอุปสรรค พบว่า มากที่สุดคือครูบางส่วนยังไม่สามารถ ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ และความเจริญทางเทคโนโลยีและการสื่อสารที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้ครูขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลายและเหมาะสม รองลงมาคือ การจัดการเรียนการสอนยังใช้วิธีการสอนแบบเดิมๆ ครูยังขาดประสบการณ์ ทักษะ และเทคนิควิธีการถ่ายทอด ความรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และครูยังขาดทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อ การสื่อสารและถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียน การปฏิบัติตนของครูในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมจิตวิญญาณของความเป็น ครูความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูลดน้อยลง และครูสอนไม่ตรงกับสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา ครูรุ่น ใหม่ขาดความตระหนักในวินัยจรรยาบรรณ ไม่เห็นคุณค่าของอาชีพครู ขาดจิตสำนึกจิตสาธารณะ ขาดการ เสียสละ ปฏิบัติตนไม่อยู่ในฐานะของความเป็นครู ให้ความสำคัญกับส่วนรวมน้อย ส่วนแนวทางพัฒนาครูให้มี คุณลักษณะสำหรับการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ข้อเสนอที่มากที่สุดได้แก่ ครอบบรมให้ครูมีความรู้ อย่างต่อเนื่องตรงกับวิชาที่สอน เพื่อนำความรู้มาจัดการเรียนการสอนในรูปแบบและเทคนิควิธีที่หลากหลาย ตามบทบาทหน้าที่ของครูในศตวรรษที่ 21 ส่วนเรื่องการพัฒนาครูให้มีเทคนิคความเชี่ยวชาญในด้านการจัดการ เรียนรู้ที่หลากหลายทันสมัยสอดคล้องกับภาวะการณ์ของโลกในปัจจุบัน โดยจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานการสอนแบบสืบเสาะและ STEM Education เป็นต้น

จากรายงานฉบับนี้เป็นข้อมูลสำคัญที่จะต้องพัฒนาครูที่ยังคงไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับการ เปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ซึ่งในการพัฒนาครูนั้นหากเป็นครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู ท่านทั้งหลายย่อมถือ เป็นหน้าที่สำคัญที่จะต้องริเริ่มพัฒนาตนเองให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง เรียกได้ว่าเป็นกลุ่มที่หน่วยงานต้น สังกัดไม่ต้องกังวล เป็นผู้รู้ตัวเอง และพร้อมจะพัฒนาตนเองแม้จะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเอง ส่วนกลุ่มที่รู้ตัว เองว่าต้องพัฒนาตนเองแต่ยังไม่พร้อมที่จะพัฒนาคงต้องเป็นหน้าที่ของหน่วยงานต้นสังกัดดำเนินการให้มีการ พัฒนา

จิตวิญญาณครูในศตวรรษที่ 21

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่าทุกภาคส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา มีความมุ่งมั่นที่จะสร้างครูผู้ มีจิตวิญญาณ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ครูได้อย่างมีคุณภาพ และเมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ตัวชี้วัดคุณภาพของ ครูดี ครูมีคุณภาพ จึงต้องเพิ่มเติมองค์ประกอบของการมีคุณภาพ เพื่อให้ครูได้มีแนวทางการพัฒนาตนเองให้ สอดคล้องกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ดังมีการเสนอแนวคิดของคุณลักษณะครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

วารสาร Education innovation and IT (2558) กล่าวถึงบทบาทของครูในศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้

- 1) ให้นักเรียนเรียนรู้จากการทำโครงการ (Project)
- 2) ให้นักเรียนได้เรียนตามหัวข้อที่ต้องการ (On-demand)
- 3) ให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามวิธีที่เหมาะสมกับวิธีการเรียนรู้ของตนเอง (Personalized)
- 4) ให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (Collaboration)
- 5) นำห้องเรียนสู่ชุมชนโลกด้วยการเชื่อมโยงกับห้องเรียนของโรงเรียนในต่างประเทศ (Global Community)
- 6) ให้นักเรียนได้สืบค้นความรู้จากเว็บไซต์ (Web Based)
- 7) มีการประเมินนักเรียนเป็นระยะ (Formal Evaluation)
- 8) ให้นักเรียนสามารถนำความรู้สู่การปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน (Learning for Life)

จากแนวทางการกำหนดบทบาทของครูในศตวรรษที่ 21 ที่กล่าวมานี้ เป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student Center) ซึ่งเป็นแนวทางที่ประเทศไทยได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) แต่ในทางปฏิบัติแม้ว่าจะผ่านมากกว่า 20 ปีแล้ว ครูจำนวนมากยังคงยึดแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบเดิมที่ตนเคยประสบความสำเร็จ และยังคงมีความเชื่อมั่นว่าเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ดี จึงไม่ยอมเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นสาเหตุหลักประการหนึ่งที่ทำให้แนวทางการจัดการเรียนการสอนยังคงไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่สำหรับครูที่ได้รับการปลูกฝังแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มาตั้งแต่ยังเป็นนักศึกษาครูสามารถที่จะจัดแนวทางการสอนได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของแนวคิดทางการศึกษา นอกจากนี้ยังสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า จิตวิญญาณครูในศตวรรษที่ 21 มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ประกอบด้วย

1. การพัฒนาจิตวิญญาณครู ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจและสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อถึงความสนใจของผู้เรียนให้เห็นคุณค่าและมีความมานะพยายามในการพัฒนาตนเองโดยผ่านระบบและกระบวนการจัดการศึกษา ครูมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องฝึกตนเองให้เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ มีความอดทน มีใจรักเด็ก มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพ

2. บทบาทของสื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 คือ กระบวนการเรียนการสอนมีการเปลี่ยนแปลงโดยผู้เรียนจะเรียนผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัยและสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ครูจึงต้องพร้อมที่จะปรับตัวและพัฒนาตนเองให้เท่าทันเทคโนโลยีอยู่เสมอและต้องมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาทักษะและวิทยาการให้ทันสมัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เทคนิควิธีการเรียนการสอนแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สังคมไทยและสังคมโลกต้องการ

3. จิตวิญญาณครูในศตวรรษที่ 21 คือครูต้องมีความมุ่งมั่นที่จะสร้างครูผู้มีจิตวิญญาณ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ครูได้อย่างมีคุณภาพ เพื่อให้ครูได้มีแนวทางการพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไปตามคุณลักษณะครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และครูที่สามารถที่จะจัดแนวทางการสอนได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของแนวคิดทางการศึกษา นอกจากนี้ยังสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน

บทสรุป

การสร้างจิตวิญญาณครูให้กับครูเพื่อ เป็นครูผู้มีจิตวิญญาณในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้มีจิตวิญญาณครูและผู้ที่ยอมรับและเห็นคุณค่าของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่ทำได้ง่ายไม่ เพราะเพียงเสริมเติมเต็มเรื่องของเทคโนโลยีที่ใช้เพื่อการศึกษาให้ เพื่อให้ท่านทั้งหลายสามารถนำองค์ความรู้ แนวทาง ตลอดจนกิจกรรมทางการศึกษาที่ท่านมี นำมาบรรจุไว้ในระบบเทคโนโลยี แล้วเลือกใช้ให้เหมาะสมกับ บริบทของสถานศึกษาหรือผู้เรียน โดยทุกคนต้องยอมรับว่าเราไม่สามารถต้านกระแสเทคโนโลยีได้ เราต้องใช้ เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ทั้งกับตัวครูและผู้เรียน โดยเฉพาะผู้เรียนซึ่งจะต้องใช้ชีวิตในโลกนี้อีกยาวนาน ตลอด ชีวิตจะต้องเดินควบคู่ไปกับเทคโนโลยี หากครูไม่ปรับตัวหรือปรับตัวไม่ทัน ปล่อยให้เทคโนโลยีทำหน้าที่ครูแทน ความสำคัญของครูย่อมหมดไปเพราะไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ วิชาชีพครูที่พวกเราทำ กันมายาวนานอาจจะจบสิ้นลง แต่หากครูทุกคนมุ่งมั่นทำหน้าที่ด้วยจิตวิญญาณครูได้อย่างเหมาะสมกับความ เปลี่ยนแปลงตามบริบทอื่นๆ และยังคงไว้ซึ่งความภาคภูมิใจในวิชาชีพ จิตวิญญาณครูจะสร้างความเข้มแข็ง ให้กับวิชาชีพครูในศตวรรษที่ 21 ได้ตลอดไป สรุปได้ว่า จิตวิญญาณครูในศตวรรษที่ 21 ควรประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) ความรู้ในตัวครูผู้สอน 2) เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน 3) การถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียน สรุปองค์ความรู้ ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 จิตวิญญาณครูในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). **นโยบายประจำปีงบประมาณ 2558**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ธรรมนันท์กา แจ่มสว่าง. (2554). **ประสบการณ์ของการเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครูการศึกษาเชิง** **ปรากฏการณ์วิทยา. วารสารพฤติกรรมศาสตร์. 18(1). 55-65.**
- นิวัตต์ น้อยมณี และกัญญา เอี่ยมพญา. (2560). **จิตวิญญาณครู. พิมพ์ครั้งที่ 2**. กรุงเทพมหานคร: 21 เซนจูรี่.
- นิวัตต์ น้อยมณี. (2551). **ผมคิดและเชื่ออย่างนี้**. กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์.
- ประเวศ วะสี. (2547). **ธรรมชาติของสรรพสิ่ง: การเข้าถึงความจริงทั้งหมด**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี- สฤษดิ์วงศ์.

- มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. (2554). **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2557 – 2561)**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- รังสรรค์ แสงสุข. (2550). **ครู**. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. พิมพ์ลักษณะ.
- วัลนิภา ฉลากบาง. (2559). **จิตวิญญาณความเป็นครู: คุณลักษณะสำคัญของครูมืออาชีพ**. วารสาร **มหาวิทยาลัยนครพนม**. 6(2). 123-128.
- วารสาร Educational Innovation and IT. (2558). **บทบาทหน้าที่ของครู ผู้เรียน และสื่อในศตวรรษที่ 21**. แหล่งที่มา <https://choltichayok.wordpress.com/> สืบค้นเมื่อ 5 ม.ค. 2564.
- ศุภลักษณ์ ทัดศรี และอารยา พรายรัมย์. (2554). **จิตวิญญาณในชีวิตประจำวัน**. กรุงเทพมหานคร: คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2555). **โครงการส่งเสริมการผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สควค.) ในระยะที่ 3 (พ.ศ. 2556-2561)**. แหล่งที่มา <http://www.dpstcenter.org/psmt/page/?mem=psmt>. สืบค้นเมื่อ 21 ม.ค. 2560.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. (2557). **โครงการพัฒนาจิตวิญญาณครูของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ตามโครงการพัฒนาครูแบบต่อยอดและเชื่อมโยงต่อเนื่อง**. ฉะเชิงเทรา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1. (2554). **พัฒนาจิตวิญญาณครูผู้ปลูกฝังคุณธรรม**. แหล่งที่มา <http://www.loei1.go.th/> สืบค้นเมื่อ 21 ก.ย. 2560.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). **นโยบายสำนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานปีงบประมาณ 2559**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2555). **แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555–2559**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). **กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: อีเลฟเว่น สตาร์ อินเทอร์เน็ต.
- สำนักงานศึกษาธิการภาค 3. (2562). **รายงานการติดตามคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 3**. แหล่งที่มา <http://www.reo3.moe.go.th/web/index.php/en/> สืบค้นเมื่อ 21 ก.ย. 2560.
- สำนักงานส่งเสริมศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2557). **ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงานของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558**. แหล่งที่มา <http://www.nfe.go.th/onie2019/> สืบค้นเมื่อ 21 ก.ย. 2560.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2557). **คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี แถลงต่อสภานิติบัญญัติ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุรวาท ทองบุ. (6-12 มี.ค. 2558). **การผลิตครู “ระบบปิด” พื้นที่นครทวายท. มติชนสุดสัปดาห์**. แหล่งที่มา <https://www.kroobannok.com/74252> สืบค้นเมื่อ 21 ก.ย. 2560.

โควิด-19: การเปลี่ยนแปลงในภาษาไทย* COVID-19: CHANGE IN THE THAI LANGUAGE

¹เสนต์ เดชวงค์ Saneh Dechawongse, ²พระมหาวิโรจน์ ญาณวโร Phramaha Wirote Nyanaviro,
³พระมหาสมัคร มหาวิโร Phramaha Samak Mahaviro
^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย Mahamakut Buddhist University, Thailand
E-mail: saneh.decha@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภาษาไทยในช่วงการระบาดของโควิด-19 ข้อมูลที่ใช้ศึกษารวบรวมมาจากการแถลงข่าวประจำวันของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 ตั้งแต่เดือนเมษายน 2563 ถึง พฤษภาคม 2564 ผลการศึกษาพบว่า มีการนำเอาคำภาษาอังกฤษที่เป็นศัพท์เฉพาะและคำศัพท์ในวิชาชีพมาใช้ โดยใช้คำเหล่านั้นมาผสมกับคำไทยทำให้เกิดเป็นคำใหม่และมีความหมายใหม่ แต่การออกเสียงยังคงออกตามเสียงไทย อันจะเป็นประโยชน์ต่องานวิชาการด้านภาษาศาสตร์ในการนำศัพท์ไปใช้ให้ถูกต้อง

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลงในภาษาไทย, การระบาดของโควิด-19, คำภาษาอังกฤษ

Abstract

The objective of this article is to investigate the change in Thai language in the period of Covid-19 pandemic. The data were collected from the daily press release of the Covid-19 Situation Administration Center concerning duty performance of the public health personnel and the spread of Covid-19 from April 2020 to May 2021. The results of the study were found that technical terms and jargons in English were brought to mix with Thai words in the form of compound words or hybrid words in order to create new words with new meanings. Although the English words were used in mixing with Thai words, but they were pronounced in Thai accents. In a linguistic perspective, it would be beneficial to the application of new formative words in daily-life communication.

Keywords: Change in Thai language, Covid-19 Pandemic, English Words.

บทนำ

เมื่อปลายปี พ.ศ. 2562 มีการพบโรคปอดบวมในเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ของประเทศจีน ต่อมาแพทย์พบว่า โรคดังกล่าวมีสาเหตุมาจากเชื้อ Corona Virus จึงเรียกโรคนั้นว่า Coronavirus 2019 มีชื่อในภาษาไทยว่า โรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง ภายหลังองค์การอนามัยโลกได้กำหนดชื่อใหม่เป็น COVID-19 ตอนแรกสันนิษฐานกันว่าน่าจะเป็นโรคระบาด (Epidemic) เหมือนอีกหลายๆ โรคที่เกิดขึ้นแล้ว แต่การระบาดของโรค COVID-19 กลับมีความรุนแรงและกระจายไปอย่างรวดเร็วจนทางการจีนต้องประกาศปิดเมืองอู่ฮั่นเป็นเวลาหลายเดือน (ประชาชาติธุรกิจ ออนไลน์, 2563) ถึงกระนั้น โรคนี้อย่างได้ระบาดไปยังประเทศต่างๆ ทั่วโลก จนองค์การอนามัยโลกประกาศยกระดับจากการแพร่ระบาดทั่วไป (Epidemic) ให้เป็นการแพร่ระบาดใหญ่ (Pandemic)

ในส่วนของประเทศไทยนั้น กระทรวงสาธารณสุขยืนยันพบผู้ป่วยโควิด-19 ที่เดินทางมาจากประเทศจีนเป็นรายแรกเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2563 (BBC NEWS, 2564) ต่อมาจึงได้ออกประกาศให้โควิด-19 เป็นโรคติดต่ออันตรายตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 เพื่อประโยชน์ในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดต่ออันตราย (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2563, 2563) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนหรือผู้ประกอบการต้องรายงานและแจ้ง เมื่อสงสัยหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นโรคติดต่ออันตราย ผู้ที่เดินทางกลับจากพื้นที่ที่มีการระบาด หรือมีโอกาสใกล้ชิดกับผู้ป่วย เมื่อมีอาการไข้หรืออาการเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจต้องให้ข้อมูลที่เป็นจริงกับแพทย์ พยาบาลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

การระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทยแบ่งเป็น 3 ระลอก คือ ระลอกแรก จากเดือนมกราคมถึง 14 ธันวาคม 2563 ระลอกสองจาก 15 ธันวาคม 2563 ถึง 31 มีนาคม 2564 และระลอกสามเริ่มจาก 1 เมษายน 2564 เป็นต้นมา การระบาดของโรคในระลอกแรกนั้นสร้างความตื่นกลัวและความระมัดระวังให้กับคนไทยเป็นอย่างมากในส่วนของรัฐบาลมีการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2563 จากนั้นได้จัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค) ประกาศเคอร์ฟิวเวลา 22.00 น. ถึง 04.00 น. และยังมีประกาศล็อกดาวน์เป็นระยะ ในส่วนของประชาชนมีความระมัดระวังในการใช้ชีวิตสูงขึ้น หรือที่กล่าวกันว่าตั้งการ์ดให้สูงไว้ ดังที่ ธาณี กล่อมใจ, จรรยา แก้วใจบุญ และทักษิภา ชัชวรัตน์ (2563) กล่าวว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่จากข้อมูลข่าวสารผ่านโทรทัศน์ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม) อินเทอร์เน็ต และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือบุคลากรทางการแพทย์ แสดงให้เห็นว่าประชาชนตื่นตัวต่อการระบาดของโรคนี้อาจส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่อยู่ในระดับมาก

นอกจากนั้น ประชาชนยังมีการเตรียมการด้านเครื่องอุปโภคบริโภคจนทำให้สินค้าบางชนิด โดยเฉพาะหน้ากากอนามัยขาดตลาดไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง ส่วนผู้ที่มีทุนทรัพย์และมีจิตอาสาที่ร่วมกันจัดตั้งตู้ปันสุขเพื่อแจกจ่ายสิ่งของที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เป็นการแบ่งเบาภาระของคนที่ได้รับความเดือดร้อน (ผู้จัดการออนไลน์, 2563) การระบาดของโควิด-19 ก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม การระบาดระลอกใหม่มีความแตกต่างจากระลอกแรก จำนวนผู้ติดเชื้อมากขึ้น กระจายไปในพื้นที่กว้างขึ้น แต่มาตรการการจำกัดการระบาดกลับมีความเข้มงวดน้อยลง (สมชาย จิตสุขชน, 2564) TrueID (2563) ได้สรุปผลกระทบที่

เกิดจากการระบาดของโควิด-19 ไว้ 5 ประเด็นหลัก คือ ด้านพลังงาน การท่องเที่ยวและการบิน การส่งออก การศึกษา และด้านสุขภาพ

นอกเหนือจากผลกระทบดังกล่าวมาแล้วนั้นยังมีผลกระทบอีกอย่างหนึ่งที่ไม่ควรมองข้าม นั่นคือผลกระทบด้านภาษา เพราะภาษามีความสัมพันธ์กับสถาบันทางสังคม ดังที่ สุกัทร แก้วพัตร (2560) กล่าวว่าภาษามีหน้าที่ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับสถาบันทางสังคม นอกจากนั้นภาษายังเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้อีกด้วย การที่แพทย์และบุคลากรสาธารณสุขต้องการสื่อสารข้อมูลการระบาดของโควิด-19 ถึงประชาชนโดยทั่วไปจึงจำเป็นต้องใช้คำเฉพาะทางการแพทย์ (Technical Terms) พร้อมกับมีคำอธิบายเพิ่มเติม แต่ดูเหมือนจะสร้างความยุ่งยากสับสนเพิ่มขึ้นอีกในบางครั้ง เมื่อใช้คำเฉพาะทางการแพทย์บ่อยขึ้น คำบางคำก็จะทับศัพท์โดยไม่ต้องแปล น่าจะถือว่าเป็นที่เข้าใจกันแล้ว

บทความวิจัยนี้ได้ทำการศึกษามุ่งเน้นศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านภาษาที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่โควิด-19 ระบาดเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งจะได้กล่าวถึงความหมาย การเกิดขึ้น ความสำคัญ พัฒนาการของภาษา และการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยในช่วงโควิด-19 โดยลำดับต่อไป

ความหมายของภาษา

ก่อนอื่นควรมาทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของภาษาว่า ภาษาคืออะไร คำตอบจากมุมมองและการศึกษาของนักภาษาศาสตร์และนักมานุษยวิทยามีไว้อย่างไร จะนำมาแสดงพอสังเขปดังต่อไปนี้

Edward Sapir (1921) นิยามว่า ภาษาเป็นวิธีที่มนุษย์ใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารความคิด ความรู้สึก และความต้องการของตนโดยการเปล่งเสียงอย่างตั้งใจ

Leonard Bloomfield (1980) กล่าวว่า ภาษา คือ การพูด ส่วนการเขียนไม่ถือว่าเป็นภาษา แต่เป็นวิธีการบันทึกภาษาให้เห็นเป็นรูปธรรม บางภาษามีทั้งภาษาพูดและตัวอักษรมานานนับพันปี บางภาษามีเฉพาะภาษาพูดอย่างเดียว แต่ภาษาทั้งสองแบบสามารถใช้ได้และบรรลุวัตถุประสงค์เช่นเดียวกัน

David Crystal (1983) นิยามว่า ภาษามีหลายความหมายตามระดับของการใช้ แต่เมื่อพูดโดยรวมภาษาหมายถึงการพูด (Speaking)

วิจิตร ภาณุพงศ์ (2522) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาษา คือ เสียงพูดที่มีระเบียบและความหมาย ซึ่งมนุษย์ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการสื่อสาร ความคิด ความรู้สึก ความต้องการ และใช้ในการประกอบกิจกรรมร่วมกัน

พัชรี เขยจรรยา, เมตตา วิวัฒนานุกูล และถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์ (2541) กล่าวว่า ภาษา หมายถึงระบบสัญลักษณ์ที่เกิดจากการพูดหรือการเขียนที่คนในสังคมใช้สื่อสารเพื่อให้เกิดความหมายร่วมกัน

กาญจนา นาคสกุล (2545) กล่าวว่า ภาษา หมายถึง สัญลักษณ์ต่างๆ ที่มนุษย์ใช้เพื่อสื่อสารกัน ซึ่งรวมถึงวจนภาษาและอวจนภาษา

อมรา ประสิทธิรัฐสินธุ์ (2548) กล่าวว่า ภาษาเป็นสมบัติของมนุษย์ เป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้สื่อสารกัน มนุษย์ในสังคมมีภาษาเฉพาะตน ภาษาถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม

ราชบัณฑิตยสถาน (2555) ให้คำนิยามว่า ภาษา หมายถึง ถ้อยคำที่ใช้พูดหรือเขียนเพื่อสื่อความหมายของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสื่อความเฉพาะวงการ เสียง ตัวหนังสือ หรือกริยาอาการที่สื่อความหมายได้

จากคำนิยามดังกล่าวมาแล้วนั้น สรุปได้ว่า ภาษา หมายถึง คำพูด ท่าทาง สัญลักษณ์ ตัวหนังสือ ที่มนุษย์ใช้สื่อสารเพื่อให้เกิดความหมายร่วมกัน แต่ในทัศนะของนักภาษาศาสตร์ คำพูด หรือการพูด คือ ภาษา ส่วนการเขียน สัญลักษณ์และท่าทางที่ใช้แทนเสียงหรือคำพูดเป็นเพียงตัวแทนของภาษา เพราะไม่สามารถถ่ายทอดความหมายและอารมณ์ของภาษาได้อย่างสมบูรณ์

การเกิดของภาษา

ย้อนหลังไปหลายร้อยปีที่นักมานุษยวิทยาและนักภาษาศาสตร์พยายามศึกษาว่าภาษาของมนุษย์เกิดขึ้นได้อย่างไร แต่คำตอบที่ได้ก็หลากหลายและไม่สามารถชี้ชัดลงไปได้ โดยมีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเกิดของภาษาดังนี้

George Yule (2020) กล่าวว่า จริงๆ แล้วไม่มีใครทราบว่าภาษาเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ยังไม่มีหลักฐานที่ชี้ชัดลงไปได้ ที่มีอยู่เป็นเพียงข้อสันนิษฐานเท่านั้น ในยุคพระคัมภีร์มีความเชื่อว่าภาษาเกิดจากพระเจ้า เป็นเจ้า ศาสนาฮินดูเชื่อว่าภาษามาจากพระนางสุรัสวดี เพราะต้องการสื่อสารกับมนุษย์ ต่อมาเมื่อเชื่อว่า ภาษาเกิดเองตามธรรมชาติ และมีมาพร้อมกับการเกิดของมนุษย์เพียงแต่รอระยะเวลาในการบ่มเพาะ ภาษาแรกๆ ที่มนุษย์พูดได้คือภาษาที่เลียนเสียงธรรมชาติ ซึ่ง Otto Jespersen (1922) เรียกแนวคิดนี้ว่า “Bow-Wow Theory” ต่อมาเขาได้ตั้ง “Pooh-Pooh Theory” ขึ้น เป็นการพัฒนาจากการเลียนเสียงธรรมชาติมาเป็นเสียงร้องแสดงความรู้สึกที่ตีใจ เสียใจ เจ็บปวด สนุกสนาน เป็นต้น

พระยาอนุมานราชชน (2522) กล่าวว่า ในชั้นแรกภาษาอาจเกิดจากการเลียนเสียงสัตว์ร้อง หรือเสียงที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติเกิดจากการรบกวนเพราะเวทนามรณ์และเกิดจากการพูดของเด็กเล็ก

ศรีวิไล ดอกจันทร์ (2528) กล่าวว่า การเกิดขึ้นของภาษานั้นมีหลายแนวคิด เริ่มจากความเชื่อที่ว่า ภาษาเป็นสิ่งที่พระเจ้าเป็นเจ้าประทานมา ถือว่าภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า เป็นเจ้า ภาษาเป็นสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นมาจากการเลียนเสียงธรรมชาติ เสียงรบกวน คิดจากเสียงสัญญาณต่างๆ ภาษาเกิดมาพร้อมกับมนุษย์และภาษาเกิดจากวิวัฒนาการของระบบในร่างกายและสมองของมนุษย์เอง

สรุปว่า การเกิดขึ้นของภาษายังไม่มีคำตอบที่ชัดเจน ที่นำเสนอทั้งหมดเป็นเพียงข้อสันนิษฐานของนักภาษาศาสตร์และนักมานุษยวิทยา ดังที่ Charles F. Hockett (1958) กล่าวว่า ภาษามนุษย์มีลักษณะพิเศษที่สัตว์อื่นไม่มี มนุษย์กับภาษามีวิวัฒนาการควบคู่กันมาหลายล้านปี

การแบ่งภาษา

ตามข้อมูลของศูนย์วิจัยภาษา Ethnologue Language Research Center (2021) ระบุว่า ในโลกนี้มีภาษาต่างๆ รวมแล้ว 7,799 ภาษา แบ่งตามพื้นที่ได้ดังนี้ ทวีปเอเชียมี 2,994 ภาษา ทวีปแอฟริกา มี 2,144 ภาษา กลุ่มประเทศในแปซิฟิกมี 1,313 ภาษา ทวีปอเมริกา มี 1,061 ภาษา และทวีปยุโรปมี 287 ภาษา

การแบ่งภาษานั้นมีหลายวิธี ได้แก่ การแบ่งตามเชื้อชาติเจ้าของภาษา แบ่งตามรูปลักษณะของภาษา และแบ่งตามตระกูลภาษา (พระยาอนุมานราชชน, 2522) ภาษานั้นสามารถแบ่งตามเงื่อนไขหรือบริบททางสังคม (Sociolinguistics) และเงื่อนไขทางจิตใจ (Psycholinguistics) ซึ่งทั้งสองวิธีนี้ยังมีข้อปลีกย่อยลงไปอีก ภาษาทางสังคมแบ่งเป็นภาษากับโครงสร้างทางสังคม ภาษากับค่านิยมทางสังคม ภาษากับเชื้อชาติของคนในสังคม ภาษากับเพศ ภาษากับวัฒนธรรม ภาษากับบุคคล (Peter Trudgill, 1974) ส่วนการแบ่งภาษาเชิงจิตวิทยานั้นเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมทางภาษาและการเรียนรู้ภาษากับทฤษฎีทางจิตวิทยา ซึ่ง

แบ่งออกเป็น 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีข่าวสาร เป็นการศึกษาคำและการวางตำแหน่งคำในประโยคเพื่อต้องการถ่ายทอดเนื้อหาที่ต้องการสื่อสาร อีกทฤษฎีหนึ่งคือทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งต่อมาได้รับการพัฒนาเป็นทฤษฎีการเรียนรู้การสอนภาษา (Judith Green, 1979)

ความสำคัญของภาษา

ภาษามีความจำเป็นและสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มนุษย์ติดต่อสื่อสารกันได้ด้วยภาษา ภาษาที่มีเฉพาะแต่ภาษาพูดย่อมมีข้อจำกัดในการใช้ แต่ภาษาที่มีทั้งภาษาพูดและตัวอักษรก็สามารถใช้ในการสื่อสารได้กว้างไกลออกไป วัตถุประสงค์หลักของภาษาก็เพื่อสื่อสาร แต่การสื่อสารนั้น Leonard Bloomfield (1980) กล่าวว่าต้องประกอบด้วย 3 ส่วน คือ สิ่งที่ผู้พูดต้องการจะสื่อสาร คำพูด และผู้ฟังเข้าใจ (Speaker's situation, speech, and hearer's response) เมื่อครบองค์ประกอบทั้ง 3 นี้คำพูดนั้นก็มีความหมายและใช้สื่อสารได้ แต่ปัจจุบันภาษาที่ใช้เป็นสื่อกลางในการสื่อสารหมายรวมถึงภาษาพูด หรือวจนภาษา (Verbal Language) และภาษากาย กิริยาท่าทางและสัญลักษณ์ต่างๆ ที่เรียกว่า อวจนภาษา (Nonverbal Language) (ภัทรพร เจริญรัตน์, 2526)

กฤตพร ช่วยบุญชู (2558) กล่าวว่า การใช้ภาษานั้นนอกจากจะมุ่งเน้นเพื่อการสื่อสารในรูปของการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียนแล้ว ยังเป็นไปเพื่อพัฒนาศักยภาพภายในของตนเอง และถือว่าภาษาเป็นเครื่องมือในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมด้วย ซึ่ง Peter Trudgill (1974) กล่าวว่า นอกจากภาษาจะทำหน้าที่ในการสื่อสารแล้วยังทำหน้าที่สร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมนั้นไว้ และ Leonard Bloomfield (1980) กล่าวว่า ภาษาคือการพูดเพื่อสื่อสารและสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในกลุ่มเดียวกัน (Speech-community) กิจกรรมทางสังคมอื่นๆ เป็นผลที่เกิดขึ้นจากการใช้ภาษา

กล่าวโดยสรุปคือ ภาษามีความสำคัญต่อมนุษย์ เพราะนอกจากจะใช้เพื่อการสื่อสารแล้วยังเป็นเครื่องมือในการสร้างและรักษาปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอีกด้วย

การเปลี่ยนแปลงของภาษา

การเปลี่ยนแปลงทางภาษานั้นเกิดขึ้นเรื่อยๆ และใช้เวลานาน บางทีเรียกว่าวิวัฒนาการทางภาษา Claude Hagege (2009) กล่าวว่า ภาษาเป็นสิ่งมีชีวิต (Living species) มีเกิดมีตายเหมือนสิ่งมีชีวิตอื่นๆ การเกิดและการตายของภาษาจะเริ่มที่คำก่อน (Words) แล้วจึงไปสู่ความหมาย (Meanings) สาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจทำให้คำและความหมายไม่สอดคล้องกับความคิดและวัฒนธรรมใหม่

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2523) กล่าวว่า ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารความคิดของมนุษย์และถือเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง การถ่ายทอดหยาบคายจากภาษาอื่นมาใช้จะทำให้ภาษานั้นๆ มีคำใช้มากขึ้น สะดวกในการสื่อความหมายและทำให้ภาษาเจริญงอกงามขึ้น ที่กล่าวมานั้นแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางภาษาอย่างชัดเจน คำที่ไม่สามารถครอบคลุมความหมายในการสื่อสารยุคปัจจุบันจะถูกแทนที่ด้วยคำใหม่ หรือคำที่ยืมมาจากภาษาอื่น คำเดิมและความหมายเดิมก็จะถูกกลบ汰พาหนในการใช้และจะเลือนหายไปในที่สุด ดังที่ David Crystal (2000) กล่าวว่า ภาษาที่ไม่มีคนพูดก็คือภาษาตาย ในการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่อการใช้คำต่างประเทศในภาษาไทย ซึ่ง สุริย์รัตน์ บำรุงสุขและวิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2558) พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการใช้ภาษาต่างประเทศในภาษาไทยเริ่มจากปี พ.ศ. 2369 เป็นต้นมา เฉพาะช่วงปี พ.ศ. 2476 ถึง พ.ศ.2551 พบว่ามีการยืมคำภาษาอังกฤษมากที่สุด รองลงมาคือการยืมเสียงและ

การยืมความหมายตามลำดับ และในงานวิจัยเรื่องการใช้คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย ดังที่ นงลักษณ์ บัณฑุงศ์ (2560) พบว่า สาเหตุที่ทำให้มีการใช้คำศัพท์ต่างประเทศโดยเฉพาะคำภาษาอังกฤษในภาษาไทยเป็น เพราะออกเสียงสะดวก ไม่มีคำภาษาไทยแทน จำได้ง่าย และเป็นศัพท์เฉพาะที่ใช้ในสายงาน

มัลลิกา มาภา (2559) กล่าวว่า ภาษาที่ยังไม่ตายมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ ในลักษณะของวิวัฒนาการ (Evolution) อาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลงบางส่วนของภาษา ก็ได้ เมื่อมนุษย์มีการพัฒนาขึ้น ภาษาซึ่งเป็นเครื่องมือในการสื่อสารของมนุษย์ย่อมได้รับการพัฒนาไปด้วย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือวิวัฒนาการทางภาษา มีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาษา ดังที่ ปราณี กุลละวณิช (2548) กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภาษาสรุปได้คือ 1) ความแตกต่างทางเพศ วัย และการศึกษาเป็นต้นของผู้พูดภาษา 2) สภาพจิตของผู้พูดภาษา 3) ลักษณะการออกเสียงของผู้พูดภาษา 4) ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ 5) การยืมคำ 6) สภาพภูมิศาสตร์ และ 7) คุณสมบัติเฉพาะของภาษานั้นๆ

กล่าวโดยสรุปคือ ภาษาที่ยังมีชีวิตหมายถึงภาษาที่ยังมีคนใช้พูดกัน ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงหรือวิวัฒนาการอยู่เสมอเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยในช่วงโควิด-19

ตั้งแต่มีประกาศจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ที่เรียกโดยย่อว่า ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (การจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19), 2563)แต่โดยทั่วไปเป็นที่รู้จักในชื่อย่อว่า ศบค. ศูนย์ฯ นี้มีการแถลงข่าวความเคลื่อนไหวการดำเนินงานด้านสาธารณสุขและการระบาดของโรคโควิด-19 เป็นประจำวัน โดยนายแพทย์ทวีศิลป์ วิษณุโยธิน โฆษก หรือแพทย์หญิงอภิสมัย ศรีรังสรรค์ ผู้ช่วยโฆษกของ ศบค. ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในการใช้ภาษาที่นำมาศึกษาทั้งหมดมาจากการแถลงข่าวของโฆษกและผู้ช่วยโฆษก ศบค. ผ่านสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ตั้งแต่เดือนเมษายน 2563 ถึงเดือนพฤษภาคม 2564 มีคำที่รวบรวมได้ดังในตารางที่ 1 นี้

ตารางที่ 1 การเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยในช่วงโควิด-19

ลำดับที่	คำ	ความหมาย
1.	Bubble and seal	การจำกัดพื้นที่โดยไม่ให้คนในออกคนนอกเข้า แต่เดิม Bubble หมายถึงฟอง (สบู่) หรืออยู่ในฟอง เช่น ฟองลอดแก้ว ฟองลูกโป่ง ส่วน Seal หมายถึงการปิดผนึก ประทับตรา ตีครั่ง ซึ่งใช้ในการไปรษณีย์ ในการใช้คำ Bubble ผสมกับคำอื่น เช่น Bubble factory คือโรงงานที่มีพนักงานอยู่อาศัยและทำงานอยู่ภายในโรงงาน Bubble tourism คือการท่องเที่ยวที่คนในท้องถิ่นที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ที่กำหนดไว้เท่านั้นส่วน Seal ใช้กับคำไทย เช่น Seal โรงงาน Seal พื้นที่
2.	Case	ผู้ติดเชื้อหรือผู้ที่สงสัยว่าจะได้รับเชื้อโควิด-19 มักจะใช้ในคำว่า Confirmed case หมายถึงผู้ที่ได้รับการยืนยันว่าติดเชื้อโควิด-19 แล้ว
3.	Cluster	กลุ่มหรือการรวมเป็นกลุ่ม เช่น School cluster แต่ความหมายเปลี่ยนเป็นกลุ่มคนจำนวนมากหรือชุมชนที่ได้รับเชื้อหรือแพร่เชื้อโควิด-19 เช่น คลัสเตอร์คลองเตย คลัสเตอร์ระยอง คลัสเตอร์สนามมวย เป็นต้น ปัจจุบันใช้ทับศัพท์ไปแล้ว
4.	Corona Virus	โรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง ต่อมาเปลี่ยนเป็น Covid-19 คำนี้ได้รับการ

		ยอมรับโดยไม่ต้องมีค่าแปลอีกต่อไป
5.	Distancing	การเว้นระยะห่าง ส่วนมากจะใช้ว่า Physical distancing การเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล และ Social distancing การเว้นระยะห่างทางสังคม หมายถึงให้หลีกเลี่ยงการเข้าไปในพื้นที่แออัด การรวมกลุ่มกัน แต่มักจะใช้เพียงว่า Distancing
6.	Droplet	ฝอยละออง ซึ่งหมายถึง ฝอยละอองของสารคัดหลั่งที่กระจกออกจากปากหรือจมูก อาจเป็นสาเหตุให้เกิดการแพร่กระจายของเชื้อโควิด-19 ได้
7.	Face shield	หน้ากากพลาสติกใสสำหรับสวมคลุมใบหน้า เริ่มแรกทำในรูปของที่คาดผม ต่อมาพัฒนาเป็นรูปของกรอบแว่นตา คำว่า Face shield แต่เดิมหมายถึงโล่ป้องกันใบหน้าของนักรบ ต่อมาได้รับการพัฒนารูปแบบเพื่อใช้ในการทางการแพทย์เพื่อป้องกันการกระเด็นของสารคัดหลั่งจากคนไข้ ปัจจุบันใช้ป้องกันการระบาดของเชื้อโควิด-19 ได้ในระดับหนึ่ง
8.	Finding	การตรวจหาเชื้อโควิด-19 คำนี้มักเกิดร่วมกับคำอื่น เช่น Case finding, head finding การตรวจหาเชื้อโควิด-19 จากประชาชนที่ประสงค์จะเข้าไปตรวจที่โรงพยาบาลหรือสถานที่ที่สาธารณสุขกำหนด และ Active case finding เป็นการตรวจหาเชื้อโดยที่แพทย์หรือบุคลากรสาธารณสุขออกไปตรวจหาเชื้อในจุดต่างๆที่กำหนดไว้
8.	Gel	ของเหลวที่มีสภาพคล้ายวุ้น แต่ในสถานการณ์เช่นนี้ Gel ของเหลวที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ ใช้สำหรับทามือหลังจากที่ไปสัมผัสวัตถุสิ่งของในที่สาธารณะ นิยมใช้ที่ปั๊มติфт
9.	Hospitel	โรงแรมที่กำหนดให้เป็นสถานที่กักกันบุคคลที่เดินทางเข้ามาในประเทศ เนื่องจากจำนวนของโรงพยาบาลที่ใช้เป็นที่กักกันมีไม่เพียงพอ คำนี้เป็นการผสมกันระหว่าง Hospital กับ Hotel มีรูปออกมาเป็น Hospitel นิยมใช้ที่ปั๊มติфт
10.	Immunity	ภูมิคุ้มกัน (โรค) มีใช้อยู่ 2 คำ คือ Individual Immunity ภูมิคุ้มกันเฉพาะบุคคลที่เกิดจากการฉีดวัคซีน และ Herd Immunity ภูมิคุ้มกันหมู่ที่เกิดจากคนส่วนใหญ่ได้รับวัคซีนและมีภูมิคุ้มกันแล้วจึงไม่แพร่เชื้อออกไป ทำให้คนที่ไม่เคยได้รับวัคซีนพลอยได้รับประโยชน์ไปด้วย เพราะเชื้อโรคไม่ระบาดแล้ว Herd แต่เดิมหมายถึงฝูงสัตว์ Herd immunity คือภูมิคุ้มกันของสัตว์ทั้งฝูง ในยามเกิดโรคระบาด คำนี้ก็ยังสามารถนำมาใช้กับมนุษย์ได้เช่นกัน
11.	Isolation	การแยกตัว หรือการปลีกตัวออกไปจากกลุ่ม มักใช้เป็น Home Isolation คือการกักตัวอยู่ที่บ้าน Community Isolation การกักตัวอยู่ในหมู่บ้านหรือชุมชน
12.	Lock-down	มาตรการความปลอดภัยโดยจำกัดเวลาการเข้า-ออก การเดินทาง หรือการประกอบอาชีพ ใช้ที่ปั๊มติфт เช่น ล็อกดาวน์กรุงเทพฯและปริมณฑลจากเวลา 22.00 น. ถึง 04.00 น. เป็นต้น
13.	Mask	หน้ากาก มีคำที่ต่อยอดจาก Mask คือ Surgical Mask หน้ากากอนามัย และ M 95 Mask หน้ากากป้องกันฝุ่นละอองขนาดเล็ก แต่เดิมมักจะเรียกว่า สวมหน้ากากอนามัย แต่ปัจจุบันเรียกว่า สวมแมสก์
14.	New Normal	การใช้ชีวิตตามปกติในรูปแบบใหม่ เป็นการใช้ชีวิตอย่างที่เคยทำแต่ทำไม่เหมือนเดิม เช่น อยู่บ้าน กินร้อน ช้อนกลาง เว้นระยะห่าง หมั่นล้างมือ และคำว่า New Normal ถูกใช้เป็นภาษาประจำวันไปแล้ว
15.	Online	การทำธุรกิจ และการเรียนการสอนผ่านระบบอินเทอร์เน็ต นอกจากนั้นยังมีคำที่เกิดในลักษณะเดียวกัน คือ On air การเรียนการสอนผ่านระบบวิทยุโทรทัศน์ On site

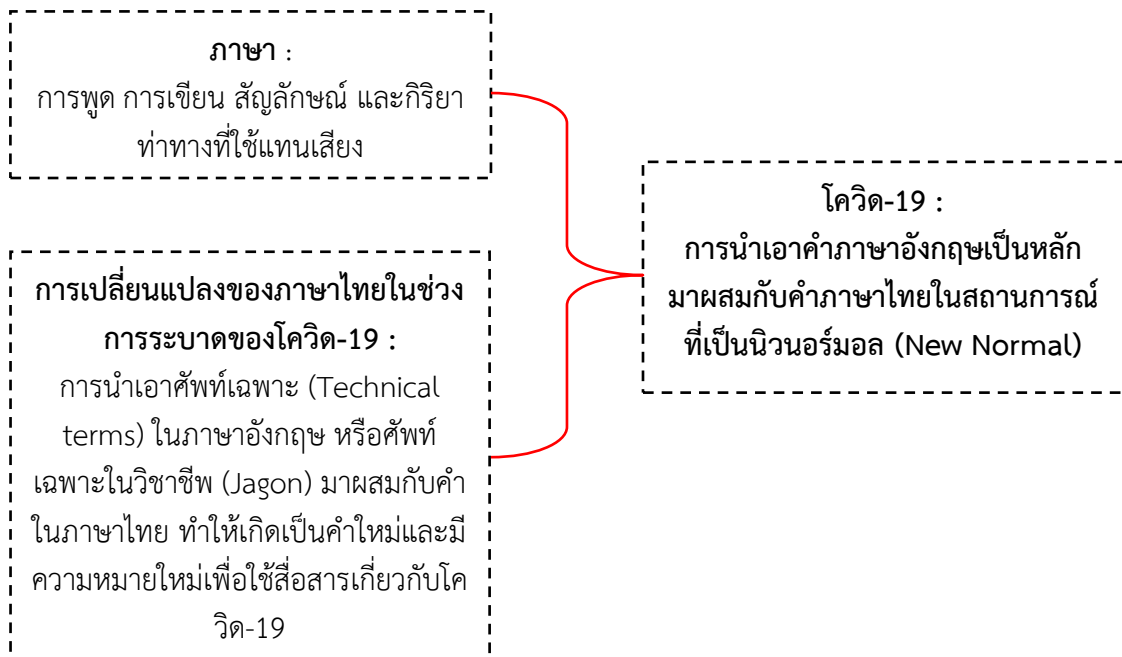
		การเรียนการสอนในห้องเรียน On demand การเรียนการสอนตามที่ตกลงนัดหมายกันไว้เป็นครั้งคราวไป
16.	PPE	ชุดหรืออุปกรณ์ป้องกันตนเองของแพทย์และบุคลากรสาธารณสุข มาจากคำเต็มคือ Personal Protective Equipment แต่นิยมเรียกเป็นคำย่อว่า ชุดพีพีอี ปัจจุบันเจ้าหน้าที่และบุคคลที่ทำงานเกี่ยวข้องกับผู้ติดเชื้อโควิด-19 เช่น พระสงฆ์และสัปเหร่อ ยังต้องสวมชุดพีพีอี
17.	PUI	เป็นคำย่อที่หมายถึงผู้ป่วยเฝ้าระวัง มาจากคำว่า Patient Under Investigation มักจะใช้ความหมายในภาษาไทย หรือคำย่อ พียูไอ
18.	Quarantine	การกักกันเพื่อเฝ้าสังเกตอาการว่าจะติดเชื้อโควิด-19 หรือไม่ แต่เดิม Quarantine มักใช้กับการกักกันพืชหรือสัตว์ที่นำเข้ามาในประเทศ เพื่อตรวจดูเชื้อโรคที่อาจติดมากับพืชหรือสัตว์นั้นๆ คำนี้เกิดร่วมกับคำอื่นอีกหลายคำ คือ State Quarantine สถานที่กักตัวของรัฐ Alternative State Quarantine (ASQ) สถานที่กักตัวของเอกชนที่รัฐอนุญาต ส่วนใหญ่หมายถึงโรงแรมหรือรีสอร์ท Local Quarantine สถานที่และการกักตัวที่องค์กรปกครองในท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ Community Quarantine การกักตัวตามเงื่อนไขของกรมการบริการชุมชน และ Personal Quarantine การกักตัวที่ผู้สงสัยว่าตนเองอยู่ในกลุ่มเสี่ยงที่จะได้รับเชื้อโควิด-19 สมควรใจที่จะกักกันตนเอง
19.	Spreader	ผู้ที่แพร่เชื้ออยู่ในวงจำกัด หากการแพร่ของเชื้อขยายออกไปเป็นวงกว้างในรูปของคลัสเตอร์ ผู้แพร่เชื้อก็จะกลายเป็น Super Spreader
20.	Swab	การตรวจหาเชื้อโควิด-19 โดยการแยกก้านสำลีเข้าไปในโพรงจมูกเพื่อหาสารคัดหลั่งมาพิสูจน์ คำนี้มักใช้ทับศัพท์เป็น Swab Test
21.	Work From Home	การทำงานในหน้าที่โดยอยู่ที่บ้าน เพื่อหลีกเลี่ยงการเดินทางและสัมผัสเสี่ยงต่อการรับเชื้อโควิด-19 ในการพูดนิยมใช้คำเต็มว่า เวิร์คฟรอมโฮม แต่ในการเขียนมักใช้รูปย่อ คือ WFH

การเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยที่พบในช่วงการระบาดของโควิด-19 ส่วนใหญ่เป็นการนำเอาศัพท์เฉพาะ (Technical terms) ในภาษาอังกฤษ หรือศัพท์เฉพาะในวิชาชีพ (Jargon) มาผสมกับคำในภาษาไทย ทำให้เกิดเป็นคำใหม่และมีความหมายใหม่ สามารถใช้สื่อความหมายถึงประชาชนทั่วไปได้ ส่วนคำไหนเมื่อนำมาใช้แล้วยังไม่เป็นที่คุ้นชินของผู้ฟังก็มักจะมีความหมายเพิ่มเติมประกอบ คำที่กล่าวมาแล้วนั้นจะกลายเป็นคำไทยที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันของคนทั่วไปเช่นเดียวกับคำไทยที่มาจากจากภาษาอื่น เช่น ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาเขมร เป็นต้น เมื่อนำมาผสมกับภาษาไทยดั้งเดิมก็กลายเป็นภาษาไทยโดยสมบูรณ์ คำภาษาอังกฤษที่นำมาผสมกับคำไทยในช่วงโควิด-19 นั้น แม้ว่าบางคำจะมีคำอธิบายเพิ่มเติมอีกยาว เมื่อนำมาใช้บ่อยๆ ก็จะเคยชินและใช้สื่อสารเป็นที่เข้าใจกันได้

บทสรุป

ภาษา คือ การพูดรวมทั้งการเขียน สัญลักษณ์ และกิริยาท่าทางที่ใช้แทนเสียงเพื่อใช้ในการสื่อสารให้เกิดความหมายร่วมกัน การเกิดขึ้นของภาษายังไม่มีคำตอบที่ชัดเจน เป็นเพียงข้อสันนิษฐานที่มีมาตั้งแต่ยุคพระคัมภีร์ ส่วนข้อสันนิษฐานที่ได้รับการกล่าวถึงมาก คือ ภาษาเกิดจากการเลียนเสียงธรรมชาติและเสียงร้องที่เกิดจากเวทนามณ์ ภาษาอาจแบ่งออกได้ตามตระกูลภาษาชาติพันธุ์ของเจ้าของภาษา ลักษณะของภาษา หรือแบ่งตามบริบททางสังคมและบริบททางจิตวิทยา ภาษาที่ยังมีชีวิตหรือภาษาเป็นนั้นจะมีการเปลี่ยนแปลง

อยู่เสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางสังคมและเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยในช่วงการระบาดของโควิด-19 ก็อยู่ในเกณฑ์เดียวกัน คือให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นนิวนอร์มอล (New Normal) ทางสังคม การนำเอาคำภาษาอังกฤษเป็นหลักมาผสมกับคำภาษาไทยในครั้งนี้นั้นสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุริย์รัตน์ บำรุงสุข และวิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2558) ที่ว่า การใช้คำต่างประเทศในภาษาไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2476 เป็นต้นมา มีการยืมคำภาษาอังกฤษมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาษาอังกฤษกลายเป็นภาษาของโลกไปแล้ว ดังที่ David Crystal (2003) กล่าวว่า ภาษาที่ถือว่าเป็นภาษาของโลกย่อมไม่มีใครอ้างเป็นเจ้าของได้อีกต่อไป ใครก็ตามที่เรียนภาษานั้นถือว่าเป็นเจ้าของภาษา เขาสามารถนำภาษานั้นไปใช้ในวิถีของตน สรุปลงความรู้ในการศึกษาครั้งนี้ ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โควิด-19: การเปลี่ยนแปลงในภาษาไทย

เอกสารอ้างอิง

- กฤตพร ช่วยบุญชู. (2558). การพัฒนาทักษะและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในวิชาภาษาอังกฤษในชีวิตจริง 2 โดยใช้ B-SL Model ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1. รายงานวิจัย. วิทยาลัยอาชีวศึกษาเทคนิคบริหารธุรกิจกรุงเทพ.
- กาญจนา นาคสกุล. (2545). ระบบเสียงภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- การจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19). (2563). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 69 ง (25 มี.ค. 2563).
- ธานี กล่อมใจ, จรรยา แก้วใจบุญ และทักษิภา ชัชรรัตน์. (2563). ความรู้และพฤติกรรมของประชาชนเรื่องการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา สายพันธุ์ใหม่ 2019. วารสารการพยาบาล การสาธารณสุขและการศึกษา. 21(2). 29-39.

- นงลักษณ์ บัณขุวงศ์. (2560). **การใช้คำต่างประเทศในภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2563. (2563). ราชกิจจานุเบกษาเล่ม 137 ตอนพิเศษ 48 หน้า 1 (29 ก.พ. 2563).
- ประชาชาติธุรกิจ ออนไลน์. (2563). **ลำดับเหตุการณ์การระบาดของ “โควิด-19” ระยะแรก**. แหล่งที่มา <https://www.prachachat.net/world-news/news-462403> สืบค้นเมื่อ 11 พ.ค.2564.
- ปราณี กุลละวณิชย์. (2548). **หน่วยที่ 14 การเปลี่ยนแปลงของภาษา**. เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 3 หน่วยที่ 7-15. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2563). **“ตูปันสุข” จากคำปรัมปราสู่เทรนด์ใหม่การแบ่งปันน้ำใจช่วยผู้ยากไร้ช่วงโควิด-19**. แหล่งที่มา <https://mgronline.com/travel/detail/963000048681> สืบค้นเมื่อ 11 พ.ค.2564.
- พระยาอนุমানราชชนน. (2522). **นิรุกติศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา.
- พัชรี เขยจรรรยา, เมตตา วิวัฒนานุกูล และฉิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์. (2541). **แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์: ประมวลศัพท์วิชาการ ทฤษฎีสำคัญ วิธีศึกษาวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรพร เจริญรัตน์. (2561). **การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในเว็บไซต์เฟซบุ๊ก**. การประชุมงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ทางนิเทศศาสตร์ ครั้งที่ 8 13 ก.ค.2561. มหาวิทยาลัยสยาม.
- มัลลิกา มาภา. (2559). **วิวัฒนาการภาษาไทย**. อุดรธานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2554**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์.
- วิจิตร ภาณุพงศ์. (2522). **โครงสร้างของภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศรีวิไล ดอกจันทร์. (2528). **ภาษากับการสอน**. เชียงใหม่: ศูนย์ส่งเสริมตำราและเอกสารวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมชาย จิตสุขน. (2564). **ผลกระทบทางสังคมของการระบาดโรคโควิด-19 ระลอกใหม่และมาตรการที่ควรมี**. แหล่งที่มา <https://tdri.or.th/2021/01/impact-of-new-covid-19-wave/> สืบค้นเมื่อ 11 พ.ค. 2564.
- สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2523). **หลักภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภัทร แก้วพัตร. (2560). **ภาษากับสังคม**. อุดรธานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สุริรัตน์ บำรุงสุข และวิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (2558). **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่อการใช้คำต่างประเทศในภาษาไทย**. *วารสารภาษาและภาษาศาสตร์*. 33(2).
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2548). **ภาษาในสังคม ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลง และการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- BBC NEWS. (2564). **โควิด-19: ลำดับเหตุการณ์ แผนที่อินโฟกราฟิก ยอดติดเชื้อในไทยและทั่วโลก**. แหล่งที่มา <https://www.bbc.com/thai/thailand-52090088> สืบค้นเมื่อ 11 พ.ค. 2564.
- TrueID. (2563). **รวม 5 ผลกระทบโควิด-19 ในปี 2020**. แหล่งที่มา <https://news.trueid.net/detail/VGJ91QAKvqN> สืบค้นเมื่อ 11 พ.ค. 2564.
- Bloomfield, Leonard. (1980). **Language**. Delhi, India: Motilal Barnasidass.

- Crystal, David. (1983). **A First Dictionary of Linguistics and Phonetics**. Worcester, London: The Trinity Press.
- Crystal, David. (2000). **Language Death**. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Crystal, David. (2003). **English as a Global Language**. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Ethnologue Language Research Center. (2021). **Languages of the World**. From <https://www.ethnologue.com/> Retrieved May 11, 2021.
- Green, Judith. (1979). **Psychlinguistics**. Bangay, Suffolk: Recharclay Ltd.
- Hagege, Claude. (2009). **On the Death and Life of Languages**. Yale University Press.
- Hockett, Charles F. (1958). **A Course in Modern Linguistics**. New Delhi, India: Oxford&IBH Publishing Co.
- Jespersen, Otto. (1922). **Language: Its nature, Development and Origin**. Re-published: Routledge.
- Sapir, Edward. (1921). **Language: An Introduction to the Study of Speech**. New York: Harcourt.
- Trudgill, Peter. (1974). **An Introduction to Language and Society**. London: Taylor & Francis Ltd.
- Trudgill, Peter. (1974). **Sociolinguistics: An Introduction**. Aylesbury, Bucks: Hozell Watson & Viney.
- Yule, George. (1985). **The Study of Language**. Cambridge University.

ภาคผนวก

กระบวนการจัดทำวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ ส่งเสริม และสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ และนิสิต นักศึกษา ตลอดจนผู้สนใจทั่วไป ได้มีโอกาสนำผลงานวิชาการและงานวิจัย ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธ ศาสนา การศึกษา การบริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยาและการแนะแนว ภาษาศาสตร์ การสอนสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การบริหารจัดการธุรกิจ การพัฒนาสังคม และ สาขาวิชาสหวิทยาการอื่นๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อ่านประเมิน ต้นฉบับ จำนวน 2 ท่าน/เรื่อง ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) ซึ่งเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อ ตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการ หรือบทความวิจัย และการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารฉบับนี้ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้นเพียงผู้เดียว และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

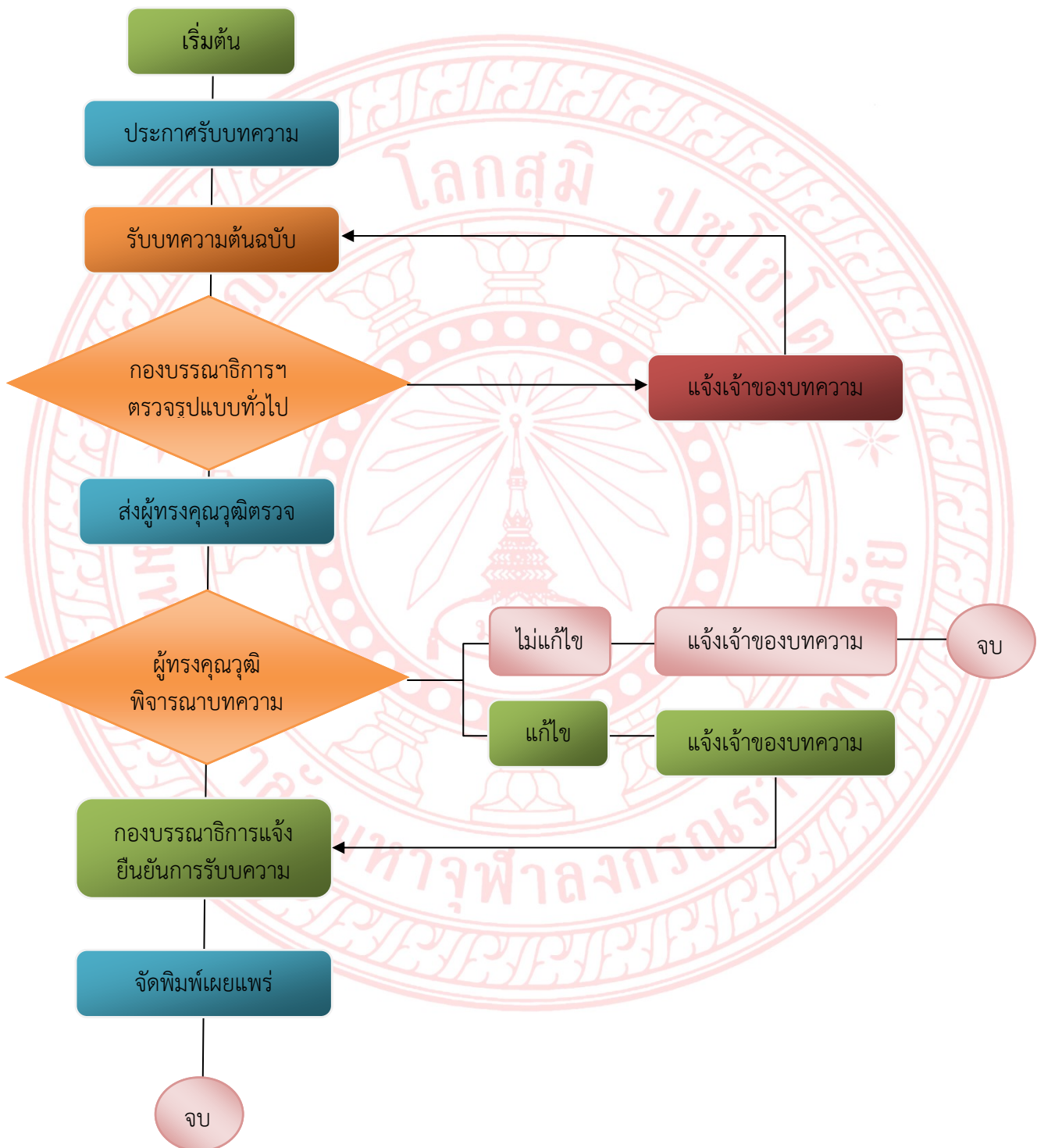
กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการคัดเลือกบทความลงตีพิมพ์และจะแจ้งให้เจ้าของบทความทราบ หลังจากผู้ประเมินบทความตรวจอ่านบทความแล้ว

โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานจัดทำวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังต่อไปนี้

1. ประกาศรับต้นฉบับจากคณาจารย์/นักวิจัย/นิสิต
2. กองบรรณาธิการวารสารฯ ตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้องของต้นฉบับ
3. กองบรรณาธิการวารสารฯ จัดส่งต้นฉบับให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาวิชานั้นๆ อ่าน ประเมินต้นฉบับ จำนวน 2 ท่าน/เรื่อง ประเมินบทความตามเกณฑ์และแบบฟอร์มที่กำหนดในลักษณะเป็น Double-Blind Peer Review คือ ปกปิดรายชื่อผู้เขียนบทความและผู้เกี่ยวข้อง
4. ส่งให้ผู้เขียนแก้ไขตามผลการอ่านประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)
5. กองบรรณาธิการวารสารฯ ตรวจสอบความถูกต้อง และจัดพิมพ์ต้นฉบับวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. จัดส่งต้นฉบับ ดำเนินการจัดทำรูปเล่ม
7. กองบรรณาธิการวารสารฯ ดำเนินการเผยแพร่วารสาร

กระบวนการและขั้นตอนการจัดทำวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ

**หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับของ
วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**

1. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน
2. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาต้องไม่อยู่ระหว่างเสนอขอตีพิมพ์ ในวารสารอื่น
3. เนื้อหาในต้นฉบับควรเกิดจากการสังเคราะห์ความคิดขึ้น โดยผู้เขียนเองไม่ได้ลอกเลียนหรือตัดทอนมาจากผลงานวิจัยของผู้อื่น หรือจากบทความอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือปราศจากการอ้างอิงที่เหมาะสม
4. ผู้เขียนต้องเขียนต้นฉบับตามรูปแบบของต้นฉบับตามข้อกำหนดในระเบียบการส่งต้นฉบับ
5. ผู้เขียนได้แก้ไขความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) 2 ท่าน ต่อ 1 บทความ
6. หลังจากผู้เขียนได้แก้ไขเรื่องแล้ว กองบรรณาธิการได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นจึงจะทำการออกหนังสือตอบรับบทความ

ระเบียบการส่งต้นฉบับ

กองบรรณาธิการได้กำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับไว้ให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับสำหรับการตีพิมพ์วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกองบรรณาธิการสามารถตรวจสอบต้นฉบับก่อนการตีพิมพ์ เพื่อให้วารสารมีคุณภาพสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาดเอ 4 โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมือ 2.5 เซนติเมตร ด้านล่างและขวามือ 2.5 เซนติเมตร

1.2 รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ใช้รูปแบบอักษร TH SarabunPSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่งดังนี้

- 1) ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
- 2) ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
- 3) ชื่อผู้เขียน (ภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
- 4) สังกัดหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน (ภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ ใต้ชื่อผู้เขียน
- 5) ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) (ภาษาไทย – ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
- 6) สังกัดหน่วยงานสังกัดของผู้เขียนร่วม (ภาษาไทย- ภาษาอังกฤษ ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ ใต้ชื่อผู้เขียนร่วม
- 7) E-mail อีเมลล์ของผู้เขียนที่ใช้ในการติดต่อได้จริง ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา และเบอร์โทรติดต่อ ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
- 8) หัวข้อของบทความไทย/อังกฤษ ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
- 9) เนื้อหาบทความไทย/อังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ไม่ควรเกิน 300-350 คำต่อบทความ
- 10) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 11) หัวข้อเรื่อง ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย
- 12) หัวข้อย่อย ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อยโดยเรียงตามลำดับหมายเลขตำแหน่งเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย
- 13) เนื้อหา ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

1.3 จำนวนหน้าต้นฉบับ ควรมีความยาวไม่ต่ำกว่า 10 หน้าแต่ไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง)

1.4 จำนวนเอกสารอ้างอิง ควรมีอย่างน้อย 5-10 เรื่อง

2. การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับ

2.1 บทความวิจัย

1) ชื่อเรื่อง ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียน เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หากเป็นนักศึกษา ให้ระบุสาขาวิชา คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการศึกษทั้งภาษาไทยและอังกฤษ และหากเป็นอาจารย์ ให้ระบุสังกัด/คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการสอน ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ

3) ที่อยู่ ระบุชื่อหน่วยงาน หรือสถาบันทั้งภาษาไทยและอังกฤษ E-mail และเบอร์โทรศัพท์ ของผู้เขียน

4. บทคัดย่อ / Abstract เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านและเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 300-350 คำ โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง จะใช้ตัวเอนเฉพาะศัพท์วิทยาศาสตร์ และมีองค์ประกอบของบทคัดย่อให้ครบทั้งวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย และคำสำคัญ ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ

5) บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย และควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

6) วัตถุประสงค์การวิจัย (Objectives of this research) ให้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา โดยระบุเป็นข้อ

7) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ควรอธิบายวิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ขั้นตอนการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตัวแปรการวิจัย (ถ้ามี) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

8) สรุปผลการวิจัย (Research Result) เป็นการเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับอาจแสดงด้วยตารางและภาพประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ถ้าแสดงด้วยตาราง ควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้น ขอบตารางด้านซ้ายและขวา สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพที่ชัดเจน และมีคำบรรยายได้รูป กรณีที่จำเป็นอาจใช้ภาพสีได้

9) อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion) ควรมีการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หรือไม่เพียงใด (ถ้ามี) และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการ หรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงการนำไปใช้ประโยชน์

10) องค์ความรู้การวิจัย (Research Body of Knowledge) อธิบายองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย ควรสังเคราะห์ออกมาเป็นภาพ/โมเดล พร้อมคำอธิบายภาพ/โมเดลให้สามารถเข้าใจได้โดยสมบูรณ์

11) **ข้อเสนอแนะ (Research Suggestion)** เป็นการให้ข้อเสนอแนะที่ได้จากกระบวนการทำการวิจัย ประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

12) **เอกสารอ้างอิง (References)** เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA Style (American Psychological Association Style) ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศ หากผู้เขียนมีมากกว่า 5 คน ให้ใส่ชื่อ 5 คนแรกแล้วตามด้วย และคณะหรือ et al.

2.2. บทความวิชาการ

1) **ชื่อเรื่อง** ควรสั้น และกะทัดรัด ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2) **ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียน** เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หากเป็นนักศึกษา ให้ระบุสาขาวิชา คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการศึกษ ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ และหากเป็นอาจารย์ ให้ระบุสังกัด/คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการสอน ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ

3) **สังกัด** ระบุชื่อหน่วยงาน หรือสถาบัน ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ E-mail และเบอร์โทรศัพท์ของผู้เขียน

4) **บทคัดย่อ / Abstract** เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านและเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 300-350 คำ หรือ 15 บรรทัด โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง

5) **บทนำ (Introduction)** เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา ปัญหาการวิจัย เหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย และควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

6) **เนื้อหา (Material)** ผู้เขียนอาจแบ่งหัวข้อย่อยในประเด็นเนื้อหานี้ได้ตามประเด็นที่ผู้เขียนต้องการจะทำการนำเสนอในบทความ โดยเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการค้นคว้า

7) **บทสรุป (Summary)** เป็นการสรุปผลได้จากการศึกษาว่าได้พบประเด็นอะไรที่สำคัญ รวมทั้งองค์ความรู้จากการศึกษา ที่ผู้เขียนต้องการสรุปผล รวมถึงเสนอแนะองค์ความรู้จากการวิจัยเพื่อที่จะนำผลการศึกษาไปพัฒนาและเป็นประโยชน์ทางการศึกษา

8) **เอกสารอ้างอิง (References)** เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA Style (American Psychological Association Style) ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศ หากผู้เขียนมีมากกว่า 5 คน ให้ใส่ชื่อ 5 คนแรกแล้วตามด้วย และคณะหรือ et al.

2.3 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อนามสกุลของผู้เขียน ปีที่ตีพิมพ์ และหมายเลขหน้า (ถ้ามี) กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

1) พระไตรปิฎก/อรรถกถา :

ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา**. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อหนังสือ**. พิมพ์ครั้งที่. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.

3) สารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อเรื่องสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/รายงานการวิจัย**.

ชื่อระดับสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/รายงานการวิจัย. ชื่อมหาวิทยาลัย หรือแหล่งให้ทุนการวิจัย.

ตัวอย่าง.

พระมหาญาณวิวัฒน์ ฐิตวฑฒโน (บุตตาวงษ์). (2558). **การวิเคราะห์แนวคิดทางการศึกษาของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต)**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อำนาจ บัวศิริ. (2561). **กระบวนการสร้างภาวะผู้นำด้วยหลักไตรสิกขา**. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

4) บทความในวารสาร :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**. **ชื่อวารสาร**. ปีที่พิมพ์(ฉบับที่พิมพ์). เลขหน้าให้อ้างอิง.

ตัวอย่าง.

อำนาจ บัวศิริ. (2561). **กระบวนการสร้างภาวะผู้นำด้วยหลักไตรสิกขา**. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. 5(3). 26-27

5) บทความในหนังสือ :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**. ใน **ชื่อบรรณาธิการ**. **ชื่อหนังสือ**. พิมพ์ครั้งที่. (เลขหน้า). เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง.

พระมหาสมจินต์ สมมาปญโย. (2542). **ทัศนะเกี่ยวกับการศึกษาของพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) : วิเคราะห์จากหนังสือ ทางสายกลางของการศึกษาไทย**. ใน **มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. **ชีวิต**

และผลงานของพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) และนันททัศนะของนักวิชาการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. (40-42). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

6) สื่ออินเทอร์เน็ต :

ชื่อผู้เขียน/ผู้เผยแพร่. (ปีเผยแพร่). ชื่อเรื่อง. แหล่งที่มา (URL). สืบค้นเมื่อ (วันที่-เดือน-ปี).

ตัวอย่าง.

วัดญาณเวศกวัน. (2556). ประวัติพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). แหล่งที่มา http://www.watnyanaves.net/th/web_page/biography สืบค้นเมื่อ 17 ก.ย. 2556.

7) หนังสือพิมพ์ออนไลน์ :

ผู้แต่ง. (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อหนังสือพิมพ์. แหล่งที่มา (URL). สืบค้นเมื่อ (วันที่-เดือน-ปี).

ตัวอย่าง.

เดลินิวส์. (27 ก.พ. 2562). เริ่มนำร่องการเรียนรัฐสภามาเป็นฐานภาคเรียนที่ 1-62. เดลินิวส์. แหล่งที่มา <https://www.dailynews.co.th/education/695610> สืบค้นเมื่อ 17 ส.ค. 2562.

8) ราชกิจจานุเบกษา :

ชื่อกฎหมาย. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (ถ้ามี). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ตอนที่ หน้า (วันเดือนปี).

ตัวอย่าง.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (30 พ.ค. 2562).

การอ้างอิงภาษาอังกฤษใช้เช่นเดียวกับภาษาไทย

3. กองบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา อาคารเรียนรวม โซน C ชั้น 5
ห้อง C510 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทรศัพท์ 035-24800 ต่อ 8284, 095-542-6695

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/EDMCU>

4. การอ่านประเมินต้นฉบับ

ต้นฉบับจะได้รับการอ่านประเมิน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จากภายนอกมหาวิทยาลัยในสาขาวิชานั้นๆ จำนวน 2 ท่านต่อ 1 เรื่อง ประเมินบทความตามเกณฑ์และแบบฟอร์มที่กำหนดในลักษณะเป็น

Double-Blind Peer Review คือ ปกปิดรายชื่อผู้เขียนบทความและผู้เกี่ยวข้อง และส่งผลการอ่านประเมินคืนผู้เขียนให้เพิ่มเติม แก้ไข หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

5. ลิขสิทธิ์

ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้ามนำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ เว้นเสียแต่ว่าจะได้รับอนุญาตจากมหาวิทยาลัยฯ เป็นลายลักษณ์อักษร

6. ความรับผิดชอบ

เนื้อหาต้นฉบับที่ปรากฏในวารสารเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ ไม่รวมความผิดพลาดอันเกิดจากเทคนิคการพิมพ์

จริยธรรมการตีพิมพ์

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กำหนดจริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสาร มีดังนี้

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัยในการคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง
3. ผู้เขียนจะต้องจัดทำต้นฉบับของบทความตามคำแนะนำสำหรับผู้เขียน
4. ผู้เขียนที่มีชื่อในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัย
5. ผู้เขียนจะต้องอ้างอิงผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียวทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น)
6. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกลงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
7. ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม
8. ผู้เขียนจะต้องแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
9. ผู้เขียนจะต้องระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และจะต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อมูลที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิดที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ
2. บรรณาธิการจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียนและผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการจะต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่นอย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และ

ติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการตอบรับ หรือปฏิเสธ การตีพิมพ์บทความนั้นๆ

4. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

5. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้ว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่

6. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนและผู้ประเมิน

7. บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสารและผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่าตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ

2. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขาวิชานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วยผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ

3. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

4. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ

5. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

โดยวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้แปลและปรับปรุงจาก <https://publicationethics.org/>